

Miroslav Tuđman, Ivan Bilić

**Planovi, sporazumi, izjave
o ustavnom ustrojstvu
Bosne i Hercegovine 1991. – 1995.**

Zagreb, srpanj 2005.

**Planovi, sporazumi, izjave o ustavnom ustrojstvu
Bosne i Hercegovine 1991. – 1995.**

Sadržaj

Uvod

**Proizvodnja pamćenja: između povijesnog zaborava i pristanka na
političke manipulacije**

**I Dio: Od Deklaracije o suverenosti BiH do međunarodnog priznanja
BiH**

1. Deklaracija o državnoj suverenosti i nedjeljivosti Republike Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 27. 2. 1991)
2. Skupština BiH: Šest točaka predsjednika Predsjedništva Alije Izetbegovića o budućnosti SFRJ (Sarajevo, 27. 6. 1991.)
3. Brijunska deklaracija i aneksi sa brijunskog sastanka (Brijuni, 7. 7. 1991.)
4. EZ: Deklaracija o Jugoslaviji ministara europske dvanaestorice (Haag, 6. 8. 1991)
5. Srpsko-muslimanski «Historijski sporazum»: Muhamed Filipović – Radovan Karadžić (2. 8. 1991)
6. Sabor Republike Hrvatske: Odluka o raskidu državno-pravnih sveza sa SFRJ (Zagreb, 8. 10. 1991.)
7. Sabor Republike Hrvatske: Zaključci o agresiji na Republiku Hrvatsku (Zagreb, 8. 10. 1991.)
8. Skupština BiH: Memorandum Skupštine Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 11. 10. 1991.)
9. Skupština BiH: Platforma o položaju Bosne i Hercegovine i budućem ustrojstvu jugoslavenske zajednice (Sarajevo, 15. 10. 1991.)
10. Mirovna konferencija o Jugoslaviji: EZ predlaže "Slobodnu zajednicu neovisnih jugoslavenskih republika" (Haag, 18. 10. 1991.)
11. Odluka o formiranju skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini (24. 10. 1991.)

12. Mirovna konferencija o Jugoslaviji: Prijedlog ugovornih odredbi za konvenciju EZ-a za političko rješenje jugoslavenske krize (Haag, 3. 11. 1991.)
13. Odluka o uspostavi Hrvatske zajednice Herceg-Bosna (Grude, 18. 11. 1991.)
14. Odluka o verifikaciji proglašanih srpskih autonomnih oblasti u Bosni i Hercegovini (Sarajevo, 21. 11. 1991.)
15. Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini: Odluka o priznanju Republike Srpske Krajine (Sarajevo, 21. 11. 1991.)
16. "Ženevski sporazum" o povlačenju JNA iz Hrvatske (Ženeva, 23. 11. 1991.)
17. Sabor Republike Hrvatske: Zaključci o vanjskoj politici RH (Zagreb, 5. 12. 1991.)
18. Sabor Republike Hrvatske: Zahtjev za prijem RH u Europsko vijeće (Zagreb, 5. 12. 1991.)
19. Mirovna konferencija o Jugoslaviji: Mišljenje broj 1. Arbitražne komisije: "SFRJ je u procesu dezintegracije" (7. 12. 1991.)
20. Ministarsko vijeće Europske zajednice: »Smjernice za priznavanje novih država u istočnoj Europi i Sovjetskom Savezu«, (Bruxelles, 16. 12. 1991.)
21. Ministarsko vijeće Europske zajednice: «Deklaracija o Jugoslaviji» (Bruxelles, 16. 12. 1991.)
22. Predsjedništvo i Vlada SR BiH: Zahtjev Europskoj zajednici za priznavanje suvereniteta i nezavisnosti BiH (Sarajevo, 24. 12. 1991.)
23. Skupština srpskog naroda u BiH: Odluka o pripremama za formiranje »Republike Srpske Bosne i Hercegovine« (21. 12. 1991.)
24. Sabor Republike Hrvatske: Zaključak (Zagreb, 28. 12. 1991.)
25. Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini: Deklaracija o proglašenju Republike srpskog naroda Bosne i Hercegovine (Sarajevo. 9. 1. 1992.)
26. Mirovna konferencija o Jugoslaviji: Mišljenje broj 2 Arbitražne komisije (Pariz, 11. 1. 1992.)
27. Mirovna konferencija o Jugoslaviji: Mišljenje broj 3 Arbitražne komisije (Pariz, 11. 1. 1992.)
28. Mirovna konferencija o Jugoslaviji: Mišljenje broj. 4: o međunarodnom priznanju Socijalističke republike Bosne i

- Hercegovine od strane Evropske zajednice i njenih zemalja članica (Pariz, 11. 1. 1992.)
29. Mirovna konferencija o Jugoslaviji: Mišljenje broj 5 Arbitražne komisije (Pariz, 11. 1. 1992.)
  30. Skupština Bosne i Hercegovine: Odluka o raspisivanju referenduma o nezavisnosti Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 25. 1. 1992.).
  31. Referendumsko pitanje Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine (9. 2. 1992.)
  32. Lisabonska izjava o Jugoslaviji ministara vanjskih poslova zemalja Europske zajednice (Lisabon, 17. 2. 1992.)
  33. Cutilleirov plan: Izetbegović, Lasić i Karadžić sporazumjeli se o "rekonstrukciji" BiH (Sarajevo, 22. 2. 1992.)
  34. Direktiva Glavnog štaba Patriotske lige BiH za odbranu suvereniteta Republike Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 25. 2. 1992.)
  35. Cutilleirov plan: Prijedlog HDZ BIH "O budućem državnom statusu Bosne i Hercegovine" (Sarajevo, 25. 2. 1992.)
  36. Skupštine srpskog naroda BiH: Odluka o proglašenju Ustava Srpske Republike BiH (Sarajevo, 28. 2. 1992.)
  37. Konačni rezultati referenduma u BiH (Sarajevo, 9. 3. 1992.)
  38. Cutilleirov plan: Izjava o načelima za novo ustavno ustrojstvo Bosne i Hercegovine (Bruxelles, 9. 3. 1992.)
  39. SAD/EZ: Zajednička deklaracija o priznanju jugoslavenskih republika (Bruxelles, 10. 3. 1992.)
  40. Cutilleirov plan: primjedbe i prijedlozi HDZ-a BiH na "Izjavu o načelima novog ustavnog ustrojstva za Bosnu i Hercegovinu"
  41. Cutilleirov plan: Tekst izjave o načelima za novo ustrojstvo Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 18. 3. 1992.)
  42. Cutilleirov plan: Briselski dodatak izjavi o ustavnom ustrojstvu Bosne i Hercegovine (Bruxelles, 30. i 31. 3. 1992.)
  43. Zajednička izjava ministara vanjskih poslova EZ o priznanju Republike Bosne i Hercegovine (Bruxelles, 6. 4. 1992.)

II Dio: Od međunarodnog priznanja BiH do početka rada Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji (Londonska konferencija)

- [44.](#) Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Odluka o priznanju Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine kao suverene i samostalne države (Zagreb, 7. 4. 1992.)
- [45.](#) Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini: Odluka o proglašavanju Srpske Republike Bosne i Hercegovine (Banja Luka, 7. 4. 1992.)
- [46.](#) Vlada Srpske Republike BiH: Priopćenje povodom deklaracije EZ-SAD (Beograd, 17. 4. 1992.)
- [47.](#) Pisma generalpukovnika Milutina Kukanjca i predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića (Sarajevo, 19. 4. 1992.)
- [48.](#) Predstavnici hrvatske i srpske nacionalne zajednice u BiH: Sporazum Boban - Karadžić (Graz, 6. 5. 1992.)
- [49.](#) EZ: Deklaracija o BiH (Bruxelles, 12. 5. 1992.)
- [50.](#) Predsjedništvo BiH, srpska strana i JNA: Sporazum o prekidu vatre u Bosni i Hercegovini (Sarajevo, 18. 5. 1992.)
- [51.](#) Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman i predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović: Zajednička izjava (Zagreb/Sarajevo, 15. 6. 1992.)
- [52.](#) Predsjedništvo RBiH: Djelovanje Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine u ratnim uvjetima (Sarajevo, 26. 6. 1992.)
- [53.](#) Predsjedništvo Republike BiH: Odluka o pretpočinjavanju jedinica rezervnog sastava MUP-a jedinicama Armije Bosne i Hercegovine (27. 6. 1992.)
- [54.](#) Konferencija o miru u Jugoslaviji: Mišljenje o nadležnosti i mišljenje broj 8 Arbitražne komisije EZ (Pariz, 4. 7. 1992.)
- [55.](#) Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo predsjedniku Predsjedništva BiH Aliji Izetbegoviću (Zagreb, 6. 7. 1992.)
- [56.](#) Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman i predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović: Zajednička izjava (Helsinki 8. 7. 1992.)
- [57.](#) KESS: Govor predsjednika RH dr. Franje Tuđmana na plenarnoj sjednici KESS-a (Helsinki, 9. 7. 1992.)
- [58.](#) Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine: Odluka o razrješenju i imenovanju članova Predsjedništva RBiH (Sarajevo, 13. 7. 1992.)

59. Vlada Republike BiH: Stavovi o administrativno-teritorijalnom uređenju Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 16. 7. 1992.)
60. Konferencija o Jugoslaviji EZ: Tekst Sporazuma o Bosni i Hercegovini (London, 17. 7. 1992.)
61. Ministarsko vijeće EZ: Tekst Deklaracije o Jugoslaviji (Bruxelles, 20. 7. 1992.)
62. Republika Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska: Sporazum o prijateljstvu i suradnji (Zagreb, 21. 7. 1992.)
63. Predsjedništvo RBiH: Uredba o oružanim snagama Republike Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 6. 8. 1992.)

III Dio: Od početka rada Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji do odbacivanja Vance-Owenova mirovnoga plana

64. Predsjedništvo BiH: Ustavni principi unutrašnjeg uređenja Republike Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 16. 8. 1992.)
65. Londonska konferencija: Predstavljen dokument s kojim predstavnici Srba iz BiH idu u London (Beograd, 21. 8. 1992.)
66. Predsjedništvo i Vlada BiH: Usvojena stajališta delegacije BiH na Londonskoj konferenciji (Sarajevo, 22. 8. 1992.)
67. Londonska konferencija: Nacrt izjave o načelima i Program akcije Londonske konferencije o bivšoj Jugoslaviji (London, 25. 8. 1992.)
68. Londonska konferencija: Izjava o Bosni i Hercegovini (London, 27. 8. 1992.)
69. SDA i HDZ BiH: Zajedničko priopćenje sa sastanka u Međugorju (Međugorje, 27. 8. 1992.)
70. Londonska konferencija: Povjerenje, izgradnja sigurnosti i verifikacija (London, 8. 9. 1992.)
71. Ured Predsjednika BiH: Priopćenje o dogovoru iz Međugorja (Sarajevo, 9. 9. 1992.)
72. Londonska konferencija: Cjelovit tekst zajedničkog priopćenja - Vance, Owen, Ćosić, Panić (Beograd, 11. 9. 1992.)
73. Republika Bosna i Hercegovina, i Republika Hrvatska: Dodatak Sporazumu o prijateljstvu i suradnji (New York, 21. 9. 1992.)

74. Vlada Republike Srpske i Vlada Republike srpska krajina: Protokol o saradnji (Banja Luka, 22. 9. 1992.)
75. Londonska konferencija: Tekst zajedničke izjave predsjednika RH dr. Franje Tuđmana i predsjednika SRJ Dobrice Ćosića (Ženeva, 30. 9. 1992.)
76. Predsjedništvo BiH: Naredba predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića za deblokadu grada Sarajeva (Konjic, 16. 10. 1992.)
77. MKBJ: Tekst zajedničke izjave predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića i predsjednika SRJ Dobrice Ćosića (Ženeva, 19. 10. 1992.)
78. MKBJ: Sporazum predsjednika SRJ Dobrice Ćosića i Adila Zulfikarpašića (Ženeva, 19. 10. 1992.)
79. MKBJ: Zajednička izjava predsjednika RH dr. Franje Tuđmana i predsjednika SRJ Dobrice Ćosića (Ženeva, 20. 10. 1992.)
80. HDZ BiH: Politička povelja Glavnog odbora HDZ-a BiH (Posušje, 24. 10. 1992.)
81. Predsjednik Predsjedništva R BiH Alija Izetbegović: Pismo predsjedniku RH dr. Franji Tuđmanu (Sarajevo, 27. 10. 1992.)
82. MKBJ: Nacrt ustavnog ustrojstva za BiH radne skupine ženevske konferencije o bivšoj Jugoslaviji (Ženeva, 28. 10. 1992.)
83. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo predsjedniku Predsjedništva R BiH Aliji Izetbegoviću (Zagreb, 30. 10. 1992.)
84. MKBJ: Izvješće supredsjedatelja o izradi nacrtu ustavnog ustrojstva Bosne i Hercegovine (studeni 1992.)
85. Skupština Republike Srpske Krajine i Skupština Republike Srpske: Prijedorska Deklaracija (31. 10. 1992.)
86. MKBJ: Prijedlog ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine delegacije Republike Srpske: (1. 11. 1992.)
87. Predsjedništvo R BiH: Odluka o usvajanju ostavke člana Predsjedništva R BiH (Sarajevo, 10. 11. 1992.)
88. Predsjedništvo R BiH: Zakon o izboru i opozivu članova Predsjedništva R BiH (Sarajevo, 24. 12. 1992.)
89. Predsjedništvo R BiH: Odluka o izboru člana Predsjedništva R BiH (Sarajevo, 24. 12. 1992.)
90. Predsjedništvo R BiH: Odluka o izboru člana Predsjedništva R BiH (Sarajevo, 24. 12. 1992.)

91. Vance-Owenov mirovni plan: Nacrt dogovora o Bosni i Hercegovini (Ženeva, 02/05. 01. 1993.)
92. MKBJ: Devet točaka nacrta "ustavnih načela" koje je uvjetno prihvatio Radovan Karadžić (Ženeva, 12. 1. 1993.)
93. Ministarstvo obrane BiH: Zapovijed ministra obrane BiH Bože Rajića (Sarajevo, 16. 1. 1993.)
94. Predsjedništvo RBiH: Odluka Predsjedništva BiH o zapovijedi ministra obrane Bože Rajića od 16.1.1993. (Sarajevo, 19. 1. 1993.)
95. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo predsjedniku Predsjedništva RBiH Aliji Izetbegoviću (Zagreb, 27. 1. 1993.)
96. MKBJ: Zajednička izjava predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića i predsjednika HZ HB Mate Bobana (Ženeva, 27. 1. 1993.)
97. MKBJ: Prijedlozi zajedničkih izjava predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića i predsjednika HZ HB Mate Bobana koji nisu potpisani (Ženeva, 1. 2. 1993.)
98. Glavni štab ABiH i glavni stožer HVO: Potpisan zajednički dogovor načelnika glavnog štaba Armije BiH i načelnika glavnog stožera HVO (Sarajevo, 11. 2. 1993.)
99. SAD: Šest točaka predsjednika Bila Clintona (Washington, 11.2.1993.)
100. Vance - Owenov plan: Sporazum o budućim odnosima Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini - (New York, 3. 3. 1993.)
101. Vance-Owenov plan: Sporazum o privremenom uređenju za Bosnu i Hercegovinu (New York, 25. 3. 1993.)
102. Vance-Owenov plan: Izetbegović i Boban potpisali cjelokupni mirovni plan Vance-Owen (New York, 25. 3. 1993.)
103. Vance-Owenov plan: Uvjeti Alije Izetbegovića za potpis Vance-Owenova mirovnog plana (New York, 25. 3. 1993.)
104. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman i predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović: Zajednička izjava (Zagreb, 27. 3. 1993.)
105. Narodna skupština Republike Srpske: Deklaracija o nastavku mirovnog procesa (Sarajevo, 2. 4. 1993)
106. Predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović i predsjednik HZ HB Mate Boban: Zajedničko priopćenje (Zagreb, 18. 4. 1993).
107. Armija BiH i HVO: Sporazum o prekidu vatre između HVO-a i Armije BIH (Zenica, 21. 4. 1993.)

108. Članovi Predsjedništva BiH, predsjednik i članovi Vlade RBiH iz redova hrvatskog naroda: Izjava (Mostar, 21. 4. 1993.)
109. Narodna skupština RS: Odluka o raspisivanju referenduma u Republici Srpskoj (25. 4. 1993.)
110. Predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović i predsjednik HZ HB Mate Boban: Zajednička izjava o formiranju i ustrojstvu zajedničkog zapovjedništva Armije BiH i HVO (Zagreb, 25. 4. 1993.)
111. Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske: Poziv Muslimanima i Hrvatima u BiH da obustave sukobe (Zagreb, 30. 4. 1993.)
112. Državne delegacije Republike Hrvatske i Republike Turske: Tekst zajedničke deklaracije potpisane nakon službenih tursko-hrvatskih razgovora (Ankara, 30. 4. 1993.)
113. Predsjednik HZ HB Mate Boban: Pismo glavnom tajniku UN Boutrosu Ghaliju (Mostar, 7. 5. 1993.)

IV Dio: Od odbacivanja Vance-Owenova mirovnoga plana do odbacivanja Owen-Stoltenbergova mirovnoga plan

114. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Poruka predsjedniku Predsjedništva BiH Aliji Izetbegoviću i predsjedniku HZ HB Mati Bobanu (Zagreb, 10. 5. 1993.)
115. Predsjednik Vlade BiH Mile Akmadžić: Pismo Vijeću Sigurnosti UN-a (Čitluk, 11. 5. 1993.)
116. Vijeće obrane i nacionalne sigurnost: Priopćenje s devete sjednice (Zagreb, 11. 5. 1993.)
117. Sporazuma o prekidu neprijateljstva u Bosni i Hercegovini zaključen između generala Milivoja Petkovića i generala Sefera Halilovića (12. 5. 1993.)
118. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo glavnom tajniku UN Boutros-Boutros Ghaliju (Zagreb, 12. 5. 1993.)
119. Predsjedavajući Ministarskog vijeća EZ Niels Helveg Petersen: Pismo predsjedniku RH dr. Franji Tuđmanu (12. 5. 1993.)
120. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo Nielsu Helvegu Petersenu predsjedavajućem Ministarskom vijeću EZ (Zagreb, 13. 5. 1993.)

121. Ministarstvo obrane Republike Hrvatske: Pismo Vladi Republike BiH (Zagreb, 18. 5. 1993.)
122. Vance-Owenov plan: Sporazum iz Međugorja (Međugorje, 18. 5. 1993.)
123. Narodna skupština Republike Srpske: Deklaracija o nastavku mirovnog procesa (19. 5. 1993.)
124. Narodna skupština Republike Srpske: Odluka o proglašenju rezultata referenduma (19. 5. 1993.)
125. Pet članica Vijeća sigurnosti UN: Zajednička izjava o BiH (22. 5. 1993.)
126. Predsjednik HZ HB mr. Mate Boban: Pismo predsjedniku Predsjedništva BiH Aliji Izetbegoviću. (Mostar, 31. 05. 1993.)
127. Vojni zapovjednici triju strana u BiH: "Generalni sporazum o prestanku sukoba u Bosni i Hercegovini" (Sarajevo, 15. 6. 1993.)
128. Ministri vanjskih poslova zemalja Europske zajednice: suglasnost o "temljenim načelima" za rješavanje sukoba u BiH (Kopenhagen, 20. 6. 1993.)
129. Predsjednik HZ HB Mate Boban: Pismo svjetskim dužnosnicima (Mostar, 22. 6. 1993.)
130. MKBJ: Devet ustavnih načela za BiH (Ženeva, 23. 6. 1993)
131. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo Predsjedništvu Republike BiH (Zagreb, 25. 6. 1993.)
132. Predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović: Interview za RT BIH (Sarajevo, 8. 7. 1993.)
133. Ured predsjednika BiH: Demanti izjave Alije Izetbegovića da "pristaje na konfederalizaciju BiH." (Sarajevo, 9. 7. 1993.)
134. Predsjedništvo BiH: Priopćenje nakon sastanka održanog u Zagrebu (Zagreb, 11. 7. 1993.)
135. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo glavnom tajniku UN Boutrosu Boutrosu-Ghaliju (Zagreb, 16. 7. 1993.)
136. MKBJ: Polazište Predsjedništva BiH za pregovore u Ženevi (Sarajevo, 17.7.1993.)
137. MKBJ: Izjava predsjednika dr. Franje Tuđmana i Slobodana Miloševića (Ženeva, 17. 7. 1993.)
138. Owen-Stoltenbergov plan: Ustavni sporazum o Uniji Republika Bosne i Hercegovine (Ženeva, 30. 7. 1993.)

139. Owen-Stoltenbergov plan: Predsjednik predsjedništva BiH Alija Izetbegović povlači svoje "da" (Ženeva, 31. 7. 1993.)
140. Predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović: Pismo predsjedniku RH dr. Franji Tuđmanu (Sarajevo, 4. 8. 1993.)
141. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo predsjedniku Predsjedništva BiH Aliji Izetbegoviću (Zagreb, 10. 8. 1993.)
142. MKBJ: Bilateralni razgovori Izetbegović - Karadžić o istočnoj Bosni (Ženeva, 17. 8. 1993.)
143. MKBJ: Temeljna odluka o uspostavi i proglašenju Hrvatske Republike Herceg-Bosne (Grude, 28. 8. 1993.)
144. MKBJ: Četiri prijedloga UNPROFOR-u, UNHCR-u i ICRC-u izaslanstva Hrvatske Republike Herceg-Bosne: (Ženeva, 1. 9. 1993.)
145. MKBJ: Dogovor HVO-a i muslimanskih predstavnika (Međugorje, 1. 9. 1993.)
146. MKBJ: Sporazum o miru i o Uniji republika BiH koji nije potpisan (Geneva, 1. 9. 1993.)
147. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo predsjedniku HR HB mr. Mati Bobanu (Zagreb, 6. 9. 1993.)
148. Predsjednik HR HB Mate Boban: Pismo predsjedniku Republike Hrvatske dr. Franji Tuđmanu (Mostar, 13. 9. 1993.)
149. MKBJ: Zajednička deklaracija predsjednika RH dr. Franje Tuđmana i predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića (Ženeva, 14. 9. 1993.)
150. MKBJ: Tajni sporazum o konfederaciji predsjednika RH dr. Franje Tuđmana i predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića (Ženeva, 14. 9. 1993.)
151. MKBJ: Zajednička srpsko-muslimanska deklaracija Alije Izetbegovića, i Momčila Krajišnika (Ženeva, 16. 9. 1993.)
152. MKBJ: Dogovor zapovjednika Vrhovne komande Armije BiH Rasima Delića i zapovjednika Glavnog stožera HVO Milivoja Petkovića (Sarajevo, 17. 9. 1993.)
153. Owen-Stoltenbergov plan s „Invinciblea“: Sporazum o Bosni i Hercegovini (Jadransko more, 20. 9. 1993.)
154. Predsjedništvo RBiH: Uredba sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Zakona o izboru i opozivu članova Predsjedništva RBiH (Sarajevo, 28. 9. 1993)
155. Owen-Stoltenbergov plan: Mirovni paket o Bosni i Hercegovini - nova izmijenjena verzija (Ženeva, kraj rujna 1993)

156. Predsjednik HR HB mr. Mate Boban: Pismo glavnom zapovjedniku UNPROFOR-a za BiH generalu Francisu Briquemontu (Mostar, 1. 10. 1993.)
157. Zastupnički dom HR HB: Zaključci o obvezama hrvatskih pregovarača u Ženevi. (Neum, 1. 10. 1993.)
158. Narodna skupština Republike Srpske: Deklaracija o nastavku mirovnog procesa (2. 10. 1993.)
159. Predsjedništvo RBiH: Odluka o opozivu članova Predsjedništva RBiH (Sarajevo, 20. 10. 1993)
160. Predsjedništva RBiH: Odluka o izboru članova predsjedništva RBiH (Sarajevo, 20. 10, 1993)
161. MKBJ: Zajednička izjava Mate Bobana i Fikreta Abdića o okončanju sukoba i neustavnim promjenama u Predsjedništvu RBiH (Zagreb, 21. 10. 1993.)
162. Republika Srpska i Autonomna Pokrajina Zapadna Bosna Republike Bosne: Mirovni sporazum (Beograd, 22. 10. 1993.)
163. Ured Predsjednika RH: Priopćenje u vezi sa Stupnim Dolom (Zagreb, 30. 10. 1993.)

V Dio: Washingtonski sporazumi

164. MKBJ: Mirovna inicijativa predsjednika RH dr. Franje Tuđmana (Zagreb, 2.11.1993.)
165. Premijer BiH Haris Silajdžić i potpredsjednik Vlade RH i ministra vanjskih poslova Mate Granić: Zajednička deklaracija (Sarajevo, 12. 11. 1993.)
166. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo predsjedniku Predsjedništva BiH Aliji Izetbegoviću (Zagreb, 23. 12. 1993.)
167. Ugovorni sporazum o uspostavljanju trajnog i cjelovitog mira između hrvatskog i bošnjačko-muslimanskog naroda u Bosni i Hercegovini i o osnovama daljnjeg zajedničkog života (Bonn, 10. 01. 1994.)
168. MKBJ: Prijedlog Deklaracije koju je hrvatsko izaslanstvo ponudilo muslimansko-bošnjačkom izaslanstvu (Ženeva, 19. 1. 1994.)
169. Zastupnički dom Sabora RH: Rezolucija o provođenju vanjske politike (Zagreb, 2. 2. 1994.)
170. Predsjedničko vijeće obrane i nacionalne sigurnosti: Priopćenje sa 36. sjednice (Zagreb, 5. 2. 1994.)

171. Zastupnički dom HR HB: Deklaracija za neovisnu BiH kao uniju jednakopravnih republika (Livno, 8. 2. 1994.)
172. MKBJ: Zajednička izjava ministra Granića i premijera Silajdžića (Ženeva, 10. 2. 1994.)
173. Glavni zapovjednik HVO, general Ante Roso i glavni zapovjednik Armije BiH, general Rasim Delić: Sporazum o prekidu vatre (Zagreb, 23. 2. 1994.)
174. Republika Srpska i AP Zapadna Bosna: Sporazum o miru (Beograd, 23. 2. 1994.)
175. Washingtonski sporazumi: Okvirni sporazum o Federaciji u BiH (Washington, 1. 3. 1994.)
176. Washingtonski sporazumi: Tekst prethodnog sporazuma o konfederaciji Republike Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine (Washington, 1. 3. 1994.)
177. Washingtonski sporazumi: Sporazum između Republike Hrvatske i Federacije BiH o pristupu Jadranskom moru preko područja Republike Hrvatske (Washington, 1. 3. 1994.)
178. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Poruka naciji (Zagreb, 3. 3. 1994.)
179. Washingtonski sporazumi: Vojni predstavnici HVO i Armije BiH potpisali dokument o prihvaćanju načela za ustrojavanje savezne vojske Bosne i Hercegovine (Split, 12. 3. 1994.)
180. Washingtonski sporazumi: Tekst izjave o prihvaćanju prijedloga Ustava Federacije BiH i Preliminarnog sporazuma o gospodarskoj i vojnoj suradnji (Washington, 18. 3. 1994.)
181. Washingtonski sporazumi: Tekst izjave o okvirnom sporazumu o konfederaciji BiH i Hrvatske (Washington, 18. 3. 1994.)
182. Washingtonski sporazumi: Sporazum o kantonalnom uređenju Federacije Bosne i Hercegovine u srednjoj Bosni (Washington, 18. 3. 1994.)
183. Washingtonski sporazumi: Tekst sporazuma o slobodnom prolazu područjem Neuma (Washington, 18. 3. 1994.)
184. Washingtonski sporazumi: Odluka o proglašenju Ustava i Ustav Federacije BiH (Sarajevo, 30. 3. 1994.)

VI Dio: Od Washingonskih do Daytonskih sporazuma

185. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo predsjedniku Predsjedništva R BiH Aliji Izetbegoviću (Zagreb, 11. 4. 1994.)
186. Predsjednik Predsjedništva R BiH Alija Izetbegović: Pismo predsjedniku RH dr. Franji Tuđmanu (Sarajevo, 13. 4. 1994.)
187. Predsjednik Predsjedništva R BiH Alija Izetbegović: Pismo predsjedniku RH dr. Franji Tuđmanu (Sarajevo, 30. 4. 1994.)
189. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo predsjedniku Predsjedništva R BiH Aliji Izetbegoviću (Zagreb, 2. 5. 1994.)
190. Bečki sporazumi: Kriteriji za određivanje teritorija Federacije BiH, Načela konstituiranja kantona, Sporazum o raspodjeli najviših dužnosti (Beč, 8.-11. 5. 1994.)
191. Kontaktna skupina: Za brzo i trajno rješenje sukoba u Bosni i Hercegovini (Ženeva, 13. 5. 1994.)
192. Predstavnici hrvatsko-bošnjačke federacije te predstavnik bosanskih Srba: Dokument o prekidu neprijateljstava u cijeloj Bosni i Hercegovini (Ženeva, 8. 6. 1994.)
193. Kontaktna skupina: Prijedlog o teritorijalno-političkom ustroju BiH (Ženeva, 4. 7. 1994.)
194. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman i predsjednik Republike Turske Suleyman Demirel: Zajednička izjava (Zagreb, 16. 07. 1994.)
195. Trilateralna brijunska deklaracija predsjednika Republike Hrvatske, Republike Turske i Republike Bosne i Hercegovine (Brijuni, 17. 7. 1994.)
196. Kontaktna skupina: Prijedlog elemenata za ustav Unije Bosne i Hercegovine (19. 7. 1994.)
197. Skupština Republike Srpske: Deklaracija o planu kontaktne skupine (19. 7. 1994.)
198. Izaslanstava Republike Hrvatske, Republike BiH i Federacije BiH: Zajedničko priopćenje (Zagreb, 14. 9. 1994.)
199. R. Karadžić - R. Mladić: Sporazum o primirju za Bosnu i Hercegovinu (Pale, 19. 12. 1994.)
200. Predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović: Pismo predsjedniku Republike Hrvatske dr. Franji Tuđmanu (Sarajevo, 12. 11. 1994.)
201. Predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović, glavni zapovjednik Armije BiH general Rasim Delić, te Radovan

- Karadžić i general Ratko Mladić: Sporazum o prekidu vatre u BiH (Sarajevo - Pale, 23. 12. 1994.)
202. Generali T. Blaškić, R. Delić, R. Mladić: Sporazum o prekidu neprijateljstava u BiH (Zračna luka, Sarajevo, 12. 1. 1995.)
  203. Plan od devet točaka za potporu Federacije BiH (München, 5. 2. 1995.)
  204. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman i predsjednik Republike Turske Sulejman Demirel: Zajednička izjava (Brijuni, 21. 07. 1995.)
  205. Izaslanstva Republike Hrvatske, Republike Bosne i Hercegovine, i Federacije BiH: Deklaracija o životvorenju sporazuma iz Washingtona i zajedničkoj obrani od srpske agresije (Split, 22. 7. 1995.)
  206. Predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović: Program od dvanaest tačaka za mir u BiH (Sarajevo, 18. 8. 1995.)
  207. Čelnici SRJ i Republike Srpske: Sporazum o zajedničkom izaslanstvu na mirovnim pregovorima o BiH (Beograd, 29. 8. 1995.)
  208. Kontaktna skupina: Usuglašena osnovna načela rješenja za BiH (Ženeva, 8. 9. 1995.)
  209. Predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović: Pismo generalnom sekretaru Organizacije islamskih zemalja (Sarajevo, 24. 9. 1995.)
  210. Kontaktna skupina: Tekst Temeljnih načela za BiH (New York, 26. 9. 1995.)
  211. Službeni tekst sporazuma o prekidu vatre u BiH (Sarajevo, 5. 10. 1995.)
  212. Daytonski sporazumi: Sporazum o oživotvorenju Federacije BiH (Dayton, 11. 11. 1995.?)
  213. Daytonski sporazumi: Opći okvirni Sporazum za mir u Bosni i Hercegovini (Dayton, 21. 11. 1995., Pariz, 14. 12. 1995.)
  214. Daytonski sporazumi: Pismo predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića državnom tajniku SAD Wrenu Christopheru (Dayton, studeni 1995.)
  215. Daytonski sporazumi: Sporazum o parafiranju (Dayton, 21. 11. 1995.)
  216. Daytonski sporazumi: Tekst završne izjave u Daytonu (Dayton, 21. 11. 1995.)
  217. Daytonski sporazumi: Rezolucija 1021 Vijeća Sigurnosti UN (New York, 22. 11. 1995.)

218. Daytonski sporazumi: Aneks 1a - vojni aspekti (Pariz, 14. 12. 1995.)
219. Daytonski sporazumi: Aneks 4 - Ustav Bosne i Hercegovine (Pariz, 14. 12. 1995.)
220. Daytonski sporazumi: Tekst popratnih pisama uz sporazume iz Daytona (Dayton, 21. 11. 1995.)
221. Daytonski sporazumi: Sporazum o uspostavi zajedničkog vijeća za suradnju Republike Hrvatske i Republike i Federacije Bosne i Hercegovine (Pariz, 14. 12. 1995.)
222. Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franje Tuđman: Izvješće Hrvatskom državnom Saboru (Zagreb, 15. 1. 1996.)
223. Čelnik bosanskih Srba Radovan Karadžić: Tekst izjave o povlačenju iz političkog života (Beograd, 18. 7. 1996.)
224. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman i predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović: Za punu provedbu washingtonskih i daytonskih sporazuma (Ženeva, 14. 8. 1996.)
225. Dogovorene mjere: Dokument o ustrojstvu jake Federacije kao okosnice jedinstvene Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 15. 8. 1996.)
226. Predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović: Izvještaj o radu Predsjedništva RBiH za period od 20. 12. 1990. do 10. septembra 1996. g. (Skupština Republike Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 11. 9. 1996.)
227. Predsjednik SRJ Slobodan Milošević i predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović: Integralni tekst zajedničke izjave o normalizaciji odnosa (Pariz, 2. 10. 1996.)

VII Dio: Zemljovidi ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine

VIII Dio: Kazalo stavova uz pregovore o ustroju Bosne i Hercegovine

Planovi, sporazumi, izjave o ustavnom ustrojstvu Bosne i Hercegovine 1991.-1995.

Proizvodnja pamćenja: između povijesnog zaborava i pristanka na političke manipulacije

Uvod

Živimo u vrijeme kada je za svekoliki uspjeh, bilo gospodarski, politički, kulturni, sportski, itd., presudna propaganda i industrija za odnose s javnošću. Uspjeh je ovisan o promidžbi, "image-u", "brandu", učestalosti pojavljivanja u javnosti. Zato je svaka vlada, državna institucija, poduzeće, projekt, ili javna osoba osuđena na neuspjeh ako nema svog glasnogovornika, ured za odnose s javnošću, ili ako ne angažira specijalizirane PR agencije za svoju pomidžbu.

Živimo, dakle, u informacijsko doba u kojem je presudno raspolagati obavijestima i razviti vlastite informacijske strategije kako bi se osigurala dominacija vlastitih obavijesti, odnosno spriječili protivnici da stvore oporbene obavijesti. To se zbiva u svim područjima i na svim razinama. Predsjednik SAD-a George Bush, imenovao je koncem 2001. specijalnog savjetnika za informacijski prostor¹ sa zadaćom da osigura čisti informacijski prostor u SAD-u, a informacijsku superiornost SAD-a u svijetu. Komentar obrazloženja imenovanja specijalnog savjetnika za informacijski prostor bio je vrlo precizan: u industrijsko doba

---

¹ Engleski termin *cyberspace* prevodimo u ovom slučaju kao *informacijski prostor*.

zemlje koje su imale dominaciju na moru i u zraku vladale su svijetom; u informacijsko doba zemlje koje će dominirati informacijskim prostorom imat će hegemoniju u svijetu.

Informacijski prostor u doba interneta i globalnih procesa saturiran je različitim informacijskim strategijama, i mnoštvom oprečnih poruka, koje se prelijevaju globalnim, regionalnim i lokalnim informacijskim mrežama. Korisnici su zasićeni informacijama, komunikacijskim vezama i porukama, obavijestima koje bi trebale funkcionirati kao dokaz i istina o činjenicama i pojavama.

Realnost je nažalost sasvim drukčija. Sa sve većom količinom obavijesti sve smo dalje od istine i činjenica. Obavijesti bez prosudbe korisnika tvore slijepo znanje: niz nevaloriziranih podataka. Znanje koje se gradi na memoriranju obavijesti je nijemo: bez dokaza i argumenata. Zato obavijesti u najboljem slučaju omogućuju da doznamo događaje. Nije daleko od istine ona cinična definicija CNN-a: 'CNN - to su oni koji prvi doznaju a zadnji shvate'.

Obavijesti i činjenice nisu isto. Obavijesti prenose poruke o događajima i pojavama, te doznajemo o tim pojavama i događajima ali obavijesti nisu činjenice. Činjenice su produkt prosudbe². Činjenice se temelje na dokazima, kako bi prosudba o pojedinim događajima bila istinita.

Preplavljeni obavijestima, sve smo dalje od istine, a često i od dokaza i dokumenata na osnovu kojih bismo mogli graditi prosudbe i spoznavati činjenice o događajima. Ako nemamo pristup

---

² Vidi: M. Stanford. *The Nature of Historical Knowledge*. Oxford UK - Cambridge USA: Blackwell, 1995., M. Tuđman. *Prikazalište znanja*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2003.

dokumentima i dokazima, ne možemo imati ni znanje, ni objektivno pamćenje o (prošlim) događajima.

Najveće indoktrinacije javnim znanjem ostvaruju se manipulacijom pamćenja. Postupak manipulacije se postiže: prešućivanjem postojećih dokumenata i dokaza; promjenom konteksta dokumenatima se pridaju i nova značenja, a "novim" obavijestima i porukama mijenja se pamćenje prema matrici koja je definirana informacijskim strategijama. Informacijske strategije imaju za cilj da pamćenje korisnika svedu samo na onaj skup podataka koji se sustavno i planski projektira i memorira u informacijskom prostoru. Postupak manipulacije je lakši ako potencijalni korisnici nemaju prethodnih spoznaja o događajima i stvarnom činjeničnom stanju. Tada indoktrinacija može biti potpuna jer se stvara željena, projicirana slika stvarnosti.

Namjera je autora ovog zbornika dokumenata o ustavnom ustrojstvu Bosne i Hercegovine nastalih od 1991. do 1995., da podsjetite na dokaze i dokumente koji će umjesto selektivnog pamćenja i fragmentarnih istina, omogućiti pristup objektivnoj i cjelovitoj prosudbi zbivanja u Bosni i Hercegovini.

Pregled prikupljenih 227 dokumenata - od Deklaracije o državnoj suverenosti i nedjeljivosti RBiH³ do zajedničke izjave A. Izetbegovića i S. Miloševića o normalizaciji odnosa između BiH i SRJ⁴ - zbirka je dokaza o namjerama i ciljevima ključnih aktera za uređenje Bosne i Hercegovine, njihovoj spremnosti da prihvate određena ustavna rješenja, odnosno odlučnosti da odbiju svako rješenje koje nisu smatrali prihvatljivim za interese svoje nacije. Ovi su dokumenti materijalni dokazi o političkim

---

³ Deklaraciju su u Skupštini BiH podržali SDA i HDZ, ali je odbijena od strane SDS, te nije usvojena.

⁴ Izjava je potpisana 2.10.1996. u Parizu.

konceptijama za uređenje BiH i pravnim prijedlozima ustavnih rješenja, i u svakom su slučaju nužna pretpostavka za prosudbu političkih, pravnih, vojnih, i socijalnih zbivanja u BiH kako bi se utvrdile činjenice i spoznala istina o hrvatskim, bošnjačkim, srpskim interesima i ciljevima.

Postojanje jednog, ili niza dokumenata, ne može se nužno izjednačiti s činjenicom. Povijesna, politička, pravna, socijalna ili vojna činjenica nastaje tek kao rezultat prosudbe niza dokumenata i podataka kao i raščlambe utjecaja aktera i okolnosti koji su neposredno i posredno utjecali na njihovo oblikovanje. Zato ovaj pregled dokumenata ne nudimo čitatelju kao niz činjenica i istina, već kao građu za donošenje čitateljevih vlastitih sudova i procjena o raspadu SFR Jugoslavije, o ratu u BiH, i politici RH prema BiH.

Sa stajališta organizacije korpusa javnoga znanja, u informacijskoj eri proklamiranog pristupa javnim informacijama, iznenađuje podatak da dokumenti koje donosimo u ovom zborniku nisu javno dostupni kao organizirani i uređeni korpus znanja: ne postoje u bazama podataka državnih ministarstava i javnim bazama podataka⁵ u Hrvatskoj. To ima za posljedicu da je korpus javnoga znanja i socijalnog pamćenja o tim zbivanjima fragmentaran i neorganiziran. Zato ne iznenađuje često niska razina napisa o ovim temama u javnim medijima, razina koja vrijeda intelektualno dostojanstvo jer se takvi napisi rijetko kada susreću s dokazima, ali zato obilno hrane informacijski prostor dezinformacijama i poluinformacijama⁶.

---

⁵ Primjera radi: Odluka kojom RH priznaje SR BiH, 7. 4. 1992., nije objavljena u NN, ne postoji u dokumentaciji MVP RH, i osim kao informacija, nije u cijelosti objavljena u medijima.

⁶ Iracionalan je taj odnos prema ključnoj građi, o čijoj dostupnosti ovisi kako razumijevanje tako i interpretacija nedavne prošlosti, ali i

O kriterijima izbora dokumenata

Osnovni kriteriji po kojima je rađen odabir ovih dokumenata o ustavnom ustrojstvu BiH u razdoblju od 1991. do 1995. jesu: a) mirovni planovi međunarodne zajednice o ustavnom uređenju Bosne i Hercegovine; b) sporazumi o ustavnom uređenju BiH koji su predlagani Bošnjacima, Srbima i Hrvatima (bez obzira jesu li potpisani i od koga su potpisani); c) deklaracije i zajedničke izjave zainteresiranih strana, kao i međunarodne zajednice, glede međunarodnog priznanja BiH, i njezina unutarnjeg uređenja; d) vojni mirovni sporazumi koji su bili uvjet prihvaćanja ili posljedica prihvaćanja pojedinih mirovnih planova i sporazuma; e) pisma što su ih razmjenjivali ključni akteri, a u njima se iznose prijedlozi i stavovi o ustavnom uređenju BiH.

U pravilu smo uključili samo izvorne dokumente, tj. cjelovite dokumente⁷ a ne njihove interpretacije. Učinjeno je nekoliko iznimaka, te je uvršteno i nekoliko agencijskih izvješća. Agencijska izvješća smo uvrstili bilo zato što nismo mogli doći do izvornog dokumenta čiji se sadržaj prikazuje u izvješću, ili pak zato što se u tim izvješćima preciziraju stavovi zainteresiranih strana o nedostupnim sporazumima - te se navode razlozi njihova prihvaćanja ili odbijanja.

U ovaj pregled dokumenata o ustavnom ustrojstvu BiH nismo uvrstili relevantne rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a i

---

budućnost, ne samo BiH nego i Hrvatske. S pravom se može postaviti pitanje o postojanju namjere da se ta građa ne prezentira široj javnosti, ili pak o predominaciji drugih aktera i njihovim informacijskim strategijama čija je dominacija toliko jaka da je bilo nemoguće organizirati korpus ključnih dokumenata koji govore o tome tko je i kako određivao sudbinu Bosne i Hercegovine 1990-ih.

⁷ Samo u nekoliko slučajeva kratili smo određene mirovne sporazume radi njihove duljine. No, uvijek je ostao onaj dio tih sporazuma kojima se definira ustavni ustroj BiH.

predsjedničke izjave VS UN-a, iz dva praktična razloga: prvo, ti su dokumenti dostupni kako na internetu tako i u specijaliziranim publikacijama⁸; drugo, količina tih dokumenata zahtijevala bi posebnu publikaciju.

Dokumenti su prikazani po kronološkom redu, dakle, prema vremenu svojega nastanka. Uvrstili smo samo dostupne dokumente na hrvatskom jeziku⁹. Dokumenti nisu lektorirani, a samo iznimno su ispravljane očite tiskarske pogreške¹⁰. Zbog preglednosti i čitljivosti dokumenata u kojima se spominju tzv. „Republika Srpska Krajina“, ili „srpske autonomne oblasti“, „srpske oblasti“ u RH, itd., nazivlje tih neustavnih tvorevina i njihovih akata, kao i samoproglasnih tijela koja su ih donosila, nije posebno obilježavano navodnicima niti su ispred njih dodavane riječi „neustavne“, „takozvane“, „samoproglasene“, „samozvane“ i slično. Navođenje njihovih izvornih naziva pretpostavlja njihovu neustavnost od dana njihova formiranja odnosno donošenja, kako je to utvrdio Ustavni sud Republike Hrvatske i u „Izvješće u povodu Inicijative Vlade Republike Hrvatske, klasa: 004-01/01-02/12, ur. Broj:5030109-02-2 od 10. listopada 2002. godine“ (Broj: U-X-2271/2002, Zagreb, 12. studenog 2002).

Informacije o tome tko je (ili nije) prihvatio neki mirovni plan ili sporazum dana je u napomeni uz sam dokument, ako je ta

---

⁸ Posebno su vrijedne publikacije: Snežana Trifunovska. *Former Yugoslavia Through Documents From its dissolution to the peace settlement*. The Haag: Martinus Nijhoff Publishers, 1999., pp. 1346; te, Snežana Trifunovska. *Yugoslavia Through Documents From its creation to its dissolution*. The Haag: Martinus Nijhoff Publishers, 1994., pp. 1074; Vidi također: Anđelko Milardović (ur.). *Ujedinjeni narodi. Rezolucije o BiH*. Osijek-Mostar: Pan Liber - Hrvatska budnica, 1995.,

⁹ Odnosno na srpskom i «bošnjačkom» jeziku. Te dokumente nismo «prevodili».

¹⁰ Zato su u dokumentima ostavljena i osobna imena i drugi nazivi onako kako su izvorno napisani u dokumentu.

napomena bila objavljena u izvornom dokumentu. Ta vrsta napomena nije intervencija urednika ove publikacije.

Poseban prilog su zemljovidi uređenja BiH, koji su bili najčešći razlog neslaganja i sukoba. Zemljovidi su također prikazani kronološkim redom. Na zemljovidima je prikazana vojna situacija na terenu u različitim razdobljima, ponuđena teritorijalizacija ustavnih rješenja međunarodnih posrednika, ali i prijedlozi pojedinih strana u sukobu. Većina mirovnih planova imala je nekoliko inačica, pa tako i nekoliko inačica zemljovida. Objavili smo one koji su bili dostupni i koji su bili objavljeni u javnim izvorima.

Kao pomoć za razumijevanje mirovnih inicijativa i pregovora o BiH, pripremljeno je *Kazalo stavova uz pregovore o ustavnom uređenju BiH*. Svrha tog kazala nije da bude iscrpna kronologija svih susreta i zbivanja, već samo prva informacija o tome što se zbivalo od jednog do drugog pregovora¹¹, i kako su se sukobljene strane i međunarodna zajednica odnosili prema ponuđenim rješenjima u određenom trenutku.

O relevantnosti dokumenata i razumijevanju događaja

Već prvo čitanje dokumenata u ovom zborniku upućuje na činjenicu da nakon uvođenja višestranačja i demokratskih izbora 1990., između političkih elita tri konstitutivna naroda u BiH nije postojao ni minimum konsenzusa o ustavnom ustroju BiH. Zato je pregled zagovaranih, ponuđenih i odbijanih ustavnih rješenja za uređenje Bosne i Hercegovine ključ za razumijevanje suvremene

---

¹¹ Zato *Kazalo* ne evidentira ni sve sporazume koje smo uključili u ovaj pregled, jer mu je funkcija da bude pomagalo za lakše razumijevanje stavova pojedinih strana o ponuđenim sporazumima.

povijesti BiH, ali i rata u BiH, te nastojanja pojedinih strana da se nađe političko rješenje.

Suglasit ćemo se s onim politološkim analizama koje su te opreke prikazali na slijedeći način¹²:

- bošnjačka politička elita zauzimala se za **unitarnu građansku državu,**
- srpska politička elita zauzimala se za **srpsku nacionalnu državu** u uniji s ostalim dijelom države,
- hrvatska politička elita zauzimala se za **uniju triju etničkih jedinica.**

Daleko teže je precizirati stavove i strategiju međunarodne zajednice čija je uloga nakon internacionalizacije jugoslavenske krize¹³ vremenom postala presudna, jer tri strane u BiH nisu mogle postići nikakav kompromis o rješenju krize i uređenju bosansko-hercegovačke države, tako da su sva rješenja predlagana, a konačno rješenje je i nametnuto, od strane međunarodne zajednice. Formalno, međunarodna zajednica zauzimala se za liberalni model demokracije kao rješenje BiH problema, model koji ne može funkcionirati u pluralnim ili podijeljenim društvima.

Onima koji nisu bili sudionici i svjedoci zbivanja u Europi 1990-ih, a pogotovo vremena raspada bivše Jugoslavije, danas se možda čini neshvatljivim, da ni tzv. međunarodna zajednica u to vrijeme nije mogla postići konsenzus oko jedne elementarne činjenice, tj. da je: **Bosna i Hercegovina pluralno ili podijeljeno društvo** - s tri različita nacionalna i kulturna

---

¹² Vidi: Mirjana Kasapović. *Bosna i Hercegovina podijeljeno društvo i nestabilna država*. Zagreb: Politička kultura, 2005., str. 195-196.

¹³ Od «Brijunske deklaracije» 7.7.1991.

identiteta, različitih interesnih i vrijednosnih orijentacija¹⁴, društvo s dubokim nacionalnim, vjerskim, etničkim, jezičnim, kulturnim i socijalnim rascjepima - društvo koje ne može funkcionirati prema liberalnom modelu demokracije.

Razlozi nepriznavanja ove činjenice mogu biti brojni: od idealiziranja SFRJ kao dobro uređene multinacionalne zajednice; straha od raspada Sovjetskog Saveza; bojazni da će konfederalizacija dovesti do raspada BiH što bi onda mogao biti primjer kosovskim Albancima, makedonskim Albancima, Baskima, Crnogorcima, Kurdima, i drugima, da traže pravo na samoodređenje i odcjepljenje; do želje da se spriječi nastanak novih nacionalnih država kao smetnje ubrzanim procesima globalizacije i europske integracije koji su bili u punom zamahu nakon propasti komunističkog sustava i Varšavskog pakta.

Bez obzira koji su od tih razloga bili presudni, činjenica je da međunarodna zajednica nije pošla od činjenice da je BiH pluralno društvo, podijeljeno društvo triju nacionalnih, vjerskih i socijalnih zajednica, te da se ono ne može urediti po načelima univerzalnog liberalnog modela demokracije.

Međunarodna zajednica (MZ) polazila je od postulata da se Bosna i Hercegovina mora urediti kao multikulturno, multietničko, multikonfesionalno društvo, ali bez vizije i znanja o tome koji i kakav model demokracije odgovara «najdublje podijeljenoj europskoj državi»¹⁵. Tako su se pregovaračke strategije i prioriteti međunarodne zajednice stalno mijenjali, a pojedini mirovni planovi bili potkopavani i rušeni podjednako od ključnih

---

¹⁴ Bez minimalne suglasnosti Bošnjaka, Hrvata i Srba o temeljnim vrijednostima i normama zajedničkog života, vidi M. Kasapović, 2005, str. 158-191.

¹⁵ Reilly, Benjamin (2001). *Democracy in Divided Societies. Electoral Engineering for Conflict Management*. Cambridge: Cambridge University Press. 143. Citirano prema M. Kasapović, 2005, str. 77.

članica međunarodne zajednice kao i od barem jedne strane u sukobu.

Ustavni prijedlozi rađeni su na kompromisima koji su polazili od postulata multietničkog i multikulturnog građanskog društva kao norme za ustavno uređenje BiH a završavali na prijedlozima da se država organizira na individualnim ljudskim pravima, na modelima koji priznaju ali ne polaze od kolektivnih ljudskih prava. Međunarodna zajednica nudila je model «etnički neutralne» države, u kojoj su i vjerski i nacionalni osjećaji privatna stvar pojedinca, što ni jedna nacionalna zajednica u BiH nije mogla prihvatiti jer je svaka željela sačuvati i promovirati svoj nacionalni i kulturni identitet.

Neuspjeh MZ treba tražiti i u tome što dužnosnici MZ u pravilu nisu poznavali ni razumjeli uzroke raspada Jugoslavije i razloge zbog kojih su njezine republike, još od konca 1960-ih, tražile više samostalnosti a narodi slobodu i međunarodno priznanje na prvim demokratskim izborima 1990-ih. Zato njima nije bilo moguće razumjeti ni unutarne odnose u BiH kao «Jugoslaviji u malom», kao i da iz istih razloga zbog kojih se raspala Jugoslavija, BiH nije mogla opstati uređena prema istom političkom modelu «Jugoslavije u malom».

Bošnjaci, Hrvati i Srbi su za BiH tražili oprečna ustavna rješenja (od unitarne države, federacije do otcjepljenja), a MZ nije mogla formulirati kompromisno rješenje a da ne dovede u pitanje model liberalne demokracije. MZ nije imala odvažnosti zagovarati (novi) model demokracije koji bi mogao pomiriti oprečne zahtjeve tri konstitutivna naroda. MZ nije bila ni dosljedna, jer nije gradila kompromisno rješenje na izjavi o ustavnim načelima koja je prihvaćena kao uvjet za međunarodno

priznanje BiH¹⁶. MZ je radila kompromise s Bošnjacima koji su pod etiketom «jedinствene» i građanske BiH željeli osigurati hegemoniju najbrojnijem narodu¹⁷; sa Srbima jer su vojno kontrolirali 70% teritorija BiH; s Hrvatima jer su željeli biti «principijelni» - kako im se ne bi prigovorilo da banaliziraju slobodu i demokratska prava najmalobrojnijeg naroda.

Međunarodni su čimbenici radili kompromise s predstavnicima triju strana u BiH zato jer ni jednoj strani nisu željeli dati za pravo. Kako bi ostali «objektivni» i «neutralni», artikulirali su pitijska rješenja tako da ih je svaka strana mogla tumačiti sukladno svojim interesima, što je imalo za posljedicu jačanje tenzija, međusobnog nepovjerenja i uzajamnog optuživanja.

MZ je počela kao posrednik da bi postala ključni i jedini arbitar u rješavanju krize, arbitar koji nikad nije preuzeo odgovornost za rješenja koja je nudio i nametao. Objektivno, MZ je suodgovorna za duge pregovore o uređenju BiH države, trajanje ratne agoniju u BiH, u najmanju ruku jednako kao i ostale strane u sukobu. I to zato što je priznala Socijalističku Republiku Bosnu i Hercegovinu prije nego što su tri naroda postigla dogovor o ustavnim načelima i uređenju BiH države; zato što je nametala rješenja koja su odgovarala prvenstveno MZ (kao što je i

---

¹⁶ Vidi: *Izjava o načelima ustavnog uređenja BiH*, tzv. Cutilleirov plan; ovu izjavu prihvatili su bošnjački, hrvatski i srpski predstavnici 18.3.1992. kao uvjet MZ za međunarodno priznanje BiH.

¹⁷ Mirovna konferencija o Jugoslaviji - Arbitražna komisija, u svom Mišljenju broj 4 (od 11.1.1992.) konstatira: "Predsjedništvo i Vlada SR BiH pravni temelj zahtjeva za priznanje nalaze u amandmanu LX na Ustav Bosne i Hercegovine, od 31. srpnja 1990. Taj amandman navodi da je Bosna i Hercegovina »demokratska suverena država ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine - Muslimana, Srba i Hrvata - i dijelova ostalih naroda i narodnosti koji žive na njenom teritoriju«. Ova odredba, u osnovi već sadržana u članku 1. Ustava iz 1974. ne donosi bitnu promjenu u prethodnom pravnom stanju".

odustajala od rješenja koja nisu odgovarala nekim njezinim članicama), što je koristila čitav instrumentarij prisile i nagrada prema svim stranama u sukobu, te konačno što je raspolagala i vojnom silom na terenu, koju je prema potrebi koristila za «nametanje» i «održavanje» pojedinih ustavnih rješenja za BiH.

Ključno pitanje: pitanje vanjskih i unutarnjih granica BiH

Ključno pitanje za razumijevanje raspada Jugoslavije nije bilo hoće li se ona raspasti¹⁸, već po kojim šavovima će se raspasti: a) jesu li republičke granice nepromjenjive, ili b) imaju li narodi (a ne republike) pravo na samoodređenje?!

Zauzevši stajalište da republike, a ne narodi, imaju pravo na samoodređenje i međunarodno priznanje, MZ je jasno dala do znanja da neće pristati na podjelu Bosne i Hercegovine¹⁹. Tu svoju odluku MZ potvrdila je međunarodnim priznanjem BiH. Međunarodno priznanje BiH uslijedilo je nakon što je politički (od strane Srba koji su odbacili izdvajanje iz Jugoslavije) i vojno (od strane JNA) faktički promijenjen realni odnos snaga u BiH. Naime, već prije međunarodnog priznanja BiH, JNA je kao instrument velikosrpske politike stavila pod vojnu i političku kontrolu «Republike Srpske Bosne i Hercegovine» dvije trećine

---

¹⁸ O tome da Jugoslavija neće opstati nakon uvođenja demokracije, tj. nakon prvih demokratskih višestranačkih izbora, govore i procjene CIA, početkom 1990.; B. Jović kao predsjednik Predsjedništva SFRJ u svom inauguralnom govoru 15. svibnja 1990. najavljuje da svi oni koji žele mogu otići, ali da će sav srpski narod ostati u Jugoslaviji; Slovenija i Hrvatska na referendumu su se izjasnije za nezavisnost i suverenost; BiH je računala na rat između Srbije i Hrvatske u ranu jesen 1991, a da se sama neće opredijeliti ni za jednu stranu: «U eventualnom sukobu republika Hrvatske i Srbije, Republika Bosna i Hercegovina će uvijek, u skladu s međunarodnim normama biti neutralna» (Skupština BiH, Platforma o položaju Bosne i Hercegovine, Sarajevo 15.10.1991.).

¹⁹ Svoje stajalište MZ iskazala je u nizu priopćenja, a u pravnoj formi kroz nalaze Badinterove komisije.

teritorija BiH, dok je istovremeno koristila teritorij BiH za agresiju na RH.

Rat u Bosni i Hercegovini počinje nakon međunarodnog priznanja BiH²⁰, do kojeg je došlo prije nego što je postignut dogovor o unutarnjem uređenju BiH, odnosno kompromis o ustavnom ustroju BiH, kojim bi se odredili odnosi između tri konstitutivna naroda. Tako je međunarodno priznanje potvrdilo BiH kao državu u kojoj Vlada nije kontrolirala državni teritorij; u kojoj Srbi zbog međunarodnog priznanja više nisu priznavali središnju vlast; u kojoj je središnja vlast imala legitimitet po volji MZ a ne više i srpskih predstavnika; u kojoj je bio na snazi ustav Socijalističke Republike BiH, po kojem su odnosi između tri naroda ostali isti kao i u bivšoj Jugoslaviji.

Za razumijevanje razloga ratu u BiH ključno je poimanje triju nepomirljivih koncepcija o tome kakvo treba biti ustavno uređenje BiH, tj. kakve trebaju biti unutarnje granice BiH:

- a) unitarna država - što su zagovarali Bošnjaci;
- b) srpska nacionalna država u uniji s Jugoslavijom ili s ostatkom BiH;
- c) (kon)federacija tri entiteta - što su zagovarali Hrvati.

Do političkog rješenja nije došlo jer nije postojala volja za kompromis, prvenstveno između srpske strane koja se oslanjala na silu i potporu JNA, te muslimanske strane koja se uz međunarodnu potporu predstavila kao jedina legitimna vlast u BiH. Zato su se politička rješenja nametala kombinacijom vojne sile i

---

²⁰ Službeni datum početka rata je 6. travnja 1992., dan uoči međunarodnog priznanja BiH. Sa srpske strane početak rata je jasna poruka nemirenja s izdvajanjem BiH iz Jugoslavije, odnosno nemirenja s ostankom Srba u BiH. Većina pak Hrvata u BiH smatra da je rat u BiH počeo u listopadu 1991. kada je JNA uništila 7 sela u Hercegovini u kojima su živjeli Hrvati (vidi M. Tuđman, 2003., str 135-154.)

međunarodnih pritisaka, ali podjednakim intenzitetom i medijskim ratom.

Oblikovanje javnoga znanja

U informacijskom prostoru oblikuje se javno znanje. U informacijskom prostoru različite opcije iznose često oprečne stavove i podatke, s namjerom da osiguraju pristanak ili barem naklonost javnosti za sebe. Drugim riječima informacijski prostor izložen je sustavnom djelovanju većeg broja informacijskih strategija kojima je cilj poraziti informacijsku strategiju protivnika, odnosno osporiti ili izigrati stožerne gravitacijske točke protivničke strane, kako bi se pridobila javnost.

Informacijski prostor područje je sukoba informacija, odnosno prostor je informacijskog rata. Informacijski rat vodi se po precizno razrađenim informacijskim strategijama, koje su pak u funkciji cjelokupne politike državnih, stranačkih, gospodarskih, itd., interesa. Ti interesi ostvaruju se u različitim sferama definiranjem političkih, diplomatskih, gospodarskih, kulturnih i vojnih strategija. U prošlosti uvijek je jedna od tih strategija bila presudna za ostvarivanje nacionalnih, političkih ili gospodarskih interesa, a informacijska strategija (različite vrste propagande) imale su samo pomoćnu ulogu. U 21. stoljeću informacijske strategije postaju glavno sredstvo ostvarivanja ciljeva, a druge strategije djeluju kao potpora informacijskom ratu.

Posljedica toga jest da je područje informacijskog prostora izloženo ogromnim količinama informacija čija je primarna zadaća oblikovati javno znanje koje je u funkciji različitih interesa i oprečnih ciljeva a ne istine; time je javno znanje sve dalje od proklamiranog ideala «objektivnog informiranja», i sve bliže

manipulaciji i banaliziranju osnovnih vrijednosti kojima teže određene kulture, nacije ili interesne grupacije.

Kao što je predrasuda da informacije prenose samo istinite podatke i činjenice, isto tako je predrasuda da postoji jedinstveni korpus javnoga znanja, odnosno da raspoloživi korpus javnoga znanja pripada svim korisnicima.

S ciljem da protumačimo zašto se, i kako je moguće, da se u informacijskom prostoru javljaju potpuno oprečne informacije o istim događajima, i različito tumačenje istih raspoloživih dokumenata, polazimo u našoj analizi od sljedećih teorijskih postavki.

Svaka zajednica - bilo lokalna, nacionalna, regionalna ili međunarodna - raspolaže vlastitim korpusom javnoga znanja. Za razumijevanje mehanizama organizacije i funkcioniranja određenog korpusa javnoga znanja presudno je prepoznati matricu pomoću koje određena zajednica korisnika kodira i dekodira korpus javnoga znanja kojega koristi i s kojim se identificira.

Što određuje matricu²¹ po kojoj se oblikuje i određeni korpus javnoga znanja ali i prepoznaje zajednica korisnika tog znanja?

Na političkoj razini to je svjetonazor zajednice korisnika: skup ideja, vrijednosti i stremljenja kojima zajednica korisnika teži. Svjetonazor daje legitimnost činjenicama i vjerodostojnost pamćenju, odnosno omogućava da korpus javnoga znanja bude konzistentan.

---

²¹ U terminologiji Thomasa Kuhna mogli bismo koristiti i termin paradigma. Metodu T. Kuhna i ovom prigodom koristimo za analizu javnoga znanja. Teorijski model koji ovdje skiciramo prikazali smo u knjizi M. Tuđman. *Prikazalište znanja*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2003. Dio formulacija u opisu pojedinih tipova pamćenja preuzet je iz te knjige.

Na socijalnoj razini, javno znanje je socijalno pamćenje zajednice, kojim se osigurava socijalni identitet i povijesni kontinuitet te zajednice, odnosno njezin opstanak.

Na pragmatičnoj razini javno znanje je korpus činjenica, podataka i istina koje osiguravaju odgovore na praktična pitanja i rješenja problema s kojima je zajednica korisnika suočena.

Postoji veliki broj zajednica korisnika koje proizvode, organiziraju i koriste znanja sukladno svojim potrebama. Kao što je novac univerzalna valuta, u praksi on funkcionira prema zakonima i obrascima vrednovanja i uporabe nacionalnih valuta. Jednako tako je i s javnim znanjem. Ono protječe različitim informacijskim i komunikacijskim kanalima i sustavima, ali ta otvorenost ne znači da ne postoje različiti korpusi znanja koji pripadaju različitim zajednicama korisnika. Ali to znači, i da pojedine zajednice korisnika ne prihvaćaju ni socijalno pamćenje ni činjenice prema korpusu znanja što ih dijeli njima protivnička ili neprijateljska grupacija.

Osnovne značajke dominantnih obrazaca kolektivnog pamćenja

Činjenica je da sudionici političkih i povijesnih zbivanja raspada bivše Jugoslavije, i ratova na njezinu prostoru, pišu različite povijesti tih zbivanja. To znači da ne dijele isto kolektivno pamćenje i ne žele imati isto kolektivno znanje, jer podatke, dokumente i događaje vrednuju prema različitim vrijednosnim kriterijima. Zato se suvremenici spore oko povijesti tog razdoblja, a nerijetko politika intervenira i u sadržaj povijesnih udžbenika.

Različite interpretacije istih povijesnih zbivanja, jer polaze od različitih vrijednosnih kriterija imaju za posljedicu stvaranje različitih obrazaca pamćenja o djelovanju i ulogama

suprotstavljeni akteri u tim sukobima. Možemo prepoznati barem četiri obrasca kolektivnog pamćenja koje uvjetno možemo nazvati:

- "proizvodnja determiniranog kaosa",
- "proizvodnja pristanka".
- "proizvodnja identiteta",
- "proizvodnja zaborava",

Četiri spoznajne paradigme koje se temelje na različitim vrijednostima (svjetonazorskim, političkim, kulturnim) generiraju različite teorije i različite interpretacije povijesti; generiraju četiri paradigme pamćenja rata u BiH, odnosno generator su četiri vrste (javnog) znanja o istim povijesnim događajima u kojima su sudjelovale različite političke opcije i njihovi sljedbenici.

Kako su konfigurirani ovi obrasci pamćenja može se razabrati i po tome na koje se dokumente pozivaju a koje "zaboravljaju" ili "diskvalificiraju" jer se ne uklapaju u obrasce djelovanja pojedinih aktera i njihovih sljedbenika. Od toga nije imuna ni međunarodna zajednica; jednako tako ni haško tužiteljstvo ne želi se prisjećati odgovornosti MZ za "podjelu" BiH koju inkriminira u nekim optužnicama, iako su predstavnici MZ²² bili zagovornici nekih opcija "podjele" BiH.

---

²² Lord Owen u *Balkanskoj odiseji*: "Moja druga opcija ... bila je ponovo otvoriti pitanje nacionalnih granica u bivšoj Jugoslaviji, prešutno priznajući da je priznanje Bosne bilo pogrešno. Trebali smo potvrditi granice Slovenije i Makedonije i onda se nagoditi s Bosnom, Hrvatskom i Srbijom... Opciju prekrajanja granica nazvao sam 'rješenjem kojem se nitko ne usudi izgovoriti ime'" (str. 220). Lord Owen također je tražio od RH koridor za bosanske Srbe sjeverno od Save kroz hrvatski teritorij. Međunarodni predstavnici vršili su pritisak na RH da se odrekne dijela svoga teritorija u dubrovačkom primorju kako bi se zadovoljili apetiti R. Karadžića i A. Izetbegovića za "izlazom na more".

Podsjetit ćemo ovom prigodom na četiri informacijske strategije koje koriste različite mehanizme za oblikovanje kolektivnog pamćenja a sve imaju uporišta i u dokumentima što se nalaze u ovom zborniku.

Namjera autora zbornika nije bila da vrednuje bilo koji obrazac proizvodnje pamćenja, odnosno oblikovanja korpusa znanja o povijesti BiH krize. Upravo suprotno. Prikupivši sve relevantne dokumente želimo omogućiti čitateljima da sami dođu do svojih prosudbi i da sami utvrde što su činjenice o tim zbivanjima.

Proizvodnja determiniranog kaosa

Što je determinirani kaos u međunarodnim odnosima? To je nered "kojem se određuju granice .. Nakon što su zadane njegove granice, nered koji nastaje, ostaje unutar tih granica tako da postaje *nadziran* odnosno *upravljiv*"²³. Determinirani kaos je prostor međunarodnih igara, prostor koji je omeđen međunarodnim odlukama i naporima, da bi ostao ograničen unutar zadanih granica nereda. Kontrolu tog nereda nije moguće ostvariti bez kontrole komunikacija. Jednako kao i dimenzije kaosa tako i kriterije za ***nadziranje*** i ***upravljanje komunikacija*** određuju centri moći u međunarodnoj zajednici uz prešutni pristanak svojih članica. Jedna od posljedica kontroliranih javnih komunikacija (medija) je nadzor nad javnim pamćenjem.

Mehanizmi upravljanja pamćenjem u determiniranom neredu su ***selekcija informacija, uspostava logike dvostrukih mjerila, i dominacija kontroliranih informacija u informacijskom prostoru.*** Zašto? Zato što obrazac proizvodnje determiniranog kaosa vrijedi samo za omeđeni prostor nereda, i samo za strane izolirane unutar

---

²³ D. Domazet: *Hrvatska i veliko ratište*. Udruga Sv. Jurja, Zagreb: 2002, str. 282-283.

omeđenog prostora. Nadziranjem pamćenja štite se vanjski čimbenici, tj. "upravljači krizom" i "proizvođači kaosa" od širenja kaosa i od odgovornosti za proizvodnju nereda.

Danas će većina američkih intelektualaca priznati: "Amerika je početkom devedesetih dala zeleno svjetlo Miloševiću da, bude li potrebno, i oružjem očuva Jugoslaviju"²⁴. Ugledni svjetski političari priznaju da je usvajanje Rezolucije 713 VS UN o embargu na uvoz oružja u Jugoslaviju bila ne samo politička poruka Miloševiću, nego i djelotvorno sredstvo oduzimanja prava žrtvi na obranu²⁵. Međutim, nemoguće je pozvati na odgovornost međunarodnu zajednicu radi donošenja te rezolucije.

Zašto? Zato što su unutar područja krize, područja determiniranog kaosa određenog Rezolucijom 713, dodatnim rezolucijama i odlukama, uspostavljeni kriteriji i instrumenti selektivne pravde, koji izuzimaju odgovornosti determinatore kaosa. Vijeće Sigurnosti UN usvojilo je naputak za djelovanje Haaškog suda prema kojem su svi podjednako krivi, a razlika u krivici nijansirat će se brojem optužnica i visinom kazni²⁶.

Podjednako je važna činjenica što nadzirano i selektivno pamćenje ima za posljedicu da isti kriteriji ne vrijede za one

---

²⁴ Dr. Robert Greenberg "Na Balkanu jezik i država idu zajedno", ***Večernji list***, subota, 9.11.2002. str. 29.

²⁵ Vidi M. Thatcher. *Statecraft*. New York: Harper Collins Publishers, 2002, str. 298-299.

²⁶ Z. Tomac, izlaganje na Okruglom stolu "Nacionalna sigurnost", Udruga za promicanje hrvatskog identiteta i prosperiteta, Zagreb, 5. studenog 2002. godine. Ocjene poput onih: "Haaški sud ocjenjujem političkim sudom i dobro je što će se zatvoriti do 2008. godine, jer on je osnovan samo radi toga da umiri savjest međunarodne zajednice koja nije spriječila krvoproliće u bivšoj Jugoslaviji" (Dr. R. Greenberg, isto) za dnevnu su uporabu i neće biti obuhvaćene obrascem "proizvodnje determiniranog kaosa". Prema kriterijima nadzora pamćenja utvrđenim obrascem "proizvodnje determiniranog kaosa" citiranim stavovima naprosto nema mjesta i oni ostaju nezapamćeni.

unutar omeđenog kaosa i one izvan granica odvijanja sukoba. Tako su temeljna ideja slobode i svetost žrtve, odnosno svetost života, nešto potpuno nevažno i nevrijedno za upravljače determiniranim kaosom. Selektivnim pamćenjem ne dozvoljava se usporedba i postojanje tih vrijednosti s vrijednostima upravljača kaosom²⁷. Vrijednosti različitih opcija unutar područja "nereda" izložene su "diktaturi relativizma"²⁸. Zato je moguće da se u obrambenom ratu sudi žrtvi za zločine u obrani ali ne i krvniku za počinjene zločine. Time se potpuno izvrću povijesne činjenice i konstruiraju virtualne istine. To je ostvarivo u procesima u kojima se nadzire i upravlja pamćenjem na globalnim razinama.

Glavna haška tužiteljica Carla del Ponte izjavila je početkom 2005. da će se povijest jugoistoka Europe nakon 2010 pisati prema presudama Haškoga suda, odnosno 'mir će nastupiti

---

²⁷ Ideja slobode jedna je od temeljnih vrijednosti svih demokratskih zemalja. Ali kako su nacionalnu slobodu zemlje razvijene demokracije ostvarile u 18. ili 19. stoljeću a potom vodile kolonijalne ratove, to se ideja nacionalne slobode potiskivala u stranu. Nakon drugog svjetskog rata nastalo je 50 novih država u svijetu i oslobođeno je 800 milijuna ljudi iz velikih kolonijalnih imperija (Velike Britanije, Francuske, Nizozemske, Belgije). Ti procesi kao i procesi raspada multinacionalnih država i nastanka novih država nakon 1990-ih posljedica su demokratskih promjena i globalizacije. U razdoblju od raspada kolonijalnih imperija nakon 2. svjetskog rata do raspada totalitarnih komunističkih sustava nastaje veliki broj novih država, kada su se mnogi narodi izborili za svoju nacionalnu slobodu. Broj članica OUN povećao se od 50-ak nakon 2. svjetskog rata na skoro 200 na početku 21 stoljeća. Paralelno s tim procesom tekao je proces integracija: stvaranje Europske unije dug je proces započet 1950-tih godina kome su prethodile mnoge asocijacije i integracije. No, uvjet tim procesima bilo je selektivno pamćenje: zaborav vlastitih "tamnih strana" povijesti velikih europskih sila, koje su svoju snagu i silu izgradili na kolonizaciji i eksploataciji nerazvijenih naroda. Tim narodima pak u vrijeme oslobađanja nisu dozvolili proslavu vlastite slobode, kako ne bi bili ugroženi interesi moćnih gubitnika kolonija. Da bi se to ostvarilo morali su biti uspostavljeni mehanizmi selektivnog pamćenja i funkcioniranje logike dvostrukih mjerila.

²⁸ O "diktaturi relativizma" govorio je Papa Ivan Pavao II, suprotstavljajući se relativiziranju ljudskih vrijednosti i vrednota.

kada sudski postupci budu okončani i kada će povjesničari biti u mogućnosti provjeriti istinitost činjenica koje će utvrditi pravosuđe'²⁹. Stav glavne haške tužiteljice ima političku težinu jer upozorava da će «politička korektnost» u međunarodnim odnosima biti i u buduće vrednovana odnosom prema haškom tribunalu, odnosno da će se međunarodni odnosi temeljiti na presudama Haškoga suda. Drugim riječima, haško tužiteljstvo ima zadaću da bude u funkciji i kontrole pamćenja o tim zbivanjima, te da službenu povijest slijednica bivše Jugoslavije ispiše u Haagu, preciznije, da se MZ prema slijednicama bivše Jugoslavije odnosi sukladno haškim presudama.

Zadaće Haškog tribunala određene su odlukama VS UN o djelovanju ICTY-a kao «instrumenta nametanja mira» do 2010. Time je učinkovitost ICTY-a ograničena vremenskim, prostornim, kadrovskim i financijskim uvjetima. Zato je ICTY «osuđen» da bude instrument selektivne pravde i selektivnih istina o ratu i ratovima na području bivše Jugoslavije, jer nije utemeljen kao trajni sud, niti da kazni agresora za agresiju i zločine počinjene u agresiji.

Kao «instrument nametanja mira» haško tužiteljstvo ima zadaću: selektivnim odabirom slučajeva i izjednačavanjem ratnih zločina i zločina u ratu, sve strane u sukobu na području bivše Jugoslavije izjednačiti u odgovornosti za zločine³⁰.

Svoju zadaću haško tužiteljstvo odrađuje pomnim odabirom optuženika i planiranjem vremena objavljivanja optužnica, istim

---

²⁹ Na predavanju studentima sveučilišta u Lausannei, prema *La Liberte*, 20. 4. 2005.

³⁰ Zločin je zločin, bez obzira tko ga je počinio, i zato ni jedan zločin ne treba opravdavati. Međutim, zločini se isto tako ne mogu izjednačavati po motivima, dimenzijama, odgovornostima, i politikama.

inkriminacijama različitim stranama u sukobu, redosljedom i brojem presuda što se objavljuju u «pravom» trenutku kako bi polučili najmanje «štete» a najviše "koristi" po politiku. Tako je ICTY postao jedan od najdjelotvornijih instrumenata «nametanja mira», tj. instrument međunarodne zajednice da nametne svoju volju u jačanju međunarodnog, odnosno oblikovanju regionalnog poretka.

Posljedica takve uporabe Haaškoga suda i tužiteljstva je medijsko izjednačavanje agresora i žrtve, ratnog zločina i zločina u ratu, podjednake krivnje svih sudionika u sukobima. Posljedica takvog djelovanja Haškog tribunala također je i proizvodnja determiniranog i kaotičnog pamćenja.

Nije slučajno što se povijesna zbivanja raspada bivše Jugoslavije, sedmodnevnog rata u Sloveniji, Domovinskoga rata, rata i ratova u Bosni i Hercegovini, te na Kosovu, tumače u medijima³¹ prvenstveno kao niz zločina i zlodjela u «krvavoj balkanskoj krčmi» i kao posljedica zločinačkih politika i zločinačkih pothvata. Izjednačavanje događaja i događanja koji oslikavaju «tamnu stranu povijesti» s povijesnim činjenicama i ukupnim povijesnim zbivanjima o nastanku novih samostalnih država i njihovom međunarodnom priznanju, metoda je planske i sustavne proizvodnje fragmentarne istine i selektivnog pamćenja, a uspjeh te metode osigurava dominacija takvih informacija u informacijskom prostoru.

Sa stajališta organizacije javnoga znanja, proizvodnja determiniranog kaosa oblikuje fragmentarno i selektivno znanje.

---

³¹ U pravilu se radi o medijima koji su u vlasništvu transnacionalnih kompanija, odnosno medija koji zagovaraju liberalnu globalističku filozofiju; o novinarima koji su prošli edukacije, seminare i stipendije raznih organizacija, koje su idejno ili materijalno na ovaj ili onaj način pod sponzorstvom krovnih globalističkih institucija.

Proizvodnja determiniranog kaosa stvara fragmentarno znanje: a) uspostavom mehanizama pristupa samo kontroliranim (selekcioniranim) dokumentima i dokazima, b) kontrolom prezentacije selekcioniranih poruka, što se postiže nadzorom postojećih, ili stvaranjem vlastitih, komunikacijskih mreža, c) informacijskom dominacijom upravlja se socijalnim pamćenjem u funkciji determinatora kaosa.

Determinatori kaosa ne falsificiraju podatke i dokaze. Oni uzurpiraju komunikaciju i pristup podacima i dokumentima; oni upravljaju komunikacijama informacijskom superiornošću koja ne dozvoljava da se razviju oporbeni sustavi informacija i mišljenja³². Nije moguće drugo znanje, jer postojeći komunikacijski kapaciteti (mediji) nemaju prostora za prikaz neke druge "slike svijeta". Time se osigurava informacijska nadmoć, a sa sve većom količinom obavijesti sve je veća njihova udaljenost od činjenica i istine.

Proizvodnja pristanka

Prema Noamu Chomskom "proizvodnja pristanka" - novo je umijeće demokracije. U razvijenim demokracijama narod se najefikasnije može kontrolirati kontroliranjem misli. Misli su one koje mogu dovesti do djela i zato ih treba držati na uzici. Chomsky smatra da mediji imaju presudnu ulogu u sustavu indoktrinacije, zajedno s obrazovnim sustavom i sveučilištima. Učinkovit sustav indoktrinacije jest onaj čije se poruke

---

³² Kada deterministi odluče promijeniti neki svoj stav u novu javnu poruku, onda se često koriste metodom «otkrivanja» novih dokumenata, metoda koja se sastoji u tome da se oporbena grupacija optuži za prikrivanje, skrivanje, tajenje dokumenata koji su presudni za nove «istine». To je metoda kojom se koristi i haško tužiteljstvo,

prihvaćaju kao pamćenje instrukcija kako se trebamo ponašati, što trebamo misliti i zastupati³³.

Formu javnog znanja koje nastaje nekritičkim preuzimanjem poruka, odnosno indoktrinacijom informacijskih pogona nazvali smo *proizvodnjom pristanka*. Ili, proizvodnja pristanka oblikuje javno znanje što nastaje prihvaćanjem nadziranih i kontroliranih informacija.

Sa stajališta informacijske djelatnosti mediji su **figure pamćenja znanja**. Mediji kao figure pamćenja imaju zadaću promicanja slobode i demokracije. Kada se demokracija svede na banaliziranje slobode, ona postaje umijeće "proizvodnje pristanka"³⁴. Glavni mehanizmi proizvodnje pristanka su propaganda i industrija za odnose s javnošću³⁵.

Proizvodnja pristanka funkcionira po načelu: poruka na izvoru mora se prenijeti i (bez vrednovanja) prihvatiti na odredištu. Sve tehnike propagande i industrije odnosa s javnošću usmjerene su na to da ne bude zapreka u prijemu odaslane poruke: a) poruka mora biti prihvaćena kao instrukcija i obrazac ponašanja; b) poruka ne smije biti izložena vrednovanju, preciznije, ne smiju biti upitna načela i vrijednosti po kojima je sastavljena, niti se smije dovoditi u pitanje sud onoga koji je odašilje; c) poruka treba biti primljena kao vlastito mišljenje primatelja kako bi bila memorirana bez pre-vrednovanja.

Informacijska strategija onih globalnih, regionalnih i lokalnih čimbenika, koji zagovaraju unitarnu državu kao optimalni model demokracije za višenacionalnu BiH, koriste se tehnikama

---

³³ N. Chomsky. *Mediji, propaganda i sistem*. Zagreb: Marko Strpić, 2002.

³⁴ Fraza je Waltera Lippmana iz 1920-tih godina (prema N. Chomsky, 2002, str. 18).

³⁵ N. Chomsky, 2002, str. 16-17.

proizvodnje pristanka za tumačenja rata i suvremene povijesti Bosne i Hercegovine, te u ime takve demokracije banaliziraju nacionalnu slobodu a prava konstitutivnih naroda svode na ukras unitarne građanske države.

Zadaća je povijesnih, politoloških i drugih znanosti da se pozabave istraživanjem istine o tom razdoblju. Sa stajališta strategija organizacije i prezentacije (javnoga) znanja naš je interes upozoriti na strategije i njihove tehnike koje imaju za cilj manipulaciju i indoktrinaciju obavijestima ako raspoloživi dokumenti i dokazi nisu dostupni javnosti, odnosno da se strategije proizvodnje pristanka ostvaruju reduciranjem pamćenja na fragmente od kojih se tvori nepotpuna i lažna slika stvarnosti.

Stožerne gravitacijske točke informacijske strategije koja ima za cilj proizvodnju pristanka na unitarnu BiH državu su lako prepoznatljivi: model građanske države osigurava hegemoniju najbrojnijem bošnjačkom narodu i zato bošnjačko vodstvo propagira multietničku, multikulturnu, multikonfesionalnu državu, ali bez prava konstitutivnih naroda na realizaciju tih prava i sloboda već samo građana; svaki zahtjev Srba i Hrvata za ustavnim (pre)uređenjem BiH, proglasit će se podjelom BiH u ime (otvorenih) srpskih ili (prikrivenih) hrvatskih apetita; svi protivnici unitarne BiH etiketirat će se kao najgori protivnici demokracije.

Potvrda takve informacijske strategije bošnjačkog vodstva, može se iščitati iz prikupljenih dokumenata i sporazuma o ustavnom uređenju BiH i stavova kojima su oni prihvaćali ili odbijali pojedina rješenja. Navedimo tek nekoliko primjera.

Alija Izetbegović naglašava da je cilj njegove politike «opstanak Bosne i Hercegovine kao jedinstvene države»³⁶. Bošnjačka politika taj je cilj definirala tek onda kada je procijenila da nije moguće ostvariti jedinstvo muslimanskog korpusa u Jugoslaviji. Izetbegović je bio za očuvanje Jugoslavije. On je predlagao asimetričnu federaciju³⁷, tako da se BiH «više veže na Srbiju»³⁸. Štoviše, i u dokumentu Skupštine BiH kojim se traži od MZ međunarodno priznanje BiH stoji: «ova Republika prihvaća i zalaže se za jugoslavensku zajednicu čiji su sastavni dijelovi i republike Hrvatska i Srbija³⁹».

«Bošnjačkom narodu je opstanak Jugoslavije odgovarao» potvrđuje Izetbegović i 2000-te. «Moj glavni motiv da se Jugoslavija očuva bio je to što je bošnjački narod bio naseljen u dugom pojasu od Novog Pazara pa sve do Zagreba.. I svako cijepanje Jugoslavije dovodi do cijepanja bošnjačkog naroda, do kojeg mi je bilo jako mnogo stalo. Na koncu bio sam dužan da se o njemu staram, ne samo kao njegov pripadnik nego i kao njegov izabrani predsjednik»⁴⁰.

Kao izabrani predsjednik «bošnjačkog naroda» on je zagovarao opstanak Jugoslavije imajući u vidu ukupne interese muslimanske

---

³⁶ A. Izetbegović. *Sjećanja. Autobiografski zapis*. TKD Šahinpašić, Sarajevo, 2001., str. 461.

³⁷ Vidi prilog *Kronologija* 3.6.1991. Također,

³⁸ F. Tuđman. *Hrvatska riječ svijetu*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 1999., str. 330.

³⁹ Vidi: *Platforma o položaju Bosne i Hercegovine i budućem ustrojstvu jugoslavenske zajednice*, Sarajevo 15. 10. 1991. Skupština BiH je usvojila ovakav stav o jugoslavenskoj zajednici (što nisu prihvatili srpski zastupnici) kada je već održan referendum o nezavisnosti RH, i nakon što je RH 8. 10. 1991. proglasila konačni raskid svih veza sa SFRJ.

⁴⁰ A. Izetbegović u intervjuu Radio slobodna Europa, 13. 6. 2000., vidi «Bosna i Hercegovina. 1990. - 2025», ur. M. Tuđman, UHIP, Zagreb, 2005., str. 54.

aglomeracije koja se protezala od Makedonije, Srbije, Kosova, BiH, pa čak i do Hrvatske. Zato je urgirao protiv međunarodnog priznanja Hrvatske⁴¹, kako bi i Hrvatska ostala u Jugoslaviji.

Istovremeno, želio je vjerovati da će JNA ostati dosljedna jugoslavenskoj ideji i da se neće pretvoriti u instrument velikosrpske politike, već da će braniti BiH od velikosrpskih pretenzija. U vrijeme najžešćih napada JNA na Hrvatsku, Izetbegović je 6. listopada 1991. uputio proglas o neutralnosti BiH u «ratu između Srbije i Hrvatske» jer «ovo nije naš rat»⁴². Unatoč takvim njegovim kompromisima s JNA i Beogradom, Izetbegović nije shvatio da je njegova briga za Jugoslaviju radi «ne cijepanja bošnjačkog naroda», u suprotnosti sa srpskim nacionalnim interesima i opasnost za velikosrpski koncept, te dostatnim razlogom što Srbi nisu prihvatili ni «historijski sporazum» M. Filipovića, i A. Zulfikarpašića⁴³, ni Platformu o položaju BiH, već su inzistirali na izdvajanju iz BiH, odnosno potpunom razgraničenju s Bošnjacima.

Tek kada su se Muslimani/Bošnjaci suočili s činjenicom da ne mogu ostvariti svoje jedinstvo u Jugoslaviji, tek onda glavni cilj za ostvarenje njihovih nacionalnih interesa postaje "jedinstvena", tj. unitarna BiH, u kojoj će imati pravo na dominaciju, jer Srbi i Hrvati imaju svoje nacionalne države, pa zato i Bošnjaci imaju pravo na svoju. Tek tada Izetbegović odustaje od jugoslavenske ideje, ali ne i od unitarnog modela uređenja BiH.

---

⁴¹ Vidi M. Libal. *Njemačka politika i jugoslavenska kriza 1991. - 1992.* Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga, 2004, str. 102.

⁴² Vidi M. Tuđman, *Prikazalište znanja*, str.149. Ova izjava više je nego upitna i sa stajališta suverenosti BiH, jer je JNA koristila teritorij BiH za agresiju na RH.

⁴³ Srpsko-muslimanski «Historijski sporazum»: Muhamed Filipović - Radovan Karadžić (2. 8. 1991).

Koliko god jugoslavenska ideja, na kojoj se gradila «proizvodnja pristanka» za opstanak Jugoslavije, bila iluzija ne samo bošnjačkog vodstva, i proizvodnja pristanka na Bosnu i Hercegovinu kao «jedinствену državu» gradi se na krivotvorinama proizvodnje pristanka. Za Izetbegovića i bošnjačko vodstvo «jedinственa država» BiH znači unitarnu BiH. Svako re-definiranje unitarnog ustavnog uređenja BiH interpretira se kao podjela Bosne i Hercegovine. Informacijsku strategiju koja je emitirala takve poruke bošnjačko je vodstvo gradilo već od prvih dana pregovora koji su prethodili međunarodnom priznanju BiH.

MZ je postavila dva uvjet za međunarodno priznanje BiH: održavanje referenduma⁴⁴ i dogovor o načelima za ustavno uređenje BiH. Uslijedio je prvi niz razgovora⁴⁵ koji su poznati kao Cutilleirov plan o načelima ustavnog uređenja BiH. Razgovori su počeli 13./14. veljače 1992. u Sarajevu. Nastavljeni su 21./22. veljače u Lisabonu kada je postignut polazni dogovor: vanjske su granice nepromjenjive a ustavno rješenje će se temeljiti na nekoliko entiteta temeljenih na etničkim načelima⁴⁶. HDZ je zagovarao drugu formulacije prvog stavka prijedloga načela «1. Bosna i Hercegovina bit će nakon međunarodnog priznanja nezavisna kao državna zajednica triju konstitutivnih naroda u njihovim državnim područjima»⁴⁷. Izetbegović je bio protiv stava Mate Bobana da je «nosilac suvereniteta samo narod», jer da je

---

⁴⁴ Referendum kao uvjet međunarodnog priznanja BiH, postavljen je u Mišljenju br. 4 arbitražne komisije Mirovne konferencije o Jugoslaviji (11.1.1992.).

⁴⁵ Vidi: kronologiju pregovora u prilogu. Također, A. Izetbegović, 2001., str. 108-111.

⁴⁶ «1. Bosna i Hercegovina će nakon nezavisnosti biti nezavisna država, sastavljena od tri sastavne jedinice .. Teritorij sastavnih jedinica bit će određen na temelju popisa stanovništva iz 19971., 1981., ili 1991.» (Večernji list, 25.2.1992.).

⁴⁷ Vjesnik, 26. 2. 1992.

«suveren narod, ali ne narod u etničkom, već u evropskom smislu, narod kao građani jedne države»⁴⁸.

Razgovori se nastavljaju 28. veljače u Sarajevu⁴⁹, a 7./8. ožujka u Bruxellesu EZ predlaže radnu verziju budućeg ustavnog ustrojstva BiH⁵⁰, da bi u Sarajevu pod nadzorom EZ 18. ožujka 1992. bila potpisana izjava o budućem uređenju BiH:

«1. Bosna i Hercegovina bi bila država koju bi sačinjavale tri konstitutivne jedinice, zasnovane na nacionalnim principima uz uzimanje u obzir ekonomskih, zemljopisnih i drugih kriterija» (Vjesnik, 19. 3. 1992.).

Nakon sedam dana Alija Izetbegović traži od građana BiH da ne prihvate «podjelu BiH na etničkim načelima», ističući kako je on «morao potpisati sporazum jer su iz EZ to od njega tražili kao preduvjet za dobivanje međunarodnog priznanja»⁵¹. Dakle, Alija Izetbegović sam priznaje da je pristao na izjavu o načelima ustavnog uređenja BiH, radi dobivanja međunarodnog priznanja ali da nikada nije imao namjeru prihvatiti takvo rješenje. I 2000. on svoje prihvaćanje obrazlaže taktičkim a odbijanje strateškim razlozima:

«Svugdje postoje strategije i taktike. Ljudi to često ne razlikuju i brkaju. Naša strategija je bila: cjelovita, demokratska Bosna i Hercegovina. Ovi lisabonski razgovori ..

---

⁴⁸ A. Izetbegović, 2001., str. 109.

⁴⁹ Verziju izjave o načelima koja je ponuđena pregovaračima u Lisabonu donosi **Vjesnik** 27.2.1992.: «1. Bosna i Hercegovina bit će, po stjecanju nezavisnosti, nezavisna, federalna država, koja će se sastojati od tri države-sastavnice pod nazivom ili regije ili pokrajine..».

⁵⁰ «1. Bosna i Hercegovina bila bi država sačinjena od određenog broja sastavnih jedinica, temeljenih na nacionalnoj osnovi i vodeći računa o gospodarskim, zemljopisnim i drugim kriterijima» HINA, baza EVA, 10.3.1992.

⁵¹ Vidi *Kazalo stavova uz pregovor..*,

bili su .. jedno pet do šest dana prije referenduma. Ja sam vam maloprije rekao kakav je referendum imao značaj za Bosnu i Hercegovinu. To je značilo preći Rubikon, pa biti sa ove ili sa one strane Rubikona. S ove strane Rubikona je agresija, a s one strane je građanski rat. Tako da je nama bilo izuzetno važno da se taj referendum održi. U toj situaciji ja sam verbalno dao podršku tom dokumentu, ali sam odbio da ga potpišem.. naime, dokument je sadržavao i neke pozitivne stvari. Garantovao je cjelovitost bosanskohercegovačke države u postojećim granicama, međunarodno priznatim, i nezavisnost zemlje. Ali, imao je i negativnu stvar, a to je da je predviđao etničke regionalizacije koje su za nas bile neprihvatljive..»⁵².

Izetbegović otvoreno priznaje da je on bio za BiH kao unitarnu državu i po cijenu rata; pristao je na «rekonstrukciju» ustava samo uvjetno dok ne dobije međunarodno priznanje, jer je bio svjestan kako će ratna opcija za ustavne promjene BiH u slučaju međunarodnog priznanja biti nazvana agresijom a ne građanskim ratom.

Izetbegović dosljedno provodi strategiju optuživanja i Hrvata u BiH i hrvatsku politiku, tj. predsjednika Tuđmana, za «dvoličnu politiku» prema BiH, i namjeru Hrvatske da «razgradi» Bosnu i Hercegovinu i stvori veliku Hrvatsku⁵³ - kako bi i Hrvate i MZ privolio na koncept unitarne BiH.

Navest ćemo nekoliko primjera indoktrinacija koji se u medijima stalno ponavljaju iako su u suprotnosti sa činjenicama. Već smo upozorili da nas ne interesiraju povijesne i politološke

---

⁵² A. Izetbegović, intervju Radio slobodnoj Europi, isto, str. 55.

⁵³ A. Izetbegović: «Pogubnost dvolične politike», u Ć. Ribičić. *Geneza jedne zablude*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2001., str. 11-13.

rasprave, već kako funkcioniraju informacijske strategije koje oblikuju javno znanje i proizvode pamćenje o određenim događajima.

Tako Alija Izetbegović opisuje hrvatsku politiku prema BiH:

"..dvolična politika HDZ-a vodila je u dalje proturječnosti. Bojeći se promjene granica i otcjetpljenja dijelova teritorija pod kontrolom odmetnutih Srba, hrvatski politički vrh deklarativno podržava suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine, a istovremeno dosljedno i planski radi na razgradnji Bosne i Hercegovine.. "⁵⁴.

MZ postavila je dva uvjeta za međunarodno priznanje BiH: referendum, i dogovor o ustavnim načelima BiH. Izetbegović sam priznaje da je izigrao drugi uvjet, a da bez međunarodnog priznanja ne bi bilo BiH i "agresije" na BiH. Da Hrvati nisu izašli na referendum, BiH ne bi dobila međunarodno priznanje⁵⁵ - i upitno je da li bi BiH opstala kao država.

Izetbegović, tvrdi da su Hrvati izašli na referendum iz straha da bi u slučaju neuspjeha referenduma u BiH, došlo i u RH do "promjene granica i otcjetpljenja dijelova teritorija pod kontrolom odmetnutih Srba". Dvoličnost hrvatske politike po Izetbegoviću, i Mesiću⁵⁶ jest i u tome što su se predsjednik Tuđman i Milošević dogovorili u Karađorđevu o podjeli Bosne i

---

⁵⁴ A. Izetbegović: "Pogubnost dvolične politike", isto, str., 12.

⁵⁵ Referendum ne bi bio važeći budući da ne bi moglo glasati 50% glasača, jer je Muslimana u BiH bilo oko 43%..

⁵⁶ S. Mesić: "Teritorijalni apetiti opravdani konceptom jedne druge agresije, one Miloševićeve, hrvatskom su političkom vrhu trebali poslužiti kao 'alibi' za svoje pretenzije", u Ć. Ribičić. Geneza jedne zablude., str. 7. O Karađorđevu kao temi raspravljamo na drugom mjestu i ovdje nećemo izvoditi analizu teorije zavjere kako se prikazuje susret u Karađorđevu. Što se tiče knjige Ć. Ribičića "Geneza jedne zablude", on bi se trebala zvati "Zabluda jedne geneze", geneze da se na unitarnom konceptu mogu održati višenacionalne države.

Hercegovine. Već zdravorazumska analiza može uočiti proturječje Izetbegovićevih i Mesićevih argumenata. Ako su se predsjednici Tuđman i Milošević dogovorili o podjeli Bosne i Hercegovine, zašto bi onda "hrvatski politički vrh" bio u strahu zbog otcjepljenja hrvatskih teritorija⁵⁷? Bila je okupirana skoro trećina hrvatskih teritorija, pa nije valjda dogovor o podjeli bio takav da će Hrvatska ostati bez 30-ak% svog teritorija, kako bi u BiH dobila oko 20% teritorija?

Ako se pak nisu dogovorili o podjeli BiH, a "hrvatski politički vrh" je imao "teritorijalne apetite" prema BiH, onda je to najlakše bilo ostvariti političkim putem i to neizlaskom BiH Hrvata na referendum. Prema tome "dvoličnost" nije bila na strani politike RH, već na nespremnosti bošnjačke politike na odstupanje od «građanske», tj. unitarne BiH, što se vidi i po načinu kako su odbacili hrvatski prijedlog referenduskog pitanja⁵⁸.

---

⁵⁷ Činjenica jest da je trećina Hrvatske bila okupirana, i da je do međunarodnog priznanja RH postojala opasnost otcjepljena hrvatskih teritorija. Međutim, nakon međunarodnog priznanja RH u siječnju 1992., u njezinim "avnojevskim" granicama, teško da su bile moguće promjene granica, pogotovo ne nasilnim putem. Zato je Izetbegovićev argument, da je hrvatska politika podržala referendum zbog straha od gubitka vlastitih teritorija, više u funkciji opravdanja vlastite politike nego opisa hrvatske politike.

⁵⁸ HDZ BiH predlagala je (9.2.1992.) narednu formulaciju pitanja za referendum: «Jeste li za suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, državnu zajednicu konstitutivnih i suverenih naroda hrvatskog, muslimanskog i srpskog u njihovim nacionalnim područjima (kantonima)». U obrazloženju između ostalog stoji: «Iz predloženog pitanja slijedi da buduća nezavisna BiH nije unitarna država već državna zajednica koju će činiti nacionalni kantoni, hrvatski, muslimanski i srpski čija će se područja utvrditi nakon provedenog referenduma posebnim ustavnim aktom». Vidi: Dr. Smail Čekić. *Agresija na Bosnu i genocid nad Bošnjacima 1991-1993*. Sarajevo: Ljiljan, 1994. str. 312. Interesantno je da se ovakav dokument nalazi u knjizi o agresiji na «Bosnu» (već samo prekrajanje naziva države Bosne i Hercegovine otvara niz pitanja), ali podjednako iznezađuje da autor ovaj dokument koji donosi u cijelosti citira na sljedeći način: «Arhiv instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava u Sarajevu, inv. Br. 2-768» (S. Čekić, isto, str. 313.).

Izetbegović optužuje hrvatsku politiku za dvoličnost i zbog formiranja HVO-a. Tijekom rata u BiH, Hrvatska je stalno bila pod prijetnjom bošnjačkih optužbi da ima svoje snage u BiH, i da vojno želi ostvariti svoje "teritorijalne apetite" pomažući HVO⁵⁹:

*"Dozira, i prema potrebi, potpuno blokira snabdijevanje bosanskih oružanih snaga, a u Bosni i Hercegovini uspostavlja jednonacionalnu vojnu formaciju HVO, formalno nezavisnu, a stvarno dio oružane sile susjedne zemlje"*⁶⁰.

Prvu "jednonacionalnu" vojnu, ili preciznije stranačku formaciju u BiH formirali su Muslimani po odluci Alije Izetbegovića sredinom 1991. godine. "Patriotska liga" imala je u veljači 1992. godine 120.000 ljudi, a prema procjeni Sefera Halilovića zapovjednika Glavnog štaba Patriotske lige ukupne snage "neprijatelja" su brojale: a) snage JA šest korpusa KOV, b)

---

⁵⁹ Izetbegović je pri tome očito zaboravio, ili zanemario, činjenicu da je Predsjedništvo RBiH 6.8.1992. donijelo *Uredbu sa zakonskom snagom o izmjeni i dopuni uredbe sa zakonskom snagom o oružanim snagama Republike Bosne i Hercegovine*, prema kojoj je HVO dio Armije BiH: «Oružane snage Republike čine Armija Republike .. Sastavni dio Armije čine postrojbe Hrvatskog vijeća obrane i drugi naoružani sastavi koji se stave pod jedinstvenu komandu Armije», vidi Zbornik. Ovako definirana formulacija o statusu HVO, jeste pravno dvosmislena, i obezvređivanje je točke sporazuma koji je Izetbegović potpisao 16 dana prije ove Uredbe. «Oružani dio Hrvatskog vijeća obrane sastavni je dio jedinstvenih oružanih snaga Republike Bosne i Hercegovine. Hrvatsko vijeće obrane će imati svoje predstavnike u zajedničkom zapovjedništvu oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Privremena civilna vlast, nastala u ratnim uvjetima u okviru Hrvatskog vijeća obrane, uskladit će se što prije s ustavnopravnim poretkom Republike Bosne i Hercegovine, o čemu će se odmah povesti razgovori u duhu načela iz točke 1. ovog Sporazuma». Vidi Sporazum o prijateljstvu i suradnji između RH i BiH, Zagreb, 21.7.1992..

⁶⁰ A. Izetbegović, «Pogubnost dvolične politike», 2001., str. 12., i zaključak: "Licemjerje je bilo potpuno; formalno priznanje suvereniteta i diplomatski odnosi, uz istovremeno političko i vojno podrivanje Bosne i Hercegovine".

snage SDS-a jačine 80.000-120.000 ljudi, c) "ekstremne snage HDZ-a (jačine jedna do dvije brigade)"⁶¹.

Sefer Halilović 25. veljače 1992. izdaje "Direktivu za obranu suvereniteta Republike Bosne i Hercegovine", tj. za izvođenje vojnih operacija protiv neprijatelja BiH⁶², dakle prije referendumu o nezavisnosti, prije međunarodnog priznanja BiH, i prije nego što je agresija na BiH počela. Glavni štab Patriotske lige iznosi sljedeću procjenu ciljeva neprijatelja, tj. SDS-a i "ekstremnih snaga HDZ-a":

*"Osnovni cilj dejstva ovih snaga je podjela teritorije BiH i priključivanje matičnim (nacionalnim državama). Ostvarivanje ovog cilja težit će da ostvare u dvije etape: u prvoj etapi stvaranje nacionalnih konfederalnih jedinica u BiH, a u drugoj priključenje istih Velikoj Srbiji i Velikoj Hrvatskoj"*⁶³.

Glavni štab Patriotske lige (PL) donio je ovu procjenu i plan operativnog djelovanja kako bi osigurao vojnu opciju za realizaciju bošnjačke politike⁶⁴. Iz citiranog stava očito je da svaki zahtjev za federalnim uređenjem BiH, bošnjačko vodstvo

---

⁶¹ Sefer Halilović. *Lukava strategija*,. Sarajevo: Maršal, 1997., str. 164-169. Dakle, prema bošnjačkim procjenama početkom 1992. godine "ekstremne snage HDZ-a" brojale su između 2.000-5.000 ljudi, u vrijeme kada je PL imala oko 120.000 ljudi.

⁶² Vidi u zborniku citiranu Direktivu. Ona vojnički precizno oslikava stavove politike muslimanskog vodstva tijekom 1991. i 1992. uoči međunarodnog priznanja BiH.

⁶³ S. Halilović, isto.

⁶⁴ Patriotska liga (PL) formirana sredinom 1991. godine po nalogu A. Izetbegovića. Odlukom Glavnog štaba Patriotske lige BiH od 10. travnja 1992., ta se liga stavlja na raspolaganje i ulazi u sastav Teritorijalne obrane BiH, sukladno zaključcima Predsjedništva BiH (**Vjesnik**, 13.4.1992.). Tako je Armija BiH počela i završila kao "jednonacionalna vojska". Dokumenti i u ovom zborniku potvrđuju te činjenice, ali unatoč tome medijski prikazi tih činjenica izostaju, kao i objektivno informiranje javnosti.

smatra nelegitimnim, i neprijateljskim činom, i da će se prema protagonistima takve politike odnositi i vojno i politički kao neprijateljima⁶⁵.

Na toj je osnovi bošnjačka politika provodila i medijsku indoktrinaciju i vodila medijski rat: svaku hrvatsku opciju i politiku koja je zagovarala neku od varijanti ustavnog uređenja BiH kao unije triju konstitutivnih naroda, odnosno triju etničkih jedinica, proglašavala je neprijateljskom.

Da je legitimno zagovarati federalni i konfederalni model uređenja BiH, prihvatila je i MZ već s Cutilleirovim planom 1992, i Vance-Owenovim planom 1992/1993, te Owen-Stoltenbergovim planom uređenja BiH kao unije triju republika. Zato je bošnjačka informacijska strategija koja je trebala osigurati proizvodnju pristanka na unitarnu BiH, išla na diskreditaciju Hrvatske u međunarodnim krugovima tvrdnjom o umiješanosti hrvatske vojske u BiH, i da vojnim putem želi osigurati svoje političke "apetite".

Hrvatsku se u medijima optuživalo da ima 30.000 do 50.000 svojih vojnika u BiH. Izetbegović je tvrdio 1993. da su samo u području Mostara četiri gardijske brigade. Predsjedništvo BiH podnosilo je VS UN "prijave" protiv umiješanosti HV u BiH. Glavni tajnik UN Boutros Ghali u pismima predsjedavajućem VS UN izvješćuje da UNPROFOR "nije identificirao ni jedno zapovjedno

---

⁶⁵ «Odlučio sam ... Po stvaranju povoljnih uslova preći na šira ofanzivna dejstva sa ciljem razbijanja, uništenja i protjerivanja neprijatelja sa teritorije BiH», S. Halilović, isto.

mjesto⁶⁶" HV u BiH, i daje procjenu da je u BiH "ukupno otprilike 3000 do 5000 vojnika⁶⁷.

Strategiju proizvodnje pristanka za muslimansko-bošnjačku opciju lakše je razotkriti kada se vidi što se falsificira, a što se prešućuje. Istraživanja arhiva MORH-a i HV-a potvrđuju izjave MORH-a da su u BiH odlazili samo dragovoljci, rodnom iz BiH:

"Brojka angažiranih pripadnika HV nikad nije prešla snagu formacijske lake brigade JNA (1400-1800 ljudi) uz potporu ekvivalenta topničke bitnice i oklopne satnije. Nikada nisu bile koncentrirane na jednom taktičkom pravcu ili mjestu već su dijeljene na manje skupine u svrhu 'krpljenja' prevelike crte obrane. .. S takvim snagama ne ide se u agresiju i secesiju druge države.. Njihova uloga je u prvom redu bila psihološka i stvarno predstavlja simboličku potporu.."⁶⁸.

Stratezi optuživanja Hrvatske za agresiju i međunarodni sukob u BiH, inzistiraju na udjelu HV u sukobu HVO i ABiH, a prešućuju koliki je bio udio Muslimana-Bošnjaka iz Hrvatske vojske u Armiji BiH, odnosno Muslimana-Bošnjaka poslatih iz Hrvatske u ABiH. Prema službenom dokumentu Personalne uprave MORH-a, u Hrvatskoj vojsci bilo je 928 Muslimana, od kojih je dobar dio prešao u ABiH⁶⁹. Hrvatska je dopuštala ustrojavanje i

---

⁶⁶ Pismo glavnog tajnika UN predsjedavajućem VS, **Vjesnik** 19.2.1994.

⁶⁷ **Večernji list**, 4.2.1994. Također u pismu glavnog tajnika UN predsjedavajućem VS, stoji "da je u prošlosti UNPROFOR uočio manji broj naoružanih osoba u uniformama HV u BiH" **Vjesnik** 3.2.1994.

⁶⁸ Davor Marijan: "Vještački nalaz: o ratnim vezama Hrvatske i Bosne i Hercegovine (1991.-1995.)". Časopis za suvremenu povijest. 36 (1)211-247(2004)., str. 241-242. Podatak se odnosi na udio HV u sukobu HVO i A BiH za period od srpnja 1993. do travnja 1994.

⁶⁹ MORH, Temeljem odluke ministra obrane Klasa: 023-03/04.03/01, Zapisnik o preuzimanju dokumentacije, 21.1.2005, CD-01: «Evidencija pripadnika muslimanske narodnosti u HV tijekom ratnog razdoblja». I Vojno izaslanstvo Republike BiH tražilo je od MORH-a angažiranje časnika HV «radi boljeg stručnog rada, organizovanosti i veće efikasnosti u borbi

obuku postrojbi TO BiH na svom terenu: 27. lipnja 1992. u Klani kod Rijeke ustrojena je 7. krajiška brigada; na zagrebačkom velesajmu 30. svibnja 1992. ustrojen je 1. krajiški bataljun odakle je otišao u Travnik⁷⁰. Koncem 1992. Armija BiH traži od Ministarstva obrane RH da pomogne u mobiliziranju vojnih obveznika iz BiH, koji se nalaze u Hrvatskoj⁷¹. Izetbegović osobno traži dodatnu izobrazbu za 22 pilota MIG-ova i helikoptera za potrebe TO BiH⁷². Cijelo vrijeme rata, i u vrijeme sukoba HVO i ABiH, oko 15.000 ranjenika Muslimana-Bošnjaka liječeno je u hrvatskim bolnicama⁷³.

Poseban problem su mudžahedini («sveti ratnici») koji su se borili za islam u postrojbama ABiH. Mudžahedini su vrlo brzo organizirali logor za obuku militanata u Mehurićima, blizu Travnika. U prosincu 1992. postojao je «samo jedan veći odred islamskih fundamentalističkih dragovoljaca, a devet mjeseci kasnije, u listopadu 1993., 'već imamo najmanje dvanaest

---

protiv srbo-četničkog agresora, a za potrebe OS RBiH», te da **«Status ovih časnika molimo da se riješi kao i do sada, zamrzavanjem (da imaju sve prinadležnosti ko časnici HV), a po obavljenj zadaci da im se omogući dalje angažovanje u HV»** dopis Broj: 05-6/93, Zagreb, 4.1.1993.

⁷⁰ Davor Marijan, isto, str. 247.

⁷¹ Vojno izaslanstvo Republike BiH u Republici Hrvatskoj, Dopis broj: 04-824/92, Zagreb, 18.11.1992.

⁷² «Molimo da se odobri boravak i obuka u Republici Hrvatskoj za sljedeća lica, a za potrebe zračnih snaga Bosne i Hercegovine»; Predsjedništvo R BiH, Sarajevo, 9.08.1992. U potpisu predsjednik Predsjedništva Alija Izetbegović i ministar NO BiH Jerko Doko; Pukovnik Hasan Efendić, iz Vojnog izaslanstva RBiH u Zagrebu, upućuje ministru obrane RH Gojku Šušku novi zahtjev za preobukom pilota, broj: 05-1179/92, Zagreb, 26.11.1992.

⁷³ Samo je u Kliničkoj bolnici Split «tijekom 1992. i 1993. godine u KB 'Firule' u Splitu primljeno, hospitalizirano, te nakon provedenog liječenja otpušteno na kućnu njegu ukupno 3.991 osoba muslimanske narodnosti». Klinička bolnica Split. Ured ravnatelja, Klasa: 052-01/98-01/08. Ur. Br.: 2181-147-98-01-01-1. Dopis Vladi RH, Ured za suradnju s međunarodnim kaznenim sudom, Split 17. lipnja 1998. Brojka od 15.000 ranjenika čini formaciju od 5 do 7 brigada, kojima je skrb dala Republika Hrvatska.

odreda'»⁷⁴. Njihova nazočnost i «naglasak na vjerskom vojnom sukobu samo su pogoršali stvar»⁷⁵, pogotovo što su oni počinili niz zločina protiv Hrvata u srednjoj Bosni.

Postoje naznake da nisu bili pod punom kontrolom zapovjedništva ABiH, i da je kompromis postignut tako što je 1993. Vlada BiH «13. kolovoza službeno zasnovala Kateebat al-Mujahideen ('Odred svetih ratnika') na temelju osobne zapovijedi bosanskog predsjednika Alije Izetbegovića, kojom je jedinica bila izravno odgovorna»⁷⁶. Kako su pak s druge strane u Hrvatskoj uspješno poduzete mjere za prekid logističke, financijske i komunikacijske potpore mudžahedinima pod okriljem humanitarnih organizacija, to zacijelo nije bilo prihvaćeno od bošnjačke politike. Međutim, bošnjačko vodstvo nije moglo protiv toga javno prosvjedovati jer svjetska (ili, preciznije, zapadna) javnost nije odobravalala poticanje rata za islam u BiH. Zato je dodatni motiv bošnjačkog potenciranja prisutnosti HV u BiH, bio i taj da se barem na medijskom planu neutralizira činjenica nazočnosti i djelovanja mudžahedinskih postrojbi u BiH.

Nema dovoljno prostora da bi se nabrojala sva logistička potpora koju je Hrvatska unatoč embargu pružala ABiH, ili koju je propuštala za potrebe ABiH. Bez te logističke potpore BiH bila bi poražena⁷⁷. Osim toga Hrvatska je preuzela teret od stotine tisuća izbjeglica iz BiH, pretežito Muslimana. Svo vrijeme rata u

---

⁷⁴ E. K. Kohlmann. *Al-Qa'idin džihad u Europi. Afganistansko-bosanska mreža*. Zagreb: Naklada Ljevak, 2005., str. 135.

⁷⁵ E. K. Kohlmann, isto, str. 106.

⁷⁶ E. K. Kohlmann, isto, str. 126.

⁷⁷ Potpisan je i *Protokol o suradnji Vlade RH i Vlade R BiH o uspostavi logističkih centara u RH za prijam i distribuciju humanitarne pomoći upućene R BiH*, Zagreb, 25.2.1993. Prema protokolu logistički centri se uspostavljaju u mjestima: Zagreb, Rijeka, Split, Ploče i Slavonski Brod.

BiH, i sukoba između ABiH i HVO-a vlasti BiH nesmetano djeluju u Hrvatskoj mimo svih međunarodnih normi⁷⁸.

Podaci, brojke i dokumenti ukazuju da je Hrvatska pomagala i HVO i ABiH, da je ta pomoć bila različitog intenziteta u razdoblju od 1992. do 1995., ali da ni u doba najvećih sukoba između ABiH i HVO-a, pomoć nije ukidana ABiH. Kad budu raspoložive konačne financijske bilance o troškovima humanitarne, vojne i socijalne pomoći BiH od strane RH, Muslimani-Bošnjaci bit će veći korisnici hrvatske pomoći nego Hrvati iz BiH. Za prikaz tih činjenica nema prostora u medijima.

U medijima se stalno plasira teza o umiješanosti hrvatske vojske u sukob između HVO-a i ABiH, što bi trebao biti dokaz agresije i međunarodnog sukoba u koji je uključena Republika Hrvatska protiv BiH. Intenzitet takve medijske kampanje kulminira 1993. da bi se prikrio pravi razlog muslimansko-bošnjačkog nezadovoljstva: MZ zagovara nakon Vance-Owenova plana (uređenje BiH u 10 provincija), Owen-Stoltenbergov plan (uniju triju republika), a Lord Owen spreman je čak na podjelu Bosne i Hercegovine i formiranje samostalne muslimanske države⁷⁹. S planovima MZ upoznate su sve tri strane. I jedan i drugi plan MZ neprihvatljivi su za muslimansko-bošnjačko vodstvo, koje smatra

---

⁷⁸ "Osim toga vlasti Bosne i Hercegovine slobodno zasjedaju u Zagrebu, predstavnici tih vlasti slobodno se kreću na cijelom području Republike Hrvatske ne poštujući osnovna međunarodna pravila o najavljivanju i traženju suglasnosti za svoje djelovanje na teritoriju druge suverene države, a u mnogim mjestima Hrvatske djeluju brojni različiti uredi i logistički centri političkih organizacija i vojske koja vrši zločine i agresiju nad hrvatskim narodom". Pismo predsjednika RH dr. F. Tuđmana predsjedniku Predsjedništva RBiH Aliji Izetbegoviću od 25.6.1993.

⁷⁹ David Owen. *Balkanska Odiseja*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 1998., str. 220.

da bilo koje federalno ili konfederalno uređenje BiH znači "podjelu Bosne i Hercegovine".

Nasuprot tome, hrvatska strana nema razloga za vojni sukob s Muslimanima-Bošnjacima, jer za političkim stolom može ostvariti svoje ciljeve. Iz tih razloga muslimansko-bošnjačka strana želi vojno postići kontrolu nad što većim teritorijem, jer se plaši da će ih izgubiti u političkim pregovorima o uniji triju republika⁸⁰. Zato razvija medijsku kampanju i propagandu o hrvastkoj agresiji na BiH da bi prikrila ciljeve svojih vojnih operacija. O realizaciji tih vojnih ciljeva izvijestio je zapovjednik ABiH u veljači 1994.: "HVO /je/ eliminisan sa područja Jablanice, Konjica, Fojnice, Kaknja, Zenice, Travnika i Bugojna. Znači, kompletna jedna pokrajina po Vens-Ovenovom planu sa centralom u Travniku"⁸¹.

"HVO je eliminisan" vojno i politički iz srednje Bosne, izvješćuje načelnik Glavnog štaba ABiH general Rasim Delić. I to je rezultat "agresije" Hrvatske na Bosnu i Hercegovinu. Rezultat hrvatske politike da se HVO i ABiH urede kao dvije komponente jedne vojske i formiraju zajedničko zapovjedništvo, prema sporazumima od 21.7.1992., 21.9.1992., 25.4.1993., 12.5.1993., nisu imali uspjeha jer su bili u suprotnosti s građanskim, unitarnim konceptom, uređenja BiH⁸². Potpisivanje tih sporazuma sa strane Alije Izetbegovića povjesničari će vjerojatno ocijeniti "dvoličnom politikom", a Izetbegović opravdavati njihovo potpisivanje taktičkim razlozima (jer bi ostao bez logističke, humanitarne i socijalne pomoći od strane RH), a neprovođenje tih

---

⁸⁰ A pogotovo ako se MZ odluči na formiranje samostalne muslimanske države.

⁸¹ Rasim Delić. *Armija ključ mira*. Sarajevo: Vojna biblioteka, 1994., str. 19. Citirano prema D. Marijan, isto, str. 227.

⁸² Svi citirani sporazumi nalaze se u Zborniku.

sporazuma strateškim razlozima (jer stavljanje HVO pod zajedničko zapovjedništvo⁸³, bio bi prvi korak priznavanja federalnog uređenja BiH).

U tom raskoraku između "taktike i strategije" proizvodnja pristanka gradi medijsku, virtualnu sliku stvarnosti. Alija Izetbegović tvrdi: «u Bosni nije bio sukob nacionalnih stranaka, nego sukob demokracije i fašizma»⁸⁴, jer s njegovog stajališta postoji samo jedna demokratska opcija tj. "jedinstvana" BiH, u "kojoj je suveren narod, .. narod kao građani jedne države"⁸⁵. Alija Izetbegović ima pravo zagovarati svoju opciju uređenja BiH, ali informacijska strategija koja sve druge opcije proglašava fašizmom, i sotonizira protivnike, poziva na oduzimanje demokratskih prava njegovim oponentima, tj. ima za posljedicu banaliziranje slobode i prava na slobodu i hrvatskoj i srpskoj nacionalnoj zajednici u BiH.

Sotonizacija protivnika jedno je od prvih načela vođenja medijskog rata⁸⁶. Izetbegović se drži toga načela:

«Postoji jedan fenomen koji zaslužuje da bude proučen: i u ovom i u prošlom ratu na sceni su bili četnici i ustaše. Nije važno kako su se zvali, ali bili su to. Ali četnici i

---

⁸³ Zvuči krajnje cinično obrazloženje odluke Predsjedništva RBiH (19.1.1993.), kojom se poništava zapovijed ministra obrane Vlade RBiH Bože Rajića (od 16.1. 1993.) o realizaciji uzajamnog podčinjavanja postrojbi ABiH i HVO, jer "ministar obrane RBiH nije potpisao svečanu izjavu - zakletvu, to pravno nije imao ovlaštenje za izdavanje zapovijedi"; vidi dokumente u Zborniku.

⁸⁴ A. Izetbegović, *Sjećanja*, str. 457.

⁸⁵ A. Izetbegović, *Sjećanja*, str. 109.

⁸⁶ Vidi: Alvin i Heidi Toffler. *Rat i antirat*. Beograd: Paideia, 1998., str. 195-197.

ustaše na kraju ovog vijeka bili su u svakom pogledu gori od onih iz Drugog svjetskog rata»⁸⁷.

Postoji više fenomena koje treba proučiti⁸⁸. Jedno je utvrditi događaje i povijesne istine o tim događajima; drugo je utvrditi medijske prikaze tih događaja i što je istina u informacijskim prezentacijama. Naša je teza da informacijske strategije proizvode prikaze i pamćenja određenih događaja prema interesima glavnih protagonista, i ta se medijska slika tek djelomično poklapa sa stvarnim, povijesnim činjenicama. Građa koju donosimo u prilogu može poslužiti za tumačenje i razumijevanje povijesnih, politoloških i drugih studija, ali i za razotkrivanje informacijskih strategija u funkciji proizvodnje različitih tipova pamćenja.

Proizvodnja identiteta

Informacijsku strategiju koja oblikuje javno znanje i pamćenje u funkciji stvaranja i hrvatske države i federalne BiH, nazvali smo proizvodnja identiteta. Stožerne gravitacijske točke u promociji ove strategije su sljedeće:

- a) svijet je u procesu svestranih međunarodnih i regionalnih integracija ali istodobno se nacionalno sve više individualizira; multinacionalne države se raspadaju a (mali) narodi ostvaruju svoju suverenost u vlastitoj državi i članstvu u međunarodnim organizacijama; temeljni ideali u strategiji proizvodnje identiteta su nacionalna sloboda, samostalnost, suverena država i međunarodno priznanje;

---

⁸⁷ A. Izetbegović. *Sjećanja.*, str. 457; **Dnevni avaz**, 8. aprila 1999.

⁸⁸ Ostavljamo po strani isključivost A. Izetbegovića koji svoju opciju smatra demokratskom, a sve one koji ne dijele iste političke svjetonazore s njegovim, naziva fašistima.

- b) višenacionalne državne koje su uređene kao unitarne zajednice, tj. na hegemoniji jednog naroda, mogu opstati samo silom, i nisu demokratske jer svi konstitutivni narodi ne mogu ostvariti svoju nacionalnu slobodu i interese;
- c) Bosna i Hercegovina kao demokratska država može se urediti samo na načelima konstitutivnosti i teritorijalnosti tri naroda, tj. kao federacija tri entiteta - bez obzira kako se oni zvali (kantoni, provincije, unija tri republike);
- d) zahtjev Muslimana/Bošnjaka za ne mijenjanjem unitarnog ustavnog uređenja BiH, smatra se protivnim nacionalnim interesima Hrvata u BiH, tj. njihovom težnjom da se održi neprihvatljiv status quo - status kakav su Hrvati imali u bivšoj Jugoslaviji; teritorijalna osvajanja Srba kako u RH tako i u BiH su neprihvatljiva, i ako se ne mogu riješiti politički riješit će se vojno;
- e) ni jedno ustavno uređenje BiH ne može se nametnuti silom, jer povijest ukazuje da sve što je građeno na sili prije ili kasnije propada; kako nema dogovora Bošnjaka, Hrvata, i Srba o ustavnom uređenju BiH (vanjskim i unutarnjim granicama) to će konačnu odluku donijeti međunarodna zajednica a Hrvati mogu samo voditi računa o svojim pregovaračkim pozicijama.

Ova informacijska strategija bila je u funkciji hrvatske politike koja je dovela do međunarodnog priznanja RH, i koja je vođena prema BiH. Tu politiku je najvećim dijelom oblikovao dr. Franjo Tuđman.

O prvom hrvatskom predsjedniku najčešće se govori kao o političaru i državniku, a zanemaruje se bitna odrednica njegova

mišljenja i djelovanja - da je on bio povjesničar. Dr. F. Tuđman svoju politiku nije izvodio ni iz pragmatičnih, ni dnevno političkih razloga ili situacija, već na temelju povijesnih dugoročnih prosudbi do kojih je došao tijekom desetljeća proučavanja europske i hrvatske povijesti.

On je još 1968. u vrijeme okupacije Čehoslovačke od strane SSSR-a, pisao o potrebi ujedinjenja Europe - u vrijeme kada je za mnoge to bila znanstvena fantastika:

« .. oblikovanje evropske politike radi preporoda Evrope i poradi njezina izlaska iz procijepa dviju velesila kao samostalnog činitelja na pozornicu međunarodnog života - postala je povijesna nužnost. Sadašnje stanje je trajno neodrživo..»⁸⁹.

«Evropska zajednica koja bi, u obliku saveza evropskih država, udruženim silama evropskih zemalja spriječila dalje pogoršavanje položaja pojedinih evropskih naroda mogla bi biti najpovoljniji okvir za stvarno oživotvorenje ideje koegzistencije u današnjem svijetu»⁹⁰.

Također daje procjenu o potrebi i mogućnosti ujedinjenja Njemačke:

---

⁸⁹ F. Tuđman: «Evropa u procjepu između Istoka i Zapada. Ideja o europskoj zajednici nasuprot razudbe evropskih naroda između dviju svjetskih velesila», **Forum** (10-11)623-648(1968), i dalje: «Evropa .. kao čimbenik mira i razbora, ravnoteže u svijetu i sigurnosti u Evropi, koegzistencije država bez obzira na razlike u njihovim političkim ideologijama i na opreke u društvenim sustavima, čimbenik suradnje malih i velikih naroda i jedinstva pluraliteta na temelju poštovanja načela samobitnosti, ravnopravnosti i suverenosti svakog naroda u životu evropske zajednice, što bi bez dvojbe bio znatan prilog i pobjedi tih načela u svijetu uopće» str. 629-630.

⁹⁰ F. Tuđman, 1968, str. 644.

«Razumljivo, takva zajednica nije zamisliva bez Njemačke. Prema tome, Evropa treba ne razjedinjenu i zbog toga opravdano nezadovoljnu nego nacionalno ujedinjenu Njemačku..

.. Njemačka isto tako, i još u mnogo većoj mjeri, treba Evropu. Kako sada stvari stoje, bez perspektive ujedinjene Evrope i saveza evropskih naroda teško je vidjeti i neke stvarne izgledе ujedinjenja Njemačke»⁹¹.

Zbog nacionalnih tenzija Jugoslavija je bila stalna prijetnja europskoj stabilnosti i sigurnosti. Tako je nakon pobune kosovskih Albanaca, na Kosovu 1981. uvedeno izvanredno stanje, a primjena sile i policije imala je za posljedicu službeno desetak mrtvih i više stotina ranjenih⁹². Dr. F. Tuđman u svojim raspravama 1980-ih piše o pacifikaciji Jugoslavije po skandinavskom modelu, s tezom da je državnost nacija ključ mira u Europi⁹³.

Zašto je potrebno upozoriti na ove rasprave i stajališta? Prvo, da se prepozna kako se radi o povijesnim raspravama i procjenama a ne o političkim programima, i drugo, da se radi o stajalištu kako svi narodi imaju pravo za stolom u međunarodnoj zajednici, treće da je ključ razrješenja sukoba u višenacionalnim državama mirno rješavanje problema, i četvrto da se temeljem takvih prosudbi vodila hrvatska politika.

Na ovim postavkama hrvatska je politika od 1990-ih bila dosljedna. Na konstituirajućoj sjednici Sabora RH, prvoj nakon

---

⁹¹ F. Tuđman, 1968, str. 628-629.

⁹² Neslužbene brojke daleko su veće. Govori se o nekoliko stotina mrtvih.

⁹³ F. Tuđman. *Nacionalno pitanje u suvremenoj Europi. Državnost nacija ključ mira Europe*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1990. (prvo izdanje ove rasprave objavljeno je 1980 u inozemstvu na hrvatskom i engleskom, a potom njemačkom jeziku.)

prvih demokratskih izbora, 30. svibnja 1990., dr. Tuđman je rekao:

«Na temelju sveukupnoga povijesnog iskustva držimo da se državni suverenitet Hrvatske - u zajednici s ostalim narodima današnje SFRJ - može osigurati na konfederalnim osnovama, kao ugovorni savez suverenih država»⁹⁴.

U vrijeme «balvan revolucije» u Hrvatskoj i euforije za stvaranjem Velike Srbije, predsjedništva Republike Hrvatske i Republike Slovenije u srpnju 1990 dala su izraditi prijedlog konfederalnog uređenja odnosa između republika SFRJ. Model je pripremljen prema primjerima «konfederacije iz povijesti i iskustva Europske zajednice»⁹⁵. I prigodom proglašenja Ustava RH, 22. prosinca 1990., predsjednik Tuđman je rekao:

«Iako smo na osnovama sveukupnog iskustva protiv održavanja Jugoslavije u dosadašnjem ili nekom trećem kalupu, ne isključujemo, nego naprotiv nudimo prijedlog nacрта o mogućnosti preobrazbe SFRJ u jedan Savez, ili možda u više Saveza, suverenih jugoslavenskih država. Osnovanost takvoga prijedloga držimo prihvatljivim i za one druge republike ili države i politička gledišta, što ne vide rješenja izvan Jugoslavije..»⁹⁶.

---

⁹⁴ F. Tuđman. *ZNA SE. HDZ u borbi za samostalnu Hrvatsku*. Zagreb: Izvršni odbor HDZ-a, 1992., str. 29. i dalje: «**3. Uključivanje u Europu i europeizacija Hrvatske**. Istodobno s unutarnjom demokratskom preobrazbom valja poduzimati sve potrebne korake radi što skoreg uključenja Hrvatske u Europsku zajednicu.»

⁹⁵ «Model konfederacije u Jugoslaviji». Ovaj prijedlog razmatran je na sjednicama Predsjedništva SFRJ 10. i 16. listopada 1990. Vidi: dr. Anđelko Milardović. *Dokumenti o državnosti Republike Hrvatske*. Zagreb: Alineja, 1992., str. 31-42.

⁹⁶ F. Tuđman, 1992., str. 84.

Hrvatska politika je bila svjesna da «sudbina ni jednoga naroda gotovo nikada ne ovisi samo o njegovoj volji», da su okolnosti takve da MZ «ne prihvaća program razbijanja Jugoslavije i promjene granica u Europi, a daju punu potporu demokratskim preobrazbama»⁹⁷. Zato je hrvatska politika nudila Savez suverenih država, s mogućnošću mirnog razlaza nakon 5-10 godina; dakle, zagovarala je demokratski model razrješenja krize a bila je protiv primjene sile bilo da bi se održao postojeći sustav ili nametnulo neko drugo rješenje⁹⁸.

«Čuvari» Jugoslavije, od SKJ - Pokreta za Jugoslaviju do JUL-a, niti su shvatili niti su mogli prihvatiti da je Jugoslavija mogla opstati samo pod uvjetom da se demokratizira, tj. organizira kao konfederacija. Tako su Jugoslaviju razbili oni koji nisu dozvoljavali njezinu demokratizaciju⁹⁹, a ne oni koji su tražili da narodi u toj višenacionalnoj zajednici budu suvereni. Iako je slika u projugoslavenskim i srpskim medijima drukčija: za razbijanje Jugoslavije optužuju se Hrvatska i Slovenija.

---

⁹⁷ F. Tuđman, 1992., str. 84.

⁹⁸ O tome detaljnije: Davorin Rudolf. *Rat koji nismo htjeli*. Zagreb: Nakladni zavod Globus, 1999., str. 293-299.

⁹⁹ Opće mjesto srpske politike koja je bila protiv «federalizacije» jugoslavenskog ustava, je da «konfederacija nije država». Na sličnim pozicijama bilo je i bošnjačko vodstvo koje nije koristilo tu frazu, da se ne bi u izričaju izjednačili s paljanskim vodstvom. Lišeno svakog osjećaja za realnost i znanja o demokraciju vodstvo JNA je silom pozivalo na očuvanje Jugoslavije: «Višestranačje je dovelo narode u sukobe.. rušitelji Jugoslavije preuzeli su vlast i okrutno žele promijeniti društveno uređenje uvođenjem kapitalizma u svojoj najgoroj formi.. Bez obzira na stavove Predsjedništva, mi ćemo udariti svom našom snagom, mi ne možemo više da čekamo, i neće više biti povlačenja. Izdaja Jugoslavije je očita, i potvrđena odlukama Slovenije i Hrvatske ... Izdajice treba ubiti na licu mjesta bez milosti i razmišljanja..» načelnik generalštaba JNA Blagoje Adžić, na Vojnoj akademiji u Beogradu 5.7.1991. Dokument citira i Hrvoje Kačić. *U službi domovine*. Zagreb: Matica Hrvatska, 2003., str. 130.

Po istom obrascu, iako su okolnosti bile drukčije, «čuvari» BiH za «podjelu» Bosne i Hercegovine optužuju Hrvate i Hrvatsku jer su tražili da se ona demokratizira, tj. uredi kao federacija.

Stajalište i hrvatske politike i informacijske strategije «proizvodnje identiteta» bilo je dosljedno: «ako je Jugoslavija mogla opstati samo kao konfederativni savez, Bosna i Hercegovina može postojati samo kao zajednica triju konstitutivnih naroda .. pod nadzorom UN-a»¹⁰⁰. Stajalište Izetbegovića i bošnjačkog vodstva bilo je suprotno. Oni su ocijenili da konfederalno uređenje vodi podjeli Bosne i Hercegovine, jer da konfederacija znači tri države, a tada će se Srbi željeti pridružiti Srbiji a Hrvati Hrvatskoj¹⁰¹. Zato je bošnjačko vodstvo svaki zagovor (kon)federalnog uređenja BiH politički tumačilo a medijski napadalo kao namjeru podjele BiH.

Optužbe za podjelu BiH prethode ratu u BiH. Teorija zavjere u Karađorđevu, u kojem je navodno dogovorena «podjela» BiH između Miloševića i Tuđmana, jedan je od onih političkih mitova na kojeg se mnogi pozivaju bez dokaza, i protivno činjenicama. Taj mit proizvod je informacijskih strategija kako determinatora kaosa tako i proizvodnje pristanka¹⁰². Mit o «podjeli Bosne» u Karađorđevu (25.3.1991.), nastao je nakon «podjele Bosne» na trojnom sastanku Tuđman-Izetbegović-Milošević u Splitu 12. lipnja 1991. kada se tijekom «susreta posebno .. razgovaralo o Bosni i

---

¹⁰⁰ F. Tuđman: **Die Welt**, 24.5.1993. u F. Tuđman. *Hrvatska riječ svijetu*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 1999. str. 261-262.

¹⁰¹ F. Tuđman, 1999, str. 261-262, 273.

¹⁰² Susret u Karađorđevu zavređuje posebnu raspravu, zato se time bavimo na drugom mjestu. Vidi: Ivo Lučić, "Karađorđevo politički mit ili dogovor?", *Časopis za suvremenu povijest* (1) 7-36 (2003) /Hrvatski institut za povijest, Zagreb./

Hercegovini, među ostalim i o mogućnosti njezine kantonizacije»¹⁰³.

Gotovo da nema medija koji narednih dana nije pisao o toj temi¹⁰⁴. Mogućnost kantonalnog uređenja BiH dočeka je «na nož» u većini (pogotovo bosansko-hercegovačkih) medija kao «podjela» BiH koja ne dolazi u obzir. Predsjednik Tuđman je o sastanku u Splitu izjavio sljedeće: «Još prije nego što je došlo do ovog užasnog rata, .. ja sam, želeći spriječiti to zlo, otvoreno razgovarao i s Miloševićem i s Izetbegovićem, u četiri oka i zajedno, u Splitu. Rekao sam da za opstanak BiH nema drugog rješenja nego konfederalnog, prihvatljivo za sva tri naroda koji moraju biti konstitutivni. Nisu imali sluha za to»¹⁰⁵. Predsjednik Izetbegović je nakon splitskih razgovora o kantonizaciji BiH izjavio: «Samnom se o svemu tome ne može razgovarati»¹⁰⁶.

Izetbegović je ostao dosljedan tome stavu i za vrijeme pregovora o Cutileirovom planu prema kojem su sve tri strane nakon dva mjeseca pregovora pristale na formulu da tri

---

¹⁰³ HINA, **Baza Eva**, 12.6.1991.

¹⁰⁴ Primjera radi: **Večernji list**: «Bosna kao Švicarska» 13.6.1991.; **Vjesnik**: «Raspad BiH je raspad Jugoslavije» 14.6.1991.; **Večernji list**: «Kantonizacija im zanimljiva» 14.6.1991.; **Globus**: «Bosna šptom pade» 14.6.1991.; **Večernji list**: «Bosna drma Hrvatsku» 14.6.91.; **Slobodna Dalmacija**: «Kantoni - 'gotova stvar'?» 17.6.1991.; **Oslobođenje**: «Cijepanja neće biti» 18.6.1991.; **Vjesnik**: «Svakom njegov» 18.6.1991.; **Danas**: «Sve bosanske nijanse» 18.6.1991.; **Danas**: «Forsiranje Bosne» 18.6.1991.; **Oslobođenje**: «Kantonizacija BiH: za i protiv», «Nebulozne ideje» 19.6.1991.; **Vjesnik**: «Kantonizacija nije moguća» 20.6.1991.; **Borba**: «Koliko kantona za zemlju Bosnu?» 20.6.1991.; **Oslobođenje**: «BiH - jedan kanton» 21.6.1991.; **Oslobođenje**: «Zajednička a ne nacionalna država» 22.6.1991.; **Arena**: «Kukavičje jaje za Bosnu?» 22.6.1991.; **Oslobođenje**: «Ostvarivanje nacionalne i druge ravnopravnosti» 25.6.1991.

¹⁰⁵ F. Tuđman, 1999, str. 254.

¹⁰⁶ Prema **Slobodna Dalmacija**, 17.6.1991. Ovu izjavu A. Izetbegović nije dao u Splitu. U službenom priopćenju sa sastanka u Splitu stoji da su tri predsjednika «izrazili maksimalan stupanj otvorenosti i dobre volje da se dođe do prijedloga rješenja koji će biti u interesu svih naroda» HINA, Baza Eva, 12.6.1991..

konstitutivna naroda Bosne i Hercegovine trebaju dobiti vlastite kantone u okviru priznatih granica BiH¹⁰⁷.

Sa stajališta filozofije «generalna poslije bitke», tj. imajući u vidu ustavno uređenje BiH kakvo je postignuto u Daytonu, postavlja se pitanje je li se rat u BiH mogao izbjeći¹⁰⁸? Ambasador Cutileiro smatra da se rat u BiH mogao izbjeći da su predsjednik Izetbegović pokazao više zanimanja za prijedlog kantonizacije, te da je srpski čelnik Karadžić bio strpljiviji i pričekao početak kantonizacije i crtanje karata pod pokroviteljstvom Europske zajednice¹⁰⁹.

Je li se i informacijski rat mogao izbjeći?

Sa stajališta informacijske strategije proizvodnje identiteta, hrvatska je strana u BiH bila suočena s dva problema: kako suzbiti srpsku agresiju, te kako privoljeti Muslimane/Bošnjake da pristanu na razgovore i politička rješenja prihvatljiva za ostale; tj. da Bosna i Hercegovina ne može opstati kao «unitarna, jedinstvena, građanska» država.

Suprotstavljajući se srpskoj agresiji pripajanja Velikoj Srbiji, u početku cijelog a potom većeg dijela teritorija BiH, te suprotstavljajući se agresiji na Hrvatsku iz BiH, informacijska strategija proizvodnje identiteta promovirala je vrijednosti nacionalne slobode i stvaranja hrvatske države, jedinstva hrvatskog korpusa, suverenosti i konstitutivnosti i Hrvatskog naroda u BiH, potpori Republike Hrvatske Hrvatima u BiH, itd. Ta

---

¹⁰⁷ Kao što je već navedeno, Izetbegović je plan prihvatio iz taktičkih razloga, tj. dobivanja međunarodnog priznanja BiH, a odbio iz strateških - nepristajanja na «etničku podjelu» BiH.

¹⁰⁸ Odgovor A. Izetbegović na ovo pitanje 2000 godine je sljedeći: «mislim da se rat mogao izbjeći, da nije bio neizbježan» (!) (Bosna i Hercegovina 1990.-2025., Zagreb, 2005, str. 45.

¹⁰⁹ **Oslobođenje** 17.5.1992., prema F. Tuđman, 1999., str. 220.

informacijska strategija nije mogla računati na korištenje medijskih mreža determinatora kaosa, jer su te komunikacije bile pod nadzorom i izvan omeđenog područja krize, u svijetu gdje su vrijedili drugi standardi.

Ta je informacijska strategija bila u funkciji kako prava na samoodređenje, tako i funkciji obrane i potpore vojnoj strategiji koja je u konačnici dovela i do pobjede i oslobađanja okupiranih teritorija RH.

Međutim, ta je informacijska strategija imala za posljedicu stvaranje nepovjerenja kod Muslimana/Bošnjaka, partnera «referendumske koalicije»¹¹⁰, jer je bila u suprotnosti s njihovom političkom strategijom, i zato je bila u sukobu sa strategijom proizvodnje pristanka na «građansku» BiH. Uspjeh informacijske strategije proizvodnje identiteta u borbi protiv srpske agresije u Hrvatskoj i BiH, imao je negativne učinke za hrvatsku stranu u BiH¹¹¹. Ne zbog «teritorijalnih apetita», tj. stvaranja Velike Hrvatske, već zbog toga što je sa stajališta bošnjačkih nacionalnih interesa zahtjev za konstitutivnošću i teritorijalnošću Hrvata i BiH bilo najefikasnije neutralizirati optužbama za podjelom BiH, i to argumentirati hrvatskim «namjerama» i onda kada su predlagani zajednički gospodarski razvojni programi. Jer, namjere hrvatske politike bile su dosljedne i na gospodarskom planu. Rijetko se spominje, ako uopće, prijedlog predsjednika Tuđmana predsjedniku Izetbegoviću i

---

¹¹⁰ «Referendumska koalicija» je naziv što ga D. Owen (1998) koristi za hrvatsko/bošnjačko političko zajedništvo na referendumu (konac veljače 1992.) koji je bio uvjet za međunarodno priznanje BiH.

¹¹¹ Stajalište Alije Izetbegovića i njegova kruga bilo je da ako Srbija i Hrvatska zarate, da će onda 'Bosna lakše doći do svoje države'. General pukovnik JNA I. M. o tome je izvijestio predsjednika Tuđmana sredinom 1991.; General I. M. koji je umirovljen prije 1990., o tome mi je govorio u jesen 2004.

«predsjednicima odnosno premijerima Austrije, Češke, Slovačke, Mađarske, Slovenije i Ukrajine» da se unutar srednjoeuropske regije razmotri mogućnost «suradnje u nekoliko vitalnih gospodarskih projekata»¹¹².

Hrvatska je razvojna strategija bila usmjerena k Europi, integraciji u Srednju Europu zajedno s BiH. Bošnjački su razvojni planovi bili usmjereni k zajedništvu s muslimanskim zemljama¹¹³, koje su «protiv agresije .. pružile značajnu političku, materijalnu i vojnu pomoć»¹¹⁴, ali i zato da bi istakli neovisnost od druga dva naroda u BiH, i da bi emancipirali svoj politički i kulturni identiteta. Zato su hrvatski prijedlozi dočekivani s podozrenjem bez obzira radilo se o političkim, gospodarskim ili kulturnim programima.

I bosansko-hercegovački Hrvati tražili su svoj politički identitet u svojoj posebnosti, s pravom da budu prepoznatljivi

---

¹¹² Pismo predsjednika Tuđmana predsjedniku Izetbegoviću 6.11.1992.; Predsjednik Tuđman procjenjuje da su sljedeći projekti od interesa za širi krug zemalja, uključujući i BiH: izgradnja nizinskih željezničkih pruga i autocesta, izgradnja slobodnih industrijsko-trgovinskih zona, projekt daljnje izgradnje naftovoda i plinovoda do zemalja Srednje Europe, projekt razvitka turizma na cijelom prostoru Jadrana i Srednje Europe, projekt zaštite okoline. Predsjednik Tuđman predlaže sastanak na vrhu na Brijunima do konca 1992., a da stručnjaci prethodno razmotre modalitete realizacije ovih projekata.

¹¹³ «Nikada, u posljednjih stotinu godina, muslimanski svijet nije bio ujedinjen kao u slučaju Bosne. Tim nastojanjima pridružili su se svi .. Bilo je to najšire i najdjelotvornije civilizacijsko svrstavanje u korist bosanskih muslimana» ocjena je S. Huntingtona s kojom je suglasan i Izetbegović (*Sjećanja*, str. 182.). Organizacija islamske konferencije (OIC) davala je bosanskim muslimanima političku podršku u UN-u, 1993. OIC je ponudio 18.000 vojnika za mirovne snage UN-a (Zapad je pristao na 7.000 tisuća). Nepoznata je vrijednost vojne opreme i naoružanja što su islamske zemlje uputile ABiH; nije službeno potvrđen ni broj 'boraca za slobodu', mudžahedina, koji su se borili u BiH - a procjene se kreću oko nekoliko tisuća. Zato ne iznenađuje što Vlada R BiH predlaže MORH-u sporazum o proizvodnji i prometu naoružanja (Strogo pov. Broj: 47-25/92, od 26.9.1992.) radi zajedničke proizvodnje tenkova i drugog oružja za Kuvajt, Saudijsku Arabiju, Iran i Pakistan;

¹¹⁴ A. Izetbegović, *Sjećanja*, str. 182.

politički subjekt u BiH, sa svim kolektivnim pravima konstitutivnog naroda; svoj kulturni identitet stoljećima su gradili kao pripadnici hrvatskog naroda koji je sticajem povijesnih okolnosti živio u različitim državama. Inzistiranje Hrvata u BiH na tim odrednicama svojeg nacionalnog i kulturnog identiteta bilo je od strane Bošnjaka, koji su svoju «proizvodnju identiteta» od 1990-ih gradili na identifikaciji s bosanskom državom, stalno tumačeno kao namjera podjele BiH. Čak i onda kada je bošnjačko vodstvo predlagalo podjelu BiH.

Naime, koncem 1993. predsjednik Izetbegović je ponudio zapadnu Hercegovinu Hrvatskoj: «možete proglasiti pripojenje Hrvatske Republike Herceg-Bosne Hrvatskoj s time da srednja Bosna ostane u okviru Muslimanske Republike». Predsjednik Tuđman je to odbio jer je vodio računa o cjelokupnom hrvatskom narodu u BiH, i jer je smatrao «Hrvatskoj nije bila u interesu podjela.. .. da postoje dublji zajednički interesi, i zbog strateških razloga, negoli što bi bilo samo pripajanje zapadne Hercegovine»¹¹⁵. Predsjednik Tuđman «zbog nerazumijevanja i jednostranog obavješćivanja i bosansko-muslimanske javnosti»¹¹⁶ govorio je već 1994. o ponudi bošnjačkog vodstva da RH može pripojiti zapadnu Hercegovinu. Tek kada je o tome 2002. progovorio voditelj Misije UN u BiH Jacques Klein, i kada je tu izjavu potvrdio i jedan od posrednika Izetbegovićeve ponude Ivo Komšić, ona je izazvala veći interes javnosti i komentar Izetbegovića da «nije mislio ozbiljno nego je samo ispipavao stvarne Tuđmanove namjere prema BiH»¹¹⁷.

---

¹¹⁵ F. Tuđman, 1999., str. 307., Intervju Televiziji Bosne i Hercegovine, 16. travnja 1994.: «Politička sloga Muslimana i Hrvata u Bosni i Hercegovini povijesna je nužnost» (isto, str. 301-310).

¹¹⁶ F. Tuđman, 1999., str. 307.

¹¹⁷ **Vjesnik**, 15.2.2002. Prema Komšićevoj izjavi Izetbegović je predložio pripajanje zapadne Hercegovine Hrvatskoj pred Božić 1993. Tada je još bio aktualan plan MZ o uređenju BiH kao unije triju republika; to je tri

'Hrvatskoj nije bila u interesu podjela' već 'strateško povezivanje' s BiH, i u sklopu toga rješenje ustavnog statusa Hrvata u BiH. Zato je predsjednik Tuđman predložio i potpisano ne samo javni sporazum o suradnji Republike Herceg Bosne i Muslimanske Republike (14.9.1993.), već i tajni sporazum «da se odnosi između bosansko-muslimanske republike i hrvatske republike u okviru Unije Bosne i Hercegovine razvijaju na svim područjima s ciljem stvaranja zajedničke države koja će istodobno stupiti u konfederalni odnos s Republikom Hrvatskom» (14.9.1993.).

Međutim, dva dana kasnije (16.9.1993.) bošnjačko vodstvo potpisuje sporazum sa srpskim čelnicima, sporazum koji predviđa raspad Bosne i Hercegovine, jer se precizira da će se u slučaju razlaza Unije sva prava Unije RBiH, automatski prenijeti na republiku s pretežito muslimanskim stanovništvom¹¹⁸.

Nakon neuspjeha Owen-Stoltenbergovog plana o uređenju BiH kao unije triju republika, dolazi do promjene u hrvatskoj političkoj strategiji jer ona postupno odustaje od zahtjeva da

---

mjeseca nakon što je Izetbegović potpisao tajni sporazum o konfederaciji s Hrvatskom (14.9.1993.), ali i sporazum sa srpskim čelnicima (16.9.1993.) da se Srbi mogu izdvojiti iz Unije nakon provedenog referenduma, pod uvjetom da se u slučaju razlaza unije prava članstva BiH u Ujedinjenim narodima prenose na Muslimansku Republiku. Prema tome, vjerojatnije je da je Izetbegović bio spreman i na podjelu BiH, samo da ne mora prihvatiti konfederaciju. Osim toga, ako je već «ispipavao» namjere predsjednika Tuđmana, onda je trebao javno i priznati da ovaj nije prihvatio ponudu o podjeli BiH.

¹¹⁸ «Nakon pronalaska obostrano prihvatljivoga rješenja teritorijalnog razgraničenja triju republika koje će činiti Uniju, a za vrijeme prve dvije godine postojanja te Unije, mora biti pripremljen i proveden referendum. O datumu održavanja moraju se složiti sve tri strane, a pitanje građanima svake od republika bit će da li se slažu da i dalje ostanu u Uniji ili je žele napustiti. U slučaju raspada Unije, sva prava Unije Republika Bosne i Hercegovine, uključujući i članstvo u Ujedinjenim narodima, bit će automatski prenesena na republiku s pretežito muslimanskim stanovništvom» (16.9.1993.).

BiH tvore tri konstitutivne jedinice, tj. da Hrvati imaju pravo na svoju konstitutivnu jedinicu. Kompromis je građen na rješenju da se Federacija uredi na kantonalnom principu ali bez podjele na dva entiteta. «Kompenzaciju» na taj ustupak hrvatske politike s bošnjačke strane bila je da se uspostave konfederalne sveze između Federacije BiH i Republike Hrvatske.

Do takve promjene hrvatske politike dolazi u okolnostima kada se bošnjačka strana odlučila na vojno rješenje, koje je imalo za posljedicu etničko čišćenje Hrvata u srednjoj Bosni. Republika Hrvatska je pomagala u sredstvima i naoružanju i HVO i ABiH protiv srpske agresije, ali bila je protiv vojnog uplitanja u bošnjačko-hrvatski sukob već je tražila političko rješenje i pristala na kompromise kako bi se zaustavio rat između Bošnjaka i Hrvata u BiH.

Tu promjenu, odustajanje od vlastite konstitutivne jedinice, teško je prihvatio hrvatski narod u BiH, a i vladajućoj stranci u Hrvatskom Saboru bilo je teško dobiti većinu za izvješće o Washingtonskim sporazumima koji će potvrditi takvo rješenje¹¹⁹.

Zašto? Zato što je «većina Hrvata u BiH rješenje nacionalnog pitanja vidjela u zajednici s Hrvatskom. Neupitno je i da je Franjo Tuđman bio za takvu opciju»¹²⁰. Međutim, iz toga ne slijedi njegova opsesija podjelom Bosne kako to tvrdi Izetbegović: «On .. je radio na realizaciji velike Hrvatske, jer je to bila njegova

---

¹¹⁹ Predsjednik Tuđman u nekoliko je navrata govorio i na sjednici Predsjedništva HDZ-a i Klubu zastupnika HDZ u Saboru (25.1.1994.), na Središnjem odboru HDZ-a (24.2.1994.), u poruci naciji (3.3.1994.) kako bi dobio podršku za svoju politiku. Vidi: F. Tuđman. *ZNA SE. HDZ u borbi za učvršćenje hrvatske državne suverenosti*. Zagreb: Glavno tajništvo Središnjice HDZ-a, 1995., str. 76-101.

¹²⁰ D. Marijan, isto, str. 244.

kombinacija. Njegova iskrena kombinacija nije bila nekakva konfederacija, već uzeti jedan komad Bosne i Hercegovine»¹²¹.

«Kombinacija» i povjesničara Tuđmana i predsjednika Tuđmana bila je da se Bosna i Hercegovina ne može održati kao unitarna, «građanska» država, kao replika «Jugoslavije u malom», nakon što su propašću komunizma započeli procesi nagle demokratizacije srednje i istočne Europe. Isto tako nije vjerovao u opstojnost BiH ako se Srbi izdvoje iz BiH. Zato što je čvrsto vjerovao u takve svoje procjene nije morao tražiti i činiti ništa na podjeli BiH: on je kao povjesničar procijenio neodrživost, i opisao pogubnost, hegemonističkih rješenja u višenarodnim državama. Zato je za bosanskohercegovačke Hrvate tražio opstojnost i ravnopravnost kao konstitutivnog naroda, i u tome im je davao političku potporu, jer su bili ugroženi kako od Srba tako i od Bošnjaka¹²².

Srpska je politička elita svoje ciljeve težila ostvariti teritorijalnim prekrajanjem bivše Jugoslavije i etničkim čišćenjem zaposjednutih prostora, kako bi svi Srbi živjeli u jednoj državi. Bošnjačka politička elita poistovjetila se s Bosnom i Hercegovinom, ne ostavljajući Hrvatima (ni Srbima) prostor za političku opstojnost na ravnopravnim osnovama. Obje te politike sustavno su razbijale BiH državu. Izetbegović nije svjestan, ili ne želi biti svjestan, što znači kada se najbrojniji narod u višenacionalnoj državi poistovjećuje s državom: «interesi bošnjačkog naroda su bili potpuno identični s interesima države Bosne i Hercegovine. Jak i organizovan bošnjački narod je bio uvjet opstanka Bosne i Hercegovine. Za mene je borba za bošnjački narod uvijek značila borbu za Bosnu i

---

¹²¹ A. Izetbegović, isto, 2005., str. 54.

¹²² Vidi zaključak rasprave D. Marijana, 2004, str. 244.

Hercegovinu. Te ravni nisu bile ni pod kakvim uglovima, već potpuno u istoj osi»¹²³.

Paradoks je da se bosanskohercegovačke Hrvate i hrvatsku politiku optužuje za sustavno razbijanje Bosne i Hercegovine. Hrvatska politika je jedina strana koja je potpisivala sve ponuđene planove MZ o ustavnom uređenju BiH jer su bila zadovoljena dva uvjeta: konstitutivnost tri naroda, i teritorijalnost (kantoni, provincije, unija triju republika). Hrvati su odustali od unije triju republika, pa čak i od koncepta trećeg entiteta. Činjenica je da je službena hrvatska politika uvijek bila za političko, a nikada za vojno nametanje ustavnog rješenja za BiH, bez obzira na emocionalna očekivanja Hrvata u BiH. Činjenica je također da bez obzira na spremnost hrvatske politike na kompromise, ne bi bilo ni washingtonskih ni daytonskih sporazuma.

Hrvatski ustupci radi postizanja mira u BiH političkim putem, nisu otklonili nego su pojačali optužbe da je hrvatska politika dijelila BiH. Hrvatski ustupci na političkom i diplomatskom planu koji su doveli do sporazuma o Federaciji BiH i njezinoj konfederaciji s Hrvatskom, te daytonski sporazumi, nisu doveli do samoodrživog rješenja za BiH, pa ti ustupci nisu mogli biti ni «honorirani» kao uspjeh. Štoviše, u Daytonu konfederacija RH i Federacije BiH stavljena je u drugi plan, a nakon 2000. službena politika RH odrekla se svih washingtonskih sporazuma i obveza po tim sporazumima. Time je informacijska strategija proizvodnje identiteta izgubila na vjerodostojnosti, a javno znanje počinje se oblikovati prema drugim strategijama.

---

¹²³ A. Izetbegović, isto, 2005., str. 66.

Informacijska strategija proizvodnje identiteta u BiH je doživjela neuspjeh, jer je razvoj događaja nakon Daytonu pokazao da nametnuta ustavna rješenja ne funkcioniraju i ne nude samoodrživi razvoj za BiH.

Hrvatska je politika još 1990. bila na stajalištu da je federacija tri entiteta najpovoljnije rješenje za BiH. Može li se hrvatska politika i dalje optuživati za «podjelu BiH» jer je predvidjela što će se dogoditi ako interesi sva tri naroda u BiH ne budu zadovoljeni? Hoće li se hrvatska politika i dalje optuživati za «podjelu BiH» iako nema dokaza da politički, diplomatski i vojno radila na razgradnji BiH?

Konačno kada je hrvatska politika dijelila BiH: 1991., 1992., 1993., 1994., 1995? Odnosno, je li i kada je podijeljena BiH?

Bosna i Hercegovina je podijeljena u Daytonu 1995. «i to loše»¹²⁴.

Sve dok vladajuće informacijske strategije budu banalizirale ideju nacionalne i osobne slobode, dok se bude proizvodio pristanak na unitarnu BiH, dok se ne odgovori na pitanje zašto današnji ustroj BiH nije funkcionalan, i dok se ne pronađe rješenje koje će zadovoljiti sva tri naroda - dotle će informacijskim prostorom dominirati informacije koje će biti daleko od dokumenata, činjenica i istine o ratu i događajima koji su određivali prijedloge i rješenja ustavnog uređenja BiH.

---

¹²⁴ I. Lučić. «Tko (ni)je dijelio Bosnu?», str. 205. U: *Dr. Franjo Tuđman - neoproštena pobjeda*. Zagreb: UHIP, 2003., str. 169-212.

Proizvodnja zaborava.

Informacijsku strategiju koja oblikuje javno znanje u funkciji čuvanja srpske hegemonističke politike u Jugoslaviji, odnosno stvaranja vlastite nacionalne države od Jugoslavije, nazvali smo *proizvodnjom zaborava*¹²⁵. Stožerne gravitacijske točke u promociji ove strategije na međunarodnom planu su sljedeće:

- a) Proces raspada Jugoslavije počinje s ustavom iz 1974., koji je umjesto 'principa jedinstva države i državne politike' 'prenaglasio princip nacionalne autonomije', što se u praksi pretvorilo u suverenost dijelova tj. republika. Uvođenje višestranačja legaliziralo je zahtjev za konfederalnim uređenjem Jugoslavije što vodi njezinu raspadu. Konfederacija nije država i protivna je srpskom nacionalnom interesu jer srpski narod 'nije dobio pravo na vlastitu državu';
- b) Svaka razgradnja jedinstvene jugoslavenske države po načelu suverenosti republika je nedemokratska i diskriminirajuća jer srpski narod pretvara u nacionalnu manjinu u republikama koje se žele izdvojiti iz Jugoslavije. U temeljima je moderne civilizacije ideja da su narodi suvereni jer 'narod je najviši izvor političke moći' i 'ne postoji moralna i pravna osnova' da netko srpskom narodu oduzme pravo na jedinstvo i na njegovu nacionalnu državu¹²⁶.

---

¹²⁵ Modeli informacijskih strategija koje ovdje prikazujemo jesu hipotetski konstrukti koji bi trebali biti primjenjivi kao analitičko sredstvo za raščlambu formiranja javnoga znanja. Proizvodnja zaborava tehnika je informacijskih strategija koje su u funkciji različitih hegemonističkih i ekspanzionističkih politika.

¹²⁶ «Uspostavljanje punog nacionalnog i kulturnog integriteta srpskog naroda, nezavisno od toga u kojoj se republici ili pokrajini nalazio, njegovo je

- c) U Jugoslaviji jedino srpski narod nema svoju državu; rješenje državnosti Srbije podrazumijeva ukidanje autonomnih pokrajina i stvaranje jedinstvene srpske države koja bi obuhvatila sve teritorije na kojima žive Srbi.
- d) Srpski je narod u Jugoslaviji bio ugrožen i u inferiornom položaju. Republičke granice na drugom zasjedanju AVNOJ-a određene su na štetu srpskog naroda, pa ih treba revidirati jer 'izvan teritorija SR Srbije živi znatno više Srba nego što je u Jugoslaviji Slovenaca, Albanaca i Makedonaca, uzetih pojedinačno, a skoro isto koliko i Muslimana'.
- e) Kako bi se držao u inferiornom položaju u Jugoslaviji srpskom je narodu stalno nametana povijesna krivica iako je srpski narod bio izložen genocidu u dva rata i na rubu fizičkog uništenja. Poznata je zavjera protiv Srba čiji su tvorci i nositelji najčešće Vatikan, Njemačka, Kominternu, i katolički narodi u Jugoslaviji: Slovenci i Hrvati¹²⁷.

Ovakva informacijska strategija bila je potpora jugoslavensko/srpskoj hegemonističkoj politici, tj. njezinoj diplomatskoj, političkoj i vojnoj strategiji. Kako je do početka 1990-ih Jugoslavija raspolagala s jakom diplomatskom mrežom, jednom od najjačih vojnih sila u Europi¹²⁸, kontrolirala najveći dio jugoslavenskog informacijskog prostora, ta je strategija proizvodnje zaborava imala dostatnog uspjeha, pogotovo što i MZ

---

istorijsko i demokratsko pravo" stoji u Memorandumu SANU, iz 1986. godine.

¹²⁷ Sve ove teze već se nalaze u Memorandumu SANU iz 1986. godine.

¹²⁸ Smatra se da je po vojnim potencijalima JNA bila četvrta sila u Europi.

nije bila za «razbijanje» Jugoslavije, već samo za njezinu «demokratizaciju»¹²⁹.

Na unutarnjem planu, planu nacionalne mobilizacije u stvaranju srpske države koja bi obuhvatila sve teritorije na kojima žive Srbi, ova informacijska strategija služi se sljedećim alatima: a) optužbama za zločine protiv Srba; potenciraju se stvarni i izmišljeni prikazi genocida i strahota kojima je srpski narod bio izložen tijekom povijesti od Turaka, Albanaca, Austrougarske, Hrvata, Nijemaca, itd.; b) demonizacijom neprijatelja koji ugrožavaju sudbinu i budućnost srpskog naroda (Hrvata i Muslimana/Bošnjaka prvenstveno, a potom i ostalih); stvara se klima da postoji samo jedna opcija za nacionalni opstanak a to je «sveti» rat za teritorijalni integritet svih srpskih prostora; c) tko nije za jedinstvenu srpsku državu protiv «sila zna» ('ustaša, fašista, nacionalista'), taj je neprijatelj srpskih nacionalnih interesa; d) sve što se u neprijateljskim medijima kazuje o srpskim zločinima i strahotama je neprijateljska propaganda, dezinformacija i laž.

Informacijska strategija u funkciji zaborava djelovala je na dva plana: prikazujući vanjskom svijetu svoju politiku kao borbu za demokratska prava i slobode, a na unutarnjem planu negirala je i abolirala sva nedjela i zločine što su ih činile srpske postrojbe osvajanjem i etničkim čišćenjem teritorija u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini.

Program stvaranja jedinstvene srpske države koja bi obuhvatila sve teritorije na kojima žive Srbi, nije bio bez

---

¹²⁹ Proturječnost stajališta MZ je u tome što je MZ davala službenu potporu onim političkim opcijama i snagama koje nisu bile za «demokratizaciju» Jugoslavije. MZ nije smetalo što je svoje ciljeve željela ostvariti oslanjajući se na komunističke stranke koje su tek promijenile svoje nazivlje ali ne i programe i ideologije.

potpore barem dijela MZ. Srpska politika gradila je svoju poziciju na tezi da narodi, a ne republike, imaju pravo na samoodređenje i odcjepljenje. Potporu takvom stajalištu davala je i međunarodna zajednica nekim svojim nepreciznim formulacijama ili prijedlozima koji su išli na ruku velikosrpskoj politici:

- «Narodi Jugoslavije jedini mogu odlučiti o vlastitoj sudbini» (Brijunska deklaracija, Brijuni, 7.7.1991.)
- Ministri vanjskih poslova EZ: potvrdili pravo svakog naroda na samoodređenje, uključujući pravo na odcjepljenje i udruživanje¹³⁰.
- Nizozemska je vlada 13.7.1991., predložila je članicama EZ dokument¹³¹ u kojem se zalaže da «načelo samoodređenja npr. ne može se odnositi isključivo na postojeće republike i istovremeno biti smatrano neprimjenjivim na nacionalne manjine unutar tih republika», odnosno «čini se da trenutačna zbivanja upućuju na dobrovoljnu promjenu unutrašnjih granica kao moguće rješenje»¹³².

Ovaj dokument nije dobio potporu ostalih članica EZ, ali supredsjedatelj Londonske konferencije o bivšoj Jugoslaviji lord Owen, kada je otkrio postojanje tog tajnog nizozemskog prijedloga ustvrdio je: «Nerazumljivo je da je prijedlog za promjenu

---

¹³⁰ Deklaracija ministara vanjskih poslova EZ, od 20. 8. 1991., prema M. Libal. *Njemačka politika i jugoslavenska kriza 1991. - 1992.* Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga, 2004., str. 56. M. Libal upozorava: «Ta zvonka frazeologija nije mogla prikriti činjenicu da je taj vrlo općenit i neobvezujući dokument svaka strana mogla tumačiti na svoj način. I što je najvažnije, dokument nije riješio proturječje između težnji za neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti pojedinih republika, te pozivanje na samoodređenje naroda, što će nužno dovesti do preispitivanja postojećih granica», (isto, str. 56).

¹³¹ Nizozemska je predsjedavala Europskom zajednicom od srpnja do prosinca 1991.

¹³² D. Owen. *Balkanska odiseja.* Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 1998., str. 66-67.

republičkih granica odbacilo svih jedanaest ostalih članica Europske zajednice ... Moje je mišljenje uvijek bilo da je uporno ostajanje kod međunarodnih granica šest republika bivše Jugoslavije .. prije no što je uopće bilo govora o priznanju tih republika, bila ludost veća od sama preuranjena priznanja»¹³³.

Potpuno suprotnog stajališta bio je Hans-Dietrich Genscher za kojeg je nepromjenjivost republičkih granica ostalo ključno pitanje, jer «svako toleriranje Miloševićeve koncepcije etnički definiranih granica značilo bi prijetnje gotovo svim europskim granicama»¹³⁴. No, nasuprot takvom Genscherovom stavu i njemačkoj politici, njemački SPD usvojio je Rezoluciju parlamentarne grupacije SPD o krizi u Jugoslaviji u kojoj stoji: «Po tradiciji i iz uvjerenja podržavamo pravo na samoodređenje naroda»¹³⁵.

Informacijska strategija proizvodnje zaborava ne nastoji zatajiti svoje ciljeve, štoviše ona ih propagira; ona nastoji «zaboraviti» nedopuštene metode, sredstva i počinjene zločine u ostvarivanju tih ciljeva, tako da ta «tamna strana povijesti» ne postane javno znanje. Objašnjenje i/ili opravdanje za oblikovanje javnoga znanja tehnikama proizvodnje zaborava, uvijek je bilo: «povijest pišu pobjednici»! Zato je proizvodnja zaborava tehnika kojom se služe ekspanzionističke i hegemonističke politike.

---

¹³³ D. Owen, isto, str. 67-68.

¹³⁴ M. Libal, isto, str. 89.

¹³⁵ Doduše u nastavku stoji: «Ostvarenje prava na samoodređenje može, ali ne mora voditi do državne neovisnosti», N. Ivanković. Bonn. Druga hrvatska fronta. Zagreb: Mladost, 1993., str. 187. SPD u rezoluciji oštro kritizira Genschera: «Izražavamo kritiku za proturječno, konfuzno, a djelomično i izravno štetno držanje Savezne vlade glede krize u Jugoslaviji. To važi poglavito za samog saveznog ministra inozemnih poslova, čija je politika prvo ohrabrivala Srbiju na opstrukciju, a zatim Hrvatsku na iluzorno ponašanje». (isto, str. 189). SPD je ovu rezoluciju usvojio 16. 10. 1991.

Postoje različiti oblici ekspanzije i hegemonije kroz povijest: osvajanja, kolonizacija, protektorati, itd. Sve te forme pokoravanja ostavljale su na zaposjednutom području neke mreže: ljudi, kulturnih pa čak i političkih institucija. U svim tim oblicima pokoravanja nazire se neki oblik multikulturalnosti pa makar i u negativnim formama¹³⁶; dakle, postoji barem minimalna spremnost na postojanje mreža pokorenog društva i spremnost na materijalnu i kulturnu (ko)egzistenciju s pokorenim društvima i kulturama.

Vukovar i Srebrenica primjeri su jedne druge vrste agresije i nespremnosti na multikulturalnost bilo koje vrste. Cilj osvajanja Vukovara je uspostava Vukovara kao **srpskog** grada¹³⁷. Cilj je osvajanja Vukovara: biti protiv društva koje je tu prisutno i zamijeniti ga **protudruštvom**¹³⁸; zamijeniti ga srpskim društvom brišući sve dokaze o kulturnom, političkom, povijesnom postojanju starog, prethodnog društva. Jednako tako, cilj srpske agresije na Hrvatsku je stvaranje prostora protudruštvu: brisanjem kolektivnog pamćenja i dokaza o prethodnom hrvatskom društvu¹³⁹. Na takav zaključak upućuju podaci o etničkom čišćenju¹⁴⁰ okupiranih teritorija i u RH i u BiH ali i podaci o

---

¹³⁶ Npr. apartheid je oblik u kojem se multikulturalnost poriče ali se fizički ne poništava.

¹³⁷ Vidi D. Marijan "Bitka za Vukovar 1991" (*Scrinia Slavonica* 2 (2002) str. 367-402). U članku se također daju i podaci o nacionalnom sastavu stanovništva iz kojih je vidljivo da od 84.189 stanovnika Vukovara Srba je bilo 31.445.

¹³⁸ Termin posuđujemo od I. Rogića. Vidi: Ivan Rogić: «Vukovar '91 i praksa protudruštva», u zborniku «Vukovar '91, međunarodni odjeci i značaj» ur. J. Jurjević, D. Živić, B. Esih, Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 2004., str. 147-158.

¹³⁹ JNA i srpske paravojske postrojbe "oslobodile" su Vukovar 18. studenog 1991. tako da u tom "slobodnom" Vukovaru mjesta za preživjele Hrvate bilo je samo u logorima, ne i u kulturnom i političkom životu grada.

¹⁴⁰ Vidi A. Rebić («Prognanici i izbjeglice kao strateško sredstvo velikosrpske agresije na Hrvatsku», u: *Dr. Franjo Tuđman - vizije i postignuća*).

kulturocidu; podaci da je samo 1991. godine razoreno u agresiji na Hrvatsku 660 objekata - spomenika kulture (od kojih je 126 nacionalnog ili svjetskog značenja); razaranjem je stavljeno izvan funkcije 46 muzeja i galerija, 9 arhivskih zgrada i 22 knjižnice. Bombardirano je i razarano čak 332 povijesna naselja¹⁴¹.

Protudruštvo svoju ekspanziju nastoji obrazložiti tvrdnjama kao da nikada ništa prije protudruštva na prostoru ekspanzije nije bilo. Zato je zadaća politike u funkciji protudruštva uspostaviti kolektivni zaborav (izbrisati sve tragove, dokaze i spomenike o drugim socijalnim grupama, narodima i kulturama). Istodobno s kolektivnim zaboravom i brisanjem materijalnih dokaza o drugima, ide prikaz opstojnosti i trajne nazočnosti protudruštva na osvojenom području.

Protudruštvo ne može priznati vlastitu ulogu u brisanju (povijesnih) dokaza o drugima i zato svoju agresiju opravdava obranom vlastitog nacionalnog korpusa. Protudruštvo insistira samo na pamćenju o vlastitoj opstojnosti na područjima na kojima egzistira ili se namjerava proširiti; pri tome pamćenje poprima središnje mjesto i ulogu u ostvarivanju ciljeva protudruštva.

Obrazac pamćenja protudruštva je proizvodnja zaborava: zaborava o egzistenciji drugih društava, i zaborava o načinu brisanja dokaza o njihovu postojanju. Sve što je u suprotnosti s

---

Zagreb: UHIP, 2002., str. 149-152) koji iznosi podatke o 700.000 prognanika i izbjeglica iz RH i BiH već u ljeto 1992. Velikosrpska okupacija hrvatskih područja imala su za cilj etničko čišćenje, i ta područja bila su etnički očišćena: bilo je protjerano 282.000 Hrvata. Povratak prognanika u svoje domove još ni danas nije u potpunosti završen.

¹⁴¹ Prema J. Jurčević «Uvod», str. 31. u: D. Rehak. *Putevima pakla u 21. stoljeće: kroz srpske koncentracijske logore*. Zagreb: Hrvatsko društvo logoraša srpskih koncentracijskih logora, 2000.

tim obrascem pamćenja se osporava: metodom poricanja, marginaliziranja, prisvajanja (falsificiranjem) ili osporavanja.

Vukovar u srpskoj interpretaciji bio je mjesto obrane od neprijatelja, "ustaša", mjesto pobjede. Međutim, i nakon "pobjede" 1991., ta pobjeda ne imenuje svoje heroje ni svoje žrtve. Zašto? Na djelu je "proizvodnja zaborava"; pobjeda je upisana u povjesnicu, ali ne i pobjednici jer je njihova zadaća bila čišćenje: svih dokaza o opstojnosti drugih. Teško je slaviti pobjedu nad neprijateljem koji više ne postoji i koji nije trebao postojati. Jednako tako i poraz je ugrađen u obrazac proizvodnje zaborava. Poraz se ne priznaje i na način da se odbija učiti povijest Vukovara¹⁴² nakon 1990. Zato obrazac povijesnog pamćenja koji se gradi na "proizvodnji zaborava" na isti način inkorporira posljedice pobjede i posljedice poraza u polje ne-znanja.

Tek nekoliko primjera kako strategija proizvodnje zaborava poriče svako postojanje činjenica i dokaza o povijesnim događajima:

*S. Milošević: "Znate li da nije postojao ni jedan logor u Jugoslaviji, odnosno u Srbiji, ne za Hrvate nego ni za koga. Ni za Hrvate, ni za Muslimane, ni za koga." (S. Milošević, **Vjesnik**, 3.10.2002.)*¹⁴³.

".. kada je počela ta propaganda o postojanju logora u Srbiji, da su se meni obraćale razne strane delegacije koje su dolazile drugim povodima i pitale me za logore. Svakom od njih odgovarao sam. 'Izvolite, imam dežurni helikopter,

---

¹⁴² Prema Erdutskom sporazumu Srbi su izborili pravo da u hrvatskom Podunavlju povijest nastanka hrvatske države nije za njih predmet u nastavnim programima sve do 2002. godine.

¹⁴³ S. Milošević, **Vjesnik** 3. listopada 2002., str. 10; Fonogram, Drugi dan svjedočenja predsjednika Mesića u Haagu: Suočenje s Miloševićem.

*stavite prst na kartu gdje god želite u Srbiji, nema ništa'. I poslije dva tri takva odgovora jedna je delegacije, to su bili Nijemci, tražila da ode. Pokazali su prstom na kartu rudnik u Aleksincu, i otišli tamo i našli..." (S. Milošević, **Vjesnik**, 3.10.2002.)¹⁴⁴.*

Podatke o logorima pod srbijanskim nadzorom i kršenju ljudskih prava u tim logorima, tijekom agresije na Republiku Hrvatsku, objavila je i komisija Ujedinjenih naroda 1995. godine. Prema završnom izvješću komisije, u razdoblju 1991-1995, osnovano je približno 480 logora pod srbijanskim nadzorom u koje su internirane vojne i civilne osobe. Od 480 logora približno 300 logora prijavljeno je od strane jednog ili više neutralnih izvora, a oko 180 logora prijavljeno je od strane ne-neutralnih izvora pa ih komisija vodi pod oznakom "nepotvrđeno"¹⁴⁵.

Agresiju na Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu kao i počinjene zločine u agresiji, srpsko javno mnijenje, ali i srpska zajednica u Hrvatskoj teško prihvaćaju. Tako još uvijek profesori i bivši generali na tribini Pravnog fakulteta u Beogradu masovni srebrenički pokolj nazivaju «lažima Zapada» i «muslimanskim izmišljotinama»¹⁴⁶. Srbijanski predsjednik Boris Tadić, nije zaniijekao zločine počinjene u Srebrenici, ali hrvatsku oslobodilačku operaciju «Oluja» usporedio je sa Srebrenicom i zatražio je međunarodnu osudu Hrvatske zbog zločina nad Srbima

---

¹⁴⁴ S. Milošević, **Vjesnik** 3. listopada 2002., str. 10; Fonogram, Drugi dan svjedočenja predsjednika Mesića u Haagu: Suočenje s Miloševićem.

¹⁴⁵ Prema istom izvoru oko 330 logora (200 potvrđenih i 130 nepotvrđenih) logora nalazilo se u BiH, približno 80 (30 + 50) na području okupiranih dijelova Hrvatske, a približno 70 (40 + 30) na području Srbije (60) i Crne Gore (10). Izvješće utvrđuje da se srbijanski sustav logora nalazio u tri države (Srbija/Crna Gora, okupirani dijelovi Hrvatske, te BiH) i da je predstavljao jednu cjelinu, budući da je i srpska oružana agresija bila cjelovit projekt (prema J. Jurčević, isto, str. 31-32).

¹⁴⁶ **Vjesnik**, 28. i 29.5.2005.

počinjenim poslije «Oluje»¹⁴⁷. Što je samo taktika nove proizvodnja zaborava kojom se istina o Srebrenici nastoji poistovjetiti s lažima o «Oluji».

Prema Erdutskom sporazumu Srbi su izborili pravo da u hrvatskom Podunavlju povijest nastanka hrvatske države nije za njihovu djecu predmet u nastavnim programima od završetka mirne reintegracije 1998. sve do 2002. godine. Odbijanje učenja suvremene povijesti vlastite države jeste privrženost strategiji proizvodnje zaborava, i nemirenja sa činjenicama da je Srbija izvršila agresiju na RH i BiH, da je dobar dio Srba sudjelovao u toj agresiji. Skandal koji je izbio oko «Dodatka udžbenika za najnoviju povijest» koji bi se trebao koristiti u školama u hrvatskom Podunavlju¹⁴⁸, nije samo pokazatelj nespremnosti srpske zajednice da se suoče s činjenicama iz najnovije povijesti, nego je i pokazatelj «spremnosti» hrvatske politike da u edukacijskom procesu prihvate metodu proizvodnje zaborava a ne suočavanje s činjenicama i istinom.

Strategija proizvodnje zaborava koristi se ne samo u promociji nego i u zaštiti ekspanzionističkih politika. Tako je beogradska vlada, pozivajući se na zaštitu nacionalnih interesa, postigla «sporazum sa Haaškim sudom prema kojem će ključni dokazni materijal ostati pod velom tajne jer će za njih važiti 'mjere zaštite'. Uvid u njih bit će moguć isključivo sucima i nikome više». Izuzeti su od uvida javnosti najvažniji dokumenti o djelovanju jugoslavenskog političkog i vojnog vrha, «odnosno Vrhovnog vijeća obrane (VSO), u razdoblju od 1992. do 1999... Pozivom na nacionalne interese, Beograd je uspio ishoditi da se ne objave neki ključni pisani dokazi sa suđenja Slobodanu

---

¹⁴⁷ **Večernji list**, 2.8.2005.

¹⁴⁸ **Večernji list**, 28.7.2005. Zvonimir Despot: «Povijest koju piše politika».

Miloševiću, nego ih mogu vidjeti jedino haaški suci»¹⁴⁹. Beograd je uspio ishoditi da proizvodnja zaborava, neutvrđivanja i neotkrivanja istine, i dalje ostane na djelu. Spomenuti sporazum ukazuje da se dvije informacijske strategije međusobno ne isključuju, nego ponekad ulaze bilo u kratkoročne saveze, ili dugoročne po pojedinim točkama. Očito je da dvije informacijske strategije, proizvodnja zaborava i proizvodnja kaosa, imaju neke zajedničke točke u određivanju pristupa, oblikovanju javnoga znanja i oblikovanju javnih «istina» o ratu u RH i BiH.

Proizvodnja zaborava nije odlika samo protudruštava. Niti je odlika samo onih koji su izgubili svoje ekspanzionističke ratove. *Proizvodnja zaborava* odlika je svih onih povijesnih i političkih sustava koji se zasnivaju na vrijednostima, ili su počivali na vrijednostima, što su ih odbacili - bilo sama društva koja su provodila takvu politiku ili su pak te vrijednosti postale međunarodno neprihvatljive. No zbog zaštite vlastitih interesa proizvodnja zaborava i dalje je na djelu.

Umjesto zaključka

U informacijskom prostoru oblikuje se javno znanje. Na javno znanje djeluje niz informacijskih strategija s jasnim ciljevima, nastojeći osigurati informacijsku nadmoć svojoj, a diskreditirati protivničku stranu. Zato je informacijski prostor saturiran informacijama, poluinformacijama, dezinformacijama. Sve te vrste informacija oblikuju javno znanje. Javno je znanje mješavina istina, poluistina i laži.

Javno je znanje isto tako podložno brzim promjenama. Informacije najbrže ulaze u informacijski prostor, ali se i

---

¹⁴⁹ **Vjesnik**, 28. i 29.5.2005. Jasna Zanić Nardini: «Štetna tajnovitost Haaškog suda».

najbrže zaboravljaju. Stručna i znanstvena znanja, kulturna dobra i vrijednosti, daleko su trajnije forme znanja koje također imaju utjecaja na oblikovanje javnog znanja. Kada je riječ o društvenim i humanističkim znanostima one svoje sudove i spoznaje oblikuju niz godina nakon što su se određeni događaji zbili, i zato, ako imaju, onda imaju utjecaj na javno znanje s velikim zakašnjenjem.

U želji da pomognemo istraživanju istine o suvremenoj povijesti BiH, o hrvatskoj politici prema BiH, nudimo čitateljima ovaj zbornik dokumenata kako bi lakše sami oblikovali svoju spoznaju o tim zbivanjima. U uvodu smo željeli samo upozoriti na djelovanje nekoliko informacijskih strategija koje oblikuju javno znanje već niz godina, a koje treba pažljivo preispitati kako bi se na temelju dokaza utvrdile činjenice i istina. To je svrha ovoga pregleda dokumenata o ustavnom ustrojstvu BiH, dokumenata koji kao cjelina do sada nisu bili dostupni čitateljima.

M. Tuđman

I Dio

Od Deklaracije o suverenosti BiH do međunarodnog priznanja BiH

1. Deklaracija o državnoj suverenosti i nedjeljivosti Republike Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 27. 2. 1991) *

Polazeći od vjekovnog zajedničkog života, duge državopravne tradicije i legitimne odluke naroda i građana Bosne i Hercegovine, preko svojih predstavnika izabranih na slobodnim, demokratskim i visestranačkim izborima, riješeni da ostvare demokratsku državu muslimanskog, srpskog i hrvatskog naroda i pripadnika drugih naroda i narodnosti, koji u njoj žive, donose

D e k l a r a c i j u **o državnoj suverenosti i nedjeljivosti** **Republike Bosne i Hercegovine**

1. Republika Bosna i Hercegovina je suverena, jedinstvena i nedjeljiva demokratska država svih građana, koji u njoj žive, zasnovana na slobodama i pravima čovjeka i građanina, na vladavini prava i na socijalnoj pravdi.

2. Granice Bosne i Hercegovine su nepromjenjive.

3. Suverenost pripada svim građanima Republike Bosne i Hercegovine. Građani ostvaruju suverenost putem općenarodnog referenduma i preko svojih slobodnih izabranih predstavnika. Suverenitet građana, koji se ostvaruje kao državni suverenitet Republike Bosne i Hercegovine neotuđiv je, nedjeljiv i neosporiv.

4. Republika Bosna i Hercegovina samostalno i suvereno odlučuje o:

- očuvanju i racionalnom korištenju svojih prirodnih i stečenih materijalnih i kulturnih dobara;
- uređivanju svog privrednog, pravnog i političkog sistema i odnosa;
- suradnji i udruživanju sa drugim republikama na osnovama pune ravnopravnosti i međusobnog uvažavanja državnog suvereniteta i teritorijalnog integriteta.

5. Ustavni sistem Republike Bosne i Hercegovine zasniva se na garantiranju i ravnopravnosti svih oblika svojine, na ostvarivanju i osiguravanju slobode, jednakosti, nacionalne i svake druge ravnopravnosti i svih drugih sloboda i prava čovjeka i građanina, na višestranačkom političkom sistemu i parlamentarnoj demokraciji, na vladavini prava i očuvanju i unaprjeđivanju prirode i čovjekove okoline.

Na ovim osnovama treba što prije, a najkasnije u roku od šest mjeseci, donijeti novi Ustav Republike Bosne i Hercegovine.

6. Čvrsto opredijeljeni da se razrješavanje jugoslavenske krize ostvari u odnosima ravnopravnosti, na miran demokratski način, građani, narodi i narodnosti Bosne i

---

* IZVOR: <http://www.hic.hr/dom/291/dom22.htm>; Sarajevo, 27. veljače 1991. Na zasjedanju Skupštine Bosne i Hercegovine zastupnici su raspravljati o prijedlogu Deklaracije o državnoj suverenosti i nedjeljivosti Republike Bosne i Hercegovine što ju je predložila Stranka demokratske akcije. Za ovu deklaraciju su glasale stranke SDA i HDZ. Srpska SDS stranka je bila **protiv** i deklaracija nije izglasana

Hercegovine su odlučni u odbrani mirnog zajedničkog života, suverenosti, nedjeljivosti i teritorijalne cjelokupnosti Republike Bosne i Hercegovine.

7. Ova Deklaracija stupa na snagu kada je, na osnovi točke 5. Amandmana LXXI, usvoje i svečano proglase vijeće Skupstine SRBiH na zajedničkoj sjednici.

2. Skupština BiH: Šest točaka predsjednika Predsjedništva Alije Izetbegovića o budućnosti SFRJ (Sarajevo, 27. 6. 1991.)*

Sarajevo - Na vanrednom i trajnom plenarnom zasjedanju Skupštine BiH započetom sinoć u 17,30 Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva Republike predložio je parlamentu da usvoji šest tačaka povodom razdruženja Slovenije i Hrvatske od Jugoslavije. Prethodno su zasjedanje napustili poslanici najbrojnije opozicione partije SDP - jer Skupština ni ovaj put nije prihvatila da raspravlja o njihovom predlogu Rezolucije o položaju BiH u Jugoslaviji,

Evo šest Izetbegovićevih predloga parlamentu:

1. Da su Slovenija i Hrvatska iskoristili pravo na samoopredeljenje, i da BiH nema prigovor na legitimnost toga.
2. U donošenju odluka o razdruživanju ima elemenata jednostranosti, pa očekujemo da vlade Slovenije i Hrvatske ubuduće uvažavaju princip uzajamnosti,
3. BiH pozdravlja spremnost dve republike da pregovaraju o udruživanju u jugoslovensku zajednicu, a za BiH je osnov takvih pregovora platforma Izetbegović-Gligorov, usvojena na samitu republičkih lidera u Stojčevcu.
4. BiH će do novog dogovora o Jugoslaviji poštovati ustrojstvo Jugoslavije po kome je ova republika suverena i nedeljiva.
5. Granice BiH biće otvorene prema Srbiji, Hrvatskoj, Crnoj Gori i Evropi, „Jer je to naš dug prema narodima koji u BiH žive“.
6. Ukoliko za pola godine ne budu uspešno završeni pregovori o Jugoslaviji, BiH raspisuje referendum građana o „opciji odnosa“ sa drugim jugoslovenskim narodima.

Izetbegović je po njegovim rečima Džejmsu Bejkeru u Beogradu predložio da SAD svoj uticaj usmeri na Srbiju {da prihvati proglašenje Mesića, da poštuje ljudska i nacionalna prava Albanaca na Kosovu) i na „zapadni deo Jugoslavije“ (da prihvate minimum državnih ingerencija jugoslovenske zajednice).

Državnog sekretara SAD zamolio je „da međunarodna zajednica fokusira BiH“, jer bi građanski rat koji je realna opasnost najpre izbio u ovoj republici. „Bejker se složio s tim“, dodao je Izetbegović

Na sastanku sa Tuđmanom i Miloševićem u Beogradu Izetbegović je, kako je sinoć izjavio, učinio poslednji pokušaj da ih privoli na ustupke. Milošević je rekao da prihvata Savez suverenih republika u okviru Jugoslavije kao državne zajednice. Tuđman je ostao kod svog stava da su on i hrvatsko vrhovništvo vezani rezultatima referenduma sprovedenog u Hrvatskoj, a to znači „pristanak na razgovor o savezu suverenih država kojem se ne može unapred nametati institucionalni okvir“.

Nastavak plenarne sednice zakazan je za danas u 9 sati, a po završetku jučerašnjeg blic-zasedanja održane su odvojene, za javnost kao i uvek zatvorene sednice poslaničkih klubova vladajućih SDA i SDS i HDZ.

---

* IZVOR: *Borba*, 28. 6. 1991.

3. Brijunska deklaracija i aneksi sa brijunskog sastanka (Brijuni, 7. 7. 1991.)*

Sudionici treće runde pregovora između delegacije EZ i jugoslavenskih predstavnika usvojili su dokument o mirnom rješavanju krize.

Deklaracija

Na poziv jugoslavenske vlade, ministarska »trojka« Evropske zajednice razgovarala je 7. srpnja 1991. na Brijunima s predstavnicima svih strana koje su izravno uključene u jugoslavensku krizu. Cilj misije ministarske trojke bio je da stvori odgovarajuće uvjete za mirne pregovore između svih strana. Sve strane primile su k znanju Deklaraciju Evropske zajednice i njenih država članica od 5. srpnja 1991. i potvrdile svoju obavezu da će se prijedlozi Evropske zajednice od 30. lipnja 1991. u potpunosti ispuniti, kako bi se osigurao prekid vatre i omogućili pregovori o budućnosti Jugoslavije. U vezi s tim prijedlozima daljnji su modaliteti dogovoreni u Aneksu I.

Sve strane složile su se da doslovno moraju biti poštovana sljedeća načela, da bi se osiguralo mirno rješenje:

- Narodi Jugoslavije jedini mogu odlučiti o vlastitoj budućnosti,
- U Jugoslaviji je došlo do razvoja nove situacije, koja zahtijeva pažljivo nadgledanje i pregovore između različitih strana,
- Pregovori moraju početi hitno, ne kasnije od 1. kolovoza 1991, o svim aspektima budućnosti Jugoslavije, bez ikakvih preduvjeta i na osnovi principa sadržanih u Završnom dokumentu iz Helsinkija i u Pariškoj povelji o novoj Evropi (ovo se odnosi osobito na ljudska prava, uključujući pravo naroda na samoopredjeljenje, u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda i odgovarajućim normama međunarodnog prava, što znači i onima koje se odnose na teritorijalni integritet država),
- Kolektivno Predsjedništvo mora imati potpuna ovlaštenja i igrati svoju političku i ustavnu ulogu, u pogledu saveznih oružanih snaga,
- Sve strane uzdržat će se od bilo kakvih jednostranih koraka, a osobito od svih nasilnih postupaka.

Što se tiče Zajednice i njenih država članica, one će pružiti pomoć u iznalaženju mirnih i trajnih rješenja za sadašnju krizu, pod uvjetom da se strogo poštuju gore navedene obaveze. U tom kontekstu, Evropska zajednica i njene države članice prihvaćaju zahtjev drugih strana za pružanje pomoći i lakše odvijanje procesa pregovaranja. Njihova pomoć može se ogledati u nadzoru napretka pregovora, ekspertizama za radne grupe koje će osnovati zainteresirane strane, a to, između ostaloga, uključuje pravna pitanja, pitanja što se odnose na ljudska prava, uključujući i prava nacionalnih manjina, ekonomska i trgovinska pitanja i pitanja sigurnosti. S obzirom na odluke donijete u Pragu u okviru KESS, zemlje članice dogovorile su se da se što je prije moguće uputi misija za nadzor da

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 9. 7. 1991.

pomogne u stabiliziranju prekida vatre i da nadgleda provođenje ostalih elemenata sporazuma, postignutog između jugoslavenskih strana uz doprinos Evropske zajednice. Smjernice za ovu pripremnu misiju date su u Aneksu II.

Zainteresirane strane pozdravljaju očekivani dolazak ove pripremne misije visokih funkcionara, planiran za 9. srpnja. Sve jugoslavenske strane obavezuju se da podrže predviđenu misiju za nadzor, što će joj, između ostaloga, osigurati punu zaštitu i garantirati slobodu kretanja. Sve strane složile su se da je zaštita manjinskog stanovništva od vitalnog značaja za uspješan ishod pregovora. One su također potvrdile da će u ovom pogledu u potpunosti poštivati svoje obaveze propisane međunarodnim pravom. Evropska »trojka« spremna je o razvoju situacije u vezi s procesom pregovora obavijestiti sve zemlje članice KESS.

ANEKS I

OSTALI MODALITETI U PRIPREMI PREGOVORA

1. REŽIM NA GRANICI

- Kontrolu graničnih prijelaza preuzet će policija Slovenije. Oni će djelovati u skladu sa saveznim propisima.

2. CARINE

- Sporazum koji su potpisali predstavnici savezne vlade i vlade Republike Slovenije 20. lipnja 1991. potvrđuje se i bit će proveden. Carine će ostati savezni prihod a prikupljat će ih slovenski carinici. Uplaćivat će se na zajednički račun ko ji će kontrolirati savezni i republički ministri financija, za jedno s još jednim ili dvojicom vanjskih kontrolora.

3. KONTROLA ZRAČNOG PROMETA

- Postoji samo jedna kontrola zračnog prometa za cijelu Jugoslaviju. Sav domaći i međunarodni zračni promet preko Jugoslavije kontrolira i garantira nadležni savezni organ.

4. SIGURNOST NA GRANICAMA

- Uspostavit će se situacija koja je važila prije 25. lipnja 1991. Za vrijeme razdoblja suspenzije (od tri mjeseca) obaviti će se pregovori, da bi se omogućio regularan transfer svih nadležnosti JNA na ovom polju. Čvrsto opredjeljenje ostaje i za uspostavljanje takvog režima na granici, koji se zasniva na evropskim standardima.

5. OSTALI MODALITETI ZA PRIMJENU PREKIDA VATRE

- Deblokada svih jedinica i objekata JNA
- Bezuvjetno povlačenje jedinica JNA u njihove kasarne
- Uklanjanje svih barikada na putovima
- Vraćanje svih sredstava i opreme JNA — deaktiviranje jedinica teritorijalne obrane i njihov povratak u polazišne točke.
- Sve ove mjere stupit će na snagu što je prije moguće, a najkasnije do 8. srpnja u 24 sata.

6. ZAROBLJENICI

- Sve osobe zatvorene u vezi s neprijateljstvima od 25. lipnja 1991. moraju se što prije osloboditi, a najkasnije do 8. srpnja u 24 sata. U vezi primjene ove odluke surađivat će se s Međunarodnim crvenim krizom.

ANEKS II

Situacija u Jugoslaviji tiče se svih zemalja sudionica KESS. Komitet visokih funkcionara, na svojoj sjednici u Pragu, razmotrio je mogućnost slanja jedne multinacionalne promatračke misije u Jugoslaviju. Očito je, da jedna takva misija može raditi samo uz punu suglasnost svih zainteresiranih strana. Da bi se misiji omogućilo da obavi svoje zadatke, neophodno je definirati njezin mandat i odrediti njena prava i dužnosti. Moraju se utvrditi i financiranje te operacije, kao i čitav niz praktičkih pitanja. U tu se svrhu predlažu sljedeći elementi:

1. MANDAT

- Osnovat će se jedna promatračka misija, sa zadatkom da nadgleda situaciju u Jugoslaviji, osobito aktivnosti u Sloveniji i, možda, u Hrvatskoj. Cilj misije je da nadgleda provođenje preostalih elemenata sporazuma postignutog između jugoslavenskih strana uz doprinos Evropske zajednice.

2. TRAJANJE MANDATA

- Promatračkoj misiji mora se omogućiti da što prije počne s radom. Promatračka misija djelovat će sve dok to zainteresirane strane budu smatrale potrebnim.

3. ODREDIŠTE AKTIVNOSTI

- Pod sadašnjim uvjetima, misija će svoje aktivnosti ograničiti na Sloveniju i možda Hrvatsku. Ukoliko bude potrebno, područje njenog djelovanja može se ponovo razmotri ti, uz suglasnost svih zainteresiranih strana.

4. SASTAV I NAČIN DJELOVANJA

- Promatračka misija može biti mješovitog sastava, tj. njeni članovi mogu biti i vojna lica i civili. Misija bi se mogla sastojati od 30 do 50 članova. Pošto je važno da se djeluje što je moguće ekspeditivnije, izbor članova misije ne bi smio usporiti početak njenog djelovanja. Jedno od praktičnih rješenja moglo bi biti da se angažiraju promatrači među civilnim i vojnim članovima delegacija CSBM u Beču, gdje već postoji ekspertiza u pogledu procesa KESS. Njima se mogu pridružiti druge civilne i/ili vojne osobe. Misija će u Jugoslaviji osnovati centar za koordinaciju. Iz toga centra upućivat će se manji timovi — od dva člana, na primjer — u različite sektore. Kao pratnja ovakvim promatračkim jedinicama bit će imenovan u svako vrijeme po jedan oficir za vezu svake od suprotnih strana. Struktura komandiranja i supervizija promatračke jedinice odvijat će se pod nadzorom šefa promatračke misije. Šef promatračke misije podnositi će dnevne izvještaje komitetu visokih funkcionara, preko Sekretarijata KESS u Pragu. Komitet treba biti tijelo u kojemu će se voditi računa o svim aktivnostima promatračke misije i odlučiti hoće li se mandat misije produžiti, ako to bude potrebno.

5. PRAVNA PITANJA

- Potrebno je osigurati pravne uvjete da bi misija bila u stanju obavljati svoje zadatke. To uključuje osiguranje diplomatskog imuniteta, kao i slobodno kretanje i komuniciranje u Jugoslaviji, što podrazumijeva i komunikaciju sa centrom za koordinaciju i ambasadama.

6. PRAKTIČNA PITANJA

- Među mnogim praktičnim pitanjima koja treba riješiti su i pitanja što se tiču prijevoznih sredstava i osiguravanja prevodilačkih usluga koji će se morati staviti na raspolaganje promatračkim jedinicama, kao i način na koji će se promatrači identificirati kao članovi promatračke misije KESS. Pošto promatračka misija nije mirovna snaga, njeni članovi neće nositi oružje.

4. EZ: Deklaracija o Jugoslaviji ministara europske dvanaestorice (Haag, 6. 8. 1991)*

"Europska zajednica i njezine države članice razmotrile su situaciju u Jugoslaviji na osnovu izvještaja kojeg im je podnijela ministarska Trojka. Pozdravili su aktivnosti Trojke i zatražili od njih nastavak mirovnih napora. EZ i države članice ponovno traže od svih zainteresiranih strana mirno rješenje sadašnje krize, putem pregovora. Oni će nastojati da se mirovni naponi privedu kraju u skladu sa zajedničkom deklaracijom s Brijuna, usvojene 7. srpnja 1991.godine.

Vrlo su zabrinuti radi nastavka krvoprolića u Jugoslaviji i ne odobravaju što nije došlo do prekida vatre, zahtijevajući njegovo prihvaćanje, koje je pokušala uspostaviti i Trojka. Snažno osuđuju nastavljanje primjene sile i pokušaje bilo koje republike da silom nametne rješenja nekoj drugoj republici. Izražavaju interes glede mirnog rješenja jugoslavenskog problema, ne samo radi Jugoslavije i njenih žitelja, već i radi cijele Europe.

Zajednica i njene države članice žele skrenuti pažnju onih, koji su odgovorni za sadašnju blokadu(u riješenju krize) , na posljedice - od pogoršanja situacije i od dodatnog zakašnjenja u početku pregovora o budućnosti Jugoslavije- za čitavu zemlju. Oni od predsjedništva države hitno traže sazivanje konferencije o budućnosti Jugoslavije. Takvu konferenciju spremni su i sami sazvati,ukoliko je potrebno. Takvi bi se pregovori trebali temeljiti na načelima da su neprihvatljiva bilo kakva mijenjanja silom unutarnjih ili vanjskih granica , a da se svakim rješenjem moraju garantirati prava manjinama u svim republikama.

Ministri pozivaju Komisiju EZ da ih izvjesti o ekonomskim i finansijskim mjerama koje bi se mogle poduzeti protiv onih strana koje odbijaju prekid vatre i protive se primjeni gore navedenih načela. Također traže da ih Komisija EZ obavijesti o mjerama za unapređenje ekonomskih i finansijskih odnosa s onima koji surađuju u poštivanju tih načela.

Pozdravljaju sazivanje sjednice KESS-a u Pragu. Pozivaju partnere iz KESS-a da podupru najnovije inicijative Dvanaestorice o provođenju prekida vatre u Jugoslaviji i u pogledu pokretanja miroljubivog dijaloga koji je potreban da bi se stvorila situacija u Jugoslaviji koja odgovara težnjama svih njenih naroda.

Pozdravljaju namjeru Francuske, Velike Britanije, kao stalnih članica Vijeća sigurnosti i Belgije, da Vijeće sigurnosti UN informiraju o akcijama EZ-a glede situacije u Jugoslaviji, s ciljem da Vijeće sigurnosti bude u mogućnosti poduzeti odgovarajuće mjere.

Zajednica i države članice EZ su upoznate sa zaključkom država članica Zapadnoeuropske unije , kojim su njeni predstavnici dobili uputu da procijene situaciju u Jugoslaviji i ispitaju može li ta organizacija na bilo koji način pridonijeti u očuvanju dogovorenog prekida vatre".

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA8070003:1., 07.08.1991. Neslužbeni prijevod s engleskog jezika Deklaracije ministara inozemnih poslova EZ o Jugoslaviji, usvojene na zasjedanju u Haagu 6. kolovoza 1991. (Reuter/Hina)

5. Srpsko-muslimanski «Historijski sporazum»: Muhamed Filipović – Radovan Karadžić (2. 8. 1991) *

Tekst srpsko-muslimanskog sporazuma

Suočeni sa razvojem događaja koji u sebi nose sve veću opasnost konfrontacije naša dva naroda, čiji se interesi historijski ne sukobljavaju i koji nikada nisu imali sukob takve vrste, svjesni svoje odgovornosti pred narodima koje zastupamo i svim narodima Bosne i Hercegovine i Jugoslavije, odlučili smo da u cilju buduće suradnje i mira uspostavimo i potpišemo sljedeći politički Sporazum:

1. Svjesni teškoća koje su naslijeđene i onih do kojih je doveo dosadašnji politički život poslije izbora, odlučili smo da se u duhu otvorenosti i uzajamnog poštovanja, založimo za ostvarenje istorijskih i političkih interesa naša dva naroda. Pri tome, ovo nije sporazum ni protiv koga, već za sve i kao takav biće otvoren svima koji podržavaju načelo zajedničkog života u slobodi i punoj ravnopravnosti.
2. Smatramo da osnovu takvog života čini međusobno priznavanje suverenosti pojedinih naroda i osiguranje punog teritorijalnog integriteta i političkog subjektiviteta naše Republike Bosne i Hercegovine i njenog istovjetnog ustavno-pravnog položaja s ostalim republikama u zajedničkoj državi Jugoslaviji.
3. Po našem mišljenju Jugoslavija ima puno istorijsko opravdanje kao zajednička država potpuno ravnopravnih republika i naroda, te ćemo se zalagati za održanje i razvoj takve zajednice.
4. Saglasni smo da Bosna i Hercegovina treba da bude pravno-politički jedinstvena i demokratski uređena federalna jedinica, sa pravnim ingerencijama na svakom dijelu svoje teritorije, pod uslovom da su savezni ustav i zakonodavstvo osnov pravnog sistema zemlje i garant ravnopravnosti građana, naroda i republika.
5. Izražavamo svoj interes da Hrvati u Bosni i Hercegovini žive sa nama u punoj ravnopravnosti te ih pozivamo da pristupe ovom sporazumu. Bez obzira na položaj Republike Hrvatske u ili izvan Jugoslavije, Hrvati u BiH su potpuno ravnopravan narod.
6. Međusobni odnosi građana, naroda i republika u Jugoslaviji biće uređeni u zajedničkom ustavu, uz korišćenje evropskih standarda.
7. Svjesni smo da ovaj Sporazum predstavlja tek političku i historijski osnovu za naš trajan i miran zajednički život. Međutim, ovakav politički dogovor otvara prostor za nalaženje najkonstruktivnijih i najracionalnijih rješenja na planu funkcionisanja saveznih odnosno zajedničkih organa: monetarnog sistema, jedinstvenog tržišta, jedinstvenih oružanih snaga, kao i spoljnih poslova.
8. Isto tako, smatramo da je optimalna jugoslovenska zajednica ona koja obuhvata svih šest republika i sve narode koji inicijalno konstituišu takvu zajednicu. Svako istupanje iz takve

---

* IZVOR: *Oslobodenje*, 2.8.1991.; Sporazum je objavljen 1.8.1991. u Beogradu kao „usaglašeni tekst“, dok je prema nekim izvorima «usuglašen» 14. 7. 1991 a po drugim 12. 8. 1991.

zajednice, onih naroda i republika koje to žele, podrazumijeva postizanje sporazuma o tome i pružanje garancije za realne interese svake od članica u odnosu na druge.

6. Sabor Republike Hrvatske: Odluka o raskidu državno-pravnih sveza sa SFRJ (Zagreb, 8. 10. 1991.)*

U skladu sa neotuđivim pravom Republike Hrvatske na samoodređenje,

- polazeći od volje građana Republike Hrvatske iskazane na referendumu od 19. svibnja 1991. godine.
- polazeći od Ustavne odluke o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske i Deklaracije o uspostavi samostalne i suverene Republike Hrvatske, koju je Sabor Republike Hrvatske donio na sjednici od 25. lipnja 1991. godine,
- utvrđujući da je tromjesečni rok o odgodi primjene Ustavne odluke koji je određen Brijunskom deklaracijom istekao 7. listopada 1991. godine,
- utvrđujući da su u roku utvrđenom Brijunskom deklaracijom pojačane agresivne akcije, tzv. JNA i srpskih terorista, na gradove i sela, da su bezobzirno uništavane bolnice, škole, crkve, kulturni spomenici i drugi civilni objekti, što je kulminiralo čak napadanjem i bombardiranjem povijesne jezgre Zagreba pri čemu su oštećene i zgrade Rezidencije Predsjednika Republike, Vlade i Hrvatskog sabora u vrijeme zasjedanja, sa pokušajem atentata na Predsjednika Republike,
- utvrđujući da Jugoslavija kao državna zajednica više ne postoji, Sabor Republike Hrvatske na zajedničkoj sjednici svih vijeća održanoj 8. listopada 1991. godine, donosi

ODLUKU

1. Republika Hrvatska od dana 8. listopada 1991. godine raskida državno-pravne sveze na temelju kojih je zajedno sa ostalim republikama i pokrajinama tvorila dosadašnju SFRJ,
2. Republika Hrvatska odriče legitimitet i legalitet svim tijelima dosadašnje federacije - SFRJ,
3. Republika Hrvatska ne priznaje valjanim niti jedan pravni akt bilo kojeg tijela koje nastupa u ime bivše federacije - SFRJ,
4. Republika Hrvatska priznaje samostalnost i suverenost ostalih republika bivše SFRJ, na temelju načela uzajamnosti i spremna je s onim republikama s kojima nije u oružanom sukobu uspostaviti, održavati i razvijati prijateljske, političke, gospodarske, kulturne i druge odnose,
5. Republika Hrvatska kao suverena i samostalna država, jamčeći i osiguravajući temeljna prava čovjeka i nacionalnih manjina, zajamčenih izričito Općom deklaracijom Ujedinjenih naroda, Završnim aktom Helsinške konferencije, dokumentima KESS-a i Pariškom poveljom u sklopu europskih integracijskih tijekova, pripravna je ulaziti u međudržavne i međuregionalne asocijacije s drugim demokratskim državama,
6. Republika Hrvatska nastavit će postupak utvrđivanja međusobnih prava i obveza u odnosu na ostale republike bivše SFRJ i u odnosu na bivšu federaciju,
7. Ova odluka stupa na snagu u trenutku njezina donošenja.

---

* IZVOR: *Narodne novine*, broj 53, 8. 10. 1991.

Klasa: 021-03/91-05/07

Zagreb, 8. listopada 1991.

SABOR REPUBLIKE HRVATSKE

Predsjednik Sabora

dr. Žarko Domljan, v. r.

7. Sabor Republike Hrvatske: Zaključci o agresiji na Republiku Hrvatsku (Zagreb, 8. 10. 1991.)*

Sabor Republike Hrvatske, na zajedničkoj sjednici svih vijeća dana 8. listopada 1991. godine donosi

ZAKLJUČKE

1. Na Republiku Hrvatsku izvršena je oružana agresija od strane Republike Srbije i takozvane JNA. Republika Hrvatska prisiljena je braniti se od agresije svim raspoloživim sredstvima.
2. Takozvana JNA se proglašava agresorskom i okupatorskom vojskom i mora bez odlaganja napustiti teritorij Republike Hrvatske koji je privremeno zaposjela.
3. Sabor Republike Hrvatske zahtijeva od bivše JNA da hrvatskim državljanima, koji se nalaze na odsluženju vojnog roka, bez odgađanja omogući napuštanje armije i slobodni odlazak svojim kućama.
4. Pozivaju se republike Bosna i Hercegovina i Crna Gora da ne dopuste korištenje svoga državnog teritorija, za vođenje rata protiv Republike Hrvatske.
5. Pozivaju se sve države, posebno članice Europske zajednice i Organizacija ujedinjenih naroda, na uspostavu diplomatskih odnosa s Republikom Hrvatskom.
6. U skladu sa pravilima međunarodnoga prava, Republika se Hrvatska obvezuje prema drugim državama i organizacijama u cijelosti poštivati prava i obveze dosadašnje SFRJ u dijelu koji se odnosi na Republiku Hrvatsku.
7. Republika Hrvatska nastavit će sudjelovati u radu Konferencije o Jugoslaviji u Haagu, koja se održava u organizaciji država članica Europske zajednice.
8. Ovi zaključci stupaju na snagu u trenutku njihova donošenja.

Klasa: 021-03/91-05/07

Zagreb, 8. listopada 1991.

SABOR REPUBLIKE HRVATSKE

Predsjednik Sabora

dr. Žarko Domljan, v. r

---

* IZVOR: *Narodne novine*, broj 53, 8. 10. 1991.

8. Skupština BiH: Memorandum Skupštine Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 11. 10. 1991.)*

Pošto je razmotrila različite inicijative za rješenje jugoslavenske ustavno-pravne krize i saslušala stavove, prijedloge i mišljenja predstavnika svih političkih stranaka, Skupština Bosne i Hercegovine, kao najviši organ vlasti u Republici, na sjednici od 11. listopada 1991. g. objavljuje sljedeći:

MEMORANDUM

(Pismo o namjerama)

1. Imajući u vidu da su Republika Srbija donošenjem novog ustava, a republike Slovenija, Hrvatska i Makedonija plebiscitarnim i referendumskim odlukama i kasnijim mjerama zasnovanim na ovim odlukama, bitno i nepovratno promijenile konstituciju Jugoslavije i stvorili novo pravno i činjenično stanje, Skupština Bosne i Hercegovine ukazuje na odredbu važećeg Amandmana LX na Ustav Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine. Ovim Amandmanom, prema kojem je Bosna i Hercegovina (citiramo) "demokratska suverena država ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine - Muslimana, Srba i Hrvata i pripadnika drugih naroda i narodnosti koji u njoj žive", trajno je definiran ustavni status Bosne i Hercegovine, odnosi u njoj i njeni odnosi prema drugima.
2. Bosna i Hercegovina nastavit će zauzimati se za opstanak jugoslavenske zajednice na novim, za sve prihvatljivim osnovama. U međuvremenu ona će se takođe zauzimati za normalno funkcioniranje postojećih zajedničkih institucija, ali njeni predstavnici neće prisustvovati sjednicama Skupštine i Predsjedništva SFRJ ako istima ne prisustvuju predstavnici svih republika i pokrajina. Eventualne odluke tih tijela u nekompletnom sastavu ne obvezuju Bosnu i Hercegovinu.
3. S obzirom na nacionalni sastav njenog stanovništva, Bosna i Hercegovina neće prihvatiti nikakvo ustavno rješenje buduće jugoslavenske zajednice u kojoj ne bi istovremeno bile i Srbija i Hrvatska. U budućoj integraciji - ma kakva ona bila Bosna i Hercegovina treba biti sa Srbijom i Hrvatskom povezana na isti način.
4. Bosna i Hercegovina teži punoj demilitarizaciji njenog prostora. Uzimajući to kao svoj dugoročni cilj, Bosna i Hercegovina podržava napore za konsolidaciju prekida vatre u tekućem sukobu i uspostavu trajnog mira. Ako ova nastojanja iz bilo kojih razloga ne uspiju, Bosna i Hercegovina će učiniti sve što je u njenoj moći da u tom sukobu ostane neutralna, što podrazumijeva da se njeni građani ne angažiraju ni na jednoj zaraćenoj strani i da njezin teritorij ne bude korištena za ratne svrhe.
5. Stavovi izneseni u ovom Memorandumu izražavaju volju većine zastupnika ove skupštine i kao takvi političku volju većine građana BiH, te predstavljaju obvezujuću osnovu za ponašanje državnih i političkih organa Republike.

---

* IZVOR: *HINA*, Baza EVA, Vijest HNA0121, 16. 10. 1991/1714.

6. Polazeći od prava skupštinske većine da odlučuje o sudbini Republike kao cjeline, ova Skupština istovremeno priznaje pravo skupštinskoj manjini da zahtijeva i ostvaruje svaki legitimni interes - etnički, kulturni, ekonomski i socijalni - uz uvjet da se isti ostvaruje bez primjene sile i na legalan i demokratski način.
7. S ovim Memorandumom Skupština će upoznati našu i međunarodnu javnost.

Skupština Bosne i Hercegovine

9. Skupština BiH: Platforma o položaju Bosne i Hercegovine i budućem ustrojstvu jugoslavenske zajednice (Sarajevo, 15. 10. 1991.)*

Platforma o položaju Bosne i Hercegovine i budućem ustrojstvu jugoslavenske zajednice usvojena rano, u utorak, 15. listopada, na zasjedanju Skupštine BiH (bez poslanika SDS), glasi:

Bosna i Hercegovina

1. Bosna i Hercegovina će se razvijati kao građanska republika, u kojoj je u skladu s normama pravne države i u skladu s međunarodnim normama i dokumentima osigurano poštovanje svih ljudskih prava i sloboda svih građana bez obzira na nacionalnu, vjersku i političku pripadnost.

Odgovarajućom strukturom Skupštine Republika Bosna i Hercegovina će se osigurati da se isključi mogućnost majorizacije u procesu odlučivanja o najbitnijim pitanjima za ravnopravnost svih naroda i narodnosti koji žive u Republici.

Ekonomski razvoj Republike Bosne i Hercegovine će se temeljiti na poduzetništvu i tržišnoj ekonomiji.

2. Republika Bosna i Hercegovina je suverena i nedjeljiva država.
3. Granice Republike Bosne i Hercegovine su nepovredive što je u skladu sa odlukama Helsinške konferencije) i nepromjenljive (što je specifična potreba ove sredine i ovog vremena, kada su jasno ispoljene teritorijalne pretenzije prema Republici Bosni i Hercegovini).

Republika Bosna i Hercegovina je demokratska suverena država ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine - Muslimana, Srba i Hrvata i pripadnika drugih naroda i narodnosti koji u njoj žive. (Amandman LX)

Teritorij Republike Bosne i Hercegovine je jedinstven i nedjeljiv. Granice Republike mogu se mijenjati odlukom Skupštine Republike Bosne i Hercegovine samo u skladu s voljom građana cijele Republike, izraženom njihovim prethodnim izjašnjavanjem putem referendum, ako se za mijenjanje izjasni najmanje dvije trećine ukupnog broja birača«. (Amandman LXII)

Jugoslavija

1. Republika Bosna i Hercegovina kao moderna pravna država ima potrebu i interes da ostvaruje ekonomsku i političku integraciju sa svim drugim takvim državama. U tom smislu svakako je najprirodnija i najprioritetnija politička integracija koju će naša Republika ostvarivati s državama - članicama sadašnje SFRJ.

Oblik i intenzitet te integracije potrebno je, što je moguće prije, dogovorno utvrditi u skladu s vitalnim interesima i političkim ciljevima naše Republike kao, naravno, i svih drugih država - članica te integracije.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 16. 10. 1991

2. Republika Bosna i Hercegovina će se zalagati da se u budućoj jugoslavenskoj zajednici garantiraju i poštuju sva ljudska prava i slobode u svakom njenom dijelu i da se buduća jugoslavenska zajednica sastoji od svih šest republika. Također, Republika Bosna i Hercegovina će se zalagati da buduća jugoslavenska zajednica ima:
  - a) jedinstveno tržište roba, usluga, rada i kapitala.
  - b) zajedničke vanjske poslove, i
  - c) zajedničke obrambene snage.
- A) U procesu dogovaranja o ustrojstvu buduće jugoslavenske zajednice treba prethodno izraditi i istovremeno potpisati dva akta (konvencije) i to:
  - konvenciju o međusobnom priznavanju suvereniteta i nepovredivosti i nepromjenljivosti granica sadašnjih republika, i
  - konvenciju o konstituiranju nove jugoslavenske zajednice koja bi u sebi sadržavala konstitutativna načela te zajednice.Obje konvencije bi se potpisale istovremeno, a ne naknadno.
- B) Zbog izvorne strukture nacionalnog sastava stanovništva Republike Bosne i Hercegovine, ova Republika prihvaća i zalaže se za jugoslavensku zajednicu čiji su sastavni dijelovi i republike Hrvatska i Srbija.
- C) Ukoliko se od strane većine republika to bude izričito uvjetovalo, moguće je da se konvencija (akt o konstituiranju nove jugoslavenske zajednice verificira od strane Evropske zajednice i relevantnih međunarodnih institucija).
3. U sukobu dvije ili više susjednih republika u okviru jugoslavenske zajednice Republika Bosna i Hercegovina će podržavati arbitražu međunarodne zajednice, ako se dogovor u zemlji ne može postići mirnim putem.

U eventualnom sukobu republika Hrvatske i Srbije, Republika Bosna i Hercegovina će uvijek, u skladu s međunarodnim normama biti neutralna. Međutim, u takvim sukobima Republika Bosna i Hercegovina će nuditi posredničke usluge dobre volje za prevladavanje tih sukoba.
4. Sve zajedničke institucije ili organizacije na razini jugoslavenske zajednice moraju biti sastavljene na principu republičkih pariteta.
5. Snage Teritorijalne obrane u Republici Bosni i Hercegovini su pod kontrolom Predsjedništva Republike. U slučaju vanjskog napada na jugoslavensku zajednicu iste snage se stavljaju pod zajedničku komandu

10. Mirovna konferencija o Jugoslaviji: EZ predlaže "Slobodnu zajednicu neovisnih jugoslavenskih republika" (Haag, 18. 10. 1991.) *

"Aranžmani za opću nagodbu u jugoslavenskoj krizi "

I. Opće odredbe

1. 1. Aranžmani za opću nagodbu u jugoslavenskoj krizi obuhvaćat će slijedeće elemente:
  - a) suverene i neovisne republike s međunarodnim subjektivitetom za one koji to žele;
  - b) slobodno udruživanje republika s međunarodnim suverenitetom kao što je zacrtano u ovim aranžmanima;
  - c) sveobuhvatni aranžmani, uključujući i mehanizme nadzora za zaštitu ljudskih prava i specijalni status za određene grupe i područja;
  - d) uključivanje Evrope gdje to bude pogodno;
  - e) u okviru opće nagodbe, priznavanje neovisnosti unutar postojećih granica republika koje to žele, osim ako se o tome drukčije ne dogovori.
1. 2. Republike su svjesne da su suradnja među njima i stvaranje ovoga udruženja dio procesa izgradnje nove Evrope kao što je to zacrtano u Pariškoj povelji iz studenoga 1990. te da će poboljšati izgleda za suradnju i tješnje odnose s Evropskom zajednicom.

One će surađivati u područjima u kojima je to određeno ovim aranžmanima i ostalim dogovorenim područjima, s tim da to ne isključuje tješnje oblike suradnje u područjima u kojima to republike žele.

II. Ljudska prava i prava etničkih i nacionalnih grupa

a) Ljudska prava

2. 1. Republike će ostati privržene temeljnim načelima ljudskih prava. Ta su sadržana poglavito u slijedećim dokumentima:
  - Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, Ugovoru o građanskim i političkim pravima, Međunarodnom sporazumu o ekonomskim, socijalnim, kulturnim pravima potpisanim u okviru UN.
  - Završnom aktu KESS, Pariškoj povelji o novoj Evropi i ostalim dokumentima KESS u svezi s ljudskom dimenzijom, a osobito dokumentima sastanka u Kopenhagenu konferencije o ljudskoj dimenziji KESS i dokumentima moskovskog sastanka o ljudskoj dimenziji KESS.
  - Konvenciji o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda te Protokolu ove Konvencije usvojenom u Vijeću Evrope.

b) Prava nacionalnih i etničkih grupa

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 19. 10. 1991. Ovaj dokument je predložen sudionicima Haške konferencije od strane predstavnika međunarodne zajednice.

2. 2. Republike ponovo potvrđuju svoju privrženost načelima ljudskih prava osobito kad se primjenjuju na nacionalne i etničke grupe. Ti su osobito sadržani u:

- instrumentima UN, KESS i Vijeća Evrope, kao što je izloženo u stavku 1;
- Konvenciji o uklanjanju rasne diskriminacije, Konvenciji protiv genocida i Konvenciji UN o pravima djeteta;
- Izvještaju sa ženevskog sastanka stručnjaka za nacionalne manjine KESS.

Razrađujući ove aranžmane opće nagodbe, strane će osobito imati na umu

- prijedloge Deklaracije UN o pravima pripadnika nacionalnih, etničkih i jezičkih manjina;
- prijedlog za Konvenciju o zaštiti manjina Evropske komisije za demokraciju i pravo u sklopu Vijeća Evrope.

2.3. Osobe koje pripadaju nekoj nacionalnoj ili etničkoj grupi, a ne čine većinu u području u kojem žive, uživat će slijedeća prava:

- načelo nediskriminacije kao što je izloženo u pravnim dokumentima spomenutima u paragrafu 2. 1;
- sva kulturna prava izložena u pravnim dokumentima spomenutima u paragrafu 2.2, a osobito prava na identitet, kulturu, vjeru, upotrebu jezika i pisma kako u javnom tako i privatnom životu, te na obrazovanje;
- zaštitu i jednakopravno sudjelovanje u javnim poslovima kao što su uživanje i korištenje političkih i ekonomskih sloboda u društvenoj sferi, u pristupu medijima, na području obrazovanja te općenito kulturnih poslova;
- pravo da odluče kojoj nacionalnoj ili etničkoj grupi on ili ona žele pripadati, te da uživaju i koriste svako pravo u svezi s tim i izborom kao individua ili udružujući se s ostalima.

To će se osobito primjenjivati u slučaju sklapanja brakova između osoba pripadnika različitih nacionalnih i etničkih grupa. Osobama koje pripadaju istim nacionalnim ili etničkim grupama, a koje žive udaljene od ostalih osoba istog podrijetla, na premjer u izoliranim, selima, bit će zajamčen praktički iskoristiv stupanj samouprave.

Spomenuta načela također će se primjenjivati u područjima gdje su pripadnici glavnih nacionalnih i etničkih grupa što žive u nekoj republici brojčano inferioni jednoj ili više etničkih grupa u samom tom području.

2. 4. Kad je riječ o osobama, što pripadaju nacionalnoj ili etničkoj grupi koja čini značajan dio stanovništva u području u kojem živi, a ne čini većinu:

Osim načela izloženih u stavku 2.3, pripadnicima tih grupa mora se zajamčiti opće pravo sudjelovanja u javnim poslovima. Na razini središnjih organa vlasti njima se mora omogućiti sudjelovanje u odlukama koje donosi središnja vlast, a koje se tiču njihovih poslova.

c) Specijalni status

2. 5. Uz to, područja u kojima osobe što pripadaju nekoj nacionalnoj ili etničkoj grupi čine većinu uživat će specijalni status (autonomiju).

Takav Status će uključivati:

- a) pravo da, se imaju i pokazuju nacionalna znamenja te grupe;
- b) pravo na drugo državljanstvo za pripadnike te grupe, uz državljanstvo republike u kojoj žive;
- c) obrazovni sistem koji uvažava vrijednosni sustav i potrebe te grupe;
- d)
  - 1. zakonodavno tijelo
  - 2. administrativnu strukturu, uključujući i regionalne policijske snage,
  - 3. sudstvo, odgovorno za poslove koji se tiču određenog područja, a koje odražava sastav pučanstva u tom području;
- e) odredbe za odgovarajući međunarodni nadzor.

Prethodno izloženi status primjenjivat će se osobito na Srbe koji žive u područjima Hrvatske u kojima čine većinu.

d) opće odredbe,

2. 6. Podrazumijeva se da osobe koje pripadaju nacionalnoj ili etničkoj grupi i uživaju u korištenju svojih prava moraju poštivati prava većinskog naroda i osoba pripadnika ostalih grupa.

2. 7. Bez predrasuda kad je riječ o primjeni aranžmana izloženih u stavku 2. 5. republike će u potpunosti i u dobroj vjeri primjenjivati utvrđene odredbe a za boljitak etničkih i nacionalnih grupa i na autonomne pokrajine kojima je dan specijalni ustavni položaj.

2. 8. Republike bi trebalo da zajedno, ili svaka ponaosob u skladu s potrebama postanu stranke u donošenju međunarodnih dokumenata i instrumenata na području ljudskih prava, uključujući i s tim povezane žalbene postupke. Također će uz to u vlastitim odgovarajućim zakonodavnim dokumentima osnažiti načela izložena u staccima 2.1. i 2. 2.

2. 9. Zakonodavstvima i kroz nacionalne organe vlasti republike će ustanoviti djelotvorna sredstva za onemogućavanje kršenja bilo kojeg već izloženog aranžmana u vezi ljudskih prava.

2.10. Budući da ni jedna republika neće imati etnički homogeno stanovništvo, one će surađivati i uzajamno se savjetovati u vezi pitanja izloženih u staccima 2. 3. do 2. 5.

III. Ostala područja suradnje

a) Gospodarski odnosi

3.1. Republike su svjesne vlastitih interesa u uspostavi odgovarajućih mjera uzajamne ekonomske suradnje.

3.2. Republike će svoju politiku temeljiti na načelima tržišne privrede, privatnog vlasništva i slobodnog poduzetništva te otvorenosti svjetskoj trgovini,

3.3. Republike će uspostaviti carinsku uniju i tako očuvati zajedništvo unutrašnjeg tržišta na kojem će se robe prometati bez poreznih barijera ili restrikcija na količinu. Zajedničko unutrašnje tržište će uključivati zajedničku politiku poreza prema robama koje dolaze izvana, zajedničku vanjskotrgovinsku politiku i dogovorenu formulu podjele prihoda od carina.

3.4. Sloboda kretanja također će se primjenjivati i na pružanju nekih usluga kao što su usluge kojima se bave stanovite profesije a kojima se priznaje pravo na sjedište.

3.5. Republike će surađivati kako bi ograničile nepovoljne učinke ostalih prepreka slobodnom prometanju roba kao što su tehnički standardi, subvencije, uredbe i zakoni u svezi trgovine, tako što će poduzimati prateće mjere poput razmjene informacija, konkretiziranje ciljeva trgovinske politike i bude li nužno, usklađivanja pravila i odredbi koji onemogućavaju konkurenciju.

3.6. Na početku ovog procesa republike će poduzeti prateće mjere u određenim područjima donošenja politike kao što su:

- promet i infrastruktura;
- konkurencija (na tržištu).

3.7. Republike će također surađivati u poduzimanju mjera za zaštitu čovjekove okolice.

3.8. Republike će također surađivati u monetarnim pitanjima. Kao minimum, u nedostatku zajedničke valute i konvertibilnosti valute, one će razmotriti uspostavljanje zajedničkog platnog sistema za uzajamne transakcije i fond rezervi, sistema temeljenog na mehanizmu kliringa.

b) Vanjska politika i sigurnost

4.1. Republike će se konzultirati o svim pitanjima od uzajamnog interesa u području vanjskih poslova i sigurnosti, te će surađivati tamo gdje mogu dogovoriti zajednička stanovišta uz mogućnost zajedničkog predstavljanja u određenim područjima o kojima se dogovore.

4.2. Odnosi između republika, individualno ili zajednički bit će utemeljeni na obvezama što proizlaze iz dokumenata KESS. One mogu odlučiti, da i između sebe primjenjuju praksu i postupke dogovorene unutar KESS uz ostalo i obavještanje o neuobičajenim vojnim aktivnostima.

4.3. Republike će same odlučivati o tome kakve će imati oružane snage ili kakve će snage držati na svom teritoriju te kakve će zajedničke obrambene aranžmane uspostavljati između sebe.

c) Pravna suradnja

5. Republike će se konzultirati i surađivati na pravnom području i u stvarima kao što je kontrola međunarodnog kriminala, terorizma i krijumčarenja drogom, a u skladu s evropskim i međunarodnim standardima poput onih koji su izloženi u Vijeću Evrope i Ujedinjenim narodima, te će pojedinačno ili zajednički težiti da postanu stranke u međunarodnim konvencijama o tim pitanjima.

IV. Ustanove

6. Republike će uspostaviti, slijedeće međunarodne aranžmane u svrhu uspostavljanja spomenute suradnje. One mogu dodati i druge, aranžmane ako se slože o daljnjoj suradnji u ovim ili drugim područjima.

a) Ljudska prava

7.1. Republike će uspostaviti sud ljudskih prava koji će imati nadležnost unutar republika u razmatranju žalbi što dolaze iz republičkih sudova, a koje će se baviti pitanjima izloženim u stavkama 2. 1. do 2. 5. U ovom sudu bit će članovi iz svih republika.

7.2. Republike će razmotriti uspostavu mješovitih komisija u područjima u kojima takve komisije mogu pomoći u izbjegavanju ili razrješavanju sporova u svezi ljudskih prava i prava etničkih ili. nacionalnih grupa kao i pitanja u vezi specijalnog statusa.

7.3. Ustanove spomenute u stavicima 7.1. i 7.2. u svojem će sastavu imati i osobe iz evropskih država, a ne samo (jugoslavenskih) republika.

b) Ekonomski odnosi

8.1. Republike će uspostaviti Vijeće ministara za ekonomsku suradnju u koje će ući po jedan ministar iz svake republike. Vijeće će odlučivati konsenzusom osim u pitanjima za koja se odredi drukčije. Predsjedanje Vijećem svakih šest mjeseci preuzimati drugi ministar. Vijeće će se sastajati svakih mjesec dana ili po dogovoru.

8.2. Sjednice Vijeća pripremat će komitet viših funkcionara sastavljen od predstavnika svake republike a koji će se sastajati tjedno. Uspostavit će se specijalizirani stalni komiteti koji će pripremati prijedloge.

8.3. Izvršni komitet na čelu s generalnim sekretarom kojeg će se imenovati na razdoblje od četiri godine i kojem će pomagati stalno tajništvo podnositi će preporuke, nadgledati provođenje odluka i pomagati pri zasjedanju i radu Vijeća.

8.4. U vanjskim odnosima po pitanjima obuhvaćenim dogovorenim aranžmanima ili politikom u svezi unutrašnjeg tržišta, carinske linije ili ekonomske i monetarne suradnje, Vijeće će se, kad bude nužno, dogovarati o zajedničkim stanovištima u vođenju pregovora s trećim zemljama, uključujući i sklapanje međunarodnih sporazuma. U takvim pregovorima odlučivat će se hoće li Vijeće predstavljati predsjednik ili generalni sekretar izvršnog komiteta.

c) Politički i sigurnosni odnosi

9.1. Republike će uspostaviti vijeće za političku i sigurnosnu suradnju koje će činiti ministri vanjskih poslova a u svrhu suradnje kako je izložena u stavicima 4.1. do 4.3. Vijeće će se sastajati jedanput mjesečno ili po dogovoru. Na čelu Vijeća predsjedajući će se smjenjivati svakih šest mjeseci.

9.2. Kada sve republike ili neke republike mogu usuglasiti zajednički pristup, te će ga se republike i pridržavati.

9.3. Kada se zajednički pristup može postići konsenzusom, može se donijeti odluka o tome da li pozvati predsjednika ili neku od republika da govore u ime udruženja.

9.4. Vijeće može raspravljati o bilo kojem sigurnosnom pitanju koje pokrene bilo koja republika. Vijeće može konzesusom odlučivati o pitanjima zajedničke obrane.

9.5. Sjednice Vijeća pripremat će viši funkcionari iz ministarstava vanjskih poslova.

d) Pravna suradnja

10.1. Ministri će se sastajati svakih šest mjeseci u okviru angažmana koje će usuglasiti republike kako bi raspravile pitanja u području gore izložene pravne suradnje.

e) Parlamentarno tijelo

11. Republike će razmotriti uspostavu parlamentarnog tijela koje bi raspravilo pitanja pokrenuta u okviru ovih aranžmana,

f) Arbitraža

12. Svaki spor među republikama u vezi provedbe ili primjene pravnih instrumenata koji stavljaju na snagu ove aranžmane bit će predmet obvezujuće arbitraže koja se pokreće na zahtjev bilo koje republike koja smatra da neka druga republika krši bilo koju svoju obavezu.

g) Sjedišta ustanova

Opisane ustanove imat će sjedišta u različitim republikama.

11. Odluka o formiranju skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini (24. 10. 1991.)*

Poslanici Kluba Srpske demokratske stranke i Kluba Srpskog pokreta obnove u Skupštini Bosne i Hercegovine, kao legitimni predstavnici srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, na osnovu ustavom utvrđenog prava na samoopredjeljenje, uključujući i pravo na otcjepljenje, na sjednici od 24. oktobra 1991. godine donose

Odluku o osnivanju skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini

I

Osniva se Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, kao najviši predstavnički i zakonodavni organ srpskog naroda u Bosni i Hercegovini.

II

Skupštinu srpskog naroda u Bosni i Hercegovini sačinjavaju poslanici Srpske demokratske stranke i Srpskog pokreta obnove u Skupštini Bosne i Hercegovine. Poslanici Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini postaju i drugi poslanici Skupštine Bosne i Hercegovine srpske nacionalnosti potpisivanjem izjave o pristupanju ovoj skupštini.

III

Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini razmatraće i odlučivati o pitanjima koja se odnose na ostvarivanje ravnopravnosti srpskog naroda sa ostalim narodima i narodnostima koji žive u Bosni i Hercegovini i zaštitu interesa srpskog naroda ukoliko bi ti interesi bili ugroženi odlukama Skupštine SRBiH.

IV

Srpski poslanici nastavljaju rad u vijećima i radnim tijelima Skupštine SRBiH u koje su birani, osim u slučajevima kada se ocijeni da akta skupštinskih vijeća koja se razmatraju i usvajaju ugrožavaju ravnopravnost i nacionalni interes srpskog naroda u Bosni i Hercegovini.

V

Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini priznaje važnost akata Skupštine Bosne i Hercegovine, koja nisu u suprotnosti sa interesima srpskog naroda.

VI

---

* IZVOR: Dr. Smail Čekić. *Agresija na Bosnu i genocid nad Bošnjacima 1991-1993*. Sarajevo: Ljiljan, 1994., str. 270-272.

Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini priznaje savezne propise, kao i republičke propise ako su u saglasnosti sa saveznim propisima i ako ne povređuju ravnopravnost i interese srpskog naroda.

VII

Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini će do donošenja akta o organizaciji, djelokrugu i načinu rada donijeti Privremeni poslovnik Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini.

VIII

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u listu srpskog naroda »Javnost«.

PREDSJEDNIK SKUPŠTINE

mr Momčilo Krajišnik

12. Mirovna konferencija o Jugoslaviji: Prijedlog ugovornih odredbi za konvenciju EZ-a za političko rješenje jugoslavenske krize (Haag, 3. 11. 1991.)*

Nacrt sporazuma za konvenciju

Prvo poglavlje

Opće odredbe

Članak 1.

1. Novi odnosi među Republikama bit će temeljeni na: a) suverenitetu i neovisnosti republika, s međunarodnim subjektivitetom za one koje to žele; b) slobodnoj zajednici republika s međunarodnim subjektivitetom, onako kako je to predviđeno ovom Konvencijom; c) zajedničkoj državi ravnopravnih republika za one republike koje žele ostati u zajedničkoj državi; d) sveobuhvatnim aranžmanima, uključujući mehanizme nadzora za zaštitu ljudskih prava i posebni status za pojedine grupe i područja; e) Europskom angažiranju tamo gdje je to prikladno; f) u sklopu općeg rješenja priznat će se nezavisnost onih republika koje to žele, u sadašnjim granicama, ako ne bude drugačije dogovoreno.

2. Republike potvrđuju da je njihova međusobna suradnja, kao i stvaranje ove zajednice dio procesa izgradnje nove Europe, kako se to predviđa Pariškom poveljom od studenog 1990., pa će unapređivati izgled za suradnju i čvršće odnose sa Europskom zajednicom. One će surađivati u područjima reguliranim ovim aranžmanima i u drugim dogovorenim područjima, čime se ne isključuje mogućnost čvršćih oblika suradnje u tim područjima među republikama koje to žele.

Drugo poglavlje

Ljudska prava i prava etničkih i nacionalnih grupa

Članak 2.

A) Ljudska prava

1. Republike jamče slijedeća ljudska prava: a) pravo na život; b) pravo čovjeka da ne bude podvrgnut mučenju ili nehumanim ili ponižavajućim postupcima; c) pravo čovjeka da ne bude podvrgnut ropstvu ili prisilnom radu; d) pravo na slobodu; e) pravo čovjeka da bude pošteno i javno saslušan na nepristranom sudu i da ne bude podvrgnut retrospektivnom krivičnom

---

* IZVOR: *Slobodna Dalmacija*, 5. 11. 1991. Preliminarni nacrt, četvrte verzije haških "Ugovornih odredbi za Konvenciju" što ga je Lord Carrington 1. studenog 1991. godine poslao predsjednicima jugoslavenskih republika za sastanak u Den Haagu 5. studenog. Neslužbeni prijevod tog dokumenta. Masnim slovima u tekstu ispisane su formulacije i utanačenja koje su novina u odnosu na nacrt tog dokumenta od 23. listopada 1991..

progonu; f) pravo na poštivanje osobnog i obiteljskog života, stana i prijevika; g) pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti; h) pravo na slobodu govora; i) pravo na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja; j) pravo na sklapanje braka i osnivanje obitelji; k) pravo na djelotvornu zaštitu predviđenu zakonom koja je dostupna svim osobama čija su ljudska prava ugrožena; l) sva ostala prava predviđena dolje navedenim instrumentima;

To podliježe samo onim iznimkama i ograničenjima utvrđenim u dolje navedenim instrumentima, a bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, povezanost s nacionalnom manjinom, imovinski status, status po rođenju ili drugi status.

Instrumenti koji se gore spominju jesu sljedeći:

- Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, Međunarodni ugovor o građanskim i političkim pravima, Međunarodni ugovor o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima Ujedinjenih naroda;
- Završni dokument konferencije o europskoj sigurnosti i suradnji, Pariška povelja za novu Europu i dokumenti KESS-a koji se odnose na ljudska prava, posebno dokument Sastanka Konferencije o ljudskim pravima KESS-a u Kopenhagenu i Dokument moskovskog sastanka Konferencije o ljudskim pravima KESS-a;
- Konvencija Vijeća Europe za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, kao i protokoli te Konvencije.

B) Prava pripadnika nacionalnih i etničkih grupa

2. Republike posebno jamče ljudska prava koja vrijede za nacionalne ili etničke skupine, koja su sadržana u:

- instrumentima Ujedinjenih naroda, KESS-a i Vijeća Europe, koji se spominju u stavku 1. ovog članka;
- Konvenciji o uklanjanju rasne diskriminacije, Konvenciji o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida i Konvenciji o pravima djeteta Ujedinjenih naroda;
- izvještaju prihvaćenom na sastanku stručnjaka KESS-a o nacionalnim manjinama, koji je održan u Ženevi,

Provodeći ovu Konvenciju, one će također primjereno voditi računa o:

- prijedlozima za Deklaraciju Ujedinjenih naroda o pravima pripadnika nacionalnih ili etničkih, vjerskih i jezičnih manjina;
- prijedlogu za Konvenciju o zaštiti manjina Europske komisije za demokraciju i pravo u sklopu Vijeća Europe.

3. Republike će osobama koje pripadaju nacionalnoj ili etničkoj grupi jamčiti sljedeća prava:

- načelo nediskriminacije kako je formulirano u pravnim instrumentima navedenim u stavku 2. ovog članka;
- **Pravo na zaštitu od svih djelovanja koja bi im mogla ugroziti egzistenciju;**
- sva kulturna prava kako su utvrđena u instrumentima spomenutim u stavku 2. ovog članka, posebno pravo na identitet, kulturu, vjeroispovijest, upotrebu jezika i pisma, u javnom i privatnom životu, kao i u obrazovanju;

- zaštitu ravnopravnog sudjelovanja u javnim poslovima, kao što su ostvarivanje političkih i ekonomskih sloboda, u socijalnom području, u pristupu sredstvima informiranja, u obrazovanju i kulturnim pitanjima općenito;
- pravo pojedinca da odluči kojoj nacionalnoj ili etničkoj grupi želi pripadati, i ostvariti sva prava koja dobiva iz tog izbora kao pojedinac ili udružen s drugima;
- **Izbor pripadanja ili nepripadanja nekoj nacionalnoj ili etničkoj grupi neće dovesti određenu osobu u nepovoljan položaj.**

To će posebno vrijediti u slučajevima braka između osoba koje pripadaju različitim nacionalnim ili etničkim grupama. Onim osobama koje pripadaju istoj nacionalnoj ili etničkoj grupi, a žive odvojeno od drugih osoba istog podrijetla, na primjer u izoliranim selima, treba zajamčiti onoliko samoupravu koliko je to izvodljivo.

Navedena načela trebaju također vrijediti u onim područjima u kojima su pripadnici glavne nacionalne ili etničke grupe u republici brojana manji od jedne ili više drugih nacionalnih ili etničkih skupina u tom području.

4. Osim prava navedenih u stavku 3. ovog članka, republike će osobama koje pripadaju nacionalnoj ili etničkoj grupi koja predstavlja znatan **postotak** stanovništva u **republici** u kojoj žive, ali ne tvore većinu, jamčiti opće pravo sudjelovanja pripadnika te skupine u javnim poslovima, **uključujući sudjelovanje u vlasti republike**, kad je riječ o pitanjima koja se na njih odnose.

C) Poseban status

5. Dodatno, područja u kojima osobe koje pripadaju nacionalnoj ili etničkoj grupi tvore većinu, imat će poseban status autonomije. Takav status omogućuje: a) pravo na posjedovanje i isticanje nacionalnih obilježja te grupe; **b) izbrisano**; c) obrazovni sustav koji vodi računa o vrijednostima i potrebama te grupe; d) - zakonodavno tijelo - administrativnu strukturu, uključujući regionalne policijske snage - sudstvo koji bi bili odgovorni za pitanja u tom području i koji odražavaju sastav stanovništva u njemu; e) uvjete za odgovarajuću međunarodnu kontrolu. Ta područja su navedena u aneksu A ...

5A. Ta područja, ako nisu djelomično određena međunarodnom granicom s državom koja nije strana u Konvenciji, trebaju biti trajno demilitarizirana i u njima neće biti dopuštena prisutnost nikakvih vojnih snaga, vježbe ili aktivnosti na kopnu ili u zraku.

5B. a) Republike trebaju omogućiti međunarodni nadzor primjene posebnog statusa autonomije. Stoga one trebaju sklopiti sporazume kojima se stalnom međunarodnom tijelu omogućuje kontrola primjene ovog stavka. b) tako uspostavljene Kontrolne misije trebaju:

- podnositi izvješća dotičnim republikama, kao i drugim stranama u sporazumu
- prema potrebi formulirati preporuke glede primjene toga posebnog statusa.

c) republike trebaju provesti te preporuke u sklopu zakonskih propisa ili na neki drugi način. U slučaju spora odluka će biti zatražena od Suda za ljudska prava.

6. Izbrisano

D) Opće odredbe

7. Osobe koje pripadaju nacionalnoj ili etničkoj grupi u ostvarivanju svojih prava trebaju poštivati prava većine i osoba koje pripadaju drugim grupama.

8. Republike trebaju zajednički ili pojedinačno, ovisno o slučaju, postati supotpisnice međunarodnih instrumenata u području ljudskih prava, uključujući sve odgovarajuće postupke za ulaganje priziva.

9. Republike će zakonskim propisima i putem nacionalnih institucija, u skladu s pravima koja se spominju u ovom članku, omogućiti punu primjenu prava i djelatnog pravnog lijeka u slučaju kršenja bilo kojeg od tih prava.

10. Kako ni jedna od republika neće imati etnički homogeno stanovništvo, one trebaju surađivati i međusobno se dogovarati, izravno ili putem mješovite komisije u svezi s pitanjima o kojima je bilo riječi u stavcima 3. do 5. ovog članka.

Treće poglavlje

Druga područja suradnje

Članak 3.

A) Ekonomski odnosi

1. Republike potvrđuju svoj interes u uspostavljanju odgovarajućih mjera za međusobnu ekonomsku suradnju.

2. Republike će svoj gospodarski sustav i svoju politiku temeljiti na načelima tržišne privrede, privatnog vlasništva i slobodnog poduzetništva i otvorenosti prema svjetskoj trgovini.

3. Republike su suglasne da započnu svoju gospodarsku suradnju u skladu sa slijedećim režimom:

- Republike ovime uspostavljaju međusobnu carinsku uniju kako bi održale zajedničko unutrašnje tržište, u okviru kojeg će se roba kretati bez tarifnih barijera ili kvantitativnih ograničenja. Carinska će unija imati zajedničku uvoznu taksu, zajedničku vanjskotrgovinsku politiku i aranžmane za raspodjelu prihoda od carine. Podložno svakoj odluci Vijeća ministara za ekonomsku suradnju (u ovom poglavlju spominje se kao "Vijeće"), zajednička će uvozna taksa biti ona koja se primjenjivala za uvoz u Jugoslaviju 1. srpnja 1991., **podložna promjenama iznesenim u aneksu...**a vanjsko trgovinska politika treba obuhvatiti stalnu primjenu vanjskih režima i aranžmana koje je primjenjivala Jugoslavija 1. srpnja 1991. Prihodi od carine će se dijeliti u skladu s odredbama iz Aneksa.
- **republike međusobno, sve ili neke od njih, uspostavljaju jedinstveno unutarnje tržište s odgovarajućim monetarnim aranžmanima. Jedinstveno unutarnje tržište sadržavat će carinsku uniju i odgovarajuće aranžmane za punu slobodu kretanja čimbenika proizvodnje, uključujući pravo na osnivanje poduzeća, zajedničku agrarnu, prometnu i energetska politiku kao i politiku regionalnog razvoja, uključujući mehanizme kompenzacije kojima se potiče razvoj nedovoljno razvijenih područja. Postojat će neophodan stupanj usklađivanja makro-ekonomske politike, uključujući**

fiskalnu i socijalnu politiku. Zajedničku ekonomsku i usklađenu socijalnu politiku podupirat će osnivanjem odgovarajućih strukturalnih fondova.

4. Republike će surađivati kako bi se ograničili nepovoljni učinci drugih zapreka koje ometaju slobodan promet roba, a one republike koje pristupe obvezatnijim aranžmanima, iznesenim u drugom dijelu prethodnog paragrafa, u svezi s uslugama i čimbenicima proizvodnje, kao što su tehnički standardi, subvencije i trgovinski propisi, će donositi zaštitne mjere poput razmjene informacija, usklađivanja ciljeva ekonomske politike i, ako je potrebno, usklađivanja pravila i propisa koji sputavaju konkurenciju.

5. Republike će surađivati i, ovisno o odlukama Vijeća, održavati postojeće aranžmane o transportu i infrastrukturi. Vijeće će poduzeti mjere za očuvanje konkurencije, osobito zbog zaštite zajedničkog unutrašnjeg tržišta, **ili za republike koje bi pristupile obvezatnijim aranžmanima, iznesenim u drugom dijelu 3. Paragrafa, zbog zaštite jedinstvenog unutarnjeg tržišta** te slobodnog pružanja usluga.

6. Pravo **osnivanja poduzeća** i slobodu davanja usluga treba štiti posebno za one profesije u kojima i sada postoje.

7. Republike trebaju surađivati u zaštiti okoliša.

8. Republike trebaju surađivati u monetarnim pitanjima kako bi očuvale ili postigle monetarnu stabilnost i najviši mogući stupanj konvertibilnosti valute **što bi predstavljalo najdjelotvorniju podršku tržišnoj ekonomiji. Odgovarajući monetarni mehanizmi za one republike koje bi pristupile obvezatnijim aranžmanima iznesenim u drugom dijelu 3. Paragrafa, bit će stvoreni na temeljima zajedničke valute, ili na osnovu iskustava europskog monetarnog sustava.** Ako nema zajedničke valute i konvertibilnosti valute, one će, za svoje zajedničke transakcije, razmotriti, kao najmanje stvaranje zajedničkog platnog sustava koji bi se temeljio na klirinškom mehanizmu i rezervnom fondu.

9. Ovaj će članak republike ponovno razmotriti po isteku pet godina od dana stupanja na snagu ove Konvencije.

10. Republike će tijekom prvih pet godina ispitati učinke carinske unije na njihovo pojedinačno gospodarstvo. Na osnovu tih ispitivanja, i uzimajući u obzir trend sve veće gospodarske suradnje širom europa, one će razmotriti svoje interese za produžavanje gospodarske suradnje i ako je potrebno, sredstva da se to ostvari, uključujući mjere kojima bi se potaknulo gospodarsko približavanje republika u okviru zajednice.

Članak 4.

B) Vanjski poslovi i sigurnost

1. Republike će se dogovarati o svim pitanjima od zajedničkog interesa u području vanjskih poslova i sigurnosti, i surađivat će u onim područjima u kojima se mogu dogovoriti o zajedničkim stavovima, što se odnosi i na mogućnost zajedničkog predstavljanja u posebnim područjima, o čemu će biti postignut međusoban dogovor.

2. Odnosi između republika, pojedinačno ili zajednički, temeljit će se na obvezama što proizlaze iz KESS-a. One mogu donijeti odluku o uzajamnoj primjeni postupaka i procedure, dogovorene, među ostalim, u okviru KESS-a.

3. Republike će same odlučiti kakve će oružane snage imati ili koje oružane snage dopuštaju na svojem teritoriju i kakve će sporazume o suradnji u području obrane međusobno sklapati.

Članak 5.

C) Suradnja u području pravosuđa

1. Republike će se dogovarati i surađivati u području pravosuđa, primjerice u kontroli međunarodnog kriminala, terorizma i trgovine drogom u skladu s Europskim i međunarodnim standardima, kao što su uspostavljeni u okviru Vijeća Europskog i Ujedinjenih Naroda. One će nastojati pojedinačno ili zajednički postati supotpisnice međunarodnih konvencija o tim pitanjima.

2. U području međunarodnog kriminala, terorizma i trgovine drogom republičke će snage za očuvanje pravnog poretka, uključujući i policijske snage uspostaviti i održavati čvrste odnose i surađivati radi djelotvornog sprečavanja i kažnjavanja tih zločina.

Četvrto poglavlje

Institucije

Članak 6.

Republike ovime uspostavljaju institucije koje regulira ovo poglavlje, kako bi one surađivale u skladu s ovom Konvencijom. One mogu stvoriti nove institucije ako se dogovore o daljnoj suradnji u tim ili drugim područjima. **Republike su suglasne da će prilagoditi te institucije, ovisno o potrebama, kako bi odgovarale višim oblicima gospodarske ili druge suradnje koja bi mogla biti dogovorena.**

Članak 6A.

Vijeće sastavljeno od predsjednika svake od republika, ili predsjednika predsjedništava, sastajalo bi se najmanje dvaput godišnje.

Članak 7.

A) Ljudska prava

1. Ovom Konvencijom ustanovljen je Sud za ljudska prava. On će imati pravnu nadležnost u republikama, kako bi razmatrao prizive sudova u republikama, koji se odnose na pitanja navedena od članka 2.1. do 2.5. ove Konvencije. Taj će Sud biti sastavljen od članova iz svih republika **te od jednakog broja dodatnih članova iz drugih europskih država, koje će imenovati zemlje članice ez-a. Imenovana osoba mora biti visokog morala i mora imati ili kvalifikacije zahtijevane za imenovanje na visoku pravosudnu funkciju ili biti priznati pravni savjetnik. Iz jedne od republika ili europskih država neće se imenovati dva suca. Sud će donositi odluke većinom. Republike ovime traže od zemalja članica ez-a da vrše imenovanja u skladu s ovim paragrafom. Sudski statut je iznesen u aneksu...**

2. U skladu s ovom Konvencijom one republike koje zajednički odluče to učiniti osnovat će mješovite komisije koje bi davale preporuke ili donosile odluke o onim pitanjima za koje ih zaduže republike o kojima je riječ. Takve bi mješovite komisije mogle pomoći sprečavanju ili rješavanju sporova iz područja ljudskih prava i prava etničkih ili nacionalnih skupina i područja s posebnim statusom. **Takve mješovite komisije uključivat će članove koje su imenovale zainteresirane republike na temelju pariteta. Ako se osigura odluka o takovom imenovanju, zajednička će komisija uključivati kvalificiranu osobu koju bi**

imenovale zemlje članice ez-a i time će mješovita komisija dobiti pravo odlučivanja većinom glasova. Republike ovime traže od ez-a da izvrši imenovanja u skladu s ovim paragrafom. Ovisno o odluci kojom se one osnivaju, aneks ... će se primjenjivati na Mješovite komisije.

3. Izbrisano

Članak 8.

B) Ekonomski odnosi

1. Republike osnivaju Vijeće za ekonomsku suradnju, koje će se sastajati svakog mjeseca ako ne bude postignut drugačiji dogovor. **U vijeću će se nalaziti jedan ministar iz svake republike a odluke će se donositi konsenzusom, ako se ne postigne drugačiji dogovor. Ono će se sastojati od ministara za gospodarstvo, a uključivat će i ministre za promet, energetiku i druge ministre u skladu s predmetom o kome se raspravlja. Mogu sudjelovati i određeni stručni ministri kad god je potrebno.**

1a. Vijeće za ekonomsku suradnju u kojem bi se nalazio ministar iz svake uključene republike sastajalo bi se kako bi odlučivalo o predmetima spomenutim u članku 3.1, a druge odredbe članka bit će primjenjene prema potrebi.

2. Sastanke Vijeća pripremat će komitet visokih funkcionara iz svake republike. Vijeće će zasjedati jedanput na tjedan. Bit će osnovane specijalizirane stalne komisije koje će pripremati prijedloge za Vijeće, **za posebna područja navedena u paragrafu 1. Uvijek se mogu postaviti dodatni institucionalni aranžmani u skladu s posebnim potrebama.**

3. Izvršni odbor s glavnim tajnikom na čelu s četverogodišnjim mandatom uz pomoć stalnog sekretarijata, davat će preporuke, nadzirati odluke i pripremati sastanke.

4. U vanjskim odnosima u pitanjima koja obuhvaćaju dogovoreni aranžmani ili politika na unutrašnjem tržištu, carinskoj uniji ili privrednoj suradnji, vijeće će se, tamo gdje bude potrebno, dogovoriti o zajedničkim točkama za vođenje pregovora s trećim zemljama, uključujući sklapanje međunarodnih sporazuma s državama i međunarodnim organizacijama. U tim pregovorima Vijeće će odlučivati hoće li ga predstavljati predsjednik ili glavni tajnik Izvršnog odbora.

5. Republike time osnivaju Odbor za transport, koji će biti osnovan od po jednog člana i jednog zamjenika iz svake republike i koji će u okviru Vijeća za transport odgovarati za nesmetan željeznički i cestovni promet i druge oblike transporta među republikama.

6. Republike time osnivaju Odbor za energiju, koji će se sastojati od po jednog člana i jednog zamjenika iz svake republike, i koji će odgovarati za nesmetan rad naftovoda, elektrodistribucijskog sustava i provedba drugih energetske aranžmana među republikama.

7. Izbrisano

8. Izbrisano

Članak 9.

E) Politička i sigurnosna suradnja

1. Republike time osnivaju Vijeće ministara vanjskih poslova za političku i sigurnosnu suradnju predviđenu članovima 4.1. - 3. Vijeće će konsenzusom donositi odluke, a sastajat će se svakog mjeseca, ako ne bude drugačije dogovoreno. **DRUGI MINISTRI ĆE SUDJELOVATI KAD JE TO POTREBNO.**
2. Ako se sporazum o zajedničkom stavu može postići uz pristanak svih ili nekih republika, te se republike trebaju njime upravljati.
3. Kada se zajedničke točke mogu postizati konsenzusom, treba donijeti odluku hoće li se pozvati predsjednik jedne od republika da govori ili djeluje u ime asocijacije.
4. Vijeće može raspravljati o svakom sigurnosnom pitanju na prijedlog neke republike. Ona može odlučivati konsenzusom o obrambenoj suradnji.
5. Visoki funkcionari ministarstva vanjskih poslova pripremat će sastanke Vijeća.

Članak 10.

C) Suradnja u području pravosuđa

1. Republike će osnovati **MINISTARSKO Vijeće** za suradnju u području pravosuđa, predviđena člankom 5. odluke će se donositi konsenzusom, a Vijeće će se sastajati svakih šest mjeseci, ako ne bude drugačije dogovoreno.
2. Vijeće može raspravljati o svakom pitanju, koje bi pokrenula bilo koja od republika o specifičnim problemima, izričito spomenutim u članku 5. može raspravljati i o svakoj drugoj temi na koju želi proširiti svoju raspravu.
3. Sastanke Vijeća pripremat će visoki funkcionari iz odgovarajućih ministarstava.

Članak 10.A

Na položaju predsjednika Vijeća, koji je predviđen poglavljem III, nalazit će se po jedan član Vijeća u razdoblju od šest mjeseci, **abecednim redom, prvi će se predsjednik izabrati ždrijebom.**

Članak 11.

E) Parlamentarno tijelo

Republike će raspravljati o osnivanju parlamentarnog tijela, **sastavljenog na temelju pariteta delegata iz zakonodavnog tijela svake republike**, koje će se baviti pitanjima što proizlaze iz ovih aranžmana.

Članak 12.

F) Arbitraža

- 1) Svaki spor o tumačenju ili primjeni ove konvencije može biti podložan arbitraži putem pismene obavijesti koju bi uputila republika koja pokreće proces s drugom republikom ili republikama s kojima se spori. Uz obavijest će se priložiti i izjava o zahtjevu kao i činjenice na kojima se temelji. Republika koja pokreće proces može

odlučiti da li će spor dati na razmatranje stalnoj arbitražnoj komisiji, ili jednoj ad hoc arbitražnoj komisiji, čiji propisi su dolje navedeni.

2) ovime se uspostavlja stalna arbitražna komisija od pet članova koji će se imenovati sporazumom između vlada republika odmah nakon potpisivanja sporazuma. Članovi komisije neće biti pripadnici niti jedne republike. Prigodom rasprave o nekom sporu, članovima će se pridružiti po jedan član imenovan od svake strane u sporu, a ako suprotna strana ne imenuje svog člana, komisija može raditi bez njega. Odluke komisije donosit će se većinom glasova članova, isključujući članove koje su imenovala strane u sporu. Ti članovi mogu sudjelovati u radu komisije ali ne mogu sudjelovati u donošenju odluka.

3) ako republika koja traži arbitražu podnese rješavanje spora ad hoc arbitražnoj komisiji, ona može imenovati arbitra u roku od mjesec dana nakon izvješćivanja druge strane o sporu, a druga će republika imenovati arbitra u roku od dva mjeseca nakon primanja obavijesti o pokretanju procesa. Ako u roku od mjesec dana nakon tog posljednjeg imenovanja, arbitri ne budu mogli postići sporazum o tome koju bi odluku trebala donijeti komisija, oni će zajedno imenovati trećeg arbitra, koji neće biti pripadnik niti jedne republike. Odluke ad hoc komisije donosit će se većinom glasova njenih članova.

4) a) ako republike ne imenuju članove stalne arbitražne komisije u roku od tri mjeseca nakon stupanja ove konvencije na snagu, svaka republika može zatražiti od predsjednika međunarodnog suda pravde da, nakon što sasluša stajališta republika, imenuje članove. B) ako u ad hoc arbitražnoj komisiji suprotna republika ne imenuje arbitra ili se dvojica arbitara ne uspiju dogovoriti o trećem, republika koja pokreće proces može tražiti od predsjednika međunarodnog suda pravde da imenuje potrebne članove kako bi se sastavila ad hoc arbitražna komisija. C) svako prazno mjesto u komisiji popunit će se na temelju odredbi propisanih za prvo imenovanje. D) ako se jedna od strana u sporu ne pojavi pred arbitražnom komisijom, druga strana može zatražiti od suca da nastavi proces i donese odluke. Prije donošenja odluka, arbitražna komisija se mora uvjeriti ne samo da je pravno nadležna već i da je zahtjev utemeljen kako pravno tako i činjenično. E) troškove stalne arbitražne komisije, uključujući naknadu njenim članovima, snosit će sve republike jednakim udjelima. Troškove ad hoc arbitražne komisije snosit će sve strane u sporu jednakim udjelima, ako arbitražna komisija ne odluči drugačije.

5) a) arbitražna komisija će odlučiti o svom poslovniku. B) arbitražna komisija može odlučiti o svojoj pravnoj nadležnosti. C) arbitražna komisija će svoje odluke temeljiti na međunarodnom pravu. D) odluke arbitražne komisije bit će konačne, obvezujuće i bez priziva. Njih će se morati pridržavati sve strane u sporu.

7) aneks...donosi daljnje odredbe koje se primjenjuju na arbitražu u skladu s ovim člankom. Napomena: ovaj preliminarni nacrt članka 12. Osim glede stalne arbitražne komisije, temelji se na aneksu vii konvencije un-a o pravu mora od 10. Prosinca 1982. Godine budući da je tu konvenciju jugoslavija ratificirala, iako ona još nije stupila na snagu, konvencija je jugoslaviji dobro poznata. Preliminarni je nacrt formuliran tako da osigura da se arbitražu ne može opstruirati, neke od njegovih odredaba mogu se nakon što budu potvrđene, prenijeti u aneks.

Članak 13.

G) Razmještaj institucija

1. Sjedište institucija koje su predviđene ovom konvencijom bit će locirano u različitim republikama.

13. Odluka o uspostavi Hrvatske zajednice Herceg-Bosna (Grude, 18. 11. 1991.)*

Na temelju slobodno izražene volje hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini, njegovi demokratski izabrani predstavnici, na sjednici održanoj 18. studenoga 1991. godine u Grudama, donose

**ODLUKU
o uspostavi Hrvatske zajednice Herceg-Bosna**

Članak 1.

Uspostavlja se Hrvatska zajednica Herceg-Bosna kao politička, kulturna, gospodarstvena i područna cjelina.

Članak 2.

Hrvatsku zajednicu Herceg-Bosna čine područja općina: Jajce, Kreševo, Busovača, Vitez, Novi Travnik, Travnik, Kiseljak, Fojnica, Skender Vakuf (Dobradići), Kakanj, Vareš, Kotor Varoš, Tomi-slavgrad, Livno, Kupres, Bugojno, Gornji Vakuf, Prozor, Konjic, Jablanica, Posušje, Mostar, Široki Brijeg, Grude, Ljubuški, Čitluk, Čapljina, Neum, Stolac, Trebinje (Ravno)

Članak 3.

Sjedište Hrvatske zajednice Herceg-Bosna je u Mostaru.

Članak 4.

Zajednici mogu pristupiti i druge općine Bosne i Hercegovine uz saglasnost općina utemeljitelja.

Članak 5.

Zajednica će štovati demokratski izabranu vlast Republike Bosne i Hercegovine dok postoji državna nezavisnost Bosne i Hercegovine u odnosu na bivšu ili svaku drugu Jugoslaviju.

Članak 6.

Zajednica će štovati i sve važeće međunarodne akte koji su temelj suvremenih civilizacijskih odnosa u društvu.

Članak 7.

Vrhovništvo zajednice je Predsjedništvo koje čine predstavnik hrvatskog naroda u općinskoj vlasti, prvi po funkciji ili predsjednici općinskih odbora Hrvatske demokratske zajednice. Predsjedništvo bira predsjednika, dva potpredsjednika i tajnika.

---

* IZVOR: Dr. Smail Čekić. *Agresija na Bosnu i genocid nad Bošnjacima 1991-1993*. Sarajevo: Ljiljan, 1994., str. 310-311

Članak 8.

Ustrojstvo, funkcioniranje i odnos s drugim zajednicama regulirat će se statutom. Ova odluka stupa na snagu odmah.

14. Odluka o verifikaciji proglašanih srpskih autonomnih oblasti u Bosni i Hercegovini (Sarajevo, 21. 11. 1991.)*

Polazeći od rezultata izjašnjavanja na plebiscitu srpskog naroda, održanom 9. i 10. novembra 1991. godine, a na osnovu stava 2. člana 1. Privremenog poslovnika Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini i na osnovu ustavom utvrđenog prava naroda na samoopredjeljenje i samoorganizovanje, Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, na sjednici od 21. novembra 1991. godine, donijela je

Odluku

o verifikaciji proglašanih srpskih autonomnih oblasti u Bosni i Hercegovini

I

Verifikuju se odluke o proglašenju srpske autonomne regije i autonomnih oblasti u Bosni i Hercegovini, i to:

Autonomna regija Krajina koju sačinjavaju opštine: Banja Luka, Bosanski Petrovac, Čelinac, Glamoč, Ključ, Kotor Varoš, Kupres, Laktaši, Mrkonjić Grad, Prijedor, Prnjavor, Sanski Most, Skender Vakuf, Srbac, Šipovo, Titov Drvar i Srpska opština Bosanska Krupa, kao i dijelovi opštine Donji Vakuf i drugih opština sa ove regije sa većinskim srpskim narodom, sa sjedištem u Banja Luci;

Srpska autonomna oblast Hercegovina koju sačinjavaju opštine: Bileća, Čajniče, Gacko, Kalinovik, Ljubinje, Nevesinje, Rudo, Trebinje i Foča, kao i dijelovi opština sa ove regije sa većinskim srpskim narodom, sa sjedištem u Trebinju;

Srpska autonomna oblast Romanijsko-birčanska, koju sačinjavaju opštine: Han Pijesak, Sokolac, Vlasenica, Olovo i Še-kovići, kao i dijelovi opštine Rogatica i drugih opština sa ove regije sa većinskim srpskim narodom, sa sjedištem u Sarajevu; Srpska autonomna oblast Semberija, koju sačinjavaju opštine: Bijeljina, Lopare i Ugljevik, kao i dijelovi opština sa ove regije sa većinskim srpskim narodom, sa sjedištem u Ugljevi-ku i Srpska autonomna oblast Sjeverna Bosna, sa sjedištem u Doboju, koju sačinjavaju dijelovi opština sa većinskim srpskim narodom, i to: Teslić, Doboje, Tešanj, Derventa, Bosanski Brod, Odžak, Bosanski Šamac, Modrica, Gradačac Gračanica, Lukavac, Srebrenik, Živinice, Banovići, Zavidovići, Maglaj i Orašje.

II

Srpske autonomne regije i oblasti iz prethodne tačke su u sastavu Bosne i Hercegovine, kao federalne jedinice u zajedničkoj državi Jugoslaviji.

III

---

* IZVOR: Dr. Smail Čekić. *Agresija na Bosnu i genocid nad Bošnjacima 1991-1993*. Sarajevo: Ljiljan, 1994., str. 275-276.

Prava i dužnosti autonomne regije i oblasti, način ostvarivanja ovih prava i dužnosti, organizacija organa i druga pitanja od značaja za ostvarivanje prava i dužnosti srpskih autonomnih oblasti, urediće se posebnim propisom.

IV

Status opština u gradu Sarajevu, kao i dijelovi grada Sarajeva u kojima srpski narod predstavlja većinu, urediće se posebnim propisom.

V

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u »Službenom glasniku srpskog naroda«.

PREDSJEDNIK SKUPŠTINE SRPSKOG NARODA

Mr Momčilo Krajišnik

Broj: 37-02/91
Sarajevo,
21. novembra 1991.

15. Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini: Odluka o priznanju Republike Srpske Krajine (Sarajevo, 21. 11. 1991.)*

Na osnovu stava 2. člana 1. Privremenog poslovnika Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, na sjednici održanoj 21. novembra 1991. godine, donosi

**Odluku
o priznanju Republike Srpske Krajine**

Priznajemo Republiku Srpsku Krajinu, kao federalnu jedinicu Jugoslavije.

I

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a biće objavljena u »Službenom glasniku srpskog naroda u Bosni i Hercegovini«.

PREDSJEDNIK SKUPŠTINE
SRPSKOG NARODA U
BOSNI I HERCEGOVINI
Mr Momčilo Krajišnik

---

* IZVOR: Dr. Smail Čekić. *Agresija na Bosnu i genocid nad Bošnjacima 1991-1993*. Sarajevo: Ljiljan, 1994., str. str. 277.

16. "Ženevski sporazum" o povlačenju JNA iz Hrvatske (Ženeva, 23. 11. 1991.)*

- a) Hrvatska će smjesta prekinuti blokadu svih vojarni i objekata JNA u Hrvatskoj;
- b) JNA će smjesta započeti s povlačenjem iz Hrvatske ljudstva, oružja i vojne opreme iz rečenih vojarni i objekata, te dovršiti proces povlačenja u skladu s postojećim obostrano dogovorenim rasporedom;
- c) obje strane će smjesta narediti svim jedinicama pod svojom komandom, kontrolom ili političkim utjecajem da poštuju bezuvjetni prekid vatre počevši od sutra, 24. studenog, a pobrinut će se i da paravojne jedinice koje nisu pod njihovom komandom, kontrolom odnosno političkim utjecajem također poštuju prekid vatre od tog datuma;
- d) obje strane olakšat će dostavu humanitarne pomoći osobama stradalim u posljednjim okršajima.

Lord Carrington gledat će da osigura da međunarodna Promatračka Misija učini sve što je u njezinoj moći i ovlaštenjima da se prekid vatre održi.

Geneva, Švicarska, 23. studenog 1991. godine

u potpisu:

dr. Franjo Tuđman, predsjednik Republike Hrvatske

Slobodan Milošević, predsjednik Republike Srbije

general Veljko Kadijević, Savezni sekretar za narodnu obranu

Cyrus Vance, posebni izaslanik gl. tajnika UN

---

* IZVOR: *Glasnik*, Hrvatski politički tjednik, broj 93, 17. 2. 1993., str. 24.

17. Sabor Republike Hrvatske: Zaključci o vanjskoj politici RH (Zagreb, 5. 12. 1991.)*

Saslušavši na zajedničkoj sjednici svih vijeća Sabora Republike Hrvatske, održanoj 5. prosinca 1991. godine izlaganja predsjednika i članova Vlade Republike Hrvatske, nakon provedene rasprave, Sabor Republike Hrvatske donosi slijedeće

Zaključci

1. Prihvaća se izvještaj Vlade Republike Hrvatske o njenu sudjelovanju na haškoj konferenciji i drugim aktivnostima usmjerenim ka međunarodnom položaju Republike Hrvatske, kao i o političkim prilikama i stanju gospodarstva.
2. Obvezuje se Vlada Republike Hrvatske, obzirom na teške gospodarske prilike i ratno stanje, da ispita sve slučajeve: a) ratnog profiterstva. b) neprimjerenih plaća i drugih privilegija pojedinaca u pojedinim sektorima gospodarstva i javnih poduzeća u vlasništvu Republike Hrvatske, kao i osiromašenje neposrednih proizvođača, pogotovo na selu, zadržavanjem neopravdano niskih otkupnih cijena osnovnih namirnica, npr. mlijeko, žitarice, meso.
3. Obvezuje se Vlada Republike Hrvatske da najveću pažnju posveti izbjeglicama kojih je broj dosegao više od 560 tisuća i razradi program i sve popratne mjere za njihov što brži povratak u područja iz kojih su prognani.
4. Obzirom na obvezu bivše JNA da se povuče s cjelokupnog teritorija Republike Hrvatske obvezuje se Vlada Republike Hrvatske da pregovore o povlačenju objedini na republičkoj razini kako bi time bila obuhvaćena i ona područja o kojima se još nisu paveli pregovori, kao što su npr. općine Vis, Lastovo i druge.
5. Podržava se prijedlog da međunarodne mirovne snage dođu i budu razmještene u Hrvatskoj, s time da moraju biti u funkciji zaštite suvereniteta Republike Hrvatske teritorijalne cjelovitosti i uspostave pravnog poretka Republike Hrvatske. Mirovne snage mogu biti razmještene na teritorij Republike Hrvatske samo privremeno, a područja na kojima će biti razmještene ne mogu biti izuzeta iz ustavno-pravnog poretka Republike Hrvatske.
6. Obzirom na žestinu i opseg zločinačko-genocidnog karaktera rata protiv Republike Hrvatske i učestale slučajeve svjesnog uništenja arhivske i druge dokumentacije i umjetničkih vrijednosti obvezuje se Vlada Republike Hrvatske poduzeti hitno sve potrebne mjere za osiguranje i zaštitu te građe.
7. Zadužuje se Vlada Republike Hrvatske da obavijesti preko Organizacije ujedinjenih naroda cjelokupnu svjetsku javnost da republike Srbija i Crna Gora uz pomoć srpske okupatorske vojske, bivše JNA dovodi na privremeno zaposjednuta područja Republike Hrvatske svoje državljane i na taj način nasilno mijenja demografsku sliku dotičnih područja.
8. U skladu s odlukom Sabora Republike Hrvatske od 8. listopada 1991. godine kojom je odreknut legitimitet i legalitet svim tijelima bivše SFRJ Sabor Republike Hrvatske ne

---

* IZVOR: *Narodne novine*, broj 66, 9. 12. 1991.

priznaje i odbacuje djelovanja inž. Ante Markovića, predsjednika bivše savezne vlade i Budimira Lončara, ministra u toj vladi koja imaju ili bi mogla imati bilo kakve posljedice za Republiku Hrvatsku.

9. Sabor podržava prijedlog Vlade Republike Hrvatske za ustanovljenje međunarodnog suda za ratne zločine koji bi sudio vojnom vrhu (bivša JNA) i svim drugim zločincima za počinjene zločine.

Klasa: 018-01/91-01/04

Zagreb, 5. prosinca 1991.

SABOR REPUBLIKE HRVATSKE

Predsjednik Sabora

dr. Žarko Domljan, v. r.

18. Sabor Republike Hrvatske: Zahtjev za prijem RH u Europsko vijeće (Zagreb, 5. 12. 1991.)*

Sabor Republike Hrvatske na zajedničkoj sjednici svih vijeća 5. prosinca 1991. godine donosi

Odluku

o podnošenju zahtjeva za prijem Republike Hrvatske u Europsko vijeće

1. Sabor Republike Hrvatske donio je 8. listopada 1991. godine Odluku o raskidanju državno-pravnih sveza na temelju kojih je zajedno s ostalim republikama i pokrajinama Republika Hrvatska tvorila dosadašnju SFR Jugoslaviju.
2. Republika Hrvatska kao suverena i samostalna država koja je stoljećima bila i ostala sastavni dio zapadnoeuropske političke i kulturne civilizacije, kao država koja jamči i osigurava temeljna prava čovjeka i nacionalnih manjina, ima poseban interes i namjeru da u sklopu europskih integracijskih tijekova postane članicom Europskog vijeća.
3. Ovlašćuje se stoga Predsjednik Sabora Republike Hrvatske da stavi u potrebnu proceduru zahtjev za primanje Republike Hrvatske u Europsko vijeće.

Klasa: 910-03/91-01/15

Zagreb, 5. prosinca 1991.

SABOR REPUBLIKE HRVATSKE

Predsjednik Sabora

dr. Žarko Domljan, v. r.

---

*IZVOR: *Narodne novine*, broj 66, 9. 12. 1991.

19. Mirovna konferencija o Jugoslaviji: Mišljenje broj 1. Arbitražne komisije: "SFRJ je u procesu dezintegracije" (7. 12. 1991.)*

Predsjednik Arbitražne komisije primio je 20. studenoga 1991. od lorda CARRINGTONA, predsjednika Konferencije o miru u Jugoslaviji, sljedeće pismo:

"Suočeni smo s važnim pravnim pitanjem.

Srbija smatra da su se one republike koje su se proglasile ili bi se željele proglasiti neovisnima i suverenima, odcijepile ili bi se odcijepile od SFRJ koja bi inače produjila sa svojim postojanjem.

Ostale republike, naprotiv, smatraju da se tu ne postavlja pitanje odcjepljenja nego je pitanje dezintegracije ili raspada SFRJ rezultat usklađene volje jednoga broja republika. One smatraju da se šest republika mora smatrati jednakim sljednicama SFRJ, s time da nijedna od njih ili skupina njih ne bi mogla pretendirati da predstavlja njezin produžetak.

Želio bih da Arbitražna komisija razmotri to pitanje kako bi formulirala svako mišljenje ili preporuku koje smatra korisnima."

Arbitražna komisija razmotrila je podneske i dokumente koje su joj dostavile Republike Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Crna Gora, Slovenija, Srbija i predsjednik kolegijalnoga Predsjedništva SFRJ.

1) Komisija smatra:

- a) da bi odgovor na (to) pitanje trebao biti zasnovan na načelima međunarodnoga prava koja služe za određivanje uvjeta na temelju kojih neka cjelina čini državu; glede toga, postojanje ili nestanak države pitanje je činjenica, a učinci priznanja od drugih država čisto su deklaratorni;
- b) da se država općenito definira kao zajednica koja se sastoji od teritorija i stanovništva podvrgnutih organiziranoj političkoj vlasti koja takvu državu čini suverenom;
- c) da su u svrhu primjene tih kriterija oblik unutarnje političke organizacije i ustavne odredbe jednostavne činjenice, premda ih je nužno uzeti u obzir da bi se ocijenio utjecaj vlasti na stanovništvo i teritorij;
- d) da kad se radi o federalnom tipu države koja obuhvaća zajednice sa stanovitim stupnjem autonomije i koje su se uz to udružile radi sudjelovanja u vršenju političke vlasti u okviru zajedničkih institucija u Federaciji, postojanje države podrazumijeva to da su u savezanim organima predstavljeni dijelovi Federacije i da vrše djelotvornu vlast;
- e) da se prema prihvaćenoj definiciji u međunarodnom pravu, izraz "sukcesija država" proteže na zamjenu jedne države drugom u odgovor nosti za međunarodne odnose nekoga područja. Ta je pojava regulirana načelima međunarodnoga prava kojima su se inspirirale Bečke konvencije od 23. kolovoza 1978. i od 8. travnja 1983. godine. Prema tim načelima sukcesija mora dovesti do pravičnoga rezultata, a zainteresirane države

---

* IZVOR: Vladimir Đuro Degan. *Hrvatska država u međunarodnoj zajednici: razvitak njezine međunarodnopravne osobnosti tijekom povijesti*. Zagreb: Nakladni zavod Globus, 2002., str. 334-336.

ostaju slobodne da sporazumno odrede njezine uvjete. Osim toga, imperativne norme općega međunarodnog prava, a osobito poštovanje temeljnih ljudskih prava i prava naroda i manjina, nameću se svim stranama u sukcesiji.

2) Arbitražna komisija ustanovljuje da:

- a) - iako je SFRJ do sada održala svoju međunarodnu osobnost, napose u krilu međunarodnih organizacija, volja republika za neovisnošću očitovale se:
  - u Sloveniji, na referendumu održanom u prosincu 1990, potom deklaracijom o neovisnosti od 25. lipnja 1991, suspendiranom na tri mjeseca i potvrđenom 8. listopada 1991;
  - u Hrvatskoj, referendumom održanim u svibnju 1991, potom deklaracijom o neovisnosti od 25. lipnja 1991, suspendiranom na tri mjeseca i potvrđenom 8. listopada 1991.
  - u Makedoniji, na referendumu održanom u rujnu 1991. u prilog suverene i neovisne Makedonije u savezu jugoslavenskih država;
  - u Bosni i Hercegovini, rezolucijom o suverenosti što ju je Skupština usvojila 14. listopada 1991, a kojoj je srpska zajednica Republike Bosne i Hercegovine osporila valjanost.
- b) - Sastav i djelovanje bitnih organa Federacije, kao što su savezno Predsjedništvo, Savezno vijeće, Vijeće republika i pokrajina, Savezno izvršno vijeće, Ustavni sud ili Savezna armija, više ne ispunjavaju kriterije sudjelovanja i predstavljanja, inherentne za federalnu državu;
- c) - Pribjegavanje sili dovelo je do oružanoga sukoba između različitih elemenata Federacije koji je u nekoliko mjeseci prouzročio smrt tisuća ljudi i doveo je do znatnih razaranja. Vlasti Federacije i republika pokazale su nemoć da osiguraju poštovanje uzastopnih sporazuma o prekidu vatre sklopljenih pod okriljem Europske zajednice i Organizacije ujedinjenih naroda.

3) S obzirom na to Arbitražna komisija je mišljenja:

- da se Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija nalazi u procesu raspada;
- da je na republikama da riješe probleme sukcesije država koji proizlaze iz toga procesa (raspada SFRJ, naša primjedba) prema načelima i pravilima međunarodnoga prava, posebno uz poštovanje ljudskih prava i prava naroda i manjina;
- da one republike koje izraze takvu želju mogu zajednički ustanoviti novi savez s demokratskim institucijama po njihovu izboru.

R. Badinter v. r.

7. prosinca 1991

20. Ministarsko vijeće Europske zajednice: »Smjernice za priznavanje novih država u istočnoj Europi i Sovjetskom Savezu«, (Bruxeles, 16. 12. 1991.)*

U skladu sa zahtjevom Europskog vijeća, ministri su procijenili razvoj prilika u istočnoj Europi i Sovjetskom Savezu s namjerom da izrade pristup odnosa spram novih država.

S time u svezi, prihvatili su sljedeće smjernice za formalno priznavanje novih država u istočnoj Europi i Sovjetskom Savezu:

»Zajednica i njezine države članice potvrđuju privrženost načelima posljednje Helsinške deklaracije i Pariške povelje, naročito načelo prava na samoodređenje. Oni potvrđuju svoju spremnost da priznaju, u skladu s uobičajenim standardima međunarodne prakse i ovisno o političkim prilikama u svakom pojedinom slučaju, one nove države koje su se uslijed povijesnih promjena na određenom području konstituirale na demokratskoj osnovi, prihvatile međunarodne obveze i u cijelosti se obvezale za uspostavljanje mira i pregovore.

Stoga se prihvaća zajedničko stajalište u procesu priznavanja tih novih država koje iziskuje:

- pridržavanje odredaba Povelje Ujedinjenih naroda i obveza na koje su svojim potpisom pristale u posljednjoj Helsinškoj deklaraciji i Pariškoj povelji, naročito s obzirom na zakonodavstvo, demokraciju i ljudska prava;
- jamčenje prava etničkih i nacionalnih grupa i manjina u skladu s obvezama sto su ih potpisale u sklopu CSCE;
- poštovanje nepovredivosti svih granica koje se mogu mijenjati samo mirnim putem i zajedničkim dogovorom;
- prihvaćanje svih odgovarajućih obveza u vezi s razoružanjem i obustavom nuklearnog naoružanja, kao i onih u vezi sa sigurnošću i stabilnošću regija;
- obvezu da se dogovorno riješe, uključivši prema potrebi i traženje arbitraže, sva pitanja u vezi s državnim nasljeđivanjem i regionalnim sporovima.

Zajednica i njezine države članice neće priznati regionalne cjeline na-stale kao posljedice agresije. Također, imat će na umu moguće posljedice priznavanja po susjedne države.

Pridržavanje tih načela otvara mogućnost priznavanja država od strane Zajednice i njezinih država članica te uspostavljanje diplomatskih odnosa. To se može provesti putem pisanih ugovora.«

---

* IZVOR: A. Milardović: *Dokumenti o državnosti Republike Hrvatske*, Zagreb, Alineja, 1992, str. 136.

21. Ministarsko vijeće Europske zajednice: «Deklaracija o Jugoslaviji» (Bruxeles, 16. 12. 1991.)*

Deklaracija o Jugoslaviji

"Europska zajednica i njezine zemlje članice raspravljale su o situaciji u Jugoslaviji u svjetlu njihovih smjernica o priznavanju novih država u Istočnoj Europi i Sovjetskom Savezu. One su prihvatile zajedničko stajalište u pogledu priznavanja jugoslavenskih republika. S tim u vezi one zaključuju slijedeće:

Zajednica i njezine zemlje članice složile su se da priznaju nezavisnost svim jugoslavenskim republikama koje ispunjavaju sve niže postavljene uvjete. Primjena ove odluke počet će 15. siječnja 1992. godine. EZ i njene članice radi toga pozivaju sve jugoslavenske republike da do 23. prosinca izjave da li:

- žele biti priznate kao nezavisne države;
- prihvaćaju obveze sadržane u gore spomenutim smjernicama;
- prihvaćaju odredbe sadržane u nacrtu Konvencije - naročito one u Poglavlju II. o ljudskim pravima i pravima nacionalnih ili etničkih skupina - u okviru Konferencije o Jugoslaviji;
- nastavljaju podržavati:
- napore glavnog tajnika i Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda, i
- nastavlanje Konferencije o Jugoslaviji.

Zahtjevi onih republika koje pozitivno odgovore bit će podneseni preko Predsjedništva Konferencije Arbitražnoj komisiji radi pribavljanja njenog mišljenja prije datuma primjene(odluke o priznanju).

U međuvremenu, Zajednica i njezine zemlje članice traže od glavnog tajnika UN i Vijeća sigurnosti UN da nastave svoje napore radi uspostavljanja djelotvornog prekida vatre i unapređivanja miroljubivog izlaska iz sukoba putem pregovora. One i dalje ukazuju na najveći značaj što bržeg raspoređivanja mirovnih snaga UN u skladu s Rezolucijom br. 724 Vijeća sigurnosti UN.

Zajednica i njezine zemlje članice također zahtijevaju od jugoslavenskih republika da se obvežu, prije priznavanja, da će usvojiti ustavna i politička jamstva osiguravajući njima da nemaju teritorijalnih zahtjeva prema susjednim državama Zajednice i da neće voditi nikakve aktivnosti neprijateljske propagande protiv susjednih država Zajednice, uključujući uporabu naziva koji impliciraju teritorijalne zahtjeve."

---

* IZVOR: *Slobodna Dalmacija*, 18.12.1991. Deklaracija o Jugoslaviji usvojili su ministri vanjskih poslova europske 'dvanaestorice' na izvanrednom sastanku u Bruxellesu 16. prosinca 1991.

22. Predsjedništvo i Vlada SR BiH: Zahtjev Europskoj zajednici za priznavanje suvereniteta i nezavisnosti BiH (Sarajevo, 24. 12. 1991.)*

U zahtjevu za priznanje, nakon pozivanja na odredbe Ustava SFRJ i Ustava RBiH i najznačajnije dokumente Skupštine i Vlade RBiH, se konstatira "da su Predsjedništvo SRBiH i Vlada SRBiH na odvojenim sjednicama 20.12.1991. donijeli slijedeće odluke:

1. Predsjedništvo i Vlada SRBiH, u ime SRBiH, izražava želju da BiH bude priznata kao nezavisna država i mole EZ i njene zemlje članice da je priznaju u postupku i roku predviđenom u Briselskoj deklaraciji o Jugoslaviji.
2. BiH izjavljuje da prihvata sve obaveze sadržane u "Smjernicama za priznanje novih država u Istočnoj Evropi i Sovjetskom Savezu", usvojenim na Savjetu ministara inostranih poslova u Bruxellesu 16. decembra.
3. Bosna i Hercegovina prihvata Nacrt Haaške konvencije Konferencije, uključujući drugo poglavlje koje se odnosi na ljudska prava i prava nacionalnih i etničkih grupa koje se razmatra u okviru Konferencije o Jugoslaviji. U tom smislu Republika će se i dalje zalagati za stvaranje nove zajednice, što će omogućiti prosperitet svim njenim članicama.

Željeli bismo ponovo naglasiti da u BiH žive tri ravnopravna naroda, koji prema popisu provedenom 1991. godine čine: 17,27 posto Hrvati, 43,74 posto Muslimani i 31,33 posto Srbi. Osim toga, 5,51 posto stanovništva se izjasnilo kao Jugoslaveni, a samo 2,15 posto stanovništva pripada ostalim etničkim grupama.

4. Naš je stav da odnosi između jugoslavenskih republika treba da se rješavaju mirnim putem. Mi cijenimo i podržavamo napore koje poduzimaju generalni sekretar UN i Evropska zajednica, te dajemo podršku nastavku Konferencije o Jugoslaviji.

Poznato je da BiH ni do sada nije pravila nikakve opstrukcije na tom planu. Ovdje posebno ističemo da BiH nema, niti će kao nezavisna država imati, teritorijalne pretenzije prema bilo kojoj susjednoj državi i da neće voditi nikakve neprijateljske propagandne aktivnosti protiv bilo koje susjedne države, uključujući i korištenje naziva koje bi u sebi sadržavao teritorijalne pretenzije.

Stoga, predlažemo da Evropska zajednica i njene države-članice priznaju suverenost i nezavisnost Bosne i Hercegovine".

---

* IZVOR: Kasim I. Begić. *Bosna i Hercegovina – od Vanceove misije do Daytonskog sporazuma (1991.-1996.)*. Sarajevo: Bosanska knjiga, 1997., str. 41. Dokument su potpisali Alija Izetbegović, kao predsjednik Predsjedništva SR BiH te Jure Pelivan, predsjednik Vlade SR BiH.

23. Skupština srpskog naroda u BiH: Odluka o pripremama za formiranje »Republike Srpske Bosne i Hercegovine« (21. 12. 1991.)*

Polazeći od ustavnog prava naroda na samoopredjeljenje i samoorganizovanje, Skupština srpskog naroda u BiH, na sjednici održanoj 21. decembra 1991. godine, donosi

**Odluku
da se pristupi formiranju Republike Srpske Bosne i Hercegovine**

I

Pristupa se pripremama za formiranje Republike Srpske Bosne i Hercegovine, kao federalne jedinice u sastavu savezne države Jugoslavije.

II

U skladu sa rezultatima plebiscita srpskog naroda u Basni i Hercegovini, Republika Srpske Bosne i Hercegovine formiraće se najkasnije do srpske nove 1992. godine.

III

Aktivnosti na formiranju Republike Srpske Bosne i Hercegovine sprovede organi Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini.

PREDSJEDNIK SKUPŠTINE SRPSKOG NARODA
U BOSNII HERCEGOVINI
Mr Momčilo Krajišnik

---

* IZVOR: Dr. Smail Čekić. *Agresija na Bosnu i genocid nad Bošnjacima 1991-1993.* Sarajevo: Ljiljan, 1994., str. 278.

24. Sabor Republike Hrvatske: Zaključak (Zagreb, 28. 12. 1991.)*

Sabor Republike Hrvatske na zajedničkoj sjednici svih vijeća Sabora, održanoj dana 28. prosinca 1991. godine, donio je slijedeći

Zaključak

1. Sabor Republike Hrvatske prihvaća "Deklaraciju o smjernicama za priznanje novih država u istočnoj Europi i Sovjetskom Savezu" i "Deklaraciju o Jugoslaviji" što ih je 16. prosinca 1991. godine u Bruxellesu usvojilo Ministarsko vijeće Europske zajednice.

2. Sabor Republike Hrvatske u skladu s člankom I Ustavne odluke o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske od 25. lipnja 1991. godine, podržava zahtjev Predsjednika Republike Hrvatske za međunarodno priznanje neovisnosti Republike Hrvatske koji je Predsjednik Republike Hrvatske, suglasno Deklaracijama navedenim u točki 1. ovog zaključka dana 19. prosinca 1991. godine podnio Predsjedniku Ministarskog vijeća Europske zajednice.

Klasa: 021-03/91-05/04

Zagreb, 28. prosinca 1991.

SABOR REPUBLIKE HRVATSKE

Predsjednik Sabora

dr. Žarko Domljan, v. r.

---

* IZVOR: *Narodne novine*, broj 73, 31.12.1991.

25. Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini: Deklaracija o proglašenju Republike srpskog naroda Bosne i Hercegovine (Sarajevo. 9. 1. 1992.)*

Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, kao legitimni, slobodno i demokratski izabrani predstavnik i zaštitnik njegovih prava i interesa, ostvarujući njegovu plebiscitom izraženu volju i na njoj zasnovanu svoju odluku da se pristupi formiranju Republike srpske Bosne i Hercegovine, na zasjedanju održanom 9. januara 1992. godine donosi

Deklaraciju o proglašenju republike srpskog naroda Bosne i Hercegovine

I

Na područjima srpskih autonomnih regija i oblasti i drugih srpskih etničkih cjelina u Bosni i Hercegovini, uključujući i područja na kojima je srpski narod ostao u manjini zbog genocida koji je nad njim izvršen u drugom svjetskom ratu, a na osnovu plebiscita održanog 9. i 10. novembra 1991. godine na kome se srpski narod izjasnio za ostanak u zajedničkoj državi Jugoslaviji, osniva se i proglašava.

Republika srpskog naroda Bosne i Hercegovine

II

Republika se nalazi u sastavu savezne države Jugoslavije kao njena federalna jedinica.

III

Teritorijalno razgraničenje sa političkim zajednicama drugih naroda, Bosne i Hercegovine, kao i razrješavanje ostalih međusobnih prava i obaveza, izvršiće se mirnim putem i dogovorno, uz uvažavanje etničkih, istorijskih, pravnih, kulturnih, ekonomskih, geografskih, komunikacijskih i drugih bitnih kriterija i uz poštovanje principa i pravila međunarodnog prava.

IV

Osnove društvenog, političkog i državnog sistema Republike urediće se njenim ustavom.

Ustavom Republike garantovaće se puna ravnopravnost i jednakost pred zakonom naroda i građana i zaštita od bilo kog oblika diskriminacije.

VI

Do Izбора i konstituiranja njihovih organa i institucija koji će biti ustanovljeni ustavom Republike, funkcije državnih organa u Republici obavljaće sadašnja Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini i Ministarski savjet.

---

* IZVOR: *Borba*, 10. 1. 1992.

VII

Sedište organa Republike je u Sarajevu.

VIII

Do donošenja ustava, zakona i drugih propisa Republike na njenom području će važiti savezni propisi, kao i propisi dosadašnje SR Bosne i Hercegovine, osim onih za koje Skupština srpskog naroda utvrdi da su u suprotnosti sa saveznim ustavom.

IX

Organi vlasti dosadašnje SR Bosne i Hercegovine predstavljaju zajedničke organe nacionalnih zajednica u prelaznom periodu, do konačnog teritorijalnog razgraničenja i razrješenja ostalih prava i obaveza.

U prelaznom periodu zajednički organi konsenzusom donose neophodne odluke i akte.

X

Ova Deklaracija stupa na snagu danom donošenja, a uvešće se u život danom eventualnog priznavanja nezavisnosti Bosne i Hercegovine. Uvođenje Deklaracije u život odložiće se na neodređeno vrijeme pod uslovom da zahtjev za priznanje nezavisnosti Bosne i Hercegovine njegovi podnosioci povuku do 15. januara 1992. godine.

XI

Deklaracija će se objaviti u "Službenom glasniku srpskog naroda u Bosni i Hercegovini".

PREDSJEDNIK

SKUPŠTINE SRPSKOG NARODA

u Bosni i Hercegovini

Mr Momčilo Krajišnik

26. Mirovna konferencija o Jugoslaviji: Mišljenje broj 2 Arbitražne komisije (Pariz, 11. 1. 1992.)*

Mirovna konferencija o Jugoslaviji: Arbitražna komisija

Mišljenje broj 2

Predsjednik Arbitražne komisije primio je 20. studenoga 1991. godine pismo u kojem je predsjednik Mirovne konferencije o Jugoslaviji lord Carrington zatražio od Komisije mišljenje o slijedećem pitanju koje je postavila Republika Srbija:

"Da li srpski narod u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, kao činitelj jedne od konstitutivnih nacija Jugoslavije, uživa pravo na samoodređenje?"

Komisija je upoznata s raspravama, primjedbama i dokumentima koje su dostavili republike Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Crna Gora, Slovenija, Srbija, Predsjedništvo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavija i "Skuština srpskog naroda Bosne i Hercegovine".

1. Komisija smatra kako u sadašnjem stanju svog razvoja, međunarodno pravo ne precizira sve posljedice prava na samoodređenje.

Ipak je dobro utvrđeno da bez ozbira na prilike, pravo na samoodređenje ne može dovesti do promjene granica koje postoje u trenutku neovisnosti (uti possidetis juris) osim u slučaju suprotnog sporazuma od strane zainteresiranih država.

2. Ako u okviru jedne države postoji jedna ili više grupa koje čine jednu ili nekoliko etničkih, vjerskih ili jezičnih zajednica, te grupe po međunarodnom pravu imaju pravo na priznanje svog identiteta.

Kao što je Komisija naglasila u svom mišljenju broj 1, od 29. studenoga 1991. godine koje je javno objavljeno 7. prosinca, prema pravilima općeg međunarodnog prava, koja su sada imperativna, na državama je da osiguraju poštivanje prava manjina. Ta se potreba nameće svim republikama glede zajednica koje postoje na njihovom teritoriju.

Prema tome, srpsko pučanstvo Bosne i Hercegovine i Hrvatske mora uživati sva prava koja se prema međunarodnim konvencijama koje su na snazi priznaju manjinama, kao i nacionalne i međunarodne garancije sukladne s načelima međunarodnog prava i odredbama Poglavlja II, prijedloga Konvencije od 4. studenoga 1991. godine koju su prihvatile te republike.

3. Između ostalog članak 1. svakog od dva međunarodna ugovora koji se odnose na ljudska prava iz 1966. godine, određuje kako je pravo na samoodređenje zaštitno načelo ljudskih prava. Prema tom pravu, svaki čovjek može zahtijevati pripadnost etničkoj, vjerskoj ili jezičnoj zajednici, po svom izboru.

Prema Komisiji, jedna od posljedica tog načela mogla bi biti da se na temelju sporazuma između republika, pripadnicima srpskog pučanstva Bosne i Hercegovine i Hrvatske, može,

---

* IZVOR: Ministarstvo informiranja Republike Hrvatske: *Pregled zbivanja*; Siječanj 1992.

ako oni to žele, priznati državljanstvo po njihovom izboru sa svim pravim i svim obvezama koje proizlaze prema državama na koje se odnosi.

4. Prema tome, mišljenje je Arbitražne komisije :

- da srpsko stanovništvo Bosne i Hercegovine i Hrvatske ima pravo uživati sva prava koja se priznaju manjinama i etničkim grupama prema međunarodnom pravu i odredbama prijedloga Konvencije Mirovne konferencije o Jugoslaviji od 4. studenoga 1991. godine koje su se Republika Bosna i Hercegovina i Hrvatske obvezale primijeniti;
- da te republike moraju pripadnicima tih manjina i tih etničkih grupa dati na uživanje sva ljudska prava i temeljne slobodne koje priznaje međunarodno pravo, uključujući u tom slučaju i pravo na odabir svojeg državljanstva.

Pariz, 11. siječnja 1992. godine.

27. Mirovna konferencija o Jugoslaviji: Mišljenje broj 3 Arbitražne komisije (Pariz, 11. 1. 1992.)*

Mirovna konferencija o Jugoslaviji - Arbitražna komisija

Mišljenje broj 3

Predsjednik Arbitražne komisije primio je 20. studenoga 1991. godine pismo u kojem je predsjednik Mirovne konferencije o Jugoslaviji lord Carrington zatražio od Komisije mišljenje o slijedećem pitanju koje je postavila Republika Srbija:

"Da li unutarnje linije razgraničenja između Hrvatske i Srbije s jedne strane, te Srbije i Bosne i Hercegovine s druge strane, mogu biti smatrane granicama prema međunarodnom javnom pravu?"

Komisija je upoznata s raspravama, primjedbama i dokumentima koje su dostavili republike Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Crna Gora, Slovenija, Srbija, Predsjedništvo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i "Skupština srpskog naroda Bosne i Hercegovine".

1. Komisija je u svom mišljenju broj 1, od 29. studenoga 1991. godine, koje je javno objavljeno 7. prosinca, konstatirala da se "Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija nalazi u procesu raspada". Prema tome, i vodeći računa o činjenici da su republike Hrvatska i Bosna i Hercegovina između ostalih zatražile međunarodno priznanje kao neovisne države, Komisija je svjesna da za pitanje koje joj je postavljeno mora pronaći svoj odgovor u kontekstu nestalne i promjenjive situacije, te smatra kako se on mora temeljiti na načelima i pravilima međunarodnog javnog prava.

2. Prema tome, Komisija je mišljenja da će, čim se proces u SFRJ završi stvaranjem jedne ili više neovisnih država, problemi granica, a naročito onih koje se odnose na republike na koje se odnosi postavljeno pitanje, morati biti riješeni u skladu sa slijedećim kriterijima:

Prvo - Vanjske granice morat će biti poštovane u svakom slučaju, u skladu s načelima na koja se poziva Povelja Ujedinjenih naroda, Deklaracija koja se odnosi na načela međunarodnog prava koja se tiču prijateljskih odnosa i suradnje između država u skladu sa Poveljom Ujedinjenih naroda (Rezolucija 2625 (XXV) Generalne skupštine Ujedinjenih naroda) i završni dokument Helsinkija, a čime je nadahnut članak 11. Bečke Konvencije od 23. kolovoza 1978. godine o nasljedstvu država u pitanjima ugovora.

Drugo - Razgraničenja između Hrvatske i Srbije ili između Srbije i Bosne i Hercegovine, ili eventualno između drugih neovisnih država koje međusobno graniče, mogu se mijenjati samo slobodnim i međusobnim sporazumom.

Treće - U pomanjkanju suprotnog sporazuma, prijašnje granice dobit će karakter granica zaštićenih međunarodnim pravom. To je zaključak kojem vodi načelo poštivanja teritorijalnog "status quo" i naročito "uti possedetis juris" koje, iako prvotno priznato u rješenju problema dekolonizacije u Americi i Africi, danas čini načelo općeg karaktera

---

* IZVOR: Ministarstvo informiranja Republike Hrvatske: *Pregled zbivanja*; Siječanj 1992..

kako ga je označio Međunarodni sud pravde (slučaj graničnog spora Burkina Faso - Republika Mali, odluka 22. prosinca 1986. godine, Zbornik 1986., članak 20., stranica 565) : "To načelo ne dobiva ipak karakter posebnog pravila nerazdvojivog od utvrđenog sistema međunarodnog prava. Ono čini opće načelo, logički povezano s pojavom prijelaza na neovisnost, gdje se ona očituje. Njegov je očiti cilj da se izbjegne da neovisnost i stabilnost novih država budu ugrožene bratoubilačkim borbama..."

Ovo se načelo utoliko više može lakše primjeniti između republika, što je prema stavku 2. i 4., članka 5. Ustava SFRJ, bilo odlučeno da se konzistentnost teritorija i granica republika ne može mijenjati bez njihova pristanka.

U Parizu, 11. siječnja 1992. godine"

28. Mirovna konferencija o Jugoslaviji: Mišljenje broj 4: o međunarodnom priznanju Socijalističke republike Bosne i Hercegovine od strane Evropske zajednice i njenih zemalja članica* (Pariz, 11. 1. 1992.)

Mirovna konferencija o Jugoslaviji - Arbitražna komisija

Mišljenje broj 4

U pismu od 20. prosinca 1991. upućenog predsjedniku Vijeća EZ, ministar vanjskih poslova SR BiH traži od zemalja članica EZ priznanje SR BiH.

Arbitražna komisija je raspravila navedeno traženje u skladu s Deklaracijom o Jugoslaviji i Smjernicama o priznanju novih država u Istočnoj Europi i Sovjetskom savezu usvojenih od strane Vijeća 16. prosinca 1991, kao i sa proceduralnim pravilima usvojeni od strane Arbitražne komisije 22. prosinca.

Nakon uvida u elemente informacija kojima raspolaže i saslušavši izvjestitelja, Arbitražna komisija donosi slijedeće mišljenje:

1. Dokumentom što su ga 20. prosinca 1991. zasebno prihvatili Predsjedništvo i Vlada Bosne i Hercegovine (...) ove su vlasti prihvatile sve obveze predviđene Deklaracijom i odrednicama od 16. prosinca 1991.

Istim dokumentom ove su vlasti naglasile da BiH prihvaća projekt konvencije haške konferencije od 4. studenoga 1991. i, posebno, odredbe njezina II poglavlja koje se tiču prava čovjeka i prava etničkih i nacionalnih skupina;

Sadašnji Ustav SR Bosne i Hercegovine jamči jednaka prava *narodima Bosne i Hercegovine - Muslimanima, Srbima i Hrvatima — i pripadnicima ostalih nacija i etničkih skupina koje žive na njezinu teritoriju*; (...)

Također, vlasti Bosne i Hercegovine dale su Komisiji uvjerenja da ta republika nema nikakvih teritorijalnih pretenzija prema susjednim zemljama i da je spremna biti jamcem njihova teritorijalnog integriteta; (...)

2. Komisija je također obaviještena da je 24. listopada 1991. Skupština SR BiH prihvatila «platformu» o budućem uređenju jugoslavenske zajednice: prema tom dokumentu SR BiH je spremna uključiti se u novu jugoslavensku zajednicu pod slijedeća dva uvjeta:

- da u novu zajednicu uđu najmanje Srbija i Hrvatska ;

- da se istodobno potpiše ugovor kojim se priznaje suverenitet SR BiH u njenim sadašnjim granicama Predsjedništvo SR BiH izvijestilo je Komisiju da se tom mogućnošću ni u čemu ne mijenja zahtjev za priznanjem suvereniteta i neovisnosti.

3. Komisija konstatira:

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 23. 01. 1992.

- a) da navedene izjave i obveze dolaze iz Predsjedništva i Vlade SR BiH; da se, međutim, srpski članovi Predsjedništva nisu pridružili navedenim izjavama i obvezama;
- b) da prema Ustavu Bosne i Hercegovine i amandmanu LXVII, građani Bosne i Hercegovine svoju vlast ostvaruju putem Skupštine ili referendumom.

Predsjedništvo i Vlada SR BiH pravni temelj zahtjeva za priznanje nalaze u amandmanu LX na Ustav Bosne i Hercegovine, od 31. srpnja 1990. Taj amandman navodi da je Bosna i Hercegovina »demokratska suverena država ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine - Muslimana, Srba i Hrvata - i dijelova ostalih naroda i narodnosti koji žive na njenom teritoriju«. Ova odredba, u osnovi već sadržana u članku 1. Ustava iz 1974. ne donosi bitnu promjenu u prethodnom pravnom stanju.

S druge strane, izvan institucionalnih okvira SR Bosne i Hercegovine »srpski narod Bosne i Hercegovine« izjasnio se putem plebiscita za »zajedničku jugoslavensku državu«. 21. prosinca 1991. tzv. »Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini« izglasala je rezoluciju usmjerenu k osnivanju tzv. »Srpske republike Bosne i Hercegovine« u sastavu federalne države Jugoslavije ako muslimanska i hrvatska zajednica Bosne i Hercegovine odluče »promijeniti svoj stav o Jugoslaviji«. 9. siječnja 1992. ta je skupština proglasila neovisnost tzv. »Srpske republike Bosne i Hercegovine«.

- 4. U tim okolnostima Arbitražna komisija drži da se izrazi volje pućanstava Bosne i Hercegovine da SR BiH konstituiraju kao suverenu i neovisnu državu ne mogu smatrati potpuno utvrđenima.

Ovo se mišljenje može promijeniti ako republika koja je podnijela zahtjev za priznanje donese jamstva u tom pogledu putem referenduma na koji bi bili pozvani svi građani Bosne i Hercegovine, bez ikakvih razlika i pod međunarodnom kontrolom.

U Parizu. 11. siječnja 1992.

29. Mirovna konferencija o Jugoslaviji: Mišljenje broj 5 Arbitražne komisije (Pariz, 11. 1. 1992.)*

Mirovna konferencija o Jugoslaviji - Arbitražna komisija Mišljenje broj 5

"Mišljenje Arbitražne komisije broj 5. o priznanju Republike Hrvatske od strane Europske zajednice i njezinih zemalja članica

U pismu od 19. prosinca 1991. godine, upućenom predsjedniku Vijeća ministara Europske zajednice, predsjednik Republike Hrvatske zatražio je priznanje te republike od strane zemalja članica Europske zajednice. Arbitražna komisija pristupila je razmatranju toga zahtjeva primjenjujući odredbe Deklaracije o Jugoslaviji i odrednice za priznanje novih država u Istočnoj Europi i Sovjetskom Savezu koje je usvojilo Vijeće ministara Europske zajednice, 16. prosinca 1991. godine i pravila procedure usvojena 22. prosinca 1991. godine.

Komisija je proučila dokumente koje joj je uputila Republika Hrvatska. To su:

- odgovori na pitanja Komisije upućene zainteresiranim republikama 24. prosinca 1991. godine;
- dokument upućen kao potvrda zahtjeva za priznanjem od 19. prosinca 1991. godine pod nazivom "Odgovori na Deklaraciju o Jugoslaviji i na Deklaraciju o odrednicama o priznanju novih država u Istočnoj Europi i u Sovjetskom Savezu";
- ustav republike Hrvatske od 22. prosinca 1990. godine;
- izvješće o rezultatima referendumu održanoga 19. svibnja 1991. godine;
- ustavnu odluku o suverenitetu i neovisnosti Republike Hrvatske od 25. lipnja 1991. godine, potvrđenu člankom 140, stavkom 1. Ustava;
- Deklaraciju o uspostavljanju suvereniteta i neovisnosti Republike Hrvatske od 25. lipnja 1991. godine;
- Ustavni zakon o pravima čovjeka te slobodama i pravima nacionalnih i etničkih zajednica, kao i manjina u Republici Hrvatskoj, od 4. prosinca 1991. godine;
- odluku parlamenta od 28. prosinca 1991. godine, kojom se podržava zahtjev za priznanjem Republike Hrvatske koji je podnio predsjednik Republike Hrvatske;
- pismo koje je 11. siječnja 1992. godine uputio predsjednik Republike Hrvatske kao odgovor na zahtjev o dodatnim obavijestima koje je formulirala Komisija 19. siječnja 1992. godine;

Prema informacijama kojima raspolaže, Arbitražna komisija objavljuje sljedeće mišljenje:

1. U odgovoru na upitnik Komisije, predsjednik Republike Hrvatske pozitivno odgovara na pitanja postavljena glede:

---

*IZVOR: Ministarstvo informiranja Republike Hrvatske: *Pregled zbivanja*; Siječanj 1992.

- a) prihvaćanja od strane te republike odrednica za priznanje novih država u Istočnoj Europi i Sovjetskom Savezu
  - b) njezinog podržavanja mirovnih napora koje je poduzeo glavni tajnik i Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda kao i Mirovna konferencija o Jugoslaviji.
2. Komisija je 10. siječnja 1992. godine zatražila od Republike Hrvatske potvrdu da ona prihvaća sve odredbe prijedloga Konvencije Mirovne konferencije o Jugoslaviji od 4. studenog 1991. godine i posebice odredbe u Poglavlju II, članku 2-c ('poseban status')
- Komisija konstatira da, u svome odgovoru od 11. siječnja 1992. godine, predsjednik Republike Hrvatske potvrđuje da su sve odredbe sadržane u prijedlogu Konvencije Mirovne konferencije o Jugoslaviji, u načelu prihvaćene od strane Republike Hrvatske 5. studneog 1991. i da su ponovno uključene u Ustavni zakon od 4. prosinca 1991. godine.
3. U skladu s tim, Arbitražna komisija je mišljenja da:
- Ustavni zakon od 4. prosinca 1991. godine ne pokriva integralno sve odredbe prijedloga Konvencije od 4. studenoga 1991. godine, posebice one iz Poglavlja II, članak 2-c, pod nazivom 'poseban status';
  - na vlastima je Republike Hrvatske da upotpune Ustavni zakon od 4. prosinca 1991. godine kako bi bile zadovoljene odredbe predviđene prijedlogom Konvencije;
  - pod tim uvjetom, Republika Hrvatska ispunjava uvjete potrebne za njezino priznanje od strane država članica Europske zajednice, a prema uvjetima Deklaracije o Jugoslaviji i odrednicama u svezi s priznanjem novih država u Istočnoj Europi i Sovjetskom Savezu koje je usvojilo Vijeće ministara Europske zajednice 16. prosinca 1991. godine.

U Parizu, 11. siječnja 1992. godine"

30. Skupština Bosne i Hercegovine: Odluka o raspisivanju referenduma o nezavisnosti Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 25. 1. 1992.)*.

SARAJEVO, 25. siječnja (Hina) - Skupština Bosne i Hercegovine donijela je rano jutros, nakon maratonskog zasjedanja, odluku o raspisivanju referenduma o nezavisnosti Bosne i Hercegovine, za koju su glasovali zaastupnici svih stranaka osim Srpske demokratske stranke BiH, koji su prije toga napustili dvoranu. Referendum bi se, prema toj odluci, trebao održati 29. veljače i 1. ožujka ove godine.

Referendumsko pitanje glasi: "Jeste li za suvrenu i nezavisnu državu Bosnu i Hercegovinu, državu ravnopravnih građana i naroda Bosne i Hercegovine, Muslimana, Srba i Hrvata i pripadnika drugih naroda koji u njoj žive?"

Skupština BiH odlučila je i to da se dosadašnji guverner Narodne banke BiH Hajra Balorda razriješi dužnosti.

Obje odluke donesene su u bosanskohercegovačkom parlamentu bez nazočnosti zastupnika Srpske demokratske stranke BiH, koji su jutros oko 3 sata napustili sjednicu. Svemu je prethodila nezapamćeno iscrpljujuća rasprava oko utvrđivanja dnevnoga reda, a u skupštinskoj dvorani bilo je oštih prepirki. Zastupnici Stranke demokratske akcije u jednom su trenutku zatražili oduzimanje prava predsjedniku Skupštine BiH Momčilu Krajišniku (SDS) da nastavi vođenje zasjedanja, tvrdeći da on "opstruira rad Skupštine".

Nakon što je Krajišnik izjavio da nema uvjeta za nastavak sjednice ni za sazivanje njezina nastavka za nedjelju u 10 sati, zastupnici SDS-a napustili su skupštinu BiH.

Nastavku sjednice, na kojem je donesena odluka o referendumu, predsjedao je potpredsjednik Skupštine BiH Mariofil Ljubić.

---

* IZVOR: HINA, Baza EVA, Vijest HNA 1250072:1, 25. 1. 1991.

31. Referendumsko pitanje Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine (9. 2. 1992.)*

Pitanje za referendum

Jeste li za suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, državnu zajednicu konstitutivnih i suverenih naroda hrvatskog, muslimanskog i srpskog u njihovim nacionalnim **područjima** (kantonima)

DA

NE

Ovako formulirano referendumsko pitanje za razliku od onog koje je usvojeno na sjednici Skupštine SR BiH 25. siječnja 1992. g, nedvojbeno određuje buduću nezavisnu BiH kao složenu državnu zajednicu koja se pravno temelji na nacionalnom suverenitetu konstitutivnih naroda hrvatskog, muslimanskog i srpskog. Iz predloženog pitanja slijedi da buduća nezavisna BiH nije unitarna država već državna zajednica koju će činiti nacionalni kantoni, hrvatski, muslimanski i srpski čija će se područja utvrditi nakon provedenog referenduma posebnim ustavnim aktom. Predloženo referendumsko pitanje u skladu sa suverenitetom konstitutivnih naroda, pretpostavlja da će hrvatski, muslimanski i srpski narod izvorno i neposredno ostvarivati svoja suverena prava u nacionalnim kantonima, a na razini državne zajednice BiH slučajevima koji će biti izričito utvrđeni u posebnom ustavnom aktu o podjeli prava i dužnosti između nacionalnih kantona i državne zajednice BiH.

U referendumskom pitanju nije potrebno posebno navoditi ravnopravnost građana i pripadnika drugih naroda koji žive u današnjoj BiH jer se ona zajamčuje i zaštićuje u ustavnom aktu koji će se donijeti nakon referenduma, kao što se to čini u svim suvremenim demokratskim državama i državnim zajednicama. To proizilazi iz cilja referenduma. koji se odnosi na suverenitet i nezavisnost BiH, njezine pravne temelje i ustrojstvo.

---

* IZVOR: Dr. Smail Čekić. *Agresija na Bosnu i genocid nad Bošnjacima 1991-1993*. Sarajevo: Ljiljan, 1994., str. 312

32. Lisabonska izjava o Jugoslaviji ministara vanjskih poslova zemalja Europske zajednice (Lisabon, 17. 2. 1992.)*

"Europska zajednica i njezine države članice sa zadovoljstvom prihvaćaju preporuku glavnoga tajnika Ujedinjenih naroda Vijeća sigurnosti o razmještanju snaga za očuvanje mira Ujedinjenih naroda u Jugoslaviji, u skladu s Planom te organizacije te se čvrsto nadaju da će o tome uskoro biti donesena pozitivna odluka. Ministri EZ pozivaju sve zainteresirane strane da naprave sve kako bi bio olakšan brz i siguran razmještaj snaga Ujedinjenih naroda za očuvanje mira.

Zajednica i njezine države članice smatraju da će zajednički i koordinirani naponi snaga za čuvanje mira UN-a i promatračke misije (EZ) biti važan element za uspostavljanje potrebnih uvjeta za mirno i cjelovito rješenje krize. Takvo bi rješenje trebalo biti ostvareno aktivnim doprinosom svih strana koje sudjeluju na Konferenciji o Jugoslaviji. Oni su također naglasili i važnost daljnjeg striktnog poštivanja embarga na dobave oružja, koji je na snazi.

Zajednica i njezine zemlje članice ponavljaju kako cijene rezultate ostvarene u sklopu Mirovne konferencije o Jugoslaviji, kojom predsjedava lord Carrington. U svezi s tim oni ističu potrebu da svi sudionici u potpunosti poštuju preuzete obveze što se odnose na primjenu prijedloga Sporazuma o zaštiti prava čovjeka i manjina, kao i one o neprihvatljivosti svake promjene granica silom.

Zajednica i njezine zemlje članice sa zadovoljstvom ističu konstruktivno ponašanje Srbije, što će imati na umu kad budu ponovno razmatrali pitanje pozitivnih mjera.

Zajednica i njezine države članice podržavaju sadašnje napore, u sklopu Konferencije, za promicanje dijaloga zainteresiranih strana u Bosni i Hercegovini, kojima je cilj ustavno rješenje i koje će trebati uzeti u obzir legitimne težnje svih naroda, unutar nepovredivih granica te republike."

U svezi s tim ministri EZ "spremni su pozitivno odgovoriti na zahtjev bosanskih vlasti glede međunarodnog nadzora predviđenog referendumu, u uskoj suradnji s pripadajućim institucijama KEES-a. Zajednica i njezine države članice vrlo će pomno i nadalje pratiti napore koji bi mogli dovesti do mogućeg priznanja ostalih republika", kaže se na kraju Izjave ministara vanjskih poslova EZ.

---

* IZVOR: *Večernji list*, 20. 2. 1992.

33. Cutilleirov plan: Izetbegović, Lasić i Karadžić sporazumjeli se o "rekonstrukciji" BiH (Sarajevo, 22. 2. 1992.)*

SARAJEVO, 22. veljače (Hina) - Na konferenciji za novinare, održanoj neposredno po povratku s pregovora o BiH, u kojima su posredovali predstavnici EZ-a, predstavnici SDA, HDZ-a i SDS-a Alija Izetbegović, Miro Lasić i Radovan Karadžić izvijestili su novinare na sarajevskom aerodromu da je danas u međustranačkim razgovorima u Lisabonu postignut sporazum o "rekonstrukciji" Bosne i Hercegovine.

Na sastanku u Lisabonu zaključeno je da Bosna i Hercegovina ostane u postojećim granicama, ali da se izvrši temeljita decentralizacija tako što će se osnovati nacionalne jedinice, koje će imati određenu samoupravu, izjavio je na večerašnjoj konferenciji za novinare u Sarajevu predsjednik SDA BiH Alija Izetbegović.

Po Izetbegovićem riječima "koncesija SDS-a je što je ta stranka potvrdila integritet i nedjeljivost Bosne i Hercegovine".

"Naša koncepcija je što smo prihvatili stanovitu reorganizaciju Bosne i Hercegovine, koja će uvažavati etničke razloge, iako to ranije nije bio naš koncept", objasnio je predsjednik SDA. Istaknuvši da dolaze "dani raspleta", Izetbegović je ocijenio da "drugog puta nije bilo", te da je u Lisabonu "položen temelj, odnosno princip, koji je odledio jedno stanje koje je trajalo posljednjih godinu dana u Bosni i Hercegovini". On je dodao da time ne dolazi u pitanje održavanje referendum, te izrazio uverenost da će referendum uspjeti, i da će Bosna i Hercegovina biti nezavisna i priznata.

Izrazivši zadovoljstvo lisaboskim sporazumom, predsjednik HDZ-a Lasić izjavio je: "Ono što smo tražili livanjskim referendumskim pitanjem ispunjeno je."

"Pozvat ćemo hrvatski narod da izađe na referendum", nastavio je Lasić, istaknuvši da je prihvaćen zahtjev HDZ-a da Bosna i Hercegovina bude neovisna, te da se u njoj prizna suverenost svih triju naroda, odnosno da Bosnu i Hercegovinu trebaju tvoriti njezine sastavne jedinice. Prema Lasićevim riječima "neće biti raspačavanja i podjele Bosne i Hercegovine; ona će, kako je zajednički zaključeno, ostati u povijesnim i današnjim granicama". Lasić drži da BiH treba biti "federacija", u kojoj bi bila jedinstvena vojska, policija, centralna banka i pravni poredak.

Predsjednik SDS-a Radovan Karadžić izjavio je: "Korak koji smo napravili golem je i epohalan za bosanske prilike." Postignuti dogovor on je ocijenio kao "velik uspjeh svih triju naroda i trijumf tolerancije". Svoje zadovoljstvo Karadžić je obrazložio riječima: "Promoviran je princip da BiH neće biti unitarna, a o svemu ostalom dogovorit ćemo se". "Bosnu i Hercegovinu tvorit će konstitutivne jedinice, a time je uklonjena dominacija bilo kojega naroda", rekao je Karadžić, pozivajući "da se puške stave u šoške". "Prihvatili smo nepromjenjivost granica", dodao je on, te napomenuo: "Ne pretendiramo na pripajanje niti jednoga komadića Bosne i Hercegovine Srbiji."

Komentirajući najave proglašenje tzv. Bosanske Krajine 28. veljače, Karadžić je rekao: "SDS će zaustaviti proces koji bi mogao ometati dogovor; nema potrebe za proglašavanje krajina."

---

* IZVOR: *Večernji list*, 24. 2. 1992.

Upitan hoće li Srbi izaći na referendum, Karadžić je u odgovoru najavio takvu mogućnost, dodavši da je sada nastalo novo stanje i da, "ako ima vremena, treba postići sporazum o novom referendumskom pitanju".

34. Direktiva Glavnog štaba Patriotske lige BiH za odbranu suvereniteta Republike Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 25. 2. 1992.)*

“Neprijatelji (snage dezintegracije BiH) svojim dosadašnjim vojno-političkim djelovanjem u velikoj mjeri su uspjeli narušiti sistem vlasti i stvoriti uporišta na određenim prostorima, čime su stvorili uslove za potpunu dezintegraciju bosanskohercegovačke vlasti i cijepanje teritorija BiH.

Glavna uporišta snaga dezintegracije su u banjalučkoj regiji, istočnoj i zapadnoj Hercegovini i dobojskoj regiji, a glavni nosioci su SDS sa jugoslovenskom armijom i ekstremno krilo HDZ.

U svojim dosadašnjim aktivnostima uspjeli su: ostvariti puno političko jedinstvo SDS-a i JA, stvoriti paralelne organe vlasti na cijelom prostoru BiH, formirati komande, štabove i jedinice, uspostaviti djelimično sopstveni informativni sistem i izvršiti dislokaciju materijalnih rezervi za svoje potrebe. Reorganizacijom JA na cijeloj teritoriji BiH došlo je do velike koncentracije JA, a dolaskom Plavih šljemova ta koncentracija će biti još veća.

Ukupne snage neprijatelja su:

- JA: šest korpusa KOV (sarajevski, banjalučki, tuzlanski, bihački i dijelovi kninskog i titogradskog korpusa), vjerovatne jačine 2-3 korpusa KOV i jedan ojačani VAK.
- snage SDS-a (jačine 80.000-120.000 ljudi)
- ekstremne snage HDZ-a (jačine jedna do dvije brigade)

Osnovni cilj dejstva ovih snaga je podjela teritorije BiH i priključivanje matičnim (nacionalnim državama). Ostvarivanje ovog cilja težit će da ostvare u dvije etape: u prvoj etapi stvaranje nacionalnih konfederalnih jedinica u BiH, a u drugoj priključenje istih Velikoj Srbiji i Velikoj Hrvatskoj.

Do početka opštih dejstava očekivat je: dalje intenziviranje psihološko-propagandnih dejstava na zaoštavanju međunacionalnih odnosa, izvođenje diverzantsko-terorističkih dejstava, izazivanje socijalnih nemira, sabotaza, kidnapovanja i atentata na najistaknutije ličnosti

---

* Sefer Halilović: *Lukava strategija*, Sarajevo: Maršal, 1977., str. 164-169: «Sedmog i osmog februara 1992. godine, u selu Mehurići kod Travnika, održano je vojno savjetovanje koje će kasnije ponijeti epitet istorijsko, a na kome su se sastali komandanti regionalnih štabova i dio Glavnog štaba Patriotske lige BiH. Cilj savjetovanja bilo je usaglašavanje planova po regijama i podjela zadataka za naredni period. Priprema ovog skupa počela je krajem 1991. godine, kada sam svim štabovima na terenu poslao uputstvo: Zadaci RVŠ. Bio je to dokument kojim su, pored ostalog, udareni i temelji domaćoj namjenskoj industriji. Kada smo se sastali, podnio sam uvodno izlaganje o tadašnjoj vojnoj i političkoj situaciji i procjenu i ocjenu buduće strategije. Osnova ovog izlaganja na savjetovanju je prihvaćena i sažeta u prve dvije tačke najvažnijeg dokumenta PL-a: **Direktive za odbranu suvereniteta Republike Bosne i Hercegovine**. Izlaganje i izvještaji komandanata, neposredna razmjena mišljenja i saznanja, kompletirali su ovaj dokument koji je završen 25. februara, u Sarajevu. U pripremi i realizaciji dokumenta, kao i u vođenju skupa u Mehurićima, kao savjetnici su mi pomagali Rifat Bilajac i Zičro Suljević. No, Direktiva je moj ručni rad: u rukopisu je i umnožena, tek kasnije prekućana i dostavljena komandantima regionalnih štabova.»

muslimanskog naroda. Sa otpočinjanjem opštih dejstava očekivat je snažnu avio i artiljerijsko-raketnu podršku po svim rejonima.

2. Naše snage su organizovane u Patriotsku ligu BiH u formacije od voda do odreda i brigade, ukupne jačine 120.000 ljudi. Sa otpočinjanjem borbenih dejstava očekivati je veći priliv dobrovoljaca, pripadnika MUP-a BiH, pripadnika JA, kao i snaga muslimanskog naroda van teritorije BiH, što bi povećalo jačinu naših snaga na oko 150.000 ljudi. Osnovni zadatak snaga PL BiH je zaštita muslimanskog naroda, očuvanje integriteta i cjelovitosti BiH, kako bi se obezbijedio i ubuduće dalji zajednički život svih naroda i narodnosti na državnoj teritoriji BiH. Sa otpočinjanjem borbenih dejstava izvršiti zaštitu stanovništva i istovremeno zatvaranje glavnih pravaca koji vode na teritoriju BiH, uz masovnu primjenu rušenja, zaprečavanja, a unutar Republike određenim snagama, brzim i energičnim dejstvima blokirati i zauzeti vojne objekte (skladišta naoružanja, municije i MES i kasarni), a potom što prije naoružati formirane jedinice, dalje nastaviti planirana dejstva, u cilju stvaranja što većih slobodnih teritorija i obezbjeđenje funkcionisanja legalnih organa vlasti. Posebnu pažnju pokloniti izvlačenju i obezbjeđenju stanovništva iz ugroženih područja.

3. Sa otpočinjanjem dejstava pozvati narod Sandžaka, Kosova i Makedonije da se solidarišu sa našom pravednom borbom i odmah otpočinju borbena dejstva u cilju vezivanja snaga neprijatelja i slabljenja njegove udarne moći na prostoru BiH. Istovremeno uspostaviti kontakt, saradnju i koordinaciju na zajedničkim dejstvima sa hrvatskim narodom u BiH protiv zajedničkog neprijatelja. Na međunarodnom planu pozvati progresivnu svjetsku javnost da zaštiti bosanskohercegovački suverenitet.

4. Odlučio sam, uz angažovanje svih snaga Patriotske lige BiH, u sadejstvu sa susjedima, brzim i energičnim dejstvima zatvoriti glavne pravce koji izlaze na teritoriju BiH, a posebno iz doline Drine i Sutjeske. Istovremeno po unutrašnjim pravcima, izvršiti zaprečavanje i posjedanje pogodnih položaja za odbranu naroda BiH, sa težištem na pravcima koji vode iz šireg regiona Banje Luke i istočne Hercegovine. Određenim snagama, brzim i energičnim prepadnim dejstvima zauzeti skladišta i magacine municije, MES-a i naoružanja JA, blokirati kasarne, sprečavati prodore i širenje neprijateljskih dejstava na cjelokupnom prostoru BiH. Po stvaranju povoljnih uslova preći na šira ofanzivna dejstva sa ciljem razbijanja, uništenja i protjerivanja neprijatelja sa teritorije BiH. Glavne snage imati u Centralnoj Bosni, a pomoćne u cazinsko-prijedorskom i regionu Tuzle...”

35. Cutilleirov plan: Prijedlog HDZ BiH "O budućem državnom statusu Bosne i Hercegovine" (Sarajevo, 25. 2. 1992.)*

Priopćenje "O budućem državnom statusu Bosne i Hercegovine"

"Na razgovorima predstavnika HDZ-a, SDA i SDS-a o budućem državnom statusu Bosne i Hercegovine, delegacija HDZ-a, koju je u Lisabonu predvodio Miro Lasić, izašla je sa stavovima u kojima definira svoje shvaćanje i prihvaćanje budućeg državnog uređenja.

Osnovni zahtjev HDZ-a jest očuvanje Bosne i Hercegovine u njezinim povijesnim granicama, koje su i današnje granice kao neovisne i suverene države tri konstitutivna i suverena naroda i građana koji žive na ovom tlu. Po prijedlogu HDZ-a, Bosna i Hercegovina bila bi, kao višenacionalna zajednica, država s podijeljenom suverenosti; jedna bi pripadala zemaljskim (ili kantonalnim) vlastima, a druga središnjoj (kon/federalnoj ili saveznoj) vlasti. Svaka vlast u svojim bi područjima bila suverena.

Znači, državotvorni narodi Bosne i Hercegovine bili bi suvereni i oni bi svoju suverenost ostvarivali u jednoj ili više sastavnih jedinica države. Zemaljske odnosno kantonalne vlasti (vlasti sastavnih jedinica) suverene su osim u onom dijelu u kojem je suverenost prenesena na središnju (državnu) vlast. One su ograničene saveznim ustavom, ali uživaju sva prava i svu vlast izuzevši one vlasti, koju su delegirale središnje vlasti.

Federativna država Bosna i Hercegovina trebala bi osigurati ravnopravnost i suverenost naroda i građana, neovisnost zemlje, ona treba štiti slobode i prava 'zemalja' (ili kantona).

Najviši državni akt bio bi savezni (federalni) ustav, koji će državu ustanoviti na načelima ravnopravnosti, pariteta, te konsenzusnog odlučivanja o bitnim narodnosnim pitanjima.

Na čelnim razinama državne vlasti učestvuje tri naroda je jednakopravno - paritetno. Ovo načelo o jednakim pravima neizmjenljivo je i ne može ovisiti o brojnosti bilo kojega od ovih naroda. Sastav državne administracije, pravosuđa, policije i oružanih snaga treba odgovarati proporcionalno nacionalnom sastavu stanovništva Bosne i Hercegovine.

Moneta Bosne i Hercegovine je vlastita - jedinstvena. Neotuđivo pravo (suverenitet) hrvatskog naroda u državi Bosni i Hercegovini jest ukupna (duhovna i materijalna) komunikacija s cjelinom hrvatskog naroda. U tom smislu Hrvati zahtijevaju pravo na dvojno državljanstvo Republike Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske. Ustavnim zakonom treba garantirati da Bosna i Hercegovina neće prihvatiti niti uređivati sa drugim zemljama državne odnose, koji bi mogli biti protivni interesima hrvatskog naroda.

'Zemlje', kantoni, regije ili županije bit će određeni po volji stanovništva i međunacionalnog dogovora, vodeći računa o hrvatskom nacionalnom interesu, koji se iskazuje ne samo današnjim većinskim nacionalnim sastavom stanovništva, nego i hrvatskim povijesnim pravima kao i svetištima hrvatskog naroda na tlu Bosne i Hercegovine. Svi Hrvati na

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA0152, 25.02.1992/2711. Miro Lasić, šef izaslanstva HDZ-a, koje je 21-21. 2. 1992. bilo na pregovorima s predstavnicima SDA i SDS-a u Lisabonu, a u kojem su još bili Mate Boban i Iko Stanić, pročitao je 25.2.1992. na konferenciji za novinare HDZ-a BiH priopćenje stranke o zastupanim stajalištima HDZ-a na lisabonskom sastanku. Priopćenje naslovljeno "O budućem državnom statusu Bosne i Hercegovine" podijeljeno je novinarima.

teritoriju Bosne i Hercegovine imat će zaštitu prava navedenu u članku 2 (3) Nacrta Haške konvencije.

Model državnog statusa, koji je u Lisabonu predlagala delegacija HDZ-a poznat je i primjenjivan u suvremenom svijetu u raznim inačicama (Sjedinjene Američke Države, Švicarska, Belgija i dr.). Sjedinjene Američke Države izgradile su (od 1787. godine) federativnu državu u kojoj je građanin podređen dvjema suverenim jurisdikcijama, a taj su model prihvatile mnoge zemlje, koje se odlikuju izrazitim nacionalnim i povijesnim razlikama. U tim zemljama uz središnju (državnu) vlast uspostavlja se i suverena zemaljska (ili kantonalna) vlast. Pravni poredak mora biti jedinstven i država mora garantirati svakom građaninu na cijelom teritoriju pravnu sigurnost.

Ustavna pitanja između vlasti i države i vlasti sastavnih jedinica trebao bi rješavati posebni ustavni sud, koji bi uključivao nepristran element što ne bi dolazio ni iz Bosne i Hercegovine, ni iz njezinih susjednih zemalja. Da bi državotvorni model, koji predlaže HDZ zaživio, nužno je suglasnost (i verifikacija) sva tri konstitutivna naroda odnosno političkih stranaka, koje te narode legitimno predstavljaju.

Hrvatska demokratska zajednica ne traži za hrvatski narod u Bosni i Hercegovini ništa više prava nego što drži da i drugim konstitutivnim narodima u Bosni i Hercegovini pripada".

**36. Skupštine srpskog naroda BiH: Odluka o proglašenju Ustava
Srpske Republike BiH (Sarajevo, 28. 2. 1992.) ***

Na osnovu tačke IV Deklaracije o proglašenju Republike Srpskog Naroda Bosne i Hercegovine, Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, na sjednici održanoj 28. februara 1992. godine, donijela je

**Odluku
o proglašenju ustava Srpske Republike Bosne i Hercegovine**

Proglašava se Ustav Srpske Republike Bosne i Hercegovine, koji je donijela Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini na sjednici održanoj 28. februara 1992. godine

Broj: 02-94/92

28. februara 1992. godine

Sarajevo

Predsjednik

Skupštine srpskog

naroda BiH

Mr. Momčilo Krajišnik s.r.

---

* IZVOR: *Službeni glasnik Srpskog naroda u Bosni i Hercegovini*, Godina I - Broj 3, 16. 3. 1992.

37. Konačni rezultati referenduma u BiH (Sarajevo, 9. 3. 1992.)*

SARAJEVO, 9. ožujka (Hina) - Republička izborna komisija Bosne i Hercegovine priopćila je danas konačne i službene rezultate republičkog referenduma održanog 29. veljače i 1. ožujka ove godine, a glede utvrđivanje statusa Bosne i Hercegovine.

Prema podacima općinskih izbornih komisija od ukupnog broja od 3,253.847 glasača na referendum je izašlo i glasovalo 64,31 posto ili 2,073.568 građana sa pravom glasa.

Od ukupnog broja važećih glasačkih listića, "ZA" je bilo 2,061.932 glasača ili 99,44 posto, dok je "PROTIV" glasovalo 6.037 glasača ili 0,29 posto. Nevežećih je listića bilo 5.227 odnosno 0,25 posto, navodi se u današnjem priopćenju Republičke izborne komisije iz Sarajeva. (Hina).

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA3090111:1, 09.03.1992

38. Cutilleirov plan: Izjava o načelima za novo ustavno ustrojstvo Bosne i Hercegovine (Bruxelles, 9. 3. 1992.)*

Izjava o načelima za novo ustavno ustrojstvo Bosne i Hercegovine

A: NEOVISNOST

1. Bosna i Hercegovina bila bi država sačinjena od određenog broja sastavnih jedinica, temeljenih na nacionalnoj osnovi i vodeći računa o gospodarskim, zemljopisnim i drugim kriterijima.
2. Bosna i Hercegovina će zadržati svoje sadašnje granice, a niti Vlada Bosne i Hercegovine niti Vlade sastavnih jedinica neće poticati ni podupirati pretenzije na bilo koji dio njezinog teritorija od strane susjednih država.
3. Suverenost počiva u građaninu muslimanskog, srpskog i hrvatskog naroda i građanima drugih naroda i narodnosti, koji ostvarivaju svoju suverenost građanskim učešćem u sastavnim jedinicama i u centralnim organima Republike.

B: OPĆA NAČELA

1. Bosnom i Hercegovinom i njenim sastavnim jedinicama upravljalo bi se u skladu sa slijedećim ustavnim načelima, kako se ona razumiju i općenito provode u demokratskim državama zapadne Europe i kako je izloženo u nacrtu Konvencije o kojem se raspravlja na Konferenciji.
  - a. Poštivanje ljudskih prava kao najviših mjerila predviđeno u nacrtu Konvencije, poštivanje privatnog vlasništva, tržišne privrede i slobodnog poduzetništva;
  - b. Opće i jednako pravo glasa, slobodni izbori i tajno glasovanje;
  - c. Sloboda za političku i sindikalnu djelatnost;
  - d. Svjetovni državni sustav s punom slobodom vjeroispovijesti, razdvojenošću crkve od države, razdvojenošću ovlasti izvršne, zakonodavne i sudske vlasti, poštivanjem zakona i s demokratskim djelotvornim sustavom nadzorom nad ustavnošću i zakonitošću i zaštitom ustavnosti i zakonitosti;
- c. Međunarodni nadzor i jurisdikcija nad zaštitom ljudskih prava i sloboda.

C: SKUPŠTINA I VLADA BOSNE I HERCEGOVINE

1. Skupština Bosne i Hercegovine bi se sastojala od Doma građana, neposredno izabranog, i Doma sastavnih jedinica, u kojem bi svaka od sastavnih jedinica imala jednaki broj zastupnika.
2. Skupština Bosne i Hercegovine, djelujući kroz Dom građana i Dom sastavnih jedinica, i Vlada bili bi zakonodavno nadležni razmatrati i usuglašavati prijedloge iz sastavnih jedinica i upravljati na ovim sektorima: Narodna banka i monetarna politika, vanjski poslovi, opća ekonomska politika, ekonomski odnosi uključujući transport, energetiku,

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 12. 3. 1992.

naftovode i vodoupravu, gdje se bilo koji od ovih sektora tiče više od jedne od sastavnih jedinica kao i druga područja o kojima se kasnije odluči.

Odluke u svezi sa zastavom i grbom, višim školstvom, vjerskim odnosima, makro-ekonomskom politikom, odluke u svezi s odnosima Bosne i Hercegovine sa susjednim državama i drugim predmetima o kojima se odluči, donosile bi se u Domu sastavnih (jedinica) četiripetinskom većinom ukupnog broja zastupnika u Domu.

Napomena: O oružanim snagama i o redarstvu će se kasnije raspravljati.

3. Sastav državne uprave i sudstva Bosne i Hercegovine bi proporcionalno održavao nacionalni sastav pučanstva Bosne i Hercegovine.

4. Radi rješavanja ustavnih pitanja između vlasti Bosne i Hercegovine i vlasti sastavnih jedinica osnovalo bi se posebno Sudsko sjedište u čiji bi sastav mogao biti uključen na razdoblje od najmanje pet (5) godina nepristrani element koji nije iz Bosne i Hercegovine niti iz susjednih država. Ovo Sudsko sjedište imat će po jednog člana iz svake sastavne jedinice i isti broj članova više jednog člana izvana. Olučivat će natpolovičnom većinom.

D: SASTAVNE JEDINICE

1. U granicama Bosne i Hercegovine osnovat će se sastavne jedinice čija se teritorija definira u dijelu E ovoga teksta.

2. Skupština i Vlada sastavnih jedinica imala bi ovlasti, s nadređenim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine samo u područjima strogo određenim gore i u suglasnosti s gore određenom procedurom, nad svim predmetima od zakonodavnog i upravnog interesa za sastavne jedinice. To bi se posebno odnosilo na slijedeća područja:

- upravne službe i osoblje sastavne jedinice ;
- izvlašćivanje nekretnina za javnu uporabu;
- zemljišno-knjižne službe;
- protupožarne službe;
- gospodarske komore;
- nadzor nad zadružnim trgovinskim organizacijama;
- štedne banke i kreditne ustanove;
- nadzor nad dobrotvornim ustanovama;
- socijalno osiguranje;
- zdravstveno osiguranje;
- čuvanje povijesne, umjetničke i kulturne baštine;
- kulturne ustanove kao što su knjižnice, instituti i muzeji;
- upotreba zemljišta;
- ekološki nadzor;
- stambena pitanja;
- pitanja tržišta;

- cestovna mreža;
- zaštita od elementarnih nepogoda;
- rudarstvo;
- lov i ribolov;
- zakonom zaštićena prirodna područja;
- vodovodi;
- cijevovodne mreže;
- transport unutar sastavne jedinice;
- turizam;
- poljoprivreda i šumarstvo;
- socijalna pomoć;
- školstvo i škole;
- redarstvo;
- trgovine i drugi aspekti ekonomske politike;
- sigurnost na javnim skupovima;
- higijena;
- šport, rekreacija i ostali sektori kako bude odlučeno.

Svaka bi sastavna jedinica organizirala svoje ustanove. Sastavna jedinica može uspostaviti i održavati veze i odnose s drugim Republikama i ustanovama u toj Republici, ukoliko te veze i odnosi ne ugrožavaju samostalnost i integritet Bosne i Hercegovine kao federalne države.

3. Svaka ustanova (državna administracija, sudstvo itd.), koju bi osnovala sastavna jedinica održavat će nacionalni sastav sastavne jedinice.
4. Pripadnici nacionalnih skupina koji bi bili u manjini u nekoj sastavnoj jedinici bit će zaštićeni na sličan način kako je uređeno u Članu 2 (3) nacarta Konvencije.

E: DEFINICIJA SASTAVNIH /JEDINICA/

Uspostavit će se radna skupina koja će definirati teritorij sastavnih jedinica temeljenih na nacionalnoj osnovi i vodeći računa o gospodarskim, zemljopisnim i drugim kriterijima.

F: PRIJELAZNE ODREDBE

1. Ustavni zakon kojim bi se modificirao Ustav, radi provođenja ovih načela, bit će priređen i podnjet na razmatranje Skupštini Bosne i Hercegovine u najkraćem mogućem roku.

Bruxelles, 9. ožujka 1992.

39. SAD/EZ: Zajednička deklaracija o priznanju jugoslavenskih republika (Bruxelles, 10. 3. 1992.)*

Izjava za tisak o priznanju jugoslavenskih republika

Evropska zajednica i njezine države-članice i Sjedinjene Američke Države ponovo ističu svoju snažnu podršku planu za održavanje mira UN, mirovnoj konferenciji EZ kojoj predsjedava lord Carrington i ključnim načelima na kojima se temelji potraga za političkim rješenjem jugoslavenske krize u sklopu konferencije EZ: nepromjenjivosti granica jugoslavenskih republika silom ili bez uzajamnog dogovora, snažnoj zaštiti ljudskih prava i prava svih narodnih i etničkih skupina u svim republikama. Evropska zajednica i njezine države-članice i Sjedinjene Države suglasile su se da usklade svoj pristup dovršetku procesa priznavanja onih jugoslavenskih republika koje traže neovisnost.

Evropska zajednica i njezine države-članice, imajući na umu svoju deklaraciju od 16. prosinca 1991, i Sjedinjene Države složile su se:

1. da će Sjedinjene Države, u tom kontekstu, brzo i pozitivno razmotriti zahtjeve za priznavanjem Hrvatske i Slovenije tako što će poduprijeti »dvotračni« pristup utemeljen na razmještanju snaga za održavanje mira UN i mirovnoj konferenciji EZ pod predsjedanjem lorda Carringtona;
2. da će Zajednica i njezine države-članice i Sjedinjene Države također uskladiti svoj pristup Srbiji i Crnoj Gori, koje su izrazile želju za osnivanjem zajedničke države, i ukazati posebnu pažnju njihovom potvrđenom poštivanju teritorijalne cjelovitosti drugih republika i prava manjina na njihovom teritoriju, kao i njihovu spremnost da pregovaraju o pitanjima nasljedstva jugoslavenske države na konferenciji EZ, na temelju sporazuma s ostalim četirima republikama, te
3. da se trebaju pozitivno razmotriti zahtjevi za priznavanjem drugih dviju republika, podrazumijevajući razrješenje preostalih pitanja Evropske zajednice u vezi s tim dvjema republikama. U tom kontekstu, one snažno zahtijevaju od svih strana u Bosni i Hercegovini da bez odgode prihvate ustavno uređenje kojim će se postići miran i skladan razvoj te republike unutar njenih postojećih granica. Zajednica i Sjedinjene Države također su se čvrsto složile da će se usprotiviti podriivanju stabilnosti i teritorijalne cjelovitosti tih dviju republika.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 12. 03. 1992.

40. Cutilleirov plan: primjedbe i prijedlozi HDZ-a BiH na "Izjavu o načelima novog ustavnog ustrojstva za Bosnu i Hercegovinu"*

Uoči nastavka razgovora o načelima novog ustavnog ustrojstva za Bosnu i Hercegovinu, koji će se, kako je najavljeno, održati u četvrtak, 27. veljače u Sarajevu, između predstavnika SDA, HDZ-a BiH i SDS-a BiH, Hrvatska demokratska zajednica BiH uputila je sekretarijatu konferencije o Jugoslaviji u Bruxellesu (Brisl), a na ruke Jose Cutilheiroa (Žoze Kutiljeiru) dopis, koji je potpisao dopredsjednik HDZ-a BiH Mate Boban, s primjedbama i prijedlozima na tekst "Izjave o načelima novog ustavnog ustrojstva za Bosnu i Hercegovinu". Primjedbe i prijedloge HDZ-a BiH objavljujemo u cijelosti:

"Nakon poruke teksta 'Izjava o načelima novog ustavnog ustrojstva za Bosnu i Hercegovinu', Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine dostavlja cijenjenom naslovu slijedeće primjedbe i prijedloge:

A. Nezavisnost

1. Bosna i Hercegovina bit će nakon međunarodnog priznanja nezavisna kao državna zajednica triju konstitutivnih i suverenih naroda u njihovim državnim područja.
2. Bez primjedbe.
3. Pripadnici triju nacija, Muslimani, Srbi i Hrvati ostvarivat će svoja suverena prava izvorno u konstituirajućim jedinicama državne zajednice Bosne i Hercegovine, a kroz državnu zajednicu Bosne i Hercegovine, kako je to utvrđeno ustavnim aktom o njezinom osnivanju.

B. Opća načela

1. U državnoj zajednici Bosni i Hercegovini i njezinim konstituirajućim državnim područjima, vlast će biti ustrojena u skladu sa slijedećim načelima:

A, B, C, D i E bez primjedbe.

C. Skupština i Vlada Bosne i Hercegovine

1. Bez primjedbe.
2. Djelokrug (nadležnosti) Skupštine državne zajednice Bosne i Hercegovine i drugih njezinih organa, kao i način odlučivanja u njima, bit će utvrđeni ustavnim aktom, koji će se donijeti uz suglasnost predstavnika triju konstitutivnih i suverenih naroda.
3. Sastav državne uprave, sudstva i oružanih snaga državne zajednice Bosne i Hercegovine odražavat će proporcije nacionalnog sastava stanovništva Bosne i Hercegovine.
4. Radi rješavanja sukoba o pravima i dužnostima između vlasti državnih konstituirajućih jedinica i vlasti državne zajednice Bosne i Hercegovine osnovat će se sud u čiji bi sastav mogao biti uključen na razdoblje od najmanje pet godina i neki nepristrani element izvan Bosne i Hercegovine ili bilo koje susjedne države.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 26. 2. 1992.

D. Konstituirajuće jedinice Bosne i Hercegovine

1. U granicama Bosne i Hercegovine uspostaviti će se tri državne konstituirajuće jedinice, čiji se teritorij definiše u dijelu E. ovog teksta.
2. Djelokrug (nadležnosti) Skupštine i drugih organa državnih konstituirajućih jedinica državne zajednice Bosne i Hercegovine utvrdit će se ustavnim aktom o osnivanju državne zajednice Bosne i Hercegovine, polazeći od načela o njihovom izvornom suverenitetu.
3. Upravne službe, policija, sudstvo i svaka nacionalna garda, koju bi osnovala konstituirajuća jedinica, odražavat će nacionalni sastav konstituirajuće jedinice.
4. Bez primjedbe.
5. Bez primjedbe.

E. Definiiranje konstituirajućih jedinica

1. Prihvata se uz primjedbu da su mjerila određivanja teritorija konstituirajućih jedinica neprecizna.

F. Prijelazne odredbe

1. Ustavni sporazum triju konstitutivnih i suverenih naroda, koji se donosi uz uvjet jednoglasnosti delegacija triju konstitutivnih naroda bit će priređen i podnjet na razmatranje Skupštini Bosne i Hercegovine u najkraćem mogućem roku."

41. Cutilleirov plan: Tekst izjave o načelima za novo ustrojstvo Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 18. 3. 1992.)*

Izjava o načelima za novo ustavno ustrojstvo Bosne i Hercegovine

A. Nezavisnost

1. Bosna i Hercegovina će biti država sačinjena od tri sastavne jedinice, temeljene na nacionalnim načelima i vodeći računa o gospodarskim, zemljopisnim i drugim kriterijima.
2. Bosna i Hercegovina će zadržati svoje sadašnje granice i niti vlada Bosne i Hercegovine, niti vlade sastavnih jedinica neće poticati ni podupirati težnje prema bilo kojem dijelu njezina teritorija od strane susjednih država.
3. Suverenitet počiva u građanima muslimanskog, srpskog i hrvatskog naroda, te drugim narodima i nacionalnostima, koji ostvaruju svoju suverenost građanskim sudjelovanjem u sastavnim jedinicama i u središnjim organima republike.

B. Opća načela

1. Bosnom i Hercegovinom i njenim sastavnim jedinicama upravljat će se u skladu sa slijedećim ustavnim načelima, kako se ona razumiju i općenito provode u demokratskim državama zapadne Europe, te kako su izložena u nacrtu konvencije o kojem se raspravlja na konferenciji:
  - a. Poštivanje ljudskih prava kao najviših mjerila predviđeno u nacrtu konvencije, poštivanje privatnog vlasništva, tržišne privrede i slobodnog poduzetništva;
  - b. Opće i jednako pravo glasa, slobodni izbori i tajno glasovanje;
  - c. Sloboda za političku i sindikalnu djelatnost;
  - d. Svjetovni državni sustav s punom slobodom vjeroispovijesti, razdvojenošću crkve od države, razdvojenošću ovlasti izvršne, zakonodavne i sudske vlasti, s poštivanjem zakona i s demokratskim djelotvornim sustavom nadzora i zaštite ustavnosti i zakonitosti ;
  - e. Međunarodni nadzor i jurisdikcija nad zaštitom ljudskih prava i sloboda.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 19.3.1992. Dokument usvojen na petoj rundi pregovora o BiH pod pokroviteljstvom EZ.; *Politika*, 19.3.1992.

C. Skupština i vlada Bosne i Hercegovine

1. Skupština Bosne i Hercegovine će se sastojati od doma građana, neposredno izabranog, te doma sastavnih jedinica u kojem će svaka od sastavnih jedinica imati jednaki broj zastupnika.
2. Skupština Bosne i Hercegovine, djelujući kroz dom građana i dom sastavnih jedinica, i vlada bit će nadležni da donose zakone, razmatraju i usuglašavaju prijedloge iz sastavnih jedinica, te da upravljaju slijedećim sektorima: središnjom bankom i monetarnom politikom, vanjskim odnosima, obranom (pitanja budućih oružanih snaga Bosne i Hercegovine precizirat će se tijekom pregovora. To se ne odnosi na sadašnju armiju, o kojoj će se rješenje utvrditi odvojeno), općom ekonomskom politikom, gospodarskim odnosima, te - u slučaju da bilo koji od dalje navedenih sektora uključuje više od jedne sastavne jedinice - prometom, energetikom, naftovodima i vodoupravom, te drugim sektorima o kojima će se kasnije odlučiti. Odluke u vezi sa zastavom i grbom, višim školstvom, vjerskim pitanjima, pitanjima obrane, makroekonomskom politikom, važnim ili općim pitanjima ekonomske politike, odlukama o odnosima Bosne i Hercegovine sa susjednim državama, te druga pitanja o kojima se donesu odluke bit će donošene u domu sastavnih jedinica četvoropetinskom većinom ukupnog broja zastupnika u domu.
3. Sastav državne uprave i sudstva Bosne i Hercegovine odražavat će proporcionalno nacionalni sastav pučanstva Bosne i Hercegovine.
4. Radi rješavanja ustavnih pitanja između vlasti Bosne i Hercegovine i sastavnih jedinica uspostaviti će se posebni sud, u čiji će sastav na razdoblje od najmanje pet godina biti uključeni nepristrani članovi, koji nisu iz Bosne i Hercegovine ili njoj susjednih država. Sud će imati po jednog člana iz svake jedinice i isti broj članova uz jednog više izvana. Odluke će se donositi natpolovičnom većinom.

D. Sastavne jedinice

1. U granicama Bosne i Hercegovine uspostaviti će se sastavne jedinice, čiji se teritorij definira u dijelu E ovog teksta.
2. Skupština i vlada sastavnih jedinica imat će ovlasti, sukladno zakonodavstvu Bosne i Hercegovine na ograničenim područjima, koja su gore navedena i u skladu s gore navedenim postupcima, da donose zakone i upravljaju pitanjima od interesa za sastavne jedinice, a to su: upravne službe i osoblje sastavnih jedinica, izvlašćivanje nekretnina za javnu uporabu, zemljišno-knjižne službe, protupožarne službe, gospodarske komore, nadzor nad zadružnim trgovačkim organizacijama, štedne banke i kreditne ustanove, nadzor nad dobrotvornim ustanovama, socijalno osiguranje, zdravstveno osiguranje, čuvanje povijesne, umjetničke i kulturne baštine, kulturne ustanove kao što su knjižnice, instituti i muzeji, korištenje zemljišta, ekološki nadzor, stambena pitanja, tržište, ceste, zaštita od elementarnih nepogoda, rudarstvo, lov i ribolov, zakonom zaštićena prirodna područja, vodovoprivreda, cjevovodi, promet unutar sastavne jedinice, turizam, poljoprivreda i šumarstvo, socijalna pomoć, školstvo i škole, redarstvo, trgovina i drugi oblici ekonomske politike, sigurnost na javnim skupovima, higijena, šport i rekreacija, te drugi sektori o kojima se naknadno odluči. Svaka sastavna jedinica će organizirati svoje ustanove. Sastavna jedinica može uspostaviti i održavati odnose i veze sa drugim

republikama i organizacijama u njima, ako ti odnosi i veze ne ugrožavaju nezavisnost i integritet Bosne i Hercegovine.

3. Sve ustanove (državna uprava, sudstvo, itd.), koje osnuje neka sastavna jedinica proporcionalno će odražavati nacionalni sastav te sastavne jedinice.
4. Pripadnici naroda, koji će biti u manjini u određenoj sastavnoj jedinici, bit će zaštićeni na sličan način kako je uređeno u članku 2 (3) nacarta konvencije.

E. Definicija sastavnih jedinica

Uspostavit će se radna skupina, koja će odrediti teritorije sastavnih jedinica na temelju nacionalnih načela i vodeći računa o gospodarskim, zemljopisnim i drugim kriterijima. Karta utemeljena na apsolutnoj ili relativnoj nacionalnoj većini u svakoj općini predstavljat će temelj rada radne skupine i bit će podređena samo amandmanima, koji bi bili u skladu s gore navedenim kriterijima. (Karta je priložena izjavi).

F. Prijelazne odredbe

1. Podređen definiciji sastavnih jedinica u svrhu budućih sporazuma u skladu s dijelom E ove izjave, ustavni zakon kojim bi se modificirao ustav kako bi se provela navedena načela, bit će pripremljen i podnjet na razmatranje Skupštini Bosne i Hercegovine u najkraćem mogućem roku, i morat će biti potvrđen na referendumu naroda pod međunarodnim nadzorom.

Ovaj je tekst temelj za buduće pregovore

Sarajevo, 18. ožujka 1992. godine

42. Cutilleirov plan: Briselski dodatak izjavi o ustavnom ustrojstvu Bosne i Hercegovine (Bruxelles, 30. i 31. 3. 1992.)*

U sklopu mirovne konferencije o Jugoslaviji, 6 sjednica razgovora o budućem ustavnom uređenju Bosne i Hercegovine održana je u Bruxellesu 30. i 31. ožujka, pod predsjedanjem Ambadora J. Cutileiroa, koordinatora Mirovne konferencije.

Sa sjednice je odaslan zahtjev svima u Bosni i Hercegovini da se suzdrže od nasilja i svih drugih djelatnosti kojima bi se moglo ugroziti mirno rješavanje problema s kojima se ta zemlja suočava.

Na ovom krugu razgovora sudionici su se složili da, pod međunarodnom kontrolom, u ustav moraju biti uključeni mehanizmi koji će omogućiti bolju zaštitu ljudskih prava u Bosni i Hercegovini. U te će mehanizme spadati sud, mješovita komisija i dogovori o promatračima.

Također je dogovoreno da se ustanovi radna skupina koja će, pod predsjedanjem nekog predstavnika EZ, definirati teritorije konstitutivnih jedinica. Ova će se skupina sastati što je prije moguće, a svoje će preporuke podnijeti do 15. svibnja.

Vođe triju glavnih parlamentarnih stranaka, koji se sastaju u Bruxellesu pod pokroviteljstvom EZ, na šestom krugu razgovora o budućem ustavnom ustrojstvu Bosne i Hercegovine

- svečano obećavaju da će učiniti sve što je u njihovoj moći da smanje razinu nasilja u Bosni i Hercegovini;
- hitno pozivaju sve u Bosni i Hercegovini, bez obzira na etničko podrijetlo, vjeru i političke sklonosti, da se suzdrže od nasilja, provociranja nasilja i od svake vojne ili političke akcije koja bi mogla ugroziti već sklopljene sporazume triju stranaka i unijeti sumnju u uspješan ishod ovih razgovora.

Oni su čvrsto uvjereni da će atmosfera mira olakšati razumijevanje, ubrzati pregovore i omogućiti skoro pisanje novog, svima prihvatljivog ustava.

Dodatak odsječku B Izjave o načelima od 18. ožujka 1992.

Ljudska prava

1. Ustav će uključiti odredbe koje će jamčiti zaštitu ljudskih prava i prava manjina, onako kako stoji u Članku 2. a), b) i d) nacрта Konvencije Mirovne konferencije EZ o Jugoslaviji, a vlasti Bosne i Hercegovine, te vlasti konstitutivnih jedinica, omogućit će provođenje tih prava.
2. Slučajeve kršenja ovih prava rješavat će, kao konačni Prizivni sud, posebni Sud, predviđen paragrafom C4 dogovorene Izjave o načelima; jurisdikcija toga Suda bit će proširena i na takve slučajeve.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA0069, 02.04.1992/5509. Dokumenti usaglašeni na 6. krugu razgovora na konferenciji o BIH u Bruxellesu 30. i 31. ožujka 1992.:

3. Po jedan predstavnik svake od triju nacija i četiri predstavnika EZ, uključujući i predsjedavajućeg, bit će u Mješovitoj komisiji za ljudska prava. Mješovita komisija razmatrat će i donositi preporuke većinom glasova o svim pitanjima koja se tiču tih prava, a budu postavljena pred nju.
4. Ustanovit će se jedna promatračka misija u kojoj će biti i članovi iz Europske zajednice. Ona će, na zahtjev nekog predstavnika u Mješovitoj komisiji za ljudska prava, moći istraživati i izvještavati o svim navodima kršenja prava iz paragrafa 1.

Izveštaj Radne skupine o definiciji konstitutivnih jedinica u Bosni i Hercegovini.

1. Radna skupina sastojat će se od tri osobe iz triju stranaka koje su predstavljene na razgovorima o budućem ustavnom uređenju Bosne i Hercegovine, kao i od tri osobe koje će imenovati EZ, a među kojima će biti i predsjedavajući EZ.
2. Sastat će se čim se imenuju svi članovi, a svoje će preporuke podnijeti Predsjedavajućem ovih razgovora do 15. svibnja 1992.
3. Radna skupina izradit će kartu konstitutivnih jedinica. Temeljit će svoj rad na nacionalnom načelu. Kriterij koji će radna skupina uzeti u obzir, uz ekonomski i geografski, uključivat će povijesna, religijska, kulturna i edukacijska načela, pitanja transporta i komunikacija, kao i volju građana, do one razine do koje članovi Radne skupine budu smatrali opravdanima.
4. Radna skupina pokušat će postići jednoglasne preporuke pri približavanju suprotstavljenih zahtjeva. No ukoliko ne uspiju postići dogovor, njezini članovi mogu podnijeti odvojene preporuke.

43. Zajednička izjava ministara vanjskih poslova EZ o priznanju Republike Bosne i Hercegovine (Bruxelles, 6. 4. 1992.) *

»Zajednica i njezine zemlje članice odlučili su priznati Republiku Bosnu i Hercegovinu od 7. travnja 1992. godine. Mjere provedbe ove odluke poduzet će zasebno svaka zemlja, u skladu s međunarodnom praksom.

Zajednica i njezine zemlje članice također su odlučili da na Republiku Srbiju prošire povlastice pozitivnih mjera slične onima koje su zajamčene drugim republikama 2. prosinca 1991. godine te 10. siječnja 1992. godine. Od Predsjedništva, Komisije te predsjedatelja Konferencije o Jugoslaviji zatraženo je da sa srpskim vlastima rasprave o uvjetima provedbe te odluke, u skladu s načelima dogovorenim između Zajednice i njezinih zemalja članica.

Zajednica i njezine zemlje članice također su čuli izvješće svog Predsjedništva o naporima za postizanje rješenja pitanja druge republike. Oni očekuju da će ti naponi ubrzo dati rezultate. «

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 7. 4. 1992.

II Dio

Od međunarodnog priznanja BiH do početka rada Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji (Londonska konferencija)

**44. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Odluka o priznanju
Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine kao suverene i
samostalne države (Zagreb, 7. 4. 1992.)***

Gospodin
ALIJA IZETBEGOVIĆ
Predsjednik Predsjedništva
SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE
BOSNE i HERCEGOVINE

Posebna mi je čast izvijestiti Vas da sam u svojstvu Predsjednika Republike Hrvatske, na osnovi članka 94. i 99. Ustava Republike Hrvatske, a u skladu sa zaključkom Sabora Republike Hrvatske od 27. ožujka 1992. i prijedlogom Vlade Republike Hrvatske od 6. travnja 1992. donio

ODLUKU

**o priznanju Socijalističke Republike Bosne i
Hercegovine kao suverene i samostalne države**

1. Republika Hrvatska kao suverena i samostalna država priznaje samostalnost i suverenost Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine kao zajednicu triju konstitutivnih naroda. Međunarodno priznanje podrazumijeva jamčenje suverenog prava hrvatskoga naroda kao jednoga od triju konstitutivnih naroda u Bosni i Hercegovini.
2. Ovim aktom o priznanju ujedno nudimo dvojno državljanstvo pripadnicima hrvatskoga naroda koji to žele, te predlažemo da to pitanje uredimo bilateralnim ugovorom.
3. Predlažem da vlade naših zemalja u što skorije vrijeme povedu razgovore o uspostavi diplomatskih odnosa i svekolike suradnje između Bosne i Hercegovine i Hrvatske.

U Zagrebu, 7. travnja 1992.

Predsjednik Republike Hrvatske
Dr. Franjo Tuđman

---

* IZVOR: Fotokopija potpisanog dokumenta u arhivi autora.

45. Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini: Odluka o proglašavanju Srpske Republike Bosne i Hercegovine (Banja Luka, 7. 4. 1992.)*

Odluka o proglašenju Srpske Republike Bosne i Hercegovine

Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini proglasila je u Banja Luci nezavisnost Srpske republike Bosne i Hercegovine, koja „može stupati u zajednice sa drugim subjektivitetima u Jugoslaviji“. Prema saopštenju dostavljenom Tanjugu sa potpisom Momčila Krajišnika, Skupština je obavestena da su dr Biljana Plavšić i prof dr Nikola Koljević dali ostavke na položaj članova Predsedništva Bosne i Hercegovine, u kome posle toga ostaju samo tri muslimanska i dva hrvatska predstavnika.

Tekst saopštenja sa zasedanja Skupštine glasi:

Na zasedanju Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, održanog 07. aprila 1992. godine u Banja Luci donesena je odluka o proglašenju Srpske Republike Bosne i Hercegovine, nezavisnom republikom, koja može stupati u zajednice sa drugim državnim subjektivitetima u Jugoslaviji i subjektivitetima stvorenim u izjašnjavanju ostalih naroda Bosne i Hercegovine. Na ovaj korak poslanici Skupštine Srpskog naroda u Bosni i Hercegovini su se odlučili saglasno ustavnim ovlašćenjima, a kao odgovor na neviđene manipulacije muslimanskog naroda u Bosni i Hercegovini izvršene u toku jučerašnjeg dana u Sarajevu od strane rukovodstva SDA i SDP. Pri donošenju ove odluke poslanici Skupštine su imali u vidu rezultate plebiscita srpskog naroda u Bosni i Hercegovini od 09. i 10. novembra 1991. godine, te dosada sprovedene, a iznuđene aktivnosti od strane srpskog naroda i njegovog rukovodstva u Bosni i Hercegovini u cilju zaštite neotuđivih prava ovog naroda. Srpski narod Srpske Republike Bosne i Hercegovine je koristio pravo na samoopredeljenje do i otcjepljenja.

Na ovom skupštinskom zasedanju primljena je informacija da su gospoda prof dr Biljana Plavšić i prof dr Nikola Koljević dali ostavke na položaje članova Predsedništva SR Bosne i Hercegovine, što je nužna posledica raspada avnojevske Bosne i Hercegovine.

Na predlog mandatarata vlade Srpske Republike Bosne i Hercegovine su izabrana i naimenovana još dva ministra, te je resor ministra privrede i finansija poveren Petri Marković iz Šipova, a resor ministarstva saobraćaja i veza Nedeljku Laziću iz Bosanskog Petrovca.

Poslanici Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini su odlučili da će za slučaj potrebe skupština pristupiti permanentnom zasedanju.

---

* IZVOR: *Večernje novosti*, 8. 4. 1992.

46. Vlada Srpske Republike BiH: Priopćenje povodom deklaracije EZ-SAD (Beograd, 17. 4. 1992.)*

Gospodo,

Povodom Deklaracije EZ-SAD i zemalja učesnica KEBC-a, Vlada Srpske Republike BiH ovlastila me je da vas obavijestim o sljedećem:

1. Srpska strana u BiH od početka je pokazala maksimalnu spremnost za političku kooperativnost u mirnom rješenju krize u Bosni i Hercegovini. Zahvaljujući ovoj spremnosti sačuvan je mir u BiH sve do najnovijih događaja iako je cjelokupna akcija oko priznanja Bosne i Hercegovine kao samostalne države provedena protiv političke volje srpskog naroda. Sve što su legalni prestavnici srpskog naroda u BiH činili, uključujući i stvaranje Srpske Republike Bosne i Hercegovine, bilo je u skladu sa nuždom da se odbrani opstanak srpskog naroda na prostorima Bosne i Hercegovine i potvrdi njegovo pravo na samoopredeljenje. Smatramo da nam je Konferencija o BiH u okviru EZ u tom pogledu dala za pravo. Naime, sporazumi koji su do sada postignuti pod pokroviteljstvom gospodina Kutiljera ne razlikuju se, po duhu i osnovnom usmjerenju, od naših akcija. (Opcija: BiH kao asocijacija triju nacionalnih konstitutivnih jedinica.)
2. Sukobe u Bosni i Hercegovini otpočela je vojska Republike Hrvatske tokom mjeseca marta napadima na teritoriju Bosne i Hercegovine (Bosanski Brod, Kupres, dolina Neretve). Nažalost, ni zvanična vlast BiH ni zemlje potpisnice deklaracije nisu ništa učinile da se hrvatska agresija zaustavi.
3. EZ je preuranjenim priznanjem Bosne i Hercegovine doprinijela da se situacija u ovoj Republici pogorša. Ostale su bez odjeka molbe srpske strane u Bosni i Hercegovini da se priznavanje nezavisnosti BiH odloži dok se ne izvrši njena demokratska transformacija na liniji početnih sporazuma koji su postigli u Lisabonu, Briselu i Sarajevu u okviru konferencije o BiH.
4. Pogoršanju situacije u Bosni i Hercegovini u najvećoj mjeri je doprinijela uloga muslimansko-hrvatskog dijela Predsjedništva Bosne i Hercegovine od 4. aprila o. g. o opštoj mobilizaciji Bosne i Hercegovine, i u vezi sa njom, uvođenje najgoreg državnog terora na teritorijama koje kontrološu muslimansko-hrvatska vlast, posebno u Sarajevu.
5. Napominjemo da je do sukoba srpske teritorijalne odbrane i muslimanskih paravojnih snaga došlo u graničnim područjima prema Srbiji (Bijeljina, Zvornik, Višegrad) i Crnoj Gori (Foča), zbog toga što su muslimanske snage htjele da na silu srpski narod fizički odsijeku od Jugoslavije. Na teritoriji Srpske Republike BiH vlada mir i u dobroj mjeri funkcioniše pravna država.
6. Stičemo utisak da se stavovi o srpskom narodu u BiH formiraju prema notornim neistinama ministra Silajdžića. U borbi srpskog naroda u Bosni i Hercegovini radi se ni o kakvoj borbi za proširenje Srbije. Srpski narod u BiH želi da odbrani svoj goli

---

* IZVOR: http://www.karadzic.org/rat/rat_prepiska.html

opstanak i pravo da, kao jedan od tri državotvorna naroda u Bosni i Hercegovini, sam odluči o svom državnom ustrojstvu.

7. Molimo vas da se u Bijeljinu pošalje komisija koja bi se osvjedočila da je tvrdnja gospodina Silajdžića o masakru hiljadu Muslimana monstruoza neistina. Takođe vas molim da učinite sve da se prekine ničim ne izazvana satanizacija srpskog naroda u Bosni i Hercegovini.
8. Uvjeravam vas, gospodo, da je srpski narod privržen mirnom rješenju krize u Bosni i Hercegovini na liniji početnih sporazuma koji su postignuti u okviru Konferencije o Bosni i Hercegovini. Sve drugo što srpski narod bude činio preduzimaće isključivo u svrhu odbrane svoje egzistencije i prava na samoopredeljenje, slobodu i prosperitet.

Primite izraze moga uvažavanja.

Beograd 17. april 1992

Aleksa Buha, mvp RS

47. Pisma generalpukovnika Milutina Kukanjca i predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića (Sarajevo, 19. 4. 1992.)*

Pismo zapovjednika Druge vojne oblasti generalpukovnika Milutina Kukanjca predsjedniku Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine

"Gospodine predsjedniče!

Noću 17. na 18. travnja 1992. vaše su 'zelene beretke' napale dio tvornice u Vogošći ('Pretis' - namjenska industrija). O rezultatima tog napada ste izviješteni.

Noću 18. na 19. travnja 1992. u Konjicu - u 20 sati 18. travnja - sve je blokirano, isključeni su telefoni PTT u vojnim objektima: - 'zelene beretke' su zauzele vojnu industriju 'Igman' Konjic ili točnije rečeno direktor tvornice Hadži Hasanović je predao tvornicu Stranci demokratske akcije (brat navedenog direktora Rusmo je predsjednik Skupštine općine Konjic i predsjednik SDA Konjic). Komentar vjerojatno nije potreban.

Zaustavljaju se vojna m/v i pretresaju, a ljudstvo maltretira: nije dostavljena hrana vojnicima, koja se inače priprema u tvornici 'Igman': ne zna se sudbina majora Ranka Kuljanina, koji je radio u tvornici 'Igman'.

Gospodine predsjedniče, prestanite s napadima na vojne objekte. Za posljedice ćete vi snositi odgovornost, sa svim akcijama vi osobno rukovodite - tu više nema nikakve dileme. Vratite u normalan rad tvornicu 'Igman' u Konjicu, osigurajte deblokadu grada Konjica i okolice. Naredite deblokadu vojnih objekata 'Ljuta' i 'Čelebić'. Ako to ne uradite, mogu nastati teške posljedice i vi ćete snositi odgovornost.

Gospodine predsjedniče, ne zaboravite da smo sklopili dogovor o primirju 12. travnja 1992., a da je istoga dana izdana ona vaša direktiva kojom objavljujete rat JNA, naravno Srbima i drugim nedužnim građanima. Stavljanje te direktive izvan snage samo je farsa. Sve akcije SDA i nekakve vaše vojske pokazuju da ste se opredijelili na ratnu opciju. Jeste li svjesni kamo sve to vodi?

Analizirajte sve ovo i javno recite da želite rat. Ako to ne želite, praktičnim potezima i postupcima to demantirajte. Na tom planu do sada niste ništa učinili (u pozitivnu smjeru). Vrijeme je da nešto uradite.

Analizirajte, gospodine, 'slučaj Pretisa', Konjica i drugih slučajeva. Vjerojatno biste mogli doći do jasnijih spoznaja, kaže se na kraju pisma generala Kukanjca Aliji Izetbegoviću.

Odgovor predsjednika Alija Izetbegović generalu Kukanjcu.

"Gospodine generale!

---

* IZVOR: *Oslobođenje*, Sarajevo, 20. travnja 1992. u cijelosti objavljuje pismo zapovjednika Druge vojne oblasti generalpukovnika Milutina Kukanjca, koje je jučer poslao predsjedniku Predsjedništva Republike BiH. i odgovor Alije Izetbegovića

Čudno je što se Vaš opis teške stvarnosti u Sarajevu i drugdje u BiH uglavnom razlikuje od viđenja svih drugih promatrača ovdašnjih zbivanja, počevši od običnih građana, novinara pa do predstavnika međunarodnih organizacija, koje je naša nevolja dovela u ovu nesretnu zemlju.

Gospodine generale, siguran sam da je Vama, kao i cijelom svijetu, jasno šta se ovdje događa. Ono što za sada jednim dijelom ostaje prekriveno jesu Vaše prave namjere. Kažete da ja, misleći pritom na civilne i legitimne organe vlasti, Vama i Vašoj armiji objavljujem rat. Čime, gospodine generale? Na taj način što nas držite u okružju dopuštajući da se iz teških topničkih oružja bombardiraju i razaraju gradovi i sela? Sarajevo i njegovih 600 tisuća stanovnika žive u strahu od ubilačkih granata i snajperskih hitaca plaćenika, kojima je za ovih nekoliko dana širom BiH usmrćeno previše nedužnih ljudi. Čitava sela su srušena sa zemljom, gradovi razoreni i opljačkani. Ubojice se kriju za vašim leđima.

Gospodine generale, na žalost, sad već ima i previše dokaza koji upućuju na izravno angažiranje dijelova armije, čiji ste Vi istaknuti starješina, u postupcima koje osuđuje čitav svijet. Dok mi izmjenjujemo ova pisma, ostvaruje se prijetnja generala Perišića koji bombardira Mostar.

Koga, gospodine generale, još možete uvjeriti da se ne može učiniti ništa da prestane bombardiranje BiH, neprekidno govoreći o "sukobljenim stranama"? Tako doduše ponekad govori i naša Radio-televizija, opravdano uplašena topničkim granatama koje su jučer padale i po njezinu zdanju usmrćivši 'usput' nekolicinu nedužnih prolaznika i uništivši dobar dio postrojenja i vozila našeg gradskog prometa.

Ono što kažete da Vi ne znate, zna čitav svijet i svi građani ove zemlje, i nikakvo pismo poput Vašeg današnjeg ne mogu tu ništa promijeniti. O zbivanjima u Vogošći, Konjicu i drugim mjestima koja spominjete postoje službena izvješća i Vi za njih znadete. Nitko nema pravo napadati, svatko se ima pravo braniti i to pravo nitko nikome ne može oduzeti. Ja apeliram na Vas da poštedite građane BiH patnji kojima su izloženi.

Građani BiH imat će prema armiji onakav stav kakav ona bude imala prema njima u ovim teškim danima, a sud o tome tko danas radi za rat, a tko za mir u BiH, morat ćemo prepustiti drugima", piše na kraju pisma Alije Izetbegovića generalu Kukanjcu.

**48. Predstavnici hrvatske i srpske nacionalne zajednice u BiH:
Sporazum Boban - Karadžić (Graz, 6. 5. 1992.)***

Priopćenje za javnost

Odlučni da sva sporna pitanja, uključujući razgraničenje dviju konstitutivnih jedinica - hrvatske i srpske u Bosni i Hercegovini riješe miroljubivim sredstvima i dogovorom, predstavnici hrvatske i srpske nacionalne zajednice utvrdili su da u odnosu na radnu mapu o razgraničenju postoje nesuglasnosti u sljedećim slučajevima:

1. U gradu Mostaru srpska strana smatra da granicu predstavlja rijeka Neretva, a hrvatska strana smatra da je cijeli grad Mostar u hrvatskoj nacionalnoj jedinici.

2. Južno od Mostara hrvatska strana smatra da u hrvatsku nacionalnu jedinicu spada područje određeno 1939. godine, tj. granica Hrvatske Banovine.

Srpska strana smatra da je granica između hrvatske i srpske jedinice granica rijeke Neretve.

3. Obje strane su suglasne da se u razgraničenju dvije konstitutivne jedinice na području Kupresa, kao i u Bosanskoj Posavini (Derventa, Bosanski Brod, Bosanski Samac, Odžak, Orašje, Modrića i Brčko) vodi računa o kompaktnosti prostora i komunikacijama.

4. Obje strane su odlučne ustrajati na principima usvojenim na konferenciji Europske zajednice o Bosni i Hercegovini, te temeljem toga suglasne su da u određivanju spornih i drugih područja štiju dogovorene kriterije za definiranje nacionalnih teritorija uz arbitražu Europske zajednice.

5. Ovim dogovorom prestaju razlozi za prekid Konferencije Europske zajednice o Bosni i Hercegovini, te obje strane traže hitan nastavak konferencije.

Inzistira se da se arbitražno razgraničenje izvrši u dogovorenom roku do 15. svibnja 1992. godine.

6. Slijedom naprijed dogovorenog prestaju razlozi za oružane sukobe između Hrvata i Srba na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine.

Objavljuje se sveopće i trajno primirje pod kontrolom Europske zajednice, koje stupa na snagu dana 06. svibnja 1992. u 24.00 sata.

Predstavnik
Srpske državne
zajednice

*Radovan
Karadžić*

Predstavnik Hrvatske
nacionalne zajednice

Mate Boban

---

* Z. Tomac: *Tko je ubio Bosnu*, Zagreb: Birotisak 1994, str. 36-37.

49. EZ: Deklaracija o BiH (Bruxelles, 12. 5. 1992.)*

BRUXELLES - »Europska zajednica i njezine države članice, prateći s velikom zabrinutošću stanje u BiH, potvrđuju svoje stanovište da političko rješenje može biti zasnovano samo na principima utvrđenim tijekom razgovora o ustavnom ustrojstvu vođenim između Srba, Hrvata i Muslimana, a pod okriljem Mirovne konferencije.

Stalno pogoršavanje sigurnosne situacije čini, međutim, napredak u tim pregovorima neizvjesnim i baca sumnju na održivost bilo kakvog sporazuma postignutog na njima.

Iako su sve strane, svaka na svoj način, pridonijele sadašnjem stanju stvari, daleko najveću krivnju snose JNA i vlasti u Beogradu koje kontroliraju armiju, i izravno, i neizravno - pomažući srpske paravojsne snage. Ubijanje i protjerivanje pučanstva u Bijeljini, Zvorniku, Foči i drugim gradovima i selima, opsada i sistematsko bombardiranje Sarajeva, držanje sarajevske zračne luke i sprečavanje sigurnog prolaza čak i humanitarne pomoći međunarodnoga Crvenoga križa, akcije su što zaslužuju sveopću osudu.

Europska zajednica i njezine države članice traže:

- potpuno povlačenje JNA i njezinog naoružanja iz BiH ili raspuštanje njezinih snaga i stavljanje njezinog naoružanja pod djelotvorni međunarodni nadzor,
- otvaranje sarajevske zračne-luke u uvjetima sigurnosti, što bi omogućilo raspačavanje hitno potrebne humanitarne pomoći.

EZ i njezine države članice također traže od vlasti u Beogradu da se obvežu na sljedeće:

- poštivanje svih granica svih republika,
- poštivanje prava manjina i nacionalnih ili etničkih grupa, uključujući Kosovo i Vojvodinu, a u skladu s nacrtom Carringtonove konvencije,
- promicanje zaključivanja sporazuma o posebnom statusu krajina, osiguravajući poštivanje teritorijalne cjelovitosti Hrvatske,
- potpuna suradnja sa svim stranama na Konferenciji koja se bavi pitanjem državnog nasljeđivanja.

EZ i njezine države članice su nadalje odlučile da:

- povuku na konzultacije svoje ambasadore iz Beograda,
- zatraže suspendiranje delegacije Jugoslavije na KESSŠ-u, s time da će to pitanje biti ponovo razmotreno 29. lipnja,
- dalje rade na sve većoj izolaciji jugoslavenske delegacije u međunarodnim forumima ako se stanje ne promijeni, imajući pri tome posebno na umu predstojeći ministarski sastanak OECD-a,
- zatraže od Komisije da ispita modalitete mogućih gospodarskih sankcija.

Europska zajednica i njezine države članice pozivaju Vladu BiH na punu suradnju pri urednom povlačenju JNA. Usporedo s tim povlačenjem mora se provesti postupno demobiliziranje Teritorijalne obrane. Oni pozivaju Vladu Hrvatske da učini sve stoje u

---

* IZVOR: *Večernji list*, 13. 05. 1992.

njezinoj moći kako bi spriječila upadanje u BiH vojnih i paravojnih snaga, kao i krijumčarenje oružja.

EZ i njezine države članice i dalje će pratiti situaciju, osobito glede zahtjeva postavljenih vlastima u Beogradu. Propuštanje da se postupi u skladu s njima bit će uzeto u obzir pri razmatranju pitanja priznanja nove federacije, o čemu je zatražen savjet lorda Carringtona i Arbitražne komisije«.

50. Predsjedništvo BiH, srpska strana i JNA: Sporazum o prekidu vatre u Bosni i Hercegovini (Sarajevo, 18. 5. 1992.)*

Sporazum o prekidu vatre u Bosni i Hercegovini

Tri strane koje predstavljaju Predsjedništvo, srpska strana i JNA u Bosni i Hercegovini, sastale su se danas po podne 18. maja 1992. godine u sjedištu UNPROFOR-a u Sarajevu i sporazumjele o slijedećem:

1. Primirje koje stupa na snagu odmah na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine i traje najmanje tri sedmice počevši od danas 18. maja 1992. godine.
2. Deblokada svih putva u Bosni i Hercegovini pod slijedećim uslovima:
  - a/ Kontrolne tačke na putevima obezbjedjivaće policija /sa/ svake strane: Vojne kontrolne tačke biće uspostavljene u određenim područjima od vojnog značaja.
  - b/ Policija na kontrolim tačkama će pregledati putnike, lične karte i prtljag da bi spriječila prolazak osoba koje ne žive na teritoriji Bosne i Hercegovine i naoružanja.
  - c/ Omogućava se slobodan protok humanitarne pomoći kao što je hrana i lijekovi kroz sve kontrolne tačke.
  - d/ Slobodno kretanje za svo osoblje UHPUOFOR-a na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovina.
  - e/ Omogućavanje slobodnog kretanja na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine međunarodnim humanitarnim organizacijama, njihovom osoblju i humanitarnoj pomoći.

Mi dole potpisani:

ZA PREDSJEDNIŠTVO:

Fikret Abdić

Stjepan Kljujić

ZA JNA:

puk.Branko Čadjo

ZA SRPSKU STRANU:

Biljana Plavšić

---

* IZVOR: Stjepan Šiber: *Prevare, zablude, istina. Ratni dnevnik 1992.*, Rabic: Sarajevo, 2000, str. 247.

**51. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman i predsjednik
Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović: Zajednička izjava
(Zagreb/Sarajevo, 15. 6. 1992.)***

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman i predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović izražavaju želju da se što prije osobno sastanu radi razgovora o aktualnim problemima kao i o budućim odnosima dviju suverenih i neovisnih država. Obostrano se izražava žaljenje što u sadašnjim prilikama, kad se i dalje vrši brutalna agresija, posebno na Republiku Bosnu i Hercegovinu, predsjedniku Izetbegoviću nije moguće otputovati iz Sarajeva. Izražavajući nadu da će se moći uskoro sastati dva Predsjednika odlučili su u međuvremenu dati slijedeću

Zajedničku izjavu

1. S obzirom na to da je Republika Hrvatska priznala Republiku Bosnu i Hercegovinu, a da je Republika Bosna i Hercegovina priznala Republiku Hrvatsku oba Predsjednika izjavljuju da treba odmah prići uspostavljanju diplomatskih odnosa na nivou ambasada.
2. Republika Bosna i Hercegovina izražava zahvalnost Republici Hrvatskoj za pruženu humanitarnu pomoć i prihvata i zbrinjavanje velikog broja izbjeglica, građana Bosne i Hercegovine, koji su pred neljudskim i divljačkim napadima vojnih snaga iz Srbije i Crne Gore i četničkih snaga bili prisiljeni napustiti svoja vjekovna ognjišta.
3. Republika Hrvatska podržava napore Bosne i Hercegovine za očuvanje samostalnosti i suzbijanje agresije, i u tome joj pruža i nastavit će joj pružati pomoć. Republika Hrvatska također podržava napore legalne Vlade i Predsjedništva Bosne i Hercegovine da konsolidira obranu Republike objedinjavanjem svih vidova i komponenti oružanog otpora u jedinstvene oružane snage pod zapovjedništvom Predsjedništva BiH konstituiranog u duhu točke 4.
4. Oba Predsjednika izražavaju punu suglasnost da nakon okončanja rata treba tražiti političko rješenje za odnose u Bosni i Hercegovini na načelu ravnopravnosti tri konstitutivna naroda Bosne i Hercegovine. 5. Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman podržava napore međunarodne zajednice za prestanak agresije na Bosnu i Hercegovinu i zahtjev koji je Republika Bosna i Hercegovina uputila međunarodnoj zajednici za pomoć i djelotvornu akciju za sprečavanje daljnje agresije i završetak ratnih operacija.
6. Oba Predsjednika se slažu da diplomatsko-konzularna predstavništva obiju zemalja uzajamno pružaju, u okviru svojih nadležnosti, svu potrebnu pomoć i usluge građanima Republike Hrvatske odnosno Republike Bosne i Hercegovine u slučajevima kada predstavništva njihovih zemalja ne mogu pružiti tu pomoć. Radnje izvršene u okviru takve uzajamne pomoći bit će priznate kao valjane u obje države

---

* IZVOR: *Vjesnik*: 16.6.1992.: U telefonskom razgovoru koji su danas vodili Predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine gospodin Alija Izetbegović i Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman, usuglašen je tekst zajedničke izjave dvaju predsjednika..

Predsjednik
Republike Hrvatske

dr. Franjo Tuđman

Predsjednik Predsjedništva
Republike Bosne i Hercegovine

Alija Izetbegović

U Zagrebu i Sarajevu, 15. lipnja 1992.

52. Predsjedništvo RBiH: Djelovanje Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine u ratnim uvjetima (Sarajevo, 26. 6. 1992.)*

P l a t f o r m a

za djelovanje Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine u ratnim uslovima

Rat koji je izvršenom agresijom nametnut Bosni i Hercegovini, uzrokovao je nevidjeno stradanje stanovništva i uništavanje materijalnih dobara. Za traženje rješenja ratne drame Predsjedništvo je usvojilo Platformi kao najširi politički okvir za okupljanje svih patriotskih snaga.

1. Kakva Bosna i Hercegovina

Bosna i Hercegovina je suverena i nezavisna država gradjana konstitutivnih i ravnopravnih naroda, Muslimana, Srba, Hrvata i pripadnika ostalih naroda koji u njoj žive. Republika se konstituiše na principima parlamentarne građanske demokratije, što podrazumjeva prije svega tržišnu ekonomiju, stranački pluralizam i ljudska prava i slobode.

Unutrašnje ustrojstvo BiH, kao multinacionalne i multireligiozne zajednice, zasniva se na regionalnoj i lokalnoj samoupravi koja uvažava ekonomske, kulturne, istorijske i etničke kriterije. Lokalna i regionalna samouprava ne može biti u suprotnosti sa principima teritorijalnog integriteta i jedinstvenog funkcionisanja vlasti na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.

2. Odnosi i institucije koje garantuju nacionalnu ravnopravnost

Tri konstitutivna naroda, Muslimani, Srbi i Hrvati u BiH imaju svoje nacionalne interese, ali i interese koji proističu iz tradicije viševjekovnog zajedničkog življenja. Politički život u BiH zasniva, se na ravnopravnosti Muslimana, Srba i Hrvata i pripadnika drugih naroda i narodnosti u upravljanju državnim poslovima.

Suverenitet države ostvaruje se na cijeloj teritoriji koju određuju jedinstvene granice priznate od međunarodne zajednice.

Državna, zakonodavna i sudska vlast se ostvaruje na nivou Republike.

Zakonodavno tijelo je Skupština Republike Bosne i Hercegovine koja ima dva vijeća : Vijeće gradjana i Vijeće naroda.

Vijeće naroda čine predstavnici tri konstitutivna naroda BiH. Zastupljenost naroda u Vijeću je paritetna, a odluke se donose koncenzusom. U nadležnosti Vijeća nalaze se pitanja koja se neposredno tiču ravnopravnosti konstitutivnih naroda. Predsjedništvo RBiH ima paritetan sastav i takodjer odlučuje koncenzusom. Osigurače se da u Predsjedništvu budu zastupljeni i gradjani koji ne pripadaju ni jednom od tri konstitutivna naroda BIH.

---

* IZVOR: Stjepan Šiber: *Prevare, zablude, istina. Ratni dnevnik 1992.*. Sarajevo: Rabic, 2000., str. 280-283.

Ustavom će se utvrditi koji republički organi i institucije se formiraju na principu paritetne zastupljenosti tri konstitutivna naroda

Princip koncenzusa ne može se koristiti za blokadu rada u Vijeću naroda i Predsjedništvu, što će se bliže utvrditi poslovnica rada ovih organa.

3. Za kakve međudržavne odnose je zainteresovana BiH

BiH je po nacionalnom sastavu, geografskom položaju, istorijskim vezama, prirodnim potencijalima i strukturi privrede zainteresovana za povezivanje sa svim susjednim državama kao i drugim državama na bazi uzajamnog poštovanja i ravnopravnosti.

Država Bosna i Hercegovina ina poseban interes da postane ravnopravna članica Evropske zajednice.

U uspostavljanju međudržavnih odnosa polazi se od interesa svih građana i konstitutivnih naroda BiH. O karakteru međudržavnih odnosa odlučuje Skupština i građani BiH. Dok traje rat Bosna i Hercegovina ne može ulaziti u međudržavne saveze koji mjenjaju njen ustavni karakter za što je uslov odgovarajuća demokratska procedura, koja podrazumjeva odlučivanje u parlamentu, odnosno Vijeću naroda, ili, zavisno od važnosti odluke, neposredno putem referenduma.

4. Odnos prema prekidu rata i uspostavljanju mira u BiH

Svaki rat se u istoriji završi mirom. Što prije mir zamijeni rat, manje će biti razaranja i ljudskih žrtava. Stoga je Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine za pregovore koji vode miru.

Pregovori o miru mogući su uz poštivanje sljedećih uvjeta, odnosno principa:

- a) Prekid ratnih dejstava
- b) Uspostavljanje političkog stanja prije početka agresije
- c) Priznavanje legalne vlasti države BiH i njenih institucija na cijeloj teritoriji, i
- d) Naknadu ratne štete i kažnjavanje krivaca za ratne zločince u saglasnosti sa međunarodnim propisima.

U traganju za mirom BiH će tražiti i prihvatiti inicijativu i pomoć međunarodne zajednice i njenih institucija.

BiH neće prihvatiti pregovore koji za osnovu imaju stvaranje etnički čistih teritorija ili regionalnu podjelu BiH na isključivo etničkoj osnovi.

BiH također neće nikada prihvatiti bilo kakve teritorijalne i demografske promjene i prednosti izdejtvoovane ratom i nasiljem.

5. Politička osnova opštenarodnog odbrambenog-rata

Pravo na život, mir i slobodu čini temelj ljudskih prava u civilizovanom svijetu. Otpor agresoru organizovaće se i voditi kao opštenarodna odbrambena borba svih građana i svih naroda za oslobodjenje BiH.

U zajedničkom višenacionalnom frontu učestvuju patriotske snage koje su za suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, za zajednički život i nacionalnu ravnopravnost Muslimana, Srba, Hrvata i pripadnika ostalih naroda i narodnosti (manjina).

Oružane snage BiH će u svoje redove uključiti pripadnike svih naroda koji žive u BiH. Višenacionalni sastav jedinica 1 Štabova može sa više uspjeha voditi borbu za oslobodjenje BiH od agresora. Stoga će se omogućiti lokalnim i opštinskim oružanim formacijama da pristupe zajedničkoj borbi pod uslovom da priznaju suverenitet i integritet BiH i njenu legalnu vlast.

6. Apel svim patriotskim snagama

Ova platforma je poziv svim građanima i svim narodima u Bosni i Hercegovini da se aktivno uključe u patriotski front borbe za suzbijanje agresije i uspostavljanje mira i slobode, reda i zakonitosti na cijeloj državnoj teritoriji Republike Bosne i Hercegovine. Pozivamo i sve one koji se nalaze na drugoj strani, a nisu ruke okaljali krvlju nevinih ljudi, da se priključe legalnim oružanim snagama Bosne i Hercegovine u borbi za slobodu, a protiv agresije.

Predsjedništvo će donijeti zakon o amnestiji i sprečavati moguće pojave revanšizma.

Doneseno u Sarajevu, 26. Juna 1992. godine

Predsjedništvo
Republike Bosne i Hercegovine

53. Predsjedništvo Republike BiH: Odluka o prepočinjavanju jedinica rezervnog sastava MUP-a jedinicama Armije Bosne i Hercegovine (27. 6. 1992. *)

Na osnovu člana 2. i člana 7. Uredbe sa zakonskom snagom o oružanim snagama Republike Bosne i Hercegovine ("Sl. list RBiH", broj 4/92), na prijedlog načelnika Glavnog štaba Oružanih snaga Republike Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine, na sjednici održanoj 27. juna 1992. godine, donijelo je:

Odluku o prepočinjavanju jedinica rezervnog sastava ministarstva unutrašnjih poslova jedinicama Armije Republike Bosne i Hercegovine

I

Sve jedinice rezervnog sastava Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Bosne i Hercegovine prepočinjavaju se Glavnom štabu Oružanih snaga Republike Bosne i Hercegovine, za izvođenje borbenih dejstava protiv agresora.

II

Načelnik Glavnog štaba Oružanih snaga Republike Bosne i Hercegovine, saglasno procjeni borbene situacije, odlučivat će o upotrebi jedinica rezervnog sastava Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Bosne i Hercegovine.

III

Ova odluka stupa na snagu odmah i objavit će se u "Službenom listu RBiH".

PRbroj: 1204/92 27. juni 1992. godine

U potpisu, predsjednik Predsjedništva RBiH, Alija Izetbegović.

---

* Sefer Halilović. *Lukava strategija*. Sarajevo: Maršal, 1997., str. 169.

54. Konferencija o miru u Jugoslaviji: Mišljenje o nadležnosti i mišljenje broj 8 Arbitražne komisije EZ (Pariz, 4. 7. 1992.) *

Predhodno mišljenje (o nadležnosti)

Predsjednik Arbitražne komisije primio je 18. svibnja 1992. pismo u kojem lord CARRINGTON, predsjednik Konferencije o miru u Jugoslaviji, postavlja Komisiji tri sljedeća pitanja:

1. "Sa stajališta međunarodnoga prava je li Savezna Republika Jugoslavija nova država koju države članice Europske zajednice trebaju priznati u skladu s Deklaracijom o Jugoslaviji i Smjernicama o priznanju novih država u Istočnoj Europi i Sovjetskom Savezu, a koje je Vijeće ministara Europske zajednice usvojilo 16. prosinca 1991?"
2. "U svome mišljenju br. 1 od 29. studenoga 1991. Arbitražna se komisija izjasnila da se SFRJ tada nalazila "u procesu raspada". Može li se danas smatrati da je taj proces završen?"
3. "Ako je to slučaj, na kojim se temeljima i kojim se sredstvima moraju urediti problemi sukcesije država koji se postavljaju između različitih država proizišlih iz SFRJ?"

Tekst tih triju pitanja bio je poslan predsjednicima Republika Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Crne Gore, Srbije, Slovenije, kao i Predsjedništvu Savezne Republike Jugoslavije (SRJ); oni su bili pozvani da upute podneske u kojima će u pravnim terminima izložiti argumente kojima žele poduprijeti odnosne stavove svojih zemalja o svakome od tih triju pitanja.

U zajedničkom pismu od 8. lipnja 1992. g. Momir BULATOVIĆ, predsjednik Republike Crne Gore i g. Slobodan MILOSEVIC, predsjednik Republike Srbije obavijestili su predsjednika Arbitražne komisije u ime Savezne Republike Jugoslavije da osporavaju njezinu nadležnost da se izjasni o pitanjima koja su joj postavljena. Istakli su da:

1. ta pitanja ne potpadaju pod mandat Europske zajednice prema odredbama Brijunske deklaracije;
2. takva bi se pitanja između SRJ i drugih jugoslavenskih republika morala riješiti sveobuhvatnim uzajamnim sporazumom;
3. ona koja se ne mogu riješiti putem sporazuma, morala bi se podnijeti Međunarodnom sudu.

U pismima Republike Hrvatske od 18. lipnja 1992. te Republika Makedonije i Slovenije od 19. lipnja 1992, te su republike osporile tu argumentaciju. Republike Crna Gora i Srbija u pismima upućenima 19. lipnja predsjedniku Konferencije i predsjedniku Arbitražne komisije istakle su da ostaju pri svojim stavovima, a Srbija je uz to smatrala da Komisija nema moći niti da se izjasni o svojoj vlastitoj nadležnosti.

---

* IZVOR: Vladimir Đuro Degan. *Hrvatska država u međunarodnoj zajednici: razvitak njezine međunarodnopravne osobnosti tijekom povijesti*. Zagreb: Nakladni zavod Globus, 2002., str. 357-362.

Arbitražna komisija smatra da neovisno o svakom sporu o tome pitanju, na nju spada da utvrdi svoju nadležnost. Stoga je nepotrebno da se ona izjašnjava o prihvatljivosti ovdje podnesenih prethodnih prigovora.

1. Pitanje da li je Komisija sudac svoje vlastite nadležnosti prethodnoga je karaktera i ono se mora ispitati najprije. Tek ako Komisija dođe do pozitivnoga zaključka, ona će se moći izjasniti o svojoj nadležnosti u ovom slučaju. U svrhu toga istraživanja potrebno je ispitati narav ove Komisije.
2. Ona je ustanovljena, ne Brijunskom deklaracijom od 7. srpnja 1991, nego Deklaracijom o Jugoslaviji usvojenom na izvanrednom ministarskom sastanku za europsku političku suradnju od 27. kolovoza 1991, da bi se pokrenuo "arbitražni postupak", koji nije bio definiran, ali je morao voditi k "odlukama". Te je odredbe prihvatilo šest jugoslavenskih republika od otvaranja Konferencije o miru u Jugoslaviji 7. rujna 1991. Iako su te odredbe bile sumarne, iz upotrijebljene terminologije i iz samoga sastava Komisije jasno proizlazi da je namjera bila stvoriti tijelo sposobno da na temelju prava rješava sporove koje će im stranke podnositi, a upravo to čini samu definiciju arbitraže (v. Međunarodni sud u Haagu, presuda od 12. studenoga 1991, Spor o arbitražnoj presudi od 31. srpnja 1989, Rec. 1991, str.70).
3. Kao što je Međunarodni sud istakao, "još od spora Alabama općenito je prihvaćeno u skladu s prijašnjim presedanima da je u nedostatku suprotnoga sporazuma svaki međunarodni tribunal sudac svoje vlastite nadležnosti i da ima moć da u tu svrhu tumači akte koji određuju tu nadležnost. To načelo, koje je u području arbitraže prihvaćeno u međunarodnom pravu, ima osobitu snagu kada međunarodni sudac nije više arbitražni tribunal ustanovljen posebnim sporazumom između stranaka u svrhu rješavanja nekoga posebnog spora, nego se radi o instituciji prije ustanovljenoj nekim međunarodnim instrumentom koji joj određuje nadležnost i uređuje njezino djelovanje...(presuda od 18. studenoga 1953, Spor Nottebohm, Prethodni prigovori, Rec. 1953, str. 119). Stoga ovoj Komisiji pripada da se izjasni o svojoj nadležnosti.
4. Pošto je nadležnost ove Komisije globalno osporena, ona smatra da joj pripada da se izjasni jedinstvenom odlukom o svim tim prigovorima, prije nego što razmotri, ako to bude potrebno, svako od pitanja koja su joj postavljena.
5. Komisija nalazi da su početna pravila koja uređuju njezino djelovanje upotpunjena i precizirana nekim tekstovima nakon njezina stvaranja, kao i u kasnijoj praksi Konferencije o miru u Jugoslaviji i "odgovornih vlasti" različitih jugoslavenskih republika.
Tako su novom Deklaracijom od 3. rujna 1991, Zajednica i njezine države članice odlučile: "U okviru Konferencije njezin će predsjednik prosljeđivati Arbitražnoj komisiji sporove podvrgnute arbitraži. Rezultati njezinih razmatranja bit će podnošeni Konferenciji putem njezina predsjednika. Pravila postupka Arbitražne komisije utvrdit će arbitri nakon što uzmu u obzir postojeće organizacije u toj oblasti." Također je i šest republika prihvatilo te odredbe.
6. U studenome 1991. Republika Srbija poduzela je inicijativu podnoseći Komisiji tri pitanja od kojih joj je predsjednik Konferencije proslijedio dva, dok je treće sam postavio. Sve su republike sudjelovale u tome postupku i nijedna nije učinila ni najmanju aluziju o mogućoj nenadležnosti Komisije; to posvjedočuje o identičnom tumačenju njezina mandata, priznavajući na taj način i njezinu savjetodavnu nadležnost.

7. Arbitražna komisija također primjećuje da je ona ustanovljena u okviru Konferencije o Jugoslaviji kao njezin organ. Odgovori na pitanja koja joj postavi predsjednik Konferencije predstavljaju sudjelovanje Komisije u radu Konferencije kojoj je organ i trebali bi postojati odlučujući razlozi da ona odbije dati svoj odgovor na te zahtjeve.
U ovom slučaju Komisija ne vidi nijedan razlog da odbije izvršavati svoje funkcije.
8. Konferencija o miru u Jugoslaviji ima zadaću "da ponovo uspostavi mir za sve u Jugoslaviji i da postigne trajna rješenja koja poštuju legitimne zabrinutosti i legitimne aspiracije svakoga". (Deklaracija od 7. rujna 1991. u povodu svečanosti otvaranja Konferencije).
Stoga u nastojanjima da razjasni pravne aspekte problema s kojima je Konferencija u obavljanju svoje zadaće suočena, Arbitražna komisija potpuno ostaje u toj ulozi koju su joj povjerile Europska zajednica i njezine države članice s jedne strane i šest republika s druge.
9. Daleko od toga da joj pravni karakter postavljenih pitanja predstavlja smetnju u vršenju njezine nadležnosti, taj joj karakter, naprotiv, pruža opravdanje: kao arbitražni organ Konferencije, osim u slučaju izričitoga ovlaštenja stranaka za suprotno, Komisija se smije izjašnjavati samo o pravu; u ovom slučaju ona je pozvana da izrazi svoja mišljenja o primjenjivim pravnim pravilima.
10. Stoga Arbitražna komisija odlučuje:
  - da kada je god pozvana da razmotri neko pitanje, njoj samoj pripada da se izjasni o svojoj nadležnosti;
  - da u ovom slučaju, uzimajući u obzir narav i funkcije koje su joj dane, ona je nadležna da svojim mišljenjima odgovori na tri pitanja Jugoslaviji.

U Parizu 4. srpnja 1992.

Mišljenje broj 8 Arbitražne komisije EZ o Jugoslaviji: kada je okončan proces raspada bivše SFRJ (4. 7. 1992.)

Predsjednik Arbitražne komisije primio je 18. svibnja 1992. pismo u kojem lord CARRINGTON, predsjednik Konferencije o miru u Jugoslaviji, postavlja pred Komisiju tri pitanja, tekst kojih je naveden u odluci o prethodnim pitanjima koju je Arbitražna komisija donijela ovoga dana.

Po mišljenju Komisije odgovori na pitanja br. 1 i 3 ovise o odgovoru koji će se dati na pitanje br. 2. Stoga će Komisija svojim prvim mišljenjem odgovoriti na pitanje br. 2. Pitanja br. 1 i 3 bit će predmetom odgovarajućih mišljenja br. 10 i 9.

Pitanje br. 2 formulirano je na sljedeći način:

Pitanje br. 2:

"U svome mišljenju br. 1 od 29. studenoga 1991. Arbitražna se komisija izjasnila da se SFRJ tada nalazila 'u procesu raspada'. Može li se danas smatrati da je taj proces završen?"

Komisija je razmotrila podneske, opservacije i dokumente koje su joj dostavile Republike Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Crna Gora, Srbija i Slovenija.

Komisija je danas u svojoj odluci o prethodnim pitanjima ustanovila da ta oblast spada u njezinu nadležnost.

1. U svome mišljenju br. 1 datiranom 29. studenoga 1991, Arbitražna komisija je ustanovila da:

- pitanje postojanja ili nepostojanja neke države mora se razmotriti u funkciji univerzalno priznatih načela međunarodnoga prava koja određuju konstitutivne elemente države;
- da je SFRJ tada još bila održala svoju međunarodnu osobnost, ali se volja za neovisnošću bila izrazila putem referendumu u Republikama Sloveniji, Hrvatskoj i Makedoniji i u jednoj rezoluciji o suverenosti u Bosni i Hercegovini;
- sastav i djelovanje organa bitnih za Federaciju nisu više udovoljavali zahtjevima sudjelovanja i predstavljanja inherentnima nekoj federalnoj državi;
- pribjegavanja sili između različitih elemenata Federacije pokazala su njezinu nemoć;
- SFRJ se nalazila u procesu raspada, ali je ipak ovisila o republikama koje izraze takvu volju da ustanove, ako je prikladno, novi savez s demokratskim institucijama po njihovu izboru;
- postojanje ili nestanak neke države u svakom su slučaju pitanja činjenica.

2. Raspad neke države znači konac njezine pravne osobnosti i temeljito pogađa djelovanje međunarodnoga prava. Stoga ga valja razmotriti s najvećim oprezom.

Komisija smatra da je postojanje federalne države, sastavljene od više različitih federalnih cjelina, ozbiljno dovedeno u pitanje kada se većina tih cjelina koje obuhvaćaju većinu područja i stanovništva federacije, konstituira kao suverene države, na način da se savezna vlast ondje više ne može očitovati. Dakle, iako priznanje jedne države od drugih država ima tek deklaratornu vrijednost, samo priznanje kao i članstvo u međunarodnim organizacijama svjedoče o uvjerenju tih država (koje su dale priznanje, naša prim.) da je tako priznata cjelina (postala) stvarnost i one na nju prenose neka prava i neke obveze po međunarodnome pravu.

3. Arbitražna komisija ustanovljuje da nakon njezina Mišljenja br. 1,

- referendum predložen u njezinu Mišljenju br. 4 održan je u Bosni i Hercegovini 29. veljače i 1. ožujka 1992, a stanovništvo se u velikoj većini izjasnilo za neovisnost te Republike;
- Srbija i Crna Gora kao republike jednake u pravima ustanovile su novu državu pod nazivom Savezne Republike Jugoslavije (SRJ), usvajajući novi ustav 27. travnja 1992;
- većina novih država nastalih iz bivših jugoslavenskih republika međusobno je priznala svoju neovisnost i time su dokazale da je vršenje svake savezne državne vlasti na područjima novoosnovanih država završeno;

- zajednički savezni organi u kojima su sve jugoslavenske republike bile predstavljene više ne postoje i od tada nijedan organ te vrste više ne djeluje;
- bivše nacionalno područje i stanovništvo SFRJ sada su pod potpunom suverenom vlašću novih država;
- Bosna i Hercegovina, Hrvatska i Slovenija priznate su od svih država članica Europske unije i od brojnih drugih država, i primljene su u članstvo Ujedinjenih nacija 22. svibnja 1992;
- rezolucije 752 i 757 (1992) Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija u više navrata spominju "bivšu SFRJ";
- uz to, rezolucija 757 (1992) ustanovljuje da "zahtjev SRJ (Srbije i Crne Gore) da automatski osigurava kontinuitet s bivšom SFRJ nije bio općenito priznat";
- Deklaracija Europskoga vijeća usvojena u Lisabonu 27. lipnja 1992. izričito se odnosi na "bivšu Jugoslaviju".

4. Stoga je Arbitražna komisija mišljenja:

- da je proces raspada SFRJ spomenut u Mišljenju br. 1 od 29. studenoga 1991. završen i da valja ustanoviti da SFRJ više ne postoji.

U Parizu 4. srpnja 1992.

55. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo predsjedniku Predsjedništva BiH Aliji Izebegoviću (Zagreb, 6. 7. 1992.)*

"Štovani gospodine Predsjedniče,

Odgovarajući na Vaše pismo br. 4/92 od 5. srpnja 1992. dozvolite mi da spomenem sljedeće:

1. Republika Hrvatska je priznala suverenost i teritorijalni integritet Republike Bosne i Hercegovine. Svim svojim ponašanjem nastojali smo i nastojimo poštivati takvo naše određenje.

Iskazali smo svoju spremnost za uspostavu diplomatskih odnosa na razini ambasadora, pa i ovom prilikom predlažemo da se to neposredno realizira.

2. Republika Hrvatska ne može biti nezainteresirana za sudbinu hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini. Kao i muslimanski narod, Hrvati u BiH su izloženi genocidnom i osvajačkom ratu od strane Srbije, Crne Gore i bivše JNA. U obrani vitalnih interesa hrvatskog i muslimanskog naroda Republika Hrvatska je spremno ponudila svu pomoć koju jedna suverena država može ponuditi drugoj u obrani od zajedničkog neprijatelja. Praktički kompletna humanitarna pomoć Bosni i Hercegovini dopremljena je preko područja i uz pomoć Republike Hrvatske. Bez obzira na veoma teško gospodarsko stanje i ogroman broj vlastitih prognanika, Republika Hrvatska je prihvatila i pružila svu moguću pomoć stotinama tisuća izbjeglica iz BiH, na čemu ste i Vi osobno te Predsjedništvo i Vlada BiH izrazili zahvalnost.

3. Srpska agresija u Bosni i Hercegovini nanijela je ogromne žrtve i muslimanskom i hrvatskom narodu. Najveći dio operacija agresora i dalje je usmjeren na područja s većinskim hrvatskim stanovništvom, što najbolje pokazuje besmislenost optužbi o dogovaranju hrvatskih i srpskih predstavnika na štetu muslimanskog naroda.

4. Suočen sa srpskom agresijom hrvatski se narod u Bosni i Hercegovini morao samoorganizirati. Jedino tako se moglo obraniti područja i omogućiti preživljavanje u uvjetima kada središnja vlasti praktički nije funkcionirala.

5. Osjećaju ugroženosti pridonijele su i neke unitarne i unitarističke tendencije u dijelu muslimanskog vodstva koje su uzrokovale nepripremljenost Bosne i Hercegovine za djelotvornu obranu. Zbog toga su se kod Hrvata u BiH pojavile i inicijative da se Hrvatima nastanjena područja pripoje Republici Hrvatskoj. Poznato je da je Vrhovništvo RH na to odgovorilo preporukom da se traže politička rješenja i okončanje rata u razgovorima predstavnika triju naroda, u skladu s prijedlozima Konferencije Europske zajednice o organizaciji Bosne i Hercegovine kao suverene države triju konstitutivnih naroda.

6. Nesuglasice između konstitutivnih naroda Bosne i Hercegovine treba rješavati političkim sredstvima. Organiziranje Hrvatske zajednice Herceg Bosne i HVO tumačimo kao inicijative u okviru Republike Bosne i Hercegovine pa ih samo kao takve i podupiremo.

---

* IZVOR: *Novi Vjesnik*, 7. 7. 1992.

7. U svezi s Vašom zamisli da se obratite hrvatskom narodu i objasnite "o čemu se radi", uvjeren sam da je sve gore navedeno dobro poznato hrvatskom narodu u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini, a vjerujem sve više i muslimanskom narodu."

**56. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman i predsjednik
Predsjedništva BiH Alija Izetbegović: Zajednička izjava (Helsinki
8. 7. 1992.)***

Predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović i Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman sastali su se, prema već ranije izjavljenoj želji u Zajedničkoj izjavi od 15. lipnja 1992. godine, prigodom vrhovnog skupa Konferencije o europskoj sigurnosti i suradnji 8. srpnja 1992. godine u Helsinkiju. Razgovorima su prisustvovali također ministri inozemnih poslova dr. Haris Silajdžić i prof. dr. Zdenko Škrabalo, te predstojnik Ureda Predsjednika Republike Hrvatske Hrvoje Šarinić i savjetnik Predsjednika Republike Hrvatske za inozemnu politiku dr. Željko Matić. Predsjednici su, nakon razgovora, dali sljedeću

Zajedničku izjavu

1. S obzirom na to da su obje države međusobno priznale jedna drugu, uspostaviti će se između njih i to u najkraćem roku, diplomatski odnosi na razini ambasada. Također je odlučeno da se predstavnici dviju vlada najskorije sastanu radi razmatranja aktualnih tekućih pitanja od interesa za obje države.
2. Na području Republike Bosne i Hercegovine srpske i crnogorske snage poduzele su novu ofenzivu neposredno uz granicu s Republikom Hrvatskom (Bosanska Posavina) pri čemu također dolazi do neprestanih napada tih snaga na područja Republike Hrvatske od Slavenskog Broda do Županje. Sve se to događa u vrijeme kad je pažnja cjelokupne svjetske javnosti okrenuta prema događajima u Sarajevu gdje se pokušava uspostaviti djelotvoran zračni most i kopneni koridor za dopremu humanitarne pomoći napaćenim stanovnicima toga grada. Zbog opravdane brige za živote i preživljavanje građana Sarajeva, nekažnjeno se prikriva nastavak brutalne agresije na drugim dijelovima Bosne i Hercegovine, kao i operacije etničkog čišćenja prostora koji napada agresor.
3. Republika Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska imaju, sljedom toga, zajedničke interese u obrani svoje nezavisnosti i teritorijalne cjelovitosti od srpske i crnogorske agresije. Oba predsjednika suglasna su o tome da se taj zajednički interes treba ostvariti naporima i sredstvima koje predviđa Povelja Ujedinjenih naroda i na kojima se osnivaju dokumenti Konferencije o europskoj sigurnosti i suradnji.
4. Republika Bosna i Hercegovina cijeni napore međunarodne zajednice i Republike Hrvatske u pružanju pomoći, posebno prihvat i zbrinjavanje velikog broja izbjeglica, građana Bosne i Hercegovine.
5. Oba predsjednika još jedanput naglašavaju privrženost svojih država načelu da se, nakon završetka rata na području Republike Bosne i Hercegovine, unutarne uređenje te države uredi demokratski na temelju ravnopravnosti tri konstitutivna naroda Bosne i Hercegovine.

---

* IZVOR: *Novi Vjesnik*, 9.7.1992.

57. KESS: Govor predsjednika RH dr. Franje Tuđmana na plenarnoj sjednici KESS-a (Helsinki, 9. 7. 1992.)*

Hrvatska je usvojila sva načela i vrijednosti KESS-a

"Gospodine Predsjedniče,

Ekselencije,

Dame i gospodo,

Dopustite mi da izrazim svoju zahvalnost našim uvaženim domaćinima - Vladi i narodu Finske - na njihovu velikodušnom gostoprimstvu i organizaciji ovog sastanka. Velika mi je čast biti u mogućnosti obratiti se ovom najvišem skupu zemalja članica KESS-a.

Suočeni smo s povijesnom odgovornošću uspostave novih oblika sigurnosti i suradnje u sjevernoj hemisferi i formiranjem novog identiteta za postkomunističku Europu. Od 1975. godine, prvog helsinškog zasjedanja područje KESS-a prošlo je kroz dramatične političke i strateške promjene. Bipolarni svijet od jučer ustupio je mjesto zajednici demokratskih država, opredijeljenih za suradnju i zajednički gospodarski napredak, ali i ugroženih novim nestabilnostima. Osim što je proširila KESS novim članicama, ova konferencija je također preuzela novu odgovornost za budućnost ovog dijela svijeta.

KESS je relativno brzo prihvatio činjenicu emancipacije novih demokratskih država i izrazio im dobrodošlicu u ovu veliku obitelj naroda. KESS je bio prva velika međunarodna organizacija koja je primila moju zemlju kao punopravnog člana. Ipak, odluka da se spriječi kršenje osnovnih načela KESS-a još uvijek se čini neadekvatnom osobito glede zaustavljanja agresije protiv novih članica KESS-a i sprečavanja masovnih patnji civila, genocida i destrukcije, kulturnog naslijeđa i gospodarskih osnova novih država.

Stoga Hrvatska pridaje vrlo veliku važnost osnivanju Foruma za sigurnosnu suradnju KESS-a s ojačanim Centrom za sprečavanje sukoba koji će, nadamo se, razviti učinkovite mehanizme za sprečavanje konflikata i mirno razrješavanje nesuglasica.

Osobito podržavamo napore usmjerene na razvoj "peace-keeping" mehanizma KESS-a. Također pozdravljamo novo ovlaštenje KESS-a da pozove stručnjake i sredstva NATO-a, Zapadnoeuropske Unije i Europske zajednice kako bi povećao svoju ukupnu sposobnost za sprečavanje sukoba i rješavanje kriznih situacija.

U tom smislu pozdravljamo preobrazbu KESS-a u regionalni sporazum u smislu Odjeljka 8 Povelje Ujedinjenih naroda, čime će KESS postati važna veza između europske i globalne sigurnosti.

Hrvatska dijeli uvjerenje zemalja sudionica da opći koncept sigurnosti treba biti zasnovan na ljudskim pravima i napretku kao osnovnim preduvjetima za postojan i trajan mir. Imajući to na umu zagovarali smo jačanje ljudske dimenzije KESS-a. Upravo iz tog istog razloga - čak i

---

* IZVOR: dr. Franjo Tuđman. *Zna se, HDZ u borbi za samostalnu Hrvatsku*. Knjiga druga. Zagreb: HDZ, 1993., str. 50-53. Govor predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana što ga je održao na Plenarnoj sjednici sastanka na vrhu Konferencije o europskoj sigurnosti i suradnji (KESS):

u najtežim vremenima goleme patnje i razaranja koje je prouzročila jugo-komunistička i srpska agresija protiv Hrvatske - mi smo u naš Ustav i u zakonodavstvo ugradili sve elemente ljudskih i manjinskih prava kako bi osigurali jednakost i zaštitu svih državljanja Hrvatske i kako bi ojačali naše mlade demokratske ustanove i vladavinu prava.

Mi osobito pozdravljamo solidarnost KESS-a sa zemljama istočne i srednje Europe u razdoblju postkomunističkog prijelaza i preobrazbe. Zemlje poput Hrvatske i susjedne Bosne i Hercegovine, koje trpe zastrašujući gubitak života i golema materijalna razaranja osobito trebaju takvu solidarnost i pomoć. Proširenje suradnje u gospodarstvu, znanosti i tehnologiji, predviđeno u završnom dokumentu odigrat će važnu ulogu u poslijeratnoj obnovi i razvoju Hrvatske. Stoga pozdravljamo osnivanje Gospodarskog foruma i nadamo se da će dati važan poticaj gospodarskoj preobrazbi demokratskih država, koje se osnivaju na tržišnom gospodarstvu i privatizaciji.

Pristupajući KESS-u Republika Hrvatska je usvojila sva načela i vrijednosti KESS-a. U ime moje zemlje, jedne od najmlađih članica KESS-a, dopustite mi da ovdje ponovim naše najdublje poštovanje načela i opredjeljenja Završnog dokumenta iz Helsinkija iz 1975., kao i vrijednosti Pariške povelje iz 1990.

U tom kontekstu dopustite mi da još jednom vrlo jasno iznesem stajalište moje zemlje prema susjednoj državi Bosni i Hercegovini. Hrvatska je bila među prvim zemljama koje su priznale suverenitet i neovisnost Bosne i Hercegovine i u potpunosti poštuje teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine. Hrvatska podupire napore Bosne i Hercegovine i međunarodne zajednice za očuvanje njezine neovisnosti i njezin otpor zajedničkom neprijatelju. U našoj Zajedničkoj izjavi od 15. lipnja predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine i ja, u potpunosti smo se složili da - nakon što završi rat - treba tražiti političko rješenje za ustavno uređenje Bosne i Hercegovine na osnovi ravnopravnosti triju konstitutivnih naroda.

*Gospodine Predsjedniče,
ekselencije,*

Dopustite mi da kao državnik iz male zemlje, i kao povjesničar, skrenem vašu pozornost na, kako se meni čini, nedostatno razumijevanje vrlo važne uloge probuđenih nacionalnih svijesti naroda istočne i srednje Europe u rastakanju komunističkog sustava. U početku, a u nekim sličajevima čak i danas, njihova pravedna borba za političku i nacionalnu emancipaciju bila je tumačena kao "retrogradni nacionalizam", "autarkični separatizam" i "etnički sukob".

Dopustite mi istaknuti da su procesi europske i svjetske integracije, s jedne strane, i stvaranja novih država, s druge strane, samo naizgled oprečni. Mali europski i drugi narodi također teže civilizacijskoj integraciji, ali žele ponovno potvrditi svoj kulturni i politički identitet, i ravnopravno sudjelovati u povijesnim poslijeratnim promjenama u Europi i svijetu. Htio bih ponosno izjaviti, u ovom kontekstu, da je nezaštićen ali hrabar hrvatski narod osjetno pridonio priznanju prava malih naroda na vlastiti identitet i državnost, te novim odnosima u Europi.

Uistinu vjerujem da će uloga malih zemalja i naroda u novom sustavu međunarodnih odnosa u kojima je sigurnost nedjeljiva i jednaka za sve, biti najvažnija provjera nove kolektivne sigurnosti i suradnje. Naime, suverenitet i teritorijalni integritet gotovo svih novih demokratskih država bio je, ili je još uvijek, ugrožen od ostataka starih hegemonističkih i komunističkih režima. Te prijatnije sežu od neprihvatljive prisutnosti stranih postrojbi, okupacije teritorija, poticanja unutarne nestabilnosti, do terorizma i otvorene agresije.

Mi u Hrvatskoj bili smo, od samog trenutka stvaranja slobodne i demokratske države nakon višestranačkih izbora svjesni, da će preobrazba komunističkog sustava u parlamentarnu demokraciju i tržišnu ekonomiju biti dug i tegoban proces, osobito u višenacionalnoj zajednici. Zbog toga smo sve veću asimetričnost političkih sustava i napore za zaustavljanjem neizbježnih demokratskih promjena u bivšoj Jugoslaviji nastojali prevladati pregovarajući predlažući i konfederaciju suverenih republika. Iskreno smo željeli i još uvijek želimo sve sporove razriješiti političkim sredstvima i na osnovi pravila koje je postavila međunarodna zajednica.

Moja zemlja, a također i susjedna država Bosna i Hercegovina, plaćale su najvišu cijenu za krah i raspad komunističkog sustava u Europi i raspad višenacionalne jugoslavenske federacije.

Rat i humanitarna nesreća u bivšoj Jugoslaviji danas su najveći izazov za novi europski poredak. Agresija Srbije i Crne Gore protiv susjednih država je zločin protiv mira, zločin protiv humanost i povijesni anakronizam. To je također i vrlo velika prijetnja sustavu kolektivne sigurnosti, jer se može proširiti na druge zemlje. Svako daljnje toleriranje agresije ugrozilo bi same osnove novog europskog i svjetskog poretka i otvorilo bi izgleda za restauraciju totalitarnog režima.

Prema tome ovaj barbarski rat teritorijalnog osvajanja i ljudska tragedija u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini mora biti bez odgode okončan odlučnom kolektivnom akcijom protiv srpskih i crnogorskih agresora da bi se opet uspostavio mir i stvorili uvjeti za trajno i ravnopravno političko rješenje. To je uistinu, najvažnija provjera naše sposobnosti i naše volje da djelujemo u obrani načela i vrijednosti KESS-a.

U ime nedužnih žrtava rata, u ime stotina tisuća prognanih ljudi i izbjeglica htio bih svima Vama prenijeti molbu za pomoć, za mir. Učinimo sve što možemo da bismo učinili da ovaj sukob bude posljednji rat vođen na tlu Europe.

Na koncu, dopustite mi da Vas uvjerim, da će Hrvatska u potpunosti pridonijeti regionalnoj sigurnosti i suradnji u jugoistočnoj i srednjoj Europi, te u Mediteranu, u okviru načela i vrijednosti KESS-a i u okviru nove kolektivne sigurnosti i integracije diljem područja KESS-a.

Hvala Vam, gospodine Predsjedatelju!"

58. Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovin: Odluka o razrješenju i imenovanju članova Predsjedništva RBiH (Sarajevo, 13. 7. 1992)*

Na osnovi članka 49. i 72. Poslovnika Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list SRBiH", br. 37/91 i "Službeni list RBiH", broj 6/92), Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine, na sjednici održanoj 13. srpnja 1992. godine, donijelo je

**Odluku o razrješenju i imenovanju predsjednika i članova radnih tijela
Predsjedništva RBiH**

I.

Razrješavaju se dužnosti predsjednika i članova radnih tijela Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine:

- prof. dr. Biljana Plavšić, bivši član Predsjedništva RBiH, dužnosti predsjednika Savjeta za zaštitu ustavnog poretka i člana Komisije za pomilovanje Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine,
- prof. dr. Nikola Koljević, bivši član Predsjedništva RBiH, dužnosti predsjednika Komisije za predstavke i prijedloge, člana Savjeta za općenarodnu obranu i člana Komisije za organizacijsko-kadrovska pitanja Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine,
- Drago Vukosavljević, bivši zapovjednik Republičkog štaba teritorijalne obrane, i Milutin Kukanjac, bivši zapovjednik Druge vojne oblasti, dužnosti člana Savjeta za općenarodnu obranu Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine.

II.

Imenuju se za predsjednika i članove radnih tijela Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine:

- prof. dr. MIRKO PEJANOVIC, za predsjednika Savjeta za zaštitu ustavnog poretka i za člana Komisije za pomilovanja Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine,
- prof. dr. NENAD KECMANOVIĆ, za predsjednika Komisije za predstavke i prijedloge, člana Savjeta za općenarodnu obranu i člana Komisije za organizacijsko-kadrovska pitanja Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine,
- SEFER HALILOVIĆ, zapovjednik Štaba teritorijalne obrane Republike Bosne i Hercegovine, za člana Savjeta za općenarodnu obranu Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine.

---

* IZVOR: Nevenko Herceg, Neven Tomić. *Izbori u Bosni i Hercegovini*. Mostar: Sveučilište u Mostaru Centar za studije novinarstva, 1998, str. 255 - 256.

III.

Ova odluka objavit će se u "Službenom listu Republike Bosne i Hercegovine".

Broj 02-011-410/92

Sarajevo, 13. srpnja 1992. godine

Predsjednik Predsjedništva RBiH,

Alija Izetbegović, s.r.

59. Vlada Republike BiH: Stavovi o administrativno-teritorijalnom uređenju Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 16. 7.j 1992.)*

U Platformi koju je usvojilo Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine utvrđeno je da će Republika Bosna i Hercegovina biti organizirana u administrativno-teritorijalnom pogledu kao decentralizirana država, na principima parlamentarne građanske demokratije. Njezine administrativno-teritorijalne jedinice (regije) će biti oformljene na osnovi četiri kriterija: (1) ekonomski, (2) kulturni, (3) historijski i 4) etnički. Preuzimajući zadaću izrade cjelovitog koncepta administrativno-teritorijalnog organiziranja Republike, u skladu s tim kriterijima, Vlada Republike Bosne i Hercegovine razmotrila je rezultate znanstvenog proučavanja postojećih iskustava u administrativno-teritorijalnom ustrojstvu. U skladu s tim, na sjednicama održanim 12. i 16.jula 1992. godine, usvojila je principe dalje razrade i pravnog reguliranja administrativno-teritorijalnog ustrojstva.

1. Bosna i Hercegovina je organsko jedinstvo različitosti.

Decentraliziranje državne vlasti u Republici Bosni i Hercegovini bit će ostvarena uz uvažavanje činjenice da Bosna i Hercegovina, kao kulturno-historijska i politička zasebnost, nije prost zbir različitosti već, naprotiv, organska povezanost različitih političkih, religijskih i nacionalnih zasebnosti. Decentraliziranje državne vlasti ostvarivat će se, u skladu s tim, preko općina i regija, kako bi prirodni, ekonomski, kulturni, historijski, etnički i politički činioci jedinstva različitosti djelovali što je moguće slobodnije i skladnije. Nije prihvatljivo organiziranje administrativno-teritorijalnih jedinica u Bosni i Hercegovini koje bi ugrožavalo to načelo jedinstva različitosti svojstveno cijeloj teritoriji Republike.

2. Uvažavanje historijskog iskustva razvoja Republike postojećih gravitacionih središta.

Načelo decentraliziranja državne vlasti ne može se sprovesti bez uvažavanja historijskih tokova koji su u dugotrajnom djelovanju uticali na formiranje većeg broja regionalnih središta. U skladu s tim, u Republici Bosni i Hercegovini mogu postojati najmanje četiri regije sa administrativnim sjedištem u Sarajevu, Mostaru, Banjaluci i Tuzli. Regije oblikovane na ovim principima, bez obzira na njihov broj, temelje se na prirodnim, ekonomskim, kulturnim i historijskim razlozima. One istodobno reproduciraju biće Republike Bosne i Hercegovine, u kojoj su ravnopravni građani i narodi. Odnos između institucija vlasti na razini države, regije i općine polaziti će od načela cjelovitosti pravnog poretka, ekonomske efikasnosti i ravnopravnosti građana i naroda.

3. Regije će djelovati kao činilac ravnotežnog ekonomskog-razvoja

Restauriranje privatne svojine, kao preduvjeta slobodnog poduzetništva i tržišne privrede, bit će ostvarena na osnovi ustava i zakona s punim uvažavanjem iskustava razvijenog svijeta. Oko postojećih regionalnih središta zbivao se neprirodan demografski obrat u odnosu grad-sela na štetu života i rada na selu. To je proizvelo brojne sociološke

* IZVOR: Stjepan Šiber. *Prevare, zablude, istina; Ratni dnevnik 1992*. Sarajevo: Rabić, 2000., str. 293-296.
Dokument je nastao za potrebe Vlade RBiH, izrađen je 16. srpnja 1992.

napetosti koje se ispoljavaju kao činilac s negativnim utjecajem na ekonomski, kulturni i politički život u Republici. Regije bi, zato, djelovale kao činilac ravnopravnosti uvjeta života i rada u gradu i selu.

4. Ustrojstvo vlasti u općini, regiji i Republici osniva se na jedinstvenoj zaštiti pojedinca.

U Republici nije moguće organizirati administrativno-teritorijalne jedinice koje bi se osnivale na isključivoj primjeni etničkog kriterija. Zbog toga pravo pojedinca bit će u središtu jedinstvenih zakonskih rješenja, a iz njega će biti izvodjena sva ostala prava, uključujući i prava naroda. Tako opredjeljenje potvrđuje ukupno historijsko iskustvo zajedničkog života u Bosni i Hercegovini, kao i rezultati svih do sada provedenih multidisciplinarnih istraživanja u ovome području. Političke, religijske i nacionalne zasebnosti u Republici mogu se ispoljavati u svim oblicima organiziranja koji ne isključuju ista takva prava drugih i koji ne ugrožavaju razvoj bosanskohercegovačkog obrasca jedinstva različitosti. Svaki bosanskohercegovački narod ima pravo i mogućnosti da štiti i razvija svoj jezik, svoju nacionalnu kulturu, odgoj i obrazovanje u skladu sa svojim kulturno-historijskim nasljedjem na svim razinama administrativno-teritorijalnog ustrojstva države.

Istraživanja pokazuju da postoji potreba za određenim promjenama u teritorijalnoj strukturi općina. Međutim, to je moguće i potrebno raditi nakon okončanja rata odnosno uspostave jedinstvene i stabilne demokratske vlasti na čitavoj teritoriji Republike, uz uvažavanje znanosti i u cilju optimiziranja lokalne uprave.

5. Zalaganja za povezivanje etničkih prava i "etničkih teritorija" kao dijela Republike, generira sukobe i nestabilnost.

Svaki pokušaj da se na jedinstvenoj teritoriji Republike Bosne i Hercegovine odrede administrativno-teritorijalne jedinice na osnovi samo etničkih kriterija suprotan je kulturno-historijskom, ekonomskom i političkom biću Republike Bosne i Hercegovine. Sadašnji brojevi odnosi u općinama, regijama i cijeloj Republici ne mogu biti izvor većeg prava jednog naroda nad drugim. Kulturno-historijska bića sva tri bosanskohercegovačka naroda su neodvojivo povezana s cijelom teritorijom Bosne i Hercegovine. Podsticanje ideologije i programi etničkog čišćenja teritorija je glavni uzrok agresije i terorizma protiv Republike bosne i Hercegovine.

6. Bosna i Hercegovina i njene regije će uspostavljati veze sa susjednim državama i regijama

Uvažavajući prirodne, ekonomske, kulturne, historijske i etničke razlike, Republika će uspostavljati veze sa drugim državama. To mogu činiti i pojedine regije Bosne i Hercegovine sa regijama iz drugih država u skladu sa međudržavnim ugovorima. Ove veze ne smiju biti u suprotnosti s cjelovitošću i interesima Republike kao cjeline kao i svakog od naroda koji u njoj žive.

7. Kompetencije Republike se zasnivaju na jedinstvenom sistemu državne vlasti.

Polazište za regulisanje temeljnih ustavno-pravnih odnosa u Republici treba da bude jedinstvo zakonodavne, sudske i izvršne vlasti na cijeloj teritoriji Republike, uz temeljitu decentralizaciju na regije i općine. To bi posebno značilo da Republika ima:

- jedinstvenu odbranu i unutrašnje poslove,

- jedinstvenu politiku međunarodnih odnosa,
- jedinstveni pravni sistem, i
- tržišno zasnovan i efikasan privredni sistem sa jedinstvenom monetarnom institucijom i novcem

Ustavnim rješenjima će biti precizirane kompetencije općina, regija i Republike na principima izloženim u Platformi Predsjedništva i ovom dokumentu uz uvažavanje, zaštite građanskih i ljudskih prava kao i ravnopravnih naroda u Bosni i Hercegovini. O tome bi odluka bila donesena uz uvažavanje principa prava neposrednog demokratskog izjašnjavanja svih građana.

NAPOMENA: Razrada ovdje predstavljenih načela bit će provedena preko ekspertnih grupa.

60. Konferencija o Jugoslaviji EZ: Tekst Sporazuma o Bosni i Hercegovini (London, 17. 7. 1992.)*

LONDON:, 17. srpnja 1992. - Predsjednik konferencije EZ o Jugoslaviji lord Carrington pročitao je novinarima cijeli tekst sporazuma kojeg su u Londonu potpisali predstavnici triju nacionalnih zajednica u Bosni u Hercegovini. :

Tekst sporazuma

"Dogovorili smo prekid vatre koji će stupiti na snagu u nedjelju u 18 sati po mjesnom vremenu na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine. Prekid vatre će se nastaviti tijekom 14 dana. Za to vrijeme sve se strane obvezuju da će nastaviti tražiti mjere za jačanje dugotrajnog prekida vatre. Pored toga sve su se strane obvezale da neće otvarati vatru čak ni u slučaju provokacije.

Dogovorili smo da prijavimo i da stavimo pod međunarodni nadzor svo teško naoružanje (borbene zrakoplove, oklopna borbena sredstva, topništvo, minobacače, lansere raketa itd.). Zahtjevamo od Vijeća sigurnosti UN da što je moguće prije poduzmu mjere za takav nadzor. Predsjednik konferencije EZ u potpunosti podupire taj zahtjev.

Dogovorili smo se da se dopusti svim izbjeglicama da se vrate u mjesta odakle su protjerani i da se osobama koje su se, zbog vojne situacije, našli u klopci, dade sloboda kretanja.

Pozdravljamo odluku lorda Carringtona da se 27. srpnja 1992. godine u Londonu nastave pregovori o budućem ustavnom ustrojstvu Bosne i Hercegovine. Gore spomenuti sporazum ne prejudicira krajnji rezultat tih razgovora."

Tekst su potpisali ministar vanjskih poslova BiH Haris Silajdžić, čelnik hrvatske zajednice u BiH Mate Boban i čelnik srpske zajednice Radovan Karadžić.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, HNA170216:1, 17. 7. 1992/3418.

61. Ministarsko vijeće EZ: Tekst Deklaracije o Jugoslaviji (Bruxelles, 20. 7.1992.)*

Deklaracija o Jugoslaviji Ministarskog Vijeća EZ

"Europska zajednica i države članice iskazuju svoju duboku zabrinutost zbog toga što sporazum što su ga strane u BiH potpisale u Londonu 17. srpnja pod okriljem EZ, još nije proveden. Sve se strane moraju u potpunosti i odmah ponašati u skladu s njim i strogo poštivati prekid vatre u cijeloj BiH. EZ pozdravlja brzu akciju Vijeća sigurnosti UN koje je blisko surađivalo s Konferencijom o Jugoslaviji EZ, kako bi se ostvario nadzor nad teškim naoružanjem, predviđen Londonskim sporazumom.

EZ i njezine države članice potvrđuju punu privrženost Konferenciji kojom predsjedava lord Carrington. Ona ima središnju ulogu u traženju pravednog i trajnog političkog rješenja problema u bivšoj Jugoslaviji, uključujući ustavno ustrojstvo BiH. Zauzimaju se za bliske konzultacije između Konferencije EZ, KESS-a i UN čime bi se poduprli trajni naponi međunarodne zajednice glede jugoslavenske krize. Te bi konzultacije mogle voditi proširivanju i intenziviranju sadašnje Konferencije.

EZ i njezine države članice osuđuju sve politike etničkog čišćenja i prisilnog protjerivanja. Napadi na nenaoružane civile, kao oni što ih izvode srpske snage na Sarajevo i Goražde, u potpunoj su suprotnosti s osnovnim postavkama međunarodnog humanitarnog prava. Namjera je EZ i njezinih zemalja članica da u sklopu KESS-a energično istraže mogućnosti slanja izvještajnih misija na mjesta odakle je javljeno o napadima.

Znatna sredstva hitno su potrebna za pomoć izbjeglicama, po mogućnosti u područjima što su najbliža dosadašnji mjestima stanovanja. Odmah se stavlja na raspoloženje dodatna svota od 120 milijuna Ecu na ime hitne pomoći. Sva pomoć te vrste, kao i odgovarajući naponi poduzeti u kontekstu G 24 moraju biti usmjereni na mjesta u bivšoj Jugoslaviji gdje su najpotrebniji i u svrhe što su najhitnije. EZ i njezine države članice toplo pozdravljaju odluku UNHCR da u neposrednoj budućnosti sazove konferenciju o valu izbjeglica u bivšoj Jugoslaviji i iz nje, a koja će hitno morati razmotriti odgovarajuće rješenje problema što ga izaziva potencijalni priliv izbjeglica u susjedne zemlje. Oni će u potpunosti surađivati s tom konferencijom, prihvatiti svoje odgovornosti u tom kontekstu i pozvati ministre unutarnjih poslova i pravde da hitno posvete pozornost tom pitanju. Oni pozivaju sve strane da ubrzaju dopremu humanitarne pomoći, osobito onim područjima u BiH kojima je pomoć očajno potrebna, uključujući i uspostavljanje humanitarnih koridora.

EZ i njezine države članice pozdravljaju mišljenje Arbitražne komisije Konferencije o Jugoslaviji kojom predsjedava M. Badinter. Na Srbiji je i Crnoj Gori da odluče hoće li osnovati novu federaciju. No, ta nova federacija na može biti prihvaćena kao jedini nasljednik bivše SFR Jugoslavije. U svjetlu toga EZ i njezine države članice opirat će se sudjelovanju Jugoslavije u međunarodnim tijelima. Predsjedništvo će zadužiti misije EZ i njezinih država članica u međunarodnim organizacijama da pripreme prijedloge provođenja te politike. Sankcije UN protiv Srbije i Crne Gore i sve rezolucije UN moraju ostati na snazi i biti strogo

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 22.7.1992.

primjenjivane. U tom pogledu EZ i njezine države članice pozdravljaju odluke WEU i NATO o uvođenju pomorskog nadzora provođenja sankcija UN.

EZ i njezine države članice impresionirani su hrabrim djelovanjem i praktičnim rezultatima svojih promatračkih misija. Oni su spremni pojačati te aktivnosti u bliskoj suradnji s UNPROFOR. Promatračka misija koja djeluje na osnovi mandata KESS-a bit će također spremna nadzirati osobito osjetljiva granična područja u regiji. Predsjedništvo će o tome povesti razgovore s pojedinim stranama.

EZ i njezine države članice izražavaju žaljenje zbog nedavne pogibije na dužnosti dvojice francuskih pripadnika UNPROFOR. Oni izražavaju svoju sućut njihovim obiteljima, vladi i narodu Francuske.”

**62. Republika Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska:
Sporazum o prijateljstvu i suradnji (Zagreb, 21. 7. 1992.)***

**Sporazum o prijateljstvu i suradnji između Republike Bosne i
Hercegovine i Republike Hrvatske**

Predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine i predsjednik Republike Hrvatske, Polazeći od zajedničkih interesa njihovih zemalja u zaštiti njihove nezavisnosti i teritorijalne cjelovitosti;

Ozbiljno zabrinuti zbog nastavka agresije ostataka Jugoslavenske narodne armije bivše SFRJ i srpskih i crnogorskih vojnih regularnih i neregularnih snaga na njihova područja;

Prihvaćajući rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda br. 752 (1992) od 15. srpnja 1992., br. 757 (1992) od 30. svibnja 1992.; br. 758 /1992) od 8. lipnja 1992., br. 760 (1992) od 18. lipnja 1992., br. 761 (1992) od 29. lipnja 1992., br. 762 (1992) od 30. lipnja 1992. i br. 764 (1992) od 13. srpnja 1992.;

Prihvaćajući mišljenja koja je do današnjeg dana donijela Arbitražna komisija Konferencije o Jugoslaviji, napose ona o prestanku postojanja dosadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, o potrebi prestanka njezinog članstva u međunarodnim organizacijama i o načelima na kojima treba riješiti pitanja sukcesije;

Svjesni potrebe da sporazumno riješe pitanja koja su od životne važnosti za njihovu međusobnu suradnju i zajedničko suprotstavljanje agresiji;

Dogovorili su se o slijedećem:

1. Predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine i predsjednik Republike Hrvatske suglasili su se da će buduće državno uređenje Bosne i Hercegovine polaziti od načela pune jednakopravnosti triju konstitutivnih naroda: Muslimana, Hrvata i Srba. Ustavno-političko uređenje zemlje temeljit će se na konstitutivnim jedinicama, pri osnivanju kojih će se voditi računa o nacionalnim, povijesnim, kulturnim, gospodarskim, prometnim i drugim elementima.

2. Republika Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska će surađivati i međusobno se sporazumijevati, polazeći od poštivanja svojih posebnih interesa i svjesni povezanosti interesa njihovih zemalja, o pitanjima gospodarske i financijske suradnje, industrijske i energetske suradnje, korištenja voda i zaštite ljudske okoline, suradnje u obnovi života na njihovim područjima, rješavanja imovinskih pitanja fizičkih i pravnih osoba jedne države u drugoj državi, usklađenja društvenih djelatnosti u njihovim državama, napose na polju rada i socijalne politike, zdravstva, obrazovanja, znanosti, kulture i fizičke kulture, znanstvene i tehničke suradnje, kulturno-prosvjetne suradnje, informiranja, i o pitanjima regije.

---

* IZVOR: *Novi Vjesnik*, 22. 7. 1992.

3. Državna delegacija Republike Bosne i Hercegovine izražava zahvalnost Republici Hrvatskoj na prihvatu i zbrinjavanju izbjeglica iz Republike Bosne i Hercegovine iznad njenih mogućnosti. Republika Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska, suočene s gorućim problemom masovnih progona, posebno muslimanskog i hrvatskog pučanstva Bosne i Hercegovine, surađivat će na zbrinjavanju izbjeglica u Republici Hrvatskoj i drugim zemljama, skupljanju humanitarne i financijske pomoći, izgradnji izbjegličkih centara u sigurnim zonama u Bosni i Hercegovini, te na povratku izbjeglica iz Republike Hrvatske u Republiku Bosnu i Hercegovinu. U tu svrhu potpisat će se poseban protokol o suradnji.

4. Republika Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska surađivat će također, polazeći od zajedničkih i posebnih interesa, na području unutrašnjih poslova i pravosuđa.

5. Predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine i predsjednik Republike Hrvatske sporazumjeli su se da će se, u nastavku dosadašnje suradnje, oni redovno sastajati najmanje dva puta godišnje, a njihove vlade i pojedina ministarstva održavati periodične međusobne sastanke na kojima će razmatrati postignute rezultate i eventualna neriješena pitanja i sva ta pitanja nastojati rješavati što je prije moguće, u mjeri u kojoj to ulazi u djelokrug njihova odlučivanja, odnosno upućivati svoje prijedloge za rješenje takvih pitanja drugim nadležnim tijelima državne uprave.

6. Oružani dio Hrvatskog vijeća obrane sastavni je dio jedinstvenih oružanih snaga Republike Bosne i Hercegovine. Hrvatsko vijeće obrane će imati svoje predstavnike u zajedničkom zapovjedništvu oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Privremena civilna vlast, nastala u ratnim uvjetima u okviru Hrvatskog vijeća obrane, uskladit će se što prije s ustavnopravnim poretkom Republike Bosne i Hercegovine, o čemu će se odmah povesti razgovori u duhu načela iz točke 1. ovog Sporazuma.

7. Republika Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska uzajamno će omogućiti svojim državljanima stjecanje dvojnog državljanstva.

8. Predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine i predsjednik Republike Hrvatske, polazeći od činjenice da se nastavlja agresija srpskih i crnogorskih vojnih snaga na Republiku Bosnu i Hercegovinu, ali velikim dijelom i na Republiku Hrvatsku, s graničnih područja Republike Bosne i Hercegovine, pozivaju međunarodnu zajednicu, posebno Organizaciju Ujedinjenih naroda, Europsku zajednicu i Sjedinjene Američke Države, da poduzmu stvarne i djelotvorne mjere za energično zaustavljanje agresije na njihove države, za sprečavanje daljnjih ljudskih žrtava, proganjanja i iseljavanja njihovih građana i uništavanja materijalnih dobara. U tom cilju obje će države nastaviti dosadašnju uspješnu suradnju i stalnu koordinaciju svojih obrambenih djelatnosti u graničnim zonama između njih. Svjesni činjenice da, ako se hitno ne zaustavi agresija na njih, objema državama prijete daljnja razaranja i uništavanja njihovog državnog bića i cjelovitosti, one će, u slučaju da naponi međunarodne zajednice ostanu bezuspješni, razmotriti i poduzeti sve potrebne oblike šire suradnje na vojnom polju i usklađenje vojnih operacija radi definitivnog odbijanja opasnosti koja im prijete.

9. Predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine i predsjednik Republike Hrvatske složili su se da se odmah potpiše sporazum o uspostavljanju diplomatskih odnosa između dviju država na razini ambasada.

10. Vlade dviju država organizirat će, u najkraćem roku, prema potrebi, svoje sastanke i sastanke ministarstava svojih država radi zaključenja sporazuma iz njihove nadležnosti prema ovom Sporazumu.

U Zagrebu, 21. srpnja 1992.

Predsjednik
Republike Hrvatske

dr. Franjo Tuđman

Predsjednik Predsjedništva
Republike Bosne I Hercegovine

Alija Izetbegović

63. Predsjedništvo RBiH: Uredba o oružanim snagama Republike Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 6. 8. 1992.)*

Na osnovu amandmana LI tacka 5. stav 3. na Ustav Republike Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine donosi

Uredba sa zakonskom snagom o izmjeni i dopuni uredbe sa zakonskom snagom o oružanim snagama Republike Bosne i Hercegovine

Član 1.

U uredbi sa zakonskom snagom o oružanim snagama Republike Bosne i Hercegovine (Službeni list RBiH", br. 4/92, 7/92 i 9/92), član 2. mijenja se i glasi:

"Oružane snage Republike čine Armija Republike (u daljem tekstu: Armija).

Sastavni dio Armije čine postrojbe Hrvatskog vijeća obrane i drugi naoružani sastavi koji se stave pod jedinstvenu komandu Armije.

Za vrijeme ratnog stanja, pored Armije, oružane snage čine policija jedinice fizičkog osiguranja u poduzećima i drugim pravnim licima, jedinice carinske službe i drugih pograničnih organa, koji se predpočine pod jedinstvenu komandu oružanih snaga".

Član 2.

U članu 11. iza stava 2. dodaje se novi stav 3. koji glasi: "Za vrijeme ratnog stanja Predsjedništvo Republike može određene poslove rukovodjenja i komandovanja Armijom, iz tačke 11. člana 9. ove Uredbe prenjeti na komandante jedinica i ustanova Armije i komandanta štabova obrane."

Dosadašnji stav 3. postaje član 4.

Član 3.

U članu 15. stav 5. Uredbe mijenja se i glasi:

"U formiranju jedinica i ustanova Armije, pri popunu sa vojničkim i starješinskim kadrom i licima na profesionalnom radu u Armiji, vodi se računa o ravnomjernoj zastupljenosti konstitutivnih naroda i pripadnika ostalih naroda Republike".

Član 4.

U članu 36. Uredbe riječi: "objedinili u Teritorijalnu obranu Republike" zamjenjuju se riječima: "stavile pod jedinstvenu komandu Armije Republike".

Član 5.

U članu 37. Uredbe riječi „Teritorijalne obrane“, zamjenjuju se riječi „Armija“.

---

* IZVOR: Stjepan Šiber. *Prevare, zablude, istina. Ratni dnevnik 1992.* Sarajevo: Rabic, 2000., str. 306-307.

Član 6.

U članu 39. Uredbe riječ „strane“ zamjenjuje se sa riječi „snage“.

Član 7.

Ova Uredba stupa na snagu danom donošenja o obaviće se u „Službenom listu RBiH“.

PR Broj: 1266/92
06.08.1992. godine
Sarajevo

Predsjednik
Predsjedništva RBiH
Alija Izetbegović

III Dio

Od početka rada Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji do odbacivanja Vance-Owenova mirovnoga plana

64. Predsjedništvo BiH: Ustavni principi unutrašnjeg uređenja Republike Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 16. 8. 1992.)*

Zajednička komisija Vlade i Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine za izradu platforme za učešće na međunarodnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji

Grupa za izradu dijela platforme o političkim i ustavnim principima unutrašnjeg ustrojstva RBiH

Političko-ustavni principi unutrašnjeg uređenja Republike Bosne i Hercegovine

1. Republika Bosna i Hercegovina je suverena i nezavisna država građana, konstitutivnih i ravnopravnih naroda, Muslimana, Srba, Hrvata i pripadnika ostalih naroda koji u njoj žive.

Republika Bosna i Hercegovina je zbog višenacionalnog sastava u svom istorijskom određenju zajednička država konstitutivnih i ravnopravnih naroda, Muslimana, Srba, Hrvata i pripadnika ostalih naroda koji u njoj žive. Narodi, pored svojih pojedinačnih nacionalnih interesa, imaju i interese koji proističu iz viševjekovnog zajedničkog življenja i etničke izmiješanosti na prostoru Bosne i Hercegovine.

2. Republika se konstituiše na principima parlamentarne građanske demokratije, što, kao i u drugim državama Evrope i svijeta, podrazumijeva ljudska prava i slobode, tržišnu ekonomiju, višepartijski sistem, vlasnički pluralizam i princip podjele vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku.

3. Unutrašnje ustrojstvo Republike zasniva se na ideji regionalne autonomije i lokalne samouprave. Regije se obrazuju na ekonomskim, kulturnim, istorijskim i etničkim kriterijima. Regije imaju autonomiju u uređivanju i organizaciji privrednog i kulturnog razvoja. Autonomne regije obrazuju svoje skupštine koje imaju vijeće građana i vijeće naroda. Nadležnost organa autonomnih regija uređuje se Ustavom i zakonom. Istorijsku i kulturnu osobenost regije ispoljavaju kroz autonomnu organizaciju prosvjetnih, kulturnih i informativnih institucija. U Republici se obrazuje više autonomnih regija o čemu odlučuju građani i narodi referendumom.

Prema ekonomskom i istorijskom, kulturnom i etničkom kriteriju u Bosni i Hercegovini je moguće obrazovati više autonomnih regija.

Prema istorijskom kontinuitetu i naučnim saznanjima kao moguće optimalno rješenja smatra se obrazovanje regija: Sarajevo, Banja luka, Tuzla, Mostar, Zenica, Doboje, Bihać, Goražde i Trebinje.

Grad Sarajevo bi imao poseban status. Teritorijalna organizacija opština u okviru regija zasniva se na etničkim, kulturnim i ekonomskim kriterijima. Nova teritorijalna organizacija opština primarno će uvažavati ekonomske, kulturne i etničke kriterije.

---

* IZVOR: Stjepan Šiber. *Prevare, zablude, istina: Ratni dnevnik 1992*. Sarajevo: Rabić, 2000., str 317.-319.

4. Suverenitet države ostvaruje se na cijeloj teritoriji koju određuju jedinstvene granice priznate od međunarodne zajednice. U nadležnosti centralnih državnih organa utvrđuju se pitanja osnova ekonomskog i političkog sistema i jedinstvo sistema vlasti narodna odbrana, bezbjednost i monetarni sistem.

5. Zakonodavni organ je Skupština Republike BiH. Sastoji se od dva vijeća: Vijeća građana i Vijeća naroda.

Vijeće građana predstavlja građane države kao cjeline i građani ga biraju neposrednim i tajnim glasanjem. Nadležno je za odlučivanje o svim pitanjima iz nadležnosti Skupštine, osim onih koja se neposredno tiču ravnopravnosti konstitutivnih naroda U ovom vijeću odluke se donose većinom glasova.

Vijeće naroda čine predstavnici tri konstitutivna naroda, Muslimana, Srba i Hrvata. Nadležno je za odlučivanje o pitanjima koja se neposredno tiču ravnopravnosti konstitutivnih naroda, utvrdjenih Ustavom Republike.

U ovom Vijeću odluke se donose _____.

6. Nacionalna prava i nacionalna ravnopravnost Hrvata, Muslimana i Srba garantuju se Ustavom i zakonima.

Nacionalna ravnopravnost u Republici obezbjeđuje se izborom jednakog broja predstavnika tri konstitutivna naroda u Vijeću naroda Skupštine Republike i Predsjedništvu Republike /princip pariteta/ i konsenzualnim načinom odlučivanja u ovim organima.

Princip pariteta primjenjuje se i u izboru Vlade, Ustavnog suda, rukovodioca Glavnog i okružnih štabova oružanih snaga, sudija Vrhovnog suda, diplomatskih predstavnika i upravnim odborima javnih preduzeća i institucija /alternativa/.

U organima regija i opština.takodje se sprovodi princip ravnopravnog učešća u vršenju vlasti svih pripadnika naroda i narodnosti što se obezbjeđuje odgovarajućim instrumentima ugrađenim u Ustav, zakone i druge propise.

Sastav Grupe koja je pripremila tekst:

dr Mirko Pejanović, član Predsjedništva R BiH - koordinator grupe,

dr Miodrag Simović, potpredsjednik Vlade R BiH,

Sahbaz Džihanović, sekretar Vlade R BiH,

dr Ćazim Sadiković, prof.

dr Mustafa Imamović, prof.

dr Zdravko Grebo, prof.

dr Ismet Dautbašić, prof.

Mariofil Ljubić, potpredsjednik Skupštine R BiH

Avdo Čampara, generalni sekretar Skupštine R BiH

Mile Akmadžić, generalni sekretar Predsjedništva R BiH

Ranko Nikolić, ministar pravosuđa i uprave

Hakija Turajlić, potpredsjednik Vlade R BiH

(tekst je dovršen 16.8.1992. kao priprema za londonsku konferenciju 26-28. 8)

65. Londonska konferencija: Predstavljen dokument s kojim predstavnici Srba iz BiH idu u London (Beograd, 21. 8. 1992.)*

U Beogradu je danas predstavljen dokument s kojim predstavnici Srba iz BiH idu na londonsku konferenciju, te nacrt "ustavnog sporazuma BiH", u kojemu se predviđaju budući odnosi tri naroda u BiH, javio je Radio-Beograd.

U dokumentu srpskoga predstavništva za londonsku konferenciju stoji da tzv. Srpska republika BiH prihvaća da sa druge dvije nacionalne zajednice ustroji zajednicu država BiH u okviru postojećih vanjskih granica, a da unutrašnje granice budu riješene na konferenciji u Londonu.

Tzv. Srpska republika BiH ne prihvaća "teritorijalne težnje susjednih država na svoj teritorij, predlaže apsolutni prekid vatre, te da kontrolu primirja čini UNPROFOR", stoji dalje u tom dokumentu.

Također se predlaže potpisivanje ugovora o povratku izbjeglica i slobodnom kretanju civila, te razgovori predstavnika nacionalnih zajednica BiH.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA8210128:1, 21. 8. 1992.

66. Predsjedništvo i Vlada BiH: Usvojena stajališta delegacije BiH na Londonskoj konferenciji (Sarajevo, 22. 8. 1992.)*

Stajalište BiH za London

Na zajedničkoj sjednici Predsjedništva i Vlade BiH usvojena su stajališta za nastup bosanskohercegovačke delegacije na Konferenciji o Jugoslaviji u Londonu. Sjednici su bili nazočni i predstavnici bosanskohercegovačkih parlamentarnih stranaka, te je ona održana u funkciji Skupštine BiH.

Kako je rečeno u raspravi delegacija BiH mora imati stav o budućem uređenju države, jer bez odgovora na to pitanje nema stabilnosti u Bosni i Hercegovini. U usvojenom stajalištu Predsjedništva i Vlade navodi se da će BiH biti decentralizirana država s razvijenom regionalnom i lokalnom samoupravom, te sa suverenitetom građana i ravnopravnošću nacija.

Također se navodi kako u Londonu treba objasniti da etničke zajednice "nikad nisu postojale kao ustavne kategorije", te da je teritorijalno razgraničenje nacionalnih kantona nemoguće. Ravnopravnost nacija će, prema danas usvojenom stajalištu, biti osigurana dvodomnom strukturom Skupštine BiH i paritetnim sastavom organa vlasti na razini Republike.

Drugo bitno pitanje, o kome je delegacija BiH tražila jasno stajalište za londonsku konferenciju, je način dolaženja do mira. "Pregovori o miru mogu uspjeti samo pod uvjetom poštivanja svih rezolucija koje je Vijeće sigurnosti donijelo o agresiji na BiH, a osobito rezolucije 752 o povlačenju agresora i njegovog teškog naoružanja s teritorija BiH". Uz to će na londonskoj konferenciji biti zatraženo uspostavljanje kontrolnih punktova na cestama koji vode prema Srbiji i Crnoj Gori, kako bi se spriječio dotok novog agresorskog naoružanja i ljudstva u BiH, za što bi bilo potrebno manje od tisuću vojnika.

Bosna i Hercegovina će inzistirati na kažnjavanju odgovornih za agresiju, genocid i ratne zločine u BiH, a predviđa i široku amnestiju za sve koji nisu direktno odgovorni za zločine. Jedan od zahtjeva, koji će biti postavljen na londonskoj konferenciji, podrazumijeva i vraćanje opljačkane imovine, budući da su cijela poduzeća demontirana i odvučena u Srbiju, te naknadu ratne štete.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 23. 8. 1992.-

67. Londonska konferencija: Nacrt izjave o načelima i Program akcije Londonske konferencije o bivšoj Jugoslaviji (London, 25. 8. 1992.)*

Nacrt izjave o načelima

Londonska konferencija usvojila je sljedeća načela kao osnove za iznalaženje rješenja putem pregovora za probleme u bivšoj Jugoslaviji:

imperativna potreba da sve strane i ostali kojih se to tiče, odmah obustave borbe i uporabu sile, poštuju dogovorene sporazume o prekidu vatre te spriječe one koji ih krše ili ih provokacijama žele narušiti:

poštivanje najviših standarda prava pojedinca i temeljnih sloboda u demokratskom društvu, kako je utvrđeno Međunarodnim konvencijama Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima, Europskom konvencijom o ljudskim pravima i njezinim protokolima, kao i ostalim instrumentima UN, instrumentima Konferencije o europskoj sigurnosti i suradnji (KESS) i Vijeća Europe:

primjena jamstava za ljudska prava i temeljne slobode osoba koje pripadaju etničkim i nacionalnim zajednicama i manjinama te unaprijeđenje tolerancije u skladu s obvezama preuzetima u okviru KESS-a i Konferencije EZ o Jugoslaviji:

potpuna osuda prisilnih protjerivanja i pokušaja da se promijeni etnički sastav stanovništva i potpora sigurnom povratku njihovim domovima svih osoba raseljenih zbog neprijateljstava, a koje to žele:

prihvatanje od strane svih osoba obveza prema međunarodnom humanitarnom pravu i posebice prema Ženevskoj konvenciji od 12. kolovza 1949. i osobna odgovornost onih koji krše i izdaju naređenja za ozbiljna kršenja konvencija:

poštivanje nepovredivosti svih granica i teritorijalnog integriteta u skladu s Poveljom UN, završnim aktom KESS-a i Pariškim dokumentom. Odbacivanje svih pokušaja za osvajanjem teritorija i nasilnom promjenom granica:

odbijanje svih pokušaja da se prednost postigne silom ili politikom svršenog čina i odbijanje da se padne pod utjecaj takvih pokušaja:

potreba da se sve strane kojih se to tiče aktivno angažiraju izravno ili putem posrednika u pregovorima na osnovama tih načela kako bi rješile političke nesporazume koji su doveli ili mogu dovesti do oružanog sukoba:

zahtjev da konačno rješenje svih pitanja sukcesije bivše SFRJ bude sporazum svih bivših konstitutivnih republika SFRJ te obveza za sve strane da poštuju pravni status drugih strana i prava po bilo kojem takvom sporazumu:

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 26.8.1992.

dužnosti svih država i strana da u potpunosti ispunjavaju sve rezolucije Vijeća sigurnosti UN o krizi u bivšoj SFRJ te da ulože maksimalne napore za njihovu provedbu:

vitalna potreba za humanitarnom pomoći koja se mora dopremiti pod odgovarajućom zaštitom te u potpunoj suradnji s lokalnim vlastima kako bi stigla do stanovništva kojemu je potrebna:

dužnost svih strana da iskreno surađuju u međunarodnim promatračkim i mirovnim akcijama u područjima bivše SFRJ te da konstruktivno pridonose suzbijanju nasilja u cijelom području.

Nacrt programa akcije

Londonska će konferencija trajati sve dok se ne postigne konačno rješenje problema bivše Jugoslavije. Stalni supredsjednici bit će šef države/vlade predsjedavajuće zemlje Europske zajednice i glavni tajnik Ujedinjenih naroda. Oni će ponovno sazvati plenarno zasjedanje konferencije u odlučnoj fazi mirovnog procesa, s čijim se odabiranjem trenutka na preporuku Upravnog komiteta oni moraju suglasiti.

Upravni komitet

Bit će uspostavljen Upravni komitet na visokoj razini. Njime će predsjedavati predstavnik predsjedništva EZ-a i predstavnik glavnog tajnika Ujedinjenih naroda. On će se sastajati često kako bi osigurao novi poticaj mirovnom procesu, razmotrio napredak radnih grupa, pripremio osnove za opće rješenje i koordinirao rad konferencije s istovremenim radom u drugim međunarodnim organizacijama. Supredsjednici Upravnog komiteta će, ako bude potrebno, također pripremati sastanke s republikama bivše Jugoslavije.

Radne grupe

Bit će uspostavljeno šest radnih grupa. One će odmah započeti s radom.

A) Radna grupa za Bosnu i Hercegovinu - Zadaće radne grupe su :

- podupirati ustavno rješenje u Bosni i Hercegovini:
- pregovarati o političkim uvjetima kako bi se omogućilo hitno izvršavanje humanitarnih aktivnosti bez postavljanja prethodnih uvjeta:
- pregovarati o trenutačnom odlasku svih vanjskih snaga s teritorija Bosne i Hercegovine i prekidu svih nasilnih protjerivanja stanovništva (etničko čišćenje):
- nadgledati rad koordinacijskog komiteta u Bosni i Hercegovini kojem predsjedava osobni predstavnik lorda Carringtona:
- nastaviti prekinute pregovore s glavnim stranama u Bosni i Hercegovini kako bi se došlo do trajnog prekida vatre i sporazuma o dezangažmanu snaga u području Sarajeva i oko drugih gradova:

- povezati se sa svim drugim međunarodnim organizacijama involviranim u Bosni i Hercegovini, posebno s Ujedinjenim narodima, kako bi se svi napori mogli usmjeriti prema zajedničkom traženju mira:

b) Radna grupa za humanitarna pitanja

Zadaće grupe su:

- koordinirati napore država sudionica kako bi se podržao rad na humanitarnoj pomoći međunarodnih organizacija:
- povezati se s agencijama Ujedinjenih naroda i drugim humanitarnim organizacijama kako bi se zadovoljile potrebe na području bivše SFRJ:
- poticati doprinose država koje sudjeluju u naporima za humanitarnu pomoć i misijama koje istražuju i izvješćuju o kršenjima međunarodnog humanitarnog zakona:
- podržati glavnog tajnika UN-a u njegovom prikupljanju informacija koje su mu podnijele države članice UN-a u skladu s Rezolucijom Vijeća sigurnosti 771 o mogućim kršenjima humanitarnog zakona.

c) Radna grupa za manjine

Zadaće grupe su:

- usklađivati rad podgrupa kako bi se osigurao poticaj za opći mirovni proces i osigurao dosljedan pristup pitanjima manjina na temelju dogovorene Izjave o načelima:
- preporučivati nove inicijative i pristupe pitanjima manjima u podgrupama koje se bave posebno s Kosovom, Vojvodinom, Sandžakom i položajem Albanaca u Makedoniji.

d) Radna grupa za nasljedstvo država (sukcesiju)

Radna grupa će raditi na pitanjima koja proizlaze na području nasljedstva država koje su nastale raspadom SFRJ.

e) Radna grupa za gospodarske odnose

Rad će se nastaviti na mjerama kako bi se ponovno uspostavili međurepublički trgovinski i gospodarski odnosi čim to omoguće uvjeti na terenu. Grupa će također nastaviti svoj rad na popisu imovine i dugova bivše SFRJ. Grupa bi se također trebala baviti konkretnim koracima za ponovnu gospodarsku obnovu bivših jugoslavenskih republika.

f) Radna grupa za mjere izgradnje povjerenja i sigurnosti

Zadaće grupe su ustanovljavanje i podupiranje mjera za izgradnju povjerenja kao što su:

- sporazum o transparentnosti i drugim mjerama izgradnje povjerenja koje pokrivaju između ostalog kretanje vojnog osoblja i opreme i prijevoz oružja unutar bivše SFRJ:
- sporazum o ograničenjima, uključujući ograničenje kretanja osoblja ili opreme unutar određenih zemljopisnih područja:
- procedure za provjeravanje i procjenu od svih strana i vanjskih država:

- usklađivanje razmještaja, aktivnosti i izvještavanja promatrača koje je koordinirano od strane različitih međunarodnih organizacija.

Arbitražna komisija

Konferenciji se ostavlja mogućnost da zatraži pomoć Arbitražne komisije kojom predsjedava Robert Badinter.

Tajništvo

Bit će uspostavljeno malo tajništvo kojim će upravljati izvršni direktor čije će osoblje biti članovi osoblja Mirovne konferencije EZ-a i Ujedinjenih naroda.

Primjena programa akcije

- (I) Tijela konferencije moraju biti kadra uključiti sve strane i pojedince u njihovom radu bez obzira na njihov međunarodni status. Strane iz bivše Jugoslavije sudjelovat će na sastancima radne grupe bez postavljanja preduvjeta.
- (II) Konferencija će se nadograditi na dosadašnji rad konferencije lorda Carringtona, posebno na već donijete sporazume i dokumente. To vrijedi osim ako se ne izmjeni sporazumom.
- (III) Okvir ove konferencije bit će fleksibilan tako da može doći do promjena u djelokrugu organizacije i predstavnicima radnih grupa putem sporazuma između grupa i Upravnog komiteta.
- (IV) Predsjedatelji radnih grupa zadržavaju pravo da zatraže usluge pojedinica ili organizacija u izvršavanju svojih zadataka ako to budu smatrali odgovarajućim.
- (V) Osnovna će biti bliska povezanost predstavnika glavnog tajnika Ujedinjenih naroda, promatračke misije Europske zajednice, KESS-a i predsjedništva Europske zajednice. Povezanost će biti potrebna:
  - kako bi se osiguralo da su u potpunosti koordinirane aktivnosti Ujedinjenih naroda, KESS-a i promatračke misije Europske zajednice u području:
  - da bi konferencija bila u potpunosti obaviještena o održavanju mira, nadgledanju sankcija i promatračkih aktivnosti u području:
- (VI) Rad konferencije neće ponavljati ili ometati postojeće operacije Ujedinjenih naroda i drugih međunarodnih tijela koje će se i dalje odvijati na područjima pod njihovom nadležnošću.

68. Londonska konferencija: Izjava o Bosni i Hercegovini (London, 27. 8. 1992.)*

Londonska konferencija: Izjava o Bosni i Hercegovini

Sudionici Londonske konferencije o bivšoj SFRJ osuđuju neprekidno nasilje u BiH i nastojanja da se teritorij stekne uporabom sile. Oni odbacuju kao nehumano i nezakonito protjerivanje civilnog pučanstva iz njihovih domova kojim se želi izmijeniti etnički sastav ma kojeg područja. Oni pozdravljaju usvajanje Rezolucije 771 i drugih rezolucija Vijeća sigurnosti UN kao i Rezolucije Komisije UN za ljudska prava o prilikama glede ljudskih prava na području bivše Jugoslavije. Oni se obvezuju da prikupljaju utemeljene informacije o kršenjima međunarodnih humanitarnih zakona i da te informacije dostavljaju UN. Oni potvrđuju da su za kršenja ljudskih prava osobno odgovorne osobe koje izravno krše ili naređuju kršenje odredaba ženevskih konvencija.

Političko rješenje u BiH mora uključivati sljedeće odredbe:

- a) potpun i trajan prekid neprijateljstava, prestanak svakog nasilja i represije uključujući i protjerivanje pučanstva;
- b) priznanje BiH od strane svih bivših jugoslavenskih republika;
- c) poštivanje integriteta postojećih granica, osim ako se one ne promijene međusobnim sporazumom;
- d) primjenu jamstava za sva prava osoba koja pripadaju pripadnicima svih nacionalnih zajednica i manjina u skladu s Poveljom UN i odredbama KESS-a;
- e) pravedne i ravnopravne postupke prema ljudima koji su nasilno protjerani iz svojih domova, uključujući i pravo povratka te nadoknade šteta i gubitaka;
- f) uspostavu demokratskih i legalnih organa vlasti koji će na odgovarajući način štititi prava svih u BiH uključujući i nacionalne zajednice i manjine;
- g) jamstva da neće doći do vanjskog vojnog uplitanja, bilo regularnih ili neregularnih jedinica, osim onih koje su utvrđene odgovarajućim rezolucijama Vijeća sigurnosti UN;
- h) poštivanje svih međunarodnih ugovora i sporazuma
- i) ponovna uspostava trgovine i drugih veza sa susjednim zemljama.

Daljnje hitne mjere sada su neophodne kako bi se postiglo rješenje. Sudionici Londonske konferencije pozivaju sve strane da odmah i bez prethodnih uvjeta nastave pregovore o budućem ustavnom uređenju u okviru ove konferencije. Sve uključene strane moraju u tim pregovorima sudjelovati s iskrenom željom da se osigura mir i uz poštivanje interesa drugih strana.

Pregovorima će također morati biti obuhvaćena sljedeća rješenja:

- a) stvaran i trajan završetak sukoba u cijeloj BiH i povratak teritorija zauzetih silom;

---

* IZVOR: *Novi Vjesnik*, 8. 9. 1992.

- b) prestanak svakog vanjskog miješanja, bilo ljudstvom ili materijalnom pomoći, u sadašnji sukob;
- c) grupiranje teškog naoružanja pod međunarodnom kontrolom;
- d) demilitarizacija većih gradova i nadzor međunarodnih promatrača nad tim;
- e) uspostava centara za izbjeglice i za pomoć za one građane BiH kojima su domovi razoreni ili su iz njih protjerani, sve dok im ne bude omogućen povratak;
- f) proširenje humanitarne pomoći na sva područja BiH gdje je ona potrebna uz suradnju lokalnih organa;
- g) pod okriljem UN, a na temelju odluke Vijeća sigurnosti UN mogle bi biti osnovane međunarodne snage za očuvanje mira s ciljem da održavaju prekid vatre, nadziru pokrete vojske i poduzimaju druge mjere za jačanje povjerenja.

Kada strane u sukobu budu pripravne da na ovim temeljima postignu sporazum, međunarodna će im zajednica pomoći u opsežnom programu obnove kako bi riješili humanitarne potrebe i obnovili gospodarske aktivnosti.

Tijekom sastanka s državnim ministrom u Foreign Officeu Douglasom Hoggom, gospoda Karadžić i Koljević, kao predstavnici bosanskih Srba, naznačili su svoju suglasnost sa sljedećim:

- a) da će bosanski Srbi u roku od 96 sati obavijestiti UN o položajima svog teškog oružja koje će biti grupirano oko gradova Sarajeva, Bihaća, Goražda i Jajca, pri čemu će to skupljanje biti dovršeno u roku od 7 dana. Nakon toga teško će oružje biti stavljeno pod stalni nadzor promatrača UN. Predstavnici bosanskih Srba će očekivati da vlasti BiH poduzmu recipročnu akciju, no to ne postavljaju kao preduvjet za svoje djelovanje koje će biti jednostrano. Predstavnici bosanskih Srba nadalje se obvezuju da će odmah poduzeti da njihovo teško naoružanje ne bude prvo korišteno.
- b) Predstavnici bosanskih Srba prihvatili su da će u budućim pregovorima između tri strane u sukobu u BiH oni pristati na povlačenje sa znatnog dijela teritorija kojeg sada kontroliraju njihove snage.

69. SDA i HDZ BiH: Zajedničko priopćenje sa sastanka u Međugorju (Međugorje, 27. 8. 1992.) *

Zaključci sa zajedničke sjednice čelnika SDA i HDZ-a BiH od 27. kolovoza 1992. u Međugorju

Bosanskohercegovačka novinska agencija BH press danas je prenijela tekst Zaključaka sa sastanka čelnika SDA i HDZ-a BiH 27. kolovoza ove godine u Međugorju. Zaključke su u ime SDA potpisali dr. Ismet Hadžiahmanović, Muhamed Cero i Čamil Saraković, a u ime HDZ-a dr. Milenko Brkić, Mariofil Ljubić, Ivan Markešić i Željko Čosić. U preambuli Zaključaka se navodi da su prihvaćeni zaključci u funkciji provedbe Sporazuma o prijateljstvu i suradnji između republika Hrvatske i Bosne i Hercegovine, koje su potpisali predsjednici Tuđman i Izetbegović.

Nakon temeljite analize sporazuma, kaže se nadalje u preambuli, Zaključci su prihvaćeni i predloženi Predsjedništvu BiH. Prvi zaključak ističe da će se ustavno-političko uređenje Republike Bosne i Hercegovine temeljiti na konstitutivnim jedinicama, pri čemu će se poštivati prirodna, povijesna, etnička, gospodarska, demografska, prometna i druga načela. Predsjedništvu BiH se, u tom zaključku, predlaže stvaranje četiriju konstitutivnih jedinica koje bi se sastojale od više regija.

U drugom zaključku, prenosi BH-press, zajednička komisija predlaže da u BiH zakonodavnu vlast ima Ratno predsjedništvo, a izvršnu Ratna vlada. Ratna vlada bi se, prema zaključku, sastavila na paritetnim načelima od predstavnika pobjedničkih stranaka, odnosno SDA i HDZ-a. Predsjedništvo i vlada bi odlučivali o vanjskim poslovima, obrani, novčarskoj politici, općeprivrednim i privrednim odnosima te svim drugim pitanjima koja se odnose na dvije i više konstitutivnih jedinica kao što su transport, energetika, pošta, vodoprivreda i drugo.

Na razini republike ustrojile bi se jedinstvene oružane snage od pripadnika HVO-a i Armije BiH sa zajedničkim paritetnim zapovjedništvom. Do novih bi se demokratskih izbora u konstitutivnim jedinicama uredbom Predsjedništva BiH rezimiralo da zakonodavno tijelo, skupštinu konstitutivne jedinice, tvore predstavnici ratnih predsjedništava općina.

Izvršnu vlast u konstitutivnim jedinicama trebalo bi organizirati na proporcionalnom načelu, odnosno prema izbornim rezultatima pobjedničkih stranaka. Skupštine i vlade konstitutivnih jedinica imale bi ovlasti u katastru, prostornom planiranju, stambenim pitanjima, ekologiji, zdravstvenom i socijalnom osiguranju, socijalnoj skrbi, nadzoru nad dobrotvornim ustanovama, obrazovanju, znanosti, kulturi, sportu, rekreaciji, zaštiti povijesne baštine, redarstvu i sigurnosti građana, trgovini i turizmu, poljoprivredi i šumarstvu, lovu i ribolovu, protupožarnoj zaštiti, zaštiti nacionalnih dobara, transportu unutar konstitutivnih jedinica, u području cjevovoda i vodovoda, rudarstvu, vodoprivredi, elektroprivredi, pravosuđu i općoj upravi.

Zakonodavana tijela konstitutivnih jedinica svojim će uredbama odrediti broj ovlasti svojih regija, navodi se u trećem zaključku sa sastanka predstavnika SDA i HDZ-a. Po sljedećem

---

* IZVOR: *Večernji list*: 9. 8. 1992.

zaključku zakonodavnu vlast u općinama tvore zakonito izabrane skupštine i ratna predsjedništva, izabrana od tih skupština. U općinama, u kojima je zbog rata suspendirana ili opstruirana legalno izabrana zakonodavna vlast i uspostavljena privremena civilna vlast, tamo gdje je to moguće reafirmirat će se civilna vlast u obliku skupštine ili ratnog predsjedništva. U općinama, gdje su uvjeti složeni, oslobođenjem prostora stranačkim će se sporazumom osnovati ratna predsjedništva, koja će imenovati svoje izvršne organe.

Na kraju Zaključaka sa zajedničke sjednice čelnika SDA i HDZ-a BiH 27. kolovoza u Međugorju navodi se da će Predsjedništvo BiH odmah nakon konzultacija o uredbama i zakonskim aktima početi realizirati te zaključke.

70. Londonska konferencija: Povjerenje, izgradnja sigurnosti i verifikacija (London, 8. 9. 1992.)*

Povjerenje, izgradnja sigurnosti i verifikacija

Svrha

1. Postoji hitna potreba utvrđivanja i promicanja koraka na vojnom planu u cijeloj ili u dijelovima bivše SFRJ, koji bi doveli do prekida neprijateljstava i trajnog političkog rješenja. U tu svrhu konferencija je donijela neke hitne odluke i uspostavila Radnu skupinu za promicanje mjera za izgradnju povjerenja koja će se baviti pitanjima pokreta vojnih jedinica i prijenosa i ograničenja naoružanja, kao i mjere za njihovo nadgledanje i verifikaciju. Ovim će poslovima upravljati supredsjedatelj Upravljačkog odbora (vidi: Radni program). Rezultati će biti usklađeni s mjerama odobrenim od Vijeća sigurnosti s obzirom na akcije očuvanja mira Ujedinjenih naroda u bivšoj SFRJ.

2. Takve vojne mjere moraju se promatrati u kontekstu mjera političke i humanitarne prirode, uključujući, npr. konvoje pod okriljem Visokog komesarijata UN za izbjeglice (UNHCR) te razmjene ratnih zarobljenika pod okriljem Međunarodnog komiteta Crvenog Križa (CICR).

Trenutačne odluke konferencije

3. Najvažnija zadaća je olakšati patnje u BiH kroz kontinuirano izvješćivanje o mjestu stožera i imenima zapovjednika za sve vojne jedinice, uključujući i one paravojne.

4. Supredsjedatelji Upravljačkog odbora će preporučiti kako bi se te mjere trebale primjenjivati, razmatrajući mjere očuvanja mira i druge srodne aktivnosti koje se provode na tom području. O kršenjima dogovorenih mjera konferencija će biti obaviještena od strane supredsjedatelja (s naznakom, kad je moguće, tko je odgovoran), a prema potrebi obavijestit će se i Vijeće sigurnosti od strane glavnog tajnika UN.

5. Prednost bi trebalo dati trenutačnom provođenju dogovora o međunarodnoj kontroli svog minobacačkog i teškog oružja u BiH, prema dogovorenoj proceduri, koja uključuje označavanje, nadgledanje, deaktiviranje, stavljanje pod mjesnu kontrolu te na kraju i eventualno prikupljanje takvog oružja na jednom mjestu. Supredsjedatelji Upravljačkog odbora će odlučiti da li će taj posao primjerenije izvršiti Radna skupina za izgradnju povjerenja, sigurnost i verifikaciju ili Radna skupina za BiH.

Program radne skupine (za mjere povjerenja, sigurnost i verifikaciju)

6. Radna skupina bi trebala ustrajati na što skorijem dogovoru o mjerama kojima je svrha ojačati prepoznatljivost među sukobljenim stranama u bivšoj SFRJ. Cilj tih odredbi bilo bi izgraditi povjerenje i osigurati trajnosti prekida vatre. Takve mjere bi, među ostalim, mogle uključivati:

---

* IZVOR: *Novi Vjesnik*, 9. 9. 1992.

- razmjenu podataka o broju i razmještau određenih vrsta opreme (bit će definirana) koje ima svaka strana;
- prethodno obavještauvanje o pokretima osoblja/jedinica ili pokretima/razmještauju opreme;
- obavještauvanje o sastavu zapovjedništava i o broju jedinica iznad određene snage;
- proširivanje promatračkih misija na međurepubličke granice i unutar područja pojedinih republika.
- inspekcije na licu mjesta uz prethodnu najavu (unutar 24 sata) u slučaju sumnjivih djelatnosti.

7. Nadalje, iako možda u različitom vremenskom periodu, druge mjere mogle bi biti razmatrane u bivšoj Jugoslaviji, uključujući:

- ograničenje pokreta vojnih i paravojnih jedinica;
- zabrana dobavljanja određenih vrsta opreme;
- mjere demilitarizacije, npr. proglašavanje zona oko određenih mjesta kao što su izbjeglički logori ili veliki gradovi u kojima ne bi trebalo biti određenih vrsta opreme;
- druge mjere verifikacije, npr. posjete sukobljenih strana u svrhu procjene pridržavanja dogovorenih odredbi, ili inspeksijski letovi zrakoplova trećih država;
- sustavnije odredbe za međusobnu vezu, na primjer uspostavljanje stalnih lokalnih komisija za vezu, prestanak neprijateljstava i sigurnost isporuka humanitarne pomoći. Postizanje tih ciljeva može se značajno olakšati dogovorom o mjerama kojima je cilj pojašnjenje vojne situacije u Bosni i Hercegovini i pojačavanje mogućnosti za vezu i verifikaciju. Kao prvi korak, konferencija je odlučila usvojiti sljedeće mjere glede Bosne i Hercegovine:
  - poboljšane komunikacije među stranama, uključujući izravne i neposredne veze između zapovjednika na prvim linijama fronte, npr. putem lokalnog radija ili vrućim telefonskim linijama;
  - poboljšanje kontakta među stranama, npr. posjeti ljudi zaduženih za vezu te uspostavljanje zajedničkih ekipa za rješavanje lokalnih incidenata;
  - trenutačno prihvaćanje izviđačkih ekipa koji bi pripremili razmještau promatrača oko dogovorenih lokacija;
  - razmještau promatrača na BiH-srpskoj, BiH-crnogorskoj te BiH-hrvatskoj granici;
  - trenutačno prihvaćanje načela da se pod međunarodni nadzor stavljaju svi minobacači i teško naoružanje te kao prvi korak, obavijestiti UN o razmještauju i tipovima oružja u roku od 96 sati kao uvod u njihovo isključivanje iz sukoba;
  - zabrana vojne upotrebe zrakoplova i helikoptera.
  - razmjena podataka o strukturi zapovjedništava u koje će biti uključeni strani promatrači, kao što su promatrači EZ i vojni promatrači UN-a;
  - ostale mjere za ograničenje naoružanja.

8. Iako će se radna skupina usredotočiti na nove mjere, bit će također važno osigurati da se postojeće obveze, prema Bečkom dokumentu 92., koji se odnosi na dostupnost informacija, u potpunosti primjenjuju. Potrebno je također u bivšoj Jugoslaviji dati značaj primjeni nekih od

mehanizama Bečkog dokumenta koji imaju svrhu jačanja prepoznatljivosti, na primjer neuobičajene vojne aktivnosti, verifikacija i kretanja u graničnim područjima.

Organizacija radne skupine

9. Supredsjedatelji Upravljačkog odbora će odlučiti kako razvijati rad u tom smjeru što je prije moguće.

**71. Ured Predsjednika BiH: Priopćenje o dogovoru iz Međugorja
(Sarajevo, 9. 9. 1992.)***

SARAJEVO, 9. rujna (Hina) - U povodu objavljivanja izvješća radnih skupina Stranke demokratske akcije i Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine, koje su krajem kolovoza u Međugorju radile na iznalaženju mogućih rješenja otvorenih vojnih i političkih pitanja na terenu, večeras je iz Ureda predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića upućeno priopćenje za javnost, koje prenosi Radio BiH.

"Radi se o stranačkim komisijama, koje su razmatrajući i druga pitanja ponudile jedno viđenje budućeg ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine", kaže se u priopćenju. U priopćenju se, uz ostalo, navodi da je Predsjedništvu BiH dostavljeno izvješće o radu tih skupina, ali da ono "nije iniciralo rad tih komisija niti ima bilo kakve veze s tim". O radu komisija SDA i HDZ BiH predsjednik Izetbegović upoznat je, kako se navodi u priopćenju, "u neformalnom razgovoru prigodom zadnjeg boravka u Zagrebu". "Karta regionalne organizacije BiH koja je predložena uz izvješće, bez obzira na svoje dobre i loše strane, očito nije sastavljena isključivo po etničkom kriteriju", kaže se u priopćenju iz Ureda predsjednika Predsjedništva BiH koje prenosi Radio BiH, te dodaje da "kartu treba kritički razmotriti zajedno s drugim prijedlozima te vrste".

---

* IZVOR: *Večernji list*, 10. 9. 1992.

72. Londonska konferencija: Cjelovit tekst zajedničkog priopćenja - Vance, Owen, Čosić , Panić (Beograd, 11. 9. 1992.)*

Zajedničko priopćenje

I. Danas smo potvrdili naše potpuno suglasje s odlukama donesenim u Londonu na Međunarodnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji, posebice da se sva tu istaknuta pitanja moraju rješavati mirnim sredstvima, na temelju postojećih granica i u procesu hitnih i stalnih pregovora.

II. Glede Bosne i Hercegovine, suglasili smo se oko sljedećih praktičnih koraka i ciljeva:

- Obveza o prikupljanju i nadgledanju teškog naoružanja, do dogovorenog datuma 12. rujna 1992. godine, treba biti striktno nadzirana;
- Treba se hitno suglasiti o snabdjevanju Sarajeva strujom i vodom, pod međunarodnim vodstvom;
- Sve nazočne strane moraju se ne samo obvezati, već i poduzeti sve praktičke korake kako bi se što prije dokončala sva neprijateljstva u i oko Sarajeva;

Pozdravljamo predstojeće ponovno započinjanje pregovora, bez preduvjeta, o ustavnim sporazumima za Bosnu i Hercegovinu uz sudjelovanje svih strana. Ti će se pregovori održati u Ženevi, u okviru stalnog i neprekidanog procesa, sve dok se ne postigne konačni sporazum.

Suglasni smo da je poželjno smještanje promatrača na granice država koje graniče s Bosnom i Hercegovinom, kao što je zatražio premijer Panić. Postignut je načelni sporazum o smještanju promatrača na vojne aerodrome, a konačni će sporazum biti postignut nakon savjetovanja s Ujedinjenim narodima i vladama zemalja kojih se to tiče.

III. Glede humanitarnih pitanja:

- Izražavamo našu potpunu osudu svih djelovanja povezanih s "etničkim čišćenjem" i obvezujemo se pomoći pri uklanjanju posljedica onoga što se već dogodilo.
- Suglasni smo da su bez ikakve valjanosti sve izjave i obveze date pod prinudom, posebice one koje se odnose na zemlju i imanja;
- Pozivamo sve zainteresirane strane da potpuno, spremno i bezuvjetno surađuju u sadašnjim naporima, posebice naporima Međunarodnog komiteta Crvenog križa i Visokog komesarijata UN za izbjegice, da se oslobode svi zatočeniци, zatvore svi zatočenički logori i zajamči siguran prolaz bivšim zatočenicima u sigurna područja;
- Također pozivamo sve strane da olakšaju sigurnu dostavu svih oblika humanitarne pomoći;
- Snažno podržavamo napore svih lokalnih i međunarodnih organizacija koje pomažu raseljenim osobama na svim područjima bivše Jugoslavije.

IV. Glede odnosa s Hrvatskom:

---

* IZVOR: *Glas Slavonije*, 14. 9. 1992.

- Pozdravljamo sporazum o skorom ponovnom otvaranju ceste između Beograda i Zagreba i o njezinom simboličnom imenovanju "Cestom mira";
  - Obvezali smo se učiniti sve napore za povećavanje sigurnosti oko Masleničkog mosta kako bi se mogli izvršiti popravci i kako bi se most otvorio za promet što je prije moguće;
  - Suglasni smo da se o statusu "Jugoslavenskog naftovoda" održe hitni razgovori u okviru radnih skupina Međunarodne konferencije;
  - Pozdravljamo ponudu predsjednika Ćosića predsjednicima Hrvatske, Makedonije i Slovenije da se uspostave mješoviti odbori za normalizaciju i promicanje gospodarske i praktične suradnje. U okviru Međunarodne konferencije, radne skupine za gospodarske odnose i pitanja nasljedstva dat će koristan pridonos tome djelovanju;
  - Postignut je načelni sporazum glede poluotoka Prevlaka. Konačni će se sporazum donijeti nakon savjetovanja s glavnim tajnikom UN, Vijećem sigurnosti UN i vladama zemalja kojih se to tiče;
  - Napominjemo važnost djelovanja Zajedničke komisije koju je uspostavio UNPROFOR kako bi se bavila pitanjima povezanim s "ružičastim zonama" i pozivamo na intenzivniju suradnju s tim naporima, uključujući napore za zaštitu civilnog pučanstva;
  - Pozivamo sve strane da se dosljedno drže Mirovnog plana UN i posebice da dadu potporu naporima UNPROFOR-a u zaštićenim područjima kako bi se iskorjenila nelegalna djelovanja neregularnih i paravojnih formacija te kriminalnih elemenata, sa srpske kao i hrvatske strane;
  - Napominjući važnost snabdijevanja regije vodom i strujom, naglašavamo hitnu potrebu postizanja sporazuma u vezi s branom Peruča;
- V. Obvezujemo se na međusobnu suradnju kako bi čvrsto unaprijedili mirovni proces za smanjivanje nasilja i sprečavanje dopreme oružja. Obvezujemo se da ćemo brzo primijeniti odluke Mirovne konferencije o bivšoj Jugoslaviji.

Dobrica Ćosić
 Milan Panić
 Cyrus R. Vance
 David Owen

**73. Republika Bosna i Hercegovina, i Republika Hrvatska:
Dodatak Sporazumu o prijateljstvu i suradnji (New York, 21. 9.
1992.)***

"Predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović i Predsjednik Hrvatske dr. Franjo Tuđman, polazeći od Sporazuma o prijateljstvu i suradnji između Republike Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske od 21. srpnja, a nakon razgovora delegacija Republike Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske koji su održani 21. rujna 1992. godine u New Yorku tijekom 47. zasjedanja Generalne skupštine Ujedinjenih naroda,

Svjesni važnosti zajedničkih interesa njihovih zemalja u zaštiti njihove neovisnosti, suverenosti i teritorijalne cjelovitosti, ozbiljno zabrinuti zbog nastavka agresije ostatka Jugoslavenske narodne armije bivše SFRJ i srpskih i crnogorskih vojnih regularnih i neregularnih snaga na Republiku Bosnu i Hercegovinu, te vodeći računa da ostaci tzv. JNA bivše Jugoslavije još drže pod okupacijom teritorij Republike Hrvatske južno od Dubrovnika, da srpske snage napadaju teritorij Republike Hrvatske s teritorija Republike Bosne i Hercegovine, te da dio srpskih iregularnih odreda u Hrvatskoj, prurušenih u lokalnu miliciju, pruža otpor UNPROFOR-u u provedbi mirovnog plana Cyrusa Vancea:

Polazeći od temeljnih načela članka 51 Povelje Ujedinjenih Naroda koji jamči legitimno pravo suverenih država na samoobranu:

Pozdravljajući mirovnu akciju i humanitarne napore Ujedinjenih Naroda:

Pozdravljajući Rezoluciju 777 Vijeća Sigurnosti Ujedinjenih Naroda i Rezoluciju 47/1 Generalne skupštine Ujedinjenih Naroda o delegitimizaciji Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije:

Spremni i dalje provoditi zaključke Londonske konferencije i odnosne rezolucije Vijeća Sigurnosti Ujedinjenih Naroda, te aktivno promicati Ženevske mirovne procese:

suglasili su se da potpišu:

**Dodatak Sporazumu o prijateljstvu i suradnji
između Republike Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske**

1. Dosadašnji diplomatski, politički i humanitarni naponi međunarodne zajednice nisu zaustavili agresiju na Republiku Bosnu i Hercegovinu i Republiku Hrvatsku, suverene članice Ujedinjenih Naroda, niti mu bitno ublažili stradanja civilnog pučanstva. Stoga Republika Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska zahtijevaju energičnu akciju međunarodne zajednice u zaštiti od strane agresije, u skladu s odredbama Sedmog poglavlja Povelje Ujedinjenih Naroda.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA0009, 24.9.1992/2101.

2. Iznova se ističe potreba jačanja napora na iznalaženju političkog rješenja za prestanak rata i provedbu načela o ustrojstvu Republike Bosne i Hercegovine kao ravnopravne i cjelovite zajednice triju konstitutivnih naroda.
3. U skladu s pravom na samoobranu i zajedničku obranu od agresije, osnovat će se zajednički Odbor radi usklađivanja obrambenih napora, sve dok agresija u potpunosti ne prestane.
4. Republika Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska zajednički će zatražiti ukidanje embarga na izvoz oružja u Republiku Bosnu i Hercegovinu i Republiku Hrvatsku, propisan Rezolucijom 713 Vijeća Sigurnosti Ujedinjenih Naroda.
5. Ustrajno će se i dosljedno, u skladu s običajnim i kodificiranim međunarodnim pravom, promicati politika zaštite ljudskih prava, progoniti i kažnjavati ratni zločinci, poglavito počinitelji zločina genocida"

**74. Vlada Republike Srpske i Vlada Republike Srpska Krajina:
Protokol o saradnji (Banja Luka, 22. 9. 1992.)***

PROTOKOL

o saradnji između Vlade Republike Srpske i Republike Srpska Krajina

U Banja Luci je 22. septembra 1992. godine održana zajednička sjednica Vlada Republike Srpske i Republike Srpske Krajine sa Brankom Đerićem i sa g. Zdravkom Zečevićem, predsjednicima Vlada.

Predmet razgovora bio je saradnja dvije republike u svim oblastima ekonomskog i društvenog života. Postignuta je saglasnost o svim pitanjima koja su bila predmet razmatranja.

I

U razgovorima se pošlo od činjenice da na teritoriju dvije republike živi jedan narod tradicionalno povezan istim običajima, vjerom i jezikom i da nikada, u istoriji, između njega nije postojana stvarna državna granica. Raspadom Jugoslavije, koje je bila zajednička država za sav srpski narod, pokušavaju se razdvojiti Srbi bez uvažavanja prava na samoopredjeljenje i organizovanje svoje države.

Rat, koji sa nesmanjenom žestinom bjesni ovim prostorima, i čiji je glavni cilj istrebljenje srpskog naroda, te međunarodna politička i ekonomska blokada nametnuli su neophodnost oslonca jedne republike na drugu.

II

Vlada obje republike će, preko nadležnih ministarstva, izanalizirati sva postojeća ustavna i zakonodavna rješenja i predložiti Skupštinama potrebna usaglašavanja. To se posebno odnosi na uspostavljanje istog oblika vladavine i političkog sistema (istovrsna struktura skupštine, na jedan način regulisan višestranački izborni sistem, pitanje vlasništva i sl.), određivanje istih državnih simbola.

III

Obje strane su se složile da granice i graničnih prelaza između republika neće biti. Promet roba poslovnih partnera neće biti opterećen plaćanjem carina.

Carinske evidencije i formalnosti za promet roba prema SP Jugoslaviji i inostranstvu zajednički će obavljati carina Republike Srpske.

IV

Platnim sporazumom biće regulisani detalji finansijskog poslovanja i odnosa jedne napomene banke prema drugoj i obje prema narodnoj banci Jugoslavije.

V

---

* IZVOR: *HIC*, Zagreb, Dokumentacija, dokument br.: L-A 002/041

Obje vlade zadužuju nadležna ministarstva da sačine detaljnu analizu postojećih industrijskih kapaciteta, promjene uslove, mogućnosti i rokove njihovog oživljavanja, nabavke repromaterijala i plasmana gotovih proizvoda.

Prioritetno će se osposobiti za saobraćaj dionice puta Benkovac – Bjelina, željeznička pruga, obezbjedi će se jedinstveni sistem za prijenos električne energije, osnovati zajedničko javno preduzeće za snabdjevanje naftom i naftnim derivatima.

Utvrđit će se zajednička koncepcija budućeg ekonomskog razvoja imajući u vidu i odnos prema privatizaciju i metodama njenog provođenja, demografskom, prostornom, regionalno-urbanom i drugim oblicima razvoja.

VI

U ratu i u svim drugim slučajevima ugroženja interesa srpskog naroda zajednički će se organizovati i vršiti odbrana suverenosti, nezavisnosti, teritorije i ustavnog poretka obje republike jedinstvenim organizovanjem i razvijanjem ratnog vazduhoplovstva, protiv – vaz – dušne odbrane, formiranjem zajedničkih snaga za obezbjeđenje državnih granica i uspostavljanjem jedinstvene komande.

U cilju stvaranja uslova za efikasnu odbranu vršiće se usklađenje mjera i rješenja i planovima razvoja, planovima odbrane i drugim dokumentima. Odmah će se razmotriti potrebe i Mogućnosti izmeštanja namjenske industrije na bezbjedne lokacije i njihovo stavljanje u proizvodnju.

Organi MUP-a saradivaće u poslovima državne i javne bezbjednosti, razmjene informacija i pružanja pravne pomoći. Zajednički će biti planirani školovanje popuna i upotreba jedinica milicije.

VII

Saradnja obje republike u oblasti obrazovanja, nauke i kulturne treba da bude osnovni faktor duhovnog povezivanja naroda koji za sada živi u dvije države.

To, prije svega podrazumjeva uspostavljanje jedinstvenog obrazovanog sistema, planiranje mreže viših škola i fakulteta, saradnju i oblasti izdavaštva, filmskih, pozorišnih kuća, biblioteka, galerija, udruženja umjetničkih, naučnih instituta i arhiva, sporta i fizičke kulture.

VIII

Saradnja uk oblasti zdravstvene i socijalne zaštite podrazumjeva, prije svega, izgradnju sistema zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja na istim principima što će omogućiti kompatibilnost tih sistema, prilagodljivost i tješnju povezanost u obezbjeđivanju zdravstvene i socijalne zaštite i punovašnost zdravstvene dokumentacije i ličnih zdravstvenih ispada i obje republike.

Obje republike će se posebno pomagati u zbrinjavanju povrijeđenih i oboljelih iz zone ratnih dejstava, u organizovanju zajedničkog medicinskog snabdjevanja, sakupljanju i distribuciju lijekova u sanitetskog materijala preko humanitarnih organizacija, organizaciji i sprovođenju preventivno – medicinske zaštite i sl.

Obje vlade posebno ističu značaj uspostavljanja jedinstvenog informativnog sistema sa razuđenim programskim sadržajima, što bi omogućilo nesmetani protok informacija.

Tehnikom će se pomoći stvaranje tehnološkog jedinstva radio i TV difuzije. „Srpski Glas“ iz Banja Luke i nedjeljnik „Javnost“ prepasti će u zajednička pisana glasila.

Stvori će se uslovi da novinske agencije iz obje republike prerastu u jednu agenciju.

X

Za ostvarivanje saradnje u svim oblastima koje definiše ovaj protokol se i odgovorna su nadležna ministarstva, javna preduzeća, narodne banke i službe društvenog knjigovostva.

XI

Ovaj protokol stupa na snagu odmah.

V L A D A

REPUBLIKE SRPSKE

Broj: _____

Datum: 22. septembra 1992. g.

PREDSJEDNIK VLADE:

Branko Đerić

V L A D A

REPUBLIKE SRPSKE KRAJINE

Broj: _____

Datum: 22. septembra 1992. g.

PREDSJEDNIK VLADE:

Zdravko Zečević

75. Londonska konferencija: Tekst zajedničke izjave predsjednika RH dr. Franje Tuđmana i predsjednika SRJ Dobrice Ćosića (Ženeva, 30. 9. 1992.)*

Zajednička izjava predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana i predsjednika SR Jugoslavije Dobrice Ćosića

"Sastajući se pod okriljem supredsjedatelja međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji u Ženevi potpisnici žele objaviti sljedeće:

(1) Dvojica predsjednika ponovno potvrđuju odrednicu međunarodne konferencije u Londonu o nepovredivosti postojećih granica osim promjena postignutih mirnim sporazumom, te se suglašavaju da intenziviraju rad na normalizaciji odnosa između SR Jugoslavije i Republike Hrvatske na temelju uzajamnog priznanja. Sva pitanja sukcesije bivše SFRJ bit će rješavana u sklopu međunarodne konferencije ili, gdje je to odgovarajuće, bilateralno.

(2) Vlasti Republike Hrvatske i SRJ će, blisko surađujući s UNPROFOR-om, poduzeti hitne zajedničke mjere kako bi osigurali miran povratak njihovim domovima u Zaštićenim područjima UN svih raseljenih osoba koje to žele. U tu svrhu oni predlažu hitnu uspostavu četvorostranog mehanizma - sastavljenog od predstavnika vlasti Hrvatske, lokalnih srpskih predstavnika, predstavnika UNPROFOR-a i UNHCR-a - kako bi se osigurao napredak tog procesa. Srpsko i hrvatsko stanovništvo koje je ranije nastavalo područje Republike Hrvatske i SR Jugoslavije treba imati jednaka prava da se mirno vrati svojim bivšim domovima. Postignut je sporazum o odlučnijoj akciji radi povratka raseljenih osoba njihovim kućama i omogućavanja dobrovoljnog i humanog ponovnog naseljavanja osoba koje to žele između dviju država.

(3) Dvojica predsjednika su se sporazumjeli da će jugoslavenska armija napustiti Prevlaku do 20. listopada 1992. godine u skladu s Vanceovim planom. Sigurnost u tom području bit će ostvarena demilitarizacijom i raspoređivanjem promatrača UN. Pregovorima koji će uslijediti riješit će se pitanje ukupne sigurnosti Boke Kotorske i Dubrovnika.

(4) Dvojica predsjednika su se suglasila da se osnuje zajednički međudržavni odbor na kojem bi se razmatrala sva otvorena pitanja i koji bi radio na normalizaciji odnosa između suverenih Republike Hrvatske i SR Jugoslavije. Kako bi se što je prije moguće uspostavio trajan mir posebna pozornost bit će posvećena normalizaciji prometa i gospodarskih veza.

(5) Dvojica predsjednika potvrđuju svoje uvjerenje da svi problemi između njihovih dviju država moraju biti rješavani na miran način. U tom cilju oni će poduzimati sve napore. U vezi s tim oni će upotrijebiti sav svoj utjecaj kako bi se ostvarilo pravedno i mirno rješenje sadašnje krize u Bosni i Hercegovini.

(6) Dvojica predsjednika izražavaju svoju posvemašnju osudu svakog djelovanja koje je u vezi s "etničkim čišćenjem" i obvezuju se da pomognu ispraviti ono što je već učinjeno. Oni

---

* IZVOR: *Slobodna Dalmacija*, 2. 10. 1992.

također izjavljuju da su izjave ili ugovori dati pod pritiskom, posebice oni koji se tiču zemlje i vlasništva, u potpunosti ništavni i nevažeći. Oni pozivaju sve zainteresirane strane da u cijelosti surađuju, hitno i bezuvjetno, u sadašnjim nastojanjima, posebice Međunarodnog komiteta Crvenog križa (CIRC) i Visokog komesarijata UN za izbjeglice (UNHCR), za oslobađanje svih zarobljenika, zatvaranje svih zarobljeničkih logora i osiguranje sigurnog prolaza bivšim zarobljenicima do sigurnih i osiguranih područja. Oni nadalje pozivaju sve strane da omoguće sigurnu dostavu svake humanitarne pomoći.

(7) Dvojica predsjednika pozdravljaju što skorije raspoređivanje međunarodnih promatrača u zrakoplovne luke u njihovim zemljama kao dio mjera za jačanje povjerenja.

(8) Dvojica predsjednika suglasna su da se sa supredsjedateljima ponovno sastanu 20. listopada. Oni izražavaju svoju zahvalnost dvojici supredsjedatelja za sazivanje današnjeg sastanka."

**76. Predsjedništvo BiH: Naredba predsjednika Predsjedništva BiH
Alije Izetbegovića za deblokadu grada Sarajeva (Konjic, 16. 10.
1992.)***

PREDSJEDNIŠTVO BOSNE I HERCEGOVINE

Kabinet Predsjednika

Po ukazanoj potrebi, a na osnovu odgovornosti i ovlaštenja koja imam kao predsjednik Savjeta za narodnu odbranu i predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine, donosim

NAREDBU

1. Oružane snage Bosne i Hercegovine (Armija BiH i HVO) pristupiće odmah pripremanama akcije za deblokadu grada Sarajeva vojnim sredstvima (u svim daljnim aktima: sarajevska akcija, skraćeno: operacija

"S"). Akciju pripremiti i izvršiti u najkraćem mogućem roku.

Za zapovjednika akcije, sa punim ovlaštenjima, imenuje se JASMIN JAGANJAC, a za njegovog zamjenika Mirsad Čatić. Ostali članovi štaba akcije su: Zejnil Delalić i Ferid Buljubašić.

Ljudstvo i materijalno-tehnička sredstva za izvršenje akcije, kao i zona ovlaštenja i odgovornosti, utvrdiće se posebnom naredbom. Prijedlog naredbe pripremiće zapovjednik akcije u roku od sedam dana.

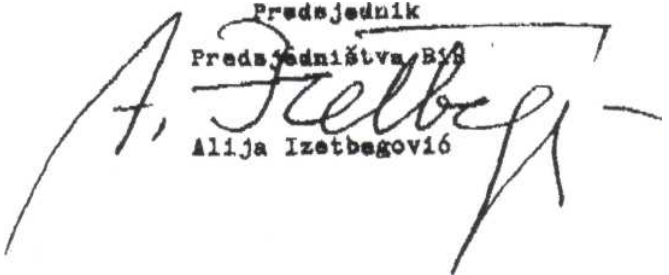
4. Sve radnja za izvršenje ove akcije smatraju se hitnim i prioritarnim, te se nalaže svim komandama i štabovima OS Bosna i Hercegovine da ovu akciju pomognu u zahtjevanom obimu.

Konjic, 16. oktobra 1992.

---

* IZVOR: Fotokopija dokumenta s potpisom, u arhivi autora.

Predsjednik
Predsjedništva BiH
Alija Izetbegović

A large, stylized handwritten signature in black ink, which appears to be 'A. Izetbegović', written over the typed text.

77. MKBJ: Tekst zajedničke izjave predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića i predsjednika SRJ Dobrice Ćosića (Ženeva, 19. 10. 1992.)*

Zajedničko priopćenje predsjednika Predsjedništva Bosne i Hercegovine Alije Izetbegovića i predsjednika SR Jugoslavije Dobrice Ćosića

ŽENEVA, 19. listopada (Reuter/Hina) - Predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović i predsjednik SR Jugoslavije Dobrica Ćosić suglasili su se na svom današnjem sastanku u Ženevi da će raditi na normalizaciji odnosa između dviju država kroz međusobno diplomatsko priznavanje.

Nakon sastanka u ženevskoj Palači naroda (UN), Izetbegović i Ćosić su izdali zajedničko priopćenje u kojem su se založili za nastavak mirovnog procesa i osudili etničko čišćenje u Bosni i Hercegovini.

Ćosić je, javlja britanska agencija Reuter, napustio sastanak dva sata prije njegovog završetka, ostavljajući visoke dužnosnike SRJ da nastave pregovore u njegovo ime.

Prema ocijeni supredsjedatelja Ženevske konferencije Syrusa Vancea, Dobrica Ćosić se osjećao "lagano indisponiran". Nakon napuštanja sastanka Ćosić je u obližnjem hotelu, u kojem je odsjeo, izviještavan o tijeku pregovora, da bi na kraju petosatnog sastanka i formalno odobrio zajedničku izjavu koju su usvojile dvije strane.

Prema deklaraciji, Ćosić i Izetbegović "pristaju intenzivirati djelovanje s ciljem normalizacije odnosa između SR Jugoslavije i Republike Bosne i Hercegovine na osnovu uzajamnog priznavanja".

Oni su također potvrdili svoju privrženost načelima za rješavanje sukoba u bivšoj Jugoslaviji, usvojenima u kolozovu na Londonskoj konferenciji, uključujući i načelu nepovredivosti postojećih granica.

U zajedničkoj izjavi, koju je po završetku sastanka novinarima pročitao Cyrus Vance (Sajrus Vens), se nastavlja: "Dvojica predsjednika izražavaju svoju bezrezervnu osudu svih postupaka povezanih s 'etničkim čišćenjem', i obvezuju se da će pomoći da se taj proces preinači tamo gdje se već dogodio".

Dvojica su predsjednika u svojoj izjavi naglasila da obje strane trebaju nastaviti s naporima za prekid neprijateljstava u Bosni i Hercegovini. Oni su se također suglasili o hitnoj potrebi okončanja blokade Sarajeva i demilitarizaciji tog grada.

Supredsjedatelji Ženevske konferencije Cyrus Vance i lord David Owen, javlja Reuter, taj dogovor ocijenjuju prioritetnim.

Ćosić i Izetbegović su također izrazili svoju podršku premiještanju zrakoplova bosanskih Srba u SR Jugoslaviju kako bi se izbjegla kršenja odluke UN o zabrani letenja nad BiH.

---

* IZVOR: HINA, *Baza Eva*, Vijest HNAA190212:1, 19. 10. 1992/2122.

U zajedničkoj se izjavi navodi Čosićeva tvrdnje na sastanku da su ti zrakoplovi već zatvoreni u hangare. Po povratku u Beograd on, prema vlastitoj izjavi, namjerava potpisati sporazum s predstavnicima bosanskih Srba kojim bi se službeno utanačilo premještanje zrakoplova na aerodrome u SRJ.

Dvojica su se predsjednika također: - suglasila o potrebi da se sve zaraćene strane u BiH stave pod nadzor i da se "eliminiraju naoružane bande, paravojne skupine te kriminalni i plaćenički elementima od kuda dolazili".

- pozivaju sve strane da surađuju s Međunarodnim Crvenim križem i Visokim komesarijatom UN za izbjeglice kako bi se oslobodili svi zatočeniци, zatvore zarobljenički logori i osigura siguran prolaz bivših zatočenika do područja sigurnosti. Oni također pozivaju sve strane da pomognu u dostavi humanitarne pomoći Bosni i Hercegovini.
- zabilježila usvajanje rezolucije 780 Vijeće sigurnosti UN kojom je ustanovljena komisija za ratne zločine i izražavaju svoje uvjerenje da svi "počinitelji kriminalnih djela izvršenih tijekom oružanog sukoba" trebaju biti izvedeni pred sud.
- suglasila da se ponovo sastanu naknadno utvrđenog dana.

78. MKBJ: Sporazum predsjednika SRJ Dobrice Ćosića i Adila Zulfikarpašića (Ženeva, 19. 10. 1992.)*

Tekst sporazuma

»Sagovornici su se saglasili da se rješenje sukoba u Bosni i Hercegovini odmah potraži na osnovi sljedećih principa:

- momentalne obustave oružanih sukoba i traženja političkog rješenja u Bosni i Hercegovini na bazi dogovora tri konstitutivna naroda;
- demilitarizacija i deblokada Sarajeva i drugih gradova uz pomoć i pod kontrolom UNPROFOR-a;
- hitnog omogućavanja dostave humanitarne pomoći stanovništvu;
- povratka svih protjeranih i izbjeglih, koji to žele, u svoje domove;
- oslobađanja puteva i uspostavljanje potpune slobode kretanja stanovništva;
- momentalnog obustavljanja etničkog čišćenja, ma sa koje strane ono dolazilo.«

---

* IZVOR: A. Zulfukarpašić, V. Gotovac, M. Tropalo, I. Banac. *Okovana Bosna*. Zurich: Bošnjački institut, 1995., str. 122-123. .

79. MKBJ: Zajednička izjava predsjednika RH dr. Franje Tuđmana i predsjednika SRJ Dobrice Ćosića (Ženeva, 20. 10. 1992.)*

Tekst izjave

«Predsjednik Savezne Republike Jugoslavije g. Dobrica Ćosić i predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman sastali su se u Ženevi 20. listopada 1992., pod pokroviteljstvom supredsjedatelja Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji Cyrusa Vancea i lorda Ovvena. Dvojica predsjednika razmotrila su provedbu svoje Zajedničke izjave od 30. rujna, te, kako bi osigurali njenu daljnju provedbu, izjavljuju sljedeće:

1. Predsjednici sa zadovoljstvom konstatiraju da su već poduzete razne određene mjere radi provedbe nekoliko temeljnih pitanja obuhvaćenih Zajedničkom izjavom, tj. Sporazuma o Prevlaci, razmještanju promatrača na aerodromima, u Saveznoj Republici Jugoslaviji i Republici Hrvatskoj, te osnivanja Zajedničkog međudržavnog odbora i njegovih pet komisija.

2. Predsjednici konstatiraju da je Međudržavni odbor održao prvi sastanak. Kako bi se pospješio i unaprijedio rad Odbora, te radi osiguranja uvjeta za normalizaciju odnosa, predsjednici su se suglasili da će osnovati urede za vezu Međudržavnog odbora u svojim prijestolnicama, Beogradu i Zagrebu. Uredi za vezu će pod vodstvom Odbora koordinirati djelatnosti u svezi sa svim otvorenim pitanjima između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije, te će se prvenstveno pozabaviti sljedećim:

- ponovno otvaranje cestovnih, željezničkih i telekomunikacijskih veza između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije, kao i ponovno uspostavljanje međunarodnih veza preko dviju zemalja;
- rješavanje pitanja osobne imovine, mirovina i doznaka, te ostalih problema povezanih s gospodarskim blagostanjem svojih naroda;
- razmatranje pitanja povezanih s dvojnim državljanstvom.

3. Ponovno potvrđujući opredjeljenje izraženo u točki 2 svoje Zajedničke izjave od 30. rujna, oba su se predsjednika suglasila da bi četvero strani mehanizam koji je utvrđen u navedenoj točki, trebao početi s radom što je prije moguće. Prvenstvena zadaća tog mehanizma bila bi organiziranje i olakšavanje povratka prognanih osoba i skupina, te njihovo preseljavanje pod humanim uvjetima. Dva su se predsjednika na dalje suglasila da će njihovi predstavnici osigurati razmjenu informacija o nestalim osobama.

4. Dva su se predsjednika suglasila s osnivanjem zajedničke međudržavne komisije za razmatranje svih pitanja sigurnosti Boke Kotorske i Dubrovnika. Na granici će se uspostaviti zajedničke carinske kontrole.

5. Dva su se predsjednika suglasila da će ra spraviti, u okviru svojih nadležnosti, sve elemente koji se tiču provedbe Vanveovog plana na svom sljedećem sastanku s dvojicom supredsjedatelja.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 22. 10. 1992.

6. Dvojica predsjednika ponovno potvrđuju da će odlučno upotrijebiti sav svoj utjecaj radi postizanja pravednog, miroljubivog rješenja sukoba u Bosni i Hercegovini. Predsjednici pozivaju sve strane u sukobu da ulože sve potrebne napore u cilju prestanka neprijateljstava i pregovora o ustavnom uređenju Bosne i Hercegovine na temelju sporazuma između tri konstitutivna naroda. U svezi s dostavom humanitarne pomoći, predsjednik Čosić izvijestio je prisutne da je njegova vlada izvršila potrebne pripreme za sigurnu dostavu navedene pomoći na pravcu Beograd - Sarajevo.

7. Dvojica predsjednika izražavaju svoju zahvalnost supredsjedateljima na sazivanju današnjeg sastanka, te su suglasni da se ponovno sa stanu u vrijeme koje će se naknadno odrediti.»

80. HDZ BiH: Politička povelja Glavnog odbora HDZ-a BiH (Posušje, 24. 10. 1992.)*

Glavni odbor Hrvatske demokratske zajednice BiH na sjednici održanoj 24. listopada 1992. u Posušju donosi

Političku povelju

I

Hrvatska demokratska zajednica BiH je sastavni dio jedinstvene Hrvatske demokratske zajednice kao što su hrvatski narod i njegova povijest u BiH dio istoga hrvatskoga narodnoga bića. Zahvaljujući uvjerljivo izraženom povjerenju na proteklim izborima, HDZ BiH je legitimni predstavnik hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini. U svojoj politici zastupa njegove interese onako kako odgovara vitalnim interesima čitavog hrvatskog naroda, vodeći računa o političkim, gospodarskim, društvenim i kulturnim okolnostima sredine u kojoj djeluju, jednako kao i o međunacionalnom, međudržavnom i međunarodnom kontekstu slobodnih država u Europi.

II

Nakon slobodnih i demokratskih izbora 1990. HDZ BiH zauzimala se za konfederalni odnos među državama na području bivše Jugoslavije, kao i za jednakopravnu zastupljenost hrvatskog naroda u unutarnjem ustroju BiH.

Kada BiH nakon Slovenije i Hrvatske postaje žrtvom velikosrpske agresije Hrvatska demokratska zajednica BiH spremno organizira obranu svog naroda i svog životnog prostora. S tim ciljem nastaju hrvatske zajednice, te Hrvatsko vijeće obrane koji prvi uspješno pružaju otpor agresoru.

Uz svesrdnu pomoć Republike Hrvatske matične države svih Hrvata, spriječena su stradanja većih razmjera i osiguran prostor na kojem se organizira život kroz privremenu izvršnu vlast izraženu kroz Hrvatsko vijeće obrane.

Uspješnost obrane i uspostava vlasti na tom prostoru spriječili su potpuno okupaciju BiH i njeno pripojenje velikoj Srbiji.

III

Hrvatska demokratska zajednica zauzima se za hitno zaustavljanje rata u BiH, te unutarnju ustrojbu BiH po sljedećim načelima:

1. BiH je suverena, neovisna i međunarodno priznata država.
2. BiH nastanjuju tri konstitutivna jednakopravna naroda, Hrvati, Muslimani i Srbi.

---

* IZVOR: Kopija dokumenta u arhivi autora

3. U unutarnjem uredjenju BiH Hrvatska demokratska zajednica polazi od načela utvrđenih u okviru Europske zajednice, te sporazumima Tuđman-Izetbegović.

Hrvatska demokratska zajednica je za BiH kao državu konstitutivnih jedinica, kao jedinog mogućeg rješenja koje će jamčiti sva građanska i nacionalna prava Hrvata.

IV

U ovim presudnim povijesnim trenucima hrvatskog naroda koji je nakon 9 stoljeća stvorio svoju nacionalnu državu Hrvatska demokratska zajednica BiH će jedinstveno i odlučno temeljem ove povelje izboriti i osigurati prava hrvatskog naroda u BiH kao dijelu svog povijesnog i etničkog prostora.

V

Zbog oružanih sukoba postrojbi Hrvatskog vijeća obrane i muslimanskih jedinica, HDZ BiH poziva predstavnike muslimanskog naroda na hitne razgovore radi zaustavljanja sukoba, dogovora o privremenom razgraničenju i poštivanju autoriteta vojne i civilne vlasti stvorene na teritoriju Hrvatske zajednice Herceg Bosne, do definitivnog političkog i ustavno-pravnog uredjenja BiH.

Ovi razgovori su nužan preduvjet radi sprečavanja daljnjih sukoba i opstanka BiH kao samostalne i suverene države.

Posušje, 24. listopada 1992.

Glavni odbor HDZ BiH

81. Predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović: Pismo predsjedniku RH dr. Franji Tuđmanu (Sarajevo, 27. 10. 1992.) *

**Pismo predsjednika Predsjedništva Republike BiH Alije Izetbegovića
predsjedniku Republike Hrvatske dr. Franji Tuđmanu**

"Gospodine Predsjedniče,

Posljednji događaji u Bosni i Hercegovini nalažu mi da Vam se obratim ovim pismom. Jedinice HVO planirano su izazvale sukobe u Novom Travniku, Vitezu i Prozoru. U sukobima je bilo žrtava i razaranja. Zatvoreni su svi putovi kroz zapadnu Hercegovinu, čak i za humanitarnu pomoć. Istovremeno u hrvatskim medijima vodi se propagandni rat protiv Bosne i Hercegovine i njene legalne vlasti. Izmišljaju se, a zatim uporno ponavljaju, vijesti o tobožnjem državnom udaru u BiH, spekulira o promjenama na vlasti i uporno ignorira borba koju Armija BiH, u krajnje neravnopravnim uvjetima, vodi protiv četnika. Naš narod, koji je od strane četnika pretrpio teške fizičke udarce želi se sada i moralno dotući i ostaviti bez nade. Ovaj drugi dio posla čini se da su na sebe uzela hrvatska sredstva informiranja.

Istina je, kao što znate, da nikakvog državnog udara u Sarajevu nije bilo. Također je istina - i to čitav svijet osim HTV zna -da se Armija BiH hrabro bori u Goraždu, Sarajevu, Konjicu, Jajcu, Gradačcu, Žepi, Maglaju, Višegradu, Brčkom i na drugim mjestima. Zašto se sve ovo ignorira i sije beznade?

Istina je isto tako da su tenkovi pucali na Prozor i ušli u taj grad a to nisu bili tenkovi vojske BiH. Naša vojna oprema, presudna za otpor četničkoj najezdi u BiH, zaustavljena je u Zagrebu i Grudama. Posljedice su očigledne.

U Ženevi se pregovara o budućem uređenju Bosne i Hercegovine. Istovremeno se silom sprovodi politika svršenog čina, čime se pregovori u Londonu i Ženevi obezvređuju i čine bespredmetim. HVO je prešao granicu legitimne obrane od četnika i pristupio sistematskom rasturanju legalne civilne vlasti i uspostavljanju paradržavnih institucija.

U cjelini gledano, stiče se nepobitan utisak da se želi iskoristiti teška situacija Bosne i Hercegovine, možda najteža u njenoj historiji, da bi joj se nametnulo rješenje suprotno volji većine njenih građana.

Tko bi među razložnim ljudima u našoj i svjetskoj javnosti mogao povjerovati u priče da smo mi, dok vodimo teške borbe protiv četnika, otvorili i front protiv HVO? Ne liči li ovo prije na onu četničku priču o tome da mi sami sebe bombardiramo u Sarajevu?

Bosna i Hercegovina nikada neće prihvatiti podjelu na isključivo etničkoj osnovi i neće prihvatiti nikakvo rješenje nametnuto silom. Za svoj otpor ona ima dovoljno snaga i dovoljno prijatelja u svijetu. Među ove prijatelje Bosna i Hercegovina je prije svega ubrajala Hrvatsku i hrvatski narod. Ona će, usprkos svemu, nastaviti da vjeruje u to prijateljstvo i da se u skladu s tim ponaša.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 30. 10. 1992.

Molim Vas, gospodine Predsjedniče, da upotrijebite Vaš nesumnjiv utjecaj, da se uklone smetnje na tom putu, kao bi se naši odnosi razvijali u skladu s Ugovorom o prijateljstvu i suradnji između naše dvije zemlje.

Uz izraze poštovanja, Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine", stoji na kraju pisma što ga je s potpisom Alije Izetbegovića objavila Bosansko-hercegovačka press-služba Beč.

**82. MKBJ: Nacrt ustavnog ustrojstva za BiH radne skupine
ženevske konferencije o bivšoj Jugoslaviji (Ženeva, 28. 10.
1992.)***

Predloženo ustavno ustrojstvo za BiH

1. Opće ustrojstvo

A. BiH bi bila decentralizirana država u okviru svojih sadašnjih međunarodnih granica (tj. granica koje je imala u bivšoj SFRJ),

B. BiH bi bila podijeljena na 7 do 10 autonomnih provincija:

- a) Granice provincija odredile bi se tako da provincije budu geografski što koherentnije, uzimajući u obzir etničke, geografske (tj. prirodne karakteristike, npr. rijeke), povijesne, prometne (tj. postojeće cestovne i željezničke mreže), gospodarske i ostale relevantne činioce. Mnoge provincije (premda se to ne mora odnositi na sve provincije) vjerojatno će imati značajnu većinu jedne od tri glavne etničke skupine, a u većini će biti značajno zastupljene manjine.
- b) Granice provincija utvrdile bi se u Ustavu i ne bi se mogle mijenjati bez promjena za koje bi bila potrebna značajna većina (III.A.3). Slično tome, nijedna provincija ne bi se mogla odvojiti bez takve ustavne promjene (amandmana).
- c) Nijedna provincija ne bi imala naziv koji bi je specifično poistovjećivao s jednom od glavnih etničkih skupina. d) Na granicama između provincija ne bi bile granične kontrole i u cijelosti bi zemlji trebalo osigurati potpunu slobodu kretanja.

C. U Ustavu treba uzeti u obzir činjenicu da postoje tri glavne "etničke" (nacionalne/vjerske) skupine, kao i skupina "ostalih".

D. Ustav treba predvidjeti da bi, na prijelaznoj osnovi, u nekima od ustavnih tijela bile postavljene osobe koje imenuje Međunarodna konferencija o bivšoj Jugoslaviji (ICFY), te da bi neke funkcije bile pod međunarodnim nadzorom.

1. Navedeno obuhvaća slijedeće:

- a) Ustavni sud (IV.A.d)c)
- b) etnička ravnoteža i integracije vojnih snaga (V.A.2)
- c) nediskriminatorni sastav policije (V.B.1/b/)
- d) Međunarodna komisija za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu (VI.B.1)
- e) javni pravobranitelji (zaštitnici prava građana od samovolje vlasti) (VI.B.2) (Ombudsmen)

---

* IZVOR: *Glas Slavonije*, 30. 10. 1992.

- f) Sud za ljudska prava (VI.B.3)
2. Trajanje tih aranžmana moglo bi biti sljedeće:
- a) Ograničeno na određeno razdoblje (npr. IV.A.2/b)
  - b) Određeno od strane ICFY ili nasljednika (npr. VI.A.2)
  - c) Određeno objektivnim činiocima (npr. VI.B.5)
  - d) Ako se drukčije ne odredi (npr. IV.A.3 /c), sve dok se ne promijeni Ustav radi ukidanja ili promjene odgovarajuće odredbe, pri čemu bi trebalo odrediti odlučivanje dovoljno značajnom većinom tako da se amandmani mogu postići samo značajnim konsenzusom skupina (III.A.3/c/).

II. Podjela državnih funkcija

A. Centralna bi vlada bila isključivo odgovorna za sljedeće:

- 1. Inozemni poslovi (uključivši članstvo u međunarodnim organizacijama)
- 2. Narodna obrana (V.A.)
- 3. Međunarodna trgovina (carine, kvote)
- 4. Državljanstvo (uključivši dvojno) (VI.C.1-2)
- 5. Oporezivanje u svrhe centralne vlade ^{*}/

B. "Neovisni" organi (tijela), koji bi obuhvaćali predstavnike svih provincija, bili bi odgovorni za sljedeće:

- 1. Centralna banka a) emisija valute b) funkcije regulacije provincijskih banaka
- 2. Infrastruktura za međunarodne i međuprovincijske komunikacije: željeznice [†]/, kanali ²/, naftovodi/plinovodi ²/, kontrola zračnog prostora, PTT

C. Centralna vlada i provincije dijelile bi odgovornost za sljedeće:

- 1. zaštita okoliša, pri čemu bi centralna vlada određivala minimalna mjerila koja svaka provincija može postrožiti
- 2. sudstvo (IV.A.3 i IV.B.3)

D. Provincije bi općenito bile isključivo odgovorne za sljedeće:

- 1. Obrazovanje, uključivši visoko (tj. sveučilišta)
- 2. Kulturne ustanove i programi
- 3. Radio i TV
- 4. Izdavanje dozvola za obavljanje profesionalnih i obrtničkih djelatnosti

---

^{*} Ako sve provincije nisu gospodarski sposobne, ili ako su neke znatno siromašnije od drugih, mogao bi se među njima predvidjeti nekakav oblik prijenosa sredstava koristeći se poreznim ovlaštenjima centralne vlade.

[†] Eventualno kao dio međunarodnog tijela; Elektroenergetska mreža

5. Korištenje prirodnih resursa, npr. poljoprivreda, šumarstvo, lov i ribolov, rudarstvo
6. Zdravstvena zaštita, socijalne službe i socijalno osiguranje
7. Provincijske komunikacije (npr. lokalne ceste, aerodromi)
8. Proizvodnja energije
9. Kontrola poslovnih banaka i štedionica, te ostalih finansijskih ustanova
10. Policija (V.B.1)
11. Oporezivanje za provincijske namjene Provincijama se ne bi dopuštalo održavanje službenih međunarodnih ili međuprovinijskih veza osim uz dozvolu centralne vlade, one ne bi imale međunarodnopravni subjektivitet.

III. Ustavi

A. Centralni

1. Dogovoriti i usvojiti u okviru ICFY
2. Vrhovni zakon BiH i svih provincija
3. Teško mijenjati (tj. zahtijeva se značajna većina u oba zakonodavna doma, a možda i referendum s potrebom značajne apsolutne i/ili relativne većine), pri čemu slijedeće odredbe uživaju posebnu zaštitu (npr. zahtijeva se još značajnija većina ili čak jednoglasnost):
  - a) Odredbe o ljudskim pravima i pravima skupina (VI.A.2 (a)-b) i odgovarajuća proceduralna sredstva (VI.b)
  - b) Granice provincija ili dopuštanje bilo kojoj da se odvoji (I.B.b)
  - c) Određene odredbe za prijelazni međunarodni nadzor (I.D.2 d)

B. Provincijski:

svaka bi provincija usvojila vlastiti, ovisno jedino o nacionalnom ustavu u skladu sa svim odlukama Ustavnog suda (IV.A.3 c) (i).

IV. Državna struktura

A. Centralna vlada

1. Zakonodavna tijela
  - a) Donji dom: bira se na osnovi proporcionalne zastupljenosti u BiH kao cjelini. To znači da svaka skupina može osnovati jednu ili više stranaka - ali moguća su također i stranke na posve političkoj, provincijskoj ili ideološkoj osnovi.
  - b) Gornji dom: zastupnike imenuju provincijske vlade iz svojih redova

Zakonodavna djelatnost, uključujući odobravanje važnih međunarodnih angažmana i ustavnih promjena (III.A.3), općenito bi zahtijevala sudjelovanje obaju Domova, iako njihove funkcije ne moraju biti istovjetne glede svega navedenog, a za pojedine bi se akcije mogla utvrditi različita većina.

2. Izvršna tijela

- a) "Predsjedništvo" bi se sastojalo od "guvernera" svih provincija, pod predsjedavanje predsjednika, bez izvršnih funkcija već jedino s odgovornošću imenovanja visokih dužnosnika, osobito slijedećih: predsjednik (IV.A.2 b), ministri (IV.A.2/d), suci najvišeg apelacionog suda (sudova) (IV.A.3/a), predstavnici BiH u Sudu za ljudska prava (VI.B.3) i Ustavnom sudu (IV.A.3 c), načelnici vojnog štaba (V.A.2) - što bi sve zahtijevalo bilo rotaciju po skupinama ili ravnotežu /4*/ s mogućnošću priziva Ustavnom sudu (IV.A.3 (c) /IV). Nema zahtjeva za jednoglasnošću ili kosenzusom kako bi se izbjegla moguća paraliza.
- b) Predsjednika (uglavnom ceremonijalnog šefa države /†/) bira Predsjedništvo s ograničenim mandatom i on podliježe rotaciji među skupinama.
- c) Predsjednik vlade /4/ - bira ga Donji dom zakonodavnog tijela.
- d) Ministre postavlja predsjednik Vlade uz odobrenje Predsjedništva, uzimajući u obzir ravnotežu među skupinama; u svakom slučaju, ministar inozemnih poslova i ministar obrane moraju biti iz različitih skupina.
- e) državna uprava ustrojena na principu ravnoteže /4/ između skupina

3. Sudstvo

- a) Najviši prizivni sud (sudovi) koji će zahtijevati postizanje ravnoteže među skupinama. (Prvostepeni sudovi i prizivni sudovi na međurazini bili bi provincijski /‡/ (IV.B.3),
- b) Sud za ljudska prava (VI.B.3)
- c) Ustavni sud, prvenstveno /§/ za rješavanje sporova: i/ između centralne vlade i jedne ili više provincija; ii/ između provincija iii/ između glavnih organa centralne vlade; iv/ u svezi s rotacijom skupina ili ravnotežom dužnosnika što ih imenuje Predsjedništvo /IV.A.2/a). Taj bi Sud služio i kao sjud za razmatranje priziva o ustavnim pitanjima dostavljenih od strane najviših prizivnih sudova (VI:A.3/e)). Sud bi obuhvaćao po jednog BiH suca iz svake skupine, kojega bi imenovalo Predsjedništvo, te pet inozemnih sudaca, koje bi u prvom redu imenovala ICFY, dok bi zamjene imenovala odgovarajuća međunarodna ustanova koju bi odredila ICFY.

B. Provincijska struktura (utvrđene ustavom svake provincije)

1. Zakonodavno tijelo: po mogućnosti jednodomno, eventualno dvodomno ali izabrano na drukčijim osnovama.

2. Izvršna vlast: po jedan "guverner" za svaku provinciju

---

* Trebat će naznačiti da li riječ "ravnoteža" znači "jednaku" ili "razmjernu" zastupljenost.

† Ustavu će trebati točno specificirati podjelu odgovornosti između Predsjednika i Predsjednika vlade.

‡ U pravilu prizivi nacionalnih prizivnim sudovima trebali bi biti predmet nacionalnog prava (tj.uključivati ustav, državnu zakonodavnu djelatnost ili međunarodne sporazume), a za većinu drugih pitanja provincijski prizivni sud bio bi najviše tijelo

§ Ustavni sud, čije bi prvenstvene funkcije bila rješavanje sporova među ustavnim organima, bio bi prvostepeni sud za takve slučajeve - tj. takvi bi se sporovi podnosili neposredno Ustavnom sudu i mogli bi se riješiti traženom brzinom - za razliku od prizivne jurisdikcije Suda specificirane u klauzuli koja slijedi iza nekoliko pod-paragrafa

3. Sudstvo: prvostepeni sudovi (građanski, krivični, upravni, radni, itd.) i prizivni sudovi na međurazini.

V. Snage izvršne vlasti

A. Vojne snage

1. Potpuno pod kontrolom izvršnog vijeća centralne vlade.
2. Stožer zahtijeva ravnotežu među skupinama i rotaciju na ključnim položajima; sve bi jedinice trebale biti integrirane (tj. ne formirane na osnovi pripadnosti skupinama); početne aranžmane za postizanje ravnoteže i integracije nadzirala bi ICFY, a zatim odgovarajuće tijelo što ga odredi ICFY.

B. Policija

1. Provincijska: sva uniformirana policija bila bi na provincijskoj ili lokalnoj razini: a) policija pod kontrolom izvršne provincijske vlasti b) policija se mora pridržavati istih pravila - što se tiče nediskriminacije itd. - kao i ostale grane uprave (VI.A.2/b); početne aranžmane u svezi s nediskriminacijom nadzirat će ICFY, a zatim odgovarajuće tijelo što ga odrediti ICVY.
2. Nacionalna: samo upravno tijelo (tj. nema uniformiranih, oružanih snaga) s ciljem: a) koordinacije provincijske policije b) stručna pomoć (npr. kriminalistički laboratoriji) c) koordinacija s međunarodnim i inozemnim policijskim ustanovama

C. Zabrana drugih oružanih snaga:

Osim vojnih snaga i, tamo gdje je to potrebno, policije, u zemlji se ne mogu formirati nikakve javne ili privatne oružane jedinice.

VI. Ljudska prava i prava skupine/manjina

A. Suštinski aspekti

1. Izvor: Najviša razina međunarodno priznatih prava kako su ona izložena u dokumentima (prvenstveno međunarodnim sporazumima i nekim deklaracijama ICO - koje su potakli UN, Vijeće Europe i KESS) koje treba navesti u Ustavu (vidi Dodatak ovome).
2. Vrste
  - a) Opće ljudska prava, osobito građanska i politička prava
  - b) Prava skupina, osobito "manjina" //, uključivši obavezu održavanja ravnoteža između skupina u državnim tijelima koja donose odluke kao i u raznim centralnim i provincijskim građanskim, policijskim i drugim službama (ili, kao minimum, stroga nediskriminacija).
  - c) Ekonomska, društvena i kulturna prava - koja će se u znatnoj mjeri možda morati utvrditi kao težnje i ciljevi, a ne ovisno o krutoj zaštiti ostalih gore navedenih prava.

---

* Ovaj će izraz zahtijevati posebnu pažnju i definiciju u odnosu na BiH jer, s jedne strane, nijedna etnička ili druge skupine nije u apsolutnoj većini u BiH u cijelini, tako da su u određenom smislu sve skupine manjine, premda je vjerojatno da će u mnogim područjima jedna skupina biti u očitoj većini.

B. Proceduralni aspekti:

Opća ljudska, građansko-politička i grupna prava treba zaštititi nizom domaćih i međunarodnih proceduralnih aranžmana, uključivši slijedeće /*/:

1. Međunarodna komisija za ljudska prava za BiH, sa širokim ovlaštenjima za istraživanje i primanje žalbi, i obavezom izvještavanja nadležnih međunarodnih tijela (UN, KESS, i Vijeće Europe) uključujući, po potrebi, Vijeće sigurnosti. Komisiju će osnovati ICFY za određeno razdoblje (npr. 5 godina), s time da je moguće produženje odlukom ICFY ili neke druge odgovarajuće međunarodne institucije koju ICFY odredi.

2. Četiri javne pravobranioaca (ombudsmena), po jedan iz svake skupine, koje će isprva imenovati ICFY, a kasnije Donji dom zakonodavnog tijela. Oni moraju imati odgovarajuće osoblje i čvrsta ovlaštenja za istraživanje; obvezni su podnositi izvještaje svim nadležnim državnim tijelima na svim razinama, i moraju biti ovlašteni za podnošenje priziva ili intervenciju na sudovima radi zaštite prava. Trebali bi biti posebno odgovorni za ukidanje procesa etničkog čišćenja.

3. Sud za ljudska prava koji može razmatrati prizive od svih sudova (provincijskih ili nacionalnih) u svezi s ljudskim pravima. Sud bi se isprva osnovao kao dio mehanizma Vijeća Europe i sastojao bi se od po jednog BiH suca iz svake skupine imenovanog sa strane Predsjedništva, te najmanje pet inozemnih sudaca koje bi imenovali predsjednici Europskog suda za ljudska prava i Europske komisije za ljudska prava. Sud bi se zadržao barem dok BiH ne postane članom Vijeća Europe i potpiše Europsku konvenciju o ljudskim pravima (a možda i iza toga).

4. Neograničeni pristup pojedinaca i priznatih skupina sudovima u svim okolnostima, s pravom neposrednog oslanjanja na ustavne odredbe i na odredbe međunarodnih sporazuma što ih je BiH potpisala ili koji se spominju u Ustavu bez obzira na to da li postoji provedbeno zakonodavstvo ili ne.

C. Državljanstvo (tijesno povezano s mnogim odredbama o ljudskim pravima i pravima skupina):

1. Državljanstvo BiH, treba odrediti centralna vlada u skladu s Ustavom i zakonima BiH

2. Treba dopustiti dvojno državljanstvo

3. Nema "provincijskog državljanstva"

4. Nema službene etničke identifikacije građana (npr. na osobnim iskaznicama)

---

* Uz niže navedene aranžmane, treba također uzeti u obzir međunarodni nadzor, koji osiguravaju na normalnoj osnovi posebna tijela formirana na temelju međunarodnih sporazuma o ljudskim pravima što će ih BiH morati potpisati (utvrditi u Ustavu/IV.A.1(- vidi par./c/ Dodatka ovome)

83. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo predsjedniku Predsjedništva R BiH Aliji Izetbegoviću (Zagreb, 30. 10. 1992.)*

Pismo predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana predsjedniku Predsjedništva Republike BiH Aliji Izetbegoviću

"Štovani gospodine Predsjedniče,

primio sam Vaše pismo od 27. listopada 1992. u kojem me molite da utječem na uklanjanje smetnji koje stoje na putu djelotvornom oživotvorenju sporazuma kojeg smo u ime naših država potpisali u Zagrebu 21. srpnja i njegova dodatka u New Yorku 21. rujna 1992. godine.

Uvjeravam Vas s punom odgovornošću da Republika Hrvatska, pa i ja osobno, dosljedno radimo na ostvarenju načela oko kojih smo se sporazumjeli, a da smetnje o kojima govorite dolaze zapravo s vaše strane.

Hrvatska je priznala Republiku Bosnu i Hercegovinu. Ona je već odredila i svog veleposlanika u toj državi i djelatno se zalaže da Bosna i Hercegovina opstane kao jedinstvena država koja će biti konstitutivna zajednica triju ravnopravnih i suverenih naroda. Budući da je jedan od njih hrvatski narod i budući da se povijesno, prostorno i gospodarski međusobno prožimamo, to je za Hrvatsku, a uvjeren sam i za Bosnu i Hercegovinu, dugoročni strateški interes. Hrvatska, iako i sama ratom užasno pogođena, u mnogim krajevima razrušena i teško osiromašena, podnijela je i podnosi u materijalnom smislu za Bosnu i Hercegovinu veći teret, rekao bih, i od nje same. Sjetite se samo da i danas zbrinjavamo više od pet stotina tisuća izbjeglica iz Bosne i Hercegovine.

Hrvatski narod u Bosni i Hercegovini, od prvog dana četničke i velikosrpske aresije na nju, organizirano je ustao u obranu svojih ognjišta i, pomognut od svoje matice - Republike Hrvatske, uz mnoge žrtve uspio je osloboditi i obraniti veći dio teritorija na kojem živi. Budite uvjereni, gospodine Predsjedniče, da bi bez tog otpora Bosna i Hercegovina već odavno bila u sastavu "Velike Srbije", odnosno njene treće Jugoslavije.

Ja sam vođe tog hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini, a i Vas i Vaše suradnike, koji vodite muslimanski narod, neprestano poticao, pa to i sada činim, da se sporazumijete i povežete na temeljima pune ravnopravnosti, danas radi obrane, a sutra radi izgradnje suverene države Bosne i Hercegovine tako uređene da s njom budu zadovoljni i Hrvati i Muslimani i Srbi. Hrvatski narod kod toga ima teško iskustvo zlosretne Jugoslavije u kojoj je čak i u Bosni i Hercegovini zbog srpske i muslimanske politike smanjivan u udjelu u ukupnom stanovništvu i bio narod drugoga reda, ne samo politički nego i gospodarski, i u području kulture, školstva i sredstava priopćavanja. Stoga Hrvati iz BiH ne mogu prihvatiti uređenje države na sličnim i istim principima zbog kojih je postao jedan od najsiromašnijih naroda svijeta. Hrvati su se u obrani od srpske agresije u Bosni i Hercegovini dobro organizirali, kako u vojnom tako i političko-gradanskom smislu, i u njihovim legalnim predstavnicima, vjerujem, naći ćete

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, vijest HNAA300161-1, 30. 10. 1992. - Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman uputio je danas bosanskohercegovačkom predsjedniku Predsjedništva Aliji Izetbegoviću pismo u kojem mu odgovara na njegovo pismo od 27. listopada.

odgovorne i dobrohotne sugovornike na polju obrane i izgradnje vaše zajedničke države Bosne i Hercegovine.

Također Vas molim da pri tome ne dozvolite pribjegavanje nikakovim, lako uočljivim trikovima, niti prebacivanju krivnje na hrvatska sredstva javnog priopćavanja, a osobito da zaustavite one dijelove muslimanskih snaga koje su oružjem krenule na Hrvate.

Treba li posebno podsjetiti da, osim zbrinjavanja polmilijunskog mnoštva izbjeglica, sva pomoć u Bosnu i Hercegovinu dolazi preko ili iz Hrvatske. Hrvati iz Bosne i Hercegovine nas neprestano pozivaju da učinimo sve da ta pomoć ne bude usmjerena protiv njih.

Uvjeravam Vas da ćemo sa strane Republike Hrvatske dosljedno provoditi sve odredbe našega sporazuma. U tome nas može spriječiti jedino vojna akcija Muslimana protiv Hrvata, do koje, uvjeren sam, Vi osobno, niti muslimansko vodstvo, nećete dozvoliti da dođe. Puno prijateljstvo te iskrena i djelatna suradnja, životni su, vitalni interes naših obiju država, pa je i obveza, moja i Vaša, da na tome intenzivno radimo", kaže se u pismu kojega je Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman uputio predsjedniku Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Aliji Izetbegoviću.

84. MKBJ: Izvješće supredsjedatelja o izradi nacrtu ustavnog ustrojstva Bosne i Hercegovine (studeni 1992.)*

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA O BIVŠOJ JUGOSLAVIJI

Izvješće supredsjedatelja o izradi nacrtu Ustava Bosne i Hercegovine

1. Supredsjedatelji Upravnog odbora Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji (ICFY), Cyrus Vance i lord Owen, drže da se u ovom trenutku mora izvijestiti o tome što se dosad postiglo u izradi Ustava Bosne i Hercegovine te u glavnim crtama izložiti što dalje namjeravaju poduzeti.

I. OKVIR PREGOVORA

2. Valja podsjetiti da je Konferencija o Jugoslaviji Europske zajednice (EC-COY), koja je pod predsjedanjem lorda Carringtona radila od rujna 1991. do kolovoza 1992, u veljači 1992. započela niz razgovora o budućem ustavnom poretku Bosne i Hercegovine. Pod predsjedanjem portugalskoga veleposlanika Josea Cutilheira, uz sudjelovanje viših predstavnika triju glavnih bosanskohercegovačkih političkih stranaka, održano je deset krugova razgovora.

3. U petom krugu tih razgovora postignut je 18. ožujka 1992. načelni dogovor o "Priopćenju o načelima novog ustavnog poretka Bosne i Hercegovine", kojemu je dodano nekoliko dopunskih načela o ljudskim pravima proširenih u šestom krugu razgovora. Međutim, ti su načelni sporazumi ubrzo odbačeni. Na sljedećim razgovorima pod pokroviteljstvom EC-COY nisu postignuti novi sporazumi o ustavu.

4. Na sjednici u Londonu, održanoj 26. i 27. kolovoza 1992, nove Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, koja je zamijenila EC-COY, sve su vlade i strane koje su sudjelovale na Konferenciji konsenzusom prihvatile nekoliko deklaracija, uključujući i "Priopćenje o Bosni" (LC/C5(FINAL)), kao i "Program rada Konferencije", koji je uključivao i osnivanje, "Radne skupine zadužene za Bosnu i Hercegovinu, čija je zadaća zalaganje za prekid sukoba i uspostavljanje ustavnoga poretka Bosne i Hercegovine;" (LC/C4(FINAL), par. 4. (a)), kao jedne od svojih šest Radnih skupina.

5. Predsjedateljem Radne skupine zadužene za Bosnu i Hercegovinu imenovan je G. Martti Ahtisaari. Dogovoreno je da sve strane u Ženevi imaju stalne predstavnike, iako od vremena do vremena neki ili svi članovi delegacije mogu otputovati. S obzirom na to da se svi ti predstavnici nisu bili voljni susretati s predstavnicima ostalih delegacija, Predsjedatelj Radne skupine sastajao se sa svakom delegacijom posebno. Otkako je počeo rad Radne skupine održano je dvadeset i pet takvih sastanaka. Osim toga, održani su brojni sastanci Predsjedatelja Radne skupine odnosno njegovih zastupnika s vođama ili pojedinim članovima

---

* ZAGREB, HINA, *Baza EVA*, Vijest HNABO50214:1, 5. 11. 1992. - HINA je 28. listopada objavila Nacrt ustavnog ustrojstva za Bosnu i Hercegovinu, izrađenog u Radnoj skupini ženevske konferencije o bivšoj Jugoslaviji. Danas objavljujemo integralni tekst izvješća supredsjedatelja ženevske konferencije o izradi nacrtu ustava BiH te Dodatak u kome se navode međunarodni sporazumi o ljudskim pravima i ostali akti koje bi, kako smatraju autori, trebalo poštivati pri izradi ustava Bosne i Hercegovine.

delegacija. Uz pristanak delegacija, Predsjedatelj Radne skupine na kasnijim je sastancima izvješćivao ostale o stajalištima svake delegacije i, na istoj osnovi, distribuirao izvješća o stajalištima bilo koje od delegacija. U radu skupine aktivno su sudjelovali i g. Vance i lord Owen.

6. Radna je skupina usredotočila pozornost na obje značajke svoje zadaće: zalaganje za prekid sukoba i uspostavljanje ustavnoga rješenja, na nekoliko sastanaka posvećenih tim pitanjima i ostalim sastancima posvećenim samo ili uglavnom jednom.

7. Razmatrajući ustavno rješenje, Predsjedatelj Radne skupine podijelio je stranama nekoliko dokumenata: 1. Popis ustavnih načela; 2. Ispravljen popis dokumenata o međunarodnim ljudskim pravima, primjenjivih za Ustav Bosne i Hercegovine (BiH); 3. Popis ljudskih prava koja bi se mogla unijeti u ustav ili drugih, koja bi se mogla zaštititi Ustavom BiH; 4. Uvodne prijedloge za raspravu o primjeni, nametanju ili jamstvu poštivanja ljudskih prava u Ustavu BiH; i 5. Podjelu obveza Vlade između središnje Vlade i konstitutivnih jedinica - uz zahtjev da svaka strana naznači osobite sklonosti.

Na zahtjev Predsjedatelja Radne skupine, strane su dale usmene ili pismene primjedbe na dokumente o ljudskim pravima koje je pripremio sekretarijat, kao i pismene odgovore na upitnik o podjeli obveza Vlade. Svi su ti dokumenti predani i ostalim delegacijama uz pristanak delegacije koja ih je podnijela. Strane su predale, pod uvjetom da se ne podijele, svoja stajališta u pogledu konstitutivnih jedinica ili područja koja bi se, prema njihovu mišljenju morala uspostaviti u Bosni i Hercegovini.

8. Na temelju stajališta triju strana koja su se oblikovala poslije tih sastanaka i razgovora, i na temelju bliskih savjetovanja triju strana s Predsjedateljem Radne skupine zadužene za Bosnu i Hercegovinu, g. Vance i lord Owen donijeli su zaključke o kojima se u nastavku raspravlja i pripremili priloženi dokument o "Mogućoj ustavnoj strukturi Bosne i Hercegovine".

II. DRŽAVNA STRUKTURA

A. Temeljne pretpostavke

9. Od samog se početka priznavalo da su gledišta triju strana u pogledu strukture buduće Bosne i Hercegovine različita. Jedna je strana u početku zastupala centraliziranu, unitarističku državu, podijeljenu na nekoliko područja, koja bi imala samo administrativnu funkciju. Druga je strana držala da bi se zemlja morala podijeliti na tri neovisne države, muslimanskoga, srpskoga i hrvatskog naroda, od kojih bi svaka imala vlastiti međunarodni zakonski identitet, a međusobno bi te tri države mogle tvoriti labavu konfederaciju radi usklađivanja nekih aktivnosti. Treća je strana podupirala kompromisno gledište.

10. Temelj za razmatranje ovog pitanja bilo je Priopćenje o načelima koje je prihvatila Međunarodna konferencija u Londonu (LC/C2(FINAL)), a osobito njezina potpuna osuda prisilnoga protjerivanja pučanstva i poništavanje onih koja su se već dogodila (paragraf VI), kao i poštivanje nepovredivosti svih granica te odbacivanje svih napora da se silom promijene granice (paragraf VIII). Ta su načela ponovljena i u paragrafima (c) i (e) navedenog Priopćenja o Bosni.

11. Stanovništvo Bosne i Hercegovine nerazdvojivo je pomiješano. Prema tome, nema načina da se stvore tri teritorijalno odvojene države utemeljene na etničkim ili vjerskim načelima. Bilo koji plan da se to učini, podrazumijevao bi udruživanje velikoga broja

pripadnika drugih etničkih/vjerskih skupina, ili bi se teritorij sastojao od mnogobrojnih odvojenih enklava svake etničke/vjerske skupine. Takvim bi se planom jedinstvenost i koherentnost granica mogla postići jedino procesom prisilnoga preseljavanja pučanstva - što je već osudila Međunarodna konferencija, kao i Glavna skupština (A/RES/46/242, Preambula i paragraf 6) i Vijeće sigurnosti (S/RES/771 (1992), paragraf 2). Prema tome, g. Vance i lord Owen procijenili su da se mora odbaciti svaki model koji bi se temeljio na tri zasebne države utemeljene na etničkom/vjerskom načelu. Osim toga, konfederacija koju bi činile takve tri države bila bi vrlo nestabilna, jer bi barem dvije od njih potpuno sigurno uspostavile čvršće veze sa susjednim državama bivše Jugoslavije nego s ostale dvije jedinice Bosne i Hercegovine.

12. Dvojica supredsjedatelja priznali su, međutim, da centraliziranu državu ne bi prihvatile barem dvije glavne etničke/vjerske skupine u Bosni i Hercegovini, s obzirom na to da ne bi štitila njihove interese poslije krvavoga građanskog sukoba koji sada razdvaja zemlju.

13. Prema tome, g. Vance i lord Owen drže da je jedino moguće i postojno rješenje ono koje se ne miri s već provedenim etničkim čišćenjem, ni s drugim međunarodno neprihvatljivim postupcima, a to je, kako se pokazalo, osnivanje decentralizirane države. To znači države u kojoj bi mnoge njezine glavne funkcije, osobito one koje se izravno odnose na pojedince, preuzelo nekoliko autonomnih pokrajina. Središnja bi Vlada, zauzvrat, preuzela minimalne obveze nužne za funkcioniranje države kao takve, a svoje bi obveze ispunjavala kao članica međunarodne zajednice. Predložena decentralizacija, čini se, prema njihovim odgovorima na upitnik o raspodjeli obveza Vlade spomenut u 7 paragrafu ovog dokumenta, odražava želju svih strana.

B. Broj pokrajina

14. U razmatranju broja jedinica, provizorno nazvanih "pokrajine", na koje bi se mogla podijeliti Bosna i Hercegovina, svakako se moraju uzeti u obzir gledišta svih strana. Jedna strana i dalje ustraje na tome da je odgovarajući broj pokrajina tri, s obzirom da odgovara broju glavnih "konstitutivnih naroda" u zemlji. Međutim, strana koja je u početku zagovarala centraliziranu državu s 95 administrativnih jedinica, sada predlaže da u decentraliziranoj strukturi broj pokrajina bude između šest i osamnaest.

15. U odlučivanju o tome koliki će se broj ili raspon brojeva predložiti stranama, moraju se uzeti u obzir različita razmišljanja. Poželjno je da svaka od tih pokrajina bude administrativno i gospodarski samostalna jedinica, a taj će se cilj teško postići bude li broj jedinica veći od deset. Više od deset jedinica vjerojatno bi značilo da će neke od njih imati manje od četvrt milijuna stanovnika. S druge strane, bude li broj pokrajina premalen, bit će teško ostvariti etničku homogenost bez kršenja načela geografske koherentnosti ili prihvaćanja rezultata etničkoga čišćenja. Prema tome, da bi se pomirili ti kriteriji, broj pokrajina može biti između sedam i deset, a točan broj moraju odrediti strane na pregovorima, u okvirima predloženih granica između pokrajina.

C. Granice pokrajina

16. Granice pokrajina moraju se odrediti tako da tvore geografski što koherentnija područja, uzimajući u obzir etnički faktor, geografski (na primjer: prirodna obilježja, poput rijeka), povijesni, prometni (na primjer: postojeća cestovna i željeznička mreža), faktor gospodarske samostalnosti i ostale relevantne faktore (Aneks, I.B.1). S obzirom na demografski sastav zemlje, vjerojatno će mnoge pokrajine (ali ne nužno i sve) imati zamjetnu većinu jedne od

triju najvećih skupina. Tako će veliki postotak svake skupine živjeti u pokrajini u kojoj ima brojčanu većinu, iako će većina pokrajina imati i značajne brojčane manjine.

17. Koristeći se, prema načelima povjerljivosti, kartama svake pojedinačne strane, izrađuju se prijedlozi moguće podjele Bosne i Hercegovine na pokrajine koje će odražavati gore navedena razmišljanja. Namjera je da se to učini čim prije, uz pomoć stručnih savjetnika.

D. Priroda granica

18. Granice pokrajina mora odrediti Ustav, a moći će se mijenjati samo amandmanom, ako većina (ili parlamentarna ili referendumsko, ili obje) pokaže da sve tri glavne skupine prihvaćaju promjenu (vidi Aneks, I.B.2).

19. Granice između pokrajina nisu nalik državnim granicama, nema, primjerice, pogranične ili drugih kontrola koje bi ometale promet ljudi i robe kroz cijelu zemlju (Aneks, I.B.4). E. Priznavanje etničkih i drugih skupina

20. Sve se strane slažu s time da u Bosni i Hercegovini žive tri glavna "konstitutivna naroda" ili etničke/vjerske skupine, poimence: Muslimani, Srbi i Hrvati, te kategorija koja se označava kao "ostali". Dvije su se strane složile da u stvaranju vlade prevladavajuću ulogu moraju preuzeti ti "konstitutivni narodi". Treća strana drži da ne smije biti takva očitoga priznanja, iako priznaje da su političke procese u zemlji karakterizirali i da će ih najvjerojatnije i dalje karakterizirati vjersko/etnički činitelji. Priloženi dokument stoga predlaže da se Ustavom na dva načina prizna postojanje skupina: odredbom da se određeni položaji ili dužnosti preuzimaju rotacijom ili proporcionalnom zastupljenošću priznatih skupina (npr. Aneks, IV.A.2(a)), ali i svjesnom zaštitom prava pojedinih skupina ili manjina (Aneks, VI.A.2(b) i dopuna, dio C).

III. PODJELA FUNKCIJA VLADE

21. Zadaću davanja preporuka o podjeli obveza i funkcija Vlade između središnje Vlade i pokrajina, olakšali su odgovori delegacija na već navedene upitnike, te činjenica da su se ti odgovori uglavnom poklapali. Svi su odgovori upućivali na to da se prednost daje vrlo decentraliziranoj državi, u kojoj bi središnjoj vlasti bio povjeren minimum obveza.

22. Središnja Vlada (Aneks, II.A) morala bi preuzeti: vanjske poslove (uključujući članstvo u međunarodnim organizacijama), vanjsku trgovinu, obranu i državljanstvo. U zemlji će postojati samo jedno državljanstvo, iako svaki pojedinac može imati dvostruko državljanstvo (Aneks, VI.C). Središnja Vlada moći će određivati poreze za ove ograničene namjene. Iako se predviđa uspostavljanje gospodarski samostalnih pokrajina, ako se to ne može u potpunosti ostvariti ili ako neke pokrajine budu siromašnije od drugih, može se razmotriti mogućnost prijenosa sredstava između njih, možda pomoću poreza koji prikuplja središnja Vlada.

23. Predloženo je da ispunjavanje određenih zadataka bude centralizirano. Međutim, neće ih ispunjavati središnja vlada, nego neovisne vlasti u kojima bi bili predstavnici svih pokrajina. One bi mogle preuzeti djelotvorne i određujuće zadatke. Takvu će vlast imati Središnja banka, koja će izdavati nacionalnu valutu i određivati banke i slične financijske institucije u zemlji. Za uspostavljanje nekih transnacionalnih veza, mogu se uspostaviti druge vlasti koje mogu biti u sastavu međunarodnih vlasti.

24. Središnja i pokrajinske vlasti neke funkcije mogu obavljati zajednički, ili prema načelu podjele odgovornosti (Aneks, II.C).

25. Kako je već naznačeno, većina vladinih funkcija obavljat će se na pokrajinskoj ili čak lokalnoj razini. To se odnosi na policiju, koja je gotovo u svim slučajevima potpuno pod nadzorom pokrajina (Aneks V.2). Osim toga, gotovo sva područja u kojima vlada izravno djeluje na pojedinca - poput obrazovnih i kulturnih djelatnosti; izdavanja dozvola za obrt, osnivanje tvrtke i bavljenje slobodnom profesijom; zdravstva, socijalne skrbi i osiguranja - provode se na lokalnoj razini. Te su funkcije osobito bitne za one koji žele održati odvojena nasljeđa konstitutivnih naroda Bosne i Hercegovine. Prava manjina koje bi mogle živjeti u svakoj pokrajini, kako je navedeno u paragrafu 39 (b), štitit će se na primjeren način. Koliko je to moguće, pokrajine će biti odgovorne za vlastito gospodarstvo i infrastrukturu. (Aneks, II.D)

IV. STRUKTURA VLASTI

26. I središnja i pokrajinske vlasti moraju imati strukturu u skladu s klasičnim modelom, moraju, na primjer, imati zakonodavne, izvršne i sudske ogranke.

A. Središnja vlast

27. Nacionalni PARLAMENT mora se sastojati od dvaju domova:

- a) Donji se dom bira prema načelu proporcionalne zastupljenosti u zemlji koja se smatra cjelinom (Aneks, IV.A.1(a)). U skladu s tim njegov će sastav vjerojatno odgovoriti etničkom sastavu države. Moguće je osnivanje eventualnih političkih stranaka koje se ne temelje na etničkom principu, nego na političkoj ili regionalnoj orijentaciji ili drugim principima (na pr. ekološkim). Donji dom imenuje predsjednika Vlade (Aneks, IV.A.2(c)) i, eventualno, parlamentarne zaštitnike prava građana od samovolje državnih organa vlasti /pučki pravobranitelji/ (Aneks, VI.B2). Osim toga, s Gornjim domom dijeli zakonodavnu obvezu, iako se može odrediti - kako je slučaj u mnogim zemljama - da Donji dom, kao jedino izravno birano nacionalno tijelo, ima presudnu ulogu u slučaju neslaganja između dvaju domova, te da ima posebnu obvezu u određivanju poreza i državnog proračuna.
- b) Gornji dom imenuju i u njega ulaze članovi pokrajinskih vlada (Aneks, IV.A.1(b)). S obzirom na to da će u pokrajinama najvjerojatnije jedna etnička skupina imati većinu, sastav toga doma najvjerojatnije će grubo odražavati etnički sastav cijele države.

28. IZVRŠNA VLAST dijeli se na određeni broj pojedinaca i tijela:

- a) Predsjedništvo čine guverneri (na primjer glavna izvršna vlast) svih pokrajina - koje će time grubo odražavati etnički sastav države (vidi gornji paragraf 27(b)) (Aneks IV.A.2(a)). Na čelu Predsjedništva je predsjednik. Ovo tijelo ima ovlasti imenovanja viših dužnosnika: Predsjednika, najviših apelacionih sudaca i vojnih zapovjednika, te potvrđuje ministre koje je imenovao predsjednik Vlade. Prilikom svih ovih imenovanja mora se uzeti u obzir ili rotacija između nekoliko skupina (za jedinstvene položaje poput predsjedničkoga) ili ravnoteža (za kolektivna tijela poput kabineta). U slučaju kršenja tih načela Ustavnom se sudu može uložiti žalba. Članovi Ustavnoga suda, bar u početku, bit će uglavnom međunarodni suci (Aneks, IV.A.3(c)).
- b) Predsjedništvo na ograničeno razdoblje bira Predsjednika, iz vlastitih krugova ili izvana (to primjerice može biti ugledni građanin, koji ne mora nužno biti i politički opredijeljen). Predsjednička je funkcija podložna pravilu skupne rotacije - na primjer dva člana iste skupine ne mogu naslijediti jedan drugoga. Njegova/njezina funkcija šefa države

uglavnom je ceremonijalna, ali su njegove trenutačne ovlasti potanko određene Ustavom (Aneks, IV.A2(b)).

- c) Predsjednik Vlade ima funkciju šefa Vlade, a kao i u većini parlamentarnih demokracija, bira ga Donji dom (Aneks, IV.A.2(c)). Kako je već naznačeno, podjela vlasti između Predsjednika Vlade i Predsjednika mora biti određena Ustavom.
- d) Ministri i Predsjednik Vlade čine Kabinet. Predsjednik/predsjednica Vlade određuje ministre, a umjesto da ih potvrđuje Donji dom, potvrđuje ih Predsjedništvo - tijelo zaduženo za održavanje ravnoteže između skupina. Nije utvrđeno da ministri moraju biti članovi bilo kojeg doma, iako se i to može osigurati.
- e) Nacionalna državna služba, koja će najvjerojatnije biti mala zbog ograničenih funkcija središnje Vlade, podložna je propisima o normalnoj državnoj/administrativnoj službi. Njezin sastav mora uzeti u obzir obvezu održavanja ravnoteže između skupina.

29. O SUDSTVU zajedničku brigu vode središnja i pokrajinske vlasti. Osobito se predlaže da se 'prvostepeni' sudovi (to jest, oni kojima se najprije predaje neki slučaj), kao i oni koji razmatraju prvi stupanj žalbi, konstituiraju isključivo u pokrajinama. Za daljnje žalbe nadležni su viši sudovi (na primjer građanski, krivični, administrativni sud i sud rada) koji se osnivaju na nacionalnoj razini. Suce tih sudova imenuje Predsjedništvo. Ta instanca nadležna je jedino za pitanja koja se odnose na Ustav ili pitanja nacionalnoga zakonodavstva ili međunarodnih ugovora. Za isključivo pokrajinska pitanja, najviša je prizivna instanca pokrajinska (Aneks, IV.A.3(a) i IV.B.3).

30. Osim tih sudova, bar u početku, postojat će još dva viša suda, u kojima će uglavnom biti međunarodni suci:

- a) Jedan od tih sudova je i Sud za pitanja ljudskih prava (Aneks, VI.B.3), koji može preuzeti žalbu koja se odnosi na bilo koje pitanje o ustavno definiranim ljudskim pravima koje proizlazi iz odluke bilo kojega drugog suda, a na koju inače ne postoji pravo žalbe. Može se osigurati i da se apel prihvati ako bilo koji drugi sud neopravdano odgodi proceduru, ili ako takav sud uputi pitanje Sudu za ljudska prava, s tim da odgovore koji obvezuju daje sud koji ih je uputio. Nacionalne suce tog Suda imenuje Predsjedništvo tako da bude zastupljena svaka skupina. Donekle veći broj sudaca imenuje Predsjednik Europskoga suda za pitanja ljudskih prava i Predsjednik Europske komisije za pitanja ljudskih prava. To se provodi posebnim dogovorom s Vijećem Europe. Politička tijela Vijeća već razmatraju novi, opći mehanizam za to (to jest, neki koji se neće odnositi samo na Bosnu i Hercegovinu) koji je predložio lord Owen Parlamentarnoj skupštini Vijeća. Nadamo se da će nadležna tijela Vijeća ubrzo djelovati kako bi se stvorio nužni mehanizam, te da će se tada na to pozivati i Ustav Bosne i Hercegovine.
- b) Drugi sud bio bi Ustavni sud (Aneks IV.A. 3), čija bi osnovna funkcija bila da presuđuje u sporovima između ustavnih suština (npr. Predsjedništva, Predsjednika, Predsjednika Vlade, Vlade, Donjeg i Gornjeg doma Parlamenta). On bi također bio nadležan da rješava prizive na predsjednikovo pravo imenovanja (Aneks, IV.A.2(a)), a služio bi i kao najviši apelacioni sud za ustavne sporove pokrenute na drugim sudištima. Sud bi se sastojao od sudaca iz BiH, koje bi imenovalo Predsjedništvo, no većina sudaca bili bi stranci, koje bi u početku imenovala Međunarodna Konferencija o bivšoj Jugoslaviji, a kasnije bilo koje međunarodno tijelo koje odrerdi Konferencija (npr. predsjednik Međunarodnog suda pravde ili glavni tajnik Ujedinjenih naroda). Sudište takvog tipa predviđeno je već u

Načelima dogovorenim među stranama 18. ožujka 1992. (vidi paragraf 3 u gornjem tekstu).

B. Pokrajinski sudovi

31. Nije predviđeno da Ustav pobliže razrađuje odredbe pokrajinskih ustava niti ustroj pokrajinske vlade. U skladu s načelima decentralizacije, ta bi pitanja trebalo prepustiti samim pokrajinskim vladama i glasačima. Međutim, odredbe pokrajinskih ustava i svih zakona koji se na njima temelje moraju se uskladiti sa saveznim ustavom i zakonima. Svi sporovi u vezi s tim pitanjima rješavaju se na Ustavnom Sudu (Aneks, III.B).

32. Svaka pokrajina trebala bi imati zakonodavno tijelo; hoće li ono biti jednodomno ili dvodomno ovisi o ustavu dotične pokrajine (Aneks, IV.B.1.) Naravno, odredbe ustava koje se odnose na ljudska prava osigurat će da način izbora zakonodavnog tijela bude potpuno demokratski.

33. Također, saveznim ustavom neće biti određen niti način imenovanja guvernera pokrajine (Aneks, IV.B.2) - da li izravnim, općenarodnim izborima, ili imenovanjem jednog ili obaju domova provincijskog parlamenta.

34. Što se pak tiče pokrajinskih sudova (Aneks, IV.B.3), i to prvostepenih i nižih apelacionih sudova, oni će biti dio cjelovitog pravosudnog sustava zemlje i podložni najvišim državnim sudovima, uključujući Ustavni sud i sudove za pitanja ljudskih prava (paragrafi 29-30 gore). No, pojedinosti ustroja pokrajinskih sudova nisu određene Ustavom, iako mogu biti predmetom nekih saveznih zakona.

V. ORGANIZACIJA I KONTROLA IZVRŠNE VLASTI

35. Budući da je središnja vlada jedina nadležna za obranu, oružane snage bit će potpuno pod njezinom kontrolom. Tek će se utvrditi koji organ će vršiti tu kontrolu, no držimo da bi u sastavu višeg kadra, imenovanog od Predsjedništva (Annex IV.A.2(a)), morale biti zastupljene sve priznate skupine, čiji bi se predstavnici trebali izmjenjivati na mjestu načelnika glavnog stožera. Nadalje, sve vojne jedinice morale bi biti mješovite i isključiti svaku diskriminaciju. Provođenje načela zastupljenosti, rotacije, mješovitosti i nediskriminacije trebala bi, barem u prvo vrijeme, nadzirati neka međunarodna instancija, koju će označiti ICFY, budući da je razumljivo da stapanje triju vojski koje se trenutačno ogorčeno međusobno bore neće uspjeti bez pomoći i posredovanja sa strane (Aneks, V.A.2).

36. Ustav ima odrediti da jedino gore opisane snage koje nadzire središnja vlada smiju rapolagati oružanom silom u Bosni i Hercegovini (Aneks, V.C.). Dakle, niti pokrajine, niti ikoje drugo javno ili privatno tijelo, nemaju pravo stvarati oružane jedinice ili posjedovati teško oružje. Naoružanje civilne policije bit će određeno državnim zakonom.

37. Sve uniformirane policijske jedinice nadzirat će pokrajine, odnosno niže lokalne vlasti (Aneks, V.B. 1 (A)). Sve policijske snage moraju biti mješovite, te bi i taj uvjet u prvo vrijeme potpadao pod nadzor međunarodne instancije određene na Međunarodnoj konferenciji, iz razloga navedenih u odjeljku o vojnim snagama (Aneks, V.B. 1 (b)). Nije predviđena uniformirana i naoružana policija na državnoj razini, na kojoj će postojati samo ured za koordinaciju sa zadaćom da pomogne pokrajinskoj policiji i održava kontakte s međunarodnim i stranim policijama, npr. Interpolom (Aneks, V.B. 2). Ured za koordinaciju bit će također dužan da se brine za provođenje eventualnih obveza Bosne i Hercegovine po međunarodnim ugovorima (npr., u vezi s borbom protiv terorizma i zabranjene trgovine opojnim drogama).

VI. LJUDSKA PRAVA

38. Izjave strana u dosadašnjim razgovorima (navedeni paragrafi 2 i 3), kao i njihove usmene i pismene primjedbe Radnoj grupi suglasne su u tome da sve strane žele da Ustav odražava, a država poštuje, najviše međunarodne standarde ljudskih prava. Također se slažu da se ta prava trebaju zasnivati na međunarodnim aktima donesenim od strane ili pod okriljem Ujedinjenih naroda, Vijeća Europe i Konferencije o europskoj sigurnosti i suradnji (CSCE), kao što je predviđeno u Priopćenju o načelima Međunarodne konferencije (LC/C2(FINAL, članak (IV)). Također se slažu da se praktično ostvarivanje tih prava nadzire, barem neko vrijeme, međunarodnim mehanizmima. Popis rečenih akata i opis navedenih mehanizama dostavljeni su stranama (navedeni paragraf 7, točke 2-4), koje su listom reagirale pozitivno.

39. Stoga se predlaže da se Ustav pozabavi većim brojem ljudskih prava, koja bi bila svrstana u tri kategorije:

- a) Opća ljudska prava, osobito građanska i politička, u skladu s aktima kao što je Međunarodna konvencija o građanskim i političkim pravima iz 1966. i pripadajući Protokol, te Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda s pripadajućim Protokolom (Aneks, VI. A. 2(A) i dodatak, dio A);
- b) Grupna prava s naglaskom na prava manjina, u skladu s aktima kao što su Nacrt Deklaracije o pravima pripadnika nacionalnih odnosno etničkih, vjerskih i jezičnih manjina (A/47/) iz 1992. te u Preporuci br. 1134 (iz 1990.) Parlamentarne Skupštine Vijeća Europe o pravima manjina (Aneks, VI.A.2(b) i dodatak, dio B); te
- c) Ekonomska, društvena i kulturna prava u skladu s Međunarodnom konvencijom o ekonomskim, društvenim i kulturnim pravima iz 1966. i s Europskom socijonom poveljom i pripadajućim protokolom iz 1961. Predviđeno je da se mnoga od prava iz ove točke navedu samo kao težnja, budući da ekonomski i drugi potencijali nove države neće biti u početku dovoljni za njihovu primjenu (Aneks, VI.A.1 i dodatak, dio C). 40. Predlaže se da se ta prava izričito spomenu u Ustavu, onoliko opširno koliko je to primjereno takvom aktu. U svakom slučaju, međunarodni ugovori i ostali akti u kojima se spominju ta prava, i koji će biti nabrojani u Ustavu ili njegovom Aneksu, samim spominjanjem postaju dijelom Ustava (Aneks, VI.A.1 i dodatak). Također je predviđeno da će Ustav obvezati novu državu da pristupi navedenim sporazumima što je prije moguće. Kako je država prethodnica, Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija, potpisnica većine navedenih sporazuma pod okriljem Ujedinjenih naroda, bit će dovoljno da se izjava o sljedništvu uruči glavnom tajniku. Što se pak tiče sporazuma među članicama Vijeća Europe, Bosna i Hercegovina neće im moći pristupiti dok ne bude primljena u članstvo Vijeća (Aneks, dodatak, članak 6 (B)).

41. Pitanje koje je naročito zanimalo strane bilo je kako osigurati da se ta široka ljudska prava zajamčena Ustavom poštuju u praksi. Od načina provedbe predloženih tokom diskusije, koji su dijelom ugrađeni u priloženi dokument, navodimo slijedeće:

- (a) Sve osobe u Bosni i Hercegovini, bile one građani ili ne, uživaju u svako doba pravo neometanog pristupa sudovima (Aneks, VI.B.4).
- (b) I pokrajinski i nacionalni sudovi dužni su primjenjivati odredbe ovog Ustava koje se odnose na ljudska prava, kao i slične odredbe akata koji su citirani u Ustavu, kao da su važeći zakonski akti, bez obzira na to da li je provedbeno zakonodavstvo već stupilo na snagu (Aneks, VI.B.4 i dodatak, par. (a)).

- (c) Imenovat će se četiri pučka pravobranitelja, po jedan iz svake priznate skupine, koji će imati široke ovlasti da istražuju, bilo na osnovu žalbi, bilo vlastitom inicijativom, sve slučajeve koji potpadaju pod odredbe o ljudskim pravima, uključujući i one povezane s etničkim čišćenjem, da kontaktiraju s instancama odgovornima za zloupotrebe i o tome izvješćuju parlament i ostala nadležna vladina tijela. Pravobranitelji također uživaju pravo pristupa sudovima. U početku, pravobranitelje će imenovati ICFY, a kasnije Donji dom parlamenta, kao što je to slučaj u mnogim zemljama (Aneks, VI.B.2.)
- (d) Uvodi se i institucija Suda za pitanja ljudskih prava, što smo ga opisali u članku 30 (a) u gornjem tekstu (Aneks, VI.B.3)
- (e) Osnovat će se također i Međunarodna komisija za ljudska prava, i to ne kao ustavno tijelo, već kao organ ICFY. Ona će uživati široke ovlasti da saslušava i istražuje žalbe po cijeloj zemlji, te o njima izvješćuje nadležna međunarodna tijela (Aneks, VI.B.1).
- (f) Najzad, s obzirom da je Bosna i Hercegovina dužna pristupiti raznim međunarodnim sporazumima o ljudskim pravima, koji predviđaju razne mehanizme promatranja, nadzora i presuđivanja u sporovima (koji su poimence pobrojani u dodatku), ona se samim tim podvrgava djelovanju tih tijela, što će biti dodatna mjera međunarodnog nadzora. Za razliku od privremenih mjera (vidi članak 44, dolje), rad navedenih tijela nastaviti će se i dalje, kao i u drugim zemljama potpisnicama tih sporazuma.

VII. PRIVREMENE MEĐUNARODNE MJERE NADZORA

42. Iako Ustav, onako kako je zacrtan u aneksu, ima za svrhu da omogući uspostavu Bosne i Hercegovine kao države, i njezino normalno funkcioniranje unutar međunarodne zajednice, bit će nužno da se neki vidovi funkcioniranja zemlje na određeno vrijeme postave pod međunarodni nadzor i kontrolu. Ta se potreba pravda nastavkom nasilja i drugih aktivnosti, koje će po svoj prilici ometati povratak normalnoj suradnji među stranama, kako je predviđeno Ustavom. Čini se da takvo uređenje odražava i želje samih strana, koje su stavile do znanja da će izvjesna količina međunarodne kontrole biti potrebna još neko vrijeme.

43. U skladu s rečenim, predviđeno je više privremenih mjera međunarodnog nadzora (Aneks, I.D.1(a)-(f)):

- (a) Dvije su od njih predloženi Ustavni sud i Sud za pitanja ljudskih prava, opisani u članku 30 (a) i (b) gore;
- (b) Jedna od mjera bila bi i predložena Međunarodna komisija za ljudska prava u Bosni i Hercegovini, opisana u navedenom članku 41 (e);
- (c) Imenovanje pučkih pravobranitelja od strane ICFY u prvo vrijeme, kako je opisano u članku 41 (c) gore.
- (d) Mjere nadzora nad proporcionalnošću i mješovitošću oružanih snaga i nad poštivanjem propisa o nediskriminaciji koji važe za pokrajinsku policiju opisane su u člancima 35 i 37 gore.

44. Rok primjene određen je različito za svaku od tih privremenih mjera (Aneks, I.D.2(a)-(d)). Nekima je točno određena vremenska granica, a o drugima je odlučivanje prepušteno Konferenciji (ICFY) ili njezinom pravnom sljedniku. Naposljetku, sve te mjere (osim čisto međunarodne institucije Komisije za ljudska prava, koja ne proizlazi iz Ustava), uključujući i one za koje ne postoji izričita odredba o isteku, mogu se brisati iz Ustava amandmanom. No, za usvajanje takvog amandmana bit će potrebna dovoljno velika većina kao jamstvo da se sve

veće skupine slažu da je prošlo dovoljno vremena da se te odredbe mogu brisati iz Ustava (Aneks, III.A.3(C)).

VIII. OSTALE MJERE

45. Očekuje se da će nakon uručjenja ovog dokumenta stranama koje imaju predstavnike u Radnoj skupini zaduženoj za Bosnu i Hercegovinu, otpočeti pregovori među stranama, bilo izravno ili putem Predsjedatelja Radne skupine. Tokom tih pregovora, strane će odredbe zacrtane u aneksu unijeti u ustavni tekst uz pomoć sekretarijata ili ICFY. U tom procesu valjat će se dogovoriti o mnogim pojedinostima koje su ostavljene otvorenima ili samo naznačene.

46. Važan elemenat u ustavnim pregovorima bit će i potreba da se postigne sporazum o broju i točnim granicama pokrajina (vidi navedene paragrafe 14-16), tako da se to može uvrstiti u Ustav. Prijedlozi o granicama bit će pravovremeno podastri stranama (vidi navedeni paragraf 17).

47. Nakon što sve tri strane koje imaju predstavnike u Radnoj skupini prihvate Ustav, očekuje se da će ga one i usvojiti u okviru Konferencije. Tom se prilikom mora utvrditi i datum stupanja na snagu, pri čemu se mora voditi računa da su potrebne pripremne radnje kako bi se omogućilo njegovo primjenjivanje odmah po stupanju na snagu.

DODATAK

Međunarodni sporazumi o ljudskim pravima i ostali akti (bilješka 10) na koje se poziva Ustav Bosne i Hercegovine i koji time bivaju uvršteni u isti Svrha tog uvrštavanja jest:

- (a) da se odredbe tih akata učine izravno primjenjivima u sudskoj praksi Bosne i Hercegovine. S tim u vezi valja naznačiti da države u načelu pravno obvezane samo sporazumima, i to samo onima kojima su dobrovoljno pristupile. Iako se države mogu obvezati na poštivanje drugih akata, kao što su npr. deklaracije, mnogi od tih akata nisu formulirani tako da ih se može lako primjenjivati kao izvor pozitivnog prava. Također, zahtjev da se neka država pridržava takvih akata stavlja istu u nezavidan položaj, budući da je malo država koje su dragovoljno pristale i podvrgle se takvim obvezama. Stoga, prije nego što tražimo od Bosne i Hercegovine da se ustavno obveže poštivati bilo kakav akt koji nije sporazum, svaki od tih akata trebalo bi pažljivo ispitati i uvjeriti se da je primjeren.
- (b) Obvezati Bosnu i Hercegovinu da pristupi onim nabrojenim aktima koji imaju karakter sporazuma, i to čim je prije moguće, tj. odmah u slučaju sporazuma Ujedinjenih Naroda, a sporazumima Vijeća Europe čim postane član te institucije. Što se pak tiče sporazuma kojima je potpisnica bila bivša Jugoslavija (bilješka 11), bit će dovoljno da Bosna i Hercegovina uruči izjavu o sljedništvu generalnom sekretaru.
- (c) Omogućiti međunarodni nadzor, putem promatrača ili na drugi način, povjeren tijelima koja proizlaze iz nekih od tih sporazuma (bilješka 12).

Strane koje sudjeluju u ustavnim pregovorima mogu se dogovoriti o uvrštavanju i drugih akata u Ustav (bilješka 13).

A. Ljudska prava općenito, naročito građanska i politička prava

(a) Sistemski akti Ujedinjenih Naroda:

1. Konvencija o prevenciji i kažnjavanju zločina genocida* iz 1948.
2. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima iz 1948, član 1-21
3. Internacionalna konvencija o građanskim i političkim pravima* i pripadajući Neobvezujući protokoli iz 1966. (pravo žalbe Komitetu za ljudska prava) i (eventualno) iz 1989. (ukidanje smrtne kazne) (Komitet za ljudska prava)
4. Medjunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije* iz 1965. (Komitet za ukidanje rasne diskriminacije (CERD))
5. Medjunarodna konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena iz 1979. (Komitet za ukidanje diskriminacije žena (CEDAW))
6. Konvencija o pravima djeteta* iz 1989. (Komitet za prava djeteta)
7. Konvencija protiv torture i drugih okrutnih, nehumanih i degradirajućih postupaka i kazni (Komitet protiv torture)
8. Konvencija o statusu izbjeglica* iz 1951. i dopunski Protokol iz 1966. (Visoki komesarijat Ujedinjenih naroda za izbjeglice)

(b) Akti Vijeća Europe (C/E)

9. Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950., te pripadajući protokoli 10 (Europska komisija za ljudska prava i Europski sud za ljudska prava)
10. Europska konvencija o prevenciji torture, odnosno nehumanih i degradirajućih postupaka i kazni (Europski komitet za prevenciju torture, odnosno nehumanih i degradirajućih postupaka i kazni - primjenjiv na članak 3 gore navedenog akta 9) (c) Akti Konferencije o europskoj sigurnosti i suradnji
11. Zaključni akt (Helsinške) konferencije o europskoj sigurnosti i suradnji, dio 1 (a) (VII) i Košara III.

B. Zaštita manjina (14) (bilješka 14)

(a) Sistemski akti Ujedinjenih naroda

12. Nacrt Deklaracije o pravima pripadnika nacionalnih odn. etničkih, vjerskih i jezičnih manjina

(b) Akti Vijeća Europe (C/E)

13. Preporuka Parlamentarne skupštine Vijeća Europe o pravima manjina, br. 1134 iz 1990., članak 10-13

(c) Akti KESS-a

...

C. Ekonomska, socijalna i kulturna prava

- (a) Sistemski akti U.N. 2.* Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima iz 1948., članci 22-27**

14. Međunarodna konvencija o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima* (ECOSOC Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava)

(b) Akti Vijeća Europe

15. Europska socijalna povelja i pripadajući Protokol (stručna komisija)

(c) Akti KESS-a

...

D. Državljanstvo i nacionalnost (bilješka 15)

(a) Sistemski akti U.N.

16. Konvencija o nacionalnosti udatih žena iz 1957.

17. Konvencija o smanjivanju broja osoba bez državljanstva

(b) Akti Vijeća Europe

...

(c) Akti KESS-a

...

Bilješke:

10) U priloženom popisu, sporazumi su ispisani masnim slovima, a ostali akti (npr. deklaracije) običnim slovima.

11) U ovom dokumentu, ti su sporazumi označeni zvjezdicom (*).

12) Takva su tijela u ovom dokumentu dvostruko potcrtana.

13) Ovaj popis ne uključuje dvanaestak akata, među kojima je i nekoliko KESS-ovih deklaracija koje bi potpadale pod kategorije A ili B, ali koje ne zadovoljavaju kriterije pod a) ili nije vjerojatno da će od B-H biti zatraženo da ih uvrsti u ustav. Ti su dokumenti, međutim, uvršteni u popis dokumenata o ljudskim pravima koji je bio dostavljen stranama kao informativni prilog.

14) Ovdje navedeni akti odnose se isključivo na prava manjina. Osim toga, u nekima od akata navedenih u odjeljku A također se nalaze odredbe s tim u vezi.

15) Ovdje navedeni akti odnose se isključivo na pitanja državljanstva i nacionalnosti. Osim toga, u nekima od akata navedenih u odjeljku A također se nalaze odredbe s tim u vezi.

85. Skupština Republike Srpske Krajine i Skupština Republike Srpske: Prijedorska Deklaracija (31. 10. 1992.)*

Smatrajući da je pravo naroda na samoodređenje, odnosno pravo naroda da slobodno odredi svoj politički status istorijsko, prirodno, sveto i neotuđivo;

Potvrđujući da je princip stalnog suvereniteta naroda i nacije nad teritorijama na kojima živi, garancija nacionalnog, socijalnog, kulturnog i ekonomskog razvoja;

Nalazeći da su to pravo i taj princip ozakonjeni u brojnim dokumentima Organizacije ujedinjenih nacija, KEBS-a i Konferencije o Jugoslaviji (Povelja o pravima čovjeka, Rezolucija 1803/XVIII/ Generalne skupštine od 14.12.1962. i dr., finalni akt KEBS-a i dr., Brionska deklaracija EZ o Jugoslaviji iz 1991, Principi londonske Konferencije o Jugoslaviji /V/ i dr.);

Konstatujući da su Republika Srpska Krajina i Republika Srpska državni entiteti koji su, nakon secesionističkog komadanja SFRJ, nastali ovaploćenjem prava na samoodređenje i principa permanentnog suvereniteta naroda i nacije, i da imaju pravo da se samostalno sporazumijevaju o saradnji;

Ističući svoju privrženost normama međunarodne zajednice, a u skladu sa evropskim nastojanjimaka jačanju međunarodne saradnje u svim vidovima koje obje strane smatraju korisnim i na dobrobit svog naroda;

Skupština Republike Srpske Krajine i Skupština Republike Srpske, na zajedničkoj sjednici od 31.10.1992. godine održanoj u Prijedoru, usvajaju sljedeću:

DEKLARACIJU

o saradnji i težnjama za ujedinjenjem Republike Srpske i Republike Srpske Krajine

1. Dvije skupštine objavljuju da će pravni sistemi u Republici Srpska Krajina i Republici Srpskoj biti identični.
2. Dvije Skupštine objavljuju da građani Republike Srpske i Republike Srpska Krajina imaju srpsko državljanstvo, i da su državni simboli isti i u skladu sa istorijskim kontinuitetom srpskog naroda.
Grb je tradicionalni grb Nemanjića sa krunom, zastava srpska: crveno-plavo-bijela trobojka i himna „Bože pravde“
3. Dvije skupštine objavljuju da Republika Srpska i Republika Srpska Krajina stupaju u odbrambeni savez, čiji je zadatak da podjednako štiti slobodu i integritet dviju rpeublika do iznalaženja konačnog političkog rješenja;

---

* IZVOR: Srdan Radulović. *Sudbina Krajine*. Beograd: Dan Graf, 1996., str. 154 -155.

4. Dvije skupštine objavljuju da nadležne ustabove u Republici Srpskoj i Republici Srpska Krajina treba da osiguraju da svi stepeni obrazovanja budu programski jedinstveni.
5. Dvije skupštine objavljuju da Republika Srpska Krajina i Republika Srpska stupaju u monetarnu i carinksu uniju.
6. Dvije skupštine objavljuju spremnost Republike Srpska Krajina i Republike Srpske za sve vidove povezivanja kulture, informisanja, transporta i komunikacija, socijalne i zdravstvene zaštite, ekonomskih aktivnosti, trgovine, energije, ekologije i dr.
7. Dvije skupštine objavljuju da će Republika Srpska i Republika Srpska Krajina urediti zajedničke odnose iz oblasti fiskalne politike i politike platnog sistema.
8. Skupština Republike Srpske i Skupština Republike Srpske Krajine donose odluku da se izbori za politička tijela obiju republika odgađaju do kraja rat. PO završetku rata, referendumom će se odlučiti o daljim oblicima saradnje između ove dvije republike, uključujući i mogućnost ujedinjenja.
9. Skupština Republike Srpska Krajina i Skupština Republike Srpske zadužuju nadležne organe dviju republika da odmah formiraju odgovarajuća zajednička tijela radi postizanja objavljenih ciljeva. Sve vidove saradnje i povezivanja inicira i objedinjuje koordinacioni odbor u koji ulaze: predsjednici republika, predsjednici skupština republika predsjednici republičkih vlada.
10. Radi razvijanja i koordinisanja navedenih oblika saradnje Skupština Republike Srpske i Skupština Republike Srpska Krajina će održavati zajedničke sjednice.
11. Svi vidovi saradnje će se ponuditi i drugim srpskim državama.
12. Pokrenuće se inicijativa za sazivanje svesrpskih skupština (Republike Srpska Krajina, Republike Srpske, Republike Srbije i Republike Crne Gore), gdje će se razmatrati politička, ekonomska, kulturna i druga pitanja koja su od opšteg interesa za svesrpski narod.
13. Skupština Republike Srpske i Republike Srpska Krajina objavljuju opredjeljenje srpskog naroda u ovim republikama za državno ujedinjenje. Ovo ujedinjenje se odlaže do isteka plana Ujedinjenih nacija o zaštiti Krajine.
14. Ova Deklaracija će se objaviti u Službenim glasnicima obje Republike.

PREDSJEDNIK SKUPŠTINE
REPUBLIKA SRPSKA KRAJINA
Mile Paspalj

PREDSJEDNIK SKUPŠTINE
REPUBLIKE SRPSKE
Momčilo Krajišnik

86. MKBJ: Prijedlog ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine delegacije Republike Srpske: (1. 11. 1992.) *

Kopredsjednicima konferencije o bivšoj Jugoslaviji

Novembar 1992.

Uvodne napomene

Delegacija Republike Srpske na Međunarodnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji – Radna grupa za Bosnu i Hercegovinu - odmah je prosljedila tekst Izvještaj kopredsjednika o napretku postignutom u razvoju ustava za Bosnu i Hercegovinu Narodnoj skupštini kao najvišem organu vlasti, Predsjedništvu i Vladi Republike Srpske. Na zasjedanju od 1. novembra 1992. godine u Prijedoru Skupština Republike Srpske je zauzela načelan stav o ponuđenom dokumentu (zaključci koji su već dostavljeni Radnoj grupi) i obavezala ovu delegaciju da izradi vlastiti predlog ustavnog aranžmana za Bosnu i Hercegovinu. Držeći se akta koje je Skupština ranije usvojila, Ustava Republike Srpske i stavova potvrđenih u zaključcima, deklaracija Republike Srpske podnosi , dakle, ovaj predlog . Ona s pravom očekuje da će njen napor i dobra volja da se pronadje političko rješenje za ratni sukob u Bosni i Hercegovini u daljem radu Grupe biti tretirani ravnopravno sa Izvještajem kopredsjednika.

U izradi ovog dokumenta pošlo se od uzroka sadašnjeg sukoba, od historijskog i aktuelnog fakticiteta, od normi međunarodnog javnog prava i akata međunarodne zajednice, od trenda iznalaženja demokratskih oblika saradnje država u krilu Evropske unije, i od iskrene namjere da se ratni sukob u Bosni i Hercegovini obustavi i pronadje pravično, a to znači i trajno, političko rješenje, koje bi bilo podjednako prihvatljivo za tri konstitutivna naroda bivše federalne jedinice Bosne i Hercegovine.

Neposredni uzrok sadašnjeg sukoba koji je prerastao u tragediju ljudi i naroda BiH je pokušaj muslimansko-hrvatske koalicije da se srpski narod Bosne i Hercegovine na silu izvede iz Jugoslavije i nad njim, i na način državni, uspostavi dominacija. Tako je otcjepljenje bivše Federalne republike Bosne i Hercegovine od SFR Jugoslavije provedeno izričito protiv volje srpskog naroda; nezavisnost je takoreći tražena protiv njegove volje, mada se do tako krupnih promjena političkog statusa, i po tada važećem republičkom i saveznom ustavu, moglo doći samo koncesusom tri suverena i ravnopravna naroda.

Opšta mobilizacija koju je Predsjedništvo Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, inače bez punog državnog kapaciteta, naredilo 4. aprila 1992. godine dovela je do otpora Srba koji je prerastao u ustanak srpskog naroda odnosno u njegovu borbu za goli opstanak. Naime, poučen historijom , srpski narod nije mogao čekati skrštenih ruku novi genocid nad sobom, koji je, uostalom, muslimansko-hrvatska koalicija na njegove oči pripremala već od početka 1991. godine. Ne samo mnogovjekovna turska vladavina nego i Prvi i Drugi svjetski rat donijeli su nečuveno stradanje naroda; u Drugom svjetskom ratu genocid koji su izvršile hrvatsko-muslimanske ustaše odnio je oko 500.000 Srba.

---

* IZVOR: www.karadzic.org/rat/mir_stol_buha_print.html

U osnovi svih genocidnih radnji protiv Srba i srpskog odgovora na njih, stoje vjerske, civilizacijske i kulturnoistorijske razlike između tri naroda koje su tokom istorije politički produbljene i koje su učinile da je zajednički život ovih triju naroda, istorijski i ljudski gledano neodrživ. Može se reći da su tri naroda - Srbi, Muslimani i Hrvati - do sada "dobrovoljno" zajedno živjeli samo pod stranim okupatorom (Turska i Austrougarska) ili pod diktaturom (prva i druga Jugoslavija). Čim bi nastale prisilne instance, otpočinjalo je svođenje viševjekovnih računa, gotovo po pravilu na štetu srpskog naroda.

Legitimni predstavnici srpskog naroda u bivšoj federalnoj jedinici Bosni i Hercegovini izvukli su iz ovog istorijskog iskustva i sadašnje situacije jedino pošten i politički ispravan zaključak: da sva tri suverena i ravnopravna naroda Bosne i Hercegovine pojedinačno državno organizuje i da potom, kao dobri susjedi žive jedni pored drugih. Republika Srpska spremna je respektujući stavove međunarodne zajednice, da se spoljne granice bivše federalne jedinice Bosne i Hercegovine zadrže, ali da se ona organizuje kao zajednica tri nacionalne države tri suverena naroda: Srba, Muslimana i Hrvata.

Naš predlog je u skladu sa aktuelnom političkom situacijom. I prije izbijanja rata u bivšoj federalnoj republici Bosni i Hercegovini postojala su dva, u dobroj mjeri formirana državna entiteta: Republika Srpska i Zajednica hrvatskog naroda Herceg Bosna, dok je muslimanska Bosna i Hercegovina ostala nedorečena zbog težnje Muslimana da zagospodare cijelom Bosnom i Hercegovinom. Ovi državni entiteti su se u međuvremenu još snažnije profitirali, tako da se danas za prva dva državna entiteta može kazati da imaju sve atribute prave države (teritorije, stanovništvo, suverenu vlast, monetu, vojsku i dr.) Organizovanje muslimanske države i dalje kasni, zbog navedenog razloga.

U koncipiranju našeg predloga pošli smo od Izjave o načelima za nove ustavne aranžmane za BiH od 18. marta 1992. godine koje su tri strane bile prihvatile u okviru Konferencije o Bosni i Hercegovini pod pokroviteljstvom Evropske zajednice. Ne vidimo razloga zbog čega su kopresjednici dopustili da se ovaj dokument dezavuiše. Za nas je on, kao baza pregovora, nezaobilazan.

Takođe smo uzeli u obzir one predloge iz Izvještaja kopresedavajućih o napretku postignutom u razvoju ustava Bosne i Hercegovine, koji po, našem mišljenju, zaslužuje respekt. Riječ je prije svega o problematici ljudskih prava i prava manjina, mada instrumenti koji se u tu svrhu predviđaju za nas ne mogu biti prihvatljivi. Oni bi narode na prostorima Bosne i Hercegovine direktno stavili pod tuđe starateljstvo.

Moramo na žalost, konstatovati da Izvještaj kopresedavajućih... ignoriše pravo naroda/nacija na samoopredjeljenje, potrebu etničkog razgraničenja i faktičko stanje u bivšoj federalnoj jedinici Bosni i Hercegovini. Bez respektovanja ovih momenata ne može se naći pravedno i trajno političko rješenje. U predlogu koji vam dostavljamo uzeli smo u obzir prevashodno ove momente, i nadamo se da će Konferencija u svojim daljim koracima polaziti od njihovog ozbiljnog uvažavanja.

1. OPŠTI PRINCIPI

A) Bosna i Hercegovina

- a) Bosna i Hercegovina je demokratska i dobrovoljna zajednica/savez tri slobodno udružene konstitutivne države, koje su nastale na osnovu prava naroda na samoodređivanje i samoopredjeljenje, u postupku sporazumnog razgraničenja etničkih i istorijskih teritorija tri

nacionalne zajednice – Srba, Hrvata i Muslimana – koje su ranije ulazile u sastav SR Bosne i Hercegovine kao federalne jedinice u sastavu SFR Jugoslavije.

- b) Bosna i Hercegovina se kao dobrovoljna zajednica/savez tri konstitutivne države organizuje u okviru granica koje je ranije imala SR Bosne i Hercegovine kao federalna jedinica u sastavu SFR Jugoslavije.
- c) Suverenitet pripada narodima i građanima. Narodi i građani ostvaruju svoja suverena prava u konstitutivnim državama, a u zajednici/savezu kada je to izričito utvrđeno aktom ustavnog karaktera o osnivanju zajednice/saveza i o uređivanju odnosa između konstitutivnih država.

Konstitutivne države mogu slobodno i dobrovoljno uspostavljati i druge međusobne ugovorne odnose izvan slučajeva predviđenih u aktu ustavnog karaktera o osnivanju zajednice/saveza i o utvrđivanju odnosa između konstitutivnih država.
- d) Bosna i Hercegovina kao zajednica/savez ima pravo aktivnog i pasivnog diplomatskog i konzularnog poslanstva u međunarodnim odnosima u okviru funkcija u međunarodnim odnosima koje su joj aktom ustavnog karaktera o osnivanju zajednice/saveza i o uređivanju odnosa između konstitutivnih država delegirale konstitutivne države kao i pravo članstva u međunarodnim organizacijama u istim okvirima.
- đ) U istim okvirima Bosna i Hercegovina ima ugovorenu sposobnost u međunarodnim odnosima. Međunarodne ugovore ratifikuje zakonodavni organ Zajednice, a odluka o ratifikaciji donosi se koncenzusom delegacije konstitutivnih država u zakonodavnom tijelu.
- e) Svi organi Bosne i Hercegovine kao zajednice/saveza dobrovoljno udruženih konstitutivnih država organizuje se primjenom principa paritetne zastupljenosti konstitutivnih država.

B) Načela o uređenju Bosne i Hercegovine u ustavnom uređenju konstitutivnih država

Aktom ustavnog karaktera o osnivanju zajednice/saveza i o utvrđivanju odnosa između konstitutivnih država utvrđuje se i garantuje:

1. potpuna ravnopravnost konstitutivnih država u vršenju funkcija koje su delegirale zajednici i u organizovanju organa zajednice;
2. ljudska prava u skladu sa najvišim standardima utvrđenim u instrumentima OUN i KEBS-a;
3. dodatni mehanizam zaštite ljudskih prava iz predhodne tačke;
4. prava nacionalnih, etničkih i jezičkih manjina u skladu sa usvojenim instrumentima OUN i KEBS-a;
5. efikasno vršenje funkcija koje su konstitutivne države delegirale zajednici/savezu.

Ustavima konstitutivnih država utvrđuje se i garantuje:

1. ljudska prava u skladu sa najvišim standardima utvrđenim u instrumentima OUN i KEBS-a;
2. prava nacionalnih etničkih i jezičkih manjina u skladu sa usvojenim instrumentima OUN i KEBS-a;
3. jednakost građana pred zakonom i zabrana bilo kog oblika diskriminacije;

4. efikasan sudski način zaštite ljudskih i manjinskih prava;
5. tržišna privreda zasnovana na privatnoj svojini i slobodnom preduzetništvu;
6. pluralistički politički sistem i parlamentarna demokratija;
7. slobodni izbori, opšte i jednako pravo glasa, tajno glasanje;
8. vladavina prava;
9. podjela vlasti;
10. efikasan sistem zaštite ustavnosti i zakonitosti;
11. sekularna vlast i odvojenost crkve od države.

2. PODJELA FUNKCIJA VLASTI

Konstitutivne države delegiraju zajednici/savezu:

1. zakonodavno uređivanje
  - zajedničkog tržišta
  - zaštite čovjekove okoline
  - transporta energije,
  - saobraćaja za odnose koji prevazilaze značaj jedne konstitutivne države,
  - telekomunikacija,
  - obračunske jedinice u ekonomskim odnosima između konstitutivnih država,
  - organizovanja i načina rada organa zajednica/saveza,
  - državljanstva zajednice/saveza.
2. sudsku zaštitu ljudskih prava i prava nacionalnih, etničkih i jezičkih manjina putem organizovanja posebnog suda za ljudska prava,
3. sudsku zaštitu sprovođenja akta ustavnog karaktera o osnivanju zajednice/saveza i uređivanju odnosa između konstitutivnih država putem Suda zajednice,
4. sudsku zaštitu obaveza konstitutivnih država da finansiraju djelatnosti zajednica/saveza,
5. usklađivanje akata iz nadležnosti konstitutivnih država i koordinaciju njihove politike u tim oblastima.

Konstitutivne države:

1. donose svoje usluge
2. zakonima regulišu društvene odnose osim onih koji su u zakonodavnoj nadležnosti zajednice/saveza,
3. izvršavaju zakone zajednice/saveza,
4. izvršavaju zakone konstitutivnih država,
5. mogu biti članice međunarodnih vladinih i nevladinih organizacija osim u slučajevima kada je određeno da članica može biti samo zajednica/savez,

6. uspostavljaju odnose sa drugim državama i međunarodnim organizacijama osim u slučajevima kada takve odnose može uspostaviti samo zajednica/savez.

3. STRUKTURA VLASTI ZAJEDNICE DRŽAVA

1. Zakonodavno tijelo

Skupština država je jednodomno zakonodavno tijelo zajednice/saveza, organizovano na načelu paritetne zastupljenosti konstitutivnih država. Čine je delegacija država sastavljene od jednakog broja poslanika. Delegacije sebiraju na način utvrđen ustavom konstitutivne države.

zakone iz svoje nadležnosti Skupština država donosi koncenzusom delegacije konstitutivnih država.

Skupština država:

- donosi zakone iz nadležnosti zajednice/saveza,
- razmatra i usklađuje predloge i akte koje donose konstitutivne države,
- koordiniše spoljnu politiku,
- usklađuje politiku konstitutivnih država u oblasti odbrane, unutrašnjih poslova i ekonomskih odnosa.

2. Izvršni savjet

Izvršni savjet podnosi podnosi Skupštini država prijedloge akata iz njene nadležnosti i prati izvršenje zakona zajednice/saveza.

Izvršni savjet ima 9 članova. Svaka država bira u Izvršni savjet 3 člana na način predviđen njenim ustavom. Članovi vlade konstitutivne države mogu u isto vrijeme biti članovi Izvršnog savjeta.

O pitanjima iz svoje nadležnosti Izvršni savjet odlučuje većinom od 4/5 ukupnog broja svojih članova.

Izvršni savjet ima predsjednika kog abira sam. Mandat predsjednika Izvršnog savjeta traje 6 mjeseci. Po isteku mandata za predsjednika mora biti izabran član Izvršnog savjeta iz druge konstitutivne države, po redoslijedu koji se utvrđuje u aktu ustavnog karaktera o osnivanju zajednice/saveza i uređivanju odnosa između konstitutivnih država. Predsjednik Izvršnog savjeta predstavlja zajednicu/savez unutra i u međunarodnim odnosima u okviru njene nadležnosti.

3. Komisije

Komisije prate sprovođenje akata organa zajednice/saveza i koordinišu djelatnosti konstitutivnih država u oblastima iz njihove zakonodavne nadležnosti.

Organizuje se sledeća komisija:

1. Komisija za spoljnu politiku (Komisiju sačinjavaju ministri inostranih poslova konstitutivnih država. Predsjednik komisije se mijenja svakih šest mjeseci po redoslijedu koji se utvrđuje u aktu o osnivanju zajednice/saveza i uređivanju odnosa između konstitutivnih država);

2. Komisija za zajedničku odbranu (Komisija razmatra pitanja zajedničke odbrane s obzirom na to da zajednica/savez nema stalnu vojsku i da se u slučaju rata od policije i nacionalnih gardi konstitutivnih država formiraju zajedničke oružane snage na bazi paritetne zastupljenosti konstitutivnih država. Predsjednik Komisije se mijenja svakih šest mjeseci po redoslijedu koji se utvrđuje u aktu o osnivanju zajednice/saveza i uređivanju odnosa između konstitutivnih država);
3. Komisija za ekonomska i monetarna pitanja;
4. Komisija za zaštitu ljudskih prava;
5. Komisija za ekonomske odnose sa inostranstvom;
6. Komisija za transport električne energije, vodoprivredu i cjevovode;
7. Komisija za zaštitu životne sredine;
8. Komisija za saobraćaj;
9. Komisija za borbu protiv međunarodnog kriminala i droge;
10. Finansijska komisija.

4. Sud Zajednice

Sud zajednice/saveza nadležan je za rešavanje sporova koji nastaju između zajednice/saveza i konstitutivne države ili između konstitutivnih državasamih u sprovođenju akata zajednice/saveza. Sud u ovim sporovima odlučuje većinom od 4/5 ukupnog broja svojih sudija i njegove odluke su konačne.

Sud sačinjava 9 sudija, od kojih po trojicu bira svaka konstitutivna država na način predviđen ustavom konstitutivne države.

5. Sud za ljudska prava

Sud za ljudska prava odlučuje o pravnim lijekovima protiv odluka sudova i drugih organa i konstitutivnim jedinicama kojima se potvrđuju ljudska prava i prava nacionalnih manjina, etničkih i jezičkih manjina.

U slučaju ukidanja takve odluke, Sud će vratiti predmet sudu konstitutivne jedinice, sa mogućim uputima kako da riješi slučaj.

Sud sačinjava 9 sudija, od kojih po trojicu bira svaka konstitutivna država na način utvrđen ustavom

6. Ombudsman

U zajednici/savezu organizuju se četiri ombudsmana, po jedan za svaku od tri nacionalne zajednice i četiri za ostale etničke i jezičke grupe koje žive u zajednici /savezu.

Ombudsmani istražuju povrede ljudskih prava po inicijativi subjekata povrijeđenih prava ili po vlastitoj inicijativi i pokreću postupke pred nadležnim organima zajednice/saveza i konstitutivnih država i ulažu pravne lijekove protiv njihovih odluka.

Ombudsmane imenuje Skupština država.

7. Finansiranje djelatnosti zajednice

Djelatnost zajednice/saveza finansiraju konstitutivne države putem kotizacije.

Finansijski sud zajednice/saveza odlučuje o sporovima koji nastanu između zajednice/saveza i konstitutivne države u izvršavanju obaveza finansiranja djelatnosti zajednice/saveza.

Finansijski sud sačinjava 9 sudija od kojih po trojicu bira svaka konstitutivna država na način predviđen njenim ustavom. Sud će donositi odluke većinom od 4/5 ukupnog broja svojih sudija.

4. STRUKTURA VLASTI U KONSTITUTIVNIM DRŽAVAMA

1. Zakonodavno tijelo

Ustavotvornu i zakonodavnu vlast vrši jednodoma skupština u okviru ustavotvorne i zakonodavne nadležnosti konstitutivne države.

Poslanici se biraju putem neposrednih izbora, na osnovu opšteg prava glasa i tajnim glasanjem.

Ustavima konstitutivnih država obezbeđuje se i garantuje proporcionalna zastupljenost nacionalnih zajednica u zakonodavnom tijelu.

2. Presjednik države

Predsjednik države predstavlja konstitutivnu državu u odnosima sa drugim konstitutivnu državu u odnosima sa drugim konstitutivnim državama, drugim državama i međunarodnim organizacijama, u granicama nadležnosti konstitutivne države.

Predsjednik ima i druga ovlašćenja u skladu sa ustavom konstitutivne države.

Predsjednik se bira na način utvrđen ustavom konstitutivne države.

3. Vlada

Vlada je izvršni organ konstitutivne države koji izvršava zakone zajednice/saveza i zakone konstitutivne države.

Organizacija, sastav i nadležnost vlade uređuje se ustavom konstitutivne države.

Ustavom konstitutivne države obezbeđuje se i garantuje da sastav vlade što više održava nacionalni sastav stanovništva konstitutivne jedinice.

4. Uprava

Vrste, organizacija i sastav organa uprave uređuju se ustavima konstitutivnih država.

Redovni i ustavni sudovi konstitutivnih država štite u okviru svoje nadležnosti ljudska prava utvrđena u ustavnom aktu o osnivanju zajednice/saveza i ustavima konstitutivnih država.

Sud za ljudska prava zajednice/saveza odlučuje o pravim lijekovima protiv odluka sudova i drugih organa konstitutivnih država kojima se potvrđuju ljudska prava.

6. PRAVA NACIONALNIH, ETNIČKIH I JEZIČKIH MANJINA

Aktom ustavnog karaktera o osnivanju zajednice/saveza i uređivanju odnosa između konstitutivnih država i ustavima konstitutivnih država utvrđuju se i garantuju nacionalnim, etničkim i jezičkim manjinama prava u skladu sa najvišim standardima o pravima nacionalnih, etničkih i jezičkih manjina, utvrđenim u instrumentima UN i KEBS-a.

**87. Predsjedništvo RBiH: Odluka o usvajanju ostavke člana
Predsjedništva RBiH (Sarajevo, 10. 11. 1992)***

Na osnovi Amandmana LI. točka 5. stavak 3. na Ustav Republike Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine, na sjednici od 10. studenog 1992. godine, donijelo je

Odluku o usvajanju ostavke člana predsjedništva RBiH

I.

Usvaja se ostavka STJEPANA KLJUJIĆA na dužnost člana Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine.

II.

Ovu odluku objaviti u "Službenom listu RBiH".

Broj 02-111-850/92

Sarajevo, 10. studenog 1992. godine.

Predsjednik Predsjedništva RBiH, Alija Izetbegović, s.r.

---

* IZVOR: Nevenko Herceg, Neven Tomić. *Izbori u Bosni i Hercegovini*. Mostar: Sveučilište u Mostaru Centar za studije novinarstva, 1998, str 256

**88. Predsjedništvo RBiH: Zakon o izboru i opozivu članova
Predsjedništva RBiH (Sarajevo, 24. 12. 1992.)***

Na osnovi Amandmana LI točka 5. stavak 3. na Ustav Republike Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine, donosi

**Uredbu sa zakonskom snagom o izmjenama i dopuni zakona o izboru i
opozivu članova Predsjedništva RBiH**

Članak 1.

U Zakonu o izboru i opozivu članova Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list SRBiH", br. 29/90 i 28/90 i "Službeni list RBiH" broj 2/92), u članku 1. iza stavka 3. dodaje se novi stavak 4. koji glasi: "Članove Predsjedništva RBiH za vrijeme ratnog stanja bira Skupština Republike Bose Hercegovine."

Dosadašnji stavak 4. postaje stavak 5.

Članak 2.

Za vrijeme ratnog stanja ne primjenjuju se odredbe: čl. 4. i 5. st. 4. i 5. čl. 6., članci 7. do 12. i čl. 15. i 16. Zakona o izboru i opozivu članova Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine.

Članak 3.

Postupak predlaganja i utvrđivanja kandidata za članove Predsjedništva RBiH i izbora članova Predsjedništva RBiH vrši se uz odgovarajuću primjenu Poslovnika Skupštine Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH", br. 8/91 i 32/92).

Članak 4.

Ova uredba stupa na snagu danom objavljivanja u "Službenom listu RBiH".

PR. broj 1397/92

Sarajevo, 24. prosinca 1992. godine

Predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović, s.r.

---

* IZVOR: Nevenko Herceg, Neven Tomić. *Izbori u Bosni i Hercegovini*. Mostar: Sveučilište u Mostaru Centar za studije novinarstva, 1998, str. 253-254.

**89. Predsjedništvo RBiH: Odluka o izboru člana Predsjedništva
RBiH (Sarajevo, 24. 12. 1992.)***

Na osnovi Amandmana LI. točka 5. stavak 3. na Ustav Republike Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine, na sjednici od 24. prosinca 1992. godine, donosi

Odluku o izboru člana Predsjedništva RBiH

I.

Za člana Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine izabran je MIRO LASIĆ.

II.

Ovu odluku objaviti u "Službenom listu RBiH".

Broj 02-111-920/92

Sarajevo, 24. prosinca 1992. godine.

Predsjednik Predsjedništva RBiH, Alija Izetbegović, s.r.

---

* IZVOR: Nevenko Herceg, Neven Tomić. *Izbori u Bosni i Hercegovini*. Mostar: Sveučilište u Mostaru Centar za studije novinarstva, 1998, str. 257.

**90. Predsjedništvo RBiH: Odluka o izboru člana Predsjedništva
RBiH (Sarajevo, 24. 12. 1992.)***

Na osnovi Amandmana LI. točka 5. stavak 3. na Ustav Republike Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine, na sjednici od 24. prosinca 1992. godine, donosi

Odluku o izboru člana predsjedništva RBiH

I.

Za člana Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine izabrana je dr. TATJANA LJUJIĆ-MIJATOVIĆ.

II.

Ova odluku objaviti u "Službenom listu RBiH".

Broj 02-111-921/92.

Sarajevo, 24. prosinca 1992.

Predsjednik Predsjedništva RBiH, Alija Izetbegović, v.r.

---

* IZVOR: Nevenko Herceg, Neven Tomić. *Izbori u Bosni i Hercegovini*. Mostar: Sveučilište u Mostaru Centar za studije novinarstva, 1998, str. 257.

91. Vance-Owenov mirovni plan: Nacrt dogovora o Bosni i Hercegovini (Ženeva, 02/05. 01. 1993.)*

Nacrt dogovora o Bosni i Hercegovini

Mi potpisani

Vođeni principima Povelje Ujedinjenih naroda, Opće deklaracije o ljudskim pravima i Deklaracije o pravima manjina;

Pozivajući se na Izjavu o principima i Izjavu o Bosni prihvaćenu od Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji na zasjedanju u Londonu i Program akcije glede humanitarnih pitanja dogovoren na ovome zasjedanju;

Cijeneći odluke Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda glede bivše Jugoslavije i

Reafirmirajući njihovo prihvaćanje mira i sigurnosti među državama nasljednicama bivše Jugoslavije

Slažemo se sa sljedećim:

I. ODREĐIVANJEM GRANICA POKRAJINA

Podjela Bosne i Hercegovine na pokrajine bit će sukladna priloženome zemljovidu.

II. USTAVNIM OKVIROM ZA BOSNU I HERCEGOVINU

Tripartitni će se pregovori nastaviti kontinuirano u Ženevi, pod okriljem Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, sa zadaćom dovršenja ustrojstva Bosne i Hercegovine sukladno sljedećim principima:

1. Bosna i Hercegovina bit će decentralizirana država, a većinu funkcija vlasti imat će njezine pokrajine.
2. Pokrajine neće biti međunarodne pravne osobe i neće moći sklapati dogovore sa stranim državama ili međunarodnim organizacijama.
3. Puna sloboda kretanja bit će dopuštena širom Bosne i Hercegovine, djelomično osigurana održavanjem međunarodno nadziranih putova.
4. Ustav će priznavati tri »konstitutivna naroda« kao i skupinu »ostalnih«.
5. Sva pitanja od bitnoga značenja za svaki od konstitutivnih naroda bit će regulirana ustavom koji se po tim pitanjima može mijenjati samo konsenzusom konstitutivnih naroda, a obični vladini poslovi neće biti podložni vetu nijedne od skupina.
6. Pokrajine i središnja vlast imat će demokratski izabrana zakonodavna tijela, demokratski izabranu izvršnu vlast i neovisno sudstvo. Predsjedništvo ima biti sačinjeno od tri izabrana predstavnika svakoga od triju konstitutivnih naroda. Prvi će izbori biti pod nadzorom Ujedinjenih naroda/Europske zajednice/KESS-a

---

* IZVOR: *Slobodna Dalmacija*, 15.-18. 1. 1993.

7. Ustavni sud, sa članom iz svake skupine i većinom od nebosanskih članova koje će za početak postaviti Međunarodna konferencija o bivšoj Jugoslaviji, rješavat će sporove između središnje vlasti i pokrajina, te među organima prve.
8. Bosna i Hercegovina će se progresivno demilitarizirati pod nadzorom UN/EZ.
9. Najviša razina međunarodno priznatih ljudskih prava bit će zajamčena ustavom, koji će također jamčiti njihovu primjenu kroz domaće i međunarodne mehanizme.
10. Stanoviti broj međunarodnih sredstava nadzora i kontrole bit će osiguran za ustrojstvo, a ostat će na terenu najmanje dokad se tri konstitutivna naroda konsenzusom ne dogovore o njihovom razrješenju.

III. SURADNJA GLEDE HUMANITARNIH NAPORA

1. Maksimalna suradnja pružit će se Visokome komesarijatu UN za izbjeglice, Međunarodnome komitetu Crvenoga križa, UNPROFOR-u i drugim humanitarnim organizacijama angažiranim na pružanju pomoći izbjeglicama i raseljenim osobama.
2. Puna suradnja također će se pružiti Visokome komesarijatu za izbjeglice u izradi i provedbi programa povratka izbjeglica i raseljenih osoba u njihove domove.

ALIJA IZETBEGOVIĆ   RADOVAN KARADŽIĆ   MATE BOBAN

svjedoci: CYRUS VANCE   DAVID OWEN

PRILOG

Sljedeći tekst je tekst »Ustavne strukture Bosne i Hercegovine«, predložen od supredsjedatelja 27. listopada 1992. godine, i 16. studenoga posebice prihvaćen od Vijeća sigurnosti (rezolucija 787. članak 1) kao osnova za pregovore o političkom rješavanju sukoba u Bosni i Hercegovini, te neznatno izmijenjen kako bi se uvažile konzultacije sa zainteresiranim stranama o tome prijedlogu te da bi se istaknule neke dodatne točke koje su supredsjedatelji unijeli 2. siječnja 1993. godine u vezi sa zemljovidom predložene podjele na pokrajine, a sve kako je izneseno u »Ustavnim principima za Bosnu i Hercegovinu«.

PREDLOŽENA USTAVNA STRUKTURA BOSNE I HERCEGOVINE

Bosna i Hercegovina bit će decentralizirana država sa značajnim funkcijama prenesenim na 10 autonomnih pokrajina.

I. SVEUKUPNA STRUKTURA

- A. Bosna i Hercegovina bit će decentralizirana država unutar svojih sadašnjih međunarodnih granica (onih koje je imala u bivšoj SFRJ)
- B. Bosna i Hercegovina se dijeli na deset autonomnih pokrajina:
1. Granice pokrajina određene su na priloženome zemljovidu. Mnoge će pokrajine imati značajnu većinu jedne od triju glavnih etničkih skupina, a većina će imati i značajnu zastupljenost manjina.
  2. Granice pokrajina odredit će se Ustavom i neće se moći mijenjati bez izrazite većine. Isto tako, nijednoj pokrajini neće se dopustiti izdvajanje bez takove većine.
  3. Nijedna od pokrajina neće moći imati ime koje se specifično poistovjećuje s jednom od glavnih etničkih grupa.
  4. Neće postojati granična kontrola na međupokrajinskim granicama i puna sloboda kretanja bit će dopuštena širom cijele zemlje. Posebni međupokrajinski putevi (koji će biti označeni u dodatnome zemljovidu) bit će pod međunarodnim nadzorom, kako bi se zajamčio slobodan protok prometa i spriječilo da se vojne snage ili određeni ratni materijali kreću između pokrajina, sve dok se Ustav ne nadopuni.
- C. Ustav će priznavati tri »konstitutivna naroda« kao i skupinu »drugih«.
- D. Ustav će omogućiti da na prijelaznoj osnovi nekim od ustavnih tijela rukovode osobe postavljene od Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, a stanovite će funkcije biti pod međunarodnim nadzorom.
1. To uključuje:
    - a) Međupokrajinske putove; b) Ustavni sud; c) Progresivnu demilitarizaciju zemlje; d) Nediskriminatorni sastav policije; e) Međunarodnu komisiju za ljudska prava u Bosni i Hercegovini; f) Parlamentarne zaštitnike prava građana od samovolje državnih organa vlasti; g) Sud za ljudska prava
  2. Trajanje tih dogovora bit će: a) Ograničeno na određeno razdoblje; b) određeno po Međunarodnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji ili njezinu nasljedniku; c) Određeno objektivnim okolnostima; d) Ako nije drugačije određeno, dok se promjenama Ustava ne ukinu ili izmjene privremene mjere, za što mora biti uspostavljena dovoljno velika većina kako bi se postizalo samo čvrstim konsenzusom skupina.

II. RASPODJELA FUNKCIJA VLASTI

- A. Središnja će vlast imati isključivu odgovornost za:
1. Vanjske poslove (uključujući članstvo u međunarodnim organizacijama)
  2. Međunarodnu trgovinu (carine, kvote)
  3. Državljanstvo (uključujući i dvojna)
  4. Oporezivanje za potrebe središnje vlasti
- B. »Neovisne« vlasti, sastavljene od predstavnika svih pokrajina, bit će odgovorne za:
1. Središnju banku: a) emisiju novca; b) regulativne funkcije nad pokrajinskim bankama

2. Infrastruktura za međunarodne i međupokrajinske komunikacije: željeznice, kanale, cjevovode, zračnu kontrolu, poštu, telefone i telegrafe
3. Električnu dalekovodnu mrežu

C. Središnja vlast i pokrajine dijelit će odgovornost za:

1. Kontrolu okoliša, tako da će središnja vlast odrediti najniže standarde, a svaka od pokrajina ih može pooštriti.
2. Sudstvo

D. Pokrajine će općenito biti isključivo odgovorne za

1. Školstvo, uključujući i više (sveučilišta)
2. Kulturne institucije i programe
3. Radio i televiziju
4. Odobranje poslova i trgovine
5. Korištenje prirodnih resursa: poljodjelstvo, šumarstvo, lov i ribolov, rudarstvo
6. Zdravstvena skrb, socijalne službe i osiguranje
7. Pokrajinske komunikacije: lokalne ceste, aerodromi
8. Proizvodnja energije
9. Kontrola komercijalnih banaka, štedionica i drugih financijskih ustanova
10. Policija
11. Oporezivanje za pokrajinske potrebe

Pokrajinama neće biti dopuštena uspostava službenih međunarodnih veza, osim uz dopuštenje središnje vlasti; one nisu međunarodne pravne osobe

Dogovor o miru u Bosni i Hercegovini

Potpisani,

Prihvatajući s dobrodošlicom poziv supredsjedatelja Upravljačkog komiteta Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji da sudjeluju u razgovorima o obnovi mira u Bosni i Hercegovini;

Računajući na konstruktivnu atmosferu pregovora održanih u Ženevi od 2. do 5. siječnja i uz pomoć zapovjednika snaga UNPROFOR-a generallajtnanta Satisha Nambiara;

Imajući na umu principe Međunarodne konferencije i rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda, posebice rezolucije 752 i 787, što se odnose na povlačenje svih stranih snaga iz Bosne i Hercegovine;

Želeći sukob u Bosni i Hercegovini privesti kraju bez bilo kakvih daljnjih odgađanja i uspostaviti mir širom zemlje;

Želeći izraditi dogovore za provođenje prekida neprijateljstava i za njihovo nadziranje kako bi zajamčili njihovu djelotvornost i trajnost.

Slažemo se sa sljedećim:

1. Mjerama za postizanje bezuvjetnog prekida neprijateljstava širom Bosne i Hercegovine, kako je izloženo u Prilogu I.
2. Mjerama za obnovu infrastrukture u Bosni i Hercegovini, kako je izložena u Prilogu II.
3. Mjerama za otvaranje puteva, kako je izloženo u Prilogu III.
4. Dogovorima o razdvajanju snaga, kako je izloženo u Prilogu IV.
5. Mjerama za demilitarizaciju Sarajeva, kako je izloženo u Prilogu V.
6. Mjerama za nadzor granica Bosne i Hercegovine, kako je izloženo u Prilogu VI.
7. Povratku snaga u određene pokrajine, kako je izloženo u Prilogu VII.

Sefar Halilović

Ratko Mladić

Milivoj Petković

Svjedoci:

Radovan Radinović

Aton Tus

Cyrus Vance

David Owen

92. MKBJ: Devet točkaca nacrtu "ustavnih načela" koje je uvjetno prihvatio Radovan Karadžić (Ženeva, 12. 1. 1993.)*

Tekst devet točkaca nacrtu "ustavnih načela" koje je danas uvjetno prihvatio vođa Srba u BiH Radovan Karadžić.

1. Bosna i Hercegovina bit će decentralizirana država, a njezinim ustavom će biti priznata tri konstitutivna naroda. Većina državnih funkcija će biti dodijeljena provincijama.
2. Provincije neće imati nikakav međunarodni pravni subjektivitet i neće moći zaključivati ugovore sa stranim državama ili međunarodnim organizacijama.
3. U cijeloj Bosni i Hercegovini bit će dopuštena potpuna sloboda kretanja. Ona će se djelomično osigurati održavanjem koridora za prolaz pod međunarodnom kontrolom.
4. Sva pitanja od životnog interesa za svaki konstitutivni narod će biti određena ustavom koji će se moći mijenjati jedino konsenzusom konstitutivnih naroda. Redovni poslovi vlade neće moći biti predmetom veta niti jedne grupe.
5. Provincije kao i središnja vlada trebat će imati parlamente izabrane demokratskim putem, i šefove izvršnih organa izabranih demokratskim putem, te neovisnu sudsku vlast. Predsjedništvo će biti sastavljeno od triju predstavnika koje će demokratski izabrati tri konstitutivna naroda. Prvi izbori održat će se pod nadzorom Ujedinjenih naroda, Europske zajednice i KESS-a.
6. Ustavni sud s jednim članom svake grupe i s većinom članova koji nisu iz Bosne i Hercegovine, koje će u početku odrediti Konferencija o bivšoj Jugoslaviji, trebat će riješiti sporove između središnje vlade i provincija.
7. Bosna i Hercegovina postupno će se demilitarizirati pod kontrolom Ujedinjenih naroda i Europske zajednice.
8. Ustav će štititi prava čovjeka po najstrožim međunarodnim kriterijima i u njemu će se predvidjeti unutarnji i međunarodni mehanizmi za njihovo poštivanje.
9. Ustavom će biti predviđeni mehanizmi međunarodnog nadzora i kontrole i oni će postojati tako dugo dok konstitutivni narodi neće konsenzusom odlučiti o njihovu ukidanju.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA0220, 12. 1. 1993. - Objavljujemo cjelovit tekst devet točkaca nacrtu "ustavnih načela" koje je danas uvjetno prihvatio vođa Srba u BiH Radovan Karadžić. :

93. Ministarstvo obrane BiH: Zapovijed ministra obrane BiH Bože Rajića (Sarajevo, 16. 1. 1993.)*

Zapovijed ministra obrane BiH Bože Rajića

„1. Sve postrojbe HVO koje se trenutno nalaze u prostorima provincija broj 1, 5 i 9, koje su Ženevskim dogovorom proglašene muslimanskim provincijama, potčinjavaju se Glavnom stožeru Armije BiH.

2. Sve postrojbe Armije BiH, koje se trenutno nalaze na prostorima provincija broj 3, 8 i 10, koje su Ženevskim dogovorima proglašene hrvatskima, podčinjavaju se Glavnom stožeru HVO-a.

3. Sve postrojbe Vojske srpske u BiH imaju se povući, sa svim ljudstvom i tehnikom, u prostore provincija 2, 4 i 6, koje su Ženevskim dogovorima proglašene srpskim provincijama.

4. Sve postrojbe HVO, Armije BiH i Vojske Srpske, koje se trenutno nalaze na prostorima provincije 7, za koju se Ženevskim dogovorima predviđa poseban status, moraju bezuvjetno obustaviti sva neprijateljstva.

5. Zapovijed ostaje na snazi do konačnog dogovora, potpisivanja i nove zapovijedi o operacionalizaciji dogovora o miru z Ženeve.

6. Za izvršenje te zapovijedi ministar obrane BiH Rajić imenovao je odgovornima zapovjednika Glavnog stožera HVO brigadira Milivoja Petkovića, načelnika Glavnog stožera Armije BiH pukovnika Sefera Halilovića te zapovjednika Vojske srpske u BiH general-pukovnika Ratka Mladića. Božo Rajić zapovijedio je i da mu ti zapovjednici svakodnevno dostavljaju dnevna izvješća, najkasnije do 20.00 sati.

Zapovijed stupa na snagu odmah, a rok za njeno izvršenje je 20. siječnja do ponoći.“

Odluka Hrvatskog vijeća obrane o podčinjavanju postrojbi HVO i A BiH

MOSTAR - Ured za informiranje Hrvatskog vijeća obrane Hrvatske zajednice Herceg-Bosne objavio je jučer priopćenje s izvanredne sjednice HVO Herceg-Bosne, koje objavljujemo u cijelosti:

„Suglasno dosad postignutim i potpisanim sporazumima Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji i dogovorom o miru u Republici Bosni i Hercegovini, Hrvatsko vijeće obrane Hrvatske zajednice Herceg-Bosne na jučerašnjoj je izvanrednoj sjednici donijelo odluku da se sve postrojbe Armije BiH, koje se u ovom trenutku nalaze na prostorima provincija broj 3, 8 i 10 - koje su provincije Ženevskim dogovorima proglašene hrvatskima - podčinjavaju Zapovjedništvu Glavnog stožera Oružanih snaga Hrvatskog vijeća obrane. Sve postrojbe Oružanih snaga HVO koje se u ovom trenutku nalaze na prostorima provincija broj 1, 5 i 9 - a koje su Ženevskim dogovorom proglašene muslimanskima - podčinjavaju se

---

* IZVOR: *Glas Slavonije*, 18. 1. 1993.

Zapovjedništvu Glavnog štaba Armije BiH. Istodobno, postrojbe Hrvatskog vijeća obrane Kiseljaka i Kreševa - a te općine pripadaju provinciji broj 7 — ostaju pod Zapovjedništvom Glavnog stožera HVO do konačnog dogovora o statusu te provincije.

U odluci HVO HZ Herceg-Bosne navodi se da je ona privremena i da će vrijediti do konačnog potpisivanja dogovora o ustrojstvu i o miru u Bosni i Hercegovini.

Kao rok za provođenje citirane odluke određuje se 20. siječnja ove godine, odnosno pet dana od njezina donošenja. Sukladno toj odluci Hrvatskog vijeća obrane Hrvatske zajednice Herceg-Bosne, predstojnik Odjela obrane HVO HZ HB izdao je danas odgovarajuću zapovijed.

Odluka Hrvatskog vijeća obrane HZ Herceg-Bosne proizlazi kako iz dokumenata Ženevske konferencije koje je hrvatska strana potpisala s iskazanom spremnosti da ih u cijelosti poštuje, tako i iz ponašanja muslimanske strane na prostorima Hrvatske zajednice Herceg-Bosne, o čemu govore incidenti s teškim posljedicama u srednjoj Bosni, posebice u Gornjem Vakufu, i u još nekim mjestima. Žestoki napadi na postrojbe HVO i na naselja s hrvatskim pučanstvom, što ih posljednjih dana čine pripadnici Armije BiH i travničkoj provinciji, samovoljno i razbijačko djelovanje zapovjednika IV. korpusa Armije BiH Arifa Pašalića i još nekih oficira bivše JNA, sada uključenih u zapovjedništva i postrojbe Armije BiH, ne pridonose ciljevima zajedničke borbe protiv srbočetničkog agresora. Takvo ponašanje zapravo slabi obranu od zajedničkog neprijatelja i ujedno, potiče i izaziva sukobe s Hrvatima.

Odluka HVO HZ Herceg-Bosne o podčinjavanju svih postrojba Armije BiH Zapovjedništvu Hrvatskog vijeća obrane, s pratećom zapovijedi predstojnika Odjela' obrane HVO HZ HB, treba spriječiti sve vrste dvovlasća, anarhije i samovoljnog preuzimanja ovlasti, što u pojedinim mjestima na području HZ Herceg-Bosne bez ikakve osnove i pravnog uporišta pokušavaju uvesti zapovjedništva i organi Armije BiH. Istodobno, HVO HZ HB obvezuje sve postrojbe HVO i zapovjednika na prostoru provincija broj 1, 5 i 9 da se stave pod Zapovjedništvo Glavnog štaba Armije BiH i da se ponašaju sukladno dokumentima Ženevske konferencije

94. Predsjedništvo RBiH: Odluka Predsjedništva BiH o zapovijedi ministra obrane Bože Rajića od 16.1.1993. (Sarajevo, 19. 1. 1993.)*

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
PREDSJEDNIŠTVO

Na osnovu člana 8. Uredbe sa zakonskom snagom o oružanim, snagama Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH" - broj 4/92) Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine, na prijedlog Vlade Republike Bosne i Hercegovine, d o n o s i

Odluku
o proglašenju nevažećom zapovijedi ministra odbrane Republike Bosne i Hercegovine

I

Proglašava se u cijelosti nevažećom zapovijed ministra obrane Republike Bosne i Hercegovine Bože Rajića broj 01/93 od 16.01.1993. godine, kao neustavna i nezakonita, jer je donešena od neovlaštenog lica.

II

Za donošenje naredbe takve vrste ovlašteno je Predsjedništvo RBiH kao vrhovna komanda Oružanih snaga RBiH.

III

Ovu odluku objaviti u "Službenom listu RBiH".

P-broj 1402/93
19. januara, 1993. godine

PREDSJEDNIK

PREDSJEDNIŠTVA RBiH

* IZVOR: Dokument, br.: P-broj 1402/93, 19. januara, 1993 godine. Fotokopija dokumenta u arhivi autora.

Sarajevo

Obrazloženje odluke o proglašenju nevažećom zapovijedi ministra obrane RBiH

Ministar obrane Rajić Božo izdao je zapovijed o potčinjavanju svih postrojbi Hrvatskog vijeća obrane koje se u ovom trenutku nalaze u prostorima provincija 1, 5 i 9, Glavnom Štabu Armije RBiH, svih postrojbi Armije RBiH koje se nalaze na prostorima provincija 3, 8 i 10, Glavnom stožeru Hrvatskog vijeća obrane i da se sve postrojbe tzv. "vojske srpske" u RBiH imaju povući, sa svim ljudstvom i tehnikom u prostore provincija 2, 4 i 6.

Pomenutom zapovijedu naređeno je da sve postrojbe Hrvatskog vijeća obrane, Armije RBiH i tzv. "vojske srpske" koje se nalaze na prostorima provincije 7 imaju bezuvjetno obustaviti sva neprijateljstva, te da zapovijed ostaje na snazi do konačnog dogovora i potpisivanja Ženevskog sporazuma i nove zapovijedi o operacionalizaciji dogovora o miru iz Ženeve.

Zapovijedu su određeni i odgovorni za njeno izvršenje kao i rok.

Članom 8. Uredbe sa zakonskom snagom o oružanim snagama RBiH ("Službeni list RBiH" - broj 4/925) propisano je da je Predsjedništvo Republike najviši organ rukovođenja i komandovanja Armijom, a članom 18. Uredbe sa zakonskom snagom o obrani ("Službeni list RBiH" - broj 4/92) propisano je da Ministarstvo obrane obavlja stručne i štabne poslove u djelokrugu obrane utvrđene zakonom, drugim propisima i opštim aktima za potrebe Oružanih snaga RBiH.

Kako ministar obrane RBiH nije potpisao svečanu izjavu - zakletvu, to pravno nije imao ovlaštenje za izdavanje zapovijedi, a i da je potpisao svečanu izjavu - zakletvu, prema Uredbi sa zakonskom snagom o Oružanim snagama i Uredbi sa zakonskom snagom o odbrani, to ovlaštenje je u izričitoj nadležnosti Predsjedništva RBiH kao vrhovne komande Oružanih snaga RBiH.

Na sjednici Predsjedništva RBiH održanoj 19. 01. 1993. godine, na prijedlog Vlade RBiH, taj neustavni i nezakoniti akt je proglašen nevažećim.

**95. Predsjednik RH dr. Franjo. Tuđman: Pismo predsjedniku
Predsjedništva R BiH Aliji Izetbegoviću (Zagreb, 27. 1. 1993.)***

„Gospodine Predsjedniče,

Nemili događaji koji se zbivaju ovih dana, u kojima muslimanski ekstremisti u središnjoj Bosni organizirano, zločinački i brutalno napadaju hrvatska naselja, pucajući na civile i branitelje, prisiljavaju me da Vam se obratim

Sinoć je, kao što Vi zasigurno dobro znadete, trideset i pet vojnika HVO poginulo braneći svoja sela u okolici Busovače pred naletom muslimanskih postrojbi. Ovi su uz to zapalili više hrvatskih sela. Taj je događaj duboko potresao vodstvo hrvatskog naroda u BiH, koji su se obratili za pomoć Hrvatskoj, kao i svekolikoj svjetskoj javnosti.

Stoga, duboko zabrinut, apeliram na Vas da zaustavite tu brutalnu agresiju, jer ona može do krajnjih granica pogoršati odnose između Muslimana i Hrvata u BiH, koje je u dobrom dijelu Vaše države proteklih mjeseci povezivala borba protiv zajedničkog agresora. Ona će, ako ne bude zaustavljena, također pogoršati odnose između naših dviju država, a i u potpunosti onemogućiti protoke humanitarnim koridorima o kojima ovise mnogi životi u BiH.

Građani Hrvatske se pitaju da li je agresija na Hrvate u BiH odgovor na sve ono dobro što Hrvatska radi za Vaše sunarodnjake:

- u zaštiti i zbrinjavanju pola milijuna izbjeglica;
- u organiziranju, potpori i dostavi goleme humanitarne pomoći;
- u omogućivanju funkcioniranja mnogih Vaših državnih službi u hrvatskim gradovima;
- u svekolikoj potpori za obranu od srpskog agresora;
- u podupiranju iznalaženja što pravednijeg rješenja za konačni ustroj BiH i uspostavi što skorijeg mira, a u okviru Konferencije u Ženevi.

Koristim ovu priliku da se obratim neposredno hrvatskom i muslimanskom narodu u BiH da obustave sva međusobna neprijateljstva i ostvare punu suradnju u obrani od zajedničkog agresora i u pronalaženju rješenja za skladan suživot kao jednakopravno konstitutivni narodi u BiH.

Nadam se da će Vaša hitra i energična naredba muslimanskim snagama da obustave agresiju na Hrvate u BiH omogućiti da Hrvati i Muslimani u BiH zbiju snage u obrani od srpsko-crnogorskog i jugo-komunističkog agresora. To je ujedno i minimalan preduvjet da bi se u hrvatskoj javnosti mogla održati spremnost za daljnju brigu o izbjeglicama i pružanju ukupne pomoći BiH uz golema vlastita odricanja.“

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 28. 1. 1993.

96. MKBJ: Zajednička izjava predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića i predsjednika HZ HB Mate Bobana (Ženeva, 27. 1. 1993.)*

Zajednička izjava o trenutnom prekidu sukoba između Armije BiH i HVO.

Predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović i predsjednik Hrvatske zajednice Herceg-Bosna Mate Boban sporazumjeli su se danas u Ženevi i potpisali zajedničku izjavu o trenutnom prekidu sukoba između Armije BiH i HVO. Tekst Izjave u cjelini glasi:

- "1. Zapovijedamo da odmah prestanu sukobi između Armije BiH i HVO. Pozivamo hrvatski i muslimanski narod na punu podršku, jer sukobi koriste samo agresoru.
2. Zapovjednici Glavnog štaba Armije BiH i Glavnog stožera HVO dužni su odmah utvrditi odgovornost za nastale sukobe na svim razinama i bez odlaganja formirati zajedničko zapovjedništvo.

U Ženevi, 27. siječnja 1993."

Dokument nosi vlastoručne potpise Alije Izetbegovića i Mate Bobana.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 28. 1. 1993.

**97. MKBJ: Prijedlozi zajedničkih izjava predsjednika
Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića i predsjednika HZ HB Mate
Bobana koji nisu potpisani (Ženeva, 1. 2. 1993.)***

Prijedlog Mate Bobana

Polazeći od činjenice da je Republika Bosna i Hercegovina međunarodno priznata kao suverena, nezavisna i demokratska država u namjeri da se uspostavi trajan mir, da se omogući što skoriji povratak izbjeglica i prognanika, te da se onemogući stjecanje bilo kojih prednosti ostvarenih silom i etničkim čišćenjem teritorija, Alija Izetbegović i Mate Boban, u prisustvu supredsjedatelja Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, sporazumjeli su se da daju slijedeću:

Potvrđujemo suglasnost na principe budućeg ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine, formulirane u 9. točaka na Ženevskoj konferenciji, odlučnost za mirno rješenje sukoba i zajednički otpor agresiji, ako se ona nastavi. Zapovijedamo da odmah prestanu sukobi između Armije BiH i HVO. Pozivamo hrvatski i muslimanski narod na punu podršku, jer sukobi koriste samo agresoru.

Zapovjednici Glavnog štaba Armije BiH i Glavnog stožera HVO dužni su odmah utvrditi odgovornost za nastale sukobe na svim razinama i bez odgađanja formirati zajedničko zapovjedništvo. Suglasni smo da se odmah uspostavi slobodan protok ljudi i roba i ukinu sve blokade na putovima. Nema spora između hrvatskog i muslimanskog naroda o granicama provincija broj 3, 8 i 10 kako su predložene na konferenciji u Ženevi.

Do uspostave novog ustavnog uređenja BiH, provincijama će privremeno upravljati posebna tijela koja će definirati Konferencija u Ženevi. Ona će biti sastavljena na temelju proporcionalnog broja Hrvata i Muslimana u svakoj provinciji.

Uvjereni smo da će ova izjava otkloniti sve nesporazume između hrvatskog i muslimanskog naroda u Bosni i Hercegovini.

Prijedlog Alije Izetbegovića

Polazeći od činjenice da je Republika Bosna i Hercegovina međunarodno priznata kao suverena i nezavisna država, u namjeri da se uspostavi trajan mir, da se omogući što skoriji povratak izbjeglica i prognanika, te da se onemogući stjecanje bilo kojih prednosti ostvarenih silom i etničkim čišćenjem teritorija, Alija Izetbegović i Mate Boban, u prisustvu supredsjedatelja Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, sporazumjeli su se da daju slijedeću zajedničku izjavu:

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 2. 2. 1993.

- Potvrđujemo svoju suglasnost na Principe budućeg ustavnog uređenja BiH, svoju privrženost mirnom rješenju sukoba i svoju odlučnost da se osigura zajednički otpor agresiji na Bosnu i Hercegovinu ukoliko se agresija nastavi.

Naređujemo da odmah prestanu sukobi jedinica Armije BiH i HVO. Oni koji iniciraju ove sukobe rade za neprijatelja. Stoga pozivamo hrvatski i muslimanski narod i sve ostale građane da pruže punu podršku smirivanju stanja, jer ovi sukobi ugrožavaju vjekovni skladan život ova dva naroda i koriste samo agresoru. Odmah ćemo formirati zajedničku komisiju za provođenje ove naredbe, koja će ispitati odgovornosti za nastajanje ovih sukoba. Ova će komisija osnovati potkomisije s istim zadatkom u općinama gdje su se sukobi dogodili. Učinit ćemo sve da se onemogućí samovoljno djelovanje pojedinih jedinica ili neodgovornih pojedinaca.

Bez odlaganja će se formirati ranijim dogovorima predviđena zajednička komanda Armije BiH i HVO. Načelnik štaba zajedničke komande bit će iz redova Armije BiH, a njegov zamjenik iz redova HVO. Ovako sastavljeni štab će u najkraćem roku pripremiti prijedlog sastava komandi nižih štabova i jedinica. Suglasni smo da se odmah uspostavi slobodno kretanje ljudi i roba na oslobođenom teritoriju. Sve blokade na putovima bit će ukinute, a kontrolne točke, gdje su potrebne, bit će sastavljene od mješovitih patrola. Suglasni smo, ne prejudicirajući konačna rješenja, da granice provincija Mostar i Travnik ostanu kako su ih predložili kopredsjedavajući Konferencije, uz slijedeće uvjete:

- Službene oznake će ubuduće sadržavati naziv Republike Bosne i Hercegovine i naziv provincije. Državni organi niti institucije s javnim ovlaštenjima ne mogu nositi ime ili oznake koje znače, ili bi se moglo protumačiti da znače, svojatanje odnosne provincije ili njeno pripadanje samo jednom narodu.

U upravljanju zajedničkim, poslovima osigurat će se puna ravnopravnost muslimanskog, hrvatskog i svih drugih naroda, kao i ljudska i građanska prava prema standardima prihvaćenim u međunarodnoj zajednici. Do uspostavljanja novog ustavnog uređenja provincijama će upravljati privremeni upravljački komiteti sa slijedećim nacionalnim sastavom:

Provincija Mostar - guverner provincije i pet članova komiteta iz reda hrvatskog naroda, viceguverner i tri člana iz reda muslimanskog naroda i po jedan član iz reda srpskog naroda i grupe „ostali“;

Provincija Travnik - guverner i četiri člana iz reda hrvatskog naroda, viceguverner i četiri člana iz reda muslimanskog naroda te po jedan član iz reda srpskog naroda i grupe „ostali“. Sve važnije odluke donose se dvotrećinskom, a ostale prostom većinom ukupnog broja članova upravljačkog komiteta.

Postojeće općine nastavljaju funkcionirati u sklopu njihovih sadašnjih kompetencija uz primjenu principa srazmjerne nacionalne zastupljenosti u svim njihovim organima.

Smatramo da su ovim sva sadašnja sporna pitanja između muslimanskog i hrvatskog naroda riješena. Sva eventualna buduća sporna pitanja rješavat će se, također, dogovorno.

98. Glavni štab ABiH i glavni stožer HVO: Potpisan zajednički dogovor načelnika glavnog štaba Armije BiH i načelnika glavnog stožera HVO (Sarajevo, 11. 2. 1993.)*

Na osnovu zajedničkog dogovora Načelnika Glavnog štaba Armije BiH i Načelnika Glavnog stožera HVO, a s ciljem sprečavanja daljih nesuglasica i sukoba između sastava Armije BiH i HVO radi organiziranja zajedničke borbe protiv agresora

NAREĐUJEM - ZAPOVIJEDAM

1. Zapovjednik 3. korpusa Armije BiH i zapovjednik Operativne zone HVO srednja Bosna (Hadžihasanović i Blaškić) formirat će zajednički koordinacijski tim od po tri člana, na čijem će čelu biti spomenuta gospoda. Zajednički tim ima zadaće i ovlaštenja:

- a) Izdavati zajednička naređenja - zapovijedi.
- b) Izdati zapovjed da jedinice - postrojbe, odmah napuste položaje između HVO i Armije BiH, zatrpaju sve rovove i bunkere uređene za tu svrhu te povuku ljudstvo na položaje prema agresoru.
- c) Da se uklone sve barikade i prepreke u zoni odgovornosti i da se hitno osigura povratak stanovništva u domove te nesmetana komunikacija svih prometnica (stvoriti uvjete za povratak legalnim organima vlasti).
- d) Izdati zapovijed da se sve jedinice - postrojbe koje su dovedene s drugih prostora hitno povuku na položaje prije izbijanja sukoba.
- e) Izvršiti obilazak svih mjesta u kojima je došlo do sukoba, kako bi utvrdili stanje, razloge i stupanj odgovornosti pojedinaca.
- f) Na licu mjesta, odmah, osobnom nazočnošću, koordinacijski tim rješava sve eventualne incidentne situacije do kojih može doći.
- g) Odmah i bezuvjetno otpustiti sve zarobljene, a posebno zarobljene civile.
- h) Rok za realizaciju je - početak odmah, a završetak najkasnije 15.02.1993. godine do 12,00 sati do kada podnijeti pismeni izvještaj.

2. Postojeći koordinacijski tim Armije BiH i HVO u Gornjem Vakufu ima iste zadaće koje su regulirane u točki broj 1 ove zapovijedi, a svoju nadležnosti će prenijeti i na grad Bugojno.

3. Koordinacijski tim, fomiran u Mostaru, na čijem čelu su gospoda Miljenko Lasić, zapovjednik Operativne zone jugoistočna Hercegovina HVO i Arif Pašalić, zapovjednik 4. korpusa Armije BiH. Zadaće iz točke broj 1 ove zapovijedi provodit će u zoni odgovornosti. Odmah će svoje angažiranje usmjeriti na prostor Konjic - Jablanica.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 12. 02. 1993

4. Svi koordinacijski timovi iz točaka 1, 2. i 3. ove zapovijedi, imaju i zadaću pripremiti prijedloge sastava zajedničkog zapovjedništva u zonama odgovornosti, na temelju dogovora gospode Alije Izetbegovića i Mate Bobana.

5. Svi zapovjednici u svojim zonama odgovornosti moraju što prije poduzeti mjere da komunikacije budu otvorene i osposobljene za normalnu komunikativnost, a u slučaju bilo kakvog narušavanja slobodne i nesmetane komunikativnosti, odmah se angažirati i hitno izvjestiti Glavni štab Armije BiH i Glavni stožer HVO. Sve zaustavljene transporte odmah propustiti, a zapljenjenu robu odmah vratiti vlasnicima,

Načelnika Glavnog štaba Armije BiH

Glavnog stožera HVO

Sefer Halilović

Milivoj Petković

99. SAD: Šest točaka predsjednika Bila Clintona (Washington, 11.2.1993.)^{*}

Predsjednik Clinton odlučio je poduzeti ovih šest koraka, rekao je Warren Christopher:

Prvo, Predsjednik je odlučio da će se Sjedinjene Države aktivno uključiti u Vance-Owenove pregovore punom težinom američke diplomacije. Svjesni smo da ti pregovori neće biti laki. Znamo da je dosadašnja neaktivnost smanjila broj opcija. Ne očekujemo čuda, ali vjerujemo da možemo učiniti pomak. Snažno podrupiremo napore Ujedinjenih naroda i EZ kroz pregovore Vancea i Owena u cilju da se postigne dogovor koji bi doveo do mira u BiH. Da bismo osigurali najdjelotvorniju moguću komunikaciju, predsjednik Clinton je imenovao jednog od naših najistaknutijih diplomata za izaslanika naše vlade pri ovim razgovorima. Ambasador Reginald Bartholomew će biti taj izaslanik. Gospodin Bartholomew služio je kao naš ambasador u Libanonu i Španjolskoj, a sada je naš ambasador pri NATO. Bio je i državni podtajnik. Ovakav krizni rad nije mu novost. Putem napora ambasadora Bartholomewa, njegovom suradnjom s Vanceom i Ovvenom i na druge načine SAD će istražiti kreativna rješenja konflikta koja bimogla biti prihvatljiva svim stranama.

Drugo, Predsjednik poručuje Bosancima, Srbima i Hrvatima da su pregovori jedini put za prekid ovog sukoba. Nikakvo se rješenje ne može nametnuti silom, kako iz načelnih razloga, tako i zato što bi prisilno rješenje bilo mnogo teže održati nego ono koje su strane u sukobu dobrovoljno postigle. Istodobno, vjerujemo da svaka strana mora prihvatiti rješenje koje će biti manje od njezinih najvećih ciljeva. Mi dakle pozivamo strane da se ne uzdržavaju od iskrenih i poštenih pregovora.

Odgovornost za uobličavanje djelotvornog dogovora u principu leži na sukobljenim stranama, ali mi ćemo ponuditi svoju hitnu i iskrenu potporu ovim pregovorima.

Predsjednik će poduzeti korake da se učvrsti primjena ekonomskih sankcija, poveća politički pritisak na Srbiju i odvraći Srbiju od širenja rata. Rekli smo Srbima da namjeravamo podići ekonomsku i političku cijenu agresije. Radit ćemo sa svojim saveznicima. Rusima i drugima da to postignemo.

Ostat ćemo spremni da odgovorimo Srbima u slučaju konflikta na Kosovu koji bi izbio zbog srpske akcije, a također radit ćemo na jačanju međunarodne prisutnosti u Makedoniji.

Predsjednik poduzima korake da se smanji krvoproliće i patnje dok pregovori traju. On poziva sve strane da prekinu bombardiranje i druga nasilja. Svima kojih se to tiče objavio je da će se zona zabrane letenja provesti odlukom Ujedinjenih naroda. Pozvao je da se omogući dostava humanitarne pomoći onima kojima je potrebna. Također razmatramo daljnje korake za povećanje količina dostavljene pomoći. K tomu osnivamo vladin tim kojim ćemo hitno procijeniti potrebe za humanitarnom pomoći. Nadalje, predsjednik traži osnivanje suda za ratne zločine pri UN, ne bi li se izrekla pravda i odvratilo od daljnjih nasilja.

---

^{*} IZVOR: *Vjesnik*, 12. 02. 1993

Predsjednik je poduzeo što je potrebno da bi se svima jasno reklo da su SAD spremne preuzeti svoj udio u primjeni i nametanju dogovora koji bi bio prihvatljiv svim stranama. Ako se postigne održiv dogovor koji bi tražio i sredstva za nametanje, SAD su se spremne pridružiti UN, NATO i drugima u provođenju takvog dogovora, što uključuje i moguću američku vojnu akciju.

Ovo je problem koji se dijeli, pa se i breme mora dijeliti.

Predsjednik je proveo široke konzultacije s našim prijateljima i saveznicima o ovim postupcima. On i ja smo razgovarali s desecima svjetskih vođa o namjerama. Posebno danas, predsjednik je telefonski razgovarao s predsjednikom Jeljcinom da bi zadovoljio njegov osobni zahtjev da naše države rade u tijesnoj suradnji u ovoj potrazi za mirnim rješenjem.

On će također poslati ambasadora Bartholomewa u Moskvu da razjasni naš pristup prije nego što se ambasador vrati u New York gdje će sudjelovati u pregovorima.

100. Vance – Owenov plan: Sporazum o budućim odnosima Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini - (New York, 3. 3. 1993.)*

U New Yorku su 3. ožujka 1993. predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović, ministar vanjskih poslova BiH Haris Silajdžić, predsjednik Hrvatske zajednice Herceg Bosna Mate Boban i premijer BiH Mile Akmadžić potpisali neformalni hrvatsko-muslimanski sporazum kojim se pojašnjavaju i utvrđuju međusobni odnosi u prijelaznom razdoblju primjene Vance-Owenova mirovnog plana i uloga prijelaznog Predsjedništva kao stožernog tijela za primjenu tog plana. Tekst sporazuma objavljujemo u cijelosti:

S p o r a z u m

1. Nakon potpisivanja opsežnog mirovnog paketa od strane predsjednika Izetbegovića, obje se strane suglašavaju da se će sve provincije smatrati dijelom teritorija Republike Bosne i Hercegovine i da neće biti smatrane nacionalnim teritorijima.
2. Tijekom razdoblja prijelazne vlade, obje su strane suglasne u potpunosti poštivati ovlaštene odluke Predsjedništva i Vlade Republike Bosne i Hercegovine.
3. Kad budu potpisani mirovni sporazumi, strane su suglasne podići sadašnji stijeg Republike Bosne i Hercegovine duž međunarodnih granica Republike Bosne i Hercegovine te na svim javnim zgradama, dok sve strane u skladu s novim ustavom ne donesu odluku o novom stijegu.
4. Odgovornosti Predsjedništva, Vlade Republike Bosne i Hercegovine i Provincija bit će u skladu sa slovom i duhom Ustavnih načela koja su strane prihvatile i potpisale.
5. U svjetlu pisma o nadzoru teškog naoružanja što ga je 1. ožujka 1993. napisao general Nambiar, predsjednik Izetbegović se suglasio potpisati vojni sporazum.
6. Strane su suglasne da će institucija Predsjedništva biti zadržana tijekom razdoblja prijelazne vlade. Prijelazno Predsjedništvo će imati devet članova, odnosno tri predstavnika iz svakog od tri konstitutivna naroda. Budući da Republika Bosna i Hercegovina treba biti demilitarizirana kao što se predviđa Ustavnim načelom br. 7, glavni zapovjednik Oružanih snaga neće nastaviti obnašati dužnost u prijelaznom Predsjedništvu.
7. Devet članova privremenog Predsjedništva odredit će jednog člana koji će vršiti dužnost predsjednika Predsjedništva. Predsjednik će obnašati ulogu šefa države. Položaj predsjednika rotirat će se svakih šest mjeseci među predstavnicima konstitutivnih naroda u skladu sa postojećim redoslijedom rotacije (Musliman, Srbin, Hrvat).
8. Prijelazno Predsjedništvo donosit će odluke konsenzusom svojih devet članova, kvalificiranom većinom od sedam ili običnom većinom od pet glasova, ovisno o tome odnose li se odluke na ustavna načela, posebno važna pitanja ili uobičajene poslove Predsjedništva. Ako članovi prijelaznog Predsjedništva neće biti u stanju postići sporazum na temelju većine, savjetovat će se sa Supredsjedateljima, čija će odluka biti obvezujuća.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 4. 3. 1993.

9. Strane su predložile sljedećih šest osoba koje bi trebale biti članovi prijelaznog Predsjedništva: Fikret Abdić, Mile Akmadžić, Franjo Boras, Ejup Ganić, Alija Izetbegović te Miro Lasić. Supredsjedatelji će zatražiti od bosanskih Srba da predlože tri srpska predstavnike koji će sudjelovati u radu Predsjedništva.
10. Strane su suglasne da u prijelaznom razdoblju kontinuitet pravnih institucija Republike Bosne i Hercegovine mora biti očuvan u obimu u kojem je moguć i sukladan s devet Ustavnih načela.

101. Vance-Owenov plan: Sporazum o privremenom uređenju za Bosnu i Hercegovinu (New York, 25. 3. 1993.)*

Sporazum o privremenom uređenju

Muslimansko i hrvatsko poslanstvo na mirovnim pregovorima o Bosni i Hercegovini potpisali su u četvrtak u New Yorku (Nju Jork) dokument pod nazivom "Sporazum o privremenom uređenju", koji čini dio mirovnog plana UN-EZ. To uređenje se odnosi na prelazno razdoblje, od globalnog pristanka triju zaraćenih strana na mirovni plan do održavanja slobodnih izbora. To razdoblje bi moglo trajati između jedne i dvije godine, kažu međunarodni posredovatelji. Dokument kojeg Srbi nisu potpisali obuhvaća ove članke:

PRIVREMENO PREDsjedništvo I SREDIŠNJA VLADA: Predsjedništvo će činiti devet članova, po tri predstavnika svake zajednice (Muslimani, Srbi i Hrvati). Funkciju šefa države, koji će se smjenjivati svakih šest mjeseci, obnašat će jedan od tih devet članova u svojstvu "predsjednika predsjedništva". Sve tri zajednice imenovat će svog kandidata kad na njih dođe red. Predsjedništvo će morati imenovati premijera i osam ministara čije su dužnosti naznačene u dokumentu.

KOMISIJA ZA GRANICE: Ta će komisija biti zadužena za ispitivanje eventualnih "graničnih" promjena u vezi sa zemljovidom podjele na provincije, za vrijeme privremenog razdoblja, i za izražavanje mišljenja o razgraničavanju deset provincija, koje će biti uključeno u budući Ustav. Kao komisija UN, bit će sastavljena od pet članova od kojih će tri preporučiti svaka od triju zaraćenih strana, a ostala dva odredit će posredovatelji Mirovne konferencije.

SARAJEVO: Glavni će grad imati privremenog nezavisnog gradonačelnika na čelu Vijeća, čije će članove imenovati zaraćene strane u funkciji sastava stanovništva grada, prema popisu provedenom 1991. godine. Glavnim gradom će se upravljati "uz opću odgovornost predsjedništva", ali ona ne smije utjecati u svakodnevnom vođenju" gradskih poslova.

PRIVREMENE VLADE PROVINCIJA: Svaka od deset provincija imat će lokalnu vladu koja će obuhvaćati guvernera, vice-guvernera i još deset članova koje će imenovati zaraćene strane u funkciji etničkog sastava stanovništva svake provincije, na temelju popisa iz 1991. godine.

POVLAČENJE SNAGA: Provincija Sarajevo bit će smjesta demilitarizirana. Sve srpske snage morat će se povući iz glavnog grada prema trima provincijama koje će kontrolirati srpska zajednica. Hrvatske snage prisutne u provinciji Sarajevo morat će se povući u jednu od dviju provincija u kojima bi Hrvati bili u većini (na sjeveru zemlje). Muslimanske snage morat će se povući prema jednoj od provincija pod njihovim nadzorom, na zapadu Republike. Sprovest će se proces demilitarizacije u devet preostalih provincija, pod nadzorom UNPROFOR-a, u skladu s datumima navedenim u mirovnom planu.

---

* IZVOR: *Večernji list*, 27. 3. 1993.

MEĐUNARODNE GRANICE: U početku će ih nadzirati UNPROFOR, u suradnji sa središnjom vladom.

POLICIJSKE SNAGE: Pod nadzorom provincijskih vlada, njezini pripadnici morat će odražavati etnički sastav lokalnog stanovništva. Neće biti oružane i uniformirane policijske snage na nacionalnoj razini.

ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I PREKID ETNIČKOG ČIŠĆENJA: Poštivanje ljudskih prava morat će se provoditi uz pomoć provincijskih i nacionalnih sudova, na koje će svi državljani BiH imati pravo, kao i privremenog suda za ljudska prava, uz prisustvo četiri posredovatelja (eng. ombudsmen - parlamentarni zaštitnici prava građana od samovolje državnih organa vlasti). Promatrači ljudskih prava i pripadnici civilne policije iz UNPROFOR-a bit će raspoređeni na čitavom teritoriju kako bi osigurali prekid prakse "etničkog čišćenja".

MEĐUNARODNE VLASTI ZA NADZOR PUTEVA: Slobodan prolaz osoba i dobara bit će osiguran između provincija i prema susjednim republikama Srbiji i Hrvatskoj, posebno putevima pod međunarodnim nadzorom. Kako bi osigurao provođenje tog principa, UNPROFOR će postepeno prepuštati kontrolu nad putevima "Međunarodnim vlastima za nadzor puteva" koje će obuhvaćati i predstavnike središnje vlade i provincijskih vlada.

102. Vance-Owenov plan: Izetbegović i Boban potpisali cjelokupni mirovni plan Vance-Owen (New York, 25. 3. 1993.*)

Čelnici bosanskohercegovačkih Muslimana i Hrvata potpisali su u četvrtak uvečer preostale dokumente Vance — Owenova mirovnog plana o Bosni i Hercegovini, javljaju svjetske novinske agencije.

«Predsjednik Izetbegović i gospodin Boban potpisali su oba dokumenta - zemljovid i sporazum o prelaznoj vlasti«, izjavio je glasnogovornik mirovne konferencije Fred Eckhard. Čelnik bosanskih Srba, Radovan Karadžić, koji je također prisustvovao prvoj plenarnoj sjednici sadašnjeg kruga pregovora, zadržao je svoje ranije stajalište, dodao je Eckhard.

»Sada sve zavisi od međunarodne zajednice«, dodao je Alija Izetbegović prije potpisivanja. Od osoba bliskih mirovnim posrednicima saznaje se kako bi Muslimani dobili kontrolu nad jednom dodatnom provincijom, u okviru projekta revidiranog zemljovida mirovnog plana. Hrvatska delegacija s Matom Bobanom na čelu trebala je također potpisati dva mirovna dokumenta.

Plenarni sastanak u prisustvu triju delegacija otpočeo je čim je Izetbegović stigao u sjedište UN. Sa srpske se strane nije očekivao nikakav potpis. Drugi član misije BiH u UN, Ivan Mišić, izjavio je kako je Izetbegović odlučio parafirati cjelokupni mirovni plan »nakon što je dobio uvjerenje od strane SAD kako će se s ozbiljnošću provesti mirovni plan«.

Supredsjedatelj mirovne Konferencije o bivšoj Jugoslaviji Cyrus Vance ocijenio je kako potpisi Muslimana i Hrvata na cjelokupni mirovni plan o Bosni i Hercegovini predstavljaju «značajan korak naprijed»-.

Vance je na konferenciji za tisak u sjedištu UN u New Yorku "izrazio žaljenje" što je treća strana, izaslanstvo bosanskih Srba s Radovanom Karadžićem na čelu, odlučila ne potpisati plan i vratiti se kući.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 26. 3. 1993.

103. Vance-Owenov plan: Uvjeti Alije Izetbegovića za potpis Vance-Owenova mirovnog plana (New York, 25. 3. 1993.)*

"Potpisujući Vance-Owenov mirovni plan za republiku BiH (devet ustavnih načela, vojni sporazum, zemljovid predloženih provincija i dokumet o prijelaznom razdoblju) državna delegacija BiH:

1. Smatra da je međunarodna zajednica bila i da će biti ubuduće obvezna zaštititi neovisnost i teritorijalnu cjelovitost BiH, kao napadnute države, a u skladu s Poveljom UN, međunarodnim pravom, odlukama Londonske konferencije, a osobito u skladu s relevantnim rezolucijama Vijeća sigurnosti UN koje se tiču agresije na BiH, i to neovisno o tome hoće li sve strane potpisati navedene dokumente;
2. Naši će potpisi na predloženim dokumentima postati nevažeći i smatrat ćemo ih ništavima ako se ne ostvare slijedeći uvjeti:
  - a) ako unutar razumnoga roka sve strane, a posebice agresor ne potpišu predložene dokumente bez ikakvih izmjena ili uvjeta;
  - b) ako međunarodna zajednica ubrzo ne poduzme djelotvorne korake za primjenu potpisanih dokumenata u mjeri i na način koji situacija bude nametala;
  - c) ako se nastavi agresija;
3. Niti jedna odredba potpisanih dokumenata ne može se tumačiti niti se može shvatiti kao odstupanje od suvereniteta BiH kao neovisne i nedjeljive državne cjeline. Naprotiv, potpisani se dokumenti trebaju tumačiti i razumijevati kao potvrda i put za zaštitu i jačanje njene cjelovitosti;
4. Podrazumijeva se da osobe proglašene ratnim zločincima ili za koje postoji utemeljena sumnja da su poticale, organizirale ili vršile ratne zločine na području BiH neće i ne mogu biti imenovane na čelne dužnosti državne vlasti, ni u prijelaznom predsjedništvu ni u prijelaznoj vladi;
5. Delegacija vlade BiH očekuje i traži od međunarodne zajednice i Vijeća sigurnosti UN da nastavi s nastojanjima da utemelji sud za ratne zločine počinjene na području BiH i bivše Jugoslavije;
6. Današnjim potpisivanjem dokumenata delegacija BiH pristupa mirnom zaustavljanju agresije i otklanjanju njenih posljedica, ali se istodobno ne odriče legitimnog prava na samoobranu u skladu s člankom 51. Povelje UN; Ako mirovni naponi ne donesu rezultate, predsjedništvo i vlada izjavljuju da će poduzeti sve potrebne mjere za obranu svoga naroda te u tom slučaju očekuju od Vijeća sigurnosti da bez odlaganja ukine embargo na uvoz oružja u BiH;
7. Delegacija BiH izražava zahvalnost Sjedinjenim državama i njihovu posebnom izaslaniku u ovim pregovorima, ambasadoru Reginaldu Bartholomewu za njihov bitan doprinos svladavanju teškoća koje su se javljale tijekom ovih pregovora;

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 27. 3. 1993.

8. Ovu izjavu dajemo u vezi s današnjim potpisivanjem dokumenata i predajemo je Međunarodnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji sa zahtjevom da bude uključena u službene dokumente Konferencije."

**104. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman i predsjednik
Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović: Zajednička izjava (Zagreb,
27. 3. 1993.)***

Zajednička izjava predsjednika Tuđmana i Izetbegovića

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman i predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović nakon večerašnjeg razgovora dviju delegacija u Predsjedničkim dvorima dali su sljedeću zajedničku izjavu, koju prenosimo u cijelosti:

"1. Republika Hrvatska pozdravlja potpisivanje Vance-Owenovog plana od strane gospodina Alije Izetbegovića i gospodina Mate Bobana.

2. Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman i predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović zahtijevaju od međunarodne zajednice da se Vance-Owenov plan učinkovito i dosljedno provede, imajući u vidu loša iskustva sa nedjelotvornom provedbom Vanceovoga plana u Republici Hrvatskoj koju sustavno onemogućuje srpska strana.

3. Oba predsjednika skreću pozornost međunarodnoj zajednici da se agresija sa strane Srbije i SR Jugoslavije nastavlja kako na Bosnu i Hercegovinu tako i na Hrvatsku, što treba imati u vidu pri planiranju angažiranja mirovnih snaga u BiH te produženju mandata UNPROFOR-a u Hrvatskoj.

4. Ukoliko srpska strana ne udovolji zahtjevima međunarodne zajednice za provedbom Vance-Owenovog plana i nastavi agresiju, predsjednici traže ukidanje embarga na uvoz oružja u Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu.

5. Predsjednici Tuđman i Izetbegović izražavaju spremnost za daljnjom najužom suradnjom između Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine, te ističu nužnost za svekolikom suradnjom između hrvatskog i muslimanskog naroda u BiH, u provedbi Vance-Owenova plana, a osobito u slučaju nastavka agresije" navodi se u zajedničkoj izjavi koju su potisali predsjednici dr. Franjo Tuđman i Alija Izetbegović.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 28. 3. 1993.

105. Narodna skupština Republike Srpske: Deklaracija o nastavku mirovnog procesa (Sarajevo, 2. 4. 1993) *

Duboko zabrinuti zbog nastavljanja politike pritisaka i nepravednog kažnjavanja srpskog naroda,

Suočeni s planom potpune razgradnje i uništenja našeg naroda,

Izražavajući čvrsto opredjeljenje za mir i pravedno političko rješenje ratnog sukoba u bivšoj Bosni i Hercegovini,

Narodna skupština Republike Srpske, nakon svestrane analize Vens-Ovenovog plana i njegovih posljedica, na svojoj sjednici održanoj 2. aprila 1993. godine, donosi

Deklaraciju o nastavku mirovnog procesa

1. Vens-Ovenov plan pokazuje da je podjela teritorije Bosne i Hercegovine na etničkom principu neophodna i moguća i da je manji dio teritorija sporan među stranama u sukobu.
2. Prijedlog mapa u ovom obliku nije prihvatljiv zato što nepravedno dijeli površinu, rudna blaga, energetske potencijala, privredne objekte, saobraćajnice i infrastrukturu, predviđa nefunkcionalne cjeline, ne odgovara etničkom sastavu stanovništva jer značajan dio srpskog naroda nepotrebno ostavlja kao manjinu i ne odgovara egzistencijalnim i političkim interesima srpskog naroda.
3. Odlučno se zalažemo da se sadašnje primirje produži do sklapanja ugovora o miru.
4. Mirovni proces treba nastaviti na osnovu dosadašnjih pozitivnih dostignuća. Došlo je vrijeme da se mirovni proces dovrši kroz direktne pregovore strana u sukobu, bez kojih nema pravednog rješenja konflikta.
5. Državni organi Republike Srpske će i dalje obezbjeđivati slobodno kretanje humanitarnih konvoja i zaštitu ugroženih civila.
6. Osuđujemo politiku pritisaka i kažnjavanja koje ekonomski ugrožava cijeli balkanski region. U slučaju nastavka te politike, prekinućemo svu saradnju s međunarodnim institucijama koje kažnjavaju cijeli srpski narod.
7. Potvrđujemo svoju raniju odluku o zabrani prisustva stranih vojnih trupa na teritoriju Republike Srpske.

broj 02-350/93
2. april 1993.

Predsjednik
Narodne skupštine
Mr. Momčilo Krajišnik

---

* IZVOR: *Službeni glasnik Republike Srpske*, godina 2., broj 3, Sarajevo, 12. 4. 1993.

106. Predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović i predsjednik HZ HB Mate Boban: Zajedničko priopćenje (Zagreb, 18. 4. 1993).*

Zajedničko priopćenje o hrvatsko-muslimanskim odnosima

Predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović i predsjednik Hrvatske zajednice Herceg-Bosna Mate Boban razgovarali su danas u Zagrebu o hrvatsko-muslimanskim odnosima i zatim potpisali zajedničko priopćenje za javnost.

U priopćenju se kaže:

"Prvo, sve nesporazume u odnosima hrvatskog i muslimanskog naroda u Bosni i Hercegovini treba rješavati političkim sredstvima.

Drugo, nema razloga za sukobe između Armije BiH i HVO-a.

Treće, zapovijeda se svim postrojbama da odmah prekinu sukobe, oslobode zarobljene i dogovorima na svim razinama otklone uzroke.

Četvrto, odmah utvrditi odgovornost i namjere postrojba i pojedinaca za početak sukoba."

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 19. 4. 1993.

107. Armija BiH i HVO: Sporazum o prekidu vatre između HVO-a i Armije BiH (Zenica, 21. 4. 1993.)*

1. Armija BiH i HVO su legalne vojne snage Republike Bosne i Hercegovine i tretiraju se jednako.
2. Svi zapovjednici, na svim razinama, moraju poštovati i provesti potpuni i trenutačni prekid vatre na čitavom teritoriju Republike. Nije prihvatljivo kršenje iz bilo kojih razloga. Oba glavna zapovjednika su izdala naredbe da se to potpuno ispoštuje.
3. Na razini trećeg korpusa Armije BiH i operativne zone HVO za srednju Bosnu u Vitezu je uspostavljen zajednički operativni centar, kao začetak zajedničkog glavnog stožera koji u sljedećih nekoliko dana u potpunosti treba biti osnovan. Tim zajedničkim operativnim centrom u početku će upravljati zamjenici zapovjednika obiju strana i u njega će biti uključeni predstavnici svih brigada obiju strana. UNPROFOR će osigurati svu potrebnu potporu, posebice glede sigurnosti. Lokalne zajedničke komisije bit će istodobno osnovane na razini zapovjednika brigada, kako bi se osigurala puna i izravna suradnja. Zajednički operativni centar početak će s radom u srijedu, 21. travnja na čitavom području. Moći će izdavati zajedničke naredbe, koje će se na terenu neposredno primjenjivati.
4. Glavni zapovjednici sastajat će se svakog tjedna kako bi osigurali usku i stalnu suradnju po svim pitanjima. Takvi će se sastanci organizirati naizmjenično u Mostaru i Zenici. Sljedeći sastanak će se održati u Mostaru.
5. Svakodnevno će se prikupljati informacije o napretku na svim razinama. Svakodnevno će se raditi zajedničko izvješće na razini zapovjednika korpusa i zapovjednika operativne zone za neposredno informiranje glavnih zapovjednika.

Načelnika Glavnog štaba Armije BiH

Glavnog stožera HVO

Sefer Halilović

Milivoj Petković

svjedoci:

zapovjednik UNPROFOR-a u BiH, general Philippe Morillon

šef regionalnog centra Promatračke misije EZ (ECMM) u Zenici

Jean-Pierre Thebault

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 22. 4. 1993.

108. Članovi Predsjedništva BiH, predsjednik i članovi Vlade R BiH iz redova hrvatskog naroda: Izjava (Mostar, 21. 4. 1993.)*

Izjava članova Predsjedništva BiH Franje Borasa i Mire Lasića, te predsjednika Vlade BiH Mile Akmadžića

Na sastanku članova Predsjedništva, predsjednika Vlade i članova Vlade R BiH iz redova hrvatskog naroda, održanom jučer u Mostaru, a u povodu agresije muslimanskih postrojbi - Armije BiH na hrvatski narod u Bosni i Hercegovini prihvaćena je izjava, koju objavljujemo u cijelosti:

" 1. Izvješćujemo hrvatski narod u Republici Bosni i Hercegovini, čiji smo legitimni predstavnici u organima vlasti, kao i sve relevantne međunarodne čimbenike, da smo ponašanjem muslimanske strane onemogućeni i spriječeni u jednakopravnom sudjelovanju u državnoj vlasti, čime se negira naše pravo na domovinu i državu BiH u kojoj je hrvatski narod konstitutivan.

2. Pod demagoškom propagandnom floskulom o takozvanoj jedinstvenoj, cjelovitoj i građanskoj BiH, realizira se plan o BiH kao isključivo muslimanskoj državi, čime se negiraju prava sva tri konstitutivna naroda na tu državu. Bez sudjelovanja, konzultiranja pa čak i informiranja legitimnih predstavnika hrvatskog naroda u organima vlasti BiH, muslimanska strana donosi odluke koje proglašava državnim, a koje su često izravno protivne interesima Hrvata kao konstitutivnog dijela države, kao što je na primjer slučaj sa otvorenom agresijom muslimanskih postrojbi na HVO i civilno pučanstvo na hrvatskim prostorima. Izjednačavanjem Hrvata sa srpskim agresorima te kontinuiranim medijskim diskreditiranjem legalnih hrvatskih dužnosnika, izravno se potvrđuje ideja o BiH kao ekskluzivno muslimanskoj državi.

3. Sužavanjem ustavno-pravnog okvira posve se diskreditira proklamirana jednakopravnost hrvatskog naroda, u Republici BiH, čime se taj okvir praktički stavlja u funkciju interesa samo muslimanskog naroda. Koliki je stupanj negiranja prava hrvatskog naroda u Predsjedništvu Republike BiH, pokazuje i činjenica da je predsjednik Predsjedništva Alija Izetbegović po isteku drugog mandata 20. prosinca 1992. godine uzurpirao tu funkciju protivno Ustavu i bez održane sjednice Predsjedništva na kojoj bi se tražila suglasnost sva tri konstitutivna naroda na takav presedan.

4. Hrvatskim dužnosnicima u vlasti muslimanska je strana zapriječila uvid i u financijske tijekomove čime se pomoć međunarodne zajednice za čitavu BiH nekontrolirano rezervira isključivo za Muslimane. Bez sudjelovanja hrvatskih predstavnika u Predsjedništvu Republike koje je i u funkciji Skupštine BiH, formiraju se paradržavne tvorevine u vidu čisto muslimanske vladi - takozvani okruzi na prostoru cijele BiH, i konačno izvodi vojna agresija na Hrvate u BiH, uz devastiranje civilnih, kulturnih i vjerskih objekata, te pokolj, hapšenja i progon hrvatskog civilnog pučanstva, čime je nedvojbeno izraženo odbacivanje Vance-Owenova plana za mirno rješenje sukoba u BiH.

---

* IZVOR: *Večernji list*, 23. 4. 1993.

5. Hrvatski narod čiji smo mi predstavnici u vlasti ne smatra legitimnim sve diplomatsko-konzularne dužnosnike Republike BiH, jer su imenovani bez suglasnosti i sudjelovanja hrvatske strane, čime je još jednom narušena jednakopravnost Hrvata u BiH.

6. Mi dužnosnici hrvatskog naroda u organima vlasti RBiH niti smo napustili niti se odričemo sudjelovanja u državnoj vlasti, ali zbog svega navedenog tražimo da se jednakopravnost Hrvata kao konstitutivnog naroda koji čini Republiku BiH zajamči i omogući ako je potrebno i uz arbitražu međunarodnih čimbenika", kaže se u izjavi koju su u Mostaru potpisali članovi Predsjedništva BiH Franjo Boras i Miro Lasić, te predsjednik Vlade BiH Mile Kamadžić.

109. Narodna skupština RS: Odluka o raspisivanju referenduma u Republici Srpskoj (25. 4. 1993.)*

Na osnovu člana 4. Zakona o referendumu („Službeni glasnik Republike Srpske, broj 4/93), na zasjedanju održanom 25. aprila 1993. godine Skupština donosi

Odluku o raspisivanju referenduma o izjašnjavanju građana Republike Srpske

I

Raspisuje se referendum o izjašnjavanju građana Republike Srpske o pitanjima:

1. DA LI STE ZA VENS-OVENOV PLAN:

(političko-teritorijalno uređenje, ustavne principe, vojni sporazum, mape provincija i sporazum o prelaznim organima vlasti u Bosni i Hercegovini)

2. DA LI STE ZA SAMOSTALNU REPUBLIKU SRPSKU, SA PRAVOM REPUBLIKE DA STUPA U RAVNOPRAVNE ODNOSI SA DRUGIM NARODIMA I DRŽAVAMA.

II

Referendum će se održati 15. i 16. maja 1993. godine u vremenu od 7,00 do 19,00 časova.

III

Za sprovođenje referenduma formira se Komisija u sastavu:

1. PETKO ČANČAR, predsjednik
2. BRANKO SIMIN, zamjenik
3. Dr MILAN NOVAKOVIĆ, član
4. Mr RAJKO KASAGIN, član
5. MIRKO MIJATOVIĆ, član

Zadatak Komisije je da referendum sprovede u skladu sa Zakonom i referendumu Republike Srpske.

IV

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja a biće objavljena u „Službenom glasniku Republike Srpske“

---

* IZVOR: *Službeni glasnik Republike Srpske*, godina 2., broj 4, Sarajevo, 28. 4. 1993.

Broj 02-447/93.
25. aprila 1993. god.

Predsjednik
Narodne skupštine
Mr Momčilo Krajišnik

110. Predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović i predsjednik HZ HB Mate Boban: Zajednička izjava o formiranju i ustrojstvu zajedničkog zapovjedništva Armije BiH i HVO (Zagreb, 25. 4. 1993.)*

Zajednička izjava predsjednika Izetbegovića i Bobana o formiranju i zajedničkog zapovjedništva Armije BiH i HVO

Gospodin ALIJA IZETBEGOVIĆ i gospodin MATE BOBAN, na sastanku koji su u Zagrebu sazvali 24. travnja 1993. godine supredsjedatelj Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji Lord David Owen, u nazočnosti veleposlanika Petera Halla, veleposlanika Herberta Okuna, veleposlanika Geerta Ahrensa, brigadira Johna Wilsona, brigadira Messervya-Whitinga, g. Fredericka Eckharda, g. D. Ludlowa, g. Bradea, dr. Jure Radića, g. Vladimira Šeksa, g. Gojka Šuška, dr. Zdenka Škrabala, generala zbora Janka Bobetka, veleposlanika Zdravka Sančevića, dr. Željka Matića, g. Ivana Jarnjaka, dr. Branimira Jakšića, brigadira Mile Čuka, g. Ejupa Ganića, generala Sefera Halilovića, veleposlanice Bisere Turković, veleposlanika Muhameda Šaćirbegovića, g. Kasima Trnke i general-bojnika Milivoja Petkovića, donijeli su nakon sastanka slijedeću

Zajedničku izjavu

1. U skladu sa Sporazumom između gospodina Alije Izetbegovića, g. Harisa Silajdžića, g. Mate Bobana i g. Mile Akmadžića, zaključenim u New Yorku dana 03. ožujka 1993. g, započet će radom u najkraćem vremenu koordinacijsko tijelo od šestorice članova i to gospoda: Alija Izetbegović, Ejup Ganić i Fikret Abdić, te Mate Boban, Mile Akmadžić i Franjo Boras.

Koordinacijsko tijelo će raditi na provedbi Plana Vance-Owen koliko god je to moguće s obzirom na karakter odredaba i sadašnje okolnosti.

2. U svezi s obnavljanjem sukoba dviju vojski (Armije BiH i HVO) u središnjoj Bosni i u nekim drugim dijelovima Republike Bosne i Hercegovine, koji su doveli do velikog broja ljudskih žrtava i do ozbiljnih kršenja međunarodnog humanitarnog prava, što sve prijeti dalekosežnim političkim posljedicama, potpisnici ove Zajedničke izjave naređuju svim vojnim postrojbama Armije BiH i HVO da odmah prekinu vatru i sva neprijateljstva na svim mjestima gdje se te vojne postrojbe nalaze u međusobnom dodiru.

3. Supotpisnici ove Zajedničke izjave pozivaju sve zapovjednike i postrojbe Armije BiH i HVO na bezuvjetno poštivanje svih do sada postignutih sporazuma između predstavnika hrvatskog i muslimanskog naroda u Republici Bosni i Hercegovini. Napose pozivaju vojne postrojbe Armije BiH i HVO da bez odlaganja započnu izvršavanje odredaba Sporazuma o

---

* IZVOR: Fotokopija dokumenta s potpisima u arhivi autora.

tome da su Armija BiH i HVO jednako legalne postrojbe i o ustanovljenju zajedničkog zapovjedništva tih snaga sastavljenog od predstavnika oba stožera (Dodatak 1).

4. Potpisnici Zajedničke izjave ponovno potvrđuju da su sukobi snaga HVO i Armije BiH u Republici Bosni i Hercegovini suprotni politici koju vode predstavnici ta dva naroda i da bi daljnje nastavljanje sukoba stavilo u ozbiljnu opasnost ostvarenje njihovih političkih ciljeva: neovisnost, samostalnost i teritorijalni integritet Republike Bosne i Hercegovine u okviru Vance-Owen plana što su supotpisnici prihvatili i potpisali, kao i uspjeh u borbi protiv agresora koji želi razbijanje te države, okupaciju njezinog teritorija i priključenje okupiranih teritorija "velikoj Srbiji".

5. Potpisnici Zajedničke izjave najoštrije osuđuju svako kršenje pravila međunarodnog humanitarnog prava, bez obzira na to tko ih je učinio, a prema dosadašnjim podacima obje strane snose odgovornost, i obvezuju se da će hitno provesti zajedničke i pojedinačne istrage o svakom pojedinom slučaju kršenja, te bez odgađanja pokrenuti pitanje odgovornosti osoba za sukobe i počinitelje zločina prema civilnom pučanstvu. Potpisnici su također suglasni da utvrđenje činjenica izvrši posebna nezavisna međunarodna komisija.

6. Potpisnici sa svoje strane pozivaju da se obustavi međusobno optuživanje koje vodi do medijskog rata.

Mate Boban

Alija Izetbegović

uz svjedočenje
dr. Franje Tuđmana.

Zagreb, 25. travnja 1993. u 00:45 sati

Dodatak I

Ustrojstvu zapovjedništva Armije BiH i HVO

1. Armija BiH i HVO će zadržati svoje zasebne identitete i ustrojstvo zapovjedništva. Njihova djelovanja će uključivati sve vidove osoblja, logistike, vodstva, obuke, morala i identiteta.

2. Oni će formirati Zajedničku komandu koja će biti odgovorna za kontrolu operacija vojnih oblasti.

3. Zajednička komanda će se sastojati od dva vrhovna zapovjednika, generala Halilovića i generala Petkovića, koji će se redovito sastajati, najmanje jedanput tjedno. Oni će osnovati stalni zajednički glavni stožer koji će biti smješten u Travniku i sastojat će se najmanje tri visoka časnika imenovana od svakog vrhovnog zapovjednika. Ovi časnici će raditi zajedno na trajnoj osnovi na planiranju i kontroliranju operacija svih postrojbi Armije BiH i HVO.

4. Dva vrhovna zapovjednika će formirati vojne okruge pod zajedničkim stožerom čija će područja djelovanja biti povezana sa zahtjevima zajedničkih operacija a ne s privremenim provincijskim granicama. Njihova područja se neće preklapati. Svaki vojni okrug će imati

zapovjednika i zamjenika kojeg će postaviti zajednička komanda. U svakom slučaju jedan će biti izabran iz Armije BiH a drugi iz HVO.

5. Svaki vojni okrug imat će operacijsku kontrolu nad svim postrojbama Armije BiH i HVO u svojim područjima.

Alija Izetbegović,
General Sefer Halilović

Mate Boban
General-bojnik Milivoj Petković.

Zagreb, 25. travnja 1993. u 00:45 sati

111. Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske: Poziv Muslimanima i Hrvatima u BiH da obustave sukobe (Zagreb, 30. 4. 1993.)*

Na temelju članka 113. Poslovnika Zastupničkog doma Sabora Republike Hrvatske, Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske na sjednici 30. travnja 1993., donio je

ZAKLJUČAK

1. Pozivaju se Muslimani i Hrvati, sukobljene strane u Republici Bosni i Hercegovini, radi zaštite ljudskih života, obrane povijesnog zajedništva i suvereniteta Bosne i Hercegovine od velikosrpske agresije, da odmah obustave sve oružane sukobe na teritoriju Bosne i Hercegovine, u skladu sa potpisanim ugovorom predstavnika oba naroda.
2. Pozivaju se sukobljene strane, koje se još ne pridržavaju potpisanog ugovora, da sve postojeće nesporazume riješe mirnim putem preko civilnih i vojnih predstavnika oba naroda.
3. Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske ukazuje da je povijesno zajedništvo Muslimana i Hrvata uvjet za opstanak oba naroda na državnom teritoriju Bosne i Hercegovine i temelj očuvanja suvereniteta i cjelovitosti države Bosne i Hercegovine i njene budućnosti.
4. Pozivaju se oba naroda da se zajedničkim snagama odupru srpskoj imperijalističkoj agresiji koja je usmjerena na zatiranje oba naroda i pripajanje Bosne i Hercegovine "velikoj Srbiji".
5. U cilju pružanja podrške mirnom rješenju postojećih nesporazuma i očuvanja suvereniteta i teritorijalne cjelovitosti prijateljske susjedne države Bosne i Hercegovine, Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske uputit će svoju višestranačku delegaciju u misiju mira i dobre volje.

Klasa: 800-01/93-01/07

Zagreb, 30. travnja 1993.

ZASTUPNIČKI DOM SABORA REPUBLIKE HRVATSKE

Predsjednik Zastupničkog doma Sabora

Stjepan Mesić, v. r.

---

* IZVOR: *Narodne novine*, br. 43/1993.

**112. Državne delegacije Republike Hrvatske i Republike Turske:
Tekst zajedničke deklaracije potpisane nakon službenih tursko-
hrvatskih razgovora (Ankara, 30. 4. 1993.)***

Zajedničku deklaraciju o krizi na prostoru bivše Jugoslavije.

Državne delegacije Republike Hrvatske i Republike Turske, koje su, s hrvatske strane, predvodili predsjednik dr. Franjo Tuđman, a s turske, premijer Suleyman Demirel potpisale su danas, nakon službenih razgovora u Ankari, Zajedničku deklaraciju o krizi na prostoru bivše Jugoslavije. Tekst deklaracije prenosimo u cjelosti:

"Turska i Hrvatska su duboko uznemirene ozbiljnošću situacije u bivšoj Jugoslaviji i na Balkanu. Dvije zemlje dijele zajedničku zabrinutost da produženje krize može voditi do šireg regionalnog sukoba ili možda globalnog sukoba s nepredvidivim posljedicama za svjetski poredak i civilizaciju.

Turska i Hrvatska su dvije zemlje u regiji s posebnim interesom za očuvanje mira i stabilnosti i promiču duh suradnje. Obje zemlje su uvjerenе da sadašnji sukob u regiji nije posljedica etničke, vjerske ili kulturne mržnje proistekle iz povijesti.

Turska i Hrvatska dijele isto gledište da su uzroci krize u regiji militantni nacionalistički ekspanzionizam i rasistička politika koja ima za cilj stvaranje velike Srbije.

Obje zemlje snažno osuđuju nastavak agresije SR Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) na neovisnost, teritorijalnu cjelovitost i jedinstvo susjednih država Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Oni također odlučno osuđuju užasnu praksu genocidnog etničkog čišćenja kao metodu stvaranja etnički homogenih entiteta, kao i druga djela zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava.

Turska i Hrvatska su mišljenja da politika osvajanja teritorija silom, koju provodi SR Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) predstavlja stvarnu prijetnju za sigurnost zemalja u regiji.

Obje zemlje vjeruju da je zaustavljanje agresije na Bosnu i Hercegovinu i iznalaženje političkog rješenja za krizu, ključ za uspostavljanje mira i stabilnosti u čitavoj regiji.

Turska i Hrvatska su duboko razočarane neučinkovitošću međunarodne zajednice u poduzimanju odlučnih mjera za zaustavljanje agresije na suverenu članicu Ujedinjenih naroda.

Turska i Hrvatska su osim toga nezadovoljne činjenicom da međunarodna zajednica još nije mogla ili htjela nagovoriti bosanske Srbe da prihvate mirovni plan koji su potpisali bosanski Muslimani i Hrvati.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA4300152:1, 30. 4. 1993.

Obje zemlje vjeruju da je nekažnjena srpska agresija još jedan uzrok unutarnje nestabilnosti, izvor nepovjerenja, razbijanja iluzija i frustracija na strani bosanskih Muslimana i Hrvata, što dovodi do sporadičnog izbivanja sukoba.

Turska i Hrvatska vjeruju da ti sukobi jedino služe cilju agresora i stvaraju ispriku za odgađanje učinkovitijih mjera, potkopavajući tako dugoročno strateške interese Bosne i Hercegovine i Hrvatske, kao i muslimanske i hrvatske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Obje su se zemlje dogovorile da će osnovati zajedničku vladinu misiju dobre volje koju će poslati u Bosnu i Hercegovinu kako bi procijenila situaciju između muslimanske i hrvatske zajednice i pomogla u uspostavljanju procesa građenja povjerenja i mehanizma za sprečavanje sukoba.

Turska i Hrvatska su spremne stvarno doprinijeti rješenju krize u Bosni i Hercegovini u kontekstu daljnjih nastojanja na međunarodnoj sceni. Dvije zemlje izražavaju spremnost da odmah razmotre, kroz radni dijalog njihovih ministara vanjskih poslova, načine na koje mogu pomoći međunarodnoj zajednici u zaustavljanju rata u Bosni i Hercegovini i iznalaženju trajnog političkog rješenja pod mandatom Ujedinjenih naroda.

U tom pogledu, one podupiru zadnji pokušaj supredsjedatelja Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji da održe sastanak u Ateni uz sudjelovanje svih strana u sukobu kako bi se postiglo mirno rješenje krize. U tu svrhu one traže trenutačno obustavljanje svih vojnih aktivnosti u tom području.

Turska i Hrvatska čvrsto vjeruju da, u odsustvu pozitivnog i kooperativnog pristupa te stvarnog i iskrenog pristanka SR Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) na provedbu međunarodno prihvaćenog mirovnog plana na sastanku u Ateni, međunarodna zajednica neće imati izbora već nametnuti mir vjerodostojnim i učinkovitim vojnim mjerama o čemu treba odlučiti Vijeće sigurnosti UN".

113. Predsjednik HZ HB Mate Boban: Pismo glavnom tajniku UN Boutrosu Ghaliju (Mostar, 7. 5. 1993.)*

Predsjednik HZ Herceg-Bosne traži da međunarodna zajednica zaustavi muslimansku agresiju na hrvatski narod u BiH.

MOSTAR - U povodu širenja muslimanske agresije na hrvatski narod u dijelu BiH, koji povijesno naseljuju Hrvati, predsjednik Hrvatske zajednice Herceg-Bosne Mate Boban u pismu glavnom tajniku Ujedinjenih naroda Boutrosu Galiju poslanom u petak izvješćuje da Muslimani, odbijajući mirovni plan, provode ideju o uspostavi unitarne, muslimanski orijentirane države.

Boban u pismu ističe kako je s Alijom Izetbegovićem u Zagrebu. 24. travnja 1993.. potpisao Zajedničku izjavu o uspostavi mira i provedbi Vance-Owenova plana, s potanko određenim obvezama obiju strana, te da se također pokušalo obustaviti sukobe dviju vojska u pokrajinama 8 i 10, koje je planiranim napadima izazvala muslimanska vojska. Hrvatsko je izaslanstvo na mirovnim pregovorima o Republici BiH u Ateni 1. i 2. svibnja 1993. izvijestilo i supredsjedatelje Mirovne konferencije, lorda Owena, Van-kea i Stoltenberga te ostale nazočne međunarodne čimbenike, o izvršenju preuzetih obveza s hrvatske strane iz Izjave.

«Unatoč tomu što je hrvatska strana opetovano upozoravala na moguću odsutnost poštenih nakana, ovi događaji nedvojbeno upućuju na neiskren i nedosljedan pristup muslimanske strane mirovnim naporima, Posrijedi je činjenično odbijanje mirovnog plana i provedba ideje o uspostavi unitarne, muslimanski orijentirane države», kaže se u pismu.

Dodaje se da je muslimanska agresija u pokrajinama 8. i 10. počela kad je Alija Izetbegović jednostrano suspendirao tamošnju privremenu vlast i postavio dr. Safeta Ćibu za predsjednika konjičke, jablaničke i prozorske općine. Usuprot odredbama o ustroju Republike BiH u prijelaznu razdoblju. Safet Ćibo cjelokupnim djelovanjem nastoji poništiti potpisani plan, koji

naziva "takozvanim", kaže se u pismu i dodaje kako je snažna protu-hrvatska kampanja svih muslimanskih medija, usmjerena na stvarnu neprovedbu mirovnog Vance-Owenova plana, bila uvodom u brutalnu vojnu agresiju muslimanskih postrojba na hrvatsko, pučanstvo i pokrajine 8. i 10, te da je hrvatski odgovor na agresiju bio uzaludan pokušaj mirnog rješavanja problema.

Takav je pokušaj, navodi se u pismu, i Izjava od 25. travnja 1993., tijekom koje su i nakon potpisivanja Izjave muslimanske snage pojačale napade, kršeći osnovna načela 1, 3. i 4 Ženevske konvencije te Konvencije UN o genocidu.

U pismu se kaže kako su muslimanske snage spriječile sve međunarodne čimbenike - UNPROFOR, ICRC, EZ, UNHCR - da obiđu i utvrde činjenično stanje na područjima jablaničke i konjičke općine od 16. travnja do danas, unatoč više puta

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 8. 5. 1993.

postignutim sporazumima među glavnim zapovjednicima dviju vojska, Milivoja Petkovića i Sefera Halilovića. K tomu je, dodaje se, hrvatska strana osigurala pristup u sva sela pod nadzorom postrojba HVO-a, u kojima je očevitom neovisnih djelatnika UNPROFOR-a, EZ-a i ICRC-a utvrđeno stanje koje pobija muslimanske tvrdnje.

«Molimo Vas, da svojim utjecajem muslimansku stranu odmah i neodgodivo obvežete da do utorka. 11. svibnja 1993., oslobodi nekoliko tisuća uhićenih Hrvata iz muslimanskih logora u Zenici, Konjicu, Čelebiću, Tarčinu, Ovčarima, Podorašcu, Ostrošcu i drugdje, među kojima su i politički dužnosnici hrvatskog naroda i svećenici i časne sestre; da omogući slobodno kretanje Hrvata područjima Zenice, Konjica i Jablanice, hitan pristup okupiranim područjima u konjičkoj i jablaničkoj općini poradi pokopa mrtvih, izvlačenja ranjenika, bolesnika i nemoćnih te slobodno kretanje svih koji to žele; da obustavi brutalno ponašanje prema civilnom pučanstvu. prestane uništavati materijalna dobra i trenutačno zaustavi sve vojne napade.

Neučinkovitost spomenutih međunarodnih čimbenika s mandatom zaštite i pomoći ugroženom pučanstvu usmjerit će nas na takve mjere kojima ćemo djelotvorno zaštititi hrvatsko pučanstvo, imovinu sakralne objekte, povijesnu i kulturnu baštinu, te sva ostala prava Hrvata u BiH. Nadamo se da će Vaša intervencija kod muslimanskog vrhovništva učinkovito ukloniti razloge, te da nećemo morati posegnuti za krajnjim sredstvima poradi zaštite golih života, ranjenika, starih, bolesnih i djece", ističe se u pismu i dodaje:

"Hrvatski je narod u BiH cijelog ovoga krvavog rata pred međunarodnom zajednicom svjedočio samo svoje obveze, ne tražeći i često ustupajući svoja prava drugima. Trenutak je da prvi put zatražimo i jednak odnos prema hrvatskom narodu kad je on podmuklo, beskrupulozno i u vjeri napadnut. Duboko sam uvjeren da ćete se osobno zauzeti da ovo pismo bude predmetom rasprave svih političkih struktura UN i EZ, jer hrvatski narod iz BiH nema diplomatskih predstavnika u svijetu", kaže se na kraju pisma predsjednika Hrvatske zajednice Herceg-Bosne Butrosu Galiju.

Pismo je poslao i predsjedniku i svim zemljama članicama Vijeća sigurnosti UN, supredsjedatelju EZ lordu Davidu Owenu, supredsjedatelju UN Thorvaldu Stoltenbergu, državnom tajniku SAD Warrenu Christopheru, ministru vanjskih poslova Ruske Federacije Andreju Kozirevu, ministru vanjskih poslova SR Njemačke Klausu Kinkelu, državnom tajniku Velike Britanije Douglasu Hurdu, ministru vanjskih poslova Republike Francuske Ala-inu Juppeu, ministru vanjskih poslova Austrije Aloisu Mocku, predsjedniku Republike Hrvatske dr. Franji Tuđmanu i gospodinu Aliji - Izetbegoviću.

IV Dio

Od odbacivanja Vance-Owenova mirovnoga plana do odbacivanja Owen-Stoltenbergova mirovnoga plana

**114.   Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Poruka predsjedniku
Predsjedništva BiH Aliji Izetbegoviću i predsjedniku HZ HB Mati
Bobanu (Zagreb, 10. 5. 1993.)***

"Do krajnosti uznemiren i zabrinut zbog ponovnog produbljivanja sukoba između Hrvata i Muslimana u dijelovima BiH" predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman poslao je danas, kako je priopćeno iz Ureda Predsjednika Republike, predsjedniku Predsjedništva BiH Aliji Izetbegoviću i predsjedniku Hrvatske zajednice Herceg-Bosna Mati Bobanu sljedeću poruku:

"Nakon temeljitih i otvorenih razgovora u noći 24/25. travnja 1993. potpisali ste u Zagrebu Zajedničku izjavu o uklanjanju nesporazuma između Hrvata i Muslimana u BiH i o stvaranju zajedničkih zapovjedništava Armije BiH i HVO, što su potpisali i vama podređeni generali Sefer Halilović i Milivoj Petković.

Taj vaš sporazum supotpisao sam kao svjedok u prisutnosti supredsjedatelja Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji lorda Davida Owena. Prvih dana nakon potpisa ove izjave doista je došlo do smirivanja sukoba, no oni odnedavno ponovno poprimaju zabrinjavajuće razmjere, koji ako se nastave mogu izazvati tragične posljedice po oba naroda, a biti od koristi samo srpskom agresoru.

Hrvatska je od tada, sa svoje strane, u nastojanju da se sukobi spriječe već poduzela neke korake:

- 1. Hrvatski Sabor uputio je u BiH višestranačku parlamentarnu delegaciju, kojoj još uvijek nije omogućeno da posjeti krizna žarišta.*
- 2. Prigodom mojeg nedavnog posjeta Turskoj postigli smo sporazum da uputimo u BiH zajedničku vladinu hrvatsko-tursku delegaciju koja će od sljedećih dana u misiji dobre volje raditi na smirivanju sukoba i uspostavi povjerenja.*
- 3. Jučer, 9. svibnja 1993. suglasio sam se s gospodinom Šefkom Omerbašićem, predsjednikom Mešihata Islamske zajednice za Hrvatsku i Sloveniju, da pođe s grupom hrvatskih djelatnika u BiH također sa zadaćom djelovanja na uspostavi mira i suradnje između Hrvata i Muslimana.*

Podsjećam vas i na sporazume o suradnji između Hrvatske i BiH koje smo potpisali u Zagrebu 21. srpnja 1992. i u New Yorku 21. rujna 1992. a u kojima smo usuglasili gledišta u odnosu na borbu protiv srpskog agresora potpomognutog od SR Jugoslavije.

Najoštrije osuđujem oružane sukobe između Hrvata i Muslimana u BiH bez obzira na to tko ih je prouzročio.

Pozivam vas da učinite sve da ti sukobi odmah prestanu, da se osigura suradnja između muslimanskih i hrvatskih oružanih postrojbi odnosno Armije BiH i HVO u zajedničkoj borbi protiv srpskog agresora i u stvaranju preduvjeta da mirotvorna akcija svjetske zajednice bude moguća i uspješna.

---

* IZVOR: *Večernji list*, 11. 5. 1993.

Posebno pozivam sve Muslimane kojima smo tijekom agresije pružili u Hrvatskoj zaštitu i utočište da utječu na svoje sunarodnjake da se suzdrže od sukoba s Hrvatima i da se osigura suradnja. Pozivam također i sve Hrvate u BiH da ne nasjedaju provokacijama i da učine sve da se izbjegne ovaj štetan sukob.

Još jednom vas pozivam da odmah naredite svim svojim zapovjednicima i postrojbama, da neodložno prekinu sve sukobe i započnu suradnju u duhu već potpisanih sporazuma i izjava", stoji u poruci koju je dr. Franjo Tuđman poslao Aliji Izetbegoviću i Mati Bobanu.

115. Predsjednik Vlade BiH Mile Akmadžić: Pismo Vijeću Sigurnosti UN-a (Čitluk, 11. 5. 1993.)*

Zbog nekih neprovjerenih, jednostrano tumačenih i neosnovanih stajališta u Zajedničkoj izjavi o BiH, što ju je Vijeće sigurnosti prihvatilo u povodu zadnjih sukoba u Mostaru, članovi Predsjedništva i Vlade Republike BiH, s današnjeg sastanka u Čitluku, poslali su pismo Vijeću sigurnosti UN, glavnom tajniku UN Boutrosu Ghaliju i supredsjedateljima Konferencije o bivšoj Jugoslaviji lordu Davidu Owenu i Thorvaldu Stoltebergu. U pismu ističu da je nazivanje Hrvatskog vijeća obrane "paravojnim postrojbama bosanskih Hrvata" neprihvatljivo, lažno i uvredljivo, jer su postrojbe HVO legitimirane i definirane kao prva, i dugo vremena jedina, regularna obrambena vojska Republike BiH.

"To je, uostalom, dobro znano i Vijeću sigurnosti, jer u četvrtom stavku Izjave traži da HVO jamči sigurnost UNPROFOR-u. Kada bi to uistinu bile neregularne paravojne postrojbe, ne bi imalo smisla od njih tražiti da jamče sigurnost i štovanje odluka Ujedinjenih naroda", kaže se u pismu koje je potpisao predsjednik Vlade BiH Mile Akmadžić.

"U Izjavi se izrijeckom spominje navodna hrvatska ofenziva na Mostar, Jablanicu i Drežnicu. Postrojbe UNPROFOR-a mogu otići u Jablanicu i Drežnicu i uvjeriti se da tamo nema nikakvih sukoba. U ta mjesta UNPROFOR može ući, za razliku od Konjica i 18 hrvatskih sela u toj regiji u kojima muslimanska vojska mjesec dana priječi ulazak novinarima i svim međunarodnim izaslanicima ne bi li prikrila zločine počinjene nad civilnim hrvatskim pučanstvom. Taj masakar, pak, Vijeće sigurnosti ne spominje niti jednom riječju.

Terminološke nejasnoće izrečene na kraju drugog stavka Izjave smatramo najgrubljom pogreškom i netočnošću. Riječ je o imenovanju strana supotpisnica dogovora o primirju kao 'Vlade Bosne i Hercegovine' i 'Bosanske Hrvatske stranke' ", stoji u pismu.

Na sastanku u Čitluku nazočni predsjednik Vlade Republike Bosne i Hercegovine, četiri ministra u Vladi, zamjenik i pomoćnik ministra vanjskih poslova, kao i dva člana Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, upozoravaju Vijeće sigurnosti da je "neprihvatljiva zlouporaba legitimnosti i korištenje naziva Vlade Bosne i Hercegovine od strane samo muslimanskoga dijela vlasti u Sarajevu, na što smo već upozorili priopćenjem sa sastanka u Mostaru 29. travnja, kao i usmenom notom od 6. svibnja ove godine.

Podsjećamo na zaključak da odričemo legitimnost muslimanskom dijelu Vlade u Sarajevu da isključivo za sebe preuzima institucije vlasti, pravo na predstavljanje, zastupanje i uporabu službenih naziva u organima vlasti Republike Bosne i Hercegovine i veleposlanstvima Republike BiH u svijetu.

Također, podsjećamo da u Republici BiH ne postoji nikakva Bosanska hrvatska stranka. Hrvatski narod iskazuje svoju političku volju kroz zastupnike i predstavnike Hrvatske Demokratske Zajednice - HDZ, sukladno rezultatima demokratskih izbora građana BiH iz 1991. godine, kada je taj stranci slobodnim glasovanjem hrvatskog naroda dan potpun legitimitet za izražavanje političke volje Hrvata u BiH i zastupanje njihovih interesa.

---

* IZVOR: *Večernji list*, 13. 5. 1993.

Predsjednik HDZ BiH gospodin Mate Boban zastupa političku volju Hrvata u BiH i kao izabrani predsjednik Hrvatske Zajednice Herceg-Bosna. Potpuno je nejasno kojim se argumentima u Izjavi optužuje hrvatska strana za ponašanje 'u potpunosti nedosljedno' njezinu potpisu na Mirovni plan za Republiku Bosnu i Hercegovinu. Takvu ocjenu smatramo jednostranom i neutemeljenom, jer je upravo hrvatska strana, kako tijekom pregovora tako i nakon potpisivanja plana, iskazala visok stupanj kooperativnosti i spremnosti da se plan počne što što prije primjenjivati. Ovakvom izjavom VS i samo sebe demantira, jer je nakon potpisa Vance-Owenova plana od strane predstavnika muslimanskog naroda, gospodina Alije Izetbegovića, na posebnoj sjednici VS-a dano priznanje izaslanicima hrvatskog naroda za cjelokupan prinos mirovnim pregovorima.

Nasuprot tome, muslimanska je strana svojim ponašanjem i agresijom na hrvatske postrojbe i civilno pučanstvo (o čemu postoje podaci i dokumenti koji su već predočeni Vijeću sigurnosti, glavnom tajniku Ujedinjenih naroda, ministrima vanjskih poslova zemalja Europske zajednice, svjetskim javni glasilima) iskazala nespремnost za prihvaćanje plana, pokazujući nakanu da njegove odredbe bitno promijeni aktivnostima na terenu, uključujući nasilnu izmjenu demografske slike, pa čak i etnička čišćenja hrvatskog pučanstva u dijelovima provincija 8 i provincije 10 Vance-Owenova plana.

Ovakve terminološke nepreciznosti i netočne prosudbe mogu biti posljedicom nedovoljne upućenosti i pogrešne informiranosti, ili pak pristranosti. U oba slučaja riječ je o postupcima nespojivim s visokim ugledom i međunarodnim značenjem Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda.

Nadamo se da ćete Vašu grešku ispraviti, ona je sigurno posljedica lažnih informacija. Hrvatski narod, jedan od tri konstitutivna i državotvorna naroda u BiH, preko svojih legalnih predstavnika i dalje će, potpuno racionalno i konstruktivno, surađivati sa svim međunarodnim čimbenicima, a posebno s Vijećem sigurnosti, u uspostavi mira i stvaranju nezavisne države Bosne i Hercegovine", navodi se u pismu koje je potpisao predsjednik Vlade BiH Mile Akmadžić.

116. Vijeće obrane i nacionalne sigurnost: Priopćenje s devete sjednice (Zagreb, 11. 5. 1993.)*

Priopćenje Ureda Predsjednika Republike Hrvatske.

U Predsjedničkim dvorima pod predsjedanjem predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana održana je u utorak navečer 9. sjednica Vijeća obrane i nacionalne sigurnosti, priopćeno je iz Ureda Predsjednika Republike.

Vijeće je razmatralo situaciju nastalu zbog ponovljenih oružanih sukoba između hrvatskih i muslimanskih postrojbi u BiH, osobito stoga što se u nekim sredstvima priopćavanja i međunarodnim intitucijama i Hrvatska navodi kao odgovorna za te skukobe. Vijeće ponovno ističe već u više navrata iznijete stavove Hrvatske:

1. Energično se pozivaju sve muslimanske i hrvatske postrojbe koje su umiješane u sukobe da trenutačno prekinu neprijateljstva jer ona štete objema stranama a koriste samo srpsko-crnogorskom agresoru.
2. Vijeće ocjenjuje da je potrebno što prije, pod kontrolom međunarodne zajednice pristupiti provedbi Vance-Owenova plana gdje god je to moguće a sukladno, u Zagrebu 25. travnja 1993. godine potpisanom sporazumu od strane muslimanskih i hrvatskih predstavnika iz BiH.
3. U navedenom sporazumu definirano je formiranje zajedničkih zapovjedništava između jednako legalnih postrojbi Armije BiH i HVO, pa stoga začuđuje proglašavanje HVO paravojnom formacijom. Vijeće smatra da je radi postizanja mira i suradnje ova zajednička zapovjedništva potrebno i u praksi što hitnije osnovati. Jednako je predviđeno formiranje koordinacijskog tijela od po tri vodeća predstavnika oba naroda. Predloženo je da se odmah održi sastanak tog tijela kako bi se i s te razine utjecalo na smirivanje sukoba i izbjegavanje daljnjih neprijateljstava.
4. Vijeće odlučno opovrgava glasine o prisutnosti i umiješanosti u ove sukobe legalnih postrojbi Hrvatske vojske.
5. Hrvatska strana će učiniti sve da odmah započne s radom Hrvatsko-turska vladina misija dobre volje u BiH.
6. Na Vijeću je zaključeno da se predloži predsjedniku Predsjedništva BiH gospodinu Aliji Izetbegoviću i predsjedniku Vlade BiH gospodinu Mili Akmadžiću održavanje sastanka državnih delegacija Hrvatske i Bosne i Hercegovine u Mostaru i to u najskorije vrijeme, a radi utjecaja na zaustavljanje sukoba i otklanjanje neprijateljstava između predstavnika hrvatskog i muslimanskog naroda u BiH. Hrvatsku delegaciju predvodit će predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman. Hrvatska strana predlaže da tom sastanku prisustvuju i supredsjedatelji Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, navodi se u priopćenju.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 12. 5. 1993.

117. Sporazuma o prekidu neprijateljstva u Bosni i Hercegovini zaključen između generala Milivoja Petkovića i generala Sefera Halilovića (12. 5. 1993.)*

Tekst Sporazuma Petković - Halilović

Ponovno potvrđujući svoju volju da se uspostavi mir na teritoriju Bosne i Hercegovine;
Ponovno potvrđujući da sve osobe i njihova imovina neće biti izložene oružanim napadima ili bilo kojim neprijateljskim djelovanjima;
Ponovno potvrđujući da su Ženevska konvencija od 12. kolovoza 1949. i protokol dodani Ženevskoj konvenciji od 12. kolovoza 1949. u vezi sa zaštitom žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol 1) u potpunosti primjenjivi u sukobu u Bosni i Hercegovini;
složili su se o sljedećem:

Članak 1.

Sloboda kretanja

Apsolutna sloboda kretanja će se ponovno uspostaviti i bit će garantirana ne samo za UNPROFOR, Europsku promatračku misiju i humanitarne agencije, nego i za svu logističku opskrbu za i konvoje za opskrbu obiju strana na svim cestama, a posebno na cestama;

1. Metković-Mostar-Jablanica-Konjic-Pazarić-Tarčin-Kiseljak-Visoko-Tuzla i
2. Posušje-Prozor-Gornji Vakuf-Travnik-Zenica-Vitez-Busovača

Sloboda kretanja će također biti zagarantirana civilima da putuju kroz cijelu zemlju.

Jedino će civilna policija održavati kontrolu cesta. Mješovite jedinice policije uz pomoć Civilne policije Ujedinjenih naroda uspostaviti će kontrolne punktove i patrole na cestama. Vojne postrojbe neće provoditi nikakvu kontrolu.

Na privremnoj osnovi sve do implementacije Vance-Owenova plana te će mješovite jedinice biti uspostavljene u Mostaru, Travniku i Zenici, nakon sporazuma između postojećih snaga policije.

Članak 2.

Raspoređivanje UNPROFOR-a

Jedna četa španjolskog bataljuna bit će raspoređena i smještena u Mostaru. Četa će biti raspoređena na obje strane rijeke Neretve. Raspoređivanje će početi u 18 sati 12. svibnja 1993.

Četa koja je raspoređena u Jablanici nastaviti će patrolirati cestom Jablanica-Tarčin, Jablanica-Kostajnica i početi s patroliranjem na relaciji Ostrožac Trusina-Seonica-Vrci.

---

* IZVOR: *Večernji list*, 13. 5. 1993.

Britanski bataljun će nastaviti patrolirati cestom Jablanica-Prozor-Gornji Vakuf.

Članak 3.

Povlačenje oružanih snaga

U Mostaru, sve će se sve vojne postrojbe/jedinice povući i ostati u svojim vojarnama nakon raspoređivanja UNPROFOR-a, do 12 sati 13. svibnja. U području Kostajnice i Konjica postrojbe HVO će se razmjestiti u nekoliko sela u području označenom na priloženoj mapi. Armija Bosne i Hercegovine će se povući sa toga prostora.

Članak 4.

Oslobađanje zatvorenika

Obje strane su suglasne da se odmah bezuvjetno oslobode svi civilni zatvorenici, a njihovo oslobađanje bit će u potpunosti završeno 13. svibnja 1993.

Nakon toga će uslijediti zamjena svih ratnih zarobljenika. Lista svih ratnih zarobljenika će biti predložena Međunarodnom komitetu Crvenog križa najkasnije do 12 sati 13. svibnja 1993.

Članak 5.

Povratak raseljenih osoba

Obje strane će u potpunosti pomoći povratak raseljenih osoba na svoja imanja ili svoje domove. Objе strane također jamče sigurnost raseljenim osobama.

Članak 6.

Sva će se sporna pitanja razriješiti pregovorima obje strana u prisutnosti UNPROFOR-a i Europske promatračke misije.

potpisani:

Gen. Sefer Halilović,   Gen. Milivoj Petković

svjedoci:

Gen. potp. Philippe Morillon, predstavnik UNPROFOR-a
Ambasador Jean-Pierre Thebault, predstavnik Europske promatračke misije

118. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo glavnom tajniku UN Boutros-Boutros Ghaliju (Zagreb, 12. 5. 1993.)*

Pismo dr. Tuđmana glavnom tajniku UN Boutros Ghaliju

"Proteklo je gotovo petnaest mjeseci od početka mirotvorne operacije UNPROFOR-a na području Republike Hrvatske. Nažalost, mnogi ciljevi utvrđeni Vance-ovim planom, uključeni u Vaše izvještaje i potvrđeni relevantnim rezolucijama Vijeća sigurnosti, nisu postignuti. Stoga Vam se moram još jednom obratiti i zatražiti daljnju akciju radi pojačanja i ponovnog određenja mandata UNPROFOR-a.

Koristim ovu prigodu da izrazim našu zahvalnost na velikom trudu što ga ulažu Ujedinjeni narodi i zemlje članice UN, Tajništvo UN-a i Vijeće sigurnosti, kao i na hrabrosti koju su pokazale zaštitne snage Ujedinjenih naroda i agencije UN u obavljanju svojih dužnosti. Duboko žalimo zbog vojnih i civilnih pripadnika UNPROFOR-a koji su izgubili život u obavljanju svoje plemenite zadaće.

U pismu koje sam Vam uputio 19. ožujka 1993. (S/25447) naglasio sam opće gledište Hrvatske prema UNPROFOR-u i pozvao Organizaciju ujedinjenih naroda da poduzme potrebne korake radi povećanja djelotvornosti UNPROFOR-a i postizanja glavnih zadaća Vance-ovog plana.

S tim u vezi htio bih još jednom potvrditi stanovište Republike Hrvatske, te naglasiti slijedeće činjenice i nove situacije koje smatramo životno važnim radi postizanja mirnog rješenja problema uzrokovanih agresijom protiv Republike Hrvatske kao i krizom na cijelom području bivše Jugoslavije.

1. Na cijelom području zona UNPA "sve paravojne, neregularne ili dobrovoljačke jedinice ili osoblje trebalo bi ili povući iz zona UNPA ili, ako stalno borave u njima rasformirati i demobilizirati" što je prije moguće, kako je naglašeno u Vance-ovu planu (S/23280, Aneks III, par. 15d). Sadašnja situacija u zonama UNPA nije u skladu s ovim odredbama. Srpska je milicija teško naoružana i stalno topništvom napada hrvatske civilne ciljeve, uključujući stare obalne gradove kao što su Zadar, Šibenik i Dubrovnik. Ratoborni srpski nacionalisti u zonama UNPA koriste se svojom vojnom moći ne samo radi napada na hrvatske civilne i vojne ciljeve, već i radi teroriziranja umjerenih Srba koji ne žele slijediti njihovu radikalnu politiku. Proces demilitarizacije djelovat će također vrlo pozitivno na mirovni proces u susjednoj Republici Bosni i Hercegovini.

2. Hrvatskoj treba omogućiti da odmah ponovno uspostavi svoju državnu vlast na cijelom području tzv. "ružičastih zona". Moram naglasiti činjenicu da ta područja nisu dio zona UNPA i smatraju se privremenim rješenjem koje je hrvatska dobrovoljno prihvatila. U svom izvještaju S/24188 od 26. lipnja 1992. god. izjavili ste da treba poduzeti korake "kako bi se osiguralo, uz međunarodni nadzor, korak po korak, ponovno uvođenje hrvatske državne vlasti u područje koje je sada pod kontrolom srpskih snaga ...". Gotovo godinu dana poslije usvajanja Rezolucije 767 (1992), kojom su uspostavljene "ružičaste zone", Republika

---

* IZVOR: *Večernji list*, 13. 5. 1993.

Hrvatska još uvijek čeka da UNPROFOR aktivno doprinese postizanju navedenog cilja. Stoga ističem potrebu poduzimanja potrebnih koraka radi ponovnog uspostavljanja hrvatske državne vlasti u "ružičastim zonama".

3. Bitno je da što prije započne vraćanje izbjeglica u njihove domove. To je ne samo političko pitanje od najveće važnosti, već i gospodarsko pitanje. Beskrajna rijeka izbjeglica nameće težak teret hrvatskom gospodarstvu. Republika Hrvatska već je uputila Općoj skupštini i Vijeću sigurnosti brojne dokumente u svezi s ovim pitanjem. Međutim, htio bih još jednom naglasiti da u ovom trenutku Hrvatska zbrinjava više od pola milijuna izbjeglica, od kojih su 250.000 Muslimani iz susjedne Republike Bosne i Hercegovine.

Kako bi napokon započeo proces djelotvornog postizanja navedenih ciljeva, dopustite mi da ukažem na slijedeće potrebne korake:

- a) Potpuna provedba Rezolucije Vijeća sigurnosti 802 (1993) odlučnim mjerama radi pospješjenja pregovora koji se vode pod pokroviteljstvom Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji i to kao prvi korak u procesu demilitarizacije svih zona pod zaštitom UN (UNPA).
- b) Uspostavljanje potpune UNPROFOR-ove kontrole duž međunarodne granice između Republike Hrvatske i SRJ (Srbije i Crne Gore), koja se sada nalazi na području UNPA Istok, kako je naglašeno u Rezoluciji Vijeća sigurnosti 769 (1993) i na taj način pojačanje provedbe rezolucija Vijeća sigurnosti 757 (1992), 787 (1992) i osobito 820 (1993).
- c) Otvaranje glavnih željezničkih i cestovnih prometnica u zonama UNPA, naftovoda i dalekovoda, kao mjera za uspostavljanje povjerenja te zbog njihove logističke važnosti za predstojeću provedbu Vance-Owen-ova plana u Republici Bosni i Hercegovini.
- d) Postavljanje međunarodnih promatrača na granicu između Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine koja se nalazi uz zone UNPA, kako je navedeno u Vašem izvještaju S/24353 (par. 21 i 22), da bi se spriječile vojne aktivnosti protiv tih dviju republika i olakšala provedba Vance-ova plana u Hrvatskoj i Vance-Owen-ova plana u Bosni i Hercegovini.

Vance-ov plan za Hrvatsku i Vance-Owen-ov plan za Bosnu i Hercegovinu glavni su stupovi na kojima počiva taj proces. Uspjeh mirotvorne operacije u Republici Hrvatskoj neposredno je povezan s izgledima za trajni mir u Republici Bosni i Hercegovini i obrnuto. Premda u potpunosti razumijem međusobnu povezanost sadašnjeg mirotvornog procesa u tim dvijema republikama, mirotvorni proces u Hrvatskoj ne bi se smio odlagati zbog razvitka situacije u Bosni i Hercegovini već bi, naprotiv, trebao poslužiti kao uzor za uspješno održavanje i provođenje mira u Republici Bosni i Hercegovini. Nedavni tragični sukobi između hrvatskih i muslimanskih snaga u Republici Bosni i Hercegovini pokazuju da bi svako zakašnjenje podržavanja i, ako se ukaže potreba, prisilne provedbe mirovnih planova moglo još više zamrsiti izgleda na uspjeh.

Republika Hrvatska osobito pozdravlja Rezoluciju Vijeća sigurnosti 815 (1993) u kojoj se izjavljuje da su "zone UNPA sastavni dio područja Republike Hrvatske". To je bitni temelj za gradnju sveobuhvatnog mirotvornog procesa u ovom području i činjenica koju moraju priznati sve strane koje su u sukobu na području bivše Jugoslavije.

Htio bih još jednom naglasiti da Republika Hrvatska smatra mirotvorni proces najpoželjnim sredstvom za postizanje sveobuhvatnog rješenja krize. Ne samo da je presudno sudjelovanje

svih strana u tom procesu, već i njihovo priznanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta svih zemalja članica UN u ovom području. Mi bismo željeli da manjine u državama te regije posluže kao most za miroljubivu suradnju a ne kao casus belli. S tim na umu htjeli bismo Vas izvijesiti da je hrvatska Vlada pripremila skup različitih mjera za uspostavljanje povjerenja koje su posebno usmjerene na normalizaciju stanja u UNPA zonama i postepeno ponovno uključivanje tih područja u Republiku Hrvatsku. Htio bih Vam osobito skrenuti pozornost na nedavno osnovani Državni savjet za normalizaciju hrvatsko-srpskih odnosa i na njegove aktivnosti. S druge strane, oni koji nastavljaju provoditi oružane napade na gradove, civile ili hrvatske vojne ili policijske snage, moraju biti svjesni svoje odgovornosti i trebali bi se napokon naći pred međunarodnim sudom za ratne zločine.

Imajući na umu Rezoluciju Vijeća sigurnosti 815 (1993) kojom se produžava mandat za dodatno privremeno razdoblje koje završava 30. lipnja 1993. god, željeli bismo da se naši prijedlozi ozbiljno razmotre u ponovnom oblikovanju novog mandata UNPROFOR-a. Usrdno se nadam da Republika Hrvatska neće biti dovedena u položaj da preispita svoju odluku o produženju mandata UNPROFOR-a, te bih Vas želio uvjeriti da mi u ovom trenutku ostajemo privrženi mirotvornom procesu pod okriljem Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji", kaže se na kraju pismu predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana.

119. Predsjedavajući Ministarskog vijeća EZ Niels Helveg Petersen: Pismo predsjedniku RH dr. Franji Tuđmanu (12. 5. 1993.)*

**Pismo predsjedavajućeg Ministarskog vijeća Europske zajednice
danskog ministara vanjskih poslova Nielsa Helvega Petersena**

Predsjedavajući Ministarskog vijeća Europske zajednice danski ministar vanjskih poslova Niels Helveg Petersen uputio je pismo predsjedniku Republike Hrvatske dr. Franji Tuđmanu ovoga sadržaja:

"Vaša ekselencijo,

U ime Europske zajednice i njezinih država članica obraćam Vam se u povodu situacije u središnjoj i zapadnoj Bosni i Hercegovini.

Europska zajednica i njezine države članice zaprepaštene su stalnim hrvatskim napadima i nasiljem nad Muslimanima u Bosni i Hercegovini, posebno nedavnim događajima u Ahinićima i Mostaru.

Bosanski Hrvati potpisali su Vance-Owenov mirovni plan, no čini se da se ne ponašaju u skladu s njime. Štoviše, izvještaji o izravnoj hrvatskoj umiješanosti u sukob u Bosni i Hercegovini su uznemiravajući.

Zajednica i njezine države članice već su ranije upozorile hrvatsko vodstvo da za hrvatske europske prijatelje neće biti moguće nastaviti podržavati Hrvatsku ako se nasilje, sukobi i etničko čišćenje, koje su počinili Hrvati, ne zaustavi.

Pri razmatranju razvoja bližih odnosa s Hrvatskom, Zajednica i njezine države članice uzet će u obzir suradnju bosanskih Hrvata kao i hrvatsku suradnju s mirovnim naporima i poštivanje međunarodno prihvaćenih normi ponašanja.

Ako se hrvatsko loše ponašanje nesmanjeno nastavi, međunarodna će zajednica morati raspraviti o poduzimanju strožih mjera protiv Hrvatske, sukladnih onima kojima je odgovoreno na srpsku umiješanost i počinjanje grozota u Bosni i Hercegovini.

Europska zajednica i njezine države članice traže brzo, jasno i konkretno očitovanje, koje bi jasno pokazalo da hrvatsko vodstvo ne samo da čini sve što može zaustaviti krvoproliće u Bosni i Hercegovini, već da u tome i uspijeva."

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 14. 5. 1993.

120. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo Nielsu Helvegu Petersenu predsjedavajućem Ministarskom vijeću EZ (Zagreb, 13. 5. 1993.)*

Pismo Predsjednika Republike Hrvatske

"Ekselencijo,

Primio sam vaše pismo od 12. svibnja 1993. koje mi je upućeno kao predsjedniku Republike sa strane Europske zajednice i njezinih država članica.

Kao što su Europska zajednica i njezine države članice zapanjene najnovijim događajima u Republici Bosni i Hercegovini, tako sam i ja duboko uznemiren i koristim sav svoj utjecaj da bi se okončali tragični događaji u susjednoj državi. Europskoj zajednici i njezinim državama članicama vjerojatno su u cijelosti poznati neki koraci koje sam poduzeo u posljednje vrijeme otkako su izbila neprijateljstva između Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini. Možda će biti suvišno to ovdje ponavljati, ali ću to svejedno ukratko učiniti radi spoznaje Vijeća ministara Europske zajednice.

- 1. Lord David Owen i ja pozvali smo 24/25. travnja 1993. na sastanak u Zagreb gospodina Aliju Izetbegovića i gospodina Matu Bobana, a pratili su ih njihovi vojni zapovjednici. Tom je sastanku bio nazočan i određeni broj dužnosnika UN, UNPROFOR-a i Europske zajednice. Tijekom sastanka, između ostalih odluka, izdata je zapovjed gospodina Izetbegovića i gospodina Bobana svim vojnim postrojbama Armije BiH i Hrvatskog vijeća obrane da odmah obustave neprijateljstva.*
- 2. Potpuno svjesni mogućih katastrofalnih posljedica neprijateljstava između hrvatskih i muslimanskih snaga u BiH, njegova ekselencija Suleyman Demirel i ja smo, tijekom mog državnog posjeta Turskoj krajem travnja, izdali zajednički poziv hrvatskim i muslimanskim vođama da odmah obustave borbe. Mi smo se nadalje složili da će zajednička hrvatsko-turska mirovna misija posredovati u BiH između Hrvata i Muslimana. Misija je spremna to učiniti sljedećih dana.*
- 3. Prošlog je tjedna hrvatski Sabor poslao višestranačku parlamentarnu delegaciju u BiH s ciljem posredovanja među suprotstavljenim stranama, ali su muslimanske snage spriječile pristup delegacije na krizna područja.*
- 4. 9. svibnja 1993. sastao sam se sa gospodinom Ševkom Omerbašićem, muslimanskim vjerskim poglavarom za Hrvatsku i Sloveniju. Složili smo se da će on, zajedno sa nekim hrvatskim dostojanstvenicima, krenuti u BiH sa zadaćom obnove mira i povjerenja između Hrvata i Muslimana.*
- 5. 10. svibnja 1993. poslao sam važnu hitnu poruku gospodinu Izetbegoviću i gospodinu Bobanu, podsjećajući ih na njihov sporazum od 24/25. travnja 1993. i snažno osuđujući nastavljanje vojnih sukoba u BiH, te zahtijevajući od obje strane da prekinu borbe i da se drže svojih obveza.*

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 14. 5. 1993..

6. 11. svibnja 1993. hrvatska je Vlada izdala odlučno priopćenje pozivajući Hrvate i Muslimane u BiH da prekinu borbe koje prijetе teškim posljedicama za oba naroda.
7. 11. svibnja 1993. Hrvatsko vijeće za obranu i nacionalnu sigurnost, pod mojim predsjedavanjem, pozvalo je sve muslimanske i hrvatske vojne formacije, umiješane u sukobe, da odmah prekinu neprijateljstva, budući da ona mogu jedino naškoditi objema stranama u korist srpsko-crnogorskog agresora. Vijeće se suglasilo da predloži gospodinu Izetbegoviću, gospodinu Mili Akmađiću, bosanskom prvom ministru, održavanje sastanka državnih delegacija Hrvatske i BiH u Mostaru u nadi da bi to moglo pomoći okončanju sukoba i uklanjanju napetosti između Hrvata i Muslimana. Bilo je predloženo da sastanku budu nazočni supredsjedatelji Mirovne konferencije o bivšoj Jugoslaviji. Ponudio sam da i sam odem u Mostar, uz značajan osobni rizik, da bih pomogao postizanju pozitivnih rezultata.

Mogu li, uz to, sugerirati da se Europska zajednica i njezine države članice, prije nego što preuranjeno otkrije samo Hrvate u Bosni, upoznaju sa sadržajem sastanka održanog 11. svibnja 1993. u Grudama kojem su bili nazočni časnici UNPROFOR-a, promatrači Europske zajednice i predstavnici Hrvata u BiH, te s priopćenjem generala Philippea Morillona izdanim tijekom tog sastanka, kao i s mjerama za koje je odlučeno da će se provesti.

Koristim ovu priliku da još jednom naglasim neke značajne činjenice.

Hrvatska je bila prva koja je priznala suverenu i neovisnu Republiku Bosnu i Hercegovinu i s njom je uspostavila diplomatske odnose. U tom je pogledu Hrvatska daleko ispred nekih zemalja koje se sada pojavljuju kao najjači zagovaratelji neovisnosti BiH. Hrvatska je isto tako pokazala svoju spremnost da sudjeluje u mirovnim naporima međunarodne zajednice i da poštuje međunarodno prihvaćena pravila ponašanja tijekom teškog razdoblja u kojemu su Ujedinjeni narodi i Europska zajednica pokušavali razriješiti krizu političkim pregovorima i miroljubivim sredstvima. To su Hrvatskoj često puta priznali supredsjedatelji Upravljačkog odbora Međunarodne mirovne konferencije o bivšoj Jugoslaviji.

Dužnost mi je također, Ekselencijo, da Vam skrenem pozornost na činjenicu da Vaše pismo ne razlikuje Republiku Hrvatsku od Hrvata koji žive u BiH. Hrvatska ne može biti ravnodušna prema sudbini i dobrobiti Hrvata koji žive u BiH, ali s druge strane ne može niti biti odgovorna za sve događaje i moguća zlodjela počinjena na teritoriju druge suverene države, tj. za djela koja su na teritoriju koji Republika Hrvatska izravno ne kontrolira navodno počinili Hrvati. Duboko smo uznemireni i osuđujemo svaku povredu ljudskih prava i pravila međunarodnog humanitarnog prava. Ukoliko bi na teritoriju Republike Hrvatske bile uhićene osobe odgovorne za takve zločine, one će biti izručene nadležnim međunarodnim ili nacionalnim sudovima. Međutim, Hrvatska se ne može ni na koji način smatrati odgovornom za djela koja su na stranom teritoriju počinile osobe koje nisu hrvatski državljani.

Moram priznati, Vaša ekselencijo, da sam bio prilično iznenađen novim pravnim standardom koji je Europska zajednica uvela u međunarodno pravo, a koji se spominje u posljednjem odlomku Vašeg pisma. Stoga se s pravom može pitati: kako bilo tko može kriviti Hrvatsku da nije učinila sve da zaustavi krvoproliće u Bosni i Hercegovini, ako je svjestan svih činjenica spomenutih u ovom pismu? Mjerilo prosudbe iskrenosti i primjerenosti poduzetih napora prema njihovoj uspješnosti teško bi se moglo primijeniti na djelovanje Ujedinjenih naroda i Europske zajednice u krizi na području bivše Jugoslavije, a da se ne dođe do vrlo zanimljivih zaključaka.

Želio bih Vas također izvijestiti da hrvatsku politiku prema događajima u Bosni i Hercegovini, te hrvatsko-muslimanskim razmimoilaženjima dijele turski i albanski državni s kojima sam imao priliku razgovarati tijekom nedavnih državnih posjeta.

Njegova ekscelencija Klaus Kinkel, ministar vanjskih poslova Savezne Republike Njemačke, sutra dolazi u Zagreb da bi sa mnom raspravio nedavne događaje. Uvjeravam Vas, Vaša ekscelencijo, da namjeravam s gospodinom Kinkelom raspraviti sva pitanja otvoreno i iskreno, u duhu iskrene suradnje s državama članicama Europske zajednice.

Svesrdno se nadam da će ovo moje pismo razjasniti postojeće nesporazume.

Molim primite, Vaša ekscelencijo, izraze mog najdubljeg uvažavanja.

Predsjednik Republike Hrvatske

dr. Franjo Tuđman

**121.   Ministarstvo obrane Republike Hrvatske: Pismo Vladi
Republike BiH (Zagreb, 18. 5. 1993.) ***

Gojko Šušak: poraz velikosrpske agresije preduvjet mira

U svezi s priopćenjem sa sjednice Vlade Republike BiH od 13. svibnja 1993. Ministarstvo obrane Republike Hrvatske poslalo je pismo veleposlanici Republike BiH u Republici Hrvatskoj Biseri Turković. Pismo prenosimo u cijelosti:

"Molim Vas, da Vašoj Vladi proslijedite ovo pismo, a u svezi sa 'priopćenjem Vlade Republike Bosne i Hercegovine sa sjednice 13. svibnja 1993.' Vlada Republike Hrvatske sa zadovoljstvom konstatira da Vlada Republike Bosne i Hercegovine visoko cijeni činjenicu da je Republika Hrvatska među prvima priznala neovisnost i suverenost Republike BiH, da je Republika Hrvatska oštro reagirala na agresiju na Republiku BiH, koju su izvršile Srbija i Crna Gora, te da je prihvatila veliki broj izbjeglica iz BiH.

Jednako tako sa zadovoljstvom prihvaća opredjeljenje Republike BiH da razvija s Republikom Hrvatskom kao svojim najvećim susjedom ravnopravne dobrosusjedske odnose.

Pozdravljamo i opredjeljenje Vlade Republike BiH o prihvaćanju Vance-Owenova plana cjelovito, ali i u dijelovima u duhu sporazuma Izetbegović-Boban od 25. travnja 1993.

Republika Hrvatska je nastojala i nastojat će pridonositi mirnu rješenju krize na prostoru bivše Jugoslavije, posebice okončanju rata u BiH. S tim u svezi poduprli smo Vance-Owenov plan koji osigurava mir i ravnopravnost svih triju konstitutivnih naroda u BiH, što je osnovni preduvjet mira i svršetka rata u Bosni i Hercegovini.

U svezi s vašim priopćenjem sa sjednice od 13. svibnja 1993., u kojem se navodi niz netočnih podataka, posebice optužaba na račun Republike Hrvatske kojima se ona želi prikazati kao agresor u BiH, želimo istaknuti sljedeće činjenice:

1. Navodi iz točke 1. 'Vlada Republike Hrvatske otvoreno podupire nezakonite akcije nekih postrojba HVO-a u zadnjim sukobima u Mostaru i središnjoj Bosni', nisu točni. U svezi s navedenim ističemo da su nam poznate činjenice o zločinima nad civilnim pučanstvom u selu Ahmićima kod Viteza. Tu su činjenicu potvrdili i predstavnici HVO, pa prema tome nije riječ o zataškavanju. Republika Hrvatska se zauzima da se sve činjenice utvrde što prije uz pomoć međunarodne komisije, te da se počinitelji zločina privedu pravdi. Međutim, zataškavanja ipak ima, ali s vaše strane, primjerice, kad su posrijedi nedavni zločini u hrvatskim selima oko Konjica, kao i zatočenje više od tisuću Hrvata u okolici Zenice.

2. Nije točna, odnosno nije istinita vaša sljedeća tvrdnja: 'Po pouzdanim podacima na teritoriju BiH nalaze se sljedeće postrojbe regularne Hrvatske vojske: 113. splitska brigada i dijelovi brigade iz Metkovića (u predjelu Bune, Dubrave i Stolca), 114. splitska i 123. varaždinska brigada (u području Lašve) i jedna tenkovska postrojba (u predjelu Čvrsnice)', jer se te, kao i ostale postrojbe HV, nalaze na području Republike Hrvatske. U neutemeljenost takvih optužaba mogu se lako uvjeriti međunarodne organizacije (UN i EZ), te

---

* IZVOR: *Glas Slavonije*, 19. 5. 1993.

ih pozivamo da odmah na licu mjesta obave očevid te daju potpuno izvješće. Pri tome se Republika Hrvatska obvezuje na punu suradnju i pomoć.

Da bi bili do kraja precizni, istaknut ćemo: zanemarivo se mali dio postrojba Hrvatske vojske nalazi na graničnom području BiH (na granici Republike Hrvatske) u području Dubrovnika. Te postrojbe su razmještene u skladu s načelima međunarodnog prava i uz znanje međunarodnih organizacija, da bi štitele grad Dubrovnik i okolna mjesta od mogućih napada našeg zajedničkog neprijatelja, srpskog agresora. Pripravni smo, čim zavlada mir i sigurnost na području Republike BiH, povući te postrojbe na područje RH.

U svezi s točkom 3. moramo vas upozoriti da nitko od službenih predstavnika Republike Hrvatske nije govorio o konfederalizaciji Republike BiH u svrhu njezina 'komadanja', već u smislu njezine podjele na pokrajine na osnovi Vance-Owenova plana kao osiguravatelja ravnopravnosti svih triju konstitutivnih naroda u BiH i na taj način očuvanja državnosti Bosne i Hercegovine. Neprekidno zalaganje muslimanskog vodstva za jedinstvenom građanskom državom Bosnom i Hercegovinom te neprihvatanje Hrvata u BiH takve političke opcije služi za to da se Republika Hrvatska optužuje za agresiju te izjednačivanje sa Srbijom i Crnom Gorom. Uz to bi se u međunarodnoj javnosti stekao dojam o građanskom ratu u BiH. To bi bio preduvjet za donošenje odgovarajućih odluka u međunarodnim organizacijama koje bi išle u prilog vašim interesima o stvaranju unitarne građanske Republike Bosne i Hercegovine.

4. Republika Hrvatska ne vodi medijski rat, nego njezin tisak i sredstva javnog informiranja, koji nisu državni, prenose informacije koje dobivaju iz raznih izvora i za koje uredništva smatraju da izražavaju različita gledišta i da daju točne opise činjenica i događaja. Međutim, kao primjer propagandne aktivnosti navodimo vam današnje priopćenje Press centra Armije BiH, u kojem se potpisivanje primirja između generala Petkovića i generala Mladića, na poticaj generala Morillona, navodi kao dokaz i 'kruna' dosadašnje suradnje HVO-a i četnika'. Pri tome se zaboravlja da su također na poticaj generala Morillona takvo primirje potpisali general Mladić i general Halilović prije nekoliko dana.

Iskreno se nadamo da ćete prestati iznositi takve neistinite optužbe kojima se skreće pozornost od biti rata u Republici Bosni i Hercegovini i Republici Hrvatskoj, odnosno od velikosrpske agresije kojoj vi takvim pristupom idete u prilog. Samo njezin konačni poraz jedini je preduvjet mira na prostoru Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine, kao i na čitavom prostoru bivše Jugoslavije", navodi se na kraju pisma, što ga je potpisao ministar obrane Republike Hrvatske Gojko Šušak.

122. Vance-Owenov plan: Sporazum iz Međugorja (Međugorje, 18. 5. 1993.)*

Primjena Mirovnoga plana za Bosnu i Hercegovinu.

"Na sastanku sazvanom od predsjednika Tuđmana, a pod okriljem UNPROFOR-a, u Međugorju 18. svibnja, u prisutnosti, na prvom dijelu sastanka, ministra vanjskih poslova Danske, ministra obrane Španjolske i gospodina Izetbegovića, gospodina Bobana i njihovih delegacija i supredsjedatelja Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, dogovorena su sljedeća poglavlja sporazuma na temelju odlučnosti strana da rade na primjeni Mirovnoga plana za Bosnu i Hercegovinu. S tim na umu, strane su odlučile da djeluju u svrhu prihvaćanja plana od strane bosanskih Srba, na primjeni Vance-Owenova plana u mogućem opsegu, vodeći računa o karakteru odredbaba i trenutačnim okolnostima, kako je dogovoreno u Zagrebu 24. travnja.

I. Privremena provincijska vlada

Privremena provincijska vlada provincija Mostar, Travnik i Zenica ustrojiti će se odmah u skladu sa sljedećim rasporedom (vidi paragraf d Sporazuma o privremenom ustrojstvu).

MOSTAR: Guverner Hrvat, viceguverner Musliman; raspodjela vladajućeg tijela: 5 Hrvata, 3 Muslimana i 2 slobodna.

TRAVNIK: Guverner Hrvat, viceguverner Musliman; raspodjela vladajućeg tijela: 5 Hrvata, 4 Muslimana i jedno slobodno

ZENICA: Guverner Musliman, viceguverner Hrvat; raspodjela vladajućeg tijela: 6 Muslimana, 2 Hrvata i 2 slobodna.

Provincijska policija bit će pod kontrolom provincijske vlade, a sastav će biti u skladu sa strukturom pučanstva na osnovi popisa 1991. godine (vidi paragraf g Sporazuma o privremenom ustrojstvu).

II. Privremeni opunomoćenik za ljudska prava

Dogovoreno je da će privremeni opunomoćenik za ljudska prava biti određen u skladu s raspravom i da će se osnovati Misija za nadgledanje ljudskih prava u mostarskoj, travničkoj i zeničkoj provinciji (vidi paragraf h Sporazuma o privremenom ustrojstvu).

III. Javni pravobranitelj

Dogovoreno je da supredsjedatelji odmah odrede jednog javnog pravobranitelja. Također je dogovoreno da svaka od dviju strana predloži supredsjedateljima jednog javnog pravobranitelja.

IV. Koordinacijsko tijelo

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA5250153:1, 25. 5. 1993.: - Hrvatska zajednica Herceg-Bosna primila je iz Ureda supredsjedatelja Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji tekst sporazuma dogovorenog na sastanku u Međugorju 18. svibnja. Hina je danas primila taj tekst i prenosi ga:

Ponovno je ustvrđeno da će sljedeće osobe činiti Koordinacijsko tijelo kako je dogovoreno u Zagrebu 24. travnja: g. Mate Boban, g. Mile Akmadžić, g. Franjo Boras, g. Alija Izetbegović, g. Ejup Ganić i g. Fikret Abdić. Supredsjedatelji zadržavaju pravo da nakon konzultiranja dviju strana pozovu bosanske Srbe da imenuju tri predstavnika u Koordinacijsko tijelo kada se uvjere da postoje uvjeti za plodnu suradnju.

V. Središnja vlada

Dogovoreno je da se, u skladu s postojećim ustrojstvom Bosne i Hercegovine, učine sljedeće promjene:

Ustanovljava se Vojno vijeće četvorice (vidi poseban vojni sporazum) koje sačinjavaju:

- g. Mate Boban
- g. Alija Izetbegović
- g. Mile Akmadžić
- g. Ejup Ganić

Također je dogovoreno da članovi Koordinacijskog tijela, iako nemaju ustavne ovlasti za tvorbu privremenog predsjedništva, neće, unatoč tomu, držati mjesta u Vladi Bosne i Hercegovine. Prema tomu, izabrani članovi će napustiti svoja mjesta.

Dogovoreno je da gospodin Prlić bude predsjednik Vlade. Gospodin Prlić će, nakon sastanka i konzultacija, predložiti izbalansiranu vladu, uključujući članove ostalih strana, Koordinacijskom tijelu na prihvaćanje.

Ako ne bude konsenzusa, supredsjedatelji MKBJ bit će pozvani da riješe razlike.

Neovisno o ovom sporazumu, stalni predstavnik Bosne i Hercegovine u Ujedinjenim narodima g. Muhamed Saćirbej nastaviti će s radom.

Veleposlanik u Washingtonu bit će zamijenjen i imenovan od strane hrvatske delegacije koja će predložiti i ambasadora u Bonnu. Nedavno određeni veleposlanik u Parizu ostati će na toj dužnosti.

VI. Vojni sporazum

Generali Petković i Halilović složili su se da oni još nisu bili u mogućnosti provesti sporazum koji su potpisali 25. travnja u Zagrebu i 12. svibnja u Međugorju. Složili su se da će to učiniti sada, odmah i u potpunosti. Sporazumjeli su se da će prvi korak u tom procesu biti prestanak neprijateljstava na području pod njihovom kontrolom, s nastupanjem 19. svibnja u 12 sati, praćeno razdvajanjem snaga i povlačenjem u vojarnje njihovih snaga, kao i provedba ostalih mjera predviđenih sporazumom od 12. svibnja. Nadalje, kada se situacija u zemlji smiri, oni će ustrojiti strukture zajedničkog zapovjedništva shodno odredbama sporazuma od 25. travnja. Dogovorili su i to da rade pod upravom Vojnog vijeća u kojem su predsjednik g. Mate Boban, g. Alija Izetbegović, g. Mile Akmadžić i g. Ejup Ganić.

VII. Oslobođanje zatočenih

Dogovoreno je da se sve osobe koje su još zatočene odmah oslobode a preporuke Zajedničke komisije, ustanovljene ovim zaključkom, provoditi će se u dobroj volji. Voditelj Zajedničke komisije je Jan Egeland, državni sekretar, Ministarstvo vanjskih poslova Norveške, zamjenik g. Stoltenberga.

VIII.

Sljedeće Koordinacijsko tijelo održat će se tijekom tjedna koji počinje 24. svibnjem i u tom tjednu supredsjedatelji očekuju da posjete Beograd.

123. Narodna skupština Republike Srpske: Deklaracija o nastavku mirovnog procesa (19. 5. 1993.)*

Uvažavajući potrebu da se politički, etnički i vjerski sukobi između tri naroda i građanski rat u bivšoj Bosni i Hercegovini okončaju pronalaženjem trajnog i stabilnog političkog rješenja i tako prestanu patnje civilnog stanovništva,

Smatrajući da normalan i organizovan život može biti izgrađen samo na osnovama prava naroda na samoopredjeljenje na osnovu koga svaki narod ima pravo da samostalno odredi svoj politički status, ekonomski, socijalni i kulturni razvoj,

Ocjenjujući da se mirovni pregovori mogu efikasno voditi samo nakon obustave neprijateljstava i uspostavljanje trajnog primirja,

Uzimajući u obzir realno stanje u Republici Srpskoj, rezultate upravo provedenog referenduma, te činjenicu da Vens-Ovenov plan nije prihvaćen i imajući u vidu tok dosadašnjeg mirovnog procesa,

Narodna skupština Republike Srpske, na osnovu člana 70. stav 1. točka 2. ustava Republike Srpske, na svom zasjedanju održanom 19. maja 1993. godine donosi

Deklaraciju o nastavku mirovnog procesa

I

Republika Srpska je zaustavila sva vojna dejstva svojih oružanih snaga i spremna je da uspostavi trajan mir u skladu sa sporazumima o primirju koji su zaključeni sa drugim stranama u sukobu.

II

Republika Srpska se zalaže za nastavljanje mirovnog procesa i izražava svoju spremnost za učešće u svim mirovnim inicijativama, te poziva sve istaknute ličnosti međunarodnog političkog života da se aktivno uključe u rješavanje krize i ratnog sukoba u bivšoj Bosni i Hercegovini davanjem novih mirovnih predloga i rješenja.

III

Svi centralni i lokalni organi Republike Srpske će aktivno i u dobroj namjeri raditi na nastavku i daljem unapređenju mirovnog procesa.

Narodna skupština ovlašćuje svoju delegaciju da kao predstavnik republike Srpske nastavi dalje mirovne pregovore.

IV

Ova deklaracija stupa na snagu danom donošenja a objaviće se u „Službenom glasniku Republike Srpske“

---

* IZVOR: *Službeni glasnik Republike Srpske*, godina 2., broj 6, Sarajevo, 20. 5. 1993.

Broj 02-617/93

19. maja 1993. godine

Predsjednik

Narodne skupštine

Mr Momčilo Krajišnik

124. Narodna skupština Republike Srpske: Odluka o proglašenju rezultata referenduma (19. 5. 1993.)*

Na osnovu člana 70. stav 1. točka 5 Ustava Republike Srpske, čl. 1, 2, 15. i 16 Zakona o referendumu i člana 114. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srpske, Narodna skupština Republike Srpske na svom zasjedanju održanom 19. maja 1993 godine, donosi

Odluku o proglašenju rezultata referenduma koji je održan 16. i 17. maja 1993. godine

I

Usvaja se Izvještaj Komisije za sprovođenje referenduma, koji je u Republici Srpskoj održan 15. 16. i 17. maja 1993. god., a za građane Republike koji borave na teritoriji SR Jugoslavije i inostranstvu 16. i 17. maja, na kome su se građani Republike izjašnjavali o referenduskim pitanjima: «Da li ste za Vens-Ovenov plan» i «Da li ste za samostalnu Republiku Srpsku sa pravom Republike da stupa u ravnopravne odnose sa drugim narodima i državama».

Izvještaj Komisije za sprovođenje referenduma predstavlja sastavni dio ove odluke.

II

Na osnovu Izvještaja Komisije za sprovođenje referenduma utvrđuje se i proglašava:

- a) građani Republike većinom od 1.060.348 glasova ili 83,26% od ukupno upisanih glasača, odnosno 96% od izašlih glasača, nisu prihvatili Vens-Ovenov plan,
- b) građani Republike su se većinom od 1.061.140 glasova ili 88,37% od ukupno upisanih glasača, odnosno 96% izašlih glasača, izjasnili za samostalnu Republiku Srpsku sa pravom Republike da stupa u ravnopravne odnose sa drugim narodima i državama.

III

Na osnovu navedenih rezultata Narodna skupština ocjenjuje i zaključuje da je referendum potpuno uspio, da se narod Republike slobodno, politički zrelo i odgovorno izjasnio i odlučio da je Vens-Ovenov plan u predloženom vidu i sadržaju neprihvatljiv, a da je opstanak i samo stalan državno pravni razvoj Republike njegova izričita želja i odluka.

IV

Narodna skupština zaključuje da su pregovori nezamjenjiv i jedino prihvatljiv način za okončanje građanskog rata u bivšoj Bosni i Hercegovini i na pronalaženju pravednog i trajnog političkog rješenja, te da mirovni proces treba intenzivno nastaviti uz uzimanje u obzir nekih pozitivnih strana i rješenja predloženog plana.

---

* IZVOR: *Službeni glasnik Republike Srpske*, godina 2., broj 6, Sarajevo, 20. 5. 1993.

Narodna skupština ovlašćuje delegaciju da nastavi kontinuirano i aktivno učešće u mirovnom procesu i zaključuje da je neophodno da ona u pregovorima nastupa kao zvanično predstavništvo Republike srpske.

Komisija za ustavna pitanja će razmotriti način i oblik ustavnopravnog izražavanja referendumskih odluka i na osnovu toga predložiti donošenje odgovarajućih akata.

VI

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u «Službenom glasniku Republike Srpske».

Broj 02-616/93

19. maja 1993. godinine

Predsjednik

Narodne skupštine

Mr Momčilo Krajišnik, s. r.

**125. Pet članica Vijeća sigurnosti UN: Zajednička izjava o BiH
(22. 5. 1993.)***

Zajednička izjava saveznika o BiH

"Francuska, Ruska Federacija, Španjolska, Velika Britanija i Sjedinjene Amerike Države duboko su zabrinute zbog nastavka sukoba u Bosni i Hercegovini, unatoč gorljivim nastojanjima međunarodne zajednice i supredsjedatelja Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, a koje u potpunosti podržavaju, za obustavu rata.

Nastavit ćemo žurno raditi kako bismo obustavili taj užasan rat i postigli trajno i pravedno rješenje.

Dijelimo zajednička stajališta o najučinkovitijim mjerama koje trenutno moramo poduzeti. Te bi mjere trebale voditi k provedbi odgovarajućih rezolucija Vijeća sigurnosti to razradi daljnjih koraka koje valja poduzeti.

1. HUMANITARNA POMOĆ. Nastavit ćemo pružati humanitarnu pomoć pučanstvu Bosne i Hercegovine te čvrsto zahtijevati od svijih strana da bez zapreka dozvole prolaz humanitarnoj pomoći.

2. SANKCIJE. Sve članice Ujedinjenih naroda dužne su strogo nametati gospodarske sankcije koje je Vijeće sigurnosti UN uvelo protiv Srbije i Crne Gore, sve do ispunjenja uvjeta potrebnih za ukidanje sankcija, koji su utvrđeni Rezolucijom 820 Vijeća sigurnosti, uključujući i povlačenje postrojbi bosanskih Srba sa silom okupiranih područja.

3. ZATVARANJE GRANICA. Primili smo k znanju obećanje beogradskih vlasti da će zatvoriti svoju granicu prema Bosni i Hercegovini kako bi primorale bosanske Srbe na prihvaćanje mirovnog plana. Nadziremo poštuje li se stvarno zatvaranje granice. Iako prvotnu odgovornost za provedbu takvih mjera preuzima Beograd, spremni smo sudjelovati u toj akciji, primjerice raspoređivanjem promatrača duž granice, pružanjem usluga tehničkih pregleda ili provedbom zračne kontrole. Također smo primili k znanju spremnost vlasti iz Zagreba da se provede nadzor granice između Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

4. ZAŠTIĆENE ZONE. Ideja "zaštićenih zona" u Bosni i Hercegovini, prema prijedlogu Francuske i drugih zemalja, mogla bi biti vrijedan doprinos. Nastojat ćemo da Vijeće sigurnosti UN što prije usvoji novu rezoluciju o kojoj se sada raspravlja. Velika Britanija i Francuska zajedno s drugim državama već su rasporedile svoje snage u okviru UNPROFOR-a u "zaštićenim zonama". Postrojbe drugih zemalja, uključujući Španjolsku i Kanadu, igraju značajnu ulogu na terenu. Ruska Federacija razmišlja o upućivanju svojih snaga u BiH, pored svojih postrojbi već raspoređenih u Hrvatskoj. Sjedinjene Države spremne su održati obećanje da pomognu zaštititi snage UNPROFOR-a u slučaju da ove budu napadnute i da takvu akciju zatraže. Daljnji bi doprinosi drugih zemalja bili dobrodošli.

5. ZONA ZABRANE LETOVA. Treba nastaviti nametati zonu zabrane letova iznad Bosne i Hercegovine.

---

* IZVOR: I. Bandić. *Washingtonski sporazumi. Pretpostavke – akteri – ciljevi*. Magistarski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, 2001., Dokumentacija.

6. SUD ZA RATNE ZLOČINE. Podržavamo brzu uspostavu suda za ratne zločine, kako bi se počinitelji zločina izveli pred lice pravde.

7. TRAJAN MIR. Rješenje bosanskohercegovačkog sukoba putem pregovora, temeljeno na Vance-Owenovu mirovnom procesu i na pojačanoj međunarodnoj suradnji i naporima, predstavlja način za postizanje trajnog mira. Francuska, Rusija, Španjolska, Velika Britanija i SAD pomagat će i aktivno sudjelovati u trajnom politikom procesu do postizanja tog cilja. Ukoliko strane odluče hitno provesti zajednitki dogovorene klauzule Vance-Owenova plana, pružit će im se pri tome podrška.

8. SREDNJA BOSNA I HERCEGOVINA. Duboko smo zabrinuti zbog sukoba između bosanskih Hrvata i snaga bosanske vlade te "etničkog čišćenja" s time u svezi; stoga se slažemo da se Hrvatskoj uputi upozorenje da, bude li pomagala snage bosanskih Hrvata u tom sukobu, može biti kažnjena uvođenjem sankcija međunarodne zajednice.

9. OGRANIČENJE SUKOBNA. Usko ćemo surađivati na jačanju napora za ograničenje sukoba i spriječavanje tirenja sukoba na susjedne zemlje. Takav bismo razvoj događaja držali krajnje ozbiljnim.

10. BIVŠA JUGOSLAVENSKA REPUBLIKA MAKEDONIJA. Bitno je da svi u regiji shvate da bi agresija na područje bivše Jugoslavenske Republike Makedonije donijela ozbiljne posljedice. Podržat ćemo pojačanu nazočnost međunarodnih promatrača u toj zemlji u dogovoru s vlastima a Skopju. Sjedinjene Države predviđaju da i one sudjeluju u toj akciji.

11. KOSOVO. Zalažemo se za pojačanu nazočnost međunarodne kontrole na Kosovu. Međunarodni standardi ljudskih prava trebaju se strogo poštivati u bivšoj autonomnoj pokrajini Kosovo, iako ne podržavamo proglašenje o nezavisnosti te pokrajine.

12. HRVATSKA. Jednake primjedbe odnose se i na hrvatska područja nastanjena srpskim pučanstvom. Radit ćemo na obnovi i jačanju mandata snaga UNPROFOR-a. Hrvatska vlada i lokalne srpske vlasti trebaju održati prekid vatre i nastaviti konstruktivni dijalog za rješenje praktičnih, gospodarskih, te konačno i političkih problema među njima.

13. DALJNJE MJERE. Držat ćemo otvorenim opcije za nove i strože mjere, od kojih niti jedna nije unaprijed predviđena niti isključena.

Mi, pet članica Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda čvrsto smo jedinstvene i čvrsto spremne trenutno poduzeti ove mjere. Usko ćemo surađivati s Ujedinjenim narodima te odgovarajućim regionalnim organizacijama kako bismo proveli ova nastojanja".

**126. Predsjednik HZ HB mr. Mate Boban: Pismo predsjedniku
Predsjedništva BiH Aliji Izetbegoviću. (Mostar, 31. 05. 1993.)***

Zaustavite bezumlje!

MOSTAR - U povodu najnovijih događaja i alarmantnih izvješća iz Sarajeva o maltretiranju i neshvatljivo lošem odnosu prema Hrvatima u tome gradu, predsjednik HZ Herceg-Bosne mr. Mate Boban uputio je pismo predsjedniku Predsjedništva BiH Aliji Izetbegoviću. U pismu stoji:

Tražim i molim Vas osobni utjecaj poradi sprečavanja svih onih postupaka koji mogu proizvesti negativne posljedice po ionako vrlo narušene suodnose Hrvata i Muslimana.

Zagrebačka izjava i međugorska konkretizacija njezina provođenja, dosljedno poštovanje i izvršenje obveza jedini su mogući način razrješenja svih pitanja i suzbijanja apsurdnih i pogubnih napetosti. Sve ono što se događa Hrvatima u Sarajevu, stalna optuživanja još od početka rata da su za stanja u tome gradu krivi oni, uz istodobno utjerivanje straha odvođenjem civila na kopanje rovova, čak i na "ničiju zemlju", samo navodi na poznate riječi kao u Danteovu "Paklu": »Svi vi koji ovamo ulazite, ostavite svaku nadu!« Zar ja to ideal države? Gdje su tu sloboda, pravo i sigurnost? U svom dostojanstvu u obrani svoje samobitnosti i pripadnosti svojoj zemlji Hrvati u Sarajevu neće biti niti poniženi, niti uvrijeđeni.

Gospodine Izetbegoviću, ne mislite li i Vi da svi tragični nesporazumi kojima svjedočimo svakodnevno ruše mogućnost suživota naših dvaju naroda, a istodobno sprečavaju međunarodnu javnost na jače i djelotvornije učinke? Ne mislite li i Vi da podmetanja i laži ne mogu biti temelj života ni za koga, pa ni za Vaš narod? Nije li vrijeme da i Vi prihvatite i razumijete da više nikada nikome i nigdje Hrvatica i Hrvat neće pristali da budu neslobodni i neravnopravni?

Nije li vrijeme da i Vi cjelinu hrvatske žrtve za BiH prestanete smatrati borbom za nekoga drugog i nešto drugo osim za državu Bosnu i Hercegovinu? Nije li vrijeme da prestanete ne priznavati istinu da je Herceg-Bosna sastavnica cjelovite BiH, a naša borba pokušaj da je iznova sagradimo na čvrstim i jasnim temeljima?

Smatram Vas najodgovornijim sugovornikom koji može - ako to hoće - sve učiniti da se zajednički interes reintegrira, očvrstne i da se osposobimo za obranu i uspostavu zajedničke države. Zaustavite, dakle, sa svoje strane ovo bezumlje i bezumnike i znajte da ćete u nama uvijek imati iskrenog i odlučnog suputnika na ovome križnom putu.

Vama, gospodine Izetbegoviću, i svim vjernicima islamske vjere u BiH i izvan nje čestitam Kurban-bajram, blagdan žrtve, koja je preduvjet mira u nama i oko nas, kaže se na kraju pisma Mate Bobana upućenoga Aliji Izetbegoviću.

---

* IZVOR: *Večernji list*, 1. 6. 1993.

127. Vojni zapovjednici triju strana u BiH: "Generalni sporazum o prestanku sukoba u Bosni i Hercegovini" (Sarajevo, 15. 6. 1993.)*

Tekst Generalnog sporazuma o prestanku sukoba u Bosni i Hercegovini od 15. juna/lipnja 1993.

DOLJE POTPISANI PREDSTAVNICI STRANA.

Razmatrajući odluke Savjeta Bezbjednosti Ujedinjenih Nacija koje se tiču bivše Jugoslavije, posebno rezolucije 824 i 836 (1993), i sve ostale relevantne rezolucije.

Dalje priznavajući hitnost trenutne situacije i želeći da okončaju konflikt u Bosni i Hercegovini bez daljeg odlaganja,

DOGOVORILI SU se slijedeće:

Član I

Prestanak neprijateljstava

1. Počevši od 1200 sati 18. juna/lipnja 1993. godine, sve tri Strane će izdati pisane naredbe svojim snagama o prestanku vatre i zamrzavanju vojnih aktivnosti, uključujući vojne pokrete, razvoj jedinica i dalju fortifikaciju.
2. Svaka Strana će obezbjediti da ovakve naredbe budu potpisane od strane glavno-komandujućeg vojske te Strane, Ovakve naredbe će dostaviti ovlašteni predstavnici glavnokomandujućeg lično komandantima brigada.
3. Strane će pružiti UNPROFOR-u svoju punu saradnju u nadgledanju prestanka neprijateljstava. Nadalje, svaki komandant brigade svake Strane pripremiće dnevni izvještaj svom glavnokomandujućem koji će sadržavati sve detalje o vojnoj situaciji i naporima da se prestanak neprijateljstava sprovede u djelo. Sve strane moraju smjesta prijaviti UNPROFOR-u kršenja prekida vatre.
4. Sve rasprave o prestanku neprijateljstava i drugim stvarima biće vodjene na Mješovitoj vojnoj radnoj grupi. Strane se slažu da za hitne stvari (po ocjeni UNPROFOR-a), imaju ovlaštene predstavnike koji su na raspolaganju 24 sata dnevno.
5. Na Mješovitoj vojnoj radnoj grupi u nastavku diskusije biće raspravljene, na što praktičniji način, odluke o vremenu i mjerama za razdvajanje snaga.

Član II

---

* IZVOR: HDA, *Registrar: IZM PROZOR 4722.* Vojni zapovjednici triju strana u BiH na sastanku održanom pod predsjedanjem zapovjednika UNPROFOR-a Larsa-Erica Wahlgrena, na sarajevskom aerodromu 15. 6. 1993. potpisali su sporazum o prekidu vatre i zaustavljanju sukoba u BiH

Osnovne odredbe

1. Generalni sporazum uključuje odredbe o prestanku neprijateljstava sadržane u Članu I i osnovne odredbe sadržane u ovom članu. Sve odredbe Generalnog sporazuma su u pravnoj vezi.
2. Sve Strane garantuju svoju punu podršku Generalnom sporazumu. Bilo kakvo ometanje sporovodjenja u djelo bilo koje odredbe od bilo koje Strane biće ocijenjeno kao kršenje Generalnog sporazuma.
3. Strane priznaju da ukoliko UNPROFOR-u ne obezbijede slobodu kretanja, ili ukoliko ne ispoštuju slovo i duh ovog sporazuma, razmjешtanje snaga UNPROFOR-a, njihova sigurnost i operacije će biti direktno ugrožene.
4. Sve Strane priznaju da su pod obavezom, izmedju ostalog:
  - (a) uslovima svih prijašnjih potpisanih sporazuma, ukoliko sve tri strane u prisustvu UNPROFOR-a ne odrede da te odredbe više nisu primjenjive;
  - (b) uslovima ženevskih konvencija od 12. avgusta 1949. i Dodatnim protokolima, kao i drugim instrumentima ratnog prava i zaštitom ljudskih prava;
  - (c) da dozvole dostavljanje humanitarne pomoći i slobodu kretanja predstavnicima međunarodnih humanitarnih organizacija uz uobičajene mjere kontrole;
  - (d) onemogućavanja korištenja vode, gasa i struje kao oružja i potvrdno podržavaju napore da se oprave i održavaju objekti koji omogućavaju snabdijevanje vodom, gasom i strujom.
  - (e) da dostave drugim Stranama spiskove sa svim ratnim zarobljenicima i poginulim koji se nalaze u njihovoj vlasti, kao i njihove lokacije.
5. Strane su saglasne da nastave pregovore, pod pokroviteljstvom UNPROFOR-a, u namjeri da riješe krizu.

Ovaj Generalni sporazum stupa na snagu danom potpisivanja i ostaje na snazi do odluke sve tri strane u prisustvu UNPROFOR-a..

SAČINJENO NA Sarajevskom aerodromu 15.juna/lipnja 1993, godine u prisustvu UNPROFOR-a.

POTPISNICI:

General potpukovnik Ratko Mladić

General Rasim Delić

General Milivoj Petković

SVJEDOCI UNPROFOR-a:

General potpukovnik Lars-Eric Wahlgren' Zapovjednik snaga

Cedric Thornberry Zamjenik šefa misije

General potpukovnik Philippe Morillon, Zapovjednik UNPROFOR-a za BiH

**128. Ministri vanjskih poslova zemalja Europske zajednice:
suglasnost o "temljenim načelima" za rješavanje sukoba u BiH
(Kopenhagen, 20. 6. 1993.)***

**Na ministarskom sastanku EZ-a razmotrene implikacije novog mirovnog
plana za BiH**

Ministri vanjskih poslova zemalja članica Europske zajednice na svom su jučerašnjem sastanku u Kopenhagenu postigli suglasnost o "temljenim načelima" koja moraju biti poštivana pri rješavanju sukoba u BiH, zaključivši da jedno od tih načela mora biti i "očuvanje teritorijalnog integriteta BiH".

Lord David Owen, izaslanik EZ-a na mirovnim pregovorima, izvijestio je ministre o situaciji u BiH u sklopu priprema za današnji sastanak šefova država ili vlada članica Zajednice.

Na sastanku je istaknuto kako zbog nastavka borbi i pogoršanja situacije postoji neodložna potreba okončavanja rata koji traje već gotovo 15 mjeseci.

Ocjenjujući novopredloženi mirovni plan za BiH oni su ustvrdili da prijedlog stvaranja tri teritorijalne jedinice ne mora voditi do raspada republike i proširenja Srbije i Hrvatske na račun Muslimana. "To je temeljno. Mi radimo na očuvanju BiH kao jedne države", kazao je danski ministar vanjskih poslova Niels Helveg Petersen.

Lord Owen je naglasio kako dio onog pod čime se misli na "teritorijalni integritet" jest zamisao da "teritorij ne bude zadobijen silom", implicirajući da bi muslimansko prihvaćanje tog plana sačuvalo taj integritet.

Prema izjavama iz diplomatskih krugova, koje prenosi agencija Reuter, prošlotjedno odustajanje od Vance-Owenovog plana nije ministrima EZ ostavilo drugi izbor nego da prihvate srpska osvajanja, stoga će oni zatražiti od lorda Owena da u pregovorima ishodi što povoljnije rješenje za Muslimane i da se bilo kakav novi sporazum ojača jamstvima zaštite ljudskih prava i drugim elementima iz napuštenog plana.

U okviru dogovorene podrške Muslimanima, na sastanku je, prema riječima šefa danske diplomacije, odlučeno da se Hrvatima uputi "ozbiljno upozorenje" zbog nastavljanja borbi, a najavljeno je i pooštavanje sankcija protiv Srbije i Crne Gore.

Na sastanku su šefovi diplomacija zemalja EZ izrazili punu podršku naporima lorda Owena i Thorvalda Stoltenberga i zatražili od njih da nastave s naporima na ovtjednom nastavku mirovnih pregovora u Ženevi.

Očekuje se da će sudionici dvodnevnog sastanka na vrhu EZ, koji danas počinje u Kopenhagenu, detaljnije formulirati načela s kojima bi se trebao ojačati eventualni sporazum o okončanju rata u BiH.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA6210021:1, 21. 6. 1993.

129. Predsjednik HZ HB Mate Boban: Pismo svjetskim dužnosnicima (Mostar, 22. 6. 1993.) *

Pismo predsjednika Hrvatske zajednice Herceg-Bosne Mate Bobana

Predsjednik Hrvatske zajednice Herceg-Bosne Mate Boban uputio je jučer pismo glavnom tajniku Ujedinjenih naroda Boutrosu Boutrosu Ghaliu, Predsjedniku Sjedinjenih Američkih Država Billu Clintonu, Predsjedniku Vijeća Sigurnosti UN Don Juan A. Yanez-Barnuevu, Predsjedniku Vijeća ministara vanjskih poslova Europske zajednice Nielsu Helvegju Petersenu, supredsjedateljima Konferencije o bivšoj Jugoslaviji Thornvaldu Stoltenbergu i lordu Davidu Owenu, u povodu tragične situacije hrvatskog pučanstva u Bosni i Hercegovini te u povodu novih hrvatskih inicijativa za mirno razrješenje krize, izviješćeno je večeras iz Ureda Predsjednika Hrvatske zajednice Herceg-Bosne.

Mate Boban u svom pismu navodi:

"Politička motrišta Hrvata Bosne i Hercegovine bila su i ostala jasna i nedvojbeno. Bosna i Hercegovina treba i može biti, kao neovisna i međunarodno priznata te kao subjekt međunarodnog prava, uređena samo kao zajednica tri konstitutivna naroda, s jednakim pravima na Bosnu i Hercegovinu i pravom na sebe u njoj. Unutarnji ustroj može biti definiran jedino kroz potpuno i pravedno zadovoljenje političke volje sva tri naroda. Vanjske granice Bosne i Hercegovine smatramo neupitnim i nepovredivim, dočim unutarnje crte razgraničenja mogu i moraju biti predmet političkih pregovora. U tom smislu sveukupan angažman hrvatskog izaslanstva na mirovnim pregovorima o Bosni i Hercegovini, pod visokim pokroviteljstvom Ujedinjenih naroda i Europske zajednice, koji traju već dvadeset mjeseci, bio je od samog početka vrlo konstruktivan i od najviših međunarodnih čimbenika vrlo štovano.

U konstruktivnim nastojanjima našega izaslanstva da se dođe do prihvatljivog političkog rješenja krize, nismo nailazili na potporu kod druga dva čimbenika u ovom sukobu. Podsjećam da je hrvatska strana prva potpisala Vance-Owenov mirovni plan, smatrajući ga jednim od mogućih modela političkog ustroja Bosne i Hercegovine. Zbog neučinkovitosti međunarodne zajednice da provede plan iza kojeg je i sama stala, odnosno opstrukcije druge dvije strane u samoj BiH da ga iskreno prihvate, hrvatska je strana voljna nastaviti mirovne pregovore temeljem novih prijedloga, iznesenih od relevantnih međunarodnih čimbenika, uključivo i vas.

Ti prijedlozi idu ka konstituiranju Bosne i Hercegovine kao državne zajednice tri naroda i njihovih teritorijalno-političkih cijelina. Hrvatska će strana na mirovnim pregovorima u Ženevi iznijeti svoje motrište temeljnih načela konstituiranja takve zajednice. Po napatku supredsjedatelja Mirovne konferencije Torvalda Stoltenberga i lorda Davida Owena, a temeljem zaključaka sastanka održanog 16. lipnja u Ženevi, najviši politički predstavnici hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini obavili su konzultacije glede svojih prijedloga s najvišim političkim predstavnicima muslimanskog i srpskog naroda. U tim razgovorima ustanovljen je visok stupanj suglasnosti te je utvrđena visoka razina spremnosti sve tri strane da se rat prekine i otpočne stvaranje i učinkovit proces političkog razrješenja krize.

---

* IZVOR: *Večernji list*, 23. 6. 1993.

Na tom putu, dakako, postoje još uvijek značajne prepreke. Dio političkog vodstva muslimanskog naroda ovih dana jasno eksplicira odsustvo volje za iznalaženje mirnog rješenja krize, te nastoji ratom i agresijom odgovoriti na opetovane pozive na mir i suradnju. Predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine, nepotvrđenog mandata od 20. prosinca 1992., gospodin Alija Izetbegović, voditelj je te struje muslimanskog političkog vrha, te ga hrvatski narod i njegovo političko vrhovništvo smatraju najodgovornijim za nastavak rata i agresiju na hrvatski narod u Bosni i Hercegovini.

Najviši hrvatski politički interes je mir i sloboda za sve narode i građane Bosne i Hercegovine. Na pragu smo mogućeg postizanja tog cilja.

Tražim da upotrijebite sav svoj utjecaj i omogućite dovođenje sve tri strane za pregovarački stol, odmah i bez preduvjeta na tlu Bosne i Hercegovine. To je jedini način zaustavljanja ove strašne tragedije, kataklizmičke po svojim posljedicama za sva tri naroda Bosne i Hercegovine te šireg područja Europe. Hrvati Bosne i Hercegovine i njihovo političko vrhovništvo stoje vam glede toga na potpunoj usluzi", navodi se na kraju pisma Predsjednika Hrvatske zajednice Herceg-Bosne Mate Bobana.

130. MKBJ: Devet ustavnih načela za BiH (Ženeva, 23. 6. 1993)*

Devet ustavnih načela za BiH

ŽENEVA - Francuska novinska agencija France presse objavila je dokument, za koji kaže da je povjerljiv, a sadrži ustavna načela koja su u srijedu u Ženevi dogovorili, supredsjedatelji Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji s čelnicima Hrvata i Srba iz Bosne i Hercegovine Radovanom i Karadžićem i Matom Bobanom.

Prema francuskoj agenciji, taj dokument ima sljedećih devet točaka:

1. Bosna i Hercegovina bit će konfederacija republika. Ustav će priznati tri konstitutivna naroda, a većinu funkcija vlasti obnašat će same republike.
2. Republike neće moći sklapati sporazume sa stranim državama ili međunarodnim organizacijama ako bi time mogla štetiti drugim republikama.
3. Sloboda prometa bit će dopuštena u cijeloj Bosni i Hercegovini i zajamčena djelomično međunarodnim nadzorom.
4. Sva pitanja od vitalnog interesa za svaki konstitutivni narod i njihove republike trebaju biti riješena ustavima republika i ustavnim tripartitnim sporazumom koje je moguće mijenjati jedino konsenzusom.
5. Republike moraju imati zakonodavne institucije izabrane demokratskim putem, te mora ju demokratski birati izvršno tijelo i nezavisne pravne institucije. Predsjedništvo konfederacije činit će tri predsjednika republika.

Postojat će konfederalno vijeće ministara sastavljeno od 9 članova, po 3 iz svake republike. Predsjednik konfederalnog vijeća bit će premijer. Konfederalno vijeće obu hvaćat će ministra vanj skih poslova. Mjesto pre mijera i mirtistra vanj skih poslova obnašat će naizmjenično predstavnici triju republika; o dužini mandata dogovorit će se sporazumno tri republike.

Konfederalni parlament birat će se posrednim glasovanjem putem zakonodavnih organa triju republika. Prve izbore nadzirat će Ujedinjeni narodi, Europska zajednica i KESS.

6. Ustavni sud s po jednim članom iz svake republike mora riješiti sporove između republika i konfederacije te između republika. U slučaju da ustavni sud ne može riješiti razmirice konsenzusom, strane će se morati obratiti Prizivnom sudu sastavljenom od 5 sudaca Međunarodnog suda pravde biranih ždrijećom.

7. Bosna i Hercegovina postupno će se demilitarizirati pod kontrolom Ujedinjenih naroda i Europske zajednice.

8. Temeljna načela ljudskih prava moraju biti unesena u ustav koji će njihovu provedbu osigurati puteni domaćih i međunarodnih mehanizama.

9. Izvjestan broj instrumenata međunarodne kontrole bit će predviđen ustavom i važit će sve dok se tri republike ne sporazume konsenzusom o njihovu ukidanju.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 26. 6. 1993.

**131. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo
Predsjedništvu Republike BiH (Zagreb, 25. 6. 1993.)***

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman poslao je i petak sljedeće pismo Predsjedništvu Bosne i Hercegovine.

"Hrvatska javnost s velikim ogorčenjem i zabrinutošću prati već duže vrijeme sukobe između HVO i Armije BiH koji su se izrodili u otvorenu agresiju i zlodjela muslimanske vojske - Armije Bosne i Hercegovine - nad hrvatskim narodu u dijelovima BiH koji su prema Vance-Owenovom planu područja na kojima je trebala biti uspostavljena demokratska vlast srazmjerno odnosima većinskog hrvatskog i drugih naroda u okviru konačnog ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine.

Posljednjih dana primam alarmantne pozive predstavnika hrvatskog naroda i lokalnih vlasti, svjetovnih i crkvenih ustanova iz srednje Bosne koji upućuju pozive da Hrvatska učini sve što je moguće da se zaustavi tragedija hrvatskog naroda u Zenici, Kaknju, Vitezu, Busovači, Kiseljaku, Kreševu, Travniku, Konjicu i na području Žepče i Usore, gdje se provodi potpuno etničko čišćenje uz razaranje naselja i masakre civilnog stanovništva. Do sada je već preko sto tisuća Hrvata u izbjeglištvu ili u smrtnoj opasnosti.

Podsjećam vas da je Republika Hrvatska od prvog dana pružila svu moguću pomoć Bosni i Hercegovini, prihvatila i smjestila stotine tisuća izbjeglica iz BiH, pretežno Muslimana, prva priznala Bosnu i Hercegovinu kao samostalnu i neovisnu državu i uspostavila s njom diplomatske odnose. Osim toga vlasti Bosne i Hercegovine slobodno zasjedaju u Zagrebu, predstavnici tih vlasti slobodno se kreću na cijelom području Republike Hrvatske ne poštujući osnovna međunarodna pravila o najavljivanju i traženju suglasnosti za svoje djelovanje na teritoriju druge suverene države, a u mnogim mjestima Hrvatske djeluju brojni različiti uredi i logistički centri političkih organizacija i vojske koja vrši zločine i agresiju nad hrvatskim narodom.

Sva ta pitanja razmotrena su na sjednici Vijeća obrane i nacionalne sigurnosti Hrvatske te je zaključeno da se Predsjedništvu i Vladi BiH dade znati da se prema daljnjoj provedbi takve politike Hrvatska ne može ravnodušno odnositi. Zbog toga će, ako se agresija i zločini odmah ne zaustave, Republika Hrvatska ozbiljno preispitati sveukupnu svoju politiku prema Bosni i Hercegovini.

Stoga apeliram na Predsjedništvo i Vladu BiH da neodložno poduzmu potrebne odlučne korake da se odmah prekinu progoni i stradanja hrvatskog pučanstva, te da se odnosi normaliziraju. Sa svoje strane Republika Hrvatska spremna je i nadalje svestrano razvijati odnose s BiH i uložiti sav svoj utjecaj za postizanje suradnje sva tri naroda u BiH, osobito muslimanskog i hrvatskog, uz uvjet da takvu spremnost očituju i dokažu Predsjedništvo i Vlada BiH.

Izvolite primiti, gospodo, izraze mog štovanja“.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 26. 6. 1993.

**132.   Predsjednik   Predsjedništva   BiH   Alija   Izetbegović:
Interview za RT BIH (Sarajevo, 8. 7. 1993.)***

SARAJEVO, 8. srpnja (AFP/Hina) - Bosna i Hercegovina će prihvatiti transformiranje u konfederaciju ako joj to bude nametnuto i ako, u slučaju da odbije taj prijedlog, bude morala biti uvučena u "beskonačni rat", izjavio je u četvrtak u Sarajevu predsjednik BiH Alija Izetbegović.

"Konfederacija je zapravo etnička podjela", izjavio je Izetbegović u jednoiposatnom interviewu za Radio-televiziju BiH. "Etnička podjela za nas nije prihvatljiva ili je, svakako, teško prihvatljiva. Ona može biti prihvaćena jedino u slučaju da bude nametnuta kao rješenje, ako jednostavno ne budemo imali drugog izbora ili ako je alternativa prihvatiti takvu podjelu ili biti uvučen u beskonačni rat", kazao je predsjednik BiH.

"To je vrlo ružna opcija, to je sve što vam u ovome trenutku mogu reći", dodao je on. Zamisao o konfederaciji temelji se na etničkoj podjeli, no "neke se osobe žele skriti iza riječi. Stvari treba imenovati", primijetio je Izetbegović. Predsjednik Predsjedništva BiH je u interviewu naglasio da odluku o prihvaćanju konfederacije ne može donijeti jedna osoba. "To je delikatno pitanje koje može biti prihvaćeno samo zajednički", drži on. Izetbegović je, međutim, priznao da je "etnička podjela u BiH već izvršena oružjem i silom."

"U određenom smislu je uzaludno pred tom stvarnošću zatvarati oči", kazao je on. Tijekom međunarodnih pregovora "nisu mi prestajali postavljati pitanje: Srbi i Hrvati više ne žele živjeti s vama; kako ćete ih prinuditi?", rekao je Izetbegović i dodao: "Zapravo, sve srpske strukture to kažu, a slično je i s Hrvatima."

"To su činjenice i o njima treba voditi računa", primijetio je on. "Radit ćemo na postizanju mira u BiH, ljudi mogu biti sigurni da nećemo ići u pravcu koji će nas odvesti u beskonačni rat. BiH neće izvršiti samoubojstvo", naglasio je on. "BiH će i dalje na neki način postojati", dodao je predsjednik Izetbegović.

"Ima ljudi koji vole širiti iluziju da ćemo se boriti sve dok zastava BiH s ljljanima ponovo ne zavijori u Banjoj Luci ili u drugim mjestima izvan BiH; to nije razumno. Ljudima treba govoriti istinu", rekao je još Izetbegović.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA7080209:1, 8. 7. 1993.

133. Ured predsjednika BiH: Demanti izjave Alije Izetbegovića da "pristaje na konfederalizaciju BiH." (Sarajevo, 9. 7. 1993.)*

Opovrgnuta navodna izjava Izetbegovića

Ured predsjednika Bosne i Hercegovine Alije Izetbegovića u Sarajevu u petak je opovrgnuo njegovu navodnu izjavu "da pristaje na konfederalizaciju BiH." Kako javlja dopisnik Hine iz Sarajeva u demantiju Ureda se tvrdi da Alija izetbegović "tako nešto nije izjavio, niti može pristati na takvo rješenje".

Prema tekstu demantija Ureda predsjednika BiH, točan navod njegove izjave, koju je dao Radio-televiziji BiH, glasi:

"Kada se govori o konfederalizaciji, moramo biti načisto, radi se o etničkoj podjeli BiH. Ja mislim da etnička podjela nije za nas. Ona je neprihvatljiva ili veoma teško prihvatljiva i može biti nametnuta samo kao rješenje pod uvjetom da nema nikakvog drugog izbora, odnosno ako se postavi izbor - ili to ili ulazak u bezizlazan rat, koji bi nas doveo dotle da počnemo živjeti u pećinama".

Vojnu situaciju Izetbegović je, kako navodi dopisnik Hine, opisao kao "veoma tešku", dodavši kako "ipak ima izgleda da se Armija BiH i dalje uspješno odupire".

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 10. 7. 1993.

134. Predsjedništvo BiH: Priopćenje nakon sastanka održanog u Zagrebu (Zagreb, 11. 7. 1993.)*

Predsjedništvo Republike BiH na svojoj sjednici održanoj u Zagrebu 11.07.1993. godine, kojoj je predsjedao član Predsjedništva dr. Ejup Ganić, razmatralo je i dalje razrađivalo Prijedlog o ustavnom ustrojstvu Bosne i Hercegovine. Postignuta je suglasnost da se ustrojstvo Bosne i Hercegovine kao složene države iznalazi na tragu savezne države, odnosno federacije u kojoj se osigurava ravnopravnost građana i jednakopravnost tri konstitutivna naroda.

Predsjedništvo je suglasno da se teritorije saveznih jedinica ne formiraju isključivo na etničkom principu niti se mogu smatrati nacionalnim teritorijama. Isto tako je postignuta suglasnost da međunarodnopravni subjektivitet pripada BiH, a savezne jedinice ne mogu stupati u međunarodne sporazume i aranžmane kojima se dovode u pitanje interesi i teritorijalni integritet BiH, kao i ostalih saveznih jedinica.

Ovaj prijedlog dostavit će se supredsjedateljima Međunarodne mirovne konferencije, lordu Owenu i Stoltenbergu, tako da bi predloženi plan na predstojećim pregovorima u Ženevi imao ravnopravan status sa ostalim inicijativama pregovaračkih strana, a koje su na tragu uspostavljanja mira u Bosni i Hercegovini.

Na narednoj sjednici Predsjedništvo Republike BiH će zauzeti konačni stav o Prijedlogu ustavnog ustrojstva za Bosnu i Hercegovinu i odlučiti o strategiji predstojećih pregovora u Ženevi.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA7110140:1, 11. 7. 1993.

135. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo glavnom tajniku UN Boutrosu Boutrosu-Ghaliju (Zagreb, 16. 7. 1993.)*

Pismo dr. Franje Tuđmana o otvaranju masleničkog mosta i zadarske zračne luke, te situaciji u Bosni i Hercegovini

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman uputio je danas pismo glavnom tajniku UN Boutrosu Boutrosu-Ghaliju, predsjedavajućem Vijeća sigurnosti UN Sir Davidu Hannayu, predsjedavajućem Vijeća ministara vanjskih poslova EZ Willyu Claesu i supredsjedateljima Konferencije o bivšoj Jugoslaviji Lordu Davidu Owenu i Thorvaldu Stoltenbergu.

"Na 16. sjednici Vijeće obrane i nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske raspravljalo je situaciju u svezi s otvaranjem Masleničkog mosta i zadarske zračne luke te o pritiscima na Hrvatsku zbog njezine namjere o otvaranju tih objekata, kao i zbog njezine tobožnje odgovornosti za situaciju u Bosni i Hercegovini.

U svezi s tim stajališta Republike Hrvatske jesu:

1) Hrvatska poduzima uspostavu prometa preko Masleničkog mosta i zadarske zračne luke u skladu s relevantnim rezolucijama Vijeća sigurnosti UN i Vanceovim planom, budući je to od životne važnosti u gospodarskom smislu za Južnu Hrvatsku, a također za dostavu humanitarne pomoći i to ne samo za Dalmaciju nego i za Bosnu i Hercegovinu. Nakon rušenja Masleničkog mosta sav se promet odvijao preko trajekata i paškog mosta koji je tehnički u takvom stanju da se prema nalazima stručnjaka mora preko njega obustaviti sav kamionski promet. To je još jedan razlog zbog kojeg promet mora biti neodgodivo preusmjeren preko novog pontonskog Masleničkog mosta.

Ističemo da uspostava prometa nije vojna provokacija nego je miroljubiva civilna akcija u nuždi i da ju poduzimamo nakon što su svi pokušaji izravnih i neizravnih pregovora s lokalnim Srbima uz pomoć predstavnika Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji i UNPROFOR-a ostali bez rezultata. Štovište, to je prilika da se pokažu dobre namjere i prekine taktika odugovlačenja pregovora sa srpske strane koja je protivna duhu i slovu Vanceovog plana i relevantnih rezolucija Vijeća sigurnosti UN.

Zbog toga tražimo od međunarodne zajednice i zapovjedništva UNPROFOR-a da na temelju općeg priznanja legitimnosti i opravdanosti naših zahtjeva (što ne spori niti posljednje predsjedničko priopćenje Vijeća sigurnosti UN) pruže svu potrebnu suradnju za uspostavu prometa, jer je to od životne važnosti za Hrvatsku, te da izvrše pritisak na pobunjene Srbe da se uzdrže od svake vojne akcije na Maslenički most koji je isključivo civilni, gospodarski i humanitarni objekt.

Najoštrije odbacujemo onaj dio pisma Glavnog tajnika UN iz kojeg bi se moglo zaključiti da se očekuje suglasnost ne samo lokalnih Srba nego i druge države (Savezne Republike Jugoslavije) za bilo kakvu aktivnost legitimnih hrvatskih vlasti unutar međunarodno priznatih granica Republike Hrvatske, pa tako i za uspostavu prometa preko Masleničkog mosta.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 17. 7. 1993.

2) *Vijeće smatra da su pritisci i prijetnje Hrvatskoj zbog situacije u Bosni i Hercegovini neosnovani iz slijedećih razloga:*

- a) *Hrvatska je prva priznala cjelovitost i suverenost Bosne i Hercegovine te i dalje ostaje kod priznanja Bosne i Hercegovine kao samostalne države.*
- b) *Nije bilo i nema nikakvih dogovora između Hrvatske i Srbije o podjeli Bosne i Hercegovine.*
- c) *Hrvatska je i do sada bila vrlo kooperativna u traženju rješenja sa supredsjedateljima Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji. Hrvatska će podržati svako rješenje koje prihvate sva tri konstitutivna naroda u Bosni i Hercegovini.*
- d) *Hrvatska podržava načelo neovisnosti i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine. Smatramo da bi se rat u BiH mogao okončati na temelju sporazuma o uređenju te države kao složene savezne trodjelne države triju konstitutivnih naroda.*
- e) *U Bosni i Hercegovini nema regularnih jedinica Hrvatske vojske, osim u graničnim područjima u skladu s točkom 8. Sporazuma o prijateljstvu i suradnji između Republike Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske potpisanog 21. srpnja 1992. U HVO su otišli oni pojedinci, pripadnici Hrvatske vojske iz Bosne i Hercegovine, koji su tijekom srpske agresije na Hrvatsku dobrovoljno pristupili Hrvatskoj vojsci u obrani Republike Hrvatske, a sada su se vratili zbog obrane svojih stoljetnih obitavališta.*
- f) *Najbolja potvrda ovih naših stajališta jest u ranije iznesenom prijedlogu Hrvatske, kojeg sada ponavljamo, da UNPROFOR provede učinkovitu kontrolu granica kako između BiH i Savezne Republike Jugoslavije tako i između Hrvatske i Bosne i Hercegovine, uključujući čitavu granicu, a ne samo granicu uz UNPA.*

3) *Hrvatska se zauzima za djelotvorno neodgodivo okončanje rata u BiH i za postizanje sporazuma sva tri konstitutivna naroda o svim pitanjima u interesu održavanja BiH i mira u Europi.*

Podsjećamo da je Republika Hrvatska morala snositi najveći teret izbjegličke krize uzrokovane srpskom agresijom na Republiku Hrvatsku, a potom i na Republiku Bosnu i Hercegovinu. Kroz Republiku Hrvatsku je do sada na putu prema drugim europskim zemljama prošlo oko 650.000 izbjeglica iz Bosne i Hercegovine, najvećim dijelom muslimanske narodnosti, a trenutno Republika Hrvatska skrbi za više od 250.000 prognanika iz okupiranih područja Hrvatske te za više od 280.000 izbjeglica iz Bosne i Hercegovine, a procjenjuje se da je njih oko 196.000 muslimanske narodnosti.

Kao posljedica srpske agresije iz Bosne i Hercegovine je prognano više od 200.000 Hrvata, a kao posljedica muslimanske ofenzive u Središnjoj Bosni protiv hrvatskih područja i snaga HVO protjerano je oko 40.000 Hrvata, a njih 100.000 još je i dalje ugroženo.

4) *Hrvatska je uvijek bila i dosljedno ostaje i dalje spremna u okviru Međunarodne mirovne konferencije o bivšoj Jugoslaviji i međunarodne zajednice za pregovore o mirnom i političkom rješenju u UNPA zonama, te za normalizaciju odnosa sa svim državama koje su nastale na području bivše Jugoslavije, pa tako i sa Srbijom i Crnom Gorom, odnosno Saveznom Republikom Jugoslavijom."*

136. MKBJ: Polazište Predsjedništva BiH za pregovore u Ženevi (Sarajevo, 17.7.1993.)*

Polazišta Predsjedništva BiH na pregovorima o rješenju bosanskohercegovačke krize u Ženevi,

I Ustavna načela

1. BiH je u dosadašnjim međunarodno priznatim granicama složena država u kojoj su i federacija i federalne jedinice nositelji izvornih ovlasti, a najveći dio državnih kompetencija ostvaruje se u federalnim jedinicama.
2. Granice federalnih jedinica uvedene su u Ustav BiH i ne mogu se mijenjati bez kvalificirane većine u federalnom parlamentu i prethodnog neposrednog izjašnjavanja građana na referendumu.
3. Međunarodno pravni subjektivitet pripada BiH, a federalne jedinice ne mogu stupati u međunarodne sporazume i aranžmane kojima se dovode u pitanje interesi i teritorijalni integritet BiH.
4. Ni jedna federalna jedinica nema ime koje bi se posebno identificiralo s nekom od glavnih etničkih skupina.
5. Ustav BiH osigurava najvišu razinu međunarodno priznatih ljudskih prava, posebno građanska i politička prava, te tržišno-liberalnu privredu i slobodu kretanja ljudi, roba i kapitala na čitavom državnom prostoru. Ustav jamči neprikosnovenost privatnog vlasništva, a postojeća društvena imovina pripada svim građanima BiH.
6. U Ustavu je posebno istaknuto načelo nacionalne jednakopravnosti i ravnopravnosti konstitutivnih naroda, te grupa "ostali", kao i institucionalna zaštita kolektivnih nacionalnih prava na cijelom teritoriju države. Radi primjerenije zaštite nacionalnih prava Ustavom BiH se utvrđuju i aranžmani međunarodnih institucija, odnosno međunarodni nadzor zaštite ovih prava.
7. BiH je sekularna država, a Ustav BiH jamči slobodu vjeroispovijedi i jednakopravnost svih vjerskih zajednica.
8. U nadležnosti Federacije je zaštita ljudskih prava i sloboda, ostvarivanje nacionalne ravnopravnosti, očuvanje teritorijalnog integriteta, vanjski poslovi, državljanstvo, te jedinstvena osnova ekonomsko-socijalnog sustava, dakle monetarni i platni sustav, carine, vanjska trgovina i osnove poreznog sustava. U zajedničkoj nadležnosti Federacije i federalnih jedinica je makroekonomska politika, energetski sustav, infrastruktura za međunarodne i međufederalne komunikacije, korištenje prirodnih resursa, zaštita okoliša, te osnove zdravstvene zaštite, socijalnih službi i osiguranja. U isključivoj nadležnosti

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA0085, 18. 7. 1993/1212.: Predsjedništvo BiH na jučerašnjoj je sjednici, nakon konzultacija s predstavnicima parlamentarnih stranaka, sačinilo konačnu verziju polazišta koje će zastupati Predsjedništvo BiH na pregovorima o rješenju bosanskohercegovačke krize u Ženevi.

federalnih jedinica su ostale funkcije vlasti po načelu pretpostavke nadležnosti u njihovu korist. Sarajevo kao glavni grad Federacije ima poseban status.

9. Ustav BiH se prihvaća u okviru Međunarodne konferencije, ustavi federalnih jedinica koje prihvaća svaka od njih ne mogu biti u suprotnosti s Ustavom BiH i odlukama Ustavnoga suda.
10. Federalna vlast kao zakonodavno tijelo ima Parlament koji ima Donji dom biran na osnovi proporcionalne zastupljenosti u BiH kao cjelini i Gornji dom imenovan od redova vlasti federalnih jedinica. Izvršnu vlast čine Predsjedništvo i Vlada BiH pri čemu se osigurava paritetna zastupljenost pripadnika naroda i ostalih kao i ravnomjerno sudjelovanje u federalnim organima predstavnika federalnih jedinica. Sudstvo na federalnoj razini čine najviši žalbeni sud, sud za ljudska prava i ustavni sud pri čemu se, u njihovu izboru, ostvaruje paritetna nacionalna zastupljenost, a kod Ustavnog suda i od sudaca koje bi imenovala Međunarodna konferencija ili neki drugi međunarodni organ. Vlast u federalnim jedinicama čine parlament kao zakonodavno tijelo, guverner ili predsjednik, vlada s proporcionalnom zastupljenošću predstavnika svih naroda, te sudstvo, prvostepeni sudovi i drugostepeni žalbeni.
11. Ustav BiH osigurava da se na privremenoj osnovi neka od ustavnih tijela sastave od osoba koje bi imenovala Međunarodna konferencija, a neke od funkcija osiguravaju se pod međunarodnim nadzorom kao što su međufederalni koridori, ustavni sud, demilitarizacija zemlje, međunarodna komisija za ljudska prava za BiH, kongresmeni i sud za ljudska prava.
12. BiH će biti iznova demilitarizirana.

II Načela konstituiranja federalnih jedinica:

1. Federalne jedinice ne mogu biti konstituirane isključivo na etničkom principu.
2. Pri konstituiranju federalnih jedinica uvažavaju se prirodno zemljopisni, gospodarski, demografski, prometni, kulturni i tradicijski razlozi.
3. Pri određivanju granica federalnih jedinica uzima se za osnovu popis pučanstva iz 1991. godine.
4. Teritoriji federalnih jedinica nisu nacionalni teritoriji bilo kojega naroda.

III Mirovni plan za BiH:

Prihvaća se mirovni plan kako je predloženo u Vance-Owenovu planu uključujući i plan o zaštićenim zonama predviđen u Rezoluciji 836 Vijeća sigurnosti.

IV Suradnja sa susjednim državama:

BiH je otvorena za svestranu suradnju sa susjednim državama na načelima ravnopravnosti suverenih država, ponajprije radi gospodarskih, socijalnih i nacionalnih interesa.

V Londonska konferencija:

Podržava se ideja o ponovnom sazivanju Londonske konferencije po sljedećim uvjetima: apsolutni prekid borbenih djelovanja, osiguranje elementarnih uvjeta za život stanovništva,

nesmetana dostava humanitarne pomoći, osiguranje dotoka struje, vode i plina te plavi koridori. Na Londonskoj konferenciji probleme BiH treba rješavati u kontekstu rješavanja krize na prostoru bivše Jugoslavije.

VI Protektorat

Ako se na temelju ovoga prijedloga ustavnog uređenja BiH i uz pomoć Organizacije Ujedinjenih naroda i drugih međunarodnih činitelja ne uspostavi mir u BiH, Predsjedništvo je spremno predložiti Vijeću sigurnosti da donese odluku o stavljanju pod protektorat Republike BiH.

137. MKBJ: Izjava predsjednika dr. Franje Tuđmana i Slobodana Miloševića (Ženeva, 17. 7. 1993.)*

Izjava Tuđmana i Miloševića

ŽENEVA - Predsjednik-Republike Hrvatske dr, Franjo Tuđman i predsjednik Republike Srbije Slobodan Milošević, nakon sastanka održanog u organizaciji supredsjedatelja Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji Thorvalda Stoltenberga i lorda Owena, objavili su sljedeću izjavu:

1. Potpuno su neutemeljene špekulacije o podjeli Bosne i Hercegovine između Hrvatske i Srbije.
2. Jedini način za postizanje trajnog mira u Bosni i Hercegovini nalazi se u afirmaciji interesa svih triju konstitutivnih naroda i postizanju suglasnosti o uspostavljanju triju republika u okviru konfederacije.
3. Izražavajući zadovoljstvo rješenjem problema za Maslenički most, Zemunik i Peruču, predsjednici pozdravljaju postignuti dogovor o prekidu neprijateljstava, te smatraju da svaki pojedinac ili grupa odgovorna za prekid sporazuma mora snositi punu odgo vornost.

Predsjednici upućuju na značenje postignutog sporazuma kao primjera rješavanja sporova mirnim putem, ocjenjući ga značajnim korakom na putu normalizacije hrvatsko-srpskih odnosa u cjelini.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 18. 7. 1993.

**138. Owen-Stoltenbergov plan: Ustavni sporazum o Uniji
Republika Bosne i Hercegovine (Ženeva, 30. 7. 1993.)***

Ustavni sporazum o uniji republika Bosne i Hercegovine

ŽENEVA, 31. srpnja (AFP/Reuter/Hina) - Ustavni sporazum o Uniji Republika Bosne i Hercegovine zaključen u petak u Ženevi predviđa državu od tri konstitutivne republike koja će imati zajedničku vladu ali sa ograničenim ovlastima.

Sporazum je u stvari osnova ustava što pruža minimum garancija koje omogućavaju da tri konstitutivna naroda "žive zajedno".

Sporazum će stupiti na snagu kada se postigne suglasnost oko zemljovida i privitaka koji se odnose na striktno garancije prava čovjeka.

Jedna od promjena koja je utvrđena tijekom pregovora u petak u odnosu na prvotni tekst Owen-Stoltenbergova plana odnosi se na pravo veta koje će imati svaka od republika. Parlament Unije, koji će imati 120 zastupničkih mjesta, po trećinu iz svake članice Unije, "moći će običnom većinom usvajati zakone iz svoje nadležnosti".

Pravo veta može izazvati probleme u funkcioniranju parlamenta ali isto tako potiče tri naroda na suradnju.

Na čelu zajedničkih institucija bit će Predsjedništvo, koje će sačinjavati predsjednici triju republika. "Predsjedništvo odlučuje konsenzusom", a predsjedavajući se izmjenjuju svaka četiri mjeseca. Ali u najnovijoj verziji on neće biti "šef države", kako je bilo predviđeno u prethodnoj verziji sporazuma, već će biti "predstavnik" Unije. I prvi ministar "vijeća ministara" Unije će se izmjenjivati svakih godinu dana.

Broj ministara vlade Unije nije određen, ali je predviđeno da "premijer i ministar vanjskih poslova budu različite nacionalnosti". U tekstu od 11 stranica eksplicitno se navode kao jedine kompetencije Unije vanjski poslovi, vanjska trgovina i "funkcioniranje zajedničkih institucija i druge funkcije" koje će odrediti parlament. Sve druge ovlasti imaju republike.

Financijska oblast nije posebno utvrđena jer nije bilo dovoljno vremena da bi se i o tome raspravljalo.

"Niti jedna konstitutivna Republika neće moći izaći iz Unije bez prethodnog sporazuma svih Republika". U slučaju spora o tome će odlučivati Ujedinjeni narodi.

"Niti Ujedinjene Republike Bosne i Hercegovine niti jedna konstitutivna republika neće sačuvati oružane sile" kaže se u tekstu sporazuma koji predviđa da "sve postojeće snage budu postepeno razoružane i demobilizirane pod nadzorom Ujedinjenih naroda i Europske zajednice".

Granice konstitutivnih Republika neće se moći mijenjati. To će moći učiniti samo petočlana komisija koju će imenovati glavni tajnik UN. Između tih Republika neće biti kontrole kretanja.

---

* IZVOR: HINA, *Baza Eva*, Vijest HNA7310060:1, 31. 7. 1993.

U prvom članku se precizira da je "Unija Republika Bosne i Hercegovine član Ujedinjenih naroda" ali svi sporazumi koje je BiH zaključila poslije 18. studenoga 1990. godine treba prihvatiti parlament u roku od tri mjeseca.

U dokumentu se predviđa dvostruko državljanstvo kao i to da je "građanin jedne Republike istovremeno i građanin Unije".

Predviđeno je slobodno kretanje dobara i osoba preko granica ma gdje one bile te pravo svih da dobiju odštetu zbog "etničkog čišćenja". Svi građani imaju slobodan pristup zgradama Unije u Sarajevu, moru i rijeci Savi. "Svaka konstitutivna Republika će usvojiti vlastiti demokratski ustav" koji će predvidjeti biranje zakonodavnog tijela, šefa izvršne vlasti kao i nezavisne sudske organe.

Prve izbore u svakoj republici će nadzirati UN i Europska zajednica. Dokument predviđa i osnivanje triju sudova: Vrhovnog suda, Ustavnog suda i Suda za prava čovjeka.

139. Owen-Stoltenbergov plan: Predsjednik predsjedništva BiH Alija Izetbegović povlači svoje "da" (Ženeva, 31. 7. 1993.) *

Izetbegović povlači svoje "da" Owen-Stoltenbergovu planu

Predsjednik predsjedništva BiH, i čelnik muslimanskog izaslanstva na ženevskim pregovorima, Alija Izetbegović povukao je danas svoje prihvatanje mirovnog plana kojim bi se u BiH stvorila "unija" triju republika.

Izetbegović je u petak izjavio da prihvaća plan, no potom je uputio pismo mirovnim posrednicima u kojem traži jamstva da će "unija" imati sve atribute države.

Izetbegović je u pismu mirovnim posrednicima lordu Owenu i Thorvaldu Stoltenbergu naglasio kako njegovi savjetnici vjeruju da tekst plana ostavlja nedoumice glede pravnog statusa nove "unije".

Njegov pravni savjetnik, profesor Francis Boyle sa sveučilišta Illinois, rekao je novinarima da sporazum, kakav je sada, nije prihvatljiv jer dovodi u pitanje kontinuirano članstvo BiH u Ujedinjenim narodima.

Boyle je istaknuo da je razgovorao sa pravnim savjetnikom supredsjedatelja Paulom Szaszom, koji mu je potvrdio ova strahovanja. Prema njegovim riječima Szasz je "jasno dao do znanja da je svrha Owen-Stoltenbergovog plana podijeliti republiku Bosnu i Hercegovinu na tri neovisne države".

Boyle je kazao da odgovor supredsjedatelja Izetbegoviću, u kojem se kaže da će "unija" biti članica UN, "ne vrijedi ni papira na kojem je napisan". "Ako nemamo jamstva Vijeća sigurnosti i Generalne skupštine, naša je neovisna egzistencija ugrožena", dodao je.

Usprkos sporenjima, Izetbegović je nastavio pregovore s Radovanom Karadžićem i Matom Bobanom o zemljovidima kojima bi se odredio teritorij svake od triju republika.

Diplomati iz krugova Ženevske konferencije izjavljuju da se rasprave kreću ka podjeli koja bi Srbima dala oko polovicu teritorija, Muslimanima 29 posto uključujući i glavne industrijske centre koje sada nadziru, i Hrvatima 21 posto.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA7310147:1, 31. 7. 1993.

**140.   Predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović: Pismo
predsjedniku RH dr. Franji Tuđmanu (Sarajevo, 4. 8. 1993.)***

Cijenjeni predsjedniče Tuđman,

S obzirom na izmiješanost hrvatskog i muslimanskog naroda na velikom dijelu Bosne i Hercegovine i nemogućnost da se napravi zadovoljavajuća mapa razgraničenja između ova dva naroda, predlažem Vam slijedeće:

1. Svo područje koje bi pripalo Bosanskoj i Hrvatskoj republici unutar buduće Unije BiH, tj. područje od Neuma na moru do Orašja i Brčkog na Savi, treba da ostane jedinstveno područje.

2. Na ovom području Muslimani i Hrvati bi imali jednako učešće (paritet) u najvažnijim centralnim organima vlasti (Predsjedništvo, Vlada, Vrhovni sud itd.) kao i u generalštabu objedinjenog HVO i Armije BiH. U opštinama učešće u vlasti bilo bi proporcionalno,

3. Osigurala bi se potpuna kulturna autonomnost nacionalnih zajednica. Školstvo, TV, radio i sl. mogu biti dijelom zajednički, dijelom posebni.

Ovim bi se postiglo slijedeće:

1. Došlo bi do trenutnog popuštanja zategnutosti i zaustavila rastuća tendencija pogoršanja odnosa između dva naroda i dvije države,

2. Omogućeno bi bilo zajedničko korištenje važnih kapaciteta i bogatstava u Centralnoj Bosni i dolinom Neretve za koja su oba naroda životno zainteresirana i koja bi, u suprotnom, bili uzrokom nastavka sukoba i nasilja,

3. Otvorile bi se komunikacije i počeo bi dotur pomoći iz svijeta,

4. Bilo bi trenutno zaustavljeno stradanje naroda, a svi izbjegli građani mogli bi se početi odmah vraćati na svoja ognjišta.

5. Hrvatski narod u BiH bi u budućnosti živio na 90 posto teritorija na kojima je povijesno rasprostranjen, dok bi po sadašnjem planu Hrvatska republika zahvatila Zapadnu Hercegovinu i neznatne dijelove Centralne Bosne i Posavine,

6. Zajednička republika bi dobila kvalitetan izlaz na Savu i more i sigurno bi imala bolje uslove za dobivanje pomoći i obnovu zemlje,

7. Ponovno bi se podcrtao jedan agresor, koji posljednjim napadima na hrvatske gradove i objekte na Maslenici i Zemuniku pokazuje da neće odustati.

8. Hrvatska bi izbjegla ekonomske i političke teškoće na unutrašnjem i vanjskom planu koje se povećavaju i koje su uzrokovane poremećenim odnosima sa BiH državom.

Naravno, sve ovo podrazumijeva odlazak ljudi koji su krivi za sadašnje stanje odnosa, na obje strane.

Jednom riječju, ima mnogo ozbiljnih razloga za to da se ovaj neprirodni i vještački izazvani sukob između dva naroda, koji se postepeno širi na dvije države, što prije eliminiše.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 8. 8. 1993.

Muslimanski narod je za to. Primate izraze poštovanja
Alija Izetbegović

**141.   Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo predsjedniku
Predsjedništva BiH Aliji Izetbegoviću (Zagreb, 10. 8. 1993.)***

"U svezi s Vašim pismom od 4. kolovoza 1993. godine, za kojeg sam nažalost prvo saznao iz tiska, dozvolite mi da Vam izložim stajalište Republike Hrvatske:

Hrvatska je priznala Republiku Bosnu i Hercegovinu kao samostalnu i suverenu državu, i podržat će svako rješenje o kojem se dogovore predstavnici sva tri njena konstitutivna naroda i koje će čim prije dovesti do trajnog i stabilnog mira na ovim prostorima.

Hrvatska država pozdravlja i podupirat će svaku inicijativu koja se zauzima za ostvarenje najuže suradnje između muslimanske i hrvatske konstitutivne jedinice u budućoj Uniji republika Bosne i Hercegovine, ali taj dogovor trebaju postići vodstva i legitimni predstavnici tih republika. Razumije se da takva inicijativa podrazumijeva prije svega trenutno i bezuvjetno zaustavljanje napadaja muslimanskih vojnih postrojbi i etničkog čišćenja područja na kojima vjekovno obitava hrvatsko pučanstvo u Bosni i Hercegovini.

Dobra suradnja između Muslimana i Hrvata u Bosni i Hercegovini preduvjet je za učvršćivanje dobrih odnosa između Republike Hrvatske i današnje Republike, pa tako i buduće Unije republika Bosne i Hercegovine, što je od obostranog interesa" kaže se na kraju pisma predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA8110167:1, 11. 8. 1993.: Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman uputio je pismo predsjedniku Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Aliji Izetbegoviću koje prenosimo u cjelosti.

142. MKBJ: Bilateralni razgovori Izetbegović - Karadžić o istočnoj Bosni (Ženeva, 17. 8. 1993.)*

Razgovori o teritorijalnom razgraničenju između tri sastavna dijela buduće bosanskohercegovačke unije republika

Glasnogovornik Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji John Mills (Džon Mils) ocijenio je povoljnom atmosferu u kojoj se odvijao današnji bilateralni sastanak muslimanskog i srpskog vođe Alije Izetbegovića i Radovana Karadžića o muslimanskim enklavama u istočnoj Bosni.

"Atmosfera je bila dobra", kazao je Mills komentirajući sastanak na kojem je, kako naglašavaju svjetske agencije, muslimanska strana prvi put iznijela svoje prijedloge budućeg teritorijalnog razgraničenja BiH. U razgovorima o teritorijalnom razgraničenju između tri sastavna dijela buduće bosanskohercegovačke unije republika pojavile su se, iznio je Mills, tri poteškoće. Riječ je o pitanju Brčkog, gdje bi Muslimani trebali dobiti pristup rijeci Savi, zatim statusu Sarajeva i triju muslimanskih enklava u istočnoj Bosni, rekao je John Mills.

Načelni sporazum o privremenom statusu Sarajeva, koji je postignut u ponedjeljak, stupio bi na snagu tek nakon završnog potpisivanja mirovnog sporazuma, doznaje se iz krugova konferencije.

Muslimansko izaslanstvo je priopćilo da "nije postignut nikakav napredak" tijekom susreta Izetbegović-Karadžić. To je potvrdio i glasnogovornik izaslanstva bosanskih Srba Jovan Zametica, koji je odgovornost za to prebacio na muslimansku stranu, koja je, prema njemu, postavila "maksimalističke zahtjeve na čitavo područje".

"Ipak, srpsko je izaslanstvo pripravno razmotriti pitanje Srebrenice, Žepe i Goražda", dodao je Zametica.

Muslimansko izaslanstvo sastalo se rano popodne i s izaslanstvom bosanskohercegovačkih Hrvata, priopćio je Mills. Pitanje razgraničenja između Muslimana i Hrvata bilo je u središtu razgovora koji je trajao sat i petnaest minuta, doznaje se iz krugova Konferencije.

Trilateralni sastanak uz posredovanje supredsjedatelja Konferencije lorda Owena i Thorvalda Stoltenberga predviđen je za danas poslijepodne.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA8170153:1, 17. 8. 1993.

**143. MKBJ: Temeljna odluka o uspostavi i proglašenju
Hrvatske Republike Herceg-Bosne (Grude, 28. 8. 1993.)***

**Temeljna odluka o uspostavi i proglašenju Hrvatske Republike Herceg-
Bosne**

"Hrvatski narod u Bosni i Hercegovini, stjecajem povijesnih okolnosti, suočio se s bezobzirnom agresijom kojom su ugrožena njegova povijesna i prirodna prava na život i opstojnost, samobitnost i konstitutivnost, njegov kršćanski i kulturni identitet, politički, gospodarski i ini interesi u Bosni i Hercegovini.

Svoja prava koja su u temeljenim aktima dosadašnje Republike BiH sadržana u odrednici o konstitutivnom narodu, hrvatski je narod ostvarivao skupa s ostalim konstitutivnim narodima, u unitarnoj državnoj zajednici, i iz takve zajednice pokrenuta je na njega, njegova prava i interese - agresija.

Nalazeći da postojeći unitarni oblik političkog i državnog ustroja ne osigurava hrvatskom narodu njegova prava u BiH i na Bosnu i Hercegovinu, odlučan je da ta prava obrani, između ostalog, mijenjajući svoj položaj tako što na dijelu teritorija BiH uspostavlja svoju državnu zajednicu, te prenosi dio konstitutivnih prava na budući savez republika i pristaje na sudjelovanje u pojedinim zajedničkim institucijama i službama od zajedničkog interesa u BiH, kako se to uredi trojnim ustavnim sporazumom konstitutivnih naroda.

Sukladno istaknutom, a:

- polazeć od neotuđivog, nepotrošnog, nedjeljivog i neprenosivog prava hrvatskog naroda u BiH, kao konstitutivnog naroda,
- izjavljujući da hrvatski narod uvažava jednaka prava drugih konstitutivnih naroda dosadašnje BiH,
- u težnji da s ostalim konstitutivnim narodima jednakopravno, demokratski i mirnim putem uredi sva pitanja iz dosadašnjeg i budućeg zajedničkog života,
- prihvaćajući temeljne međunarodne akte o ljudskim i građanskim pravima i slobodama, i,
- sukladno političkim odlukama Hrvatske demokratske zajednice za BiH, kao legitimnog prezenta političke volje hrvatskog naroda, Zastupnički dom Hrvatske Republike Herceg-Bosne, donosi:

TEMELJNU ODLUKU

o uspostavi i proglašenju Hrvatske Republike Herceg-Bosne

---

* IZVOR: *Večernji list*, 29. 8. 1993.

Članak 1.

Uspostavlja se i proglašava Hrvatska Republika Herceg-Bosna.

Hrvatska zajednica Herceg-Bosna, utemeljena Odlukom o uspostavi Hrvatske zajednice Herceg-Bosne, uspostavlja se i proglašava Hrvatskom Republikom Herceg-Bosna (u daljnjem tekstu: Republika).

Članak 2.

Teritorij Republike je područje Hrvatske zajednice Herceg-Bosna, a konačne granice Republike utvrdit će se Ustavom Republike.

Članak 3.

Republika je jedinstvena i nedjeljiva demokratska država hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini zasnovana na ljudskim pravima i slobodama, vladavini prava i socijalnoj pravdi.

Članak 4.

Suverenitet Republike je nedjeljiv, neotuđiv i neprenosiv, a određena prava i dužnosti Republike može ostvarivati u zajedničkim tijelima Saveza Republika.

Republika se slobodno udružuje u Savez Republika.

Članak 5.

Narod ostvaruje svoja suverena prava u Republici. U Republici vlast proizilazi iz naroda i pripada narodu kao zajednici slobodnih i ravnopravnih državljana. Narod ostvaruje vlast izborom svojih predstavnika i neposrednim odlučivanjem.

Članak 6.

Državna vlast ustrojena je na načelima parlamentarne demokracije, organizacijske i funkcionalne podjele vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku.

Zakonodavnu vlast obavlja Zastupnički dom Republike. Izvršnu vlast obavlja Vlada Republike. Sudsku vlast obavljaju neovisni sudovi.

Članak 7.

Predsjednika Vlade i članove Vlade Republike bira i razrješava Zastupnički dom Republike na prijedlog Predsjednika Republike.

Članak 8.

Predsjednik Republike zastupa i predstavlja Republiku u zemlji i inozemstvu, izražava njeno konstitutivno jedinstvo i brine se za jedinstveno djelovanje svih tijela državne vlasti. Predsjednik Republike vrhovni je Zapovjednik Oružanih snaga Republike, postavlja i razrješava više vojne dužnosnike uz pribavljeno mišljenje Vlade Republike.

Članak 9.

Republika ima grb, zastavu i himnu. Grb, zastava i himna Republike uredit će se Ustavom Republike.

Članak 10.

Glavni grad Republike je Mostar.

Članak 11.

Do donošenja Ustava Republike i konstituiranja njezinih tijela, na teritoriju Republike primjenjivat će se važeći propisi Hrvatske zajednice Herceg-Bosna, kao i propisi dosadašnje Republike Bosne i Hercegovine kada nisu u suprotnosti s propisima Hrvatske Republike Herceg-Bosna.

Članak 12.

Funkcije državne vlasti do izbora i imenovanja tijela državne vlasti po odredbama ove odluke, obnašat će tijela vlasti Hrvatske zajednice Herceg-Bosna.

Do izbora Predsjednika Republike ovu dužnost obavlja Predsjednik Hrvatske zajednice Herceg-Bosna.

Članak 13.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja.

Predsjednik Zastupničkog doma
Perica Jukić

144. MKBJ: Četiri prijedloga UNPROFOR-u, UNHCR-u i ICRC-u izaslanstva Hrvatske Republike Herceg-Bosne: (Ženeva, 1. 9. 1993.)*

Izjava Mate Bobana u Ženevi

Izaslanstvo Hrvatske Republike Herceg-Bosne u Ženevi u srijedu navečer objavilo je izjavu predsjednika Mate Bobana, voditelja izaslanstva s četiri prijedloga UNPROFOR-u, UNHCR-u i ICRC-u, kako bi pozitivno pridonio novoj rundi mirovnih pregovora.

- "1. Hrvati podržavaju bezuvjetnu dostavu humanitarne pomoći Mostaru i područjima Bosne i Hercegovine pod hrvatskim nadzorom, te očekuju da isto učine srpska i muslimanska strana u područjima pod njihovim nadzorom, naročito u srednjoj Bosni.
2. Hrvati pozivaju ICRC (Međunarodni odbor Crvenog križa) da posjeti sva mjesta zatočivanja u područjima pod hrvatskom, srpskom i muslimanskom kontrolom, kako bi utvrdio stvarno stanje i odnos prema zatočenicima.
3. Hrvati su spremni, sa svoje strane, izručivati zarobljene pripadnike muslimanske vojske izravno ICRC-u, tako da ne mogu napadati Hrvate, a istodobno traže puštanje ranjenih i zarobljenih Hrvata, koje drže Muslimani.
4. Hrvati očekuju od UNPROFOR-a, UNHCR-a i ICRC-a da pravodobno izvješćuju javnost u svezi s koracima koje poduzimaju hrvatska, srpska i muslimanska strana u svrhu uspostavljanja mira i pronalaženja političkog rješenja za Bosnu i Hercegovinu.

Usprkos ovim mjerama dobre volje, s naše strane, neka sredstva javnog izvješćivanja i dalje pripisuju strašne probleme u današnjoj Bosni i Hercegovini isključivo bosanskim Hrvatima. Mi smo jednako bili potreseni slikama iz Jablanice kao i vi. Međutim, moramo vas podsjetiti da u Jablanicu nemamo pristup od 1. travnja, kada je muslimanska vojska tamo počela svoju ofenzivu, te da su svi Hrvati etnički očišćeni iz Jablanice od 20. travnja.

Ne želimo reći da nije bilo kršenja ljudskih prava s naše strane, koja najstrože osuđujemo. U isto vrijeme, primjećujemo da su samo bosanski Hrvati poduzeli korake, kao što su gore navedeni, kako bi se s naše strane pridonijelo poboljšanju stanja.

Danas nam se u mnogim izvješćima prigovara čak i kada puštamo ljude, dok druge dvije strane još zabranjuju pristup svojim logorima. Moramo Vas podsjetiti na to da muslimanska vojska u 34 logora drži najmanje 4.500 hrvatskih zatočenika, uglavnom u srednjoj Bosni. Jučer smo vam predočili popis.

Muslimanski zločini protiv Hrvata su za medije tabu tema. Duboko smo razočarani takvim jednostranim izvješćivanjem. Moramo Vas podsjetiti da su bosanski Hrvati, od tri zajednice u Bosni i Hercegovini, zbog muslimanske ofenzive, koja je počela 16. travnja, sada postali zajednica s najviše žrtava. Četrdeset i četiri posto našeg stanovništva je izbjeglo ili raseljeno, a 1,5 posto je ubijeno.

---

* IZVOR: *Slobodna Dalmacija*, 3. 9. 1993.

Želimo naglasiti da je najbolji način za zaustavljanje tragedije u Bosni i Hercegovini da i druge dvije strane poduzmu iste, bezuvjetne mjere kao što su gore navedene, te da se poduzmu sve mjere za što brže postizanje sporazuma ovdje, u Ženevi. Kriviti stranu s najviše žrtava za sve, pa čak i za dobru volju, neće pomoći situaciji niti ovdje ni na terenu", kaže se na kraju izjave za javnost mr. Mate Bobana, predvoditelja hrvatskog izaslanstva na mirovnim pregovorima u Ženevi koju prenosi HBNA.

**145. MKBJ: Dogovor HVO-a i muslimanskih predstavnika
(Međugorje, 1. 9. 1993.)***

Bezuvjetan mir i sloboda UNPROFORU-u

U Međugorju su jučer razgovarali predstavnici Hrvatskog vijeća obrane i muslimanske strane, uz vodstvo pukovnika Moralesa iz španjolskog bataljuna i sudjelovanje Cedrica Thornberryja, direktora za civilna pitanja UNPROFOR-a. Postignut je sporazum s ciljem, kako se kaže, da umanjí patnje naroda Mostara na obje strane rijeke Neretve.

U sporazumu stoji:

1. Obje strane će i u Mostaru bezuvjetno poštovati prekid vatre prema sporazumu koji su potpisali njihovi najviši zapovjednici i odmah će učiniti sve da se osigura primjena tog sporazuma.
2. Obje su se strane složile da će obavljati zamjenu zarobljenih civila i vojnika po načelu "jedan za jedan" dok se ne postigne konačan dogovor na višoj razini u Ženevi.
3. Obje strane će jamčiti potpunu slobodu kretanja UNPROFOR-u, tako da se omogući primjena mandata UNPROFOR-a.
4. Obje strane će također jamčiti potpunu slobodu kretanja promatračima EZ-a, tako da mogu nadzirati primjenu potpisanog sporazuma.
5. Da bi se nadzirao sporazum o prekidu vatre, UNPROFOR će u sklopu mandata razmotriti raspoređivanje potrebna broja vojnih promatrača UN na obadvije strane Mostara.
6. Obje strane se slažu da će osigurati neometan i bezuvjetan prolaz za sve humanitarne konvoje i jamče da dopremu dobrotvorne pomoći neće ničim drugim uvjetovati.
7. Obje strane se slažu da će uspostaviti zajedničku mješovitu komisiju koja će se sastajati i nastaviti razgovor i rješavanje bilo kojeg problema. Nadalje, slažu se da će uspostaviti radne skupine koje bi se bavile specifičnim problemima od zajedničkog interesa (infrastruktura, zamjena zarobljenika, evakuacija).
8. Svi sporovi će se rješavati uz posredovanje UNPROFOR-a i uz uzajamno razumijevanje.

---

* IZVOR: *Večernji list*, 2. 9. 1993.

146. MKBJ: Sporazum o miru i o Uniji republika BiH koji nije potpisan (Geneva, 1. 9. 1993.)*

Potpisnici

Vodeni načelima Povelje Ujedinjenih naroda, Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i Deklaracije o pravima ljudi koji pripadaju nacionalnim, etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama,

Podsjećajući na izjavu o načelima međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji sa sjednice u Londonu i Program akcije na humanitarnim djelatnostima, koji je dogovoren na toj sjednici.

Uzimajući u obzir odluke Vijeća sigurnosti UN o bivšoj Jugoslaviji, i ponavljajući njihovo zalaganje za mir i sigurnost između država koje nasljeđuju bivšu Jugoslaviju,

ovim se sporazumijevaju u slijedećem:

I. Ustavni sporazum o Uniji republika Bosne i Hercegovine

- a) Ustavni sporazum o Uniji republika Bosne i Hercegovine dodaje se ovdje, u prilogu br. 1. Tri strane slažu se da on stupa na snagu tjedan dana nakon što Vijeće sigurnosti uzme na znanje ovaj sporazum, potvrdi da Unija republika Bosne i Hercegovine nastavlja biti članom Ujedinjenih naroda kako je specificirano u Rezoluciji Vijeća sigurnosti broj 859 i odobri potporu Ujedinjenim narodima za primjenu ovog sporazuma
- b) Tri strane uzimaju na znanje da će Vijeće sigurnosti razmotriti pitanje sankcija u sklopu cjelokupnog rješenja najvažnijih pitanja koja se odnose na Jugoslaviju. Bez obzira na to, oni uzimaju na znanje da će Vijeće sigurnosti, uzimajući u obzir ovaj sporazum istodobno s primjenom mirovnog plana odobriti postupno ukidanje sankcija koje se primjenjuju na Saveznu Republiku Jugoslaviju (Srbiju i Crnu Goru), osobito glede situacije u Bosni i Hercegovini pod uvjetom da se pokažu jasni dokazi o dobroj volji za primjenu svih aspekata ovog sporazuma, a osobite povlačenje snaga iz dogovorenih linija razgraničenja triju republika koje čine BiH.
- c) Dogovoreni planovi koji se tiču ustavnog dogovora priloženi su u prvom i drugom dijelu priloga II.

II Prekid sukoba

Strane ponavljaju suglasnost za sporazum o potpunom prekidu svih borbenih aktivnosti što su ga njihovi vojni zapovjednici potpisali 30. srpnja 1993. u Parizu [u prilogu III] i Vojni sporazum o miru u Bosni i Hercegovini što su ga vojni zapovjednici potpisali 11. kolovoza 1993. (prikazan u I dijelu priloga III) i odlučuju da će se ovaj potonji sporazum dopuniti onako kako je prikazano u trećem dijelu priloga III, te stupiti na snagu dan nakon što Vijeće sigurnosti odobri potporu UN za primjenu ovog sporazuma.

III Suradnja u humanitarnim naporima

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 4. 9. 1993., Alija Izetbegović je odbio potpisati ovaj Prijedlog Sporazuma

- a) Pružit će se najveća moguća suradnja Visokom povjereništvu UN za izbjeglice, Međunarodnom odboru Crvenog križa, Unproforu, Promatračkoj misiji EZ i ostalim humanitarnim organizacijama koje rade na pomaganju izbjeglicama i prognanicima.
- b) Pružit će se puna suradnja Visokom povjereništvu UN za izbjeglice u pripremi i provedbi programa za povratak izbjeglica i prognanika kućama.

IV Prethodni sporazum s Republikom Hrvatskom o provedbi Konvencije o tranzitnoj trgovini zemalja bez izlaska na more iz 1965.

Čim ustavni sporazum stupi na snagu Unija republika Bosne i Hercegovine zaključit će s Republikom Hrvatskom preliminarni sporazum za primjenu Konvencije o provedbi Konvencije o tranzitnoj trgovini zemalja bez izlaska na more iz 1965. godine.

V Sporazum o zamjeni teritorija

- a) Među muslimanskom i srpskom stranom postignut je zasebni sporazum da će prometni pravac koji povezuje Goražde i Žepu, a koji se spominje u članku II prvog dijela priloga a) ustavnom sporazumu biti širok tri kilometra i da će imati dva prijelaza između točaka koje se nalaze unutar republike sa srpskom većinom.
- b) Nadalje, dogovoreno je da će se nakon povlačenja svih snaga unutar linija razgraničenja republika unutar BiH, nastaviti dobronamjerni i pošteni pregovori o razmjeni teritorija u kojima unutar republike sa srpskom većinom živi muslimanska većina za teritorije unutar republike s muslimanskom većinom, kao što je planina Ozren gdje žive većinom Srbi. Slični su pregovori također dogovoreni između hrvatske i muslimanske strane.

VI Pristup moru

- a) Postignut je odvojeni dogovor između muslimanske i hrvatske strane o uspostavljanju izlaza na more za republiku s muslimanskom većinom kroz republiku s hrvatskom većinom kroz koridor od Poplata do Neuma i da će republika s muslimanskom većinom dobiti komad zemljišta na obali Jadranskog mora oko Neuma ili na prevlaci Klek gdje bi, bude li tehnički i ekološki moguće, razvila taj teren kao komercijalnu luku.
- b) Također su se sve tri strane dogovorile da bi republika sa srpskom većinom mogla sklopiti sporazum s Republikom Hrvatskom o zamjeni teritorija u istočnoj Hercegovini s ciljem uspostavljanja izlaza na Jadran.

VII Politički sporazum

Sve su tri strane suglasne da će se prvi izbori u republikama održati pod nadzorom UK i EZ najkasnije dvije godine nakon stupanja ustavnog sporazuma na snagu. Svi izbori u zakonodavna tijela republika i općina bit će na načelu proporcionalne zastupljenosti. Sve političke stranke registrirane su u bilo kojoj od republika, mogu se organizirati i slobodno djelovati bilo gdje na teritoriju Unije republika Bosne i Hercegovine pod uvjetom da su njihove aktivnosti u skladu s ustavnim.

U Ženevi danas, — rujna. 1993.

A. Izetbegović

R. Karadžić

M. Boban

Svjedoče: T. Stoltenberg, D. Owen

**147.   Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo predsjedniku
HR HB mr. Mati Bobanu (Zagreb, 6. 9. 1993.)***

**Poziv predsjednika Tuđmana na najstrožu primjenu međunarodnog
ratnog i humanitarnog prava**

"Štovani gospodine predsjedniče,

Obraćam se Vama i svim tijelima Hrvatske zajednice Herceg-Bosne, s osjećajem duboke i povijesne odgovornosti, u trenutku koji je presudan za opstojnost i budućnost hrvatskog naroda u susjednoj Republici Bosni i Hercegovini i za budućnost Bosne i Hercegovine kao državne cjeline triju jednakopravnih naroda. Pozdravili smo proglašenje Hrvatske Republike Herceg-Bosne kao neizbježan ishod teških i tragičnih zbivanja izazvanih prvo srpskom, a onda, i muslimanskom agresijom, kao izraz političke volje hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini i kao jamstvo njegove suverenosti i jednakopravnosti u svim dijelovima cjelovite i neovisne Bosne i Hercegovine.

Polazeći od toga, želio bih Vam još jednom, uputiti naj snažniji apel da se u svim svojim akcijama upravljate poštivanjem ljudskog dostojanstva, temeljnih ljudskih vrijednosti i prava, te najstrožom primjenom međunarodnog ratnog i humanitarnog prava. Srpska agresija, a zatim i muslimanska protiv hrvatskih područja, odnosno strašni rat u cjelini donijeli su nepodnošljive patnje nevinog pučanstva, žena, djece, staraca, bolesnika, ranjenika, zatočenika i stanovnika u opkoljenim gradovima i naseljima. Obveza je svih onih koji mogu na to stanje utjecati da učine sve da se te patnje spriječe, uklone ili ublaže. To je obveza pred vlastitom savješću, pred savješću svog naroda i pred licem svjetskog javnog mnijenja.

Stoga snažno apeliram na Vas da, uz najoštriju osudu svih narušavanja međunarodnog ratnog i humanitarnog prava, učinite sve potrebno na području Hrvatske Republike Herceg-Bosne da se u zatočeničkim centrima odmah osigura humano postupanje sa zatočenicima u skladu s međunarodnim humanitarnim pravom i ženevskim konvencijama.

Pozivam Vas, također, da se odmah omogući, tamo gdje to nije još učinjeno, slobodni pristup Međunarodnog komiteta Crvenog križa ratnim zarobljeničkim centrima, radi nesmetana popisa ratnih zarobljenika, njihova puštanja na slobodu ili razmjenu po načelu svi-za-sve, sukladno međunarodnim konvencijama.

Podsjećajući Vas na moje dosadašnje intervencije radi omogućivanja nesmetana prolaska humanitarnih konvoja, ponovno apeliram na vas da ne dopustite bilo kakve zapreke u dostavljanju humanitarne pomoći svim potrebitim te da sa svoje strane pružite svu pomoć međunarodnim humanitarnim organizacijama i UN u njihovoj humanitarnoj misiji. Ujedno pozivam i sve ostale zaraćene strane u Bosni i Hercegovini da učine isto kako bi se, konačno, stalo na kraj humanitarnoj mori koja pritišće civilno pučanstvo Bosne i Hercegovine već gotovo dvije godine, te kako bi se i na taj način, pridonijelo mirovnom procesu i nalaženju pravednog mira u interesu svih naroda na prostoru napaćene Bosne i Hercegovine, ali i u

---

* IZVOR: *Večernji list*, 7. 9. 1993.

interesu mira i stabilnosti u cijelom području", stoji u pismu predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana.

**148. Predsjednik HR HB Mate Boban: Pismo predsjedniku
Republike Hrvatske dr. Franji Tuđmanu (Mostar, 13. 9. 1993.)***

**Pismo Mate Bobana predsjedniku Republike Hrvatske dr. Franji
Tuđmanu**

"Vaše pismo, kojim ste upozorili na moju odgovornost i odgovornost svih tijela Hrvatske Republike Herceg-Bosne u presudnom trenutku za opstojnost i budućnost hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini i uputili snažan apel da se u našim zadaćama upravljamo poštivanjem ljudskog dostojanstva, temeljenih ljudskih vrijednosti i prava, te najstrožom primjenom međunarodnog ratnog i humanitarnog prava, novi su poticaj za naš savjestan rad na ublažavanju patnji nevinog pučanstva i svakog čovjeka ponaosob, patnji koje su posljedica srpske i muslimanske agresije protiv hrvatskog naroda i njegovih prava u Bosni i Hercegovini.

Nesporne su strahovite posljedice rata u Bosni i Hercegovini, ali je tragika upravo u činjenici da je napadačima u njihovoj iracionalnoj superiornosti, dopušteno ugrožavanje prava drugih silom. Agresijom, prvo srpskom, a potom muslimanskom, hrvatski puk Bosne i Hercegovine doživio je neviđeno nasilje, razaranje i teške povrede dostojanstva, jednakosti i temeljnih ljudskih prava.

Poznato Vam je da smo uvijek vodili samo obrambeni rat i ustrajavali u namjeri da se mir postigne političkim pregovorima tri jednakopravna naroda. To i stoga što smo se kao najmalobrojniji konstitutivni narod i na taj način nastojali zaštititi od potpune destrukcije sile druga dva naroda. Stalno smo se pozivali na nepovredivost prava na život, prava na obitelj i dom, što nažalost, drugima malo znači u postizanju iracionalnih ciljeva silom.

U ime mira, jednakog prava, dostojanstva i moralnog digniteta našeg naroda, u ime visoke cijene obrane slobode uvijek smo u naše ponašanje inkorporirali nedopustivost kršenja temeljnih ljudskih i nacionalnih vrijednosti i prava.

Užasni nametnuti rat omogućio je i pojedinačne odgovornosti u kršenju tih načela i uvjeravam Vas da su ili će svi krivci biti sankcionirani. Vaše pismo je na svim razinama prihvaćeno kao posebna odgovornost za ponašanje hrvatskih ljudi, dužnosnika i vojnika. Utvrdili smo obveze svakog hrvatskog čovjeka i institucija Hrvatske Republike Herceg-Bosne i odlučili ili učinili: kao i do sada voditi samo obrambeni rat; strogo se pridržavati međunarodnog ratnog i humanitarnog prava; u zatočeničkim centrima ratnim zarobljenicima odmah osigurati humano postupanje u skladu s međunarodnim humanitarnim pravom i ženevskim konvencijama; dopustiti slobodan pristup Međunarodnom Komitetu Crvenog križa ratnim zarobljenicima i svim svjetskim medijima; pustiti ratne zarobljenike i o tome smo već dali jamstva Međunarodnom Komitetu Crvenog križa; omogućili i kao trajan proces dogovorili nesmetan i bezuvjetan protok humanitarne pomoći UNHCR-a, UNICEF-a, ICRC-a na cjelokupnom teritoriju Hrvatske Republike Herceg-Bosne; kao i do sada UNPROFOR-u ne ometati provođenje njegova mandata; zapovjedili smo svim postrojbama HVO-a obvezatno štovanje ovih odluka i uputili ih na konzekvence za slučaj ponašanja suprotno ovim

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 14. 9. 1993.

odlukama; pri Uredu Predsjednika utemeljen je Odjel za ljudska prava i humanitarna pitanja, a pročelnik Odjela odgovoran je za provedbu ovih načela u Hrvatskoj Republici Herceg-Bosni.

Gospodine Predsjedniče, uvjeravam Vas kako će sve ovo biti odlučno provedeno", navodi se na kraju pisma predsjednika Hrvatske Republike Herceg-Bosne Mate Bobana predsjedniku Republike Hrvatske dr. Franji Tuđmanu.

149. MKBJ: Zajednička deklaracija predsjednika RH dr. Franje Tuđmana i predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića (Ženeva, 14. 9. 1993.)*

Zajednička deklaracija Tuđmana i Izetbegovića

Nakon današnjih razgovora u Ženevi predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman i predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović potpisali su zajedničku Deklaraciju čiji tekst objavljujemo u cjelosti.

"Predsjednici Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman i predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović,

Prihvaćajući načela Londonske konferencije i uzimajući u obzir rješenja koja je predložila Mirovna konferencija u Ženevi o ustavnom uređenju buduće Unije Bosne i Hercegovine;

Vodeći računa o povijesnim interesima hrvatskoga i muslimanskog naroda;

Odlučni da odmah dođe do prekida neprijateljstava i stvaranja uvjeta za trajan mir na prostoru Hrvatske i Bosne i Hercegovine;

Uvjereni u potrebu stalnog jačanja povjerenja između hrvatskog i muslimanskog naroda, te poduzimanja djelotvornih mjera u tom smjeru;

Spremni da odmah pristupe normalizaciji odnosa sa srpskim narodom u svjetlu predloženih rješenja Mirovne konferencije u Ženevi;

Sporazumjeli su se da će:

I.

1. Osigurati hitan prekid svih neprijateljstava i vojnih sukoba između postrojbi Armije BiH i HVO u skladu sa sporazumom od 30. srpnja 1993. godine, odmah a najkasnije do 18. rujna 1993. u 12,00.
2. Osigurati obostrano i bezuvjetno raspuštanje svih zatočeničkih logora i oslobađanje zatočenika na teritorijima pod kontrolom Armije BiH i HVO, odmah a najkasnije do 21. rujna 1993. godine u 12,00, uz obostrano preuzimanje odgovornosti za njihovu zaštitu i zbrinjavanje.
3. Osigurati obostrano stvaranje uvjeta za slobodan i neometan prolaz svih humanitarnih konvoja i aktivnost dobrotvornih organizacija.
4. Osnovati radnu skupinu za nadzor i zaštitu ljudskih prava na teritorijima pod kontrolom Armije BiH i HVO, u skladu s načelima i predloženim rješenjima Mirovne konferencije o BiH.

---

* IZVOR: *Večernji list*, 15. 9. 1993.

5. Osnovati radnu skupinu za pitanja teritorijalnog razgraničenja između dvije Republike u predviđenoj Uniji BiH, uključujući i pitanje izlaska na more kao zajedničkog razvojnog interesa.
6. Osnovati radnu skupinu za razradu i praćenje provedbe cjelovitih mjera za obnovu i jačanje povjerenja i suživota između hrvatskoga i muslimanskog naroda, uključujući medijske i druge aktivnosti i programe za prevladavanje nepovjerenja.

II.

Radi uređenja stabilnih odnosa između dviju država kao zajedničkog doprinosa regionalnom miru, predsjednici dr. Franjo Tuđman i Alija Izetbegović odlučili su osnovati:

1. Radnu skupinu za rješavanje humanitarnih, statusnih, materijalnih i drugih pitanja u svezi s položajem izbjeglica i prognanika iz BiH u Republici Hrvatskoj i njihova povratka u Bosnu i Hercegovinu.
2. Radnu skupinu za pripremanje međudržavnih ugovora, uključujući i sporazume o korištenju energetske i lučke kapaciteta, prometnica, komunikacija i drugih gospodarskih potencijala.
3. Obojica predsjednika suglasni su da će uložiti svoj utjecaj na osiguranju odgovarajuće potpore međunarodnih političkih i finansijskih organizacija obnovi i razvoju dviju država.

III.

Radi hitne, cjelovite i vjerodostojne realizacije svih dogovorenih mjera i aktivnosti iz ove Zajedničke deklaracije, predsjednici dr. Franjo Tuđman i Alija Izetbegović odlučili su imenovati svoje osobne povjerenike s punim ovlastima i odgovornošću za osiguranje potpune realizacije dogovora iz ove Deklaracije.

Predsjednik dr. Franjo Tuđman imenovao je za svojeg povjerenika dr. Matu Granića, potpredsjednika Vlade i ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske.

Predsjednik Alija Izetbegović imenovao je za svojeg povjerenika dr. Harisa Silajdžića, ministra vanjskih poslova Republike Bosne i Hercegovine.

Obojica Predsjednika i njihovi osobni povjerenici zatražit će i osigurati pomoć i suradnju međunarodnih političkih, humanitarnih, političkih i drugih organa i čimbenika radi cjelovite realizacije svih mjera ove Deklaracije, u interesu uspostave trajnog mira i stabilnosti u ovom dijelu svijeta".

Zajedničku deklaraciju potpisali su dr. Franjo Tuđman, predsjednik Republike Hrvatske, Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine a u zaključenju su Deklaracije sudjelovali: inž. Hrvoje Šarinić, dr. Željko Matić, dr. Miomir Žužul i Hidajet Bišćević iz Republike Hrvatske, te dr. Haris Silajdžić, dr. Ejub Ganić, dr. Muhamed Filipović i dr. Ivo Komšić iz Republike Bosne i Hercegovine.

150. MKBJ: Tajni sporazum o konfederaciji predsjednika RH dr. Franje Tuđmana i predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića (Ženeva, 14. 9. 1993.)*

Tajni sporazum o konfederaciji

»Polazeći od rezultata Mirovne konferencije o BiH i njezina konstituiranja kao Unije Republika, kao i od općih regionalnih i međunarodnih kretanja i povijesnih interesa hrvatskog i muslimanskog naroda na prostoru jugoistočne Europe, predsjednici dr. Franjo Tuđman i Alija Izetbegović suglasni

da se odnosi između bosansko-muslimanske republike i hrvatske republike u okviru Unije Bosne i Hercegovine razvijaju na svim područjima s ciljem stvaranja zajedničke države koja će istodobno stupiti u konfederalni odnos s Republikom Hrvatskom.

S tim ciljem obojica će predsjednika osigurati hitnu, cjelovitu i neodgodivu provedbu svih odredaba iz zajedničke Deklaracije potpisane 14. rujna u Ženevi.

Obojica su se predsjednika suglasili da održavaju stalne konzultacije glede razvoja regionalnih i međunarodnih prilika u svjetlu iskazane spremnosti za osnivanje zajedničke države Hrvata i Muslimana u Uniji Bosne i Hercegovine i njezina istodobnog stupanja u konfederalni odnos s Republikom Hrvatskom.

Obojica su predsjednika suglasni da pokrenu odgovarajuću političku i diplomatsku aktivnost radi propitivanja međunarodnih okolnosti i potpore toj zajedničkoj inicijativi.

Oba su se predsjednika suglasili da će radi stvaranja političkih, pravnih i drugih institucionalnih pretpostavki za realizaciju ove inicijative osnovati stalnu radnu skupinu.«

(Slijede potpisi predsjednika Tuđmana, predsjednika Izetbegovića i njihovih suradnika)

---

* IZVOR: *Večernji list*, 30. 1. 1994.

151. MKBJ: Zajednička srpsko-muslimanska deklaracija Alije Izetbegovića, i Momčila Krajišnika (Ženeva, 16. 9. 1993.)*

Zajednička srpsko-muslimanska deklaracija

Prihvatajući principe Londonske konferencije i uzimajući u obzir rješenja predložena na ženevskoj Mirovnoj konferenciji o ustavnom uređenju Unije Bosne i Hercegovine, odlučni da trenutno dođe do prekida neprijateljstava i stvaranje uvjeta za mir u Bosni i Hercegovini, uvjereni da se rješenje krize mora postići političkim, a ne vojnim sredstvima, spremni na trenutnu normalizaciju odnosa s hrvatskim narodom u svjetlu rješenja predloženih na Mirovnoj konferenciji u Ženevi, pristali su na sljedeće:

I

1. Osigurati trenutan prekid svih neprijateljstava i vojnih sukoba između Armije Bosne i Hercegovine i Vojske bosanskih Srba u skladu sa sporazumom od 30. srpnja 1993., po mogućnosti odmah i ne kasnije od 18. rujna u 12 sati, te osigurati uspostavu direktnih komunikacija (vruće linije) između vojnih zapovjednika na svim razinama.
2. Osigurati bilateralno i bezuvjetno ukidanje svih zarobljeničkih logora i oslobađanje zarobljenika na teritorijima pod kontrolom Armije BiH i bosanskih Srba, i to odmah, počevši s oslobađanjem zatočenih u logoru Tarčin (207 zarobljenika) i Kula (207 zarobljenika). To treba učiniti najkasnije do 21. rujna u 12 sati, s tim da obje strane preuzmu potpunu odgovornost za zaštitu i njegu zatočenika.
3. Obostrano stvoriti uvjete za nesmetan i siguran prolazak humanitarnih konvoja i za djelatnost humanitarnih organizacija, te za sigurno i neometano kretanje svih civila.
4. Osnovati radne grupe za nadzor i osiguranje ljudskih prava na teritorijama pod kontrolom Armije BiH i vojske bosanskih Srba u skladu s principima i rješanjem predloženim na Mirovnoj konferenciji o Bosni i Hercegovini.
5. Osnovati radnu grupu za neriješena pitanja teritorijalnog razgraničenja između dvije republike u zamišljenoj Uniji Bosne i Hercegovine, uključujući područje Brčkog, Bosanske krajine, doline Neretve, istočne Bosne i planine Ozren, a vodeći računa o prirodnom pravu pristupa moru ovih dviju republika. Ovo se dodaje već preuzetim obvezama o traženju trajnog rješenje za upravu nad područjem Sarajeva u iduće dvije godine. Nakon pronalaska obostrano prihvatljivoga rješenja teritorijalnog razgraničenja triju republika koje će činiti Uniju, a za vrijeme prve dvije godine postojanja te Unije, mora biti pripremljen i proveden referendum. O datumu održavanja moraju se složiti sve tri strane, a pitanje građanima svake od republika bit će da li se slažu da i dalje ostanu u Uniji ili je žele napustiti.

U slučaju raspada Unije, sva prava Unije Republika Bosne i Hercegovine, uključujući i članstvo u Ujedinjenim narodima, bit će automatski prenesena na republiku s pretežito muslimanskim stanovništvom.

---

* IZVOR: *Večernji list*, 17. 9. 1993..

II

Da bi se stvorili stabilni odnosi i kao zajednički doprinos miru u regiji, potpisnici su odlučili osnovati:

1. Radnu grupu koja će se baviti humanitarnim statusom, materijalnim i drugim pitanjima vezanim za izbjeglice i raseljene osobe iz Bosne i Hercegovine.
2. Radnu grupu za sastavljanje sporazuma, uključujući i sporazume o korištenju energije, luka, prometnih arterija, komunikacija i drugih gospodarskih potencijala.

III

Radi brze, sveobuhvatne i vjerodostojne provedbe svih mjera i aktivnosti predviđenih ovom Zajedničkom deklaracijom potpisnici su odlučili imenovati povjerenike, s punim ovlastima i odgovornošću, za potpunu provedbu sporazuma predviđenih ovom deklaracijom. Alija Izetbegović imenovao je za svoga povjerenika Harisa Silajdžića. Radovan Karadžić imenovao je za svoga povjerenika Momčila Krajišnika. Potpisnici i povjerenici tražit će i bit će im osigurana pomoć i suradnja s međunarodnim političkim, humanitarnim i drugim organizacijama i čimbenicima, a sve to radi sveobuhvatne provedbe svih mjera predviđenih ovom deklaracijom, a u interesu trajnog mira i stabilnosti u tome dijelu svijeta.

Na kraju, postignut je dogovor da supredsjedatelji Međunarodne mirovne konferencije o bivšoj Jugoslaviji pozovu tri strane u BiH na sastanak koji će se održati na sarajevskom aerodromu u utorak 21. rujna u 11 sati, gdje će se uzeti u razmatranje potpisivanje mirovnog paketa kao cjeline, a u kojem će, između ostalog, biti ova Zajednička deklaracija, te Zajednička deklaracija koju su 14. rujna potpisali Hrvati i Muslimani. Supredsjedatelji će u međuvremenu obilaziti strane u bivšoj Jugoslaviji u nastojanju da postigne daljnje sporazume.

(Deklaraciju su u Ženevi, 16.09.1993., potpisali: Alija Izetbegović i Momčilo Krajišnik umjesto Radovana Karadžića. Kao svjedoci su potpisani Thorwald Stoltenberg i David Owen. Na Dokumentu nedostaju potpisi Slobodana Miloševića i Momira Bulatovića. Faksimil potpisa objavljen u *Večernjem listu*.)

152. MKBJ: Dogovor zapovjednika Vrhovne komande Armije BiH Rasima Delića i zapovjednika Glavnog stožera HVO Milivoja Petkovića (Sarajevo, 17. 9. 1993.)*

Delić i Petković: dogovor u sarajevskoj zračnoj luci

U sarajevskoj zračnoj luci u petak su se susreli zapovjednik Vrhovne komande Armije BiH Rasim Delić i zapovjednik Glavnog stožera HVO Milivoj Petković. Sastankom je predsjedao zapovjednik mirovnih snaga UN za BiH Francis Briquemont. Govorilo se o konkretizaciji Deklaracije koju su potpisali predsjednici Tuđman i Izetbegović, javio je radio BiH.

Dogovoreno je:

1. da se obustava vatre ostvari, u skladu sa zajedničkom Deklaracijom, dana 18. rujna s početkom u 12.00 sati. Postojbe su dobile naređenja da će 18. rujna u jutarnjim satima časnici za vezu s UN stupiti u međusobni kontakt radi rješavanja konkretnih problema na terenu;
2. 19. rujna susrest će se komisije koje će realizirati dogovor o puštanju svih zarobljenika;
3. Od 18. rujna u 12 sati omogućit će se nesmetani prolazak svih konvoja s humanitanom pomoći. Kontrola konvoja obavljat će se u skladu s odredbama zajedničke Deklaracije;
4. Osigurat će se nastavak evakuacije ranjenika iz bolnice u Novoj Biloj u skladu s dogovorom koji su potpisali zapovjednici Delić i Petković;
5. Načelno su dogovoreni detalji oko popravka mosta u Bijeloj koji bi započeli predstavnici UNPROFOR-a 22. rujna;
6. Predviđeno je da se nakon 21. rujna održi sastanak predstavnika HVO, Armije BiH i srpskih snaga na kojem bi se dogovorili svi detalji implementacije potpisanog vojnog sporazuma od 30. srpnja ove godine. Sastanak na najvišoj vojnoj razini eventualno bi se održao nakon potpisivanja mirovnog sporazuma.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 18. 9. 1993.

153. Owen-Stoltenbergov plan s „Invinciblea“: Sporazum o Bosni i Hercegovini (Jadransko more, 20. 9. 1993.)*

Sporazum koji nije potpisan na nosaču “Invincible”

Mi, potpisani

Vodeni načelima Povelje UN, Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i Deklaracije o pravima ljudi koji pripadaju nacionalnim, etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama,

pozivajući se na Izjavu o načelima Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji na zasjedanju u Londonu i Program djelatnosti na humanitarnim pitanjima, dogovoren na toj sjednici,

uzimajući u obzir odluke Vijeća sigurnosti UN o bivšoj Jugoslaviji,

potvrđujući odanost miru i sigurnosti među zemljama nasljednicama bivše Jugoslavije,

ovime se suglašujemo o slijedećem:

1) Ustavni sporazum o Uniji republika BiH

- a) Ustavni sporazum prilaže se u prilogu I. Strane su suglasne da će on stupiti na snagu tjedan dana pošto Vijeće sigurnosti uzme k znanju ovaj sporazum, potvrdi da Unija republika BiH nastavlja svoje članstvo u UN, kako je navedeno u Rezoluciji 859 (1993) Vijeća sigurnosti, i ovlasti potporu UN za provedbu ovog sporazuma.
- b) Tri strane uzimaju k znanju da će Vijeće sigurnosti razmotriti šira pitanja sankcija u skladu s općim rješenjem glavnih pitanja koja se tiču bivše Jugoslavije. Bez obzira na to, one uzimaju k znanju da će Vijeće sigurnosti, uzimajući u obzir ovaj sporazum, usporedo s provedbom mirovnog plana, odobriti postupno ukidanje sankcija nad Saveznom Republikom Jugoslavijom (Srbija i Crna Gora) s obzirom na situaciju u Bosni i Hercegovini, pod uvjetom da postoje jasni dokazi o poštenoj provedbi, svih vidova ovog sporazuma, osobito povlačenju snaga na dogovorene crte razgraničenja triju republika koje čine Uniju kako piše u Aneksu A, dio I.
- c) dogovoreni aranžmani o Ustavnom sporazumu izneseni su u 1. i 2. dijelu Priloga II.

2) Prekid sukoba

Stranke potvrđuju Sporazum o potpunom prestanku svih borbenih djelatnosti koji su njihovi vojni zapovjednici potpisali 30. srpnja 1993. priložen u prvom dijelu Priloga 3, i Vojni sporazum o miru u Bosni i Hercegovini koji su njihovi vojni zapovjednici potpisali 11. kolovoza 1993, iznesen u 2. dijelu ovog Priloga III, i odlučuju da će potonji biti dopunjen kako je izneseno u 3. dijelu priloga III, a stupit će na snagu dan nakon što Vijeće sigurnosti odobri potporu za primjenu

3) Suradnja u humanitarnim naporima

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 23. 9. 1993.,

- a) Najveća će se suradnja pružiti Visokom povjereniku UN za izbjeglice, Međunarodnom odboru Crvenog križa, Zaštitnim snagama UN, Promatračkoj misiji EZ i ostalim humanitarnim organizacijama koje rade na dostavi pomoći izbjeglicama i prognanicima.
- b) Sva će se suradnja pružiti Visokom povjereniku UN za izbjeglice u planiranju i provedbi programa za povratak izbjeglica i prognanika kućama.

4) Preliminarni sporazum s Republikom Hrvatskom za provedbu Konvencije o tranzitnoj trgovini zemalja bez izlaza na more iz 1965.

Čim Ustavni sporazum stupi na snagu. Unija republika BiH sklopit će s Republikom Hrvatskom preliminarni sporazum za provedbu Konvencije o tranzitnoj trgovini zemalja bez izlaza na more kako je izneseno u Prilogu IV.

5) Sporazum o zamjeni teritorija

- a) Između muslimanske i srpske strane postignut je poseban sporazum da će cesta koja povezuje Goražde i Žepu, a spominje se u članku 2. 1. dijela aneksa A Ustavnom sporazumu, biti tri kilometra široka i imat će dva prijelaza između točaka u Republici sa srpskom većinom. Dogovorene su i izmjene na zemljovidima kako je prikazano u Aneksu A. dio 1.
- b) Nadalje, dogovoreno je da se između muslimanske i srpske strane osnuje radna skupina za preostala pitanja koja se tiču teritorijalnog razgraničenja među republikama u predviđenoj Uniji republika BiH, a to se odnosi na područja Brčkog, Bosanske krajine, doline Neretve, istočne Bosne i Ozrena, uzimajući u obzir prirodno pravo dviju republika na prilaz moru. Ovo se dodaje ranijim obvezama o nalaženju trajnog rješenja za upravljanje kotarom Sarajevo na dvije godine. Pošto se postigne obostrano prihvatljivo rješenje teritorijalnog razgraničenja triju republika u Uniji, i u prve dvije godine postojanja Unije, omogućit će se referendum koji bi se održao uzajamno dogovorenog dana u republikama Unije s pitanjem pristaju li građani svake pojedine republike članice ostati u Uniji ili je žele napustiti. U slučaju raspada Unije sva prava Unije republika BiH, kao i članstvo u UN automatski pripadaju Republici s muslimanskom većinom. (*fusnota: „Ovo je razrađeno u Zajedničkoj muslimansko-srpskoj deklaraciji potpisanoj u Ženevi, 16. rujna 1993 i izloženoj u prilogu V«*)
- c) Hrvatska i muslimanska strana također su se sporazumjele da osnuju radnu skupinu za pitanja koja se odnose na teritorijalno razgraničenje između dviju republika u Uniji Republika Bosne i Hercegovine tako da budu u zajedničkom razvojnom interesu (*fusnota: Ovo je razrađeno u zajedničkoj muslimansko-hrvatskoj deklaraciji potpisanoj u Ženevi 14. rujna 1993. i izloženoj u prilogu VI«*)

6) Pristup moru

Posebni su sporazumi postignuti:

- a) Između muslimanske i hrvatske strane o uspostavi izlaza na more za republiku s muslimanskom većinom, kroz republiku s hrvatskom većinom cestom pod upravom posebnog tijela od Poplata do Neuma, i da republika s muslimanskom većinom zadržava

zemljište na obali Jadrana, na poluotoku-prevlaci Kosa (Klek), te o uspostavi zajedničke uprave dviju republika za razvoj turističke privrede u tom području.

- b) Između hrvatske i muslimanske strane dogovoreno je da će lučki objekti za republiku s muslimankom većinom biti između Višića i Čeljeva na Neretvi i sposobni za preuzimanje plovila koja bi plovila iz Ploča i također izravno iz ostalih luka na Jadranu, te da će se južna granica republike s muslimanskom većinom pomaknuti naniže od Rečica do neposredno iznad Višića. Za početak tamo će postojati cesta pod posebnom upravom cestovnim pravcem od Rečica do Tasovčića i do izlaza kod Čeljeva. Zemljište za luku odredit će se južno od kuća duž ceste za Čeljevo, zapadno od kuća uz cestu za Vesiće, na sjeveru do izgrađenog područja Višića, zatim istočnom obalom Neretve. Ako se luka izgradi, od republike s muslimanskom većinom očekuje se da izgradi nadvožnjak na križanju Čeljevo i novu cestu dogovorenom trasom do Rečica, kloneći se koliko je god moguće postojećih naselja, a ta će cesta, sa zemljištem po pola kilometra sa svake strane i područjem luke biti dijelom republike s muslimanskom većinom.
- c) Republika Hrvatska pristaje na 99-godišnji najam za posebne lučke objekte u luci Ploče za republiku s muslimanskom većinom, a detalji o upravi nad tim lučkim uređajima uredit će se u sporazumu između Republike Hrvatske i Unije republika Bosne i Hercegovine, kako je izloženo u Prilogu VII

Čim se odnosi između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) normaliziraju, napraviti će se ugovor o razmjeni teritorija u kojem bi sudjelovala i Unija Republika Bosne i Hercegovine i u kojem će se uzeti u obzir potreba strateških jamstava za Dubrovnik i strateška važnost Prevlake za Kotorski zaljev, potreba republike sa srpskom većinom za pristup moru u području između Oštrog Rta i Molunta i potrebe da se Republici Hrvatskoj nadoknadi teritorij tako da za Republiku Hrvatsku ne bude gubitak teritorija,

7) Politički sporazumi

Sve su strane sporazumne da će se pod nadzorom UN i Europske zajednice prvi izbori u republikama koje čine Uniju održati najkasnije dvije godine nakon stupanja na snagu Ustavnog sporazuma. Svi izbori za zakonodavna tijela republika i općina bit će po načelu razmjerne zastupljenosti. Sve političke stranke registrirane u bilo kojoj od republika mogu se slobodno organizirati i djelovati na cijelom teritoriju Unije Republika BiH, pod uvjetom da njihove djelatnosti budu u skladu s Ustavnim sporazumom.

U potpisu:

Alija Izetbegović

Radovan Karadžić

Mate Boban

Momir Bulatović

Slobodan Milošević

Franjo Tuđman

svjedoci: T. Stoltenberg, D. Owen

154.   *Predsjedništvo RBiH: Uredba sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Zakona o izboru i opozivu članova Predsjedništva RBiH (Sarajevo, 28. 9. 1993)**

Na osnovi Amandmana LI. točka 5. stavak 3. na Ustav Republike Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine, donosi

Uredbu sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama zakona o izboru i opozivu članova Predsjedništva RBiH

Članak 1.

U Zakonu o izboru i opozivu članova Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list SRBiH", broj 21/90, 28/90 i 29/90 i "Službeni list RBiH", broj 23/92) iza članka 13. dodaje se novi članak 13a. koji glasi:

Članak 13a.

Za vrijeme ratnog stanja član Predsjedništva RBiH može biti opozvan, ako iz bilo kojih razloga izgubi povjerenje Skupštine RBiH.

Opoziv članova Predsjedništva RBiH provodi se na način i po postupku utvrđenom za njegov izbor, ako Zakonom o izboru i opozivu članova Predsjedništva RBiH nije drukčije određeno.

Postupak za opoziv za članove Predsjedništva RBiH pokreće se na prijedlog najmanje dvadeset poslanika. Prijedlog za opoziv dostavlja se Skupštini RBiH, a za vrijeme ratnog stanja, ako se Skupština RBiH ne može sazvati, Predsjedništvu RBiH.

O opozivu članova Predsjedništva RBiH odlučuje Skupština RBiH na način i po postupku utvrđenom za izbor člana Predsjedništva RBiH.

Članak 2.

Ova uredba stupa na snagu danom objavljivanja u "Službenom listu RBiH".

PR broj 1556/93

Sarajevo, 28. rujna 1993. godine

Predsjednik Predsjedništva RBiH, Alija Izetbegović, s.r.

---

* IZVOR: Nevenko Herceg, Neven Tomić. *Izbori u Bosni i Hercegovini*. Mostar, Sveučilište u Mostaru Centar za studije novinarstva, 1998., str. 254-255

155. Owen-Stoltenbergov plan: Mirovni paket o Bosni i Hercegovini – nova izmijenjena verzija (Ženeva, kraj rujna 1993)^{*}

Mirovni sporazum o Bosni i Hercegovini

Dolje potpisani, vođeni principima Povelje Ujedinjenih naroda, Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i Deklaracije o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim, etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama

Pozivajući se na principe Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, potvrđene na londonskom zasjedanju i na Programu djelovanja za humanitarna pitanja također dogovorena na tom zasjedanju

Uzimajući u obzir odluke Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda povezane s bivšom Jugoslavijom

Ponovno potvrđujući svoje obvezivanje na mir i sigurnost među državama nasljednicama bivše Jugoslavije

Ovdje su se složili sa sljedećim

I. Ustavni sporazum o Savezu republika Bosne i Hercegovine

- a) Ustavni sporazum Saveza republika Bosne i Hercegovine izložen je već u Dodatku I. Tri strane su se složile da će on stupiti na snagu tjedan dana nakon što Vijeće sigurnosti razmotri sadašnji Sporazum, potvrdi da će Savez republika Bosne i Hercegovine nastaviti biti članom Ujedinjenih naroda kako je specificirano u Rezoluciji 859. (1993. godine) Vijeća sigurnosti, te nakon što potvrdi podršku Ujedinjenih naroda provedbi sadašnjeg Sporazuma.
- b) Tri strane se slažu da će Vijeće sigurnosti razmotriti šire pitanje sankcija uzimajući u obzir sveobuhvatno rješenje gorućih pitanja povezanih s bivšom Jugoslavijom. Oni se također slažu da će Vijeće sigurnosti, uzimajući u obzir sadašnji sporazum, paralelno s provedbom mirovnog plana, odobriti postupno ukidanje sankcija koje su nametnute Saveznoj Republici Jugoslaviji (Srbija i Crna Gora), uzimajući u obzir situaciju u Bosni i Hercegovini, a pod uvjetom da postoje jasni dokazi dobre volje za provedbu svih aspekata sadašnjeg Sporazuma, a naročito što se tiče povlačenja snaga u dogovorene granice konstitutivnih republika kao što je to napisano u Priključku A, dio I.
- c) Postignuti sporazumi, koji se tiču Ustavnog sporazuma već su izloženi u dijelovima 1. i 2. Dodatka II.

II. Okončanje sukoba

Tri strane potvrđuju Sporazum o potpunoj obustavi svih borbenih aktivnosti koji su potpisali njihovi vojni zapovjednici 30. srpnja 1993., a koji je već izložen u dijelu I. Priključka III. i

---

^{*} IZVOR: *Večernji list*, 30. 9. 1993.

Vojni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini, koji su potpisali njihovi vojni zapovjednici 11.kolovoza 1993., a koji je već izložen u dijelu II. Priključka III., te odlučuju da će posljednji biti dopunjen kao što stoji u dijelu III. Priključka III. i da će stupiti na snagu dan nakon što Vijeće sigurnosti potvrdi podršku Ujedinjenih naroda provedbi sadašnjeg Sporazuma.

III. Suradnja u vezi s humanitarnim naporima

- (a) Maksimalno će se surađivati s Visokim komesarijatom Ujedinjenih naroda za izbjeglice, Međunarodnim odborom Crvenoga križa, Zaštitnim snagama Ujedinjenih naroda (UNPROFOR-om, op. prev.), Promatračkom misijom Europske zajednice i drugim humanitarnim organizacijama koje rade na pružanju pomoći izbjeglicama i raseljenim osobama.
- (b) U potpunosti će se surađivati s Visokim povjereništvom Ujedinjenih naroda za izbjeglice u sačinjavanju i provedbi planova za povratak izbjeglica i raseljenih osoba u njihove domove.

IV. Preliminarni sporazum s Republikom Hrvatskom za provedbu Konvencije o tranzitnom prometu zemalja bez izlaza na more iz 1965.

Čim Ustavni sporazum stupi na snagu, Savez republika Bosne i Hercegovine zaključit će s Republikom Hrvatskom Preliminarni sporazum za provedbu Konvencije o tranzitnom prometu zemalja koje nemaju izlaz na more, već izložen u Priključku IV.

V. Sporazum o zamjeni teritorija

- (a) Postignut je odvojeni sporazum između muslimanske i srpske strane da će cesta koja povezuje Žepu i Goražde, a o kojoj se govori u odjeljku 2. dijela I. Dodatka A Ustavnog sporazuma, biti široka tri kilometra i da će na njoj biti dva nadvožnjaka koji će povezivati točke koje se nalaze na teritoriju srpske republike. Dogovorena je također prilagodba zemljovida kao što stoji u Dodatku A, dio I.
- (b) Nadalje, srpska i muslimanska strana složile su se da oforme radnu grupu za istaknuta pitanja vezana uz teritorijalna razgraničenja između dviju republika u zamišljenom Savezu republika Bosne i Hercegovine, uključujući područja Brčkog, Bosanske krajine, doline Neretve, istočne Bosne i Ozren-planine, uključujući i prirodno pravo dviju republika na pristup moru. Ovo je u svezi s već dogovorenim obvezom za pronalaženje trajnog rješenja za upravu nad područjem Sarajeva u roku dvije godine. Nakon pronalaženja uzajamno prihvatljiva rješenja teritorijalnog razgraničenja triju konstitutivnih republika Saveza, a za vrijeme prve dvije godine postojanja Saveza, osigurat će se uvjeti za provođenje referendum, koji će se održati onoga datuma koji bude odgovarao svim trima stranama, a na kojem će se građani svake od konstitutivnih republika izjašnjavati žele li da njihova republika ostane u Savezu ili da ga napusti. U slučaju raspada Saveza, sva prava Saveza republika Bosne i Hercegovine, uključujući i članstvo u Ujedinjenim narodima, bit će automatski prenesena na republiku s pretežito muslimanskom većinom. (Napomena: Ovo je detaljnije razrađeno u Zajedničkoj srpsko-muslimanskoj deklaraciji potpisanoj u Ženevi 16. rujna 1993. a izloženoj u Dodatku V.)
- (c) Hrvatska i muslimanska strana također su se složile da formiraju radnu grupu koja će raditi na pitanjima vezanim uz teritorijalno razgraničenje između dviju konstitutivnih republika Saveza republika Bosne i Hercegovine, kao pitanjima zajedničkoga razvojnog interesa.

(Napomena: Ovo je već razrađeno u Zajedničkoj muslimansko-hrvatskoj deklaraciji potpisanoj u Ženevi 14. rujna 1993. godine a izloženoj u Dodatku VI.)

VI. Pristup moru

Postignuti su odvojeni sporazumi: (a) Između muslimanske i hrvatske strane o uspostavi izlaza na more republike u kojoj živi muslimanska većina kroz republiku u kojoj živi hrvatska većina, prolazom od Poplata do Neuma, te da muslimanska republika drži dio jadranske obale na prevlaci Kosa (Klek) i da uspostavi zajedničko upravljačko tijelo dviju republika kako bi se na tome području mogla razvijati turistička privreda.

(b) Između hrvatske i muslimanske strane da luka za muslimansku republiku bude između Višića i Čeljeva na Neretvi, te da bude u mogućnosti prihvaćati brodove koji dolaze iz Ploča ili izravno iz Ploča ili izravno iz drugih jadranskih luka.

Također, da južna granica muslimanske republike bude pomaknuta s Rečice do područja iznad Višića. U početku postojat će prolaz koji će ići cestom od Rečice do Tasovčića i do skretanja za čeljevo. Zemljište za gradnju luke smješteno je južno od kuća uz cestu za Celjevo, zapadno od kuća na cesti za Višiće, sjeverno od sagrađenog područja u višićima, a zatim će slijediti istočnu obalu Neretve. Ako se luka sagradi, od muslimanske republike očekuje se da sagradi nadvožnjak na križanju cesta kod Čeljeva, novu cestu, duž ugovorene rute, prema Rečici, izbjegavajući pri tome da ta cesta prođe kroz ijedno naselje. Ova cesta, područje uz nju širine pola kilometra sa svake strane i područje luke bit će teritorij muslimanske republike.

(c) Republika Hrvatska pristala je na 99-godišnji najam posebnog dijela luke Ploče muslimanskoj republici, a detalji oko upravljanja ovim dijelom luke bit će dogovoreni između Republike Hrvatske i Saveza republika Bosne i Hercegovine.

(d) čim se normaliziraju odnosi između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora), početak pregovora koji će obuhvaćati zamjenu teritorija, uključujući također i Savez republika Bosne i Hercegovine, a u kojima će se voditi računa o potrebama strateškog osiguravanja Dubrovnika i strateške važnosti rta Prevlake za Bokotorski zaljev, a također i o potrebi srpske republike za pristupom moru u području između Oštrog rta i Molunata, te o potrebi da se Republici Hrvatskoj kompenzira teritorij tako da na kraju Republika Hrvatska nema nikakvih teritorijalnih gubitaka.

VII. Politički sporazumi

Sve tri strane su se složile da će se prvi izbori u sve tri konstitutivne republike održati pod nadzorom Ujedinjenih naroda i Europske zajednice, ne kasnije od dvije godine nakon stupanja na snagu Ustavnog sporazuma. Biranje u sva zakonodavna tijela konstitutivnih republika i općina temeljit će se na razmjernoj zastupljenosti. Sve političke stranke registrirane u nekoj od konstitutivnih republika mogu se organizirati i djelovati slobodno na cijelom teritoriju Saveza republika Bosne i Hercegovine, uz uvjet da je njihova djelatnost u skladu s Ustavnim sporazumom.

Trebaju potpisati: A. Izetbegović R. Karadžić M. Boban M. Bulatović S. Milošević F. Tuđman i kao svjedoci T. Stoltenberg i D. Owen

Owen-Stoltenbergov mirovni paket: Dodatak I:

Ustavni dogovor o Savezu Republika Bosne i Hercegovine

I. Savez republika Bosne i Hercegovine

Članak 1.

Savez republika Bosne i Hercegovine sastavljen je od tri konstitutivne republike i obuhvaća tri konstitutivna naroda: Muslimane, Srbe i Hrvate, kao i grupu drugih naroda. Savez republika Bosne i Hercegovine bit će državom članicom Ujedinjenih naroda, i kao država članica obratit će se za članstvo u drugim organizacijama sustava Ujedinjenih naroda.

članak 2.

Zastavu i grb Saveza republika Bosne i Hercegovine odredit će zakon koji će prihvatiti Savezni parlament

članak 3.

- (a) Državljanstvo Bosne i Hercegovina odredit će se zakonom koji će prihvatiti Savezni parlament
- (b) Svaka osoba koja je pri stupanju na snagu ovog Ustavnog dogovora imala pravo biti državljaninom Republike Bosne i Hercegovine imat će pravo biti državljaninom konstitutivne republike kao i Saveza republika Bosne i Hercegovine.
- (c) Dopustit će se dvojno državljanstvo.
- (d) Odluke o državljanstvu donosit će određeni organi konstitutivnih republika, podložni prizivu nadležnim sudovima.

Članak 4.

Niti Savez republika Bosne i Hercegovine, niti ikoja od konstitutivnih republika, neće zadržati nikakvu vojnu snagu, a bilo koje snage koje će postojati na nadnevak stupanja na snagu ovog Ustavnog sporazuma progresivno će se razoružati i raspuštati pod nadzorom Ujedinjenih naroda i Europske zajednice.

II. Konstitutivne republike i njihove odgovornosti

Članak 1.

- (a) Granice konstitutivnih republika bit će kako je izloženo u Priključku A, dijelu I. Osim kako je omogućeno u (b), granice republika mogu se mijenjati samo procedurom omogućenom za popravlanje ovog Ustavnog sporazuma.
- (b) Marginalne promjene granica izložene u Priključku A može učiniti Predsjedništvo na preporuku Graničnog povjereništva, koje će dobiti dokaze od onih koji su njima posebno pogođeni. Povjereništvo će činiti pet osoba postavljenih od glavnog tajnika Ujedinjenih naroda, od kojih će trojica biti osobe predložene od predstavnika triju konstitutivnih naroda.

- (c) Prostori navedeni u Priključku A, dijelu II., iako su unutar područja i pod jurisdikcijom neke konstitutivne republike, dodijelit će se Savezu republika Bosne i Hercegovine, u svrhu osiguranja pristupa svih državlja na zgradama Saveza u Sarajevu, moru u Neumu i rijeci Savi.
- (d) Neće biti graničnih nadzora na granicama između konstitutivnih republika, a bit će slobodan protok osoba, dobara i usluga kroz sve područje Saveza republika Bosne i Hercegovine.

članak 2.

Svaka od konstitutivnih republika usvojit će vlastiti ustav, koji će omogućiti demokratski oblik vladanja, uključujući demokratski izabrana zakonodavna tijela i glavne izvršitelje i neovisna sudska tijela, kao i najviše standarde ljudskih prava i temeljnih sloboda. Ni jedna odredba tih ustava ne može biti u neskladu s Ustavnim dogovorom.

- (b) Početne izbore u svakoj od konstitutivnih republika nadzirat će Ujedinjeni narodi i Europska zajednica.

Članak 3.

Sve vladine dužnosti i moći, osim onih dodijeljenih ovim Ustavnim sporazumom Savezu republika Bosne i Hercegovine ili ikojoj od njegovih ustanova, bit će one konstitutivnih republika.

Članak 4.

Sve čine koje poduzme nadležno vladino tijelo ikoje od konstitutivnih republika prihvatit će kao važeće ostale konstitutivne republike.

III. Zajedničke ustanove Saveza republika Bosne i Hercegovine

članak 1.

- (a) Predsjedništvo Saveza republika Bosne i Hercegovine činit će predsjednik, ili neki postavljenik zakonodavnog tijela, svake od konstitutivnih republika.
- (b) Predsjedanje Predsjedništvom smjenjivat će se svaka četiri mjeseca među članovima Predsjedništva. Predsjedajući Predsjedništva predstavljat će Savez republika Bosne i Hercegovine.
- (c) Predsjedništvo će donositi sve svoje odluke konsenzusom.

Članak 2.

- (a) Glava Ministarskog vijeća Saveza republika Bosne i Hercegovine bit će prvi ministar, kojeg će postaviti i može smijeniti Predsjedništvo. Tu će dužnost svake godine naizmjenice obnašati imenovanici predsjednika različitih konstitutivnih republika.
- (b) Predsjedništvo će također postaviti i može smijeniti ministra vanjskih poslova. Tu će dužnost svake godine naizmjenice obnašati imenovanici predsjednika različitih konstitutivnih republika
- (c) Premijer i ministar vanjskih poslova bit će iz različitih konstitutivnih republika.

- (d) Ostale ministre može postaviti Predsjedništvo. Oni i premijer i ministar vanjskih poslova činit će Ministarsko vijeće, s odgovornošću za politiku Saveza republika Bosne i Hercegovine u odnosu na vanjske poslove, međunarodnu trgovinu i rad zajedničkih ustanova, kao i bilo koje druge dužnosti i ustanove koje savezni parlament može s vremena na vrijeme navesti zakonom.

Članak 3.

- (a) Parlament Saveza republika Bosne i Hercegovine činit će 120 predstavnika, trećinu kojih će izabrati odnosni zakonodavci konstitutivnih republika.
- (b) Savezni parlament može jednostavnom većinom članova iz svake konstitutivne republike usvojiti zakone unutar nadležnosti Saveza republika Bosne i Hercegovine.

Članak 4.

Savez republika Bosne i Hercegovine imat će sljedeće sudove:

- (i) Vrhovni sud, koji čine četiri suca postavljena od Predsjedništva, od kojih neće biti dvojica iz istih naroda, koji će, osim kako je navedeno u odjeljku (iii), biti konačni sud za prizive iz sudova konstitutivnih republika.
- (ii) Ustavni sud, koji čine tri suca postavljena od Predsjedništva, od kojih neće biti dvojica iz iste konstitutivne republike, koji će biti nadležan da rješava konsenzusom sporove među konstitutivnim republikama, između bilo koje od njih i Saveza republika Bosne i Hercegovine ili bilo koje od njegovih ustanova, i među bilo kojom od tih ustanova. Ne uspostavi li se taj Sud, ili bude u nemoći da riješi neki spor, ona će se uputiti za obvezujuću odluku stalnom arbitrarnom sudištu koje čine suci Međunarodnog suda pravde ili članovi Stalnog suda za arbitriranje, iz kojih će svaki po jednoga izabrati predsjednik svake od konstitutivnih republika, a dvojicu od kojih će izabrati Predsjedništvo, ili, ako nije sposobno to učiniti, glavni tajnik Ujedinjenih naroda i predsjednik Ministarskog vijeća Europske zajednice.
- (iii) Sud za ljudska prava ima se uspostaviti u skladu s Rezolucijom 93(6) Odbora ministara Vijeća Europe, čiji će točan sastav i nadležnost biti kako je izloženo u dogovorenom Priključku B.

članak 5.

Udružene vlasti između dvije ili više konstitutivnih republika mogu se uspostaviti dogovorom republika kojih se to tiče ako se potvrdi zakonom prihvaćenim od saveznog parlamenta.

IV. Međunarodni odnosi

Članak 1.

- (a) Savez republika Bosne i Hercegovine obratit će se za članstvo europskih i međunarodnih ustanova i organizacija, kako odluči Predsjedništvo. Svaka od konstitutivnih republika može se obratiti za članstvo neke međunarodne organizacije, ako takvo članstvo ne bi bilo neskladno s interesima Saveza republika Bosne i Hercegovine ili bilo koje od ostalih konstitutivnih republika

Članak 2.

- (a) Savez republika Bosne i Hercegovine ostat će strana u svim međunarodnim ugovorima na snazi za Republiku Bosnu i Hercegovinu na nadnevak stupanja na snagu ovog Ustavnog dogovora, osim ako savezni parlament ne odluči poduzeti korake da otkáže bilo koji od takvih ugovora. Međutim, ugovore u koje se ušlo nakon 18. studenoga 1990. razmatrat će savezni parlament unutar razdoblja od tri mjeseca od stupanja na snagu ovog Ustavnog dogovora i ostat će na snazi samo ako savezni parlament tako odluči.
- (b) Savez republika Bosne i Hercegovine nastavit će sve diplomatske odnose dok Predsjedništvo ne odluči da ih nastavi ili ih prekine.
- (c) Savez republika Bosne i Hercegovine može postati stranom u međunarodnim ugovorima ako takvo sudjelovanje odobri savezni parlament. Parlament može zakonom omogućiti sudjelovanje u određenim vrstama međunarodnih sporazuma odlukom Predsjedništva. Do mjere u kojoj bi takvo sudjelovanje uključilo odgovornosti koje trebaju iznijeti konstitutivne republike, treba unaprijed osigurati suglasnost za njih, osim u odnosu na ugovore o kojima je riječ u članku V.3.
- (d) Bilo koja konstitutivna republika može, ako je prihvatljiva, postati stranom u nekom međunarodnom ugovoru, ako takvo sudjelovanje ne bi bilo nesklapno s interesima Saveza republika Bosne i Hercegovine ili bilo koje od ostalih konstitutivnih republika.

V. Ljudska prava i temeljne slobode

Članak 1.

- (a) Podložno članku V.2., sve osobe unutar područja Saveza republika Bosne i Hercegovine bit će ovlaštene uživati prava i slobode omogućene sredstvima ispisanim u Priključku C.
- (b) Bude li ikakva nesuglasja između prava i sloboda navedenih u ikojem od tih sredstava, ili između ikojeg od tih i prava i sloboda navedenih u ikojem drugom zakonskom propisu na snazi, primijenit će se propis koji omogućuje veću zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

članak 2.

Svi sudovi, administrativne agencije i drugi vladini organi Saveza republika Bosne i Hercegovine i konstitutivnih republika primijenit će se i pokoriti pravima i slobodama navedenim u sredstvima ispisanim u dijelovima I. i IV. Priključka C. Prava navedena u sredstvima ispisanim u dijelovima II. i III. Priključka C smatrat će se težnjama koje treba doseći koliko je god brzo moguće; svi zakonodavni, sudbeni, administrativni i drugi vladini organi Saveza i republičke vlade uzet će ta prava prikladno u obzir proglašavajući, izvršavajući i tumačeći ikoje zakonske propise određene ili drugačije prikladne za primjenu takvih prava i drugačije provodeći dužnosti tih organa.

Članak 3.

Savez republika Bosne i Hercegovine postat će koliko je to god skoro moguće stranom svakog od međunarodnih ugovora ispisanih u Priključku C.

Članak 4.

Svi organi Saveza i republičke vlade surađivat će s nadzornim tijelima uspostavljenim bilo kojim od sredstava ispisanim u Priključku C, kao i s" Međunarodnim poslanstvom za motrenje ljudskih prava za Bosnu i Hercegovinu, uspostavljenim od Ujedinjenih naroda.

članak 5.

Svi će državljani imati pravo naseliti se na bilo kojem dijelu područja Saveza republika Bosne i Hercegovine. Oni će imati pravo da im se vrati sve vlasništvo kojega su bili lišeni tijekom etničkog čišćenja i da im se nadoknadi sve vlasništvo koje im se ne može vratiti.

(b) Savezni parlament, kao i zakonodavna tijela konstitutivnih republika, propisat će zakone da pomognu primjenu tih prava.

Članak 6.

Kako bi se pomogla primjena prava i sloboda navedenih u ovom poglavlju, a posebno u članku V.5.(a), ombudsmeni će se postaviti i početno će provoditi dužnosti, kako je navedeno u zakonu prihvaćenom od saveznog parlamenta.

VI. Financije

Članak 1.

(a) Savezni parlament svake će godine, na prijedlog prvog ministra i sa susljednim odobrenjem Predsjedništva, usvojiti proračun koji pokriva izdatke nužne za provedbu samo onih dužnosti Saveza republika Bosne i Hercegovine koje se odnose na održavanje njegovih zajedničkih ustanova i udovoljenje njegovim međunarodnim obvezama, kao i takve druge dužnosti o kakvima se može s vremena na vrijeme dogovoriti savezni parlament

(b) Ako se nikakav takav proračun ne usvoji u zadanom roku, proračun za prethodnu godinu rabit će se na privremenoj osnovici.

Članak 2.

(a) Izdaci omogućeni proračunom pokrit će se, osim u mjeri u kojoj su drugi prihodi dostupni ili ako je drugačije navedeno u zakonu usvojenom od saveznog parlamenta, jednakim udjelom svake od konstitutivnih republika.

(b) Drugi izvori prihoda, kao carinske pristojbe, naknade za usluge ili pristojbe za određene djelatnosti, mogu se odrediti zakonom.

VII. Ustavni dogovor

Članak 1.

(a) Ustavni dogovor može se popraviti odlukom saveznog parlamenta, kad takav popravak odobri svaka od konstitutivnih republika, sukladno svom ustavnom postupku.

(b) Ne može se usvojiti nikakav popravak koji odbacuje ili smanjuje bilo koje od prava ili sloboda navedenih u Poglavlju V.

članak 2.

- (a) Ovaj Ustavni dogovor ne može se odbaciti i ni jedna od konstitutivnih republika ne može se povući iz Saveza republika Bosne i Hercegovine bez prethodne suglasnosti svih republika. Na takvu odluku može uložiti priziv Vijeću sigurnosti svaka od konstitutivnih republika, a odluka Vijeća bit će konačna.
- (b) Povuču li se ikoja od konstitutivnih republika iz Saveza republika Bosne i Hercegovine, prostori navedeni u Priključku A, dijelu II., koji su unutar područja takve Republike ostat će dijelom Saveza republika Bosne i Hercegovine.

Članak 3.

Ovaj Ustavni dogovor stupit će na snagu kad ga odobre kao dio ukupnog mirovnog rješenja predstavnici triju konstitutivnih naroda, i na nadnevak koji oni navedu.

Priključak A, DIO I.

Granice konstitutivnih republika

1. Granice konstitutivnih republika bit će kako je pokazano na zemljovidu ispod, podložne svakim promjenama koje se mogu učiniti u skladu s člankom II.1(b) Ustavnog sporazuma. Granično povjereništvo će osigurati da područje muslimanske većinske republike ne bude manje od 30 posto ukupnog područja Saveza republika Bosne i Hercegovine.
2. Cesta označena na zemljovidu koja povezuje Goražde sa Žepom činit će dio muslimanske većinske republike, koja će biti odgovorna za njeno održavanje i policijski nadzor.
3. Koliko je god moguće grada Gornjeg Vakufa bit će u muslimanskoj većinskoj republici, podložno hrvatskoj većinskoj republici koja zadržava cestovni pristup Prozoru sjeverno od Gornjeg Vakufa, i Novom Travniku duž ceste koja prolazi sjeverno od sela Ploče prema cestovnom spoju sjeverno od Bistrice. Gradnja novih cesta može biti nužna, a posebni predstavnik glavnog tajnika UN-a će, nakon odgovarajućeg vijećanja, arbitrirati u slučajuprepirke.

Slično tome, glavni će se tajnik UN-a zadužiti da arbitrira granicu između muslimanske većinske republike i hrvatske većinske republike gdje ona slijedi crtu povučenu južno od rijeke Lašve u Travniku, kako bi se što je više moguće hrvatskih selauključilo u hrvatsku većinsku republiku.

Na zahtjev bilo koje konstitutivne republike, Predsjedništvo može odlučiti da neka vjerska ili kulturna zgrada smještena u drugoj konstitutivnoj republici bude pod posebnom zaštitom i odgovornošću republike koja to zatraži.

Priključak A, DIO II.

Prostori dodijeljeni Savezu Republika Bosne i Hercegovine

1. Prostor opisan kao sadašnja općina Neum i onaj dio sadašnje općine Stolac koji leži ispod južne granice konstitutivne republike koja se širi gore kroz Sarajevo do Brčkogana Savi.
2. Onaj dio željezničke pruge od Tuzle koji prolazi preko Brčkog do željezničkog mosta na Savi.
3. One javne zgrade u području Sarajeva i na okolnom prostoru koje su određene od Predsjedništva da ih koriste savezni parlament, Ministarsko vijeće, Vrhovni i Ustavni sud i Sud za ljudska prava i administrativne ustanove Saveza.

Owen-Stoltenbergov mirovni paket: DODATAK II

Dogovoreni aranžmani o ustavnom sporazumu Saveza republika Bosne i Hercegovine

1. Ime svake konstitutivne republike određivat će nadležna vlasti te republike.
2. Pristupna vlast:
  - (a) U skladu s člankom III. 5 Ustavnog sporazuma uspostaviti će se, odmah nakon stupanja na snagu toga sporazuma, Pristupna vlast koja će biti ovlaštena za pomoć u provođenju članka II. 1(d) Sporazuma, u kojem se zahtijeva slobodno kretanje osoba, roba i usluga na cjelokupnom teritoriju Saveza republika Bosne i Hercegovine.
  - (b) Cilj te vlasti bit će da jamči punu slobodu kretanja u određenim ključnim područjima između i unutar konstitutivnih republika, a također između tih konstitutivnih republika i Republike Hrvatske i Republike Srbije.
  - (c) članovi te vlasti bit će tri osobe koje će imenovati predsjedništvo svake od konstitutivnih republika. Sjedište te vlasti bit će u gradu Sarajevu ili u njegovoj okolici.
  - (d) Iako bi ta vlast trebala postati djelatna odmah nakon stupanja na snagu Ustavnog dogovora, neizbježno će postojati i početno razdoblje u kojem će UNPROFOR preuzeti isključivu odgovornost za kretanje već dogovorenim »plavim rutama« oko Sarajeva i »prolazima«, te osiguravati slobodu kretanja ključnim cestama i željezničkim prugama u cijeloj zemlji. Nakon toga dolazi razdoblje zajedničke odgovornosti UNPROFOR-a i Vlasti, za vrijeme kojega će se odgovornost UNPROFOR-a za navedene, dogovorene rute, postupno ukidati, a preuzimat će ih prometna policija Pristupne vlasti. Ovaj

trenfer odgovornosti zahtijeva da se svi članovi Vlasti s njim slože, prometna policija bit će popunjena iz redova policijskih snaga Konstitutivnih republika i stavljena u nadležnost Vlasti.

(e) Ove će rute kontrolirati Pristupna vlast:

- I. cestu i željezničku prugu od Metkovića, na granici s Hrvatskom, do grada Sarajeva
- II. željezničku prugu od grada Sarajeva do Doboja i Samca
- III. takozvanu Unsku prugu od Bosanskog Novog, kroz Bihać i južno do granice s Hrvatskom
- IV. cestu od Nevesinja do mostarskog aerodroma
- V. cestu od Srebrenice do Kladnja
- VI. cestu od Goražda preko Čajnica do granice s Crnom Gorom
- VII. sarajevski aerodrom
- VIII. takozvanu tranzitnu cestu kroz južni dio grada Sarajeva
- IX. cestu između Sarajeva i križanja sjeverno od Trnova, a kojom se omogućava pristup Goraždu
- X. cestu od Bosanskog Broda (kroz Derventu, Doboj i Zenicu) do Sarajeva
- XI. cestu od granice s Republikom Hrvatskom, pored Velike Kladuše (kroz Cazin, Bihać, Ključ, Jajce i Donji Vakuf) do Mostara
  - i. cestu od Donjeg Vakufa (kroz Travnik) do Zenice
- XII. cestu od Poplata do Neuma

DIO II.

A. Oblast Sarajeva

1. U razdoblju specificiranom u odjeljku 2.(dolje), bit će uspostavljena oblast Sarajeva čija će vanjska granica biti naznačena na priloženom zemljovidu. Ta granica bit će podložna promjenama od Komisije za granicu, u skladu s Člankom II. 1(b) Ustavnog sporazuma. Komisija bi na prvom mjestu trebala razmotriti pitanja uključenja u oblast Sarajeva mjesta Čekrčića, Ratkovaca, Čatića i Draževića, a zatim bi trebali razmotriti i uključivanje općina Kiseljak i Kreševo.
2. Planirano je da razdoblje sudjelovanja Ujedinjenih naroda u upravljanju oblašću Sarajeva traje dvije godine. Strane se obvezuju da će tijekom tog razdoblja iznaći trajno rješenje. Razdoblje prisustva UN-a može, dakle, biti i skraćeno ako to preporuči Predsjedništvo, razumijevajući da će sudjelovanje Ujedinjenih naroda upravljanju oblašću Sarajeva u svako vrijeme biti onakvo kako odredi Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda.
3. Oblast Sarajeva imat će upravne funkcije i ovlasti koje su specificirane za konstitutivne republike u Ustavnom sporazumu, no ono neće imati predstavnika u Predsjedništvu. Općine u oblasti Sarajeva imat će one upravne funkcije i ovlasti koje imaju općine po sa dašnjem zakonu, a bit će podložne vlasti upravitelja Ujedinjenih naroda koje će on moći

koristiti u iznimnim okolnostima. Zakoni koje prihvati parlament Saveza primjenjivat će se također i u oblasti Sarajeva.

4. Oblašću Sarajeva upravljat će upravitelj UN kojeg će imenovati glavni tajnik Ujedinjenih naroda. Upravitelj UN-a radit će pod nadzorom posebnog predstavnika i glavnog tajnika i u tijesnoj suradnji sa Združenim povjereništvom za oblast Sarajeva, a koje je osnovano nakon potpisivanja Vojnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. UN upravitelj dobivat će savjete od savjetodavnog tijela u kojem će biti četiri predstavnika Muslimana, tri predstavnika Srba i dva predstavnika Hrvata i jedan predstavnik manjina u oblasti ovog posljednjeg imenovat će supredsjedatelj. Savjetodavno tijelo donosit će preporuke konsenzusom.
5. UN upravitelj uspostaviti će prvostepene sudove i prizivni sud u svakoj općini koja je uključena u oblast Sarajeva. Žalbe iz tih sudova mogu se prosljediti dalje sudovima Saveza republika. Bosne i Hercegovine na isti način kao i žalbe iz prizivnih sudova konstitutivnih republika.
6. Unutar oblasti Sarajeva Povjereništvo za granice, predložiti će nove općinske granice uzimajući u obzir sljedeće čimbenike:
  - (a) granice koje su postojale na dan 1. siječnja 1991. godine;
  - (b) provizorne promjene granica koje su provođene nakon 1. siječnja 1991. godine;
  - (c) liniju prekida vatre;
  - (d) razmjestaj stanovništva, prema podacima iz popisa stanovništva i iz drugih izvora;
  - (e) želje onih koji su posebno pogođeni, a koje su utvrđene plebiscitom ili drukčije;
  - (f) stajališta savjetodavnog tijela i UN upravitelja.

O prijedlozima općinskih granica Povjereništva za granice, odlučivat će Predsjedništvo.

B. Gradska općina Mostar

1. U razdoblju specificiranom u odjeljku 2. (dolje), bit će uspostavljena gradska općina Mostar, čija će vanjska granica biti naznačena u priloženom zemljovidu. Ta granica bit će podložna promjenama od Povjereništva za granice, a u skladu s člankom II. 1(b) Ustavnog sporazuma.
2. Planirano je da će razdoblje u kojem će Europska zajednica sudjelovati u upravljanju gradskom općinom Mostar trajati dvije godine. Strane se obavezuju da će u tom razdoblju iznaći trajno rješenje. Razdoblje prisutnosti Europske zajednice može biti skraćeno ako tako, predloži Predsjedništvo, razumijevajući da će sudjelovanje Europske zajednice u upravljanju gradskom općinom Mostar biti u svakom trenutku određeno od Ministarskog vijeća Europske zajednice.
3. Gradska općina Mostar, u kojoj će biti zgrade za glavni grad republike & pretežito hrvatskim stanovništvom, imat će upravne funkcije i ovlasti koje su specificirane za konstitutivne republike u Ustavnom sporazumu. Gradska općina Mostar imat će one upravne funkcije i ovlasti koje općine imaju u sada važećim zakonima, a bit će podložna vlasti upravitelja Europske zajednice, a koju će on koristiti u iznimnim okolnostima. Zakoni koje usvoji parlament Saveza primjenjivat će se i u gradskoj općini Mostar.

4. Gradskom općinom Mostar upravljat će upravitelj Europske zajednice kojeg će imenovati predsjednik Vijeća Europe. Upravitelj EZ-a radit će pod nadzorom posebnog predstavnika glavnog tajnika UN-a i u tijesnoj suradnji sa. Združenim regionalnim povjereništvom koje je osnovano nakon potpisivanja Vojnog sporazuma o miru u Bosni i Hercegovini. EZ upravitelj dobivat će savjete od savjetodavnog tijela u kojem će biti 3 predstavnika Hrvata, 3 predstavnika Muslimana i 3 predstavnika Srba, te jedan predstavnik manjina koje žive u gradu; kojeg će imenovati supredsjedatelj.
5. EZ upravitelj uspostaviti će prvostepene sudove i prizivni sud u gradskoj općini Mostar. Žalbe se iz tih sudova mogu prosljediti dalje, sudovima Saveza republika Bosne i Hercegovine, na isti način kao i žalbe iz prizivnih sudova konstitutivnih republika.
6. Gradsku općinu Mostar demilitarizirat će Združeno regionalno povjereništvo, a u skladu s Vojnim sporazumom o miru u Bosni i Hercegovini. UNPROFOR i druge specijalizirane agencije Ujedinjenih naroda djelovat će u gradu na isti načina kao i u cijeloj zemlji.

Owen-Stoltenbergov mirovni paket: DODATAK III

Vojni sporazumi

Dio prvi

Sporazum o potpunom prekidu svih borbenih aktivnosti između svih strana u sukobu od 30.srpnja 1993.

DOLJE POTPISANI VOJNI ZAPOVJEDNICI, kao predstavnici strana u sukobu.

Uvažavajući odluke njihovih glavnih zapovjednika donesene nedavno pod pokroviteljstvom Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji,

Imajući na umu njihove obveze prema važećim fe-zolucijama Vijeća sigurnosti, uključujući i osiguranje sigurnosti UNPROFOR-a i njihovu slobodu kretanja,

Priznajući apsolutnu hitnost sadašnje situacije i svim snagama zauzimajući se da se ovaj Sporazum poštuje,

Složili su se sa sljedećim:

članak 1.

Prekid svih borbenih aktivnosti

1. Počevši odmah nakon potpisivanja ovoga Sporazuma, sve snage svih triju strana prekinut će vatru i zaustaviti sve vojne aktivnosti, uključujući pokrete vojske, razmještaj snaga i uspostavu utvrda.

2. Dolje potpisani vojni zapovjednici trebaju izdati napisane zapovijedi kojima se naređuje takav prekid borbenih aktivnosti što je prije moguće nakon potpisi vanja ovoga Sporazuma.

Članak 2.

Humanitarna pomoć i sloboda kretana

Dolje potpisani vojni zapovjednici trebaju, što je prije moguće, a odmah po potpisivanju ovoga Sporazuma, izdati napisane zapovijedi kojima se omogućuje:

- a) slobodan prolazak za UNPROFOR;
- b) slobodan prolazak za konvoje UNPROFOR-a i njihovu pratnju, koji podliježu rutinskoj kontroli broja osoblja i komada oružja koji ulaze i napuštaju teritorij pod kontrolom jedne od strana; i
- c) slobodan prolazak za konvoje s humanitarnom pomoći, koji podliježu razumnoj kontroli njihova sadržaja i osoba koje ga prate, i to na jednoj kontrolnoj točki.

UNPROFOR priznaje da svaka od strana ima opravdano pravo biti zabrinuta pokretima unutar vlastitog teritorija. UNPROFOR će unaprijed dati obavijest o kretanju konvoja.

Članak 3.

Potvrda pristajanja na ovaj sporazum

1. Dolje potpisani vojni zapovjednici potvrdit će UNPROFOR-u izdavanje zapovijedi na koje se poziva ovaj Sporazum. Pružit će se puna pomoć UNPROFOR-u, dopuštajući mu nadgledanje provedbe ovoga Sporazuma. Časnicima UNPROFOR-a koji se nalaze na terenu može se obratiti ako je potrebna pomoć u provedbi ovoga Sporazuma.
2. Dolje potpisani vojni zapovjednici, ili njihovi ovlaštene zastupnici, nastavit će se svaki dan u određeno vrijeme sastajati kada se glavni zapovjednici svih strana budu nalazili na sastancima u Ženevi, ili kada to bude potrebno, na izričit zahtjev bilo koje od strana. U skladu s preporukom koju su u Ženevi dali glavni zapovjednici strana, između ostalog će se razgovarati i o nacrtu »Vojnog sporazuma o'prekidu neprijateljstava«.
3. Za hitna pitanja vojni zapovjednici i njihovi predstavnici koji su ovlaštene za donošenje odluka moraju biti na raspolaganju 24 sata na dan (i to putem pouzdanih sredstava komunikacije).

Ovaj Sporazum, koji je u skladu s odlukama glavnih zapovjednika svih strana u Ženevi, stupit će na snagu nakon što bude potpisan.

Sastavljeno na sarajevskom aerodromu 30. srpnja 1993. u dvije verzije - na engleskom i na jezicima strana. Tamo gdje se jave razlike u tumačenju između dviju verzija, engleska verzija služit će za provjeru.

Trebaju potpisati: R. Delić, R. Mladić, M. Petković,

i kao svjedoci J. Cot, i F. Briquemont

Owen-Stoltenbergov mirovni paket: DODATAK IV

Preliminarni sporazum između Republike Hrvatske i Saveza republika Bosne i Hercegovine za provedbu konvencije o tranzitnoj trgovini zemalja bez izlaza na more iz 1965

Republika Hrvatska i Savez republika Bosne i Hercegovine

Uzimajući u obzir da kao nasljednici Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, koja je bila jednom od strana u Konvencije o tranzitnoj trgovini zemalja bez izlaza na more, zaključenoj u New Yorku 8. srpnja 1965. (dalje u tekstu Konvencija), Republika Hrvatska i Savez republika Bosne i Hercegovine moraju međusobno primjenjivati odredbe Konvencije,

Ako se nadalje uzme u obzir da se Savez republika Bosne i Hercegovine treba smatrati »državom bez izlaza na more« unutar značenja te Konvencije i da je s obzirom na Bosnu i Hercegovinu Republika Hrvatska »tranzitna država« unutar značenja Konvencije,

U želji da se zaključi sporazum, te da na temelju uzajamnosti a u skladu s člankom 3.(1) Konvencije o glavnim morima navedenoj u Preambuli Konvencije o tranzitnom prometu te s člankom 15. te Konvencije utvrdi pravila, kao što je predviđeno u paragrafu 2. članka 2. Konvencije, za upravljanje tranzitnim prometom i upotrebom prijevoznih sredstava koja proteže preko hrvatskog područja između teritorija Saveza republika Bosne i Hercegovine i Jadranskog mora i kada prolaze preko teritorija Saveza republika Bosne i Hercegovine u tranzitu između mjesta ulaska i izlaska smještenih na hrvatskom teritoriju, te da se također reguliraju druge stvari predviđene Konvencijom.

Ovime daju svoju suglasnost kako slijedi:

Članak 1.

- a) Sloboda tranzita prema uvjetima ovog Preliminarnog sporazuma dodijelit će se objema stranama na temelju uzajamnosti.
- b) Hrvatske luke Ploče i Rijeka određuju se kao one u koje će Savez republika Bosne i Hercegovine imati pristup, kao što je predviđeno Konvencijom, a za prometnice, bilo cestovne bilo one željezničke, između Ploča i Sarajeva, te između Rijeke i Bihaća donijet će se posebna pravila.
- c) Ceste na području Saveza republika Bosne i Hercegovine:
  - (i) između hrvatske granice blizu Velike Kladuše (prema Cazinu, Bihaću, Ključu, Jajcu, Donjem Vakufu, Bugojnu, Jablanici i Mostaru) i hrvatske granice na jugu,

kao i cesta između Donjeg Vakufa (prema Travniku) i Zenice gdje se ta cesta spaja s cestom pod (II);

(ii) između Bosanskog Broda (prema Derventi, Doboju, Zenici, Sarajevu i Mostaru) i hrvatske granice na jugu; bit će prometnice za koje će sloboda tranzita, u skladu s Konvencijom, biti dodijeljena Republici Hrvatskoj.

- d) Ista sloboda tranzita bit će dodijeljena Republici Hrvatskoj na tzv. Unskoj pruzi na područja, Saveza republika Bosne i Hercegovine između Bosanskog Novog (prema Bihaću) i hrvatske granice na jugu u smjeru Knina.
- e) Upućivanje na posebne luke Hrvatske te ceste i željezničke pruge unutar Saveza republika Bosne i Hercegovine, i na posebne točke ulaza iz Hrvatske i Saveza republika Bosne i Hercegovine, te iz Bosne i Hercegovine u Hrvatsku, nema za cilj isključiti olakšavanje obima državama tranzitnog prometa preko drugih luka ili ulaznih točaka.

Članak 2.

Strane će odmah početi pregovarati, u namjeri da do 1. prosinca 1993. zaključe sporazum koji će se odnositi na sve aspekte izvršenja Konvencije i ovog Preliminarnog sporazuma, imajući na umu posebno sljedeće:

1. Specifikaciju primarnih prometnica, cestovnih kao i željezničkih, od luka do gradova navedenih u članku 1.(a);
2. Pravila koja će upravljati prijevoznim sredstvima na prometnicama i željezničkim prugama navedenim u članku 1. (čl. 2.(2) Konvencije);
3. Postojeće olakšice ili one koje tek treba ustanoviti, unutar specificiranih luka, a koje će biti posebno posvećene prometu unutar Saveza republika Bosne i Hercegovine mogle bi biti dopuštene u smislu djelovanja i razvijanja uz pristanak Republike Hrvatske;
4. Moguće nametanje posebnih tranzitnih pristojbi, tarifa, vozarina (članci 3. i 4. Konvencije);
5. Posebne carine" i druge mjere za olakšavanje tranzitnog prometa (čl. 5. Konvencije);
6. Uvjeti smještaja robe u tranzitu (čl. 6. Konvencije);
7. Moguće ustanovljenje slobodnih zona u određenim lukama (čl. 8. Konvencije);
8. Iznimke na osnovi javnog zdravstva, sigurnosti i zaštite intelektualne svojine (čl. 11/ Konvencije);
9. Iznimke u slučaju hitnosti (čl. 12. Konvencije);
10. Primjena sporazuma u vrijeme rata (čl. 13. Konvencije);
11. Rješavanje sporova prema članku 16. Konvencija

Članak 3.

Dok se ne zaključi sporazum naznačen u članku 2., Republika Hrvatska i Savez republika Bosne i Hercegovine olakšavat će, koliko je to moguće, međusobni tranzitni promet kao što je definirano u ovom Sporazumu.

Owen-Stoltenbergov mirovni paket: DODATAK V

Zajednička deklaracija

Prihvaćajući principe Londonske konferencije i uzimajući u obzir rješenja predložena na ženevskoj Mirovnoj konferenciji o ustavnom uređenju Saveza Bosne i Hercegovine, odlučni da trenutno dođe do prekida neprijateljstava radi ostvarenja uvjeta za mir u Bosni i Hercegovini,

uvjereni da se rješenje krize mora postići političkim, a ne vojnim sredstvima,

spremni na trenutnu normalizaciju odnosa s hrvatskim narodom u svjetlu rješenja predloženih na Mirovnoj konferenciji u Ženevi

pristali su na sljedeće:

I.

1. Osigurati trenutan prekid svih neprijateljstava i vojnih sukoba između Armije Bosne i Hercegovine i vojske bosanskih Srba u skladu sa sporazumom od 30.srpnja 1993., po mogućnosti odmah i ne kasnije od 18.rujna u 12 sati, te osigurati uspostavu izravnih komunikacija (vruće linije) između vojnih zapovjednika na svim razinama.
2. Osigurati bilateralno i bezuvjetno ukidanje svih zarobljeničkih logora i oslobađanje zarobljenika na te ritorijima pod kontrolom Armije BiH i bosanskih Srba, i to odmah, počevši s oslobađanjem zatočenih u logoru Tarčin (207 zarobljenika) i Kula (207 zarobljenika). To treba učiniti najkasnije do 21. rujna u 12 sati, s tim da obje strane preuzmu potpunu odgovornost za zaštitu i njegu zatočenika.
3. Obostrano stvoriti uvjete za nesmetan i siguran prolazak humanitarnih konvoja i za djelatnost humanitarnih organizacija, te za sigurno i nesmetano kretanje svih civila.
4. Osnovati radne skupine za nadzor i osiguranje ljudskih prava na teritorijima pod kontrolom Armije BiH i vojske bosanskih Srba u skladu s principima i rješenjima predloženim na Mirovnoj konferenciji o Bosni i Hercegovini.
5. Osnovati radnu skupinu za neriješena pitanja teritorijalnog razgraničenja između dvije republike u zamišljenom Savezu Bosne i Hercegovine, uključujući područje Brčkog, Bosanske krajine, doline Neretve, istočne Bosne i planine Ozren, a vodeći računa o prirodnom pravu pristupa moru ovih dviju republika. Ovo se dodaje već preuzetim obvezama o traženju trajnog rješenja za upravu nad područjem Sarajeva u iduće dvije godine. Nakon pronalaska obostrano prihvatljivoga rješenja teritorijalnog razgraničenja triju republika koje će činiti Savez, a za vrijeme prve dvije godine postojanja toga Saveza, mora biti pripremljen i proveden referendum. O datumu održavanja moraju se složiti sve tri strane, a pitanje građanima svake od republika bit će da li se slažu da i dalje ostanu u Uniji ili je žele napustiti.

U slučaju raspada Saveza, sva prava Saveza republika Bosne i Hercegovine, uključujući i članstvo u Ujedinjenim narodima, bit će automatski prenesena na republiku s pretežito muslimanskim stanovništvom.

II.

Da bi se stvorili stabilni odnosi i kao zajednički doprinos miru u regiji, potpisnici su odlučili osnovati:

1. Radnu skupinu koja će se baviti humanitarnim statusom, materijalnim i drugim pitanjima vezanim za izbjeglice i raseljene osobe iz Bosne i Hercegovine.
2. Radnu skupinu za sastavljanje sporazuma, uključujući i sporazume o korištenju energije, luka, prometnih arterija, komunikacija i drugih gospodarskih potencijala.

III.

Radi brze, sveobuhvatne i vjerodostojne provedbe svih mjera i djelatnosti predviđenih ovom Zajedničkom deklaracijom potpisnici su odlučili imenovati povjerenike, s punim ovlastima i odgovornošću, za potpunu provedbu sporazuma predviđenih ovom deklaracijom. Alija Izetbegović imenovao je za svoga povjerenika Harisa Silajdžića. Radovan Karadžić imenovao je za svoga povjerenika Momčila Krajišnika.

Potpisnici i povjerenici tražit će i bit će im osigurana pomoć i suradnja s međunarodnim političkim, humanitarnim i drugim organizacijama i čimbenicima, a sve to radi sveobuhvatne provedbe svih mjera predviđenih ovom deklaracijom, a u interesu trajnog mira i stabilnosti u tome dijelu svijeta.

Na kraju, postignut je dogovor da supredsjedatelji Međunarodne mirovne konferencije o bivšoj Jugoslaviji pozovu tri strane u BiH na sastanak koji će se održati na sarajevskom aerodromu u utorak 21. rujna u 11 sati, gdje će se uzeti u razmatranje potpisivanje mirovnog paketa kao cjeline, a u kojem će, između ostalog, biti ova Zajednička deklaracija, te Zajednička deklaracija koju su 14. rujna potpisali Hrvati i Muslimani. Supredsjedatelji će u međuvremenu obilaziti strane u bivšoj Jugoslaviji u nastojanju da postignu daljnje sporazume.

Potpisali: Momir Bulatović, Alija Izetbegović, Radovan Karadžić, Slobodan Milošević i kao svjedoci Thorvald Stoltenberg i David Owen

Owen-Stoltenbergov mirovni paket: DODATAK VI.

Zajednička deklaracija

Predsjednici Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman i predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović

Prihvaćajući načela Londonske konferencije i uzimajući u obzir rješenja koja je predložila Mirovna konferencija u Ženevi o ustavnom uređenju budućeg Saveza Bosne i Hercegovine;

Vodeći računa o povijesnim interesima hrvatskog i muslimanskog naroda;

Odlučni da odmah dođe do prekida neprijateljstava i stvaranja uvjeta za trajan mir na prostoru Hrvatske i Bosne i Hercegovine;

Uvjereni u potrebu stalnog jačanja povjerenja između hrvatskog i muslimanskog naroda, te poduzimanja djelotvornih mjera u tom smjeru;

Spremni da odmah pristupe normalizaciji odnosa sa srpskim narodom u svjetlu predloženih rješenja Mirovne konferencije u Ženevi; Sporazumjeli su se da će:

1. Osigurati hitan prekid svih neprijateljstava i vojnih sukoba između postrojbi Armije BiH i HVO-a u skladu sa sporazumom od 30. srpnja 1993., odmah a najkasnije do 18. rujna 1993. u 12 sati.
2. Osigurati obostrano i bezuvjetno raspuštanje svih zatočeničkih logora i oslobađanje zatočenika na teritorijima pod kontrolom Armije BiH i HVO-a, odmah a najkasnije do 21. rujna 1993. u 12 sati, uz obostrano preuzimanje odgovornosti za njihovu zaštitu i zbrinjavanje.
3. Osigurati obostrano stvaranje uvjeta za slobodan i neometan prolaz svih humanitarnih konvoja i djelatnost dobrotvornih organizacija.
4. Osnovati radnu skupinu za nadzor i zaštitu ljudskih prava na teritorijima pod kontrolom Armije BiH i HVO-a, u skladu s načelima i predloženim rješenjima Mirovne konferencije o BiH.
5. Osnovati radnu skupinu za pitanja teritorijalnog razgraničenja između dvije republike u predviđenom Savezu BiH, uključujući i pitanje izlaska na more kao zajedničkog razvojnog interesa.
6. Osnovati radnu skupinu za razradu i praćenje provedbe cjelovitih mjera za obnpuć i jačanje povjerenja i suživota između hrvatskog i muslimanskog naroda, uključujući medijske i druge aktivnosti i programe za prevladavanje nepovjerenja.

Radi uređenja stabilnih odnosa između dviju država kao zajedničkog doprinosa regionalnom miru, predsjednici dr. Franjo Tuđman i Alija Izetbegović odlučili su osnovati:

1. Radnu skupinu za rješavanje humanitarnih, statusnih, materijalnih i drugih pitanja u svezi s položajem izbjeglica i prognanika iz BiH u Republici Hrvatskoj i njihova povratka u Bosnu i Hercegovinu.
2. Radnu skupinu za pripremanje međudržavnih ugovora, uključujući i sporazume o korištenju „energetskih i lučkih kapaciteta, prometnica, komunikacija i drugih gospodarskih potencijala.
3. Dvojica predsjednika suglasni su da će uložiti svoj utjecaj radi osiguranja odgovarajuće potpore međunarodnih političkih i financijskih organizacija obnovi i razvoju dviju država.

Radi hitne, cjelovite i vjerodostojne realizacije svih dogovorenih mjera i aktivnosti iz ove Zajedničke deklaracije, predsjednici dr. Franjo Tuđman i Alija Izetbegović odlučili su imenovati svoje osobne povjerenike s punim ovlastima i odgovornošću za osiguranje potpune provedbe dogovora iz ove Deklaracije.

Predsjednik dr. Franjo Tuđman imenovao je za svojeg povjerenika dr. Matu Granica, potpredsjednika Vlade i ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske.

Predsjednik Alija Izetbegović imenovao je za svojeg povjerenika dr. Harisa Silajdžića, ministra vanjskih poslova Republike Bosne i Hercegovine.

Dvojica predsjednika i njihovi osobni povjerenici zatražit će i osigurati pomoć i suradnju međunarodnih političkih, humanitarnih, političkih i drugih organizacija i čimbenika radi cjelovite provedbe svih mjera ove Deklaracije, u interesu uspostave trajnog mira i stabilnosti u ovom dijelu svijeta.

Potpisali: F. Tuđman i A. Izetbegović, a u zaključenju sudjelovali: H. Šarinić, M. Žužul, H. Bišćević, H. Silaj-džić, E. Ganić, M. Filipović i I. Komšić

Owen-Stoltenbergov mirovni paket: DODATAK VII

Sporazum između Republike Hrvatske i Saveza republika Bosne i Hercegovine kojim se omogućuje zajednički pristup Jadranu preko područja Republike Hrvatske

Republika Hrvatska i Savez republika Bosne i Hercegovine

S obzirom na to da je poželjno da Savez republika Bosne i Hercegovine (dalje u tekstu Savez), a posebno većinski muslimanska republika imaju osiguran i neograničen pristup Jadranskom moru kopnom i u zraku preko teritorija Republike Hrvatske (dalje u tekstu Hrvatska)

OVIME DAJU SVOJU SUGLASNOST KAKO SLIJEDI:

Članak 1.

- a) Hrvatska će većinski muslimanskoj republici za vrijeme trajanja ovog Sporazuma dati u zakup parcelu unutar luke Ploče, uključujući dokove i pripadajuće dijelove luke opisane u Prilogu A (dalje u tekstu zakupljeno područje).
- b) Hrvatska se slaže da će zakupljeno područje uživati status slobodne zone u kojoj neće vrijediti carine ili porezi nametnuti od strane Hrvatske.

Članak 2.

- (a) Hrvatska će dopustiti pristup u zakupljeno područje i iz njega:
  - (i) brodovima iz Jadranskog mora, preko teritorijalnih voda Hrvatske pod uvjetom da ti brodovi udovoljavaju važećim međunarodnim propisima;
  - (ii) brodovima ili tegljačima rijekom Neretvom do točke gdje ta rijeka ulazi u područje većinski muslimanske republike;
  - (iii) željezničkom prugom između Ploča i Sarajeva do točke gdje ta pruga ulazi u područje Saveza;
  - (iv) cestom između Ploča i Sarajeva do točke gdje ta cesta ulazi u područje Saveza.

- (b) Brodovi, tegljači, automobili, kamioni i druga cestovna vozila koja se koriste prometnicama naznačenim u paragrafu (a) a nose zastavu Saveza ili su obilježeni oznakom Saveza ili većinski muslimanske republike neće biti provjeravani i u njih neće ulaziti organi vlasti Hrvatske.
- (c) Ograničenja u vezi s veličinom i specifikacije karakteristika brodova, tegljača, automobila, kamiona i drugih vozila naznačenih u paragrafu (b) i u vezi s opsegom prometa na prometnicama naznačenim u paragrafu (a) može postaviti zajednička komisija ustanovljena u skladu s člankom 4.
- (d) Ako bi ograničenja postavljena u skladu s udovoljavaju važećim međunarodnim propisima o zračnom prometu.

članak 4.

- (a) Strane ovime utvrđuju zajedničku komisiju koja će pomagati pri izvršenju ovog Sporazuma na način da:
  - (i) ustanovljuje pravila i standarde potrebne za izvršenje Sporazuma, a posebno članka 2.(c), uključujući za bilo koju konstrukciju;
  - (ii) organizira promatranje potrebno radi sprečavanja zlouporabe Sporazuma;
  - (iii) rješava, u skladu s člankom 6., sve sporove vezane uz tumačenje ili primjenu Sporazuma.
- (b) Hrvatska i većinski muslimanska republika imenovat će tri člana svaka u zajedničku komisiju a oni će zajedničkim usuglašavanjem imenovati još tri člana, od kojih će jedan biti predsjednik. Ako se u vezi s jednim ili više imenovanja ne može postići suglasnost u roku od tri mjeseca, imenovanje će obaviti glavni tajnik Ujedinjenih naroda na zahtjev jedne od strana.
- (c) Zajednička komisija donijet će svoja vlastita pravila postupaka. Njezine odluke zahtijevat će pet usuglašanih glasova.

članak 5.

Ovaj Sporazum je nepristran prema pravima i obvezama koje proizlaze iz Preliminarnog sporazuma između strana ovog Sporazuma za izvršenje Konvencije o tranzitnom prometu zemalja bez izlaza na more iz 1965. ili bilo kojeg sporazuma koji bi se mogao zaključiti između strana radi izvršenja ili izmjene toga Preliminarnog sporazuma.

Članak 6.

Ako se drukčije ne dogovori, svaki zakonski spor u vezi s tumačenjem ovog Sporazuma jedna od strana može predložiti Međunarodnom sudu pravde.

156. Predsjednik HR HB mr. Mate Boban: Pismo glavnom zapovjedniku UNPROFOR-a za BiH generalu Francisu Briquemontu (Mostar, 1. 10. 1993.)*

O ultimatumu zapovjedniku Brigade HVO "Kralj Tvrtko" iz Sarajeva

"Dana 22. rujna Zapovjedništvo 1. Korpusa muslimanske vojske uputilo je ultimatum zapovjedniku Brigade HVO "Kralj Tvrtko" iz Sarajeva, kojim traže da, kako stoji u dokumentu str. pov. br. 05/7-419 "... komanda Brigade "Kralj Tvrtko" zajedno s odgovornim starješinama iz MUP-a koji budu upućeni za navedeni zadatak izvršit će komandantsko-brigadirsko izviđanje, a zatim u narednih 18 sati predati liniju (položaj) jedinici MUP-a". Nadalje traži se da "... od momenta predaje linije (položaja) Brigada HVO "Kralj Tvrtko" će se povući i smjestiti u svoje baze i od tog trenutka biti u ulozi interventne jedinice 1. Korpusa za obranu Grada Sarajeva." Zahtijeva se da rok izvršenja ove sramne zapovjesti bude dne 24. rujna do 22,00 sata.

Vašim posredovanjem omogućen je dana 23. rujna susret zapovjednika HVO Brigade "Kralj Tvrtko" Slavka Zelića s Alijom Izetbegovićem, vrhovnim zapovjednikom muslimanske vojske, te je na tom susretu provedba ultimatumu odgođena za dana 1. listopada 1993. Tijekom susreta s zapovjednikom Zelićem, dne 21. listopada 1993. izviješten sam da muslimanska strana nije odustala od svoje namjere. Zapovjednik je potvrdio da Stožer i vojnici Brigade HVO "Kralj Tvrtko" ne mogu pristati na takve zahtjeve.

Hrvatsko vijeće obrane, pa tako i Brigada "Kralj Tvrtko" iz Sarajeva, samostalan je politički i vojni subjekt hrvatskog naroda u Sarajevu, organiziran porad obrane Sarajeva od agresije. U obrani Sarajeva u proteklih 17 mjeseci najveću žrtvu podnijeli su upravo Hrvati. Od ukupnog broja poginulih borovnika čak je 20 posto hrvatskih branitelja, usprkos činjenici da Hrvati čine samo osam posto ukupnog broja pučanstva Sarajeva. Uopće prvi poginuli borovnik u obrani grada bio je Hrvat Vinko Šamanović, olimpijski reprezentativac.

Ovakvu zapovijed smatramo flagrantnom povredom autonomnog prava na obranu hrvatskog pučanstva Sarajeva s nesagledivim tragičnim posljedicama. To je jedan od najotvorenijih poziva ikada javno upućenih za etničko čišćenje i genocid nad Hrvatima.

Zahtjevam:

- 1. Potpuno povlačenje zapovijedi od dana 22. rujna 1993. godine i sankcioniranje donositelja zapovijedi.*
- 2. Potpuno odustajanje muslimanske strane od ovakvih nakana, izravno usmjerenih na fizičko eliminiranje ne samo Hrvatskog vijeća obrane kao privremene, političke i vojne izvršne vlasti hrvatskoga naroda, nego i svih Hrvata u Sarajevu i Bosni i Hercegovini.*
- 3. Da UNPROFOR sukladno svom mandatu osigura punu zaštitu crte bojišnice, koju Hrvatsko vijeće obrane drži već 17 mjeseci, te onemogućiti pokolj vojnika HVO-a i Hrvata civila.*

---

* IZVOR: *Slobodna Dalmacija*, 3. 10. 1993.-

4. *Upozorite muslimansku stranu na autonomnost vojnog i političkog subjektiviteta Brigade HVO "Kralj Tvrtko" uz neprijeporno pravo obrane života i imovine Hrvata Sarajeva.*
5. *Poštivanje svih do sada preuzetih obveza potpisanih od strane gospodina Izetbegovića, uključivo i Zajedničku Deklaraciju od dne 14. rujna 1993. godine.*

U skladu s tim, muslimanska vojska ne može i nema pravo postavljati bilo kakve ultimatumе hrvatskome narodu i njegovoj vojsci u Sarajevu.

Gospodine generale, tražim da sprovedete djelatne mjere i aktivnosti sukladno mojim zahtjevima, te opravdate visoku odgovornost zadaće koju obnašate", - kaže se na kraju pisma mr. Mate Bobana upućenoga generalu Francisu Briquemontu.

157. Zastupnički dom HR HB: Zaključci o obvezama hrvatskih pregovarača u Ženevi. (Neum, 1. 10. 1993.)*

Pred zoru, nakon desetosatnog zasjedanja, jučer je Zastupnički dom Hrvatske Republike Herceg-Bosna donio je zaključke o obvezama hrvatskih pregovarača u Ženevi. Na temelju izlaganja Predsjednika Hrvatske Republike Herceg-Bosna i temeljem saznanja o tome da je muslimanska skuština odbila mirovni plan, Zastupnički dom je zaključio:

Ako obje strane ne prihvate aktualni mirovni plan do 15. listopada 1993. godine, znači u sljedećih petnaest dana, hrvatskim predstavnicima u pregovorima se nalaže da:

1. Povuku sve teritorijalne koncesije, što znači pravo na sve slobodne hrvatske teritorije kao i pravo na sva privremeno okupirana hrvatska područja, te povratak svih prognanika.
2. Odbiju svaku raspravu o bilo čijem protektoratu nad Mostarom, glavnim gradom Hrvatske republike Herceg-Bosna.
3. Odbiju svaku raspravu o pristupu moru Hrvatske Republike Herceg-Bosna u smislu teritorijalne koncesije.
4. Ujedno se nalaže vrhovnom zapovjedniku vojske Hrvatske Republike Herceg-Bosna, vladi Hrvatske Republike Herceg-Bosna, Ministarstvu obrane i Glavnom stožeru izvršenje svih potrebnih radnji za obranu hrvatskog naroda i njegova prava.
5. Podržava se ispunjenje zajedničke deklaracije Tuđman-Izetbegović od 14. rujna 1993. i nalaže se državnim organima izvršenje svoje obveza iz iste, te se ovlašćuju da nakon potpisa Deklaracije Izetbegović-Krajišnik koja je na štetu očuvanja integriteta Bosne i Hercegovine, pripreme Deklaraciju o miru sa predstavnicima srpskog naroda".

---

* IZVOR: *Večernji list*, 2. 10. 1993.

158. Narodna skupština Republike Srpske: Deklaracija o nastavku mirovnog procesa (2. 10. 1993.)*

Na osnovu člana 70. stav 1. točka 11. Ustava Republike Srpske, Narodna skupština Republike srpske, na sednici održanoj 2. oktobra 1993. godine, donosi

Deklaraciju o nastavku mirovnog procesa

1. Republika Srpska izražava spremnost da, uprkos odbijanju muslimanske strane da odmah prihvata mirovni plan, u dobroj veri nastavi mirovni proces u okviru Konferencije o bivšoj Jugoslaviji a u duh do sada usaglašenih elemenata mirovnog paketa, uključujući i zajedničku srpsko-muslimansku deklaraciju, posebno s obzirom na teritorijalno razgraničenje, kao i održavanje primirja.

2. Republika Srpska je prisiljena da zbog odbijanja muslimanske strane povuče sve koncesije koje je tokom mirovnog procesa dala kao uslov za potpisivanje mira.

Republika Srpska zadržava sadašnje granice svoje državne teritorije, ali dopušta mogućnost da se nakon potpisivanja mirovnog sporazuma teritorijalni sporovi mogu razrešiti putem bilateralnih pregovora.

3. Republika Srpska apeluje na međunarodnu zajednicu da odmah ukine neosnovane i nehumane sankcije protiv srpske nacije.

Upućujemo apel svim zemljama sveta, a naročito Ruskoj federaciji, narodnoj Republici Kini, Indiji, Ukrajini, Japanu, kao i susednim zemljama, da jednostrano ukinu sankcije i otpočnu ekonomsku saradnju sa Saveznom Republikom Jugoslavijom i Republikom Srpskom.

4. Republika Srpska objavljuje da odbija svaku mogućnost prisustva stranih oružanih snaga na svojoj držanoj teritoriji, uključujući i bilo kakvo angažovanje snaga NATO-a.

Vojska Republike Srpske će garantovati doslednu i potpunu primenu mirovnog sporazuma na državnoj teritoriji Republike Srpske.

Broj 02-1182/93
2. oktobra 1993. godine

Predsjednik
Narodne skupštine
Mr Momčilo Krajišnik

---

* IZVOR: *Službeni glasnik Republike Srpske*, godina 2., broj 19, Sarajevo, 9. 10. 1993.

**159. Predsjedništvo RBiH: Odluka o opozivu članova
Predsjedništva RBiH (Sarajevo, 20. 10. 1993)***

Na temelju Amandamana LI. točka 5. i 3. na Ustav RBiH i članka 13a. Zakona o izbori i opozivu članova Predsjedništva RBiH, Predsjedništvo RBiH, na sjednici od 20. listopada 1993., donijelo je

Odluku o opozivu dužnosti članova predsjedništva RBiH

I

Opozivaju se dužnosti člana Predsjedništva RBiH FRANJO BORAŠ i MIRO LASIĆ s 20. listopadom 1993.

II

Ovu odluku objaviti u "Službenom listu RBiH".

Broj 02-111-628/93.

Sarajevo, 20. listopada 1993.

Predsjednik Predsjedništva RBiH, Alija Izetbegović, v.r.

---

* IZVOR: Nevenko Herceg, Neven Tomić. *Izbori u Bosni i Hercegovini*. Mostar: Sveučilište u Mostaru Centar za studije novinarstva, 1998., str. 258

**160. Predsjedništva RBiH: Odluka o izboru članova
predsjedništva RBiH (Sarajevo, 20. 10, 1993)***

Na temelju Amandmana LI. točka 5. stavak 3. na Ustav RBiH, na prijedlog parlamentarnih stranaka, Predsjedništvo RBiH, na sjednici od 20. listopada 1993., donijelo je

Odluku o izboru članova Predsjedništva RBiH

I

Za članove Predsjedništva RBiH biraju se:

dr. NIJAZ DURAKOVIĆ, iz reda Muslimana i

dr. IVO KOMŠIĆ i STJEPAN KLJUJIĆ, iz reda Hrvata.

II

Ovu odluku objaviti u "Službenom listu RBiH".

Broj 02-111-629/93.

Sarajevo, 20. listopada 1993.

Predsjednik Predsjedništva RBiH, Alija Izetbegović, v.r.

---

* IZVOR: Nevenko Herceg, Neven Tomić. *Izbori u Bosni i Hercegovini*. Mostar: Sveučilište u Mostaru Centar za studije novinarstva, 1998., str. 258

**161. MKBJ: Zajednička izjava Mate Bobana i Fikreta Abdića
o okončanju sukoba i neustavnim promjenama u
Predsjedništvu RBiH (Zagreb, 21. 10. 1993.)***

Zajednička izjava Mate Bobana i Fikreta Abdića

"Prihvaćajući načela Londonske konferencije i uzimajući u obzir rješenja koja je predložila Mirovna konferencija u Ženevi o ustavnom uređenju buduće Unije Bosne i Hercegovine; vodeći računa o povijesnim interesima hrvatskoga i muslimanskog naroda; uvjereni u potrebu stalnog jačanja povjerenja između hrvatskog i muslimanskog naroda, te poduzimanja djelotvornih mjera u tom smjeru; uvažavajući Deklaraciju i dogovore iz Ženeve između predstavnika Republike Hrvatske te Bosne i Hercegovine, od 14. rujna 1993. g., predsjednik Hrvatske Republike Herceg-Bosne Mate Boban i predsjednik Autonomne pokrajine Zapadna Bosna Fikret Abdić, nakon višesatnih razgovora u Zagrebu potpisali su kasno večeras zajedničku izjavu".

"1. Pozivajući se na dosadašnju vrlo dobru suradnju između Hrvata i Muslimana u Autonomnoj pokrajini Zapadna Bosna, ugroženoj oružanim napadom Armije BiH na legalnu vlast i civilno, pretežito muslimansko stanovništvo Autonomne pokrajine, odlučni su uložiti napore u cilju okončanja svih sukoba na području Unije Republika te trenutačno uspostaviti trajni mir na području Autonomne pokrajine Zapadna Bosna. U tom smislu postrojbe HVO Bihać će kao i do sada biti u sastavu oružanih snaga Autonomne pokrajine Zapadna Bosna.

2. Promjene u sastavu Predsjedništva BiH, donijete od strane dijela Predsjedništva na čelu s Alijom Izetbegovićem, smatramo neustavnim i nasilnim, jer do istih može doći jedino ostavkom člana Predsjedništva ili njegovim opozivom od strane izbornog tijela. Ovim činom je ukinuta zadnja demokratski izabrana institucija BiH, a istodobno je u izrazitoj suprotnosti sa Ženevskim sporazumom i dogovorima od 14. rujna 1993. godine, o stvaranju pretpostavki za nove suodnose prijateljstva i suradnje hrvatskog i muslimanskog naroda u Bosni i Hercegovini.

3. Potpisnici ove izjave zauzimaju se za jačanje i uspostavu što tješnjih odnosa Autonomne pokrajine Zapadne Bosne i Hrvatske Republike Herceg-Bosna u Uniji Republika BiH.

4. Istodobno, pozivamo sve strane na strogo poštivanje međunarodnog ratnog i humanitarnog prava, potpunu slobodu kretanja humanitarnih konvoja i civila, te zaštitu ljudskih prava i sloboda", stoji u zajedničkoj izjavi predsjednika Hrvatske Republike Herceg-Bosne Mate Bobana i predsjednika Autonomne pokrajine Zapadna Bosna Fikreta Abdića.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNAA220014:1, 22. 10. 1993.

162.   *Republika Srpska i Autonomna Pokrajina Zapadna Bosna Republike Bosne: Mirovni sporazum (Beograd, 22. 10. 1993.)**

Sporazum o miru Radovana Karadžića i Fikreta Abdića

"Na poziv predsjednika Republike Srbije Slobodana Miloševića motiviranim ciljem da se između Srba i Muslimana na prostorima bivše jugoslavenske republike Bosne i Hercegovine zaključi trajni mir, u Beogradu su se sastali predsjednik Republike Srpske Radovan Karadžić i predsjednik Autonomne Pokrajine Zapadne Bosne Republike Bosne Pikret Abdić .: odlučili da, zajednički i uz angažiranje predsjednika Republike Srbije Slobodana Miloševića, donesu sljedeću

DEKLARACIJU

1. Republika Srpska uvažava postojanje, volju građana i legalnu vlast Autonomne Pokrajine Zapadne Bosne Republika Bosne, jedne od triju konstitutivnih republika Unije Bosne i Hercegovine, kako je predviđeno Mirovnim planom Owena i Stoltenberga.
2. Autonomna Pokrajina zapadna Bosna Republike Bosne uvažava postojanje, volju građana i legalnu vlast Republike Srpske, jedne od triju konstitutivnih republika Unije Bosne i Hercegovine, kako je predviđeno Mirovnim planom Owena i Stoltenberga.
3. Predsjednici Radovan Karadžić i Fikret Abdić, u ime svojih građana i vlada, svečano zaključuju mir i objavljuju početak izgradnje dobrosusjedskih odnosa i svestrane suradnje na političkom, ekonomskom, prometnom, kulturnom, športskom i drugom planu.
4. Jamči se potpuna sloboda kretanja svih građana Autonomne Pokrajine zapadne Bosne Republike Bosne kroz čitav teritorij Republike Srpske i građana Republike Srpske kroz čitav teritorij Autonomne Pokrajine Zapadne Bosne Republike Bosne, uz pokazivanje službene putne ili osobne isprave izdane od nadležnih organa Autonomne Pokrajine Zapadne Bosne, odnosno Republike Srpske.
5. Granice između Republike Srpske i Autonomne Pokrajine Zapadne Bosne Republike Bosne otvorit će se na mjestima, koja odrede predstavnici vlada Republike Srpske i Autonomne pokrajine Zapadne Bosne Republike Bosne, 48 sati poslije objavljivanja ove Deklaracije, a granični prijelazi u cjelini otvorit će se i urediti, na temelju suglasnosti dviju strana, u roku sedam dana po objavljivanju ove Deklaracije.
6. Obostrano se jamče sve temeljne slobode i ljudska prava sadržana a relevantnim međunarodnim pravnim instrumentima i političkim dokumentima, u skladu s Mirovnim planom Owena i Stoltenberga.
7. Sve osobe, za koje se službeno utvrdi da su povrijedile pravila međunarodnog ratnog prava, odgovarat će pred redovnim sudovima Republike Srpske, odnosno Autonomne Pokrajine Zapadne Bosne Republike Bosne.

---

* IZVOR: I. Bandić. *Washingtonski sporazumi. Pretpostavke – akteri – ciljevi*. Magistarski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, 2001., Dokumentacija.

8. Svim osobama, koje su zbog građanskog rata napustile svoja ognjišta, priznaje se pravo da se na njih vrate, ako to žele.

9. Predsjednici Radovan Karadžić i Fikret Abdić imenovat će u roku sedam dana Komisiju za razgraničenje, s mandatom da precizira granice između Republike Srpske i Autonomne Pokrajine Zapadne Bosne Republike Bosne, u čemu najvažniji zadatak predstavlja preciziranje granica na području grada Krupe na desnoj obali rijeke Une.

10. Predsjednici Radovan Karadžić i Fikret Abdić ponovno potvrđuju da će se svim konvojima međunarodne humanitarne pomoći omogućiti slobodan prolaz na cijelom teritoriju Republike Srpske i Autonomne Pokrajine Zapadne Bosne Republike Bosne u svrhu pružanja pomoći, svima kojima je potrebna.

11. Predsjednici Radovan Karadžić i Fikret Abdić izražavaju nadu da će se vodstvo Republike Bosne u Sarajevu priključiti ovoj Deklaraciji i ističu spremnost da o tome s njim odmah povedu razgovore.

12. Predsjednici Radovan Karadžić i Fikret Abdić izražavaju zahvalnost predsjedniku Republike Srbije Slobodanu Miloševiću na velikom doprinosu koji je dao zaključenju pravednoga i trajnog mira između Republike Srpske i Autonomne Pokrajine Zapadne Bosne Republike Bosne.

U Beogradu, 22. listopada 1993.

Predsjednik Republike Srpske - dr. Radovan Karadžić

Predsjednik Autonomne Pokrajine
Zapadne Bosne Republike Bosne - Fikret Abdić

Svjedoči o postignutom sporazumu i preuzima obvezu da posreduje u slučaju nastanka teškoća u njegovu provođenju

Predsjednik Republike Srbije
Slobodan Milošević".

163. Ured Predsjednika RH: Priopćenje u vezi sa Stupnim Dolom (Zagreb, 30. 10. 1993.)*

Rasvijetliti počinjene i spriječiti buduće zločine

U svezi s komentarima zločina u Stupnom Dolu koji su se pojavili u svjetskoj javnosti, te u svezi s izjavama pojedinih političkih čimbenika, Ured Predsjednika Republike daje sljedeće priopćenje:

"Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman već je 6. rujna ove godine odlučno reagirao na zločinačke pojave, uputivši predsjedniku Hrvatske Republike Herceg-Bosne Mati Bobanu i svim tijelima HR Herceg-Bosne "najsnažniji apel" za "poštivanje ljudskog dostojanstva, temeljnih ljudskih vrijednosti i prava, te za najstrožiju primjenu međunarodnog ratnog i humanitarnog prava". Ujedno je predsjednik Tuđman najoštrije osudio sva narušavanja međunarodnog ratnog i humanitarnog prava, a pozivom vlastima Herceg-Bosne da se "u zatočeničkim centrima odmah osigura humano postupanje u skladu s međunarodnim humanitarnim pravom i Ženevskim konvencijama" i neometano dostavljanje humanitarne pomoći "svima potrebitima".

Nakon vijesti o zločinu u Stupnom Dolu, predsjednik Tuđman uložio je sav svoj utjecaj, tražeći rezolutno da se što prije provede temeljita istraga i da se kazne počinitelji. U svojoj izjavi, od 28. listopada, potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova dr. Mate Granić ponovio je Predsjednikova stajališta, zahtijevajući da vlasti Hrvatske Republike Herceg-Bosne u suradnji s UNPROFOR-om rasvijetle okolnosti u kojima se zločin dogodio i utvrde tko su bili njegovi počinitelji. Tu se među ostalim navodi da su zločini počinjeni u hrvatskoj enklavi koja je već mjesecima pod dugotrajnom i snažnom opsadom muslimanskih snaga, dakle na području s kojim je komunikacija već otprije bila vrlo otežana, a posebice za vrijeme muslimanske ofenzive, kada se i dogodio pokolj u Stupnom Dolu.

Republika Hrvatska oštro osuđuje sve zločine neovisno o počiniteljima. Međutim, međunarodna javnost mora biti upoznata da istovremeni zločini nad Hrvatima ne dobivaju takvu medijsku pozornost, a ni zabrinutost političkih krugova, za razliku od slučajeva u kojima stradavaju Muslimani. Tako primjerice mnogi ugledni listovi i TV-postaje, koji sada najoštrije osuđuju bosanske Hrvate, a među kojima su CNN, ARD, "New York Times", "Washington Post", "Sueddeutsche Zeitung", "Der Standard" i drugi, nisu gotovo nikakvu pozornost posvetili zločinima počinjenima nad 35 hrvatskih civila od strane muslimanske vojske u selu Uzdol, zatim nad 42 u selu Doljani, 24 u Trusini, te onima u Žepču, Maljinama, Rastovcima, kao ni mnogim drugim zločinima što su ih muslimanske postrojbe počinile nad Hrvatima u Travniku, Bugojnu, Konjicu i drugim mjestima.

Sada se pak ističe kako UNPROFOR-u nije tri dana bio dozvoljen ulazak u Stupni Dol, a prešućuje se notorna činjenica da UNPROFOR već mjesecima nema pristupa nekim mjestima u BiH (Konjic, Jablanica, Nova Bila) u kojima su zatočeni i zlostavljani Hrvati, te da je nekim hrvatskim enklavama pod muslimanskom opsadom onemogućena dostava najnužnije humanitarne i medicinske pomoći, kao što je već dugo slučaj s Novom Bilom.

---

* IZVOR: *Novi list*, 31. 10. 1993.

Iz svega toga mogao bi se izvući zaključak da postoje dvostruka mjerila kada je riječ o hrvatskim odnosno muslimanskim žrtvama, što je neprihvatljivo. Dapače, takav pristup utvrđivanju krivnje pojedinih strana u sukobu ne pomaže postizanju pravednoga mira na području BiH. Republika Hrvatska iskreno želi suradnju s međunarodnom zajednicom u zaustavljanju neprijateljstava u BiH i privođenju pravdi svih onih koji su zločine počinili. Hrvatska ujedno očekuje da Srbi i Muslimani ponude isto takvu suradnju, da bi se u BiH spriječili daljnji zločini.

Isto tako, Hrvatska očekuje od međunarodne zajednice i Međunarodnog suda za ratne zločine da rasvijetli i sve zločine počinjene na teritoriju Republike Hrvatske za vrijeme srpske agresije, od Vukovara do Škabrnje i do Dubrovnika, gdje ni do danas nije utvrđeno što je s tisućama nestalih hrvatskih građana.

Treba podsjetiti i na to da će sve osude i naponi međunarodne zajednice biti nedostatni ako se ne poduzmu odlučniji koraci na zaustavljanju etničkih i vjerskih sukoba, jer oni posvuda i uvijek uzrokuju krvoproliće kako to pokazuju događaji u Abhaziji, ili u Sjevernoj Irskoj i drugim područjima u Europi i svijetu" kaže se na kraju priopćenja iz Ureda Predsjednika

V Dio

Washingtonski sporazumi

164. MKBJ: Mirovna inicijativa predsjednika RH dr. Franje Tuđmana (Zagreb, 2. 11. 1993.)*

Mirovna inicijativa predsjednika Tuđmana

"Duboko zabrinut zastojem Ženevske konferencije o bivšoj Jugoslaviji i neuspjehom svih drugih nastojanja za zaustavljanje rata i oružanih sukoba na području Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, smatram svojom državničkom dužnošću predložiti međunarodnoj zajednici, osobito svim relevantnim svjetskim čimbenicima, mirovnu inicijativu kojom bi se zaustavio rat i strahote koje on donosi i otvorio put prema miru i razumijevanju, te rješavanju političkih i gospodarskih problema na području bivše Jugoslavije.

I. Prijedlog provedbe mirovnog plana na području pod zaštitom Ujedinjenih naroda (UNPA) u Hrvatskoj

Radi što hitnije provedbe Rezolucije br. 871 Vijeća sigurnosti UN (i ostalih rezolucija na koje se ta rezolucija poziva), Republika Hrvatska predlaže kako slijedi:

1. Hrvatska Vlada spremna je u roku od 15 dana zaključiti sporazum o prekidu svih neprijateljstava s predstavnicima lokalnih Srba dajući im jamstva za lokalnu i kulturnu autonomiju.
2. U tu svrhu predlažemo da se u istom roku obnovi rad zajedničke komisije za rješavanje svih pitanja koja navodi Vanceov plan, te provedbu odredaba Rezolucije vijeća sigurnosti br. 871, uz sudjelovanje predstavnika UNPROFOR-a i Europske zajednice.
3. Predlažemo da se odmah pristupi normalizaciji cijelog društvenog i gospodarskog života u UNPA i to:
  - 3.1. Otvaranjem, bez odgode, svih cestovnih i željezničkih prometnica na cijelom području Republike Hrvatske, a napose na prometnicama Zagreb-Knin, Zagreb-Slavonski Brod-Županja, Novska-Okučani-Pakrac-Daruvar, Sisak-Glina-Bosanski Novi, Osijek-Beli Manastir-madžarska granica, Osijek-Vukovar i Osijek-Vinkovci-Ilok, itd.;
  - 3.2. Otvaranjem Jadranskog naftovoda i popravkom, te puštanjem u redovni rad, postrojenja za prijenos nafte, električne energije i vodoopskrbe na cijelom području Hrvatske;
  - 3.3. Povratkom, bez odlaganja, svih prognanika na njihova obitavališta pod nadzorom i uz djelotvornu pomoć UNPROFOR-a i vlasti Republike Hrvatske;
  - 3.4. Poduzimanjem mjera za uspostavu normalnog života u UNPA, uključujući uspostavu svih komunikacija, opskrbu svega, tj. i srpskog stanovništva (bez diskriminacije) u predstojećem zimskom razdoblju, obnovu socijalne i zdravstvene zaštite, normalan rad školstva, opskrbu električnom energijom i ostalim energentima, isplate mirovina, primanje u službu svih državnih službenika, te uključenje svih ostalih djelatnosti u sveokupan gospodarski i pravni sustav Republike Hrvatske;

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 3. 11. 1993. Tekst Mirovne inicijative predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana, predsjednik je izložio veleposlasticima stranih zemalja akreditiranim u Hrvatskoj 2. 11. 1993.

- 3.5. Izradom planova i poduzimanjem mjera za ravnopravno uključenje područja UNPA u gospodarsku obnovu Hrvatske.
4. Radi političkog rješenja sukoba i normalizacije sveukupnog društvenog života Hrvatska je spremna, u okviru svog ustavnopravnog poretka, osigurati u UNPA primjenu svojih propisa ali i međunarodnih konvencija o zaštiti prava i sloboda srpske etničke zajednice. U tom cilju poduzet će se sljedeće:
  - 4.1. Davanje pune lokalne autonomije (samouprave) u okviru Ustavnog zakona u kotarevima Knin i Glina, u kojima Srbi čine natpolovičnu većinu stanovništva;
  - 4.2. Osiguranje prava na kulturnu autonomiju srpske etničke zajednice na cijelom području Hrvatske, a osobito pravo na odgoj i obrazovanje na njihovu jeziku i pismu prema posebnim nastavnim programima, te dvojezično ispisivanje toponima na području gdje imaju natpolovičnu većinu;
  - 4.3. Provedba izbora za lokalne - kotarske i općinske - samoupravne vlasti, pod međunarodnim nadzorom;
  - 4.4. Osnivanje posebnih policijskih uprava u kotarevima Knin i Glina s tim da nacionalni sastav službenika odgovara nacionalnom sastavu pučanstva prema posljednjim popisima.
5. Radi osiguranja pune građanske i političke ravnopravnosti i djelotvorne zaštite građanskih i etničkih prava Srba u Hrvatskoj, Hrvatska je spremna prihvatiti osnivanje posebnog međunarodnog tijela za nadzor, te posebnog Suda za prava čovjeka, kojem će se moći obratiti svaki građanin nakon iscrpljivanja redovnog pravnog puta. Kotarevi Knin i Glina moći će se, radi zaštite posebnih prava, obratiti Ustavnom sudu Republike Hrvatske ustavnom tužbom, ako smatraju da su povrijeđene slobode i prava čovjeka ili prava etničke zajednice na njihovu području.
6. Radi stvaranja punog povjerenja Hrvatska je spremna predložiti primjenu posebnog međunarodnog nadzora misije KESS-a za posredovanje između manjinskog i većinskog stanovništva.
7. Republika Hrvatska pripravna je pristupiti pregovorima o političkom rješenju svih otvorenih problema osim onih koji bi dovodili u pitanje njezin teritorijalni integritet i suverenitet.

II. Prijedlog za okončanje rata i uspostavu mira u Bosni i Hercegovini

U sudbinskom trenutku kad se čini da nema izlaza iz tragičnog slijeda događanja u Bosni i Hercegovini i kad nije vjerojatno da bi orijentacija na sazivanje novih dugotrajnih međunarodnih konferencija donijela ploda, predlažem da međunarodni čimbenici obnove rad Ženevske konferencije, na do sada postignutim sporazumima o ustavnom uređenju Bosne i Hercegovine kao Unije republika.

Da bi obnovljena Konferencija bila što djelotvornija, predlažem da uz supredsjedatelje Upravljačkog odbora sudjeluju u daljnjem radu predstavnici onih država koje mogu najdjelotvornije utjecati na rješenje krize u BiH i na području bivše Jugoslavije: Francuske, Njemačke, Ruske Federacije, Sjedinjenih Američkih Država, Turske i Velike Britanije.

1. Novi saziv Ženevske mirovne konferencije trebao bi sve tri strane u sukobu privoljeti, pod prijetnjom sankcija, da u roku od 14 dana:

- 1.1. Potpišu sporazum o bezuvjetnom prekidu neprijateljstava i svih oružanih akcija bez odgađanja, a ako to ne učine da se od Vijeća sigurnosti UN zatraži donošenje rezolucije kojom se taj prekid nalaže pod prijetnjom oružane prisile;
- 1.2. Potpišu deklaraciju o prihvatanju Ustavnog sporazuma o Uniji republika Bosne i Hercegovine i sporazuma koji su mu dodani.
2. Predlažem da se sporna pitanja razgraničenja između republika Unije BiH riješe u bilateralnim pregovorima, a ako se ne postigne sporazum da se konačna odluka povjeri posebnom (arbitražnom) tijelu koje će odrediti supredsjedatelji Upravljačkog odbora i ostali sudionici Konferencije.
3. Predlažem da se sve sukobljene strane obvežu da će bez odlaganja:
  - 3.1. Osigurati, i jamčiti slobodan i nesmetan prolaz humanitarne pomoći svim stranama, na svim područjima gdje je to potrebno;
  - 3.2. Odmah pristupiti razmjeni svih zatočenika i raspustiti sve zatočeničke centre, te da snose punu odgovornost za postupak sa zatočenicima prema pravilima međunarodnog humanitarnog prava;
  - 3.3. Omogućiti međunarodni nadzor i slobodno kretanje predstavnicima međunarodnih organizacija koje će nadzirati provedbu gore navedenih mjera.
4. Provedba mirovnog plana može se osigurati upotrebom snaga NATO (u ulozi koju je do sada imao UNPROFOR), s ovlaštenjem upotrebe sile, uključujući zračne udare, prema svima koji prekrše prekid neprijateljstava, ili budu onemogućavali dostavljene humanitarne pomoći i međunarodni nadzor nad provedbom postignutih sporazuma.

III. Prijedlog mjera za trajno učvršćenje mira

Da bi se trajno održao i učvrstio jednom postignuti mir, predlažem da sve države s područja bivše Jugoslavije, u okviru Mirovne konferencije i pod pokroviteljstvom Glavnog tajnika i Vijeća sigurnosti UN:

1. Potpišu svečanu deklaraciju o međusobnom priznanju samostalnosti i suverenosti svih novonastalih država, u njihovim međunarodno priznatim granicama;
2. Da u roku od 3 mjeseca potpišu sporazum o sukcesiji prava i obveza svih država nasljednica bivše Jugoslavije na osnovi odluka Arbitražne komisije;
3. Da pristupe pregovorima o zaključenju, u okviru europskih integracijskih procesa, ugovora između sebe i s ostalim europskim državama, o uređenju i promicanju gospodarskih i prometnih veza i trgovine i drugih pitanja od interesa za odnose između suverenih i neovisnih država koje žele dobre susjedske odnose, a također od interesa za stabilnost međunarodnog poretka u ovom dijelu svijeta;
4. Da se u okviru konferencije potpiše svečana deklaracija o poštivanju prava nacionalnih manjina i etničkih zajednica, prema međunarodnim standardima i konvencijama, uz uspostavu međunarodne kontrole primjene tih sporazuma;
5. Da odmah počnu pregovori o zaključenju sporazuma o regionalnoj sigurnosti zemalja s područja bivše Jugoslavije, u okviru općeg sustava ograničenja konvencionalnog naoružanja unutar KESS-a;

6. Smatram da sankcije Vijeća sigurnosti UN koje su donesene u odnosu na određene države s područja bivše Jugoslavije, trebaju ostati na snazi sve dok se ne ostvare svi rezultati predloženog mirovnog procesa. Čim mirovni plan bude ostvaren, sankcije bi trebalo bez odlaganja ukinuti.

Pozivam sve međunarodne čimbenike da razmotre ove moje prijedloge i da poduzmu odlučne mjere za zaustavljanje sukoba i sve potrebne korake koji će donijeti mir i stvoriti pretpostavke za stvaranje stabilnog međunarodnog poretka u ovom području na dobrobit svih država u ovom dijelu Europe i svijeta."

165. Premijer BiH Haris Silajdžić i potpredsjednik Vlade RH i ministra vanjskih poslova Mate Granić: Zajednička deklaracija (Sarajevo, 12. 11. 1993.)*

Sarajevska zajednička deklaracija

Tijekom svoga sastanka u Sarajevu, 12. studenoga 1993., predsjednik Vlade Republike Bosne i Hercegovine dr. Haris Silajdžić i potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske dr. Mate Granić, u njihovom svojstvu predsjedničkih povjerenika za praćenje Ženevske deklaracije od 14. rujna 1993. godine, uz nazočnost i aktivno sudjelovanje Njegove Ekselencije gospodina Hikmeta Cetina, ministra vanjskih poslova Republike Turske, sveobuhvatno su razmotrili trenutačnu političku i vojnu situaciju u Bosni i Hercegovini.

U tijeku ovih razgovora poseban je naglasak stavljen na nedavno razbuktavanje borba između Armije Bosne i Hercegovine i HVO snaga u Bosni i Hercegovini, posebice na području središnje Bosne i na hitnu potrebu da se zaustavi sva neprijateljstva i vojne aktivnosti.

Tri strane su također detaljno razmotrile potrebu da se oživi mirovni proces kako bi se došlo do trenutačnog, sveobuhvatnog i trajnog rješenja krize u Bosni i Hercegovini i ovoj regiji, napose u svjetlu tragičnog pogoršavanja humanitarnih uvjeta.

Složili su se da su Osnovna načela Ženevskog mirovnog sporazuma, Zajedničke deklaracije, koju su potpisali predsjednici dr. Franjo Tuđman i gospodin Alija Izetbegović, kao i njihova Bečka izjava, osnova za sveobuhvatno rješenje odnosa između dviju strana koje je usmjereno k postizanju konačnog sporazuma vezanog za krizu u Bosni i Hercegovini. U ovom kontekstu posebna je pozornost posvećena najnovijim mirovnim inicijativama.

U ovom pogledu složili su se da će uložiti svaki politički napor na bilateralnoj i multilateralnoj razini, kako bi se zaustavilo dalje pogoršanje odnosa između bosanskih Hrvata i Bošnjaka i stvorio pozitivan okvir za ponovno uspostavljanje mirovnog procesa.

Kako bi se provela ova načela, dr. Haris Silajdžić i dr. Mate Granić, u svojstvu predsjedničkih povjerenika, i uz aktivno sudjelovanje gospodina Hikmeta Cetina, dogovorili su sljedeće:

1. Da se pripremi i organizira hitan sastanak političkog i vojnog rukovodstva Armije Bosne i Hercegovine i HVO-a na najvišoj razini, najkasnije u roku od 5 do 7 dana, kako bi se postigao sveobuhvatan sporazum o vojnim pitanjima u vezi sa uspostavljanjem prekida vatre i konačne obustave svih neprijateljstava i vojnih aktivnosti. Dogovoreno je da će se u tijeku priprema za ovaj sastanak obje strane strogo suzdržavati od svih vojnih aktivnosti.
2. Odgovarajući predstavnici vlasti na najvišoj razini dat će hitna uvjerenja i garancije za slobodan i neometan prolaz konvoja humanitarne pomoći za sve strane i u sva područja. U cilju realizacije gore navedenog, strane su se složile o sljedećem:
  - a) da zajednički apeliraju na Vijeće sigurnosti UN-a, Europsku zajednicu i NATO kako bi se osigurao slobodan prolaz humanitarnih konvoja svim sredstvima, uključujući i silu.

---

* IZVOR: I. Bandić. *Washingtonski sporazumi. Pretpostavke – akteri – ciljevi*. Magistarski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, 2001., Dokumentacija.

- b) da se odmah otvori humanitarni koridor na putu Ploče-Metković-Čapljina-Mostar-Jablanica-Tarčin-Kiseljak-Visoko.
  - c) da se koristi koridor Kamensko-Tomislavgrad-Gornji Vakuf-Noví Travník-Travník-Zenica, sve dok gore spomenuti koridor bude dostupan.
  - d) da se odmah organiziraju dva konvoja za područje središnje Bosne, tj. jedan za Novu Bilu i drugi za Maglaj.
  - e) da se uspostavi Zajednička komisija, s mandatom da koordinira sve aktivnosti koje se odnose na humanitarne konvoje, i da surađuju s UNPROFOR-om, UNHCR-om i drugim humanitarnim organizacijama.
  - f) da koordiniraju svoje aktivnosti kao bi se osigurao popravak energetske sistema.
5. Da nastave s oživljavanjem aktivnosti prethodno uspostavljenih Zajedničkih grupa za razmjenu svih zatočenika u suradnji sa ICRC (Međunarodnim komitetom Crvenog križa) i drugim međunarodnim organizacijama.
  6. Sva preostala kontroverzna politička, vojna, teritorijalna i druga pitanja između bosanskih Hrvata i Bošnjaka bit će razriješena samo putem političkih sredstava i bez uporabe sile, a poseban mehanizam za koordinaciju aktivnosti u vezi sa zaštitom prava i interesa dvaju naroda bit će uspostavljen uz diplomatsko posredovanje Turske i drugih zemalja.
  7. Strane će nastaviti svoj radni dijalog na ministarskim i drugim razinama o svim otvorenim pitanjima s ciljem postizanja rješenja hrvatsko-bosanskih odnosa i priprema za reaktiviranje mirovnog procesa.

Dr. Haris Silajdžić i dr. Mate Granić izrazili su svoju zajedničku zahvalnost Republici Turskoj i Ministru Hikmetu Cetinu osobno za izuzetno dragocjenu i kontinuiranu političku podršku i humanitarnu pomoć Republici Hrvatskoj i Republici Bosni i Hercegovini u iznalaženju dugoročnog rješenja krize u ovom regionu.

Sarajevo 12. studenoga 1993.

Predsjednik Vlade Republike Bosne i Hercegovine dr. Haris Silajdžić

Potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske dr. Mate Granić

U nazočnosti: Nj. E. Hikmeta Cetina, ministra vanjskih poslova Republike Turske."

**166. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo predsjedniku
Predsjedništva BiH Aliji Izetbegoviću (Zagreb, 23. 12. 1993.)***

"Neposredno po povratku u Zagreb iz Bruxellesa - gdje smo tek prije nekoliko sati, zajedno s ministrima Europske Unije i supredsjedateljima Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, razgovarali ne samo o okončanju rata i uspostavi mira u Bosni i Hercegovini, nego i o budućoj suradnji i prijateljstvu hrvatskog i muslimanskog naroda, kao i njihovih državnih zajednica, uključujući i suradnju hrvatske i muslimanske republike u Uniji republika Bosne i Hercegovine - dočekalo me je niz vijesti iz kojih sam stekao duboko zabrinjavajuću sliku o najnovijim zbivanjima, poglavito na prostorima središnje Bosne.

Dobro su Vam poznati ciljevi akcije 'Bijeli put', kao što Vam je dobro poznata i činjenica da je sličan konvoj što ga je organiziralo Veleposlanstvo Republike Bosne i Hercegovine u Zagrebu stigao u Maglaj još u ponedjeljak, 20. prosinca, bez ijednog incidenta. No, unatoč svim sporazumima naših povjerenika, gospode Silajdžića i Granića, kao i jamstva što ih je opetovano davao zapovjednik Vaših snaga i njegovi područni zapovjednici, humanitarni konvoj "Bijeli put za Novu Bilu i Bosnu Srebrenu" doživio je pravu kalvariju kojoj bi se teško moglo naći presedana u povijesti sličnih humanitarnih akcija.

Želio bih Vas podsjetiti da je za put od stotinjak kilometara 'Bijelom putu' trebalo više od deset dana, da su sudionici konvoja ostali pedeset sati na otvorenom polju na bosanskoj zimi bez ikakva valjana razloga, da liječnicima iz konvoja naposljetku nije dopušteno da pomognu ni najtežim ranjenicima u franjevačkoj bolnici u Novoj Bili, da se pucalo po običnim vozačima - dragovoljcima, liječnicima-humanistima, svećenicima, časnim sestrama i novinarima.

Također bih želio čuti od Vas objašnjenje zašto je otvarana vatra na prazne kamione pri povratku, zašto je ubijen vozač Ante Vlaić i još nekoliko osoba ranjeno, zašto je oteto tridesetak praznih kamiona i zašto su korišteni u vojnim operacijama muslimanskih snaga protiv HVO-a. Sve se to zbivalo dok su u Bruxellesu i Ženevi vođeni pregovori o miru i budućnosti i Vašeg i mog naroda. Za te ključne i presudne faze razgovora počela je jedna od dosad najžešćih ofanziva muslimanskih postrojbi na preostala hrvatska područja u središnjoj Bosni. U nesmiljenim napadima na Žepče, Vitez, Novi Travnik, Novu Bilu, Busovaču, Kiseljak, Kreševo i Uskopaljsku dolinu dosad je poginulo 24 i ranjeno 47 ljudi, uključujući i jednog japanskog novinara.

Stvarne ciljeve te ofanzive najbolje otkriva uhvaćena poruka dozapovjednika 3. korpusa Armije Bosne i Hercegovine Džeme Merdana: 1. "... uništiti svu živu silu, uključivši žene, djecu i starce na prostoru Novoga Travnika, Nove Bile, Viteza i Busovače radi spajanja s muslimanskom enklavom Stari Vitez-Kruščica. U tu svrhu upotrijebiti sva raspoloživa sredstva, pješadiju, raspoloživa kemijska sredstva i sve dobrovoljce iz islamskih zemalja u slavu uzvišenoga All'aha dž.s..." 2. "... po izvršenju naredbi forsirati pravac Pavlovica-Gornji Vakuf uz podršku artiljerije 'S' strane ..." Sve to, uključujući stradanja ljudi u konvoju 'Bijeli put', zbivalo se u svjetlu kako nedavnog trostranog sporazuma iz Ženeve o potpunoj slobodi kretanja humanitarnih konvoja na teritoriju BiH, a tako i samo nekoliko sati prije efektivnog stupanja na snagu prazničkog primirja u Bosni i Hercegovini.

---

* IZVOR: *Večernji list*, 24-26. 12. 1993.

Ovakvi nedopušteni postupci Vaših vlasti i zločinačke akcije vojnih postrojbi, uključujući i brojne strane plaćenike - posve suprotni ne samo našim uzajamnim dogovorima i sporazumima već i temeljnim načelima međunarodnog ratnog i humanitarnog prava - imat će krajnje nepovoljan učinak po daljnje humanitarne napore međunarodne zajednice, ali jednako tako i na tijek mirovnih pregovora i svekoliku budućnost odnosa naših država i naroda. Jednako tako želio bih Vas još jednom upozoriti da položaj gotovo četvrt milijuna izbjeglica i prognanika iz BiH, koji su našli utočište na teritoriju Republike Hrvatske i za koje skrbi i brine Hrvatska od samog početka rata, ne ovisi samo o dobroj volji, mogućnostima ili pak obvezama što ih je preuzela Vlada Republike Hrvatske, već i o raspoloženju hrvatske javnosti.

Nedopustivim postupcima u svezi s konvojem 'Bijeli put', kao i općom nesmiljenom ofanzivom na središnju Bosnu, budite uvjereni da u hrvatskoj javnosti raspirujete neraspoloženje prema takvoj politici muslimanskog vodstva, niti ste kod bilo koga produbili razumijevanje za dubinu tragedije BiH. Naprotiv, takvi postupci nanijeli su golemu štetu životnim interesima Vaših sunarodnjaka i otežali njihov položaj, a da i ne spominjem koliko su suprotni stvaranju prijateljstva između muslimanskog i hrvatskog naroda.

Stoga osjećam potrebu i dužnost da Vas još jednom pozovem i zamolim da smjesta svojim postrojbama naredite trenutačni prekid vatre i svih napadačkih djelovanja na području središnje Bosne kao prvi korak i znak da se pregovori o kojima sam govorio mogu nastaviti u dobroj vjeri"

167. Ugovorni sporazum o uspostavljanju trajnog i cjelovitog mira između hrvatskog i bošnjačko-muslimanskog naroda u Bosni i Hercegovini i o osnovama daljnjeg zajedničkog života (Bonn, 10. 01. 1994.)*

Prijedlog predsjednika Republike Franje Tuđmana

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman, u ime Republike Hrvatske, te Mile Akmadžić, ministar za među-republičku suradnju i međunarodne odnose Hrvatske Republike Herceg-Bosne, u ime hrvatskog naroda na području Bosne i Hercegovine, i Predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović i predsjednik Vlade Republike Bosne i Hercegovine Haris Silajdžić, u ime Republike Bosne i Hercegovine i bošnjačko-muslimanskog naroda na području te države, (u daljnjem tekstu: Potpisnici) zaključili su dana (...) siječnja 1994. godine u Bonnu (Savezna Republika Njemačka), u duhu prijedloga Plana akcije Europske Unije te uz svjedočenje ministara vanjskih poslova Francuske Republike Alaina Juppea i Savezne Republike Njemačke Klause Kinkela i supredsjedatelja Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji lorda Davida Owena i Thorvalda Stoltenberga

sljedeći

**Ugovorni sporazum
o uspostavljanju trajnog i cjelovitog mira između hrvatskog i bošnjačko-
muslimanskog naroda u Bosni i Hercegovini i osnovama daljnjeg
zajedničkog života**

I. Uvod

Potpisnici ovog ugovornog sporazuma

Odlučni su označiti povijesni korak u nastojanjima za postizanjem trajnog mira, razumijevanja, prijateljstva, suradnje i suživota hrvatskog i bošnjačko-muslimanskog naroda;

Polazeći od toga da je zajednički život u prijateljskim odnosima hrvatskog i bošnjačko-muslimanskog naroda na prostoru Hrvatske i Bosne i Hercegovine povijesna nužnost s obzirom na njihovu teritorijalnu vezanost, povijesna iskustva i zajedničke strateške interese;

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 11.01.1994. Prijedlog predsjednika Tuđmana u Bonnu su 10.siječnja pozitivno ocijenili i muslimasko izaslanstvo i supredsjedatelji Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji.

Želeći poticati i unapređivati međusobne odnose svih triju naroda, hrvatskog, bošnjačko-muslimanskog i srpskog, čuvajući njihov nacionalni identitet, ljudska, etnička i kulturna prava i stvarajući time uvjete za trajan mir na ovim prostorima;

Odlučni da treba u svakom slučaju, ostvariti usku suradnju između hrvatskog i bošnjačko-muslimanskog naroda u okviru Bosne i Hercegovine i Hrvatske Republike Herceg-Bosne, te Bošnjačko-muslimanske Republike s Republikom Hrvatskom - radi osiguranja njihove zajedničke budućnosti na osnovama zdravog gospodarstva, sigurnosti na cijelom tom području, poštivanja ljudskih, etničkih i manjinskih prava svakog pripadnika ili grupe njihovih naroda, te stvaranja zajednice osnovane na najboljim civilizacijskim dostignućima;

Potvrđujući da im je konačan cilj skladan život u takvom suodnosu u kojem će biti ostvareno i olakšano slobodno kretanje ljudi, novčanih sredstava i davanje usluga uz istovremeno jamčenje sigurnosti temeljnih i opravdanih nacionalnih interesa, sigurnosti pojedinca i njegovih prava, kao i samostalnosti u uređenju unutrašnjih odnosa svakog naroda;

Ugovorili su kako slijedi:

II. Prestanak neprijateljstava

Članak 1.

(1) Potpisnici se obvezuju da će svim postrojbama strana potpisnica biti izdane naredbe za bezuvjetan prekid vatre i svih oblika neprijateljstava odmah nakon što bude potpisan ovaj Ugovorni sporazum (u daljnjem tekstu: Ugovor). Sva neprijateljstva između tih postrojbi na cijelom području Bosne i Hercegovine moraju-prestatu najkasnije do 15. siječnja u 24.00 sati. Modaliteti će se utvrditi posebnim sporazumom posebno ovlaštenih vojnih izaslanika obje strana.

(2) Potpisnici ovog Ugovora osobno jamče da će strane potpisnice izdati sve potrebne zapovijedi i upute i osiguravati njihovo izvršenje, odnosno da će u slučaju nepoštivanja ili nepridržavanja daljnjih zapovijedi ili uputa odmah poduzeti djelotvorne korake za njihovo potpuno i bezuvjetno izvršenje.

Članak 2.

(1) Potpisnici se obvezuju da će se sve postrojbe strana potpisnica pridržavati svih propisa međunarodnog ratnog i humanitarnog prava, i to odmah i bezuvjetno.

(2) Potpisnici se obvezuju da će sve postrojbe pripadnika svakog naroda odmah staviti pod svoju kontrolu i zapovjedništvo, a ako se ne podrede njihovu zapovjedništvu, razoružati ih i raspustiti, ako je potrebno i uz uporabu sile.

(3) Potpisnici se također obvezuju da će sve pojedince, za koje postoje dokazi ili utemeljene sumnje da su počinili ratne zločine protiv čovječnosti, odmah predati svojim sudskim (vojnim ili građanskim) vlastima radi provođenja krivičnog postupka.

Članak 3.

(1) Potpisnici se obvezuju da će najkasnije do 31. siječnja 1994. raspustiti sve zatočeničke centre na svojim područjima i osloboditi sve zarobljenike i zatočenike koji još nisu oslobođeni.

(2) Potpisnici se obvezuju da će se bezuvjetno i strogo pridržavati svih obveza koje su preuzeli u okviru Mirovne konferencije o bivšoj Jugoslaviji (na zasjedanju u Ženevi 29. studenoga 1993. godine) o slobodnom i neometanom prolazu humanitarnih konvoja i dopreme humanitarne pomoći.

Članak 4.

(1) Potpisnici se obvezuju da će na području pod svojom kontrolom odmah i bezuvjetno osigurati punu ravnopravnost pripadnika hrvatskog i bošnjačko-muslimanskog naroda, poštivanje svih građanskih i ljudskih prava bez ikakve diskriminacije uključujući slobodno izražavanje nacionalne i vjerske pripadnosti, slobodu govora i uvjerenja, osobna i politička prava i slobode te pravo na pravnu zaštitu.

(2) Potpisnici su suglasni da svaka strana može zatražiti od međunarodnih tijela (Vijeće Europe, Europska Unija i KESS) osnivanje posebnog tijela za nadzor te posebnog suda za prava čovjeka koji će pratiti ostvarivanje tih prava, a u spornim pitanjima potražiti pravorijek međunarodne arbitraže.

(3) Svjedoci ovog Ugovora koji su navedeni u zaglavlju mogu i bez pristanka potpisnika, izravno ili putem tijela koja budu imenovali, pratiti primjenu gore navedenih odredbi i podnositi o njihovoj provedbi svoja izvješća i prijedloge.

III. Uređenje međusobnih odnosa u Uniji Republika Bosne i Hercegovine

članak 5.

Potpisnici ovog Ugovora su suglasni da je za okončanje rata u Bosni i Hercegovini i trajno osiguranje mira najbolje rješenje već postignuti načelni sporazum o uspostavljanju Unije Republika Bosne i Hercegovine jer to rješenje jamči očuvanje interesa svih triju konstitutivnih naroda, a posebno interesa hrvatskog naroda na cijelom njegovu etničkom prostoru, osiguranje strateških interesa Republike Hrvatske, te osiguranje i očuvanje interesa bošnjačko-muslimanskog naroda i interesa Bošnjačko-muslimanske Republike.

Članak 6.

Potpisnici ovog Ugovora će, u cilju trajnog teritorijalnog rješenja s političkih, gospodarskih i vojnih gledišta, do 18. siječnja -1994. zaključiti međusobni sporazum o razgraničenju između, Hrvatske Republike Herceg-Bosne i Bošnjačko-muslimanske Republike. Razgraničenje će se izvršiti tako da područje HR Herceg-Bosne obuhvaća 17,5 posto područja Republike Bosne i Hercegovine, a područje Bošnjačko-muslimanske Republike 33,33 posto područja Republike Bosne i Hercegovine, i to tako da razgraničenje bude provedeno na način koji će objema Republikama osigurati područje koje je, što se tiče povezanosti i sustava, takvo da u najvećoj mogućoj mjeri osigurava mogućnost života i razvitka, napose u odnosu na susjedna područja.

Članak 7.

(1) Potpisnici su suglasni da se sva sporna pitanja međusobnih odnosa moraju rješavati isključivo političkim putem u okviru Mirovne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, bez pribjegavanja sili.

(2) Potpisnici se obvezuju da će odmah nakon stupanja na snagu Sporazuma o uređenju Bosne i Hercegovine kao Unije republika bez nepotrebnog odlaganja ispuniti sve odredbe tog sporazuma.

Članak 8.

(1) Potpisnici ovog Ugovora su suglasni da će osigurati Bošnjačko-muslimanskoj Republici pristup moru na način koji neće ugroziti suverenitet i cjelovitost Republike Hrvatske i interese Hrvatske Republike Herceg-Bosne, vodeći računa o potrebama i opravdanim interesima Bošnjačko-muslimanske Republike i na način koji će osigurati trajnu suradnju.

(2) Republika Hrvatska i Unija republika Bosne i Hercegovine zaključit će, nakon stupanja na snagu Sporazuma o uređenju Bosne i Hercegovine u okviru Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, ugovore o korištenju slobodnih lučkih zona u lukama Ploče i Rijeka prema načelima i odredbama Konvencije UN o tranzitnoj trgovini država bez izlaza na more od 8. srpnja 1965. godine, na načelima koja su prihvaćena u nacrtu Sporazuma o Bosni i Hercegovini na brodu „Invincible“.

(3) U slučaju prestanka postojanja Unije republika Bosne i Hercegovine, Republika Hrvatska se obvezuje da će Bošnjačko-muslimansku Republiku smatrati nasljednicom svih prava i obveza iz ugovora o korištenju slobodnih lučkih zona koji su navedeni u st. 2. ovog članka.

Članak 9.

(1) Potpisnici ovog Ugovora su suglasni da će u razdoblju od dvije (2) godine nakon stvaranja Unije republika Bosne i Hercegovine grad Mostar, čije će područje biti posebno određeno, biti pod upravom Europske Unije.

(2) Grad Mostar bit će glavni grad Hrvatske Republike Herceg-Bosne i sjedište njezinih tijela vlasti.

(3) Potpisnici će se posebnim sporazumom dogovoriti o osiguranju povratka građana Mostara koji su odande otišli zbog ratnih operacija i uspostavljanju demografske strukture koja je postojala prije početka neprijateljstava.

(4) Sudjelovanje u savjetodavnim tijelima gradske prave Europske Unije u Mostaru bit će određeno sukladno Sporazumu o uređenju Unije Bosne i Hercegovine.

Članak 10.

Potpisnici ovog Ugovora jamče da će na području Hrvatske Republike Herceg-Bosne i Bošnjačko-muslimanske Republike osigurati dobrovoljan i siguran povratak svih izbjeglica i prognanika na mjesto njihovih nekadašnjih prebivališta, te prihvaćaju kontrolu i nadzor međunarodnih tijela nad izvršenjem te obveze.

Članak 11.

Potpisnici ovog Ugovora su suglasni da na snazi ostanu sva utanačena Zajedničke deklaracije iz Ženeve od 14. rujna 1993. godine koji su potpisali Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman i Predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović, ukoliko nisu preuzeta ili podrobnije uređena ovim Ugovorom. Isto se odnosi i na rad zajedničkih radnih skupina koje su ustanovljene Zajedničkom deklaracijom, kao i na rad osobnih povjerenika dvojice predsjednika.

IV. Uređenje odnosa u slučaju prestanka Unije Republika Bosne i Hercegovine

Članak 12.

(1) Unija republika Bosne i Hercegovine moguća je i održiva samo kao savez triju konstitutivnih naroda.

(2) Svako jednostrano odvajanje imat će za posljedicu prestanak postojanja Unije republika Bosne i Hercegovine.

(3) Prestankom Unije republika Bosne i Hercegovine ne dolazi do promjene u postignutom razgraničenju HR Herceg-Bosne i Bošnjačko-muslimanske Republike.

Članak 13.

U slučaju da se iz Unije republika Bosne i Hercegovine izdvoji republika s većinskim srpskim stanovništvom, HR Herceg-Bosna i Bošnjačko-muslimanska Republika imaju pravo, vodeći računa o trajnim interesima hrvatskog i bošnjačko-muslimanskog naroda, kao i o potrebi stvaranja i održavanja regionalne sigurnosti, gospodarske suradnje, razvitka i napretka svojih naroda i svih svojih građana, razmotriti i odrediti oblike, karakter i sadržaj svojih odnosa s Republikom Hrvatskom.

Članak 14.

(1) U slučaju koji je navedenu čl. 13. ovog Ugovora, i u slučaju da Bošnjačko-muslimanska Republika iskoristi kao pravo sukcesije iza Unije članstvo u Ujedinjenim narodima, Hrvatska Republika Herceg-Bosna ima se pravo pripojiti Republici Hrvatskoj.

(2) Republika Hrvatska jamči u tom slučaju Bošnjačko-muslimanskoj Republici sva prava iz ovog Ugovora koja se odnose na međusobne odnose HR Herceg-Bosne i Bošnjačko-muslimanske Republike (čl. 8, 9, 10 i 11)

Članak 15.

(1) Republika Hrvatska smatra da je u slučaju koji je naveden u čl. 13. ovog Ugovora moguće i potrebno radi zaštite i ostvarivanja interesa hrvatskog naroda i bošnjačko-muslimanskog naroda osnovati Savez između Republike Hrvatske i Bošnjačko-muslimanske Republike koji će imati gospodarski i obrambeni karakter.

(2) Republika Hrvatska je spremna s Bošnjačko-muslimanskom Republikom osnovati i savez država koji će imati slijedeće ciljeve:

- osiguranje trajnog prijateljstva i suradnje;
- osiguranje gospodarskog i društvenog napretka na zajedničkom gospodarskom prostoru uz postupno stvaranje zajedničkog tržišta, carinske unije te usklađenje monetarne i financijske politike s konačnim ciljem stvaranja monetarne unije;
- osiguranje suradnje na području pravosuđa i unutrašnjih poslova;
- usklađivanje zajedničke vanjske politike;
- stvaranje zajedničke obrambene politike i zaključenje ugovora o suradnji na području obrane i sigurnosti.

(3) Republika Hrvatska i Bošnjačko-muslimanska Republika će u slučaju navedenom u st. 1. i 2. ovog članka pristupiti pregovaranju i zaključivanju posebnih ugovora radi ostvarenja navedenih ciljeva.

Članak 16.

Ovaj ugovor stupa na snagu danom potpisivanja.

168. MKBJ: Prijedlog Deklaracije koju je hrvatsko izaslanstvo ponudilo muslimansko-bošnjačkom izaslanstvu (Ženeva, 19. 1. 1994.)*

Predsjednik Republike Hrvatske dr Franjo Tuđman, predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović, i predstavnik HR Herceg-Bosna Mile Akmadžić u cilju obustave rata i određenja dugoročnih odnosa između Hrvatskog i Bošnjačko-muslimanskog naroda na sastanku u Genevi 19.01.1994. godine usvojili su:

Deklaraciju

1. Odmah se obustavljaju svi ratni sukobi između Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini i omogućava provedba sporazuma o prolazu konvoja i ostalim humanitarnim pitanjima.
2. Ukoliko se prema prijedlogu Konferencije o bivšoj Jugoslaviji uspostavi Unija BiH sastavljena od tri republike, predlaže se Uniji da, sukladno prijedlogu predsjednika Tuđmana od 10.siječnja 1994. i odgovoru predsjednika Izetbegovića od 15.siječnja 1994, stupi u konfederativni odnos s Republikom Hrvatskom.
3. Ukoliko, iz bilo kojih razloga, ne dođe do ostvarenja Unije od tri republike, predlaže se ostvarenje konfederacije između Bošnjačko-muslimanske republike i Republike Hrvatske.
4. Određuje se zajednička Komisija koja će razmotriti sporna pitanja razgraničenja i određenja 33.33% od ukupnog teritorija BiH za Bošnjačko-muslimanski narod i 17 50% od ukupnog teritorija BiH za Hrvatski narod, te eventualna ostala sporna pitanja koja istakne bilo koja od strana, i u roku od trideset dana predložiti rješenje u duhu inicijative Europske Unije i dosadašnjih postignuća Konferencije.
5. Oba naroda pokušat će odmah postići sporazume sa Srpskim narodom, u okviru Konferencije i u bilateralnim razgovorima, i cilju okončanja rata i ostvarenja pretpostavki za uspostavu trajnog i stabilnog mira na ovom području.

Dr. Franjo Tuđman

Mile Akmadžić

Alija Izetbegović

---

* IZVOR: *Večernji list*, 25. 1. 1994. Deklaracija je odbijena od strane Alije Izetbegovića; Faksimil Deklaracije tiskan u *Večernjem listu* 25. 1. 1994.

169. Zastupnički dom Sabora RH: Rezolucija o provođenju vanjske politike (Zagreb, 2. 2. 1994.)*

Prihvaćajući izvješće potpredsjednika Vlade i ministra dr. Mate Granića Zastupničkom domu Sabora Republike Hrvatske 26. siječnja 1994. godine Zastupnički dom donosi slijedeću

Rezoluciju

1. Potvrđujući još jednom odlučnost i dosljednost Hrvatske da se do trajnog mira, sigurnosti i stabilnosti na ovim prostorima dođe poglavito političkim sredstvima, odnosno pregovorima, a poštovanjem i uvažavanjem kako pojedinačnih interesa, tako i svekolikih interesa i nastojanja međunarodne zajednice, a posebno Europske unije i Ujedinjenih naroda, Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske izražava svoju potporu Zajedničkoj deklaraciji Republike Hrvatske i SR Jugoslavije (Srbije/Crne Gore) od 19. siječnja 1994. godine, što ju je u Ženevi u ime Vlade Republike Hrvatske potpisao potpredsjednik i ministar vanjskih poslova dr. Mate Granić, a u ime Vlade SR Jugoslavije ministar vanjskih poslova Vladislav Jovanović.

2. Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske drži da je takav korak posve u skladu s temeljnim nastojanjima međunarodne zajednice, a poglavito Akcijskog plana Europske unije, te da slijedi osnovni smisao i znači konkretan korak u provedbi Mirovne inicijative Predsjednika Republike, dr. Franje Tuđmana. Jednako tako, Zajednička deklaracija - kao prvi ali i bitan korak k uzajamnom priznanju dviju suverenih država i presudan čin za trajno rješenje krize u ovom dijelu Europe - važan je čimbenik moguće i željene dinamizacije i učinkovitosti Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, kao i daljnje provedbe Rezolucije 871 Vijeća sigurnosti UN. Zajednička deklaracija time otvara put i postizanju političkog rješenja za privremeno okupirane dijelove hrvatskog teritorija, koji nas vodi konačnom i bezuvjetnom uključenju UNPA-područja u svekolikost sustava Republike Hrvatske.

3. Zastupnički dom Sabora stoga pozdravlja ženevsku Zajedničku deklaraciju kao dokument od strateškog interesa za Republiku Hrvatsku. Deklaracija izražava uvjerenje da je riječ o važnom i presudnom koraku koji će pridonijeti ne samo normalizaciji stanja i odnosa dviju država potpisnica, nego i početku opće normalizacije stanja kao pretpostavke za uspostavu novoga međunarodnog poretka i promicanju stabilnosti i sigurnosti na cijelom europskom jugoistoku. Izričito priznanje svih država u njihovim legitimnim, međunarodnim granicama, a u skladu s Poveljom UN i osnovnim dokumentima KESS-a, bitan je prvi korak na tom putu.

4. Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske osobito ističe da je ženevska Zajednička deklaracija uslijedila u sklopu brojnih i razgranatih mirotvornih napora Predsjednika i Vlade Republike Hrvatske. Među tim naporima najvažnije mjesto pripada opetovanim ponudama predstavnicima Muslimana za opću normalizaciju odnosa i suradnju dvaju naroda i državnih entiteta, odnosno o pregovorima o savezu, kako je to izloženo i u najnovijem hrvatskom prijedlogu "Ugovornog sporazuma o uspostavi trajnog i cjelovitog mira između hrvatskog i bošnjačko-muslimanskog naroda u Bosni i Hercegovini i temeljima zajedničkog života".

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 3. 2. 1994..

Izražavajući žaljenje što razgovori u Bonnu-Petersbergu, a potom na temelju istovjetnog prijedloga i u Ženevi, dosad nisu urodili plodom, još jednom pozivamo obje strane da razgovore nastave i uspješno zaključe. Time bi se počelo vraćati uzajamno povjerenje i s vremenom omogućila dugoročna i za oba naroda korisna suradnja.

5. Na crti te trajne ponude - a u nadi da se takav dogovor može ostvariti u interesu obaju naroda, kao i mira u ovom dijelu Europe, te slijedom Akcijskog plana Europske unije i Mirovne inicijative Predsjednika Republike Hrvatske - Zastupnički dom Sabora još jednom poziva bosanske Muslimane da bezuvjetno i trenutno zaustave svako napadačko djelovanje protiv područja i gradova nastanjenih Hrvatima, osobito na području središnje Bosne. Obustavom takvih ratnih djelovanja stvorili bi se povoljniji uvjeti za trajno sređenje hrvatsko-muslimanskih odnosa, te trajnu, stabilnu i prijateljsku suradnju dviju država.

6. Ako muslimanske snage ne obustave ofenzivu u središnjoj Bosni, Zastupnički dom Sabora smatra da bi Vlada i Predsjednik Republike trebali razmotriti i preispitati trenutno stanje diplomatskih odnosa Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine, te u skladu s ocjenom tog stanja poduzeti sve odgovarajuće korake.

7. Zastupnički dom Sabora još jednom najoštrije osuđuje sva nedjela, sve zločine i sve postupke suprotne međunarodnom ratnom i humanitarnom pravu, bez obzira na to koja ih strana počinila. Zastupnički dom također poziva sve strane u Bosni i Hercegovini da smjesta raspuste sve logore, bezuvjetno oslobode ili razmijene preostale zatočenike, te također pozdravlja izjave Predsjednika i Vlade Republike Hrvatske koji su podržali osnivanje međunarodnog suda za ratne zločine na području cijele bivše Jugoslavije i poziva ih da usko surađuju u djelatnostima tog suda. Zastupnički dom sve strane još jednom poziva da zajamče i djelatno potvrde slobodu kretanja humanitarnih konvoja na području Bosne i Hercegovine te očituju spremnost da dosljedno poštuju sve norme i odredbe međunarodnog ratnog i humanitarnog prava. Time bi se učinio bitan korak naprijed u onemogućavanju djelovanja svih onih kojima prvenstveni cilj nisu mir, sigurnost i suživot na ovim prostorima, već nastavak rata i produljenje stradanja.

8. Zastupnički dom Sabora duboko je užasnut golemim stradanjima i krajnje je zabrinut stvarnom prijetnjom opstojnosti hrvatskog naroda na njegovim povijesnim prostorima u Bosni. Izražavajući spremnost da mu u tome u svakom trenutku pomogne, Zastupnički dom potiče i Predsjednika i Vladu Republike Hrvatske, da u skladu s člankom 10. točka 2. Ustava Republike Hrvatske, na diplomatskom, političkom, humanitarnom i svakom drugom planu učini sve i iskoristi sva sredstva kako bi se zajamčila trajna prisutnost i osigurao normalan i čovjeka dostojan život Hrvata u Bosni i Hercegovini, kako je uostalom i predviđeno temeljnim dokumentima i Republike i Unije republika Bosne i Hercegovine, jer ni jedna strana i ni jedan narod nemaju pravo ni u kojem smislu uzurpirati Bosnu i Hercegovinu. U tom smislu Zastupnički dom Sabora podržava i pismo potpredsjednika Vlade i ministra vanjskih poslova dr. Mate Granića Vijeću sigurnosti od 30. siječnja 1994. godine.

9. Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske poziva sve sukobljene strane da dosljedno i do kraja ustraju u naporima kako bi se okončanjem rata, pregovorima i političkim putem došlo do pravednog i trajnog rješenja prihvatljivog za sva tri naroda.

**170.   *Predsjedničko vijeće obrane i nacionalne sigurnosti:*
*Priopćenje sa 36. sjednice (Zagreb, 5. 2. 1994.)****

Na sjednici je razmotrena aktualna vanjskopolitička situacija u svezi s Rezolucijom Sabora Republike Hrvatske od 2. veljače 1994. i s Predsjedničkom izjavom Vijeća sigurnosti UN od 3. veljače 1994. Saslušavši također izvješće ministra vanjskih poslova dr. Mate Granića o rezultatima službenog posjeta Italiji i Vatikanu i diplomatskim dodirima s drugim zemljama, Vijeće je nakon rasprave o tim i drugim pitanjima donijelo sljedeće zaključke:

I.

1. Vijeće je ozbiljno razmotrilo Predsjedničku izjavu Vijeća sigurnosti UN i zaključilo da treba poduzeti sve potrebne korake da bi se Vijeću sigurnosti UN, oko provedbe zahtjeva Republici Hrvatskoj, objasnila sva sporna pitanja koja proizlaze iz te izjave, kako bi glavni tajnik UN u predviđenom roku mogao donijeti mjerodavno, na činjenicama zasnovano, izvješće Vijeću sigurnosti.

2. Ocijenjeno je da je Predsjednička izjava Vijeća sigurnosti UN, donijeta na temelju nepravednog i na činjenicama neutemeljenog zahtjeva Harisa Silajdžića i optužaba o angažiranju 30.000 pripadnika hrvatske vojske u ratu u BiH, poduprtog od nekih islamskih zemalja, s očitom namjerom međunarodnog pritiska na Republiku Hrvatsku i na sve sukobljene strane u BiH, s ciljem postizanja političkog rješenja. U svezi s tim Vijeće ističe da je Hrvatska, sukladno odredbama svog Ustava i Sporazuma o prijateljstvu i suradnji što su ga potpisali Predsjednik Republike Hrvatske i Predsjednik predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine 12. srpnja 1992., od početka srpske agresije na Bosnu i Hercegovinu, pružala potporu obrani hrvatskog i muslimanskog naroda u Bosni i Hercegovini i time omogućila da čitava Bosna ne padne u sastav "velike Srbije". Hrvatska je uz to prihvatila više od pola milijuna izbjeglica iz Bosne i Hercegovine, a i danas skrbi za 282.000 izbjeglica, od kojih su većina Muslimani.

3. Predsjedničko vijeće obrane i nacionalne sigurnosti s iznenađenjem je primilo kako optužbe sarajevske Vlade tako i Predsjedničku izjavu Vijeća sigurnosti UN, s obzirom na činjenicu da je Hrvatska po općem priznanju međunarodnih čimbenika pokazala najveću kooperativnost u traženju rješenja za okončanje rata i političkom rješenju krize u BiH.

Vijeće smatra da Hrvatska treba i dalje ustrajati na mirotvornoj politici. Cilj takve politike jest da se osigura opstojnost hrvatskog naroda u BiH, ugroženog najprije od srpske agresije, a zatim i od muslimanske agresije, što je od izravnog interesa ne samo za hrvatski narod u BiH, nego i za sigurnost hrvatske države. U svezi s tim Vijeće ukazuje na potrebu da međunarodna zajednica poduzme djelotvorne korake, kako radi okončanja rata izazvanog srpskom agresijom, tako i prestanka ofenzive muslimanskih oružanih snaga protiv hrvatskih područja u BiH, osobito u središnjoj Bosni, gdje su u pojedinim enklavama ugroženi deseci tisuća hrvatskog civilnog pučanstva.

4. Što se tiče optužba o umiješanosti elemenata Hrvatske vojske u ratu u Bosni i Hercegovini, Vijeće ističe da se postrojbe HV-a nalaze samo na graničnom području BiH i Hrvatske - iznad Dubrovnika, prema Stolcu i Neretvi, na linijama obrane protiv Srba, a u skladu s naprijed

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 6. 2. 1994.

navedenim Sporazumom o prijateljstvu i suradnji između Republike BiH i Republike Hrvatske.

Vijeće ponavlja da je Hrvatska dopustila odlazak do 2000 dragovoljaca iz Republike Hrvatske, koji su podrijetlom iz BiH, kako bi pružili pomoć svojim sunarodnjacima u Bosni, da bi se zaštitili od agresije i etničkog čišćenja. Svijetu je poznato da ti dragovoljci u sastavu HVO-a nisu poduzimali nikakve operacije za osvajanje tuđih prostora, nego brane svoja vjekovna ognjišta. U tome im je hrvatska javnost pružila pomoć, i zbog toga jer su oni sami i njihovi sunarodnjaci iz tih područja sudjelovali u HV-u u obrani Hrvatske od jugokomunističke i srpske agresije. Nasuprot ovim hrvatskim dragovoljcima na muslimanskoj se strani bori trostruko više mudžahedinskih fundamentalista iz stranih zemalja, te nije samo Hrvatska nego i Europa zabrinuta jačanjem i širenjem fundamentalizma.

5. U svezi s navodima da se regularne postrojbe Hrvatske vojske nalaze u središnjoj i južnoj Bosni, Ministarstvo obrane Republike Hrvatske predložit će potrebne korake u duhu zahtjeva Predsjedničke izjave Vijeća sigurnosti UN. Hrvatska već sada izražava ne samo spremnost već i postavlja zahtjev da se izvrši međunarodna kontrola o stvarnom stanju i istinitosti navoda na osnovi kojih treba donijeti dalje zaključke Vijeća sigurnosti.

II.

1. Vijeće je posebno razmotrilo svu aktualnost zahtjeva Rezolucije hrvatskog Sabora u kojoj se među ostalim govori da "... Zastupnički dom Sabora još jednom poziva bosanske Muslimane da bezuvjetno i trenutačno zaustave svako napadačko djelovanje protiv područja i gradova nastanjenih Hrvatima, osobito na području središnje Bosne" i "Ako muslimanske snage ne obustave ofenzivu u središnjoj Bosni, Zastupnički dom Sabora smatra da bi Vlada i predsjednik Republike Hrvatske trebali razmotriti i preispitati trenutačno stanje diplomatskih odnosa Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine, te u skladu s ocjenom tog stanja poduzeti sve odgovarajuće korake".

2. Vijeće poziva na trenutačan i bezuvjetan prekid vatre i na nastavak pregovora radi postizanja hrvatsko-muslimanskog sporazuma u duhu prijedloga Ugovornog sporazuma o uspostavljanju trajnog i cjelovitog mira između hrvatskog i bošnjačko-muslimanskog naroda u Bosni i Hercegovini i o osnovama daljeg zajedničkog života, što ga je Predsjednik Republike iznio na sastanku s bosanskom delegacijom u Bonnu 10. siječnja 1994.

3. Ako ti naponi ne urode plodom, Hrvatska treba preispitati ukupnost odnosa s Vladom u Sarajevu, te se zadužuje i Vlada Republike Hrvatske da napravi evidenciju svih predstavništava i organizacija BiH, koje djeluju u Republici Hrvatskoj. Vijeće ocjenjuje da je nedopustivo da se Vlada u Sarajevu koristi teritorijem Republike Hrvatske za organiziranje i logistiku svojih ratnih djelovanja kojima dolazi do protjerivanja i etničkog čišćenja Hrvata.

4. Vijeće zahtijeva od međunarodne zajednice da ugrožena hrvatska područja u BiH proglasi zaštićenim zonama i potpomogne osiguranje opstanka hrvatskog naroda.

III.

1. Vijeće je prihvatilo prijedlog o pristupu programu NATO-a "Partnerstvo za mir" i poduprlo namjeru Republike Hrvatske da se priključi tom procesu. U svezi s tim zaduženo je Ministarstvo vanjskih poslova da pripremi o tome konačan prijedlog i konkretne korake u tom pravcu.

2. U svezi s pitanjima o pretvorbi "Dalmacijacementa" koja se javljaju u zadnje vrijeme, povezano sa sudskim procesima u Italiji, konstatirano je da s hrvatske strane nije bilo nikakvih nepravilnosti koje bi narušile interese hrvatske države. U vrijeme pregovora sa stranim partnerima bilo je prisutno više ponuda s talijanske strane za ulaz kapitala u Hrvatsku, a tada je prihvaćeno da se u smislu nedvosmislenog hrvatskog opredjeljenja prema privatizaciji razmotri pretvorba "Dalmacijacementa". Djelatnici hrvatske vlasti koji su na bilo koji način sudjelovali u razgovorima o toj prodaji morali su voditi računa o borbi Hrvatske za svoje međunarodno priznanje, pri čemu je tada Italija igrala važnu ulogu u Europskoj zajednici. Radilo se o omogućavanju ulaska stranog kapitala u hrvatsko gospodarstvo i prevladavanju socijalističkog samoupravnog sustava, a i o direktnim financijskim razlozima, pri čemu je tijekom pregovora ugovorena cijena više nego udvostručena. Kako do prodaje nije došlo, nelogične su bilo kakve optužbe o tome da hrvatski dužnosnici nisu vodili računa o zaštiti interesa hrvatske države.

3. Vijeće je upoznato s poduzetim koracima u provedbi Deklaracije o normalizaciji odnosa između Hrvatske i SR Jugoslavije, pri čemu je ukazano da treba odmah pristupiti oživotvorenju, ne dopuštajući bilo kakve špekulacije u vezi s tim. Vijeće je posebno istaklo da načelni sporazum o normalizaciji hrvatsko-srpskih odnosa nije uperen protiv Muslimana, već ga naprotiv treba shvatiti kao prilog bržem postizanju rješenja krize u BiH.

4. Vijeće u potpunosti podupire nastojanja Vlade Republike Hrvatske da se što prije riješe sva sporna pitanja sa susjednom Republikom Slovenijom, pri čemu ukazuje na potrebu istovremenog rješavanja problema Piranskog zaljeva i povezivanja Hrvatske s Europom, stoji u priopćenju.

**171. Zastupnički dom HR HB: Deklaracija za neovisnu BiH
kao uniju jednakopravnih republika (Livno, 8. 2. 1994.)***

"Kao baštinici trinaeststoljetne kulturne i civilizacijske pripadnosti hrvatskog naroda zapadnoeuropskoj kršćanskoj uljudbi, trajno opredjeljeni za mir, vođeni načelima Povelje Ujedinjenih Naroda, uvažavajući sve Rezolucije Vijeća sigurnosti, mi zastupnici Zastupničkog doma Hrvatske Republike Herceg-Bosne, u ovim sudbonosnim danima za hrvatski narod u Bosni i Hercegovini, donosimo

D e k l a r a c i j u

I

Zastupnički dom Hrvatske Republike Herceg Bosne kao jedina legitimna zakonodavna vlast hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini, čiji su svi zastupnici iz reda hrvatskog naroda zadobili povjerenje na prvim višestranačkim demokratskim izborima, ima pravo i obvezu zastupati i ostvariti njegovu nacionalnu, vjersku, kulturnu i gospodarsku slobodu i samostalnost, očuvati povijesnu i kulturnu baštinu i oživotvoriti njegovu državotvornost.

Zauzimali smo se i dalje se zauzimamo za neovisnost Bosne i Hercegovine u međunarodno priznatim granicama, kao države triju jednakopravnih državotvornih naroda.

Hrvatski narod i njegovi legalni i legitimni predstavnici u političkoj, zakonodavnoj i izvršnoj vlasti države Bosne i Hercegovine, očitovali su svoju pripravnost za rad u državnim tijelima i glasovanjem na referendumu za neovisnost države u kojoj stoljećima žive, omogućivši tako njezino priznanje. Ispravnost stajališta i djelovanja legitimnih predstavnika hrvatskog naroda u traženju rješenja državne krize Bosne i Hercegovine potvrđena su na međunarodnim mirovnim pregovorima o Bosni i Hercegovini od početka do danas.

II

Uvažavajući novonastalo stanje i odnose u Bosni i Hercegovini, vodeći računa o sadašnjem međunarodnom poretku, shvaćajući i prihvaćajući ga dinamičkim procesom, potvrđujući svoje trajno opredjeljenje za mir, zauzimamo se za hitnu obustavu rata, te političko rješenje državne krize u Bosni i Hercegovini na sljedećim načelima:

1. Očuvanje države Bosne i Hercegovine, kao neovisne i međunarodno priznate države, jedino je moguće uz privolu svakoga od triju jednakopravnih državotvornih naroda (Hrvata, Srba, Muslimana) i svih zajedno, kroz Uniju Republika Bosne i Hercegovine.
2. Pravo hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini na samopredjeljenje i oživotvorenje državnosti, samostalnosti i neovisnosti ostvariti i jamčiti kroz Hrvatsku Republiku Herceg Bosnu u Uniji Republika Bosne i Hercegovine, poštujući pravo drugih dvaju državotvornih naroda (Srba, Muslimana) da isto osiguraju na jednakom principu.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 9. 2. 1994. Deklaraciju je usvojio Zastupnički dom Hrvatske Republike Herceg-Bosne na izvanrednom zasjedanju u Livnu 8. 2. 1994..

3. Sva prava pripadnika hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini, neovisno o unutarnjem uređenju države, na čitavom njezinom teritoriju moraju biti osigurana kroz Mirovni dogovor o Bosni i Hercegovini uz posredovanje međunarodne zajednice, osiguravši primjenu najviših svjetskih standarda u oblasti ljudskih i političkih prava, jednako tražeći ista za druga dva državotvorna naroda (Srbe i Muslimane). Zalažemo se za kulturnu, vjersku i nacionalnu autonomiju i lokalnu samoupravu svakog naroda u svakoj od triju republika.

4. Unija Republika Bosne i Hercegovine mora biti uređena kao demokratska, višestranačka parlamentarna država, koja osigurava i jamči sva osnovna prava i slobode svakom njezinom državotvornom narodu, kao i građaninu, neovisno o nacionalnoj pripadnosti, vjerskom svjetonazoru, političkom uvjerenju, spolnoj pripadnosti, te socijalnom statusu.

5. Jamčimo stalan napor i borbu ukupnog legitimnog političkog vodstva hrvatskog naroda Bosne i Hercegovine za osiguranja svih nacionalnih, kulturnih, gospodarskih i ljudskih prava Hrvatima izvan prostora Hrvatske Republike Herceg Bosne na osnovi reciprociteta s druga dva državotvorna naroda.

III

Mostar je prijestolnica Hrvatske Republike Herceg-Bosne, kojemu pripadaju sva prava stolnog grada jednog suverenog državotvornog naroda, kako je to svugdje u civiliziranom svijetu. Mostar je političko, vjersko, kulturno, povijesno, gospodarsko, znanstveno, komunikacijsko i svako drugo središte hrvatskog naroda Hrvatske Republike Herceg Bosne u Uniji Republika Bosne i Hercegovine, nedjeljiva urbana cjelina i mora biti garant opstanka i razvoja hrvatskog naroda Hrvatske Republike Herceg Bosne.

IV

Hrvatski narod u Bosni i Hercegovini žrtva je genocida srpske i muslimanske agresije. Ubijeno je oko 8.000 Hrvata, a oko 25.000 Hrvata je ranjeno. Etnički su očišćeni prostori na kojima su Hrvati prije genocida predstavljali znatan dio populacije: Bosanska Posavina (Derventa, Bosanski Brod, Odžak, Modriča, dio Bosanskog Šamca), Bosanska Krajina (Teslić, Kotor Varoš, Skender Vakuf, Banja Luka), Kupres, Jajce, Travnik, Konjic, Kakanj, Fojnica, Bugojno, Vareš. Potpuno je etnički očišćeno, opljačkano, spaljeno i porušeno 377 naselja u kojima su Hrvati činili apsolutnu ili relativnu većinu. U masakrima nad hrvatskim civilnim stanovništvom, od svibnja 1992. do siječnja 1994., dosad je evidentirano 480 umorenih Hrvata. Samo u muslimanskom zatočeništvu nalazi se oko 13.000 civila i 1900 pripadnika HVO-a. Iz svojih domova izgnano je gotovo 350.000 Hrvata. Svjetski politički čimbenici nijemo promatraju ovaj zločin golemih razmjera. Stoga najodlučnije tražimo od Europske Unije i Ujedinjenih Naroda najdjelotvorniji utjecaj poradi zaustavljanja ove tragedije.

V

Zauzimamo se za oživotvorenje poštivanja međunarodnog humanitarnog prava na čitavom teritoriju Bosne i Hercegovine, pozivajući i tražeći to i od druga dva državotvorna naroda (Srba i Muslimana). Mi, zastupnici hrvatskog naroda u Zastupničkom domu Hrvatske Republike Herceg Bosne izabrani na prvim demokratskim izborima izglasali smo Deklaraciju o prihvaćanju dokumenata o zaštiti i ostvarenju ljudskih prava.

Apsolutno i bezuvjetno podržavamo napore na svim razinama i sprovodimo sve potrebne mjere da humanitarna pomoć u organizaciji međunarodnih i drugih humanitarnih organizacija

nesmetano i sigurno stigne željenom cilju, do onih kojima je ta pomoć potrebna, neovisno o nacionalnoj, vjerskoj i drugoj pripadnosti.

Tražimo da vojnici Hrvatskog vijeća obrane štude sve odredbe međunarodnog humanitarnog i ratnog prava.

Jednako pozivamo i tražimo od druga dva državotvorna naroda (Srba i Muslimana) na zauzetost i učinkovito provođenje međunarodnog humanitarnog prava.

VI

Kao baštinici kulture na koju smo ponosni i koja nas obvezuje, energično osuđujemo svaki nasilni čin i barbarizam spram povijesne i kulturne baštine svakog od triju državotvornih naroda (Hrvata, Srba, Muslimana) i drugih naroda u Bosni i Hercegovini.

Kultura, kao izričaj jednog određenog naroda, bitno je vezana na taj narod, istodobno je kozmička i općeljudska vrednota i vlasništvo, te niti jedan narod niti pojedina ne može uništavati ni svoju, a pogotovu ne, kulturnu baštinu drugih naroda.

Tražimo od tijela i organa Vlade Hrvatske Republike Herceg Bosna da učine svekolike napore na očuvanju i zaštiti povijesne i kulturne baštine na prostorima nad kojima vlada.

Jednako pozivamo i tražimo od druga dva državotvorna naroda da ulože napore oko očuvanja povijesne i kulturne baštine na prostorima koje kontroliraju.

Pozivamo sve međunarodne institucije koje bdiju nad zaštitom svjetske kulturne baštine da pomognu u očuvanju povijesne i kulturne baštine države Bosne i Hercegovine.

VII

Pozdravljamo utemeljenje i početak rada Suda za ratne zločine na prostorima bivše Jugoslavije. Ne dvojimo o njegovoj pravičnosti, nadamo se njegovoj spremnosti i djelotvornosti glede osude svakog zločina.

VIII

Trajno opredjeljeni za mir, prihvaćamo i podupiremo mirovnu inicijativu i nastojanja predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana oko obustave rata i uspostave mira u Bosni i Hercegovini i Republici Hrvatskoj.

Pozdravljamo potpisivanje sporazuma između Republike Hrvatske i Republike Jugoslavije (Srbije i Crne Gore) glede uspostave vladinih ureda u Beogradu, odnosno Zagrebu, razumjevajući ih kao početak procesa trajnog uređenja međusobnih odnosa i međudržavnog priznanja. Pozivamo i one koji dosad nisu prihvatili mirovnu inicijativu dr. Franje Tuđmana, da rješenje državne krize u BiH ne traže u nastavljanju rata."

**172. MKBJ: Zajednička izjava ministra Granića i premijera
Silajdžića (Ženeva, 10. 2. 1994.)***

Predsjednik Vlade Republike Bosne i Hercegovine dr. Haris Silajdžić i potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske dr. Mate Granić, nakon sastanaka u Ženevi 9. i 10. veljače 1994. koji su održani u otvorenoj i konstruktivnoj atmosferi dogovorili su slijedeću

Zajedničku izjavu

1. Obje zemlje obratit će se Vijeću sigurnosti pismima kojima će ponovno zahtijevati međunarodnu kontrolu granica Bosne i Hercegovine u cilju postizanja mirnog rješenja.
2. Dvije strane suglasile su se da se zapovjednici HVO i Armije BiH, generali Ante Roso i Rasim Delić, sastanu u idućih sedam dana kako bi konkretizirali postignuti dogovor o potpunom prekidu vatre između Armije BiH i HVO na svim bojištima kao prvom koraku u rješenju svih pitanja od interesa za hrvatski i muslimanski narod.
3. Obje strane ubrzat će pregovore o bezuvjetnoj razmjeni svih zatočenika, posebno "mostarske grupe" i surađivat će u traženju nestalih osoba.
4. Dogovoreno je da se nastave započeti razgovori o svim modelima budućih bošnjačko-muslimanskih i hrvatskih odnosa u Bosni i Hercegovini i budućih odnosa dviju država, uvažavajući do sada postignute dogovore.
5. Postignuta je suglasnost da se, bez obzira na buduća politička rješenja, osigura povratak svih izbjeglica njihovim domovima nakon uspostave mira.
6. Postignut je dogovor da se razgovori nastave i intenziviraju.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 11. 2. 1994.

173. Glavni zapovjednik HVO, general Ante Roso i glavni zapovjednik Armije BiH, general Rasim Delić: Sporazum o prekidu vatre (Zagreb, 23. 2. 1994.)*

Generali Roso i Delić potpisali sporazum o prekidu vatre

Glavni zapovjednik Hrvatskog vijeća obrane, general Ante Roso i glavni zapovjednik Armije BiH, general Rasim Delić potpisali su u srijedu navečer u Zagrebu sporazum o prekidu vatre uz nazočnost i posredovanje zapovjednika UNPROFOR-a za područje bivše Jugoslavije i područje BiH, generala Jeana Cota i Michaela Rosea.

"Dvije su se strane dogovorile sljedeće:

1. Prekid vatre s trenutačnim i potpunim prekidom neprijateljstava koji stupa na snagu 25. veljače u 12 sati uključuje sljedeće elemente: nema daljnjih ofenzivnih akcija ili napada; prekid svih oblika propagande jedne strane protiv druge; linije dodira i položaji trebaju ostati onakvi kakvi se zateknu 25. veljače u 12 sati.
2. Razmještanje UNPROFOR-a u osjetljivim područjima i ključnim lokacijama kako bi se osiguralo poštovanje prekida vatre;
3. Stavljanje svega teškog naoružanja kalibra iznad 12.7 mm pod nadzor UNPROFOR-a ili povlačenje toga naoružanja na minimalnu udaljenost od 10 km od linije dodira za minobacače i 20 km za tenkove i artiljeriju do 12 sati. 7. ožujka 1994. godine.
4. Uspostavljanje zajedničke komisije pod predsjedanjem UNPROFOR-a 25. veljače 1994. godine u Kiseljaku, u koju će biti uključeni predstavnici objiju strana, a koja bi bila zadužena da razmotri pitanja iz aneksa koji je sastavni dio ovoga sporazuma.

Aneks mirovnog sporazuma

1. Sljedeće se mora provesti prema prioritetima:
  - a. Otvaranje sljedećih puteva za humanitarnu pomoć i konvoje UNPROFOR-a, trgovinski promet i prolaz civila, posebice, iako ne i isključivo između:
    - Zenica - Stari Vitez
    - Mostar - Jablanica - Konjic - Sarajevo
    - Kiseljak - Vareš
    - Kiseljak - Bilalovac - Busovača
  - b. Jedine nadzorne postaje na tim putovima moraju biti pod nadzorom UNPROFOR-a, ali mogu biti vođene i zajednički.
  - c. Otvaranje logora, oslobađanje zatvorenika i razmjena tijela u suradnji s organizacijama poput Međunarodnog odbora Crvenog križa (ICRC).

---

* IZVOR: *Večernji list*, 24. 2. 1994.

- d. neometana i pravedna raspodjela humanitarne pomoći od strane UNHCR-a, uključujući i dostavu naftnih derivata.
  - e. Ponovna uspostava električne i vodoopskrbne mreže.
2. Sve gore navedene mjere trebaju biti poduzete s ciljem povratka normalnog života za narod Bosne i Hercegovine.
3. Ovaj sporazum ni u kojem slučaju ne prejudicira nikakve političke rasprave ili sporazume koji mogu ili će biti postignuti u budućnosti.
4. Pored toga dogovoreno je da bi se jednom mjesečno trebali održavati sastanci na visokoj razini između generala Rosea, Delića i Rose (ili njihovih predstavnika ako oni ne mogu prisustvovati), ili češće ako se za to ukaže potreba.

Opaska:

1. *Bosanskohercegovačke vlasti inzistiraju na povlačenju pripadnika regularne Hrvatske vojske iz Bosne i Hercegovine.*
2. *General Roso je odbacio tvrdnje da se takve postrojbe nalaze na teritoriju BiH.*

174.   *Republika Srpska i AP Zapadna Bosna: Sporazum o miru (Beograd, 23. 2. 1994.)**

Abdić i Karadžić potpisali sporazum o miru

Predsjednik Autonomne pokrajine Zapadna Bosna Fikret Abdić potpisao je u četvrtak u Beogradu sporazum s vođom bosanskih Srba Radovanom Karadžićem kojim se jamči mir "na svim granicama" Autonomne oblasti Zapadna Bosna i samoproglašene srpske republike u BiH.

Kako je izvjestila srpska televizija sporazum je postignut "uz posredništvo predsjednika Srbije Slobodana Miloševića".

Karadžić i Abdić su još 22. listopada prošle godine usvojili tzv. beogradsku izjavu o prekidu svih neprijateljstava.

Vlade AP Zapadne Bosne i tzv. republike srpske, kako je utvrđeno sporazumom, "zajednički će osigurati uvjete i poduzimati mjere kojima se omogućava ostvarivanje komunikacija, prometa i trgovine. Granice između AP Zapadne Bosne i republike srpske bit će konačno utvrđene, a u skladu s programskom deklaracijom, isključivo između legalnih organa AP Zapadne Bosne i republike srpske".

Televizija tzv. SRJ je objavila izvješće i o susretu predsjednika samoproglašene republike srpske krajine na okupiranim dijelovima Hrvatske Milana Martića i predsjednika Autonomne Pokrajine Zapadne Bosne Fikreta Abdića u Beogradu. Dvojica predsjednika izrazila su zadovoljstvo zajedničkom konstatacijom da, kako je rečeno u televizijskom dnevniku, "ne postoje ni sukobi niti napetosti na crti dodira" između Srba iz Hrvatske i vojske i snage AP Zapadne Bosne.

Nakon beogradskih razgovora sa srpskim čelnicima predsjednik Autonomne Pokrajine Zapadna Bosna Fikret Abdić dao je izjavu RTS-u: "Naravno da želim dati izjavu jer sam došao javno, u funkciji sam mira. Poznato je da smo sačinili i sporazum o prekidu vatre i svih neprijateljstava, ali ima još uvijek kršenja tog sporazuma. To je bio povod da se obratim Slobodanu Miloševiću da pozove Radovana Karadžića kako bi se našli ovdje u Beogradu i ponovno razmotrili deklaraciju koju smo potpisali 22 listopada prošle godine, a čiji je supotpisnik Slobodan Milošević. S osobitim zadovoljstvom mogu konstatirati da je gospodin Milošević iskazao spremnost da pozove Karadžića i da je ostao na svim onim načelima koja smo dogovorili 22 listopada. Zato smo i zaključili sporazum. Ovim sporazumom mogu jamčiti građanima Bihaća, a samim tim i građanima Zapadne Bosne - mir, a to je najvažnije.

Ono što meni zamjeraju jest to da se previše zauzimam za mir u AP Zapadna Bosna, a da se ne zauzimam za mir na cijelom području BiH. Po mom mišljenju, mir mora od nekud poći. A najrealnije je da krene upravo iz AP Zapadna Bosna i na načelima tog mira mislim da možemo uspostaviti mir na cijelom prostoru BiH", zaključio je Fikret Abdić.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA2240234:1, 24. 2. 1994.

**175.   Washingtonski sporazumi: Okvirni sporazum o
          Federaciji u BiH (Washington, 1. 3. 1994.)***

**Izjava o suglasnosti s Okvirni sporazum o Federaciji u BiH i Nacrtu
prethodnog sporazuma o Konfederaciji između Republike Hrvatske i
Federacije**

Niže potpisani suglasili su se s priloženim Okvirnim sporazumom kojim se uspostavlja Federacija na područjima Republike Bosne i Hercegovine s većinskim bošnjačkim i hrvatskim pučanstvom i s priloženim Nacrtom prethodnog sporazuma o Konfederaciji između Republike Hrvatske i Federacije.

Oni su se nadalje suglasili da će osnovati Prijelazni odbor na visokoj razini, koji će poduzeti hitne i konkretne korake radi osnivanja Federacije i Konfederacije. Odbor će započeti radom 4. ožujka 1994. u Beču i nastojat će do 15. ožujka 1994. donijeti sljedeće:

- (1) Ustav Federacije;
- (2) Prethodni sporazum o Konfederaciji između Republike Hrvatske i predložene Federacije;
- (3) Sporazum o vojnom rasporedu na području predložene Federacije;
- (4) Prijelazne mjere za ubrzanje osnivanja Konfederacije i Federacije, uključujući, gdje je to moguće, stvaranje državnog ustroja kako je to naznačeno u Okvirnom sporazumu; kao i sve ostale mjere koje će se smatrati potrebnima.

Krešimir Zubak

Haris Silajdžić

Mate Granić

OKVIRNI SPORAZUM O FEDERACIJI BiH

I OSNIVANJE

Vođeni načelima Povelje Ujedinjenih naroda, Općom deklaracijom o pravima čovjeka i Deklaracijom o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim, etničkim, vjerskim ili jezičnim manjinama, Izjavom o načelima koju je na sastanku u Londonu donijela Međunarodna konferencija o bivšoj Jugoslaviji, kao i odlukama Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda u svezi s bivšom Jugoslavijom;

te

---

* IZVOR: *Slobodna Dalmacija*, 5. 3. 1994.

Na temelju suverenosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Bosne i Hercegovine, narodi i građani Bosne i Hercegovine, odlučivši osigurati punu nacionalnu jednakost, demokratske odnose i najviše standarde, prava čovjeka i ljudskih sloboda, ovime osnivaju Federaciju.

Bošnjaci i Hrvati, kao konstitutivni narodi (zajedno s ostalima) i građani Republike Bosne i Hercegovine, u vršenju svojih suverenih prava, pretvaraju unutrašnje ustrojstvo područja s većinskim bošnjačkim i hrvatskim pučanstvom u Republici Bosni i Hercegovini u Federaciju koja se sastoji od federalnih jedinica s jednakim pravima i odgovornostima. Odluke o ustavnom ustrojstvu područja Republike Bosne i Hercegovine s većinskim srpskim pučanstvom donijet će se tijekom pregovora o mirnom rješenju i na Međunarodnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji.

II. PODJELA ODGOVORNOSTI

1. Središnja vlada bit će isključivo odgovorna za:

- vanjske poslove;
- narodnu obranu: uključujući zajedničko zapovjedništvo, zajedničko vojno uređenje unutar Konfederacije i zaštitu nacionalnih granica;
- državljanstvo;
- gospodarsku politiku, uključujući planiranje i obnovu;
- trgovinu, uključujući carinu, međunarodnu trgovinu i financiranje, trgovinu unutar Federalne republike, komunikacije;
- financije: nacionalnu valutu, monetarnu i fiskalnu politiku, uređivanje finansijskih institucija, zajedničko uređenje unutar Konfederacije;
- borbu protiv međunarodnih zločina, mađukantonalnog kriminala i ostalih zločina od posebnog interesa za središnju vladu (npr. terorizam, promet drogama i organizirani kriminal); te suradnju s Interpolom;
- financiranje središnje vlade (porezi, zaduživanje);
- dodjela radiotelevizijskih frekvencija;
- energetska politika i infrastruktura, uključujući pitanja u svezi s raspodjelom/dodjelom među kantonima.

2. Središnja vlada i kantoni bit će odgovorni za slijedeće:

- ljudska prava;
- zdravstvo;
- politiku okoliša;
- infrastrukturu za komunikacije i promet;
- politiku socijalne zaštite;
- državljanstvo, provedbu zakona i propisa;
- useljenje i azil;
- turizam;
- iskorištavanje prirodnih bogatstava.

Primjereno slučaju, te se odgovornosti mogu obnašati zajednički ili zasebno, ili ih mogu obnašati kantoni onako kao što su usklađene od središnje vlade.

3. Kantoni će biti odgovorni za sva pitanja koja nisu izričito u nadležnosti središnje vlade. Kantoni će biti nadležni napose nad:

- policijom (jednake odore Federacije, s kantonalnim znakovljem);
  - odgojem i obrazovanjem;
  - kulturom;
  - stambenom politikom;
  - javnim službama;
  - namjenom površina (zoniranjem);
  - financiranjem kantonalne uprave (porezi, zaduživanje);
  - mjesnim poslovnim i dobrotvornim djelatnostima (uređenje, olakšice);
  - proizvodnjom energije (organizacija mjesnih postrojenja za proizvodnju);
  - radiom i televizijama;
  - socijalnim službama (osiguranje);
  - turistički razvitak.

III. USTROJSTVO VLASTI

I. Središnja vlada

A. Izvršna vlast

1. Predsjednik i potpredsjednik

(a) Zakonodavno tijelo će izabrati jednog Bošnjaka i jednog Hrvata, koji će naizmjenično, u jednogodišnjem mandatu, obnašati dužnost predsjednika odnosno potpredsjednika tijekom četverogodišnjeg razdoblja.

(b) Predsjednik će biti poglavar države.

2. Vlada:

(a) Vlada će obuhvaćati predsjednika vlade, zamjenika predsjednika vlade i ministre; svaki će ministar imati zamjenika. Nijedan zamjenik (uključujući zamjenika predsjednika vlade) ne može pripadati istom konstitutivnom narodu kojem pripada i ministar kojega zamjenjuje.

(b) Predsjednik će uz suglasnost potpredsjednika imenovati vladu, koju će birati Zastupnički dom. Hrvati će imati najmanje jednu trećinu ministarskih dužnosti.

3. Nadležnosti predsjednika odnosno predsjednika vlade i vlade bit će utvrđen ustavom.

4. Odluke vlade koje se tiču vitalnog interesa bilo kojeg od konstitutivnih naroda moraju se donositi konsenzusom.

B. Zakonodavno tijelo

1. Zakonodavno tijelo sastojati će se od dva doma:
  - (a) Zastupnički dom birat će se demokratski na proporcionalnoj osnovi u cijeloj Federaciji.
  - (b) Dom naroda imat će jednak broj bošnjačkih i hrvatskih delegata. Svakom će se kantonu dodijeliti određeni broj mjesta koja će zauzimati bošnjački delegati i određeni broj mjesta koja će zauzimati hrvatski delegati, razmjerno tim dvjema skupinama u zakonodavnom tijelu kantona; bošnjačke i hrvatske delegate iz svakog kantona birat će bošnjački odnosno hrvatski predstavnici u zakonodavnom tijelu kantona.
2. Odluke zakonodavnog tijela moraju odobriti oba doma.
  - (a) Odluke koje se tiču vitalnog interesa bilo kojeg od konstitutivnih naroda mora odobriti, u Domu naroda, većina bošnjačkih predstavnika i većina hrvatskih predstavnika.
  - (b) Promjene ustava moraju se izglasati većinom koja je поближе određena gore pod (a) u Domu naroda, a dvotrećinskom većinom u Zastupničkom domu.
    - (c) Ostale odluke donosit će se običnom većinom u oba doma.

C. Sudstvo

1. Postojat će Ustavni sud koji će biti nadležan za rješavanje sporova između kantona, između bilo kojeg od kantona i Federacije, između bilo koje općine i njezina kantona ili Federacije, odnosno između pojedinih tijela Federacije ili unutar dijelova tih tijela. Suce će imenovati predsjednik, a izabrati će ih zakonodavno tijelo, a iz svakog konstitutivnog naroda bit će izabran jedan broj sudaca; tijekom prijelaznog razdoblja od pet godina, jednu trećinu sudaca imenovat će predsjednik Međunarodnog suda između osoba koje nisu državljani Federacije.
2. Postojat će Sud za prava čovjeka koji će biti osnovan u skladu s Rezolucijom 93 (6) Odbora ministara Vijeća Europe, a njegov će sastav i nadležnost biti поближе određen Ustavom.
3. Postojat će Vrhovni sud koji će imati selektivnu prizivnu sudbenost u odnosu na kantonske sudove, te sudbenost utvrđenu Ustavom i zakonima. Članove suda imenovat će predsjednik a izabrat će ih zakonodavno tijelo, tako da će se sud sastojati od jednakog broja sudaca iz svakog konstitutivnog naroda.

II. Kantonalne vlasti

Svaki će kanton poduzeti sve potrebne mjere za osiguranje zaštite prava i sloboda predviđenih dokumentima navedenima u Dodatku, te će djelovati dosljedno Ustavom Federacije. Svaki će kanton izvršavati svoje odgovornosti uz dužan obzir prema pučanstvu svake općine. Kanton može prenijeti prikladna ovlaštenja na općinu, a mora to učiniti kad je većinsko pučanstvo općine manjina u kantonu kao cjelini.

A. Izvršna vlast

1. Predsjednik: kantonalni predsjednik birat će se po ujednačenom postupku koji će biti поближе određen Ustavom Federacije i preuzet u ustave kantona.
2. Vlada: kantonalnu vladu imenovat će kantonalni predsjednik, a odobrit će je kantonalno zakonodavno tijelo. Sastav svake kantonalne vlade mora broјčano odražavati sastav pučanstva kantona.

3. U izvršavanju svojih odgovornosti u odnosu na kantonalnu policiju kantonalna vlada mora osigurati da sastav policije brojčano odražava sastav pučanstva u kantonu, s time da sastav policije u svakoj općini mora brojčano odražavati sastav pučanstva u toj općini.

B. Zakonodavno tijelo

Svaki će kanton imati zakonodavno tijelo, izabrano demokratski na razmjernoj osnovi u kantonu kao cjelini.

C. Sudstvo

Svaki će kanton imati sudove nadležne za odlučivanje o prizivima protiv odluka općinskih sudova, te će imati izvornu sudbenost u slučajevima koji nisu u nadležnosti tih sudova. Suce će imenovati kantonalni predsjednik, a izabrati će ih kantonalno zakonodavno tijelo i to tako da sastav sudaca u cjelini brojčano odražava sastav pučanstva u kantonu.

III. Općinska uprava

1. Općine će imati pravo na samoupravu u pitanjima koja su mjesnog značaja.
2. Izvršna vlast općine: svaka će općina imati osobu s izvršnim ovlastima koju će izabrati njeno Upravno vijeće.
3. Svaka će općina imati Upravno vijeće koje će biti izabrano demokratski na razmjernoj osnovi.
4. Svaka će općina osnivati sudove čija će se sudbenost pobliže odrediti kantonalnim zakonodavstvom.

IV. Vijeća kantona

Kantoni s većinskim bošnjačkim ili većinskim hrvatskim pučanstvom mogu osnovati Vijeća kantona radi usklađivanja politike i djelatnosti u pitanjima od zajedničkog interesa za njihove zajednice, te radi savjetovanja svojih predstavnika u Domu naroda.

V. Prava čovjeka

Niže navedena načela, kao i prava i slobode predviđene dokumentima koji su navedeni u Dodatku, primjenjivat će se na cijelom području Republike Bosne i Hercegovine.

U Federaciji:

1. Sve osobe na području Federacije imat će pravo na najvišu razinu međunarodno priznatih prava i sloboda predviđenih dokumentima koji su navedeni u Dodatku.
2. Sve izbjeglice i prognanici imat će pravo na slobodan povratak u svoje prvobitne domove.
3. Sve osobe imat će pravo na vraćanje sve imovine koje su bile lišene tijekom etničkog čišćenja, te na naknadu za svu imovinu koja im se ne može vratiti. Sve izjave dane ili obveze preuzete pod prisilom, osobito one koje se odnose na odricanje od prava na zemlju ili imovinu, smatrat će se ništavnima i nepostojećim.
4. Svi sudovi, upravna tijela i druga državna tijela Federacije primjenjivat će i postupati suglasno s pravima i slobodama predviđenima u dokumentima koji su navedeni u Dodatku. Osnovat će se Sud za prava čovjeka; njegov će se sastav i nadležnost utvrditi Ustavom.

5. Federacija će surađivati sa svim međunarodnim mehanizmima za praćenje prava čovjeka koja su uspostavljena za Bosnu i Hercegovinu, te s nadzornim tijelima koja su uspostavljena na osnovi dokumenata koji su navedeni u Dodatku.

6. Radi pomoći o provedbi prava i sloboda pobliže određenih u Ustavu, KESS će imenovati javnog pravobranitelja (Ombudsmana) iz svake priznate skupine: Bošnjaka, Hrvata i ostalih. Svaki će javni pravobranitelj imati urede u cijeloj Federaciji prema vlastitoj procjeni, te će biti odgovoran za provođenje potpune istrage u stvarima koje se odnose na sigurnost, prava i slobode, te za podnošenje izvješća nadležnim državnim ustanovama, uključujući i predsjedniku vlade Federacije kao i KESS-u.

VI. Vojni dogovori

Obje su strane suglasne s osnivanjem ujedinjenog vojnog zapovjedništva oružanih snaga Federacije.

Strane će izraditi razrađene prijelazne dogovore u tom cilju unutar vojnog sporazuma. Tijekom prijelaznog razdoblja:

- sadašnji zapovjednički ustroji ostat će na mjestu;
- snage obiju strana će se odmah razdvojiti s ciljem povlačenja na sigurnu udaljenost koja će biti pobliže određena vojnim sporazumom;

te

- sve inozemne vojne snage, osim onih koje su prisutne u sporazumu s republikom Bosnom i Hercegovinom ili uz ovlaštenje Vijeća sigurnosti UN, napustiti će područje Federacije.

VII. Odobravanje ustava

Ustav Federacije proglasit će Ustavotvorna skupština koja će se sastojati od onih predstavnika koji su izabrani na izborima 1990. godine za Skupštinu Republike Bosne i Hercegovine a čiji je mandat još na snazi. Za odobravanje Ustava potreban je konsenzus između izaslanstva hrvatskog naroda, koje će obuhvaćati sve predstavnike hrvatske narodnosti i izaslanstvo bošnjačkog naroda, koje će obuhvaćati sve predstavnike bošnjačke narodnosti.

VIII. Dogovor tijekom prijelaznog razdoblja

Dvije su strane suglasne s osnivanjem Odbora na visokoj razini koji će pripremiti nacrt Ustava Federacije i usklađivati ostala pitanja vezana s provedbom Okvirnog sporazuma. Odbor će započeti radom u Beču 4. ožujka 1994.

Do stupanja na snagu Ustava Federacije, vrijediti će sadašnje upravno uređenje posvuda u Bosni i Hercegovini ako Odbor konsenzusom ne odluči drugačije, osim u općini Mostar kojom će, kako su se suglasile obje strane, do najviše dvije godine upravljati Upravitelj Europske Unije.

D O D A T A K

Dokumenti o ljudskim pravima koji su obuhvaćeni ustavnim sporazumom

A. Ljudska prava općenito, te posebno građanska politička prava

1. Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948.
2. Opća deklaracija o pravima čovjeka iz 1948. čl. 1-21.
3. Ženevske konvencije I-IV iz 1949. o ratnom pravu, te ženevski protokoli I-II. iz 1977. u svezi s navedenim konvencijama
4. Europska konvencija o zaštiti prava čovjeka i temeljnih sloboda iz 1950, te Protokoli 1-10 u svezi s navedenom konvencijom
5. Konvencija o statusu izbjeglica iz 1951, te Protokol u svezi s navedenom konvencijom iz 1966.
6. Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije iz 1965.
7. Međunarodni sporazum o građanskim i političkim pravima iz 1966, te Fakultativni protokoli u svezi s navedenim sporazumom iz 1966. i 1989.
8. Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena iz 1979.
9. Deklaracija (UN) o ukidanju svih oblika nesnošljivosti i diskriminacije na temelju vjere ili uvjerenja iz 1981.
10. Konvencija protiv torture i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja iz 1984.
11. Europska konvencija o sprečavanju torture i neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja iz 1987.
12. Konvencija o pravima djeteta iz 1989.

B. Zaštita skupina i manjina

13. Preporuka o pravima manjina Parlamentarne skupštine Vijeća Europe iz 1990. paragr. 10-13
14. Deklaracija (UN) o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama iz 1992.

C. Gospodarska, socijalna i kulturna prava

15. Opća deklaracija o pravima čovjeka iz 1948, čl. 22-27
16. Europska socijalna povelja iz 1961. i Protokol 1 u svezi s navedenom poveljom
17. Međunarodni sporazum o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima iz 1966.

D. Državljanstvo i nacionalnost

18. Konvencija o državljanstvu udatih žena iz 1958.

19. Konvencija o smanjenju apatridije (nepostojanja državljanstva) iz 1961.

176. Washingtonski sporazumi: Tekst prethodnog sporazuma o konfederaciji Republike Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine (Washington, 1. 3. 1994.)*

Nacrt prethodnog sporazuma o konfederacije između Republike Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine

Očekuje se da će se uspostaviti Konfederacija između Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu "Hrvatska") i Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu "Federacija")

Koraci prema uspostavljanju Konfederacije bit će slijedeći:

- (1) Prethodni sporazum, koji će se zaključiti što je prije moguće;
- te
- (2) Konačni sporazum, koji će se zaključiti između Hrvatske i Federacije čim potonja bude uspostavljena.

I.

Uspostavljanje Konfederacije neće promijeniti međunarodni identitet ili pravnu osobnost niti Hrvatske niti Federacije.

II.

Donošenje propisa i na druge načine, Konfederacija će:

- (1) uspostaviti zajedničko tržište koje će omogućiti slobodan protok roba, usluga i kapitala;
- i
- (2) olakšati suradnju i razvitak zajedničkih politika na slijedećim područjima:
  - (i) prometa; (ii) energetike; (iii) okoliša; (iv) gospodarske politike, uključujući zakone i propise kojima se uređuje razvitak slobodnih tržišta, financija i carina; (v) obnove gospodarstva; (vi) zdravstvene zaštite; (vii) kulture, znanosti i obrazovanja; (viii) standardizacije proizvoda i zaštite potrošača; (ix) migracije, useljenja i azila; (x) prisilne provedbe zakona, osobito u svezi s terorizmom, krijumčarenjem, zloupotrebom droga i organiziranim kriminalom.

III.

Hrvatska i Federacija će što prije donijeti unutrašnje propise i zaključiti sporazume pod okriljem Konfederacije, koji su potrebni za uspostavljanje:

- (1) carinske unije; (2) monetarne unije, te (3) obrambenih dogovora, uključujući usklađenje obrambenih politika i uspostavljanje zajedničkih zapovjedničkih stožera u slučaju rata ili neposredne opasnosti za bilo koju stranu.

---

* IZVOR: *Slobodna Dalmacija*, 5. 3. 1994.

IV.

Strane će što prije zaključiti sporazume kojima se Federaciji daje neograničeni pristup Jadranu kroz Hrvatsku i Hrvatskoj daje neograničeni tranzit kroz Neum, kao što je pobliže određeno u priloženom Dodatku.

V.

Radi usklađivanja svojih politika i djelatnosti kako je to predviđeno ovim Sporazumom, strane će osnovati Konfederalno vijeće u kojem će svaka strana imati jednaki broj članova. Zaključci Vijeća moraju se donositi većinom glasova članova svake strane.

Predsjednika Konfederalnog vijeća izabrat će vijeće na rok od jedne godine, naizmjenično iz redova članova svake strane.

177.   *Washingtonski sporazumi: Sporazum između Republike Hrvatske i Federacije BiH o pristupu Jadranskom moru preko područja Republike Hrvatske (Washington, 1. 3. 1994.)**

Republika Hrvatska i Federacija, smatrajući poželjnim da Federacija (u daljnjem tekstu "Federacija") ima siguran i neograničen pristup Jadranskom moru na kopnu i u zraku preko područja Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu "Hrvatska),

Suglasile su se ovim kako slijedi:

Članak 1.

(a) Hrvatska će iznajmiti Federaciji, za vrijeme trajanja ovog Sporazuma, dio zemljišta unutar luke Ploče, zajedno s gatovima i dijelovima luke koji im pripadaju, a koji su navedeni u Dodatku (u daljnjem tekstu "Iznajmljeno područje").

(b) Hrvatska je suglasna s time da Iznajmljeno područje ima status slobodne zone u kojoj se neće nametati nikakve pristojbe ili dažbine što ih propisuje Hrvatska.

Članak 2.

(a) Hrvatska će dozvoliti pristup Iznajmljenom području u oba pravca:

(i) brodovima iz Jadranskog mora kroz teritorijalne vode Hrvatske, s time da se navedeni brodovi drže svih međunarodnih propisa koji se primjenjuju;

(ii) brodovima ili teglenicama na rijeci Neretvi do mjesta gdje ta rijeka ulazi u područje Federacije; (OPASKA PREVODITELJA: Trebalo bi biti: "gdje istječe sa područja Federacije")

(iii) željeznicom na pruzi između Ploča i Sarajeva do mjesta gdje ta pruga ulazi u područje Federacije;

(iv) cestom između Ploča i Sarajeva do mjesta gdje ta cesta ulazi u područje Federacije.

(b) Nijedno tijelo javne vlasti Hrvatske neće ulaziti u niti pregledavati brodove, teglenice, vagone, te kamione i ostala cestovna vozila, koji koriste puteve navedene u paragrafu (a), a označene su znakom Federacije.

(c) Zajednička komisija osnovana s Člankom 4. može nametnuti ograničenja u pogledu veličine i pobližih oznaka karakteristika brodova, teglenica, vagona, te kamiona i ostalih cestovnih vozila, navedenih u paragrafu (b) kao i količine prometa na putevima navedenim u paragrafu (a).

(d) Ako ograničenja određena u skladu s paragrafom (c) ograničavaju količinu prometa što ga Federacija smatra potrebnim održati, Federacija se može, o svom trošku, te u skladu s

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 4. 3. 1994.

planovima što ih odobri Zajednička komisija, urediti da se kapacitet puteva navedenih u paragrafu (a) poveća.

(e) Federacija će preuzeti svu odgovornost što se tiče poštivanja međunarodnih propisa i obveza za sav promet osoba ili roba koji se obavlja u skladu s ovim člankom.

Članak 3.

Hrvatska odobrava Federaciji pravo da odobri prelet svake vrste letjelica preko područja Hrvatske, uključujući i njezine teritorijalne vode, s time da se navedene letjelice pridržavaju svih propisa koji se primjenjuju u međunarodnom zračnom prometu.

Članak 4.

(a) Strane ovime osnivaju Zajedničku komisiju koja će pomoći u provedbi ovog Sporazuma

- (i) donošenjem svih pravila i standarda koji su potrebni za provedbu Sporazuma, osobito Članka 2. (c), uključujući i onih za bilo koju izgradnju;
- (ii) uvođenjem bilo kojeg nadzora koji je potreban da bi se spriječile zloupotrebe Sporazuma;
- (iii) rješavanjem, ovisno o Članku 6. svih sporova koji se odnose na tumačenje ili primjenu Sporazuma.

(b) Hrvatska i Federacija će imenovati po tri člana u Zajedničku komisiju te će sporazumno imenovati još tri člana od kojih će jedan biti predsjednik. Ako se ne postigne sporazum o jednom ili više zajedničkih imenovanja u roku od tri mjeseca, Glavni tajnik Ujedinjenih naroda izvršit će ta imenovanja na zahtjev jedne ili druge strane.

(c) Zajednička će komisija prihvatiti vlastiti pravilnik o radu. Za donošenje valjane odluke potrebno je najmanje pet suglasnih glasova.

Članak 5.

Ovaj se Sporazum može nadopuniti drugima čija je svrha provedba Konvencije o tranzitnoj trgovini država bez morske obale iz 1965.

Članak 6.

Ako se drugačije ne dogovori, svaka strana može podnijeti bilo koji pravni spor u svezi s tumačenjem ovog Sporazuma arbitražnom sudu koji će donijeti obvezujuću odluku; svaka će strana imenovati po jednog člana tog suda, a zajednički će imenovati predsjednika; ako bilo koje imenovanje ne bude učinjeno u roku od tri mjeseca, može ih, na zahtjev jedne ili druge strane, učiniti predsjednik Međunarodnog suda.

Članak 7.

Ovaj će Sporazum ostati na snazi za razdoblje od 99 godina, osim ako se strane drugačije ne sporazume.

Zaključeno dne _____ 1994. u _____, tri primjerka,
na engleskom, hrvatskom i bošnjačkom jeziku, od kojih je svaki jednako vjerodostojan.

**178. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Poruka naciji
(Zagreb, 3. 3. 1994.)***

Poruka naciji Predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman obratio se u četvrtak navečer preko Hrvatske radio-televizije javnosti u povodu potpisivanja washingtonskog sporazuma. U poruci naciji predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman je rekao:

"Hrvatskom narodu u domovini i u svijetu, svim građanima Hrvatske!

U utorak 1. ožujka u Washingtonu je, između predstavnika hrvatskoga i bošnjačko-muslimanskog naroda, potpisan preliminarni sporazum o ustrojstvu Bosne i Hercegovine na federativnim osnovama, kao zajednice izvorno suverenih naroda, u Saveznu Republiku Bosnu i Hercegovinu, i o njezinu stupanju u Konfederalni Savez s Hrvatskom.

S obzirom na njegov sadržaj, i na okolnosti u kojima je nastao, taj sporazum ima dalekosežno, pa i sudbonosno povijesno značenje.

Sporazum je postignut pod izravnim pokroviteljstvom Sjedinjenih Američkih Država i uz suglasnost glavnih europskih država. Sporazum zbog toga prije svega znači korjenitu promjenu njihova odnosa prema rješavanju krize na tlu bivše Jugoslavije.

Najvažniji međunarodni čimbenici - na čelu sa SAD - napokon su došli do zaključka da treba poduzeti odlučne korake, da bi se okončala trogodišnja kriza započeta agresijom jugo-komunističke armije i Srbije protiv Slovenije, Hrvatske i BiH, i završio rat u Bosni, koji je prouzročio jednu od najvećih tragedija našega doba, prijeteći proširenjem ratne katastrofe, pače i u svjetskim razmjerima.

Puna jamstva Hrvatskoj

To su bili, i jesu, razlozi zbog kojih je bila, i radi kojih će državna politika demokratske Hrvatske ostati, usmjerena na postizanje, i na zaštitu, bitnih nacionalnih interesa u skladu s međunarodnim okolnostima.

Zbog principijelnosti i dosljednosti naše politike u tom smislu, Hrvatska je postupno sve više zadobivala naklonost i onih što nisu bili skloni njezinoj suverenosti i samostalnoj politici, da bi, napokon, sada dobila i puna jamstva najodgovornijih svjetskih čimbenika za sigurnost svoje države i budućnost hrvatskog naroda.

Ona je zadobivala sve veće povjerenje svjetske demokratske javnosti i odgovornih državnika, od preporuke da hrvatski narod sudjeluje na referendumu za održanje BiH, i bezodvlačne uspostave diplomatskih odnosa s vladom u Sarajevu; od poticanja i prihvaćanja prijedloga za rješenje krize u BiH na osnovama kantonalnog, zatim provincijskog i napokon konfederalnog uređenja (kao Unije Republika), što su redom odbacivale srpska ili muslimanska strana, do sadašnjeg potpisivanja washingtonskog sporazuma.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 4. 3. 1994.

Ostvarenje sporazuma - što su ga u Washingtonu potpisali potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova Hrvatske dr. Mate Granić, predsjednik Vlade Bosne i Hercegovine Haris Silajdžić i predsjednik Predsjedničkog vijeća Hrvatske Republike Herceg Bosne Krešimir Zubak - u interesu je i hrvatskog naroda, i bošnjačko-muslimanskog naroda, i međunarodne zajednice.

Za nas je od prvotne važnosti prestanak ratnog razračunavanja između muslimanskog i hrvatskog naroda u Bosni. Taj sukob prouzrokuje goleme ljudske i materijalne žrtve bosansko-hercegovačkim Hrvatima, a Hrvatskoj prijete međunarodnim sankcijama zbog pomoći, koje im je pružala u obrani najprije od srpske agresije, a zatim i od ugroženosti od muslimanskih ekstremističkih snaga.

Sporazum hrvatsko-muslimanske strane uvjetuje, da se i sa srpskom stranom nađe rješenje i razgraničenje, prihvatljivo za sva tri naroda unutar BiH. Međunarodni čimbenici moraju, međutim, ustrajati i u pronalaženju razboritog razgraničenja u cjelini, radi stvaranja pretpostavki za normalne susjedske odnose između novog hrvatsko-bošnjačkog Konfederalnog saveza, s jedne strane, i Srbije odnosno Jugoslavije, s druge strane. I to radi toga što se time određuje, za dulja vremena, nova razlučnica između međunarodnih silnica, što se vjekovima prepliću i suprotstavljaju, na ovome prijelomnom području različitih civilizacija.

Potpuna jednakopravnost

Svi nacionalno-politički subjekti, što na bilo koji način sudjeluju u rješavanju krajnje zamršenog bosanskog problema, trebali bi, u interesu europskog i općeg mira, učiniti sve da se postigne suglasnost između tri sukobljena naroda i njihovih matičnih država. Ali također i s glavnim svjetskim čimbenicima - UN, EU, SAD, i Ruskom Federacijom - da bi se stvorile pretpostavke za stabilnost novog međunarodnog poretka u ovom dijelu Europe, baš zbog toga što je njegovo rađanje prouzrokovalo neslućene ratne strahote i prijetnje sukoba civilizacija.

Oživotvorenjem washingtonskog sporazuma osigurat će se opstojnost i budućnost hrvatskoga naroda, ne samo u granicama, u obrambenom ratu uspostavljene, Hrvatske Republike Herceg-Bosne, nego i na čitavom onom teritoriju Bosne koji neće pripasti izdvojenoj srpskoj republici. Štoviše, tim sporazumom Hrvatima se zajamčuje puna nacionalna suverenost u hrvatskim kantonima, što će se hrvatski vjerojatno zvati veležupe, koje oblikuju Hrvatsko vijeće kao posebno predstavništvo Hrvatske zajednice, zatim potpun paritet i posvemašnja jednakopravnost u sveukupnim državnim poslovima Savezne Republike Bosne i Hercegovine.

A sve to imat će i dodatno jamstvo u priznanju dvojnog, tj. i hrvatskog, državljanstva svim pripadnicima hrvatskog naroda, a također i Konfederalnim Savezom između Hrvatske i Savezne Republike Bosne i Hercegovine.

Taj konfederalni savez zasnivat će se na zajedničkim interesima u razvijanju svestranih odnosa na svim područjima, osobito međunarodne i obrambene politike, gospodarstva, znanosti i kulture. Predviđa se uspostava zajedničkog zapovjedništva obrambenih snaga, te carinske i monetarne unije u sklopu zajedničkog tržišta.

U svrhu usklađivanja zajedničke politike i djelatnosti uspostaviti će se stalno Konfederalno vijeće.

Oživotvorenje predviđene federacije između hrvatskog i bošnjačko-muslimanskog naroda u Bosni i Hercegovini, i njene Konfederacije s Hrvatskom, pretpostavlja stvaranje potrebnih političkih i ustavno-pravnih osnova.

Povijesno i nužno rješenje

Hrvati trebaju shvatiti da je takvo rješenje povijesno nužno i svrhovito, radi održanja hrvatstva u Bosni, a i radi zaštite strateških interesa hrvatske države. Bošnjačkim muslimanima savez s Hrvatima osigurava, kako njihovu opstojnost na ovom prostoru, tako i povezivanje sa zapadnom civilizacijom i demokratskim zemljama.

Protiv djelotvorne provedbe sporazuma, o jednom i drugom Savezu, što je od životnog interesa oba naroda, ali i zapadnog demokratskog svijeta, mogu biti jedino pobornici uskogrudno-nacionalističkog i ekstremno fundamentalističkog shvaćanja.

Nasuprot takvim iznimkama, golema većina Hrvata i Bošnjaka, a ne samo oni muslimani koji su se i do sada izjašnjavali Hrvatima, zdušno će prionuti izgradnji zajedničke budućnosti.

U svezi sa svim rečenim, smatram za potrebno posebno istaknuti da hrvatsko-bošnjačko-muslimanski savez nije uperen protiv Srba, niti se stvara za nastavak rata, već za neodložno postizanje mira. Hrvatska će ostati dosljedna svojoj politici za miroljubivo političko rješenje svih spornih pitanja, pa prema tome i za normalizaciju hrvatsko-srpskih odnosa, na osnovama međusobnog priznanja suverenosti i teritorijalnog integriteta.

Da bi se to postiglo potrebno je da Srbija (SRJ) odustane od podržavanja dalje okupacije hrvatskih područja naoružavanjem, uvođenjem zajedničke monete i tsl. Vrijeme je da krajiški Srbi konačno izvuku zaključke o bezizglednosti nastavljanja otpora protiv uključivanju u ustavno-pravni poredak Hrvatske, jer im se dalje izigravanja Rezolucija Vijeća sigurnosti neće više dopuštati, kako sa stanovišta hrvatskih tako i međunarodnih interesa.

Hrvatska im jamči sva ljudska, građanska i etnička prava, ali ne može trpjeti odlaganje povratka svojih prognanika, povezivanje svog državnog teritorija i uspostave normalnog stanja za svoju dalju gospodarsku i kulturnu izgradnju.

Potpore svijeta

Potpisanim Sporazumom u Washingtonu učinili smo velik korak na tegobnu putu osiguranja budućnosti hrvatskoga naroda, stabilnosti i prosperiteta hrvatske države.

Sa svoje strane učinit ćemo sve da ga što prije dovršimo u ustavno-pravnom smislu i oživotvorimo u stvarnosti.

U razgovorima što smo ih, naš ministar vanjskih poslova i ja osobno, vodili s predstavnicima mnogih stranih država, na dan potpisa i s predsjednikom SAD Clintonom, od najodgovornijih državnika i svjetskih čimbenika dobili smo uvjeravanja o pružanju potpore Hrvatskoj u rješavanju svih njezinih životnih i gorućih problema.

Izrijeком nam je obećana svestrana i odlučna pomoć za što skorije uključenje područja pod zaštitom mirovnih snaga u sveukupni život Hrvatske. Obećana nam je pomoć za obnovu. Bit će nam otvorene svjetske, a time i sve međunarodne financijske institucije za dobivanje kredita i financiranje različitih gospodarskih i investicijskih programa, što nam je do sada bilo uskraćeno. Otvaraju nam se vrata europskih integracija, i primanja u zaštitni sustav NATO-a po programu "partnerstva za mir".

To svjedoči o tome, da glavni međunarodni čimbenici smatraju danas Hrvatsku važnim, štoviše jednim od ključnih subjekata za uspostavu mira i novog međunarodnog poretka u ovom dijelu Europe. Sve nam to daje osnove za zaključke da smo se približili kraju ratnog stanja, a početku novog razdoblja u izgradnji suverene i demokratske hrvatske države. U tim novim okolnostima moći ćemo sve svoje sile posvetiti gospdarskom preporodu i kulturnoj izgradnji naše domovine.

Učvršćen demokratski poredak

Preliminarni washingtonski sporazum stvara, dakle, pretpostavke za političko rješenje krize, za prestanak ratnih razaranja, stradanja i progonstva ljudi, za njihov povratak normalnom životu. Ukratko navješćuje mir!

A sve to svjedoči o pravilnosti i svrhovitosti naše dosljedne državne politike, kojoj je uvijek najvišim ciljem bilo osiguranje slobode hrvatskog naroda i suverenosti Hrvatske uz što manje ljudskih žrtava.

Učvrstili smo demokratski poredak i međunarodni položaj hrvatske države, vođeni vlastitim prosudbama, zrelošću i potporom goleme većine hrvatskoga naroda i svih građana Hrvatske.

Budimo ponosni zbog ostvarenih rezultata i novih otvorenih perspektiva, ali i svjesni obveza i težine zadaća što stoje pred nama i u novim povoljnijim međunarodnim okolnostima!", kazao je predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman u obraćanju javnosti.

179. Washingtonski sporazumi: Vojni predstavnici HVO i Armije BiH potpisali dokument o prihvaćanju načela za ustrojavanje savezne vojske Bosne i Hercegovine (Split, 12. 3. 1994.)*

Vojni predstavnici HVO i Armije BiH potpisali sporazum

Poslije splitskih razgovora između zapovjednika Armije BiH i HVO, generala Rasima Delića i general Ante Rose, te američkog posrednika generala Johna Galvina, objavljena je izjava, dijelove koje prenosimo:

«Vojni predstavnici potpisali su dokument o prihvaćanju određenih načela kojih se treba pridržavati u ustrojavanju Savezne vojske Bosne i Hercegovine. Ovaj dokument snažno potvrđuje i dodaje značajan detalj Okvirnom ugovoru potpisanog u Washingtonu. Preambula ovog dokumenta glasi:

"U kontekstu Okvirnog sporazuma kojim se uspostavlja Federacija na području Bosne i Hercegovine te nacrtu prethodnog sporazuma o načelima i osnovama za uspostavljanje konfederacije između Republike Hrvatske i Federacije, mi dolje potpisani određujemo načela i aktivnosti kojih se treba pridržavati u ustrojavanju buduće Savezne vojske Bosne i Hercegovine."

Ove točke, doslovice ponovljene iz Okvirnog ugova, glase:

- sadašnje zapovjedne strukture ostaju;
- snage će se odmah odvojiti jedne od drugih u cilju povlačenja na siguran razmak koji će biti određeno vojnim sporazumom;
- sve postrojbe stranih država, osim onih koje imaju suglasnost Republike Bosne i Hercegovine ili dozvolu Vijeća sigurnosti UN napustit će teritorij Federacije.

Vojni lideri složili su se prihvatiti odgovarajuće postupke i zadaće koji će biti usmjereni prema transformaciji u Saveznu vojsku. Združeni stožeri, određeni od strane zapovjednika, razradit će planove koji će pokrivati sve vojne zadaće. Značajan dio ovog stožernog rada uključiti će združeno zapovjedanje, nadzor i obavještajnu djelatnost kao i operativne planove. Tijekom transformacije održavat će se tijesne veze s UNPROFOR-om.

Također su sporazumno prihvaćene značajne mjere za uspostavljanje povjerenja te početni sporazumi o ustroju buduće Savezne vojske, uključujući postavljanje zapovjednika vojnih područja i njihovih zamjenika od postojećih snaga Armije Bosne i Hercegovine i Hrvatskog vijeća obrane.

Vojni lideri su se nadalje složili u pogledu poduzimanja dodatnih koraka u razvoju Savezne vojske skladno odredbama Ustava razrađenog u Beču.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 14. 3. 1994.-

**180.   Washingtonski sporazumi: Tekst izjave o prihvaćanju
prijedloga Ustava Federacije BiH i Preliminarnog sporazuma o
gospodarskoj i vojnoj suradnji (Washington, 18. 3. 1994.)***

"Danas prihvaćamo prijedlog Ustava Federacije BiH, jednako kao i Preliminarni sporazum o budućoj gospodarskoj i vojnoj suradnji između Federacije i Republike Hrvatske. Ovi sporazumi označavaju našu zajedničku želju da uspostavimo mir u BiH kao i u cijelom prostoru. Slažemo se da će naši naponi biti intenzivniji u traganju za cjelovitim rješenjem koje osigurava zaštitu ljudskih prava i očuvanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta svih država u ovom području.

Bošnjačka i hrvatska delegacija potvrđuju svoju suglasnost da predlože ovaj Ustav ustavotvornoj skupštini, kao osnovu da Federacija osigura punu nacionalnu jednakost, demokratske odnose i najviše standarde ljudskih prava i sloboda. Obje delegacije podupiru načela konfederacije, koja mogu biti temelj prosperitetnijuj i sigurniju budućnosti za narode ovoga područja.

Unakani da proširimo našu suradnju, odlučili smo da ćemo smjest:

(1) Formirati zajedničku skupinu da služi kao pojedinačni predstavnik Bošnjaka i Hrvata u svim pregovorima sa Srbima glede cjelovitoga rješenja rata u Bosni i Hercegovini.

(2) Zamoliti Konferenciju o sigurnosti i suradnji u Europi (KESS) da odredi predstavnika za BiH, s mandatom koji je opisan u prijedlogu Ustava.

(3) Pozvati Europsku uniju da organizira svoju administrativnu upravu u području Mostara, što je prije moguće.

(4) Nastaviti punu i promptnu implementaciju mjera koje su dogovorene od strane mješovite vojne komisije u Splitu 12. ožujka te ohrabriti razvoj sporazuma za buduću demilitarizaciju vojnih snaga.

Alija Izetbegović

Franjo Tuđman

Haris Silajdžić

Krešimir Zubak

Washington, 18. ožujka 1994.

---

* IZVOR: *Slobodna Dalmacija*, 19.3.1994. -

181.   *Washingtonski sporazumi: Tekst izjave o okvirnom sporazumu o konfederaciji BiH i Hrvatske (Washington, 18. 3. 1994.)**

Ovime potvrđujemo priloženi tekst Preliminarnog sporazuma o uspostavi konfederacije između Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, kao što smo se složili na sastanku Prijelaznog komiteta u Beču između 4. i 14. ožujka 1994. godine.

Preliminarni sporazum utemeljuje serije progresivnih koraka glede ekonomske suradnje Federacije i Hrvatske, s ciljem uspostave konfederacije. Prilog ovom sporazumu su sporazumi koji jamče Federaciji neograničen pristup Jadranskom moru, a Hrvatskoj neograničen prolaz kroz Neum.

Mi ćemo učiniti sve što je u našoj moćda se oživotvori ovaj sporazum u kontekstu sveukupnog dogovora u regiji.

Alija Izetbegović

Franjo Tuđman

Washington, 18. ožujka 1994.

---

* IZVOR: *Slobodna Dalmacija*, 19. 3. 1994

182.   *Washingtonski sporazumi: Sporazum o kantonalnom uređenju Federacije Bosne i Hercegovine u srednjoj Bosni (Washington, 18. 3. 1994.)* *

Sporazum

Federacija će uključiti dva paralelna kantona u srednjoj Bosni prema modelu kantona 6 (kanton s bošnjačkom većinom) i 8 (kanton s hrvatskom većinom) što je predloženo u veljači 1994. godine na zemljovidu pod naslovom 'Kantonalna podjela BiH' (prilog). Definitivne granice tih kantona bit će određene u kontekstu sveukupnog sporazuma o teritorijalnom razgraničenju federacije.

Postojat će puni slobodni i neograničeni prolaz u i kroz oba kantona, uključujući sve vrste komunikacije i sredstva prometa.

Haris Silajdžić

Krešimir Zubak

Svedok: Mate Granić

Washington, 18. ožujka 1994.

---

* IZVOR: *Slobodna Dalmacija*, 19. 3. 1994.

183. Washingtonski sporazumi: Tekst sporazuma o slobodnom prolazu područjem Neuma (Washington, 18. 3. 1994.)*

Sporazum između Federacije BiH i Republike Hrvatske kojim se Hrvatskoj jamči slobodan prolaz područjem Federacije

Federacija Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu federacija) i Republika Hrvatska (u daljnjem tekstu Hrvatska), smatrajući poželjnim da Hrvatska ima zajamčen i neograničen tranzit preko općine Neum, sporazumjele su se o slijedećem:

Članak 1

Federacija će omogućiti neograničen tranzit u i iz Hrvatske cestom preko Neuma između istočnih i zapadnih granica Neuma s Hrvatskom.

Članak 2

- A. Kamioni i druga cestovna vozila koja koriste cestu na koju se odnosi članak 1 za tranzit iz i u Hrvatsku neće biti otvarana niti pregledavana od vlasti federacije.
- B. Ograničenja glede veličine i značajki kamiona i drugih cestovnih vozila na koje se odnosi stavak A., kao i količina prometa cestom na koju se odnosi članak 1, mogu biti ustanovljena od Zajedničkog odbora utemeljenog u skladu sa člankom 3.
- C. Ukoliko ograničenja uspostavljena u skladu sa stavkom B. ograničavaju opseg prometa kojeg Hrvatska smatra neophodnim, tada Hrvatska može na svoj trošak i u skladu s planovima koje odobri Zajednički odbor povećati količinu prijevoza cestom na koju se odnosi članak 1.
- D. Hrvatska preuzima odgovornost za pridržavanje međunarodnoga prava i obveza za sav prijevoz osoba i dobara izvršen u skladu s člancima 1 i 2.

Članak 3

- A. Federacija i Hrvatska (u daljnjem tekstu strane) ovime uspostavljaju Zajednički odbor radi provedbe ovog sporazuma i to:
  - 1. Radi uspostavljanja pravila i standarda potrebnih za primjenu sporazuma, napose članka 2 B. uključujući i sve gradnje;
  - 2. Radi uspostave nadzora potrebnog kako bi se spriječile zloupotrebe sporazuma;
  - 3. Radi rješavanja svih sporova glede interpretacije ili primjene sporazuma, a u skladu s člankom 4.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 22. 3. 1994.

B. Svaka će strana imenovati tri člana u Zajednički odbor a oni će u međusobnom dogovoru imenovati još tri člana od kojih će jedan biti predsjedavajući. Ako se u roku od 3 mjeseca ne bude mogao postići sporazum o imenovanju jednoga ili više ovih članova Glavni tajnik UN će ih imenovati na traženje bilo koje od strana.

C. Zajednički odbor će usvojiti svoja pravila rada. Odluke će se donositi većinom od 5 glasova.

Članak 4

Ako nije drugačije dogovoreno, svi pravni sporovi koji se tiču interpretacije ovog sporazuma bit će na traženje bilo koje strane rješavani obvezujućom odlukom arbitražnog suda u koji će svaka strana imenovati po jednog člana a predsjednik će biti imenovan zajednički. Ukoliko u roku od 3 mjeseca ne bude obavljeno ma koje od ovih imenovanja, može ga obaviti predsjednik Međunarodnog suda pravde na zahtjev bilo koje strane.

Članak 5

Ovaj sporazum stupa na snagu danom potpisivanja i vrijedi za razdoblje od 99 godina osim ako se strane drugačije ne dogovore.

**184.   Washingtonski sporazumi: Odluka o proglašenju
              Ustava i Ustav Federacije BiH (Sarajevo, 30. 3. 1994.)***

Ustav Federacije Bosne i Hercegovine

Na temelju člana IX, (1) i (3) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine Ustavotvorna skupština Federacije Bosne i Hercegovine, na sjednici Ustavotvorne skupštine održanoj 30. ožujka 1994. godine, donosi

Odluku

o proglašenju Ustava Federacije Bosne i Hercegovine

Proglašava se Ustav Federacije Bosne i Hercegovine kojeg je usvojila Ustavotvorna skupština Federacije Bosne i Hercegovine na sjednici Ustavotvorne skupštine održanoj 30. ožujka 1994. godine.

Ustav Fedracije Bosne i Hercegovine stupa na snagu u ponoć 30. ožujka 1994. godine.

US broj 1/94

30. ožujka 1994.godine

Sarajevo

---

* IZVOR: www.parlamentfbih.gov.ba/hrv/parlament/o_parlament/ustavfbih.html

USTAV FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Uvjereni da demokratske institucije temeljene na poštivanju ljudskih prava i sloboda najbolje stvaraju sklad između sebe i svojih zajednica,

Odbijajući nasilje rata,

U želji da pridonesu unapređenju mira,

U želji da promiču slobodu pojedinca i razvijaju slobodno tržište,

Vođeni načelima Povelje Ujedinjenih naroda, Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima. Izjavom i načelima Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji usvojenim na zasjedanju u Londonu, kao i o odlukama Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda koje se odnose na bivšu Jugoslaviju,

Na temelju suvereniteta i teritorijalne cjelovitosti Republike Bosne i Hercegovine,

Narodi i građani Bosne i Hercegovine, odlučni da osiguraju punu nacionalnu jednakost, demokratske odnose i najviše standarde ljudskih prava i sloboda, ovim osnivaju Federaciju Bosne i Hercegovine.

I. USPOSTAVA FEDERACIJE

Članak 1.

(1) Bošnjaci i Hrvati kao konstitutivni narodi, zajedno sa ostalima, i građani Republike Bosne i Hercegovine, ostvarujući svoja suverena prava, preoblikuju unutarnji ustroj teritorija s većinskim bošnjačkim i hrvatskim pučanstvom u Republici Bosni i Hercegovini u Federaciju Bosne i Hercegovine koja se sastoji od federalnih jedinica sa jednakim pravima i odgovornostima.

(2) Odluke o ustavnom statusu teritorija Republike Bosne i Hercegovine s većinskim srpskim pučanstvom donijet će se tijekom pregovora o miru na Međunarodnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji.

Članak 2.

Federacija Bosne i Hercegovine sastoji se od federalnih jedinica (kantona). Metode i postupci fizičkog određivanja granica između kantona utvrdit će se federalnim propisima. Kantoni će se imenovati isključivo po gradovima sjedištima kantonalnih vlasti ili po regionalno-zemljopisnim karakteristikama.

Članak 3.

Službeno je ime Federacije: Federacija Bosne i Hercegovine.

Članak 4.

Glavni je grad Federacije Sarajevo.

Članak 5.

(1) Federacija ima grb, zastavu, himnu i pečat, kao i druga znamenja kako odluči Parlament Federacije u skladu s točkom (2) ovog članka.

(2) Za prihvaćanje znamenja potrebna je većina glasova u svakom domu Parlamenta Federacije, uključujući većinu glasova bošnjačkih izaslanika i većinu glasova hrvatskih izaslanika u Domu naroda.

Članak 6.

(1) Službeni su jezici Federacije bosanski jezik i hrvatski jezik. Službeno je pismo latinica.

(2) Ostali jezici se mogu koristiti kao sredstva komunikacije i nastave.

(3) Dodatni jezici mogu se odrediti kao službeni većinom glasova u svakom domu Parlamenta Federacije, uključujući većinu glasova bošnjačkih izaslanika i većinu glasova hrvatskih izaslanika u Domu naroda.

II. LJUDSKA PRAVA I TEMELJNE SLOBODE

A. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Budući da se načela, te prava i slobode utvrđena instrumentima navedenim u Dodatku ovog ustava primjenjuju na cijeloj teritoriji Republike Bosne i Hercegovine, slijedeće se odredbe odnose se na Federaciju.

Članak 2.

Federacija će osigurati primjenu najviše razine međunarodno priznatih prava i sloboda utvrđenih u dokumentima navedenim u Dodatku. Osobito:

(1) Sve osobe unutar teritorija Federacije uživaju slijedeća prava:

a) na život;

b) na slobodu time da su uhiđba i pritvor dopustivi samo po zakonu;

c) na jednakost pred zakonom;

d) na slobodu glede diskriminacije temeljem rase, boji kože, spola, jezika, vjere ili uvjerenja, političkih ili drugih stavova, nacionalnog ili socijalnog podrijetla;

e) na pravičan krivični postupak;

f) na zabranu mučenja, te okrutnog ili nehumanog postupka ili kažnjavanja;

g) na privatnost;

h) na slobodu kretanja;

i) na azil;

j) na zaštitu obitelji i djece;

k) na imovinu;

l) na temeljne slobode: slobodu govora i tiska; slobodu mišljenja, savjesti i uvjerenja; slobodu vjere, uključujući privatni i javni vjerski obred; slobodu okupljanja; slobodu udruživanja,

- uključujući slobodu osnivanja i pripadanja sindikatima, te slobodu neudruživanja; slobodu na rad;
- m) na izobrazbu;
  - n) na socijalnu zaštitu;
  - o) na zdravstvenu zaštitu;
  - p) na prehranu;
  - r) na utočište; i
  - s) na zaštitu manjina i potencijalno ugroženih skupina;
- 2) Svi građani uživaju slijedeća prava:
- a) na osnivanje i pripadanje političkim strankama; i
  - b) na politička prava: sudjelovanje u javnim poslovima; jednakopravnog pristupa javnim službama; da biraju i da budu birani.

Članak 3.

Sve izbjeglice i prognanici imaju pravo na slobodan povratak domovima svog podrijetla i obitavanja.

Članak 4.

Sve osobe imaju pravo, u skladu sa federalnim i kantonalnim zakonodavstvom, na povratak svekolike imovine koje su lišeni tijekom etničkog progona, te na nadoknadu svekolike imovine koja im se ne može povratiti. Svi iskazi i obveze dane i preuzete pod prisilom, posebice one što se odnose na odreknuće od prava na zemlju i drugi imutak, smatraju se ništavnima.

Članak 5.

Stjecanje i prestanak državljanstva Federacije Bosne i Hercegovine propisuje federalni zakon, uz slijedeće uvjete:

- a) nijedna se osoba ne može lišiti državljanstva proizvoljno, ili na način koji bi je ostavio bez državljanstva; i
- b) svi građani imaju pravo zadržati i državljanstvo druge države.

Članak 6.

Svi sudovi, upravne ispostave tijela koja obnašaju javna ovlaštenja i druga tijela federalne vlasti primjenjivat će i poštovati prava i slobode predviđene u dokumentima navedenim u Dodatku. Sud za ljudska prava osnovat će se u skladu sa člankom IV.C. 18.

Članak 7.

Sve mjerodavne vlasti u Federaciji suradjivat će sa svim međunarodnim promatračkim tijelima za ljudska prava osnovanim za Bosnu i Hercegovinu kao i s nadzornim tijelima osnovanim instrumentima navedenim u Dodatku.

B. PRVA IMENOVANJA I FUNKCIJE OMBUDSMANA

1. Opće odredbe

Članak 1.

(1) Postoje tri ombudsmana: jedan Bošnjak, jedan Hrvat i jedan druge nacionalnosti, koje imenuje Parlament Federacije, u skladu sa zakonom koji donosi tri godine nakon stupanja na snagu ovog ustava.

(2) Svaki ombudsman, uz suglasnost Predsjednika Federacije, imenuje jednog ili više zamjenika. Oni posebice nastoje imenovati zamjenike u općinama s pučanstvom koje ne odražava nacionalni sastav kantona u cjelini. Mjerodavne vlasti potpomazu ta nastojanja.

(3) Trajanje mandata ombudsmana i njihovih zamjenika jednako je trajanju mandata predsjednika i sudaca Vrhovnog suda.

(4) Svaki ombudsman imenuje dodatno osoblje prema sredstvima proračuna koja u tu svrhu odobri Vlade Federacije ili na početku, Premijer:

Članak 2.

(1) Ombudsmani dužni su stiti ljudsko dostojanstvo, prava i slobode zajamčene ovim ustavom, instrumentima navedenim u Dodatku, te ustavima kantona. Oni posebice djeluju na otklanjanju posljedica povreda tih prava i sloboda, a osobito posljedica etničkog progona.

(2) U obnašanju svojih dužnosti, ombudsmani se moraju rukovoditi zakonom i načelima čudoređa i pravde.

Članak 3.

Svaki ombudsman obavlja svoje dužnosti samostalno, osim kad je u ovom ustavu drukčije predviđeno. Ombudsmani mogu surađivati u obnašanju bilo koje od svojih dužnosti.

Članak 4.

Ombudsmani su neovisni u obnašanju svojih dužnosti, i nijedna se osoba ili državno tijelo ne smije miješati u te dužnosti.

2. Nadležnosti i ovlasti ombudsmana

Članak 5.

Ombudsmani mogu ispitivati djelatnosti bilo koje ustanove Federacije, kantona ili općina, kao i bilo koje druge ustanove ili osobu koja negira ljudsko dostojanstvo, prava ili slobode, uključujući i slučajeve u kojima se to čini etničkim progonom ili održavanjem njegovih posljedica.

Članak 6.

(1) Ombudsman ima pravo pokretati postupke pri mjerodavnim sudovima i intervenirati u postupcima koji su u tijeku, uključujući i postupke na Sudu za ljudska prava.

(2) Kao što je predviđeno člankom IV. C. 8, ombudsman ima pravo tražiti pomoć sudbene policije.

Članak 7.

(1) U obavljanju svojih dužnosti ombudsman može pregledavati sve službene dokumente, uključujući i tajne, kao i sudske i upravne spise, te zahtijevati suradnju bilo koje osobe, uključujući i službene, posebice suradnju u pribavljanju relevantnih informacija, dokumenata i spisa. Ombudsman može prisustvovati sudskim i upravnim postupcima, kao i sastancima drugih tijela, te može stupiti na bilo koje mjesto gdje borave ili rade osobe lišene slobode i prekontrolirati ga.

(2) Ombudsmeni, njihovi zamjenici i sve osobe koje obavljaju ispitivanja prema točki (1) ovog članka, dužni su čuvati tajnost dobivenih informacija, te sa svim dokumentima i spisima postupati u skladu sa važećim propisima, osim u slučaju predviđenom u članu II. B. 8.

3. Izvješća ombudsmana

Članak 8.

(1) Svaki ombudsman podnosi godišnje izvješće Premijeru i zamjeniku Premijera, predsjednicima svih kantona i Konferenciji o europskoj sigurnosti i suradnji.

(2) Ombudsman može, u bilo koje vrijeme, podnijeti posebno izvješće mjerodavnom federalnom, kantonalnom, općinskom ili međunarodnom tijelu. Domaće ustanove dužne su odgovoriti u roku koji odredi ombudsman.

(3) U izvješća navedena u točkama (1) i (2) ovog članka ombudsman može uključiti bilo koji materijal opisan u članku II. B. 5. i poduzeti mjere za zaštitu informacija koje zahtijevaju tajnost.

4. Propisi ombudsmana

Članak 9.

Svaki ombudsman sastavlja ili ombudsmeni zajednički sastavljaju, propise koji određuju njihovu organizaciju i načine obavljanja dužnosti. Propisi se objavljuju u službenom glasilu Federacije. Parlament Federacije može zakonom promijeniti te propise.

III. PODJELA OVLASTI IZMEĐU FEDERALNE I KANTONALNE VLASTI

Članak 1.

U isključivoj su ovlasti Federacije:

- a) vođenje vanjskih poslova;
- b) organiziranje i vođenje odbrane Federacije i zaštita njezinih granica, uključujući i osnivanje zajedničkog zapovjedništva svih vojnih snaga u Federaciji, nadzor nad vojnom proizvodnjom i zaključivanje vojnih sporazuma;
- c) državljanstvo;
- d) utvrđivanje gospodarske politike, uključujući planiranje i obnovu, te politiku korištenja zemljišta na federalnoj razini;

- e) donošenje propisa o trgovini, uključujući carine, o međunarodnoj trgovini i financijama, trgovini unutar federacije, pravima vezanim uz industrijsko vlasništvo, o standardizaciji proizvoda, vrijednosnim papirima te o komunikacijama;
- f) donošenje propisa o financijama i finansijskim institucijama, uključujući uspostavu i nadzor nad valutom Federacije, stvaranje monetarne i fiskalne politike, te osnivanje središnje banke;
- g) suzbijanje međunarodnog i međukantonalnog kriminala, posebice terorizma, neovlaštene trgovine drogom i organiziranog kriminala, te saradnju sa Interpolom;
- h) dodjela elektronskih frekvencija za radio, televiziju, te u druge svrhe;
- i) utvrđivanje energetske politike, uključujući raspodjelu između kantona te osiguranje i održavanje potrebne infrastrukture; i
- j) financiranje djelatnosti federalne vlasti i djelatnosti pod pokroviteljstvom federalne vlasti, oporezivanjem, posudbom ili drugim sredstvima.

Članak 2.

Ovlasti su federalne vlasti i kantona slijedeće:

- a) jamčenje i provedba ljudskih prava;
- b) zdravstvo;
- c) ekološka politika;
- d) komunikacijska i prometna infrastruktura;
- e) socijalna politika;
- f) provedba zakona i drugih propisa o državljanstvu;
- g) useljavanje i azil;
- h) turizam; i
- i) iskorištavanje prirodnih bogatstava.

Članak 3.

(1) Prema potrebama, ovlasti iz članka III. 2. mogu se ispunjavati zajednički ili zasebno, ili od strane kantona koordinirano od federalne vlasti.

(2) U skladu s tim kantoni i federalna vlast međusobno se dogovaraju na trajnoj osnovi glede svojih ovlasti.

(3) U ispunjavanju svojih ovlasti, kada je riječ o zakonima i propisima koji su obavezujući na cijelom području Federacije, u skladu sa ovim ustavom i odlukama Parlamenta Federacije, federalna vlast djeluje poštujući ovlasti kantona, specifičnu situaciju u pojedinim kantonima i potrebu za fleksibilnost u provedbi. Federalna vlast ima pravo stvarati politiku i donositi zakone glede svake od ovih ovlasti.

(4) U ispunjavanju ovih ovlasti, u skladu s ovim ustavom i svojim kantonalnim ustavom, kantoni se obraćaju međukantonalnom vijeću za usklađivanje međukantonalnih pitanja i za dosljedno rješavanje pitanja što uključuju interese koji su izvan njihovih kantonalnih granica, te provode, dopunjavaju i u slučaju potrebe razrađuju ili predlažu odluke u zakonodavnim

tijelima. Kantoni imaju pravo stvarati politiku i u skladu s tim provoditi zakone glede svake od ovih ovlasti.

Članak 4.

Kantonima pripadaju sve ovlasti koje nisu izričito dodjeljene federalnoj vlasti. Posebice su mjerodavni za slijedeće:

- a) uspostava i nadziranje snaga policije koje nose jedinstvene federalne uniforme s kantonalnim oznakama,
- b) stvaranje naobrazbene politike, uključujući donošenje propisa o naobrazbi te osiguranje naobrazbe;
- c) stvaranje i provedba kulturne politike;
- d) stvaranje stambene politike, uključujući donošenje propisa o uređivanju i izgradnji stambenih objekata;
- e) stvaranje politike u svezi s reguliranjem i osiguravanjem javnih službi;
- f) donošenje propisa o korišćenju lokalnog zemljišta, uključujući zoniranje;
- g) donošenje propisa o lokalnim poslovnim i karitativnim djelatnostima i njihovo unapređivanje;
- h) donošenje propisa o lokalnim energetske postrojenjima i osiguranje njihove dostupnosti;
- i) stvaranje politike glede radio i TV postaja, njihove gradnje uključujući donošenje propisa o radio i TV postajama, te osiguranje njihovog rada;
- j) provedba socijalne politike i uspostava službi socijalne zaštite;
- k) stvaranje i provedba politike kantonalnog turizma, razvoj turističkih resursa;
- l) financiranje djelatnosti kantonalne vlasti ili njenih agencija oporezivanjem, posudbom ili drugim sredstvima.

IV. USTROJ FEDERALNE VLASTI

.....

V. KANTONALNE VLASTI

.....

VI. OPĆINSKA VLAST

.....

VII MEĐUNARODNI ODNOSI

.....

VIII AMANDMAN NA USTAV

.....

IX PRIHVAĆANJE I STUPANJE NA SNAGU USTAVA TE PRIJELAZNE MJERE

Članak 1.

(1) Ustavotvorna skupština sastavljena od zastupnika izbranih na izborima 1990. godine u Skupštinu Republike Bosne i Hercegovine s još uvijek važećim mandatom, prihvatit će i proglasiti Ustav Federacije.

(2) Za prihvaćanje Ustava potrebna je dvotrećinska većina u Ustavotvornoj skupštini uključujući konsenzus između većine poslanstva hrvatskog naroda, sastavljenog od svih zastupnika hrvatskog naroda i većine poslanstva bošnjačkog naroda, sastavljenog od svih zastupnika bošnjačkog naroda.

(3) Ovaj Ustav stupa na snagu u ponoć onog dana kad ga prihvati Ustavotvorna skupština.

Članak 2.

(1) Ustavotvorna skupština:

a) prihvaća Ustav Federacije u skladu sa člankom IX. 1.;

b) bira Predsjednika Federacije u prijelaznom razdoblju, Dopredsjednika Federacije u prijelaznom razdoblju i Vladu Federacije u prijelaznom razdoblju, kako je utvrđeno prema odredbama članka IX. 3. (3); te

c) usvaja izborni zakon za prijelazno razdoblje, u skladu sa člankom IX. 3. (4) i člankom IX. 4. (1).

(2) Svi zakoni koje usvoji Ustavotvorna skupština ostaju na snazi tek do isteka pet mjeseci nakon što je prvi put sazvan Parlament Federacije, osim ako ih Parlament ne potvrdi.

Članak 3.

(1) Do prvog saziva Zastupničkog doma, njegove funkcije prema ovom ustavu obavlja Ustavotvorna skupština iz članka IX 1. (1).

(2) Do prvog saziva Doma naroda, njegove funkcije po ovom ustavu obavljat će Ustavotvorna skupština. Kod odlučivanja za koje je izričito potrebno zasebno glasovanje bošnjačkih i hrvatskih izaslanika u Domu naroda, glasovanja poslanstva Bošnjaka i Hrvata u Ustavotvornoj skupštini ispunit će taj zahtjev.

(3) Čim ovaj ustav stupi na snagu, Ustavotvorna skupština bira Predsjednika Federacije i Dopredsjednika Federacije u prijelaznom razdoblju, primjenjujući na odgovarajući način odredbe članka IV. B. 2. Zajedno s točkama (1) i (2). Ti dužnosnici u prijelaznom razdoblju, primjenjujući odredbe članka IV. B. 5. zajedno s točkom (1), kao i suce sudova Federacije u prijelaznom razdoblju, potom imenuju Vladu Federacije u prijelaznom razdoblju, primjenjujući odredbe članka IV. C. 6. (b). Predsjednik Federacije i Dopredsjednik Federacije u prijelaznom razdoblju te članovi Vlade Federacije u prijelaznom razdoblju obavljaju funkcije odgovarajućih stalnih dužnosnika po ovom ustavu sve dok se ne zamijene dužnosnicima biranim ili imenovanim u skladu s člankom IX. 4.(2).

(4) U roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog ustava ustanovljuju se kantonalna zakonodavna tijela u prijelaznom razdoblju koja se sastoje od pet odbornika u svakoj

općinskoj skupštini koje između sebe biraju odbornici svake takve skupštine izabrani na izborima 1990. godine, s još uvijek važećim mandatom. Ta zakonodavna tijela u prijelaznom razdoblju u roku od 10 dana biraju sva druga tijela u prijelaznom razdoblju u skladu s ovim ustavom.

(5) Čim ovaj ustav stupi na snagu, odbornici u svakoj općinskoj skupštini izabrani 1990. godine, s još uvijek važećim mandatom, u najkraćem mogućem roku biraju tijela u prijelaznom razdoblju u skladu s ovim ustavom.

Članak 4.

(1) Izbori za Zastupnički dom i Dom naroda održavaju se u roku od šest mjeseci nakon stupanja na snagu ovog ustava, a za kantonalna zakonodavna tijela i općinska vijeća u roku od pet mjeseci nakon stupanja na snagu ovog ustava. Tim izborima ravna zakon koji treba usvojiti Ustavotvorna skupština većinom glasova, uključujući većinu glasova bošnjačkih zastupnika i većinu glasova hrvatskih zastupnika, a nadziru ih Ujedinjeni narodi i Konferencija o europskoj sigurnosti i suradnji.

(2) U roku od dva tjedna nakon što se po prvi put sazove svaki od domova Parlamenta Federacije, domovi biraju Predsjednika i Dopredsjednika Federacije. U roku od dva tjedna nakon toga izbora, Predsjednik Federacije, u saglasju s Dopredsjednikom Federacije, imenuje Vladu Federacije, a Zastupnički dom po hitnom postupku razmatra imenovanja Vlade.

(3) Na javne dužnosti u Federaciji ne biraju se osobe osuđene za ratne zločine ili one protiv kojih je pokrenut sudski postupak zbog ratnih zločina.

Članak 5.

(1) Svi zakoni, drugi propisi i pravosudni poslovnici na snazi u Federaciji na dan stupanja na snagu ovog ustava ostaju na snazi u mjeri u kojoj se ne kose s ovim ustavom, ukoliko mjerodavno tijelo vlasti ne odredi drukčije.

(2) Svi međunarodni ugovori i sporazumi na snazi u Federaciji na dan stupanja na snagu ovog ustava ostaju na snazi ukoliko ih ne opozove Predsjednik Federacije prema članku VII. 4. (2).

Članak 6.

Sve osobe na nekoj državnoj funkciji u Federaciji na dan stupanja na snagu ovog ustava zadržavaju tu funkciju dok ne budu razrješene u skladu s odgovarajućim zakonom, ili pak dok se ta funkcija ne ukine.

Članak 7.

Objavljeni će se rezultati popisa pučanstva iz 1991. godine na odgovarajući način koristiti za sva izračunavanja koja zahtijevaju demografske podatke.

Članak 8.

Svi aktualni postupci pred sudovima ili upravnim tijelima što djeluju na području Federacije na dan stupanja na snagu ovog ustava nastavljaju se ili ih se prenosi na druge sudove ili tijela koja se imaju ustanoviti prema ovom ustavu a u skladu sa zakonodavstvom koje određuje ovlasti tih sudova i tijela.

Članak 9.

Slijedeće odredbe u svezi s određenim prijelaznim međunarodnim aranžmanima primjenjuju se na razdoblja navedena kako slijedi:

- a) Dok Federacija ne usvoji propise predviđene člankom IV. C. 3, sudovi u Federaciji mogu primjenjivati propise koji se ne kose s ovim ustavom.
- b) Tijekom prijelaznog razdoblja predsjednik Vrhovnog suda može sklapati aranžmane s odgovarajućim međunarodnim tijelima radi obavljanja funkcija koje se ovime dodjeljuju sudskoj policiji.
- c) Tijekom prvih pet godina nakon stupanja Ustava na snagu trojicu sudaca Ustavnog suda, iz redova stranaca i koji nisu državljani nijedne susjedne države, imenovat će predsjednik Međunarodnog suda pravde nakon konzultacija s Predsjednikom i Dopredsjednikom Federacije;
- d)
  - (I) Sud za ljudska prava djelovat će u okviru mehanizma kojeg je ustanovilo Vijeće Evrope Rezolucijom 93 (6) svojega Ministarskog odbora, s tim da se ta rezolucija može mijenjati sve dok bude primjenjivana na Federaciju.
  - (II) Sud za ljudska prava u početku se treba sastojati od sedam sudaca, od kojih će trojica biti imenovana i obnašati dužnosti u skladu s odredbama članka IV. C. 6. Ministarski odbor Vijeća Evrope imenuje četvoricu sudaca u skladu sa Rezolucijom 93 (6). Ti suci će biti stranci koji nisu državljani nijedne susjedne države;
  - (III) Ukoliko Sud za ljudska prava zaključi da mu je za rad potrebno sudjelovanje više sudaca kako bi se izbjeglo nepotrebno zavlacenje predmeta, Predsjednik Federacije dogovara s Vijećem Evrope imenovanje dodatnih sudaca, u skladu s omjerom domaćih i inozemnih sudaca navedenim u članku IX. 9. d) (II).
- e) Tijekom razdoblja ne manjeg od tri godine i u slučaju dok Parlament Federacije ne donese zakon u svezi s imenovanjem obdusmana, njih imenuje i razrješava Konferencija o europskoj sigurnosti i suradnji nakon konzultacija s Predsjednikom i Dopredsjednikom Federacije.

Članak 10.

Ovaj ustav primjenjuje se u distriktu Sarajevo i općini grada Mostara dok su pod međunarodnom upravom, ako drukčije ne odluči međunarodni upravitelj koji ne smije odstupati od poglavlja II. o ljudskim pravima i temeljnim slobodama. Predsjednik Federacije tijekom razdoblja međunarodne uprave konzultira se s međunarodnim upraviteljima glede olakšavanja pune primjene ovog ustava u tim općinama čim se to razdoblje okonča.

Članak 11.

- (1) Skupština Republike Bosne i Hercegovine, izabrana 1990. godine nastavlja raditi s odgovornostima navedenim u Ustavu Republike Bosne i Hercegovine, dok se ne postigne i provede konačni mirovni sporazum glede Bosne i Hercegovine.
- (2) Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine i Vlada Republike Bosne i Hercegovine zadržavaju svoje ovlasti u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine dok konačni mirovni sporazum ne postigne i provede, s tim da ovlasti ne smiju utjecati na bilo kakve ovlasti državnih tijela uspostavljenih ovim ustavom.

(3) Dok se ne izaberu federacijski, kantonalni i općinski dužnosnici u prijelaznom razdoblju u skladu sa člankom IX. 3. sadašnji administrativni aranžmani ostat će na snazi u okviru Federacije, osim u općini grada Mostara, kojom će upravljati upravitelj Europske unije kroz dvije godine.

DODATAK USTAVU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

INSTRUMENTI ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA KOJI IMAJU PRAVNU SNAGU USTAVNIH ODREDBA

1. Konvencija o spriječavanju i kažnjavanju zločina genocida, 1948.
2. Opća deklaracija o ljudskim pravima, 1948.
3. Ženevske konvencije I-IV. o zaštiti žrtava rata, 1949. i Ženevski dopunski protokoli I-II. 1977.
4. Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950., te Protokol uz nju.
5. Konvencija u svezi s pravnim statusom izbjeglica, 1951. te dopunski protokoli iz 1966.
6. Konvencija o nacionalnosti udanih žena, 1957.
7. Konvencija o smanjenju broja osoba bez državljanstva iz 1961.
8. Europska socijalna povelja iz 1961. i Protokol 1 u dodatku.
9. Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije iz 1965.
10. Međunarodni ugovor o građanskim i političkim pravima iz 1966. i dodatni Općionalni protokoli iz 1989.
11. Međunarodni ugovor o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, 1966.
12. Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, 1979.
13. Deklaracija Ujedinjenih naroda o ukidanju svih oblika netolerancije i diskriminacije temeljene na vjeri ili uvjerenju iz 1981.
14. Konvencija protiv mučenja i drugog okrutnog, nehumanog ili ponizavajućeg postupanja ili kažnjavanja iz 1984.
15. Europska konvencija o spriječavanju mučenja i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja iz 1987.
16. Konvencija o pravima djeteta iz 1989.
17. Konvencija o pravima radnika na privremenom radu u inozemstvu i članova njihovih obitelji iz 1990.
18. Dokument sastanka u Kopenhagenu Konferencije o ljudskoj dimenziji KESS-a, Dio IV iz 1990.
19. Preporuke parlamentarne skupštine Vijeća Europe o pravima manjina, točke 10.13 iz 1990.

20. Deklaracija Ujedinjenih naroda o pravima osoba koje su pripadnici nacionalnim ili etničkim, vjerskim ili jezičnim manjinama iz 1990.
21. Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima iz 1992.

VI Dio

**Od Washingonskih
do Daytonskih sporazuma**

**185. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo predsjedniku
Predsjedništva R BiH Aliji Izetbegoviću (Zagreb, 11. 4. 1994.)***

Istodobno osloboditi sve zatočeničke

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman poslao je pismo predsjedniku Predsjedništva Republike BiH u vezi s štrajkom glađu bošnjačko-muslimanskih zatočenika u mostarskom zatvoru "Helidromu, njihovim puštanjem na slobodu kao i istovremenim puštanjem na slobodu zatočenih Hrvata i pripadnika HVO-a iz zeničkih i travničkih zatvora.

"S velikim sam iznenađenjem saznao vijest da 225 bošnjačko-muslimanskih zatočenika štrajka glađu u mostarskom zatvoru "Helidrom" zbog otezanja s dogovorom hrvatske i bošnjačko-muslimanske strane o njihovom puštanju na slobodu uz istovremeno puštanje na slobodu zatočenih Hrvata i pripadnika HVO iz zeničkih i travničkih zatvora. Za ove potonje, kojih navodno ima 99, nema suglasnosti sa strane Vaših vlasti, zbog toga što im je suđeno za sudjelovanja u neprijateljskoj vojsci, tj. HVO i zbog neodazivanja pozivu za mobilizaciju.

Smatram da je takvo postupanje, i jedne i druge strane, suprotno duhu sporazuma potpisanih u Washingtonu, a izričito je u neskladu s toč. 3. Zajedničke izjave iz Ženeve od 10. veljače 1994. godine koju su potpisali predsjednik Vlade Republike Bosne i Hercegovine dr. Haris Silajdžić i potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske dr. Mate Granić, a supotpisao general Ante Roso.

Zbog toga sam odmah dao uputu potpredsjedniku Vlade i ministru vanjskih poslova dr. Graniću da to pitanje hitno raspravi s predsjednikom Vlade dr. Silajdžićem, a Vas ovime molim da učinite sve da zatočenički s jedne i druge strane budu istovremeno pušteni na slobodu, i to prije mog posjeta Republici Bosni i Hercegovini. To bi trebalo učiniti bez obzira da li su među zatočenicima i osobe pod istragom ili već osuđene pri čemu za njih predlažemo i aboliciju i amnestiju, uz obvezu obje strane da po uspostavi mira i novog federalnog poretka provedu primjerene postupke sukladno zajednički donešenim zakonima i međunarodnim konvencijama.

Gospodine Predsjedniče, pozivam Vas, da zajedno učinimo sve što je potrebno da se ta situacija koja samo može štetiti našim naporima za provedbu dogovora u Washingtonu, što prije otkloni. Neka to bude vidan i konkretan prilog uspostavljanju međusobnog povjerenja na svim područjima zajedničkog života", kaže se na kraju pisma predsjednika Tuđmana.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 13. 4. 1994..

**186. Predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović:
Pismo predsjedniku RH dr. Franji Tuđmanu (Sarajevo, 13. 4.
1994.)***

"Poštovani gospodine Predsjedniče,

Potpuno se slažem i podupirem Vaš stav da se iz mostarskih logora hitno puste svi zatočeni Bošnjaci, a iz zeničkog i travničkog vojnog zatvora svi vojnici HVO-a. U tom smislu već smo bili pripremili potrebne odluke i naredbe. Ta bi razmjena već bila provedena da nije prisutano, nama nerazumljivo, stajalište komisije HVO-a za razmjenu zarobljenika. Naime, ta komisija inzistira da se u razmjenu uključe i četiri osobe za koje je utvrđeno da su učinile zločin nad civilnim stanovništvom. Nijedna država na svijetu ne može abolirati tu vrstu zločina, ma kojem narodu pripadali izvršitelji. Vi sigurno znate da je u Sarajevu prošle godine grupa naših vojnika osuđena na dugogodišnje kazne zatvora zbog ubojstva dvoje Hrvata, te da upravo traje proces osobama osumnjačenim za ubojstvo fratara u fojničkom samostanu. Nekažnjavanje takvih zločina poljulalo bi temelje prava i sigurnosti koje je naša država, usprkos svemu, uspjela do sada sačuvati.

Iz Vašeg pisma zaključujem da Vi niste bili upoznati s tim činjenicama, pa Vas molim da se lično zauzmete kako bi se prekinula patnja 340 ljudi koji su u zatvorima u Mostaru, Zenici i Travniku, i kako se njihova sudbina ne bi vezala za sudbinu četvorice optuženih za ratne zločine.

Poštovani gospodine Predsjedniče, uvjeravam Vas da je narodu i Vladi Republike BiH veoma stalo do uklanjanja svih nesporazuma između Hrvata i Bošnjaka. Protekla dva mjeseca mira jasno su potvrdila mogućnost da ta dva naroda pristupe izgradnji zajedničke države i obnovi života kakav su baštinili pet stoljeća, sve do nedavnih, potpuno nepotrebnih, i za obje strane štetnih sukoba.

U tom duhu očekujemo Vaš posjet Bosni i Hercegovini, uvjereni da će on dati snažan poticaj obnovi povjerenja između naših naroda i zemalja", kaže se u Izetbegovićevu odgovoru.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 14. 4. 1994. Predsjednik Predsjedništva Republike BiH Alija Izetbegović odgovorio je danas na pismo predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana od 11. travnja.

**187. Predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović:
Pismo predsjedniku RH dr. Franji Tuđmanu (Sarajevo, 30. 4.
1994.)***

"Poštovani gospodine Predsjedniče,

Prije više od mjesec dana zajednički smo potpisali Washingtonski sporazum, koji je otvorio novu perspektivu odnosa bošnjačkog i hrvatskog naroda, kao i Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Uskoro po usvajanju ovog političkog dokumenta, prestali su međusobni sukobi, a u izvjesnoj mjeri su otvorene i ceste za prolaz humanitarnih konvoja.

Međutim, provedba drugih važnih odredaba ovog Sporazuma, kao i mogućnosti koje on pruža, očigledno kasne.

Ovim pismom želim da potvrdim naš interes za brzu i cjelovitu implementaciju Washingtonskog sporazuma. Uvjeren da dijelite isti interes, molim Vas da upotrijebite Vaš nesumnjivi uticaj za hitno i efikasno sprovođenje u život ovog dokumenta.

Smatram da bez odlaganja treba da se sastanu delegacije Bošnjaka i Hrvata, sa zadatkom da predlože rješenja za sva preostala otvorena pitanja, uključujući mapu kantona, kadrovska pitanja buduće Vlade i Predsjedništva, formiranje zajedničke vojne komande i dr.

U prioritete, također spada i donošenje programa vraćanja izbjeglica na njihova ognjišta i otvaranje svih komunikacija.

Delegacije su se do sada dva puta sastajale, ali važnost i obim posla zahtijevaju ne nekoliko sati, nego nekoliko dana rada. Nakon što se usaglase prijedlozi i stavovi, trebalo bi bez odlaganja sazvati Skupštinu, koja bi ratificirala dogovoreno.

Vjerujem da možemo računati na Vašu suradnju u suzbijanju protivnika Washingtonskog sporazuma. Takvih, na žalost, još uvijek ima, pa, uprkos volji političkih vrhova, na terenu ne prezaju ni od barbarskih postupaka, da bi potkopali započeti proces normalizacije i situaciju vratili u stanje konflikta.

Gospodine Predsjedniče, uvjeren sam također da bi Vaš skori dolazak u najavljenju posjetu Bosni i Hercegovini doprinio ostvarivanju ciljeva, iz ovog pisma.

Molim Vas da primite izraze mog poštovanja".

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA5010090:1, 1. 5. 1994.: Ambasada Republike Bosne i Hercegovine u Zagrebu dostavila je Hini tekst pisma što ga je Predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović uputio Predsjedniku Republike Hrvatske dr. Franji Tuđmanu.

**188. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman: Pismo predsjedniku
Predsjedništva R BiH Aliji Izetbegoviću (Zagreb, 2. 5. 1994.)***

Što prije oživotvoriti sporazum

"Primio sam Vaše pismo u kojem potvrđujete interes za brzu i cjelovitu provedbu Washingtonskog sporazuma.

Držim da je već sada moguće ustvrditi da je nakon potpisivanja ovog Sporazuma došlo u biti do pozitivnog razvitka bošnjačko-hrvatskih odnosa, te da u cjelini možemo biti zadovoljni postignutim početnim rezultatima. Međutim, suglasan sam s Vama da treba učiniti sve kako bi se sporazum čim prije do kraja oživotvorio, te da se u svim prilikama na jednoj i na drugoj strani onemoguće oni koji ometaju taj pozitivni proces.

Čvrsto vjerujem, da sva pitanja koja spominjete, moguće je i potrebno riješiti na obostrano zadovoljstvo, te ponovno ističem da možete u potpunosti računati da ću koristiti sav svoj utjecaj da se sporazumi potpisani u Washingtonu što brže u potpunosti oživotvore.

Vjerujem da će moj skori posjet Sarajevu, na koji sam spreman čim to tehnički i prometno bude moguće, doprinijeti bržem rješavanju svih otvorenih pitanja i daljem razvitku međusobnog razumijevanja i suradnje između hrvatskog i bošnjačko-muslimanskog naroda, te između Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske.

Izvolite primiti, gospodine Predsjedniče, izraze mog osobitog štovanja, " kaže se na kraju pisma Predsjednika RH dr. Franje Tuđmana predsjedniku Predsjedništva BiH Aliji Izetbegoviću.

---

* IZVOR: *Večernji list*, 3. 5. 1994. Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman odgovorio je na pismo predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića.

189. Bečki sporazumi: Kriteriji za određivanje teritorija Federacije BiH, Načela konstituiranja kantona, Sporazum o raspodjeli najviših dužnosti (Beč, 8.-11. 5. 1994.) *

Kriteriji za određivanje teritorija Federacije BiH .

Teritorij Federacije utvrđuje se na osnovu sljedećih kriterija: .

1. Teritorij Federacije, prema članku 1. poglavlja I Ustava Federacije BiH, čine područja s većinskim bošnjačkim i hrvatskim stanovništvom.
2. Ova područja čine općine u kojima su, prema objavljenim podacima o popisu stanovništva 1991. g. većinu stanovništva činili Bošnjaci i Hrvati.
3. Granice područja iz točke 2. u rubnim općinama korigiraju se isključivanjem područja naseljenih mjesta s većinskim srpskim stanovništvom, odnosno uključivanjem područja naseljenih mjesta s većinskim bošnjačkim i hrvatskim stanovništvom iz susjednih općina.
4. Temeljni interes određivanja područja Federacije je da se u njega obvezno uključe područja s većinskim bošnjačkim i hrvatskim stanovništvom u Istočnoj Bosni - uz rijeku Drinu - u Bosanskoj Posavini i u Zapadnoj Bosni.

NAPOMENA:

- a) Kao poseban tehnički projekt pripremit će se prijedlog mogućih koridora kao moguća osnovica za nastavak mirovnih pregovora.
- b) Mjesta s većinskim bošnjačkim i hrvatskim stanovništvom izvan područja Federacije bit će predmet nastavka mirovnih pregovora.
- c) Podrazumijeva se da će se, uz pomoć i odgovornost međunarodne zajednice, izbjeglice, prognanici i raseljena lica vratiti u mjesta svog stanovanja na cijelom teritoriju Republike BiH. To je neodvojivi dio ukupnog mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu.

Sastavni dio ovih kriterija je zemljovid Federacije.

Krešimir Zubak

Haris Silajdžić

U američkom veleposlanstvu u Beču, 8. svibnja 1994.

Načela konstituiranja kantona .

1. Kantoni su oblik teritorijalne organizacije države BiH.
2. Kantoni su federalne jedinice i oblik decentralizacije države.

---

* IZVOR: *Slobodna Dalmacija*, 15. 05. 1994.

3. Kantoni će se imenovati isključivo po gradovima-sjedištima kantonalnih vlada ili po regionalno-zemljopisnim karakteristikama.
4. Kantoni su zajednički životni prostor konstitutivnih naroda i građana koji tu žive.
5. Kantoni se teritorijalno organiziraju na etničkom, ekonomsko-funkcionalnom, prirodno-geografskom i komunikacijskom načelu.
6. Područja kantona čine općine u kojima su, prema objavljenim podacima o popisu stanovništva u 1991. godine, većinu stanovništva činili Bošnjaci i Hrvati.
7. Granice rubnih općina mogu se korigirati isključivanjem, odnosno uključivanjem, područja naseljenih mjesta s većinskim bošnjačkim, odnosno hrvatskim, stanovništvom u odgovarajući kanton.
8. Općine čije većinsko stanovništvo nije stanovništvo koje čini većinu u kantonu kao cjelini imat će poseban status u skladu s Ustavom Federacije.
9. Granice između kantona ne mogu se mijenjati bez donošenja odluke u Parlamentu Federacije po kriterijima donošenja odluka od vitalnog interesa za jedan narod.
10. Za precizno određivanje i označavanje granica na temelju gornjih načela ustanovit će se Zajednička parlamentarna (mješovita) komisija bošnjačkog i hrvatskog naroda, koja će svoje odluke donositi konsenzusom.
11. Na granicama između kantona ne postoji granična kontrola.

NAPOMENA:

Posebним sporazumom - aneksom ovog dokumenta regulirat će se pitanje područja koja dosad nisu bila organizirana u općine, a postoje razlozi za konstituiranje općine radi ostvarivanja prava iz Gl. V, čl. 2.2 Ustava Federacije.

U Beču, 8. svibnja 1994.

Krešimir Zubak

Haris Silajdžić

**Sporazum o raspodjeli najviših dužnosti u Federaciji BiH
(Beč, 11. 5. 1994.)**

U skladu s odlukama Ustavotvorne skupštine Federacije Bosne i Hercegovine, ovlašteni predstavnici, na sastanku održanom u Beču od 7. do 11. 05. 1994, zaključili su slijedeći

SPORAZUM

I. Ustavotvornoj skupštini BiH bit će predloženo da prvi predsjednik Federacije u prijelaznom razdoblju od 6 mjeseci bude kandidat iz reda hrvatskog naroda, a dopredsjednik Federacije u istom razdoblju iz reda bošnjačkog naroda.

Istekom razdoblja od 6 mjeseci, dužnost predsjednika obavljat će predstavnik iz reda bošnjačkog naroda, a dužnost dopredsjednika predstavnik iz reda hrvatskog naroda.

Prvi predsjednik Federacije nakon isteka prijelaznog perioda birat će se iz reda bošnjačkog naroda.

II. Pri rekonstrukciji Vlade osigurat će se da dužnost premijera obavlja predstavnik iz reda bošnjačkog naroda, a dužnost zamjenika premijera predstavnik iz reda hrvatskog naroda. Zamjenik premijera Vlade bit će na čelu Ministarstva obrane.

Predložit će se Zakon o Vladi Federacije BiH tako da Vlada Federacije sačinjavaju predsjednik, dopredsjednik, 11 resornih ministara i 4 ministra bez portfelja.

Ministri iz reda bošnjačkog naroda bit će na čelu slijedećih ministarstava: - Ministarstva unutarnjih poslova; - Ministarstva vanjskih poslova; - Ministarstva prometa i komunikacija; - Ministarstva energetike i industrije; - Ministarstva prostornog uređenja, resursa i okoliša; - Ministarstva izbjeglica i socijalne politike; - Ministarstva obrazovanja, znanosti i kulture. Ministri iz reda hrvatskog naroda bit će na čelu: - Ministarstva obrane (dopredsjednik Vlade); - Ministarstva financija; - Ministarstva pravde; - Ministarstva trgovine; - Ministarstva zdravlja.

Od 4 ministra bez portfelja, jedan će biti iz reda hrvatskog naroda.

III. Teritorij Federacije utvrđen je na temelju zajednički usvojenih kriterija koji su priloženi uz ovaj sporazum.

Sastavni dio ovog sporazuma čine mape s označenim teritorijem Federacije i označenim područjima kantona.

IV. U Federaciji BiH uspostaviti će se dva kantona s posebnim režimom, i to Srednjobosanski i Neretvanski kantoni (radni naziv kantona).

Sukladno prednjem, predlažu se izmjene u Ustavu Federacije, tako da ovi kantoni, analogno rješenjima u Federaciji, osiguravaju ravnopravnost konstitutivnih naroda Federacije BiH.

Usuglašeni tekst prijedloga izmjena Ustava Federacije BiH sastavni je dio ovog sporazuma.

Sve općine u kantonima s posebnim režimom imat će nadležnosti iz Članka V, 1,2(2) Ustava Federacije BiH, ako takav status zatraže. Predsjednici ova dva kantona ne mogu istovremeno biti iz istog konstitutivnog naroda.

V. Potpisnici sporazuma obvezuju se odmah pristupiti uspostavi općinskih tijela vlasti u skladu s Ustavom Federacije BiH.

Tamo gdje postoji opravdan interes, na temelju jedinstvenih kriterija utvrđenih u skladu s Ustavom, omogućit će se konstituiranje i izmjena granica općina (npr. Usora).

VI. Uspostavit će se paritetna komisija za traženje nestalih osoba.

VII. Potpisnici su suglasni da će Ustavotvornoj skupštini Federacije BiH predložiti da sukladno ovom sporazumu donese odgovarajuće akte iz svoje nadležnosti.

Potpisnici sporazuma izražavaju zahvalnost predstavnicima Vlade SAD i Ambasadi SAD u Beču na dobrim uslugama i pomoći u tijeku pripreme ovog sporazuma.

U Beču, 11. svibnja 1994.

Krešimir Zubak

dr. Haris Silajdžić

190. Kontaktna skupina: Za brzo i trajno rješenje sukoba u Bosni i Hercegovini (Ženeva, 13. 5. 1994.)*

Priopćenje sa ženevskog sastanka o BiH

Ministri vanjskih poslova SAD, Rusije i pet zemalja EU postigli su u petak u Ženevi dogovor o zajedničkoj strategiji za rješavanje sukoba u BiH. Ministri su objavili zajedničku izjavu koju donosimo u cijelosti, u prijevodu s engleskog jezika:

Ministri vanjskih poslova Grčke, Belgije i Njemačke te europski povjerenik Hans Van Den Broek, koji predstavlja Trojku Europske unije, te ministri vanjskih poslova Francuske, Ruske Federacije, Velike Britanije i Sjedinjenih Država sastali su se 13. svibnja u Ženevi. Zajedno sa supredsjedateljima Upravnog odbora Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, oni su razmotrili ozbiljnu situaciju u Bosni i Hercegovini i njihove zajedničke napore da privedu kraju sukob i postignu političko rješenje.

Ministri naglašavaju svoju odlučnost i jedinstvo u namjeri da djeluju na postizanju brzog i trajnog rješenja bosanskog sukoba. Oni ponavljaju da se sukob u Bosni i Hercegovini ne može riješiti vojnim sredstvima i da mora biti riješen putem pregovora. Samo mirno rješenje imat će potporu međunarodne zajednice i dati narodima Bosne i Hercegovine izgled za budućnost. Ministri potvrđuju svoju potporu rješenju kojim bi se očuvala Bosna i Hercegovina kao jedinstvena Zajednica unutar međunarodno priznatih granica i osigurava ustavne odredbe kojima bi se uspostavile veze između bošnjačko-hrvatske i bosanskosrpske zajednice. Ministri se obvezuju učiniti sve što mogu kako bi potaknuli takvo rješenje.

Oni također naglašavaju spremnost njihovih zemalja da na odgovarajući način sudjeluju u provedbi dogovorenog rješenja i u davanju potpore obnovi ratom uništene Bosne i Hercegovine.

Ministri izražavaju veliku zabrinutost činjenicom da je zbog nedavnog napada bosanskih Srba na zaštićenu zonu Goražde proces pregovora zakočen. Oni upozoravaju sve strane na neprihvatljivost i opasnosti nastavka uporabe vojnih rješenja. S obzirom na to, oni podržavaju odlučnost međunarodne zajednice da poduzme potrebnu akciju za zaštitu sigurnosnih zona u Bosni i Hercegovini, uspostavljenih u skladu s rezolucijama 824 i 836 Vijeća sigurnosti. Oni zahtijevaju da se strane u potpunosti pridržavaju odredbi i uvjeta relevantnih rezolucija Vijeća sigurnosti, odluka koje su u svezi s tim donesene od usvajanja rezolucija, i svih sporazuma koje su strane zaključile. Oni izražavaju punu podršku striktnom provođenju tih rezolucija, odluka i sporazuma. Ministri zahtijevaju da sve strane dopuste neometanu dostavu humanitarne pomoći u skladu s postojećim sporazumima. Ministri inzistiraju na oslobađanju zatočenih pripadnika humanitarnih organizacija.

Ministri sa zabrinutošću bilježe nedavne vojne akcije vezane za Brčko i podupiru mjere koje je nedavno poduzeo UNPROFOR i koje trenutno poduzima Vijeće sigurnosti UN da bi se spriječile ofenzivne akcije u zaštićenim zonama a posebno u i oko Brčkog i da bi se smanjile napetosti u ostalim područjima BiH.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA5130219:1., 13.5.1994.

Ministri su se dogovorili o hitnim koracima usmjerenim ka skorom rješenju u BiH. Oni pozivaju strane na sklapanje sveobuhvatnog prekida neprijateljstava i na istovremeni nastavak, bez ikakvih preduvjeta, ozbiljnih napora za postizanje političkog rješenja.

Sporazum o prekidu neprijateljstava mora uključiti razdvajanje snaga, povlačenje teškog naoružanja i razmještanje pripadnika UNPROFOR-a između sukobljenih strana. Na temelju prijašnjih razgovora sa stranama, ministri vjeruju da bi sporazum trebao biti sklopljen na razdoblje od četiri mjeseca, uz mogućnost produžavanja. Ministri naglašavaju potrebu da UN i strane uspostave nužne mehanizme kako bi se osiguralo potpuno pridržavanje s ovim sporazumom. Da bi se u potpunosti obavio zadatak u zaštićenim zonama i osigurala podrška prekidu neprijateljstava UNPROFOR-u će trebati dodatna pojačanja.

Prijašnji pregovori uspostavili su koncept teritorijalnog kompromisa temeljenog na 51 posto za bošnjačko-hrvatski entitet i 49 posto za entitet bosanskih Srba. Ministri preporučuju stranama da postignu sporazum na toj osnovi.

Ministri primaju na znanje korake za uspostavljanje bošnjačko-hrvatske federacije. Oni vjeruju da konačni sporazum o federaciji mora toj federaciji omogućiti teritorij koji bi bio pogodan za život, realističan i razuman te konzistentan s gore opisanim konceptom.

Postojeće rezolucije Vijeća sigurnosti UN moraju se striktno provoditi i ministri se slažu da su neprihvatljivi bilo kakvi naponi koji bi olakšavanje sankcija učinili preduvjetom za nastavak pregovora. Dobra volja pri provedbi mirovnog sporazuma, koja uključuje i omogućavanje povlačenja u dogovorene teritorijalne okvire, vodit će ka postupnoj suspenziji sankcija koje su nametnuli Ujedinjeni narodi.

S ciljem postizanja skorog sporazuma unutar ovog okvira, ministri pozivaju strane da počnu stvarne pregovore pod pokroviteljstvom Kontaktne grupe unutar iduća dva tjedna. Kontaktnoj grupi je naloženo da odmah započne sve potrebne bitne pripreme usmjerene ka omogućavanju skorog sporazuma.

Ministri će pozorno pratiti tijek ovih pregovora i ponašanje strana na terenu. Oni su se složili da se ponovno sastanu kad to bude potrebno"

191. Predstavnici hrvatsko-bošnjačke federacije te predstavnik bosanskih Srba: Dokument o prekidu neprijateljstava u cijeloj Bosni i Hercegovini (Ženeva, 8. 6. 1994.)*

Tekst dokumenta što su ga u Ženevi potpisali Ejup Ganić, Mile Akmadžić i Nikola Koljević

Prenosimo neslužbeni prijevod s engleskog dokumenta što su ga u srijedu u Ženevi potpisali predstavnici hrvatsko-bošnjačke federacije Ejup Ganić i Mile Akmadžić te predstavnik bosanskih Srba Nikola Koljević, a kao svjedok Yasushi Akashi.

"1. Kao prvi korak prema globalnom prekidu neprijateljstava u cijeloj Bosni i Hercegovini, obje strane u sukobu suglasne su da neće pokretati nikakve ofenzivne vojne operacije ili druge provokativne radnje bilo koje vrste tijekom razdoblja od mjesec dana počev od 10. lipnja 1994. godine u 12 sati.

2. To je razdoblje vojne stabilizacije zatraženo kako bi se dalo vremena za razmišljanje koje bi vodilo obnavljanju pregovora o globalnom prekidu neprijateljstava u sljedećih nekoliko dana i pod pokroviteljstvom UNPROFOR-a. U međuvremenu bit će provedeno neodložno i potpuno oslobađanje svih zatočenih osoba, uključujući ratne zatočenike, te davanje svih dosad prikupljenih informacija o nestalim osobama, što je skorije moguće, a pod nadzorom i u skladu s planom akcije Međunarodnog odbora Crvenog križa.

3. UNPROFOR će nastaviti motriti i izvještavati o svim vojnim aktivnostima duž sadašnje crte sukoba.

4. Mi, potpisnici, suglasni smo s gore navedenim prijedlogom."

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 9. 6. 1994. -

192. Kontaktna skupina: Prijedlog o teritorijalno-političkom ustroju BiH (Ženeva, 4. 7. 1994.)*

Strane u BiH imat će dva tjedna da razmotre i odgovore na prijedlog o teritorijalno-političkom ustroju BiH

ŽENEVA, 5. srpnja (Hina) - Strane u BiH imat će dva tjedna da razmotre i odgovore na prijedlog o teritorijalno-političkom ustroju BiH koji su danas poslijepodne u Ženevi jednodušno podržali ministri vanjskih poslova Britanije, Francuske, Grčke, Njemačke, Rusije i SAD.

Nakon njihova trosatnog razgovora u zgradi ruskog veleposlanstva pri europskom sjedištu UN-a ministri su na konferenciji za novinare govorili o prijedlogu kontaktne skupine koji će sutra biti predočen predstavnicima bošnjačko-hrvatske federacije i Srbima iz BiH.

Domaćin sastanka ruski ministar vanjskih poslova Andrej Kozirev naglasio je da su bitni elementi plana očuvanje jedinstvene BiH u njenim međunarodno priznatim granicama, ustavna rješenja za zajednicu Bošnjaka, Hrvata i Srba u BiH kao i povratak izbjeglica i prognanika svojim domovima.

Douglas Hurd, Claus Kinkel i Alain Juppe (Alen Žipe) naglasili su da plan odražava jedinstvo ovih zemalja i to ne samo oko načela teritorijalne podjele 51:49 posto nego i o konkretnim razgraničenjima kao i o mjerama koje će se primjeniti ako strane prihvate ili odbace prijedlog.

"Strana koja odbije plan bit će suočena s odlučnim odgovorom međunarodne zajednice", kazao je Kinkel.

Američki državni tajnik Warren Christopher napomenuo je da su šestorica ministara posebno detaljno razgovarala što učiniti ako bosanski Srbi ne prihvate prijedlog Kontaktne skupine.

"Sankcije će biti pojačane", kazao je Kozirev a u krajnjem slučaju "predložiti će se Vijeću sigurnosti UN da ukine embargo na isporuke oružja za Vladu BiH". Objema stranama bit će jasno rečeno što ih čeka ako prihvate odnosno ne prihvate prijedlog.

Warren Christopher je napomenuo da predloženu teritorijalnu podjelu treba promatrati kao jedino razumno. Prihvate li obje strane prijedlog Kontaktne skupine federacija će dobiti punu pomoć međunarodne zajednice radi stvarne uspostave nadzora nad teritorijem koji joj pripada a srpska se strana može nadati postupnom ublažavanju sankcija, zaključili su ministri.

Klaus Kinkel je kao predsjedavajući Vijeća ministara EU napomenuo da sadašnji prijedlog podržavaju i Ujedinjeni narodi, Europska unija i obje velesile - Rusija i SAD.

"U BiH sada vlada polumir", ocijenio je Douglas Hurd. "Na stranama je da izaberu hoće li prihvatiti mir koji im se nudi ili će se strmoglaviti u sveopći rat".

Istu je ocjenu izrekao i Andrej Kozirev rekavši da je tijekom današnjeg sastanka "stvoren jedinstveni front protiv onih koje je rat lišio razuma".

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, HNA7050159:1, 5. 7. 1994.

Grčki ministar vanjskih poslova Karolos Papuljas upozorio je da propuštanje sadašnje prilike za uspostavu mira može dovesti do širenja rata na cijeli Balkan.

Predsjedavajući današnjeg ženevskog sastanka Andrej Kozirev zaključno je kazao kako su šestorica ministara vanjskih poslova i povjerenik EU za međunarodne odnose Hans van den Broek (fan den Bruk) razgovarali i o cjelini krize na području bivše Jugoslavije. Njihov je zaključak da potaknu što skorije međusobno priznanje država nastalih na tom prostoru a zauzeli su se i za neodložan nastavak pregovora o rješenju problema UNPA u Hrvatskoj.

Ministri vanjskih poslova šest zemalja trebali bi se, kako je najavljeno, ponovno sastati 20. srpnja u Ženevi kada će čuti i odgovore bosansko-hercegovačkih strana na svoj prijedlog.

193. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman i predsjednik Republike Turske Suleyman Demirel: Zajednička izjava (Zagreb, 16. 07. 1994.)*

Zajednička tursko-hrvatska izjava

"Na poziv Njegove Ekselencije Franje Tuđmana, predsjednika Republike Hrvatske, Njegova Ekselencija Suleyman Demirel, predsjednik Republike Turske, došao je u službeni posjet Hrvatskoj od 15. do 16. srpnja 1994. godine. U pratnji predsjednika Demirela bili su i Njegova Ekselencija Hikmet Cetin, ministar vanjskih poslova, i Njegova Ekselencija general Dogan Gures, načelnik glavnog stožera turske vojske.

Dva predsjednika su na čelu svojih delegacija razgovarali o pitanjima od međusobnog interesa i razmotrili napredak postignut u odnosima Turske i Hrvatske. Predsjednici su sa zadovoljstvom naznačili da su njihova stajališta glede raznih međunarodnih i regionalnih pitanja i dalje vrlo bliska te su odlučili da na tom međusobnom razumijevanju prodube međusobnu suradnju na svim područjima.

Predsjednici su izrazili svoje potpuno zadovoljstvo ritmom razvoja u bilateralnim odnosima i naglasili njihovo uvjerenje da potpisivanje Sporazuma o prijateljstvu i suradnji između dvije zemlje predstavlja još jedan važan korak prema uspostavi nužnog okvira za daljnji razvoj političkih, privrednih, trgovinskih, socijalnih i kulturnih odnosa i suradnje između Turske i Hrvatske.

Dva predsjednika smatraju da međusobna suradnja Turske i Hrvatske, utemeljena na velikoj ulozi i odgovornosti dviju zemalja pri donošenju mira i stabilnosti u regiji, predstavlja važan čimbenik za izgradnju novog poretka sigurnosti u jugoistočnoj Europi i području Balkana. Predsjednici su također naglasili da će sporazumi o privrednoj i trgovinskoj suradnji, kao i oni o financijskoj suradnji kroz kredit turske "Eximbanke", koji će biti zaključeni u skoroj budućnosti, doprinijeti naporima dviju strana na produbljivanju odnosa bilateralne suradnje i njihovoj raznolikosti.

Predsjednici su razmotrili pozitivna zbivanja koja su se u mirovnom procesu u BiH dogodila u svjetlu Washingtonskih i Bečkih sporazuma, a kojima se nastoji u potpunosti ostvariti postojanje bošnjačko-hrvatske Federacije, te su potvrdili svoju iskrenu potporu primjeni sporazuma o Federaciji na cjelokupnom teritoriju Federacije. Predsjednici su također izrazili svoju punu potporu trenutnom procesu priprema za uspostavu konfederalnih odnosa između bošnjačko-hrvatske Federacije i Republike Hrvatske kao ključnom doprinosu rješenju krize i budućem uravnoteženom regionalnom poretku stabilnosti i sigurnosti.

Dva predsjednika nadalje su ponovo izrazila svoje uvjerenje da Sporazum o federaciji predstavlja čvrst temelj i daje nužan okvir za pravedno i trajno rješenje za BiH, koje će osigurati jedinstvo, teritorijalni integritet i suverenitet BiH i očuvati njen multietnički, multikulturni i multireligijski identitet, utemeljen na strogom pridržavanju i poštivanju etničkih i ljudskih prava i jednakopravnosti svih ustavotvornih naroda u skladu s demokratskim načelima i idealima. Predsjednici su raspravljali i o nedavnim međunarodnim

---

* IZVOR: *Vjensik*, 17. 07. 1994.

inicijativama u mirovnom procesu i izrazili njihovo razumijevanje i potporu za najnovije napore Kontakt-grupe usmjerene na postizanje pravednog i trajnog mira u BiH i otvaranje puta za izgradnju stabilnosti u ovom dijelu Europe.

Predsjednici su ponovo potvrdili svoju veliku uvjerenost da sporazum o bošnjačko-hrvatskoj Federaciji daje okvir za trajno rješenje krize u BiH, uz pozitivne odraze na rješavanje ostalih otvorenih pitanja u regiji. Predsjednici su posebno pozvali na suradnju SRJ (Srbija i Crna Gora) kako bi se prihvatio prijedlog Kontakt-grupe i započela njegova primjena i proces izgradnje mira među zemljama regije radi stvaranja novog regionalnog poretka stabilnosti. Oni su nadalje izrazili svoje uvjerenje da će međusobno priznanje svih država u regiji u okviru međunarodno priznatih granica i također osiguranje sveobuhvatnog i konstruktivnog sudjelovanja Srba u mirovnom procesu otvoriti put normalizaciji stanja u regiji i rješavanju svih otvorenih pitanja mirnim putem i političkim sredstvima.

Dva predsjednika pozvala su, u skladu s tim, međunarodnu zajednicu na poduzimanje svih nužnih koraka za postizanje tog cilja, a posebno glede primjene mirovnog plana. Predsjednici su također razmotrili problem privremeno okupiranih područja u Hrvatskoj, naglašavajući hitnu potrebu reintegracije tih područja u ustavni i administrativni sustav Republike Hrvatske. Turska je glede toga izrazila svoju potporu hrvatskoj inicijativi uključivanje tog pitanja u dnevni red skorog zasjedanja Opće skupštine UN.

Predsjednici su potvrdili odlučnost i političku volju svojih zemalja za jačanjem bilateralne i trilateralne suradnje zajedno s BiH na svim mogućim područjima i za poduzimanje zajedničkih inicijativa radi razvoja konkretnih projekata za obnovu i infrastrukturu, privredni i socijalni oporavak BiH. Predsjednik Demirel ponovo je potvrdio odluku Turske da obnovi mostarski most i izrazio svoju zahvalnost za suradnju koju je Hrvatska obećala u tom projektu. Predsjednik Hrvatske pozdravio je nedavno raspoređivanje turskih mirovnih snaga u okviru UNPROFOR-a u BiH i izrazio svoju zahvalnost za uravnotežen i učinkovit doprinos Turske mirovnom procesu u BiH i na području bivše Jugoslavije.

Njegova Ekselencija predsjednik Demirel pozvao je Njegovu Ekselenciju predsjednika Tuđmana u službeni posjet Turskoj. Njegova Ekselencija predsjednik Tuđman prihvatio je poziv i datum posjeta bit će utvrđen diplomatskim putem".

194. Trilateralna brijunska deklaracija predsjednika Republike Hrvatske, Republike Turske i Republike Bosne i Hercegovine (Brijuni, 17. 7. 1994.)*

Trilateralna brijunska deklaracija

"Na poziv Njegove Ekselencije Franje Tuđmana, predsjednika Republike Hrvatske, Njegova Ekselencija Suleyman Demirel, predsjednik Republike Turske i Njegova Ekselencija Alija Izetbegović, predsjednik Republike Bosne i Hercegovine održali su konzultacije u kojima je sudjelovao i predsjednik Federacije BiH Krešimir Zubak, na Brijunima, 17. srpnja 1994. godine.

Predsjednici su procijenili i utvrdili teško stanje u regiji, koja se nalazi na ključnom raskrižju, te da takvo stanje ima ozbiljni učinak na regionalni i globalni mir i stabilnost. Sa zahvalnošću su zabilježili da međunarodna zajednica postiže potreban konsenzus i odlučnost u pronalaženju trajnog političkog rješenja za krizu u regiji, osobito u Bosni i Hercegovini, kako to pokazuju najnovije međunarodne inicijative.

Predsjednici su potpuno uvjereni da se sva potpora mora proširiti na prihvaćanje i potpunu provedbu plana Kontaktne skupine kojega je cilj postići trajan mir u Bosni i Hercegovini te osigurati teritorijalni integritet i suverenitet Bosne i Hercegovine. Oni pozivaju srpsku stranu da privhati plan bezuvjetno i nedvosmisleno. Oni traže od Kontaktne skupine da preuzme potpunu odgovornosti za njihovu inicijativu glede prihvaćanja i djelotvorne provedbe. U slučaju da Srbi odbace plan Kontaktna skupina i međunarodna zajednica trebali bi zaprijetiti i poduzeti sve potrebne mjere kako bi spriječili ponovno izbijanje agresije i osigurala sva sredstva samoobrane za napadnutu stranu.

Predsjednici drže da zajednička suradnja Hrvatske, Turske i Bosne i Hercegovine predstavlja najveći doprinos mirovnom procesu i izgradnji stabilnosti i suradnje u regiji. Oni su također istakli da su njihove trilateralne političke i druge konzultacije, osobito na ministarskoj razini, od najvećeg značaja za taj cilj, te su dogovorili nastavak bliske suradnje.

Predsjednici su ponovo izrazili potporu pozitivnom razvoju događaja nakon Washingtonskih i Bečkih sporazuma kako bi Federacija Bosne i Hercegovine stvarno zaživjela te su dali najveću potporu brzom, potpunoj i cjelovitoj provedbi sporazuma o federaciji. Osobito su naglasili potrebu poduzimanja nužnih mjera za omogućavanje sigurnog i organiziranog povratka izbjeglica iz Bosne i Hercegovine njihovim domovima.

Predsjednici Tuđman i Demirel dogovorili su da će Hrvatska i Turska nastaviti s dobrim uslugama i pružanjem pomoći pri realizaciji Washingtonskih sporazuma o Federaciji Bosne i Hercegovine diplomatskim putevima i putem vlada dviju zemalja.

Predsjednici su također izrazili potpunu potporu postojećem procesu priprema za uspostavu konfederalnih odnosa između Federacije BiH i Republike Hrvatske kao doprinos za rješenje krize i za uspostavu buduće regionalne stabilnosti i sigurnosti.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 18. 7. 1994.

Predsjednici su nadalje izrazili uvjerenje da će međusobno priznavanje država u regiji u njihovim međunarodno priznatim granica i osiguranje konstruktivnog sudjelovanja Srba u BiH i u Hrvatskoj u mirovnom procesu, utrti put za normalizaciju stanja u regiji. Predsjednici su stoga pozvali međunarodnu zajednicu da poduzme potrebne korake u tom cilju.

Predsjednici su potvrdili odlučnost i političku volju svojih zemalja za jačanjem trilaterne suradnje između Hrvatske, Turske i Bosne i Hercegovine na različitim područjima, te osobito u poduzimanju zajedničkih inicijativa za razvoj konkretnih projekata za ponovnu izgradnju i obnovu infrastrukture, gospodarstva i socijalnih službi Bosne i Hercegovine, te u tom cilju da nastave zajedničke aktivnosti na međunarodnom planu. Oni su pozvali međunarodnu zajednicu da svoju velikodušnu pomoć i financijski doprinos proširi na obnovu Bosne i Hercegovine i Hrvatske.

Predsjednici su pozdravili nedavno raspoređivanje turskih mirovnih snaga u sastavu UNPROFOR-a u Bosni i Hercegovini te izrazili zahvalnost za uravnotežen i učinkovit doprinos Turske mirovnom procesu u Bosni i Hercegovini.

Predsjednici su nadalje izrazili čvrsto uvjerenje da će posjet Njegove Ekselencije predsjednika Suleymana Demirela, te susret s predsjednicima na Brijunima učvrstiti veze prijateljstva i trilateralne suradnje između Hrvatske, Turske i Bosne i Hercegovine, te stvoriti model za buduću suradnju u regiji".

**195.   *Kontaktna skupina: Prijedlog elemenata za ustav Unije
Bosne i Hercegovine (19. 7. 1994.)****

Radni dokument: Elementi za ustav Unije Bosne i Hercegovine

1.   Unija Bosna i Hercegovina biti će sastavljena od bošnjačko- hrvatskog entiteta i bosansko srpskog Entiteta ("Entiteta") da predstavlja Bošnjake, Srbe, Hrvate kao i druge narode.
2.   Unija će naslijediti međunarodo pravni položaj Republike Bosne i Hercegovine i imat će funkcije i ovlasti potrebne to činiti, t.j. da nastavi egzistirati kao članica Ujedinjenih Naroda i drugih međunarodnih organizacija.
3.   Sve ostale vladine funkcije i ovlasti biti će izvršavane od strane Entiteta.
4.   Svi državljani bilo kojeg Entiteta biti će građani Unije. Dvojno državljanstvo će biti dozvoljeno.
5.   Osigurati će se slobodno kretanje pojedinaca kroz čitavu teritoriju Unije.
6.   Svaki Entitet imati će svoj Ustav, koji mora osigurati demokratski način vlasti, uključivši demokratski izabrana zakonodavna tijela, glavna izvršna tijela i nezavisno sudstvo kao i najviše standarde ljudskih prava i osnovnih sloboda, Prvi izbori u svakom Entitetu biti će pod nadzorom UN-a i KESS-a nakon stupanja na snagu Ustava.
7.   Nijedan Entitet ne smije prijetiti ili upotrebljavati silu protiv drugoga Entiteta. Pod bilo kojim uvjetom oružana snaga bilo kojeg Entiteta ne smije preći ili ostati unutar teritorije drugog Entiteta bez njihove suglasnosti.
8.   Sabor Unije može usvojiti zakone kroz dvotrećinsku većinu ukupnog broja sabornika, uključivo istovremenu većinu svake od strana: bošnjačke, srpske i hrvatske.
9.   Predsjedništvo Unije biti će sastavljeno od jednog predstavnika bošnjačkog, srpskog i hrvatskog naroda. Predsjedništvo će izvršavati sve svoje odluke kroz konsensus. Predsjedništvo će mijenjati predsjedavajućeg svaka četiri mjeseca.
10.   Vijeće Ministara Unije će biti vođeno od Premijera i dva zamjenika Premijera (jedan od zamjenika će biti Ministar Inozemnih Poslova), isti će biti imenovani od strane Predsjedništva. Ova mjesta su promjenjiva svake godine, a uvijek će biti sastavljena od triju različitih naroda. Predsjedništvo ima pravo izvršiti imenovanje drugih ministara u Vijeće.
11.   Sud Unije će riješavati sve sporove:
  - između Entiteta,
  - između Entiteta i organa Unije,
  - između organa Unije.

---

* IZVOR: MVP RH, Dokumentacija

Sud Unije će odlučivati i o drugim stvarima koje su pod njihovom nadležnošću po Ustavu, Kao i o drugim stvarima, a na osnovi ovlasti Predsjedništva. Sud će se sastojati od sudaca imenovanih od svih članova Predsjedništva i od dva druga suca, koji ne trebaju biti građani Unije. Ta dva druga Sudca mogu biti imenovana od Predsjedništva ili, ako ono nije u mogućnosti da to učini, tada imenovanje vrši Predsjednik Međunarodnog suda pravde.

12. (a) Unija će osigurati primjenu najviših standarda međunarodno priznatih prava i sloboda propisanih u međunarodnim i europskim dokumentima. Posebno se ističe da će sve izbjeglice i prognanici imati pravo na slobodan povratak u svoje domove, a sve osobe lišene zemljišnog posjeda ili ostalog privatnog vlasništva za vrijeme etničko čišćenje, imati će pravo na vraćanje istoga ili na nadoknadu za ono što ne može biti vraćeno. Sve izjave za koje se utvrdi da su date pod prinudom, a tiču se materijalnih prava, smatrati će se pravno bezvrijednim.
(b) Za ove svrhe svaki Entitet će napraviti aranžman sa Vijećem Europe za osnivanje Suda za Ljudska Prava (u skladu sa Rezolucijom 93(6) Komiteta Vijeća Ministara) i aranžman za imenovanje ombudsmen-a (pučki pravobranitelj). Prvo imenovanje ombudsmen-a izvršiti će se od strane KESS-a.
13. (a) Unija nasljeđuje pravo članstva Republike Bosne i Hercegovine u UN-u i srodnim organizacijama, a može se učlaniti u europske i druge međunarodne institucije, a na osnovu odluke Predsjedništva.
(b) Svaki Entitet ima pravo učlaniti se u međunarodne organizacije u kojima Unija još nije član, pod uvjetom da ovo učlanjenje nije u suprotnosti sa interesima Unije ili drugog Entiteta.
(c) Svaki Entitet smije ići u aranžmane suradnje i u konfederacije, pod uvjetom da isti ne znače promjenu međunarodnog identiteta ili pravne osobenosti Entiteta, odnosno da isti ne budu u suprotnosti sa interesima Unije ili drugog) Entiteta.
(d) Unija će naslijediti subjektivitet Republike Bosne i Hercegovine u međunarodnim ugovorima i to počev od dana stupanja na snagu Ustava, osim ako Sabor ne odluči drugačije.
(e) Unija se može pojaviti kao strana u međunarodnim ugovorima samo po osnovu odluke Sabora Unije.
(f) Bilo koji Entitet smije, ako ispunjava uvjete, može biti strana u međunarodnim ugovorima, pod uvjetom da takvo sudjelovanje nije u suprotnosti sa interesima Unije ili drugog Entiteta.
(g) Bilo koji spor zbog tobožne nedosljednosti primjene naprijed navedenih stavki: (b), (c).ili (f) biti će riješen od strane Suda Unije.
14. Izdaci Unije biti će pokriveni dvo-trećinski od strane bošnjačko- hrvatskog Entiteta i jedna-trećinski od strane bosansko-srpskog Entiteta.
15. Zakonodavstvo Unije može mijenjati Ustav uz odobrenje oba Entiteta, pod uvjetom da nijedan amandman ne smije umanjiti bila koja prava i slobode spomenute u članku 12.
16. Ustav ne smije biti negiran ili na drugi način osporen i nijedan Entitet ne može se povuci iz Unije bez prethodne suglasnosti drugog Entiteta. Ovi aranžmani mogu biti revidirani uz međusobnu suglasnost nakon završetka teritorijalnog rješenja za Sarajevo.

196. Skupština Republike Srpske: Deklaracija o planu kontaktne skupine (19. 7. 1994.)*

"Polazeći od stvarnosti da na teritoriju bivše Republike Bosne i Hercegovine postoje dvije države, Republika Srpska i Muslimansko-Hrvatska Federacija, skupština Republike Srpske usvojila je na svojoj 42. sjednici, održanoj 18. i 19. srpnja 1994. godine sljedeću deklaraciju koju je potrebno tretirati u cjelini.

- 1) Skupština Republike Srpske nije u poziciji da odlučuje o mirovnom planu Kontaktne skupine budući da:
  - (a) svi elementi mirovnog plana nisu poznati Skupštini Republike Srpske (ustavni aranžmani, sporazum o prekidu neprijateljstava, pitanje Sarajeva, pitanje pristupa moru za Republiku Srpsku, sporazum o provedbi mirovnog sporazuma, sporazum o ukidanju sankcija protiv srpskog naroda) i
  - (b) potreban je daljnji rad na predloženom zemljovidu.
- 2) Skupština Republike Srpske obvezuje se na trajni mir i ovlašćuje svoje pregovaračko izaslanstvo da vodi daljnje pregovore.
- 3) Prijedlog Kontaktne skupine o teritorijalnom razgraničenju može u velikoj mjeri poslužiti kao osnova za daljnje pregovore.
- 4) Nakon daljnjih pregovora, Skupština Republike Srpske odlučit će o cjelovitom mirovnom planu.

Skupština Republike Srpske zaključuje da provedba pojedinih elemenata mirovnog plana može otpočeti tek nakon usvajanja cjelovitog mirovnog plana za bivšu Republiku Bosnu i Hercegovinu.
- 5) Skupština Republike Srpske odbacuje mogućnost nazočnosti bilo koje strane oružane sile u regiji bez njezine prethodne suglasnosti".

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA7210100:1., (Ženeva, 21.07.1994.Hina/Reuter): Prema dokumentu koji su vođe bosanskih Srba u srijedu predali Kontaktnoj skupini, oni su spremni za nastavak pregovora o cjelovitom mirovnom planu. Reuter je u četvrtak objavio cjelovit tekst deklaracije bosanskih Srba o posljednjem mirovnom planu:

197. Izaslanstava Republike Hrvatske, Republike BiH i Federacije BiH: Zajedničko priopćenje (Zagreb, 14. 9. 1994.)*

Najhitnije ostvariti washingtonske sporazume

Nakon dvodnevni razgovora izaslanstava Republike Hrvatske, Republike BiH i Federacije BiH objavljeno je zajedničko priopćenje kojeg prenosimo u cijelosti.

"Dana 13. i 14. rujna 1994. sastala su se u Zagrebu u Predsjedničkim dvorima izaslanstva Republike Hrvatske, Republike Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine koje su vodili Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman, Predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine g. Alija Izetbegović i Predsjednik Federacije Bosne i Hercegovine g. Krešimir Zubak.

U izaslanstvu Republike Hrvatske bili su nazočni: g. Nikica Valentić, predsjednik Vlade Republike Hrvatske, dr. Jure Radić, predstojnik Ureda Predsjednika Republike Hrvatske, g. Hrvoje Šarinić, predstojnik Ureda za nacionalnu sigurnost Republike Hrvatske, dr. Mate Granić, potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske, dr. Borislav Škegro, potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske, g. Gojko Šušak, ministar obrane Republike Hrvatske, g. Božo Prka, ministar financija Republike Hrvatske, g. Nadan Vidošević, ministar gospodarstva Republike Hrvatske, dr. Zdravko Sančević, veleposlanik Republike Hrvatske u Republici Bosni i Hercegovini, dr. Miomir Žužul, veleposlanik, savjetnik Predsjednika Republike Hrvatske, dr. Željko Matić, savjetnik za vanjsku politiku Predsjednika Republike Hrvatske i dr. Slobodan Lang, veleposlanik, savjetnik Predsjednika Republike Hrvatske.

U izaslanstvu Republike Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine bili su nazočni: dr. Haris Silajdžić, predsjednik Vlade Republike i Federacije Bosne i Hercegovine, dr. Ivo Komšić, član Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, g. Mariofil Ljubić, predsjednik Ustavotvorne skupštine Federacije Republike Bosne i Hercegovine i potpredsjednik Skupštine Republike Bosne i Hercegovine, dr. Jadranko Prlić, zamjenik predsjednika Vlade Republike i Federacije Bosne i Hercegovine, g. Edhem Bicakčić, predsjednik Komisije za međunarodnu suradnju Skupštine Republike Bosne i Hercegovine, dr. Irfan Ljubijankić, ministar vanjskih poslova Republike Bosne i Hercegovine, mr. Faruk Smajlbegović, ministar energetike i industrije Vlade Republike i Federacije Bosne i Hercegovine, dr. Kasim Trnka, veleposlanik Republike Bosne i Hercegovine u Republici Hrvatskoj, dr. Kasim Begić, savjetnik Predsjednika Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, g. Safet Oručević, gradonačelnik istočnog dijela grada Mostara, g. Mile Brajković, gradonačelnik zapadnog dijela grada Mostara i g. Bakir Sadović, sekretar Predsjednika Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine.

Razgovorima je bio nazočan i general zbora Ante Roso, član Združenog stožera Armije Bosne i Hercegovine i Hrvatskog Vijeća Obrane.

Izaslanstva su razmotrila dosadašnje rezultate u provođenju Washingtonskih sporazuma i donijela odluke o daljnjem provođenju tih sporazuma koje treba najhitnije ostvariti. Ustanovljeno je da je nakon zaključenja spomenutih sporazuma došlo do potpunog prekida

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 16. 9. 1994.-

neprijateljstva, da su u dosadašnjem ostvarivanju tih sporazuma postignuti značajni rezultati, ali da treba što prije riješiti određena pitanja koja su bitan uvjet njihovog daljnjeg provođenja. Izaslanstva su izrazila svoju jedinstvenu i neupitnu političku volju da se Washingtonski sporazum dosljedno i u cijelosti provede te su u svezi s tim donijela sljedeće

Z a k l j u č k e

I. Odnosi između Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine

1. S ciljem unapređenja gospodarske suradnje, izaslanstva su se suglasila o sadržaju Ugovora o carinskoj suradnji, te obostrano utvrđuju da je taj Ugovor spreman za potpisivanje.

Postignut je visok stupanj suglasnosti o Sporazumu o željezničkom prometu, s time da će preostala pitanja uređenja međusobnih odnosa glede nepokretne imovine koja je u svezi sa željezničkim prometom, biti uređena posebnim ugovorom.

Slijedećih će se dana, na razini grupa stručnjaka, nastaviti pregovori o zaključivanju Ugovora o gospodarskoj suradnji.

Izaslanstva su se suglasila da se u što kraćem roku pristupi usklađivanju stajališta o sadržaju ugovora kojim će se urediti pitanja zaštite imovine, korištenja luke Ploče i prolaska kroz općinu Neum.

2. Republika Hrvatska i Republika Bosna i Hercegovina sporazumjele su se da, do potpune uspostave diplomatsko-konzularne mreže jedne i druge države, u državama u kojima jedna od navedenih država ima diplomatsko-konzularno predstavništvo, može obavljati diplomatsko-konzularne usluge za potrebe druge države, vodeći računa o zaštiti interesa te države i njenih građana.

U ovom trenutku taj će se zaključak odnositi na sljedeće države: Tunis, Katar, Libiju, Saudijsku Arabiju, Pakistan i Maleziju (u kojima će postojeća diplomatsko-konzularna predstavništva Republike Bosne i Hercegovine obavljati diplomatsko-konzularne poslove za potrebe Republike Hrvatske i njenih građana), te na: Japan, Kinu, Indiju, Južnoafričku Republiku, Portugal, Čile i Argentinu (u kojima će postojeća diplomatsko-konzularna predstavništva Republike Hrvatske obavljati diplomatsko-konzularne poslove za potrebe Republike BiH i njenih građana).

3. Odmah treba imenovati zajedničku grupu Hrvatske televizije i Televizije Bosne i Hercegovine, koja će izraditi zajednički program ili emisiju putem koje će jednom tjedno obavještavati javnost Republike Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske o razvitku međusobnih odnosa i suradnji, te o razvitku Federacije i o uspostavi konfederalnih odnosa između Republike Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine.

II. Provedba Ustava Federacije Bosne i Hercegovine

1. Izaslanstva su zaključila da se u svim općinama Federacije Bosne i Hercegovine formiraju prijelazni organi vlasti u skladu s Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine do 30. rujna 1994. godine, a kantonalni organi do 31. listopada 1994. g. Također je zaključeno da se usporedno izvrši i popuna federalnih tijela s tim da se odmah počne s procesom dopune Vlade (službi i ministarstava), kako bi se osigurala odgovarajuća zastupljenost kadrova hrvatskoga i bošnjačkog naroda.

Ako u tom roku ne budu osnovana prijelazna ustavna tijela kantona, Vlada će imenovati privremene povjerenike čija će zadaća biti da osiguraju konstituiranje tih tijela. Federacija će preporučiti Ustavotvornoj skupštini Federacije da pristupe donošenju propisa o lokalnoj samoupravi, što podrazumijeva utvrđivanje postupka za osnivanje novih općina (sukladno "Bečkom sporazumu").

2. Sukladno "Splitskom sporazumu" treba staviti u potpuno djelovanje zajedničko zapovjedništvo Armije Bosne i Hercegovine i Hrvatskog Vijeća Obrane, a ujedno će se nastaviti s radom na pripremi federalnih propisa o konačnom uređenju vojske u Federaciji, suglasno Ustavu Federacije Bosne i Hercegovine.

3. Izaslanstva predlažu tijelima Federacije da u što kraćem roku donesu odgovarajuće propise i mjere kojima će se osigurati slobodan protok ljudi, roba i usluga, te uskladiti režim naplate svih dažbina kao preduvjet ekonomske integracije svih područja Federacije Bosne i Hercegovine.

4. Radi osiguranja slobodnog kretanja ljudi i nesmetanog protoka roba u okviru Federacije, izaslanstva su se suglasila da cestovni promet između Metkovića (Doljani) i Doboja, kao i željeznička pruga od granice Republike Hrvatske do Sarajeva, u prijelaznom razdoblju do konstituiranja kantonalnih tijela osiguravaju isključivo federalna tijela.

Sastav federalne policije, čija je neposredna zadaća kontrola spomenutih komunikacija, biti će nacionalno ujednačen, a odražavati će nacionalni sastav kantona na čijem se području ove prometnice nalaze.

Vlada Federacije će, sukladno Ustavu, urediti režim korištenja ovih prometnica, carinski nadzor, uključujući i pređcarinsku kontrolu (npr. zdravstvena, veterinarska i slična) i druga pitanja u svezi s uvozom i robnim prometom na ovim prometnicama, u roku od 14 (četrnaest) dana.

Radi potpunijeg korištenja ovih prometnica, Vlada će prioritetno osigurati zaobilaženje pontonskih mostova na cestovnom smjeru, kao i popravak odnosno zaobilaženje mostova na trasi željezničke pruge.

5. Povratak prognanih, izbjeglih i raseljenih osoba jedan je od najvažnijih preduvjeta za uspješno ostvarenje Federacije. Strane su suglasne da se svim tim osobama, po mogućnosti prije nastupa zimskog perioda, osigura povratak na njihova ognjišta koji neće biti ničim uvjetovan i uz jamčenje sigurnosti njihovih osoba i imovine.

Posebno se jamči sloboda kretanja i djelovanja svim humanitarnim organizacijama, zdravstvenim radnicima i ustanovama.

Svi prognanici i izbjeglice imaju se pravo vratiti u svoje domove, a napose sve žrtve međusobnog sukoba Hrvatskog Vijeća Obrane i Armije Bosne i Hercegovine.

S ciljem ostvarenja povratka odmah će se pristupiti izradi programa povratka i njegovoj provedbi.

Program će izraditi i provoditi Federacija, a Republika Hrvatske pružiti će stručnu i drugu pomoć.

Odmah će se imenovati dužnosnici Vlade, koji su odgovorni u Federaciji za program i provedbu povratka prognanika i izbjeglica.

Za žrtve srpske agresije biti će izrađen poseban program povratka, obnove domova i cjelokupnog života (primjerice: gospodarstva, školstva, zdravstva).

U izradi i provedbi ovih programa zatražiti će se međunarodna suradnja i pomoć.

6. Dogovoreno je da se u svim diplomatsko-konzularnim predstavništvima osigura adekvatna nacionalna zastupljenost u skladu s Ustavom, tako da u diplomatskim predstavništvima u kojima je na čelu predstavništva osoba iz redova bošnjačkog naroda, prvi ministar savjetnik treba biti iz redova hrvatskog naroda, i obratno.

Usklađeno je da od dvije misije pri Ujedinjenim narodima, u jednoj (Ženeva) na čelu bude bosanski Hrvat, te da veleposlanici u Sjedinjenim Američkim Državama i u Švicarskoj budu iz reda drugog naroda u odnosu na šefove misija pri Ujedinjenim narodima u tim zemljama. Zaključeno je da će iz reda bosanskih Hrvata biti imenovani šefovi sljedećih diplomatsko-konzularnih predstavništava: Rim, Budimpešta i Ljubljana, te Bonn ili Washington.

Usklađeno je da se uspostave dva nova diplomatsko-konzularna predstavništva - Australija i Kanada - od kojih će na čelu diplomatsko-konzularnog predstavništva u Kanadi biti bosanski Hrvat, a onog u Australiji Bošnjak.

Kandidatura šefova diplomatsko-konzularnih predstavništava izvršit će se, u skladu sa navedenim stanovništvom, u roku od 14 (četnaest) dana.

Posebno će se dogovoriti raspored mjesta u zemljama Bliskog, Srednjeg i Dalekog Istoka".

198. R. Karadžić – R. Mladić: Sporazum o primirju za Bosnu i Hercegovinu (Pale, 19. 12. 1994.) *

Mirovno posredovanje predsjednika Jimmyja Cartera

Mi dole potpisani, saglasni smo da ćemo kao i oni pod našom komandom:

1. Otpočeti pregovore o sporazumu o obustavi neprijateljstava 27. decembra 1994. sa namerom da sporazum zaključimo do 15. januara 1995. Ovaj sporazum bio bi odmah primenjen uspostavljanjem primirja, raspoređivanjem mirovnih snaga Ujedinjenih nacija duž linija sukoba, obustavom svih vojnih aktivnosti, razmenom zarobljenika itd. Ovo primirje uspostavlja se na četiri meseca, ili na duži period ukoliko se o tome saglase obe strane.

2. Za vreme trajanja primirja pregovarati o sveobuhvatnom mirovnom sporazumu, sa predlogom kontakt grupe kao osnovom za pregovore o svim tačkama. To će biti učinjeno na mestu prihvatljivom za obe strane, pod pokroviteljstvom kontakt grupe i uz angažovanje posrednika koje kontakt grupa predloži prihvaćenih od obeju strana. Sva pitanja treba da budu rešena u punoj saradnji, sa kontakt grupom. Obe strane će po svim pitanjima imati jednak tretman.

3. Tokom ovog perioda omogućiti neometano kretanje humanitarnih konvoja, korišćenje sarajevskog aerodroma u skladu sa postojećim dogovorima i obnavljanje humanitarnih aktivnosti koje vrše zvanične institucije i nevladine organizacije. Obe strane mogu se priključiti inspektorima UNPROFOR-a kako bi se uverile da pošiljke ne sadrže oružje i drugu vojnu opremu.

4. Obe strane na teritoriji koju kontrolišu biće odgovorne za potpunu obustavu i sprečavanje vatre iz svih vrsta naoružanja koje bi moglo ugroziti ljude ili imovinu.

5. Obe strane na teritoriji koje kontrolišu biće odgovorne za zaštitu ljudskih prava u skladu sa međunarodnim standardima. Svi ljudi, bez obzira na uzrast, pol ili etničko poreklo imaće pravo da žive tamo gde sami izaberu. Međunarodni posmatrači, uključujući i specijalnog izveštioca Komisije za ljudska prava, imaće punu slobodu u nadgledanju poštovanja ovog sporazuma.

6. Svi zarobljenici biće blagovremeno razmenjeni, pod pokroviteljstvom Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (MK CK) i u skladu sa Ženevskom konvencijom. MK CK će imati neometan pristup svim zarobljenicima, kako bi se uverio da se odredbe ovog sporazuma poštuju.

7. U konačnom sporazumu, o svemu mora biti postignuta saglasnost, u suprotnom, nema nikakvog sporazuma.

Uočeno je da postoje i druga teška pitanja i nerešeni problemi koji će morati da budu rešeni. To će biti učinjeno na miran način i, zavisno od potrebe, uz korišćenje usluga kontakt grupe ili UNPROFOR.

Potpisano 19. decembra 1994.

Radovan Karadžić

---

* IZVOR: *Međunarodna politika*, 1-2., M 1995.

Ratko Mladić

Džimi Karter (kao svedok)

ANEKS SPORAZUMU

Tekst dodatnog sporazuma koji je u prisustvu Džimija Kartera 20. decembra 1994. potpisao Radovan Karadžić.

1. Dogovoreno je da će pregovori o potpunom prekidu neprijateljstava početi 23. decembra 1994. sa ciljem da sporazum bude postignut do 1. januara 1995.
2. Potpuno primirje u čitavoj Bosni i Hercegovini stupiće na snagu 23. decembra 1994. u podne obustavom svih vojnih aktivnosti, i nadgledaće ga snage UN duž svih linija sukoba.
3. Na osnovu garancija o slobodnom kretanju konvoja i obavljanju humanitarnih aktivnosti, bosanske snage povući će se iz demilitarizovane zone na Igmanu, u skladu sa postojećim sporazumom, pre početka pregovora o kojima govori tačka 1.

Potpisano 20. decembra 1994.

Džimi Karter (kao svedok)

Radovan Karadžić

**199.   Predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović: Pismo
predsjedniku Republike Hrvatske dr. Franji Tuđmanu
(Sarajevo, 12. 11. 1994.)***

"Kao što Vam je poznato, već deset dana traju snažni vojni napadi na zaštićenu zonu Bihać. Najveći dio ovih napada dolazi iz pravca Hrvatske, poglavito iz UNPA zona sa područja Vaše zemlje. Također postoje pouzdane informacije da je u UNPA zonama u toku gomilanje novih snaga koje se spremaju da iz više pravaca poduzmu neposredne napade na Bihać i Veliku Kladušu.

Prije tri dana regija je bila napadnuta i iz zraka. Zrakoplovi su doletjeli sa aerodroma Udbine, dakle opet sa područja Hrvatske.

Iako su nam poznate specifične okolnosti pod kojima se teritorij Hrvatske koristi za pripreme i izvršenje napada na teritorij Bosne i Hercegovine, tražimo da u duhu odredaba međunarodnog prava bez odlaganja poduzmete sve potrebne mjere da se spriječe napadi na Bosnu i Hercegovinu sa teritorija Vaše zemlje.

Očekujemo da ove mjere poduzmete i u duhu odredbe čl. 8. o vojnoj suradnji u graničnim područjima između dvije zemlje iz našeg Sporazuma o prijateljstvu i suradnji od 21. srpnja 1992. i Dodatka ovom Sporazumu od 13. rujna 1992. "

---

* IZVOR: Alija Izetbegović. *Sjećanja. Autobiografski zapis*. Sarajevo: TKD Šahinpašić, 2001., str. 179.

200.   *Predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović, glavni zapovjednik Armije BiH general Rasim Delić, te Radovan Karadžić i general Ratko Mladić: Sporazum o prekidu vatre u BiH (Sarajevo - Pale, 23. 12. 1994.)**

Sporazum o prekidu vatre u BiH

Predstavnici bosanskih Srba potpisali su u petak sporazum o prekidu vatre u BiH. Sukladno odredbama sporazuma, prekid vatre trebao bi stupiti na snagu u subotu u podne.

Tekst sporazuma potpisali su petak uvečer u Sarajevu predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović i glavni zapovjednik Armije BiH general Rasim Delić, a nešto prije, na Palama, sporazum su potpisali Radovan Karadžić i Ratko Mladić.

Nakon razgovora u Predsjedništvu BiH, posebni je izaslanik glavnog tajnika UN-a Yasushi Akashi izjavio da bi u subotu trebali početi novi pregovori o potpunom prekidu neprijateljstava na cijelom prostoru BiH. Takav bi sporazum trebao biti zaključen do 1. siječnja sljedeće godine. Nakon toga predviđen je i nastavak pregovora o cjelovitom mirovnom rješenju.

Unatoč traženju Unprofora i suglasnosti Vlade BiH da se odmah pristupi razmjeni ratnih zarobljenika, oslobađanju zatvorenika te dostave informacije o nestalima, Srbi su takav prijedlog odbili, pa je tekst sporazuma o prekidu vatre zaključen bez te odredbe.

Dopredsjednik Federacije BiH Ejup Ganić to je popratio izjavom kako se Srbi boje svoje odgovornosti za počinjene ratne zločine, pa stoga izbjegavaju priznati što se dogodilo sa 16 tisuća ljudi koliko ih je na popisu nestalih.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 24. 12. 1994.

201. Generali T. Blaškić, R. Delić, R. Mladić: Sporazum o prekidu neprijateljstava u BiH (Zračna luka, Sarajevo, 12. 1. 1995.) *

Sporazum o prekidu neprijateljstava u BiH

1. Sve će se strane suzdržavati uporabe jezika koji potkopava sporazum o potpunom prekidu neprijateljstava i da će se općenito suzdržavati od uporabe provokativnog jezika u masovnim medijima.
2. Sastanci regionalnih zajedničkih komisija održavat će se na crti dodira, kao što su to dogovori na razinama zapovjednika ili centralne zajedničke komisije.
3. Postojeću crtu dodira definirat će Unprofor u sporazumu sa stranama i tako će definirane mape dogovoriti za 31. siječnja ove godine. Što se tiče crte dodira oko grada Sarajeva, crte će se vratiti na položaj od 9. veljače 1994. godine.
4. Unprofor će pripremiti nacrt sporazuma o punoj slobodi kretanja sa stranama do 18. siječnja ove godine.
5. Inspekcija o povlačenju Armije BiH s Igmana obaviti će pregled 14. siječnja.

Buduće aktivnosti:

1. Strane će definirati svoju obvezu potpune primjene pridržavanja sporazuma od 23. i 31. prosinca 1994. godine u smislu postizanja potpunog trajnog mirovnog sporazuma prije isteka njegova roka.
2. Mapa koja će označavati točke prelaska duž linije dodira i promatračke točke će biti razmotrene na centralnoj zajedničkoj komisiji najavljenoj za 19. siječnja.
3. Bit će održan sastanak regionalne zajedničke komisije 14. siječnja u oblasti Bihaća kako bi se olakšala provedba sporazuma od 23. i 31. prosinca 1994. godine i posebno izvlačenje svih prisutnih stranih trupa te uspostavile promatračke točke.
4. Bit će održan sastanak regionalne zajedničke komisije u oblasti Livna i Kupresa kako bi se olakšala provedba sporazuma od 23. i 31. prosinca prošle godine.

Potpisnici: generali Blaškić, Delić, Mladić)

---

* IZVOR: *Večernji list*, 13. 01. 1995.

202. Plan od devet točaka za potporu Federacije BiH (München, 5. 2. 1995.)*

Sadržaj Münchenskog plana potpore Federaciji BiH

U organizaciji američke Vlade na kojem su sudjelovali čelnici Federacije BiH, predstavnici Vlade Republike Hrvatske i zemalja članica Kontaktne skupine dogovoren je plan od devet točaka za potporu Federaciji BiH. Tim je planom predviđeno:

1. Bit će imenovan međunarodni arbitar koji će odlučivati o svim pitanjima za koja mu se obrati jedna ili druga strana kako bi se postigao napredak u provedbi Washingtonskih sporazuma, Bečkog sporazuma i Federacije. Arbitar će odlučivati na osnovu Washingtonskih sporazuma, Bečkog sporazuma, Ustava Federacije i na osnovu pravednih načela. Njegove odluke bit će obvezujuće za sve strane. Arbitra će imenovati osoba izabrana međusobnim sporazumom strana.
  2. Uspostavit će se stalna komisija u Sarajevu kako bi nadgledala i pratila razvoj Federacije. Odredit će se lista prioriteta i odrediti datumi za provedbu.
  3. Bit će poslani stručnjaci za ustav, kako bi pomogli razvoj institucionalnih aranžmana.
  4. Vladama i međunarodnim organizacijama skrenut će se pozornost na problem povratka prognanika koji je ključan za održivost Federacije.
  5. Bit će ponuđeno slanje međunarodnih posredničkih ekipa kako bi se pomoglo u rješavanju razlika u određenim zajednicama.
  6. Predložit će se da te radne ekipe rade zajedno s dužnosnicima Europske unije u Mostaru i ispituju širenje suradnje s Europskom Unijom u drugim područjima.
  7. Predlaže se da se institucionaliziraju konzultacije svakih šest mjeseci kako bi se razmotrio razvoj i problemi Federacije.
  8. Razmotrit će se program za pomoć kako bi se moglo brže odgovoriti na stvarne potrebne.
  9. Organizirat će se seminari za izobrazbu dužnosnika Federacije u području javne uprave.
- Osim toga Sjedinjene Države će poslati višeg umirovljenog časnika kako bi pomogao u integraciji federalnih vojnih institucija.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA2050140:1., 5. 2. 1995.

**203. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman i predsjednik
Republike Turske Sulejman Demirel: Zajednička izjava
(Brijuni, 21. 07. 1995.)***

Nakon susreta predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana i predsjednika Republike Turske Sulejmana Demirela na Brijunima u petak navečer objavljenja je zajednička izjava.

Zajednička izjava

"21. srpnja 1995. predsjednik Republike Turske Nj. E. Sulejman Demirel stigao je na Brijune u radni posjet Republici Hrvatskoj na poziv predsjednika Republike Hrvatske Nj. E. dr. Franje Tuđmana.

Dvojica Predsjednika zajedno s najvišim državnim izaslanstvima dviju zemalja razgovarali su o najnovijem razvoju političkih i vojnih okolnosti u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj te izrazili svoju zabrinutost glede pogoršanja krize u regiji zbog nastavka srpskog ekspanzionizma. Oni su zgranuti humanitarnom katastrofom i povredama ljudskih prava uzrokovanih tom agresijom i pozvali međunarodnu zajednicu, a posebice organizacije za ljudska prava da odgovore na trenutne potrebe svih izbjeglica i prognanika.

Najoštrije su osudili najnovije ofenzive na i invaziju zaštićenih zona Ujedinjenih naroda u BiH od strane bosanskih Srba, kao i njihovo trajno pobijanje svih mirovnih napora, posebice Mirovnog plana Kontaktne skupine.

Isto su tako osudili napade hrvatskih Srba na područja BiH oko Bihaća i njihove pokušaje da izazovu napetost kao dio strategije odbijanja mirne reintegracije hrvatskih okupiranih područja.

Predsjednik Tuđman izvijestio je predsjednika Demirela da će Hrvatska, ukoliko međunarodna zajednica i Ujedinjeni narodi ne poduzmu odgovarajuću akciju u okviru svog mandata, biti prisiljena poduzeti mjere kako bi obranila svoje sigurnosne interese u svijetlu vrlo teške situacije na bihaćkom području.

Dvojica Predsjednika istaknuli su da bi trenutna eskalacija vojnih akcija od strane srpskih snaga u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini mogla voditi, ne samo nastavku sukoba, nego i daljnjoj destabilizaciji stanja u regiji. Posebice su istaknuli da odgovornost snosi vlada u Beogradu koja odbija prihvatiti uzajamno priznanje država u regiji. Ona nastavlja s operativnom, vojnom i tehničkom potporom neregularnim srpskim snagama kako u Hrvatskoj tako i u Bosni i Hercegovini, i ima svoje snage na području Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Dvojica su Predsjednika konsternirani nedostatkom volje međunarodne zajednice da poduzme primjerene mjere za sprečavanje i ublažavanje sadašnjeg vrlo opasnog razvoja događaja, a posebice nedjelotvornošću UNPROFOR-a u Bosni i Hercegovini i UNCRO-a u Hrvatskoj. Ponovili su svoje uvjerenje da Hrvatska i Bosna i Hercegovina kao žrtve agresije imaju pravo na samoobranu.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 22. 07. 1995.

Ponovno su istaknuli svoje uvjerenje da ozbiljnost situacije potvrđuje potrebu za neposrednim i potpunim provođenjem Washingtonskih sporazuma. To je vitalno za očuvanje nacionalnih i teritorijalnih interesa bosanskih Hrvata i Bošnjaka.

Izrazili su bezrezervnu potporu Federaciji Bošnjaka i Hrvata i pojačanju konfederalnih veza između Federacije i Republike Hrvatske. Posebice su istaknuli važnost suradnje između bosanskih Hrvata i Bošnjaka na području zajedničke obrane u ovom trenutku krize.

Dvojica Predsjednika suglasili su se da će poduzeti koordinirane diplomatske napore na međunarodnoj razini za neposrednu akciju kako bi se spriječio opasan razvoj krize i oživotvorio mirovni proces.

Pozvali su Kontaktnu skupinu da poduzme konkretne i odlučne mjere kako bi spriječili daljnju srpsku agresiju i pozvali su sve demokratske države da daju najveću moguću potporu Republici Bosni i Hercegovini i Republici Hrvatskoj.

Predsjednik Tuđman ponovio je zahvalnost hrvatske Vlade i naroda za pozitivnu ulogu turskog bataljuna u obnavljanju povjerenja između Hrvata i Bošnjaka u Bosni i Hercegovini.

Dvojica Predsjednika izrazili su svoje zadovoljstvo s odličnim razvojem bilateralnih odnosa između Hrvatske i Turske te razgovarali o raznim načinima poboljšanja njihove suradnje."

204. Izaslanstva Republike Hrvatske, Republike Bosne i Hercegovine, i Federacije BiH: Deklaracija o životvorenju sporazuma iz Washingtona i zajedničkoj obrani od srpske agresije (Split, 22. 7. 1995.)*

Splitska deklaracija

Izaslanstvo Republike Hrvatske predvođeno predsjednikom Republike Hrvatske dr. Franjom Tuđmanom, izaslanstvo Republike Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine predvođeno predsjednikom Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alijom Izetbegovićem i predsjednikom Federacije Bosne i Hercegovine Krešimirom Zubakom, nakon razgovora u Splitu, dana 22. srpnja 1995. godine usvojili su

DEKLARACIJU

o oživotvorenju Sporazuma iz Washingtona, zajedničkoj obrani od srpske agresije i postizanju političkog rješenja sukladno naporima međunarodne zajednice

Potvrđujući čvrsto opredjeljenje i političku volju za jačanje suradnje i savezništva hrvatskog i bošnjačkog naroda u sudbonosnim trenucima za opstojnost dvaju naroda suočenih s pojačavanjem nasilja na okupiranim područjima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, s neizvjesnošću mirovnog procesa i s nedjelotvornošću međunarodne zajednice;

Utvrdjući da su zaposjedanje i napadi na "zaštićene zone" UN u Bosni i Hercegovini i zajedničke vojne operacije bosanskih i hrvatskih Srba protiv "zaštićene zone" UN u Bihaću, oružane provokacije u drugim područjima Hrvatske i Bosne i Hercegovine, te odbijanje svakog mirovnog plana sa strane bosanskih i hrvatskih Srba, dio jedinstvene i zajedničke strategije nastavka agresije i pokušaja zadržavanja okupiranih područja Hrvatske i Bosne i Hercegovine u cilju stvaranja "velike Srbije" pod vodstvom i uz punu odgovornost političkog i vojnog vrha "SRJ" (Srbije i Crne Gore);

Utvrdjući da nastavak agresije i nasilnih pokušaja zadržavanja okupiranih područja u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj, te nedostatni rezultati mirovnog procesa, nalažu vodstvima Hrvatske i Bosne i Hercegovine da temeljito i cjelovito razmotre stanje u regiji sa stanovišta očuvanja nacionalne opstojnosti hrvatskog i bošnjačkog naroda i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine;

Iskazujući neopozivu potporu provedbi Sporazuma iz Washingtona o uspostavi Federacije, te njenom konfederalnom pozvezivanju s Republikom Hrvatskom;

Uvjereni da je takva snažna, međunarodno afirmirana, teritorijalno održiva, gospodarski razvijena i demokratski uređena Federacija nezamjenjiv državno-politički okvir, povijesni

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 24. 7. 1995.

interes i najsigurniji oblik zaštite i ostvarivanja jednakopravnih nacionalnih, političkih i drugih interesa hrvatskog i bošnjačkog naroda;

Uvjereni također da se na osnovi ostvarenja takve Federacije hrvatskog i bošnjačkog naroda može uz pomoć međunarodne zajednice postići rješenje krize i postaviti temelj novog uravnoteženog regionalnog poretka kao jamstva mira, stabilnosti, sigurnosti i razvoja;

Pozivajući hrvatske Srbe da preispitaju aktualnu militantnu politiku i prihvate mirnu reintegraciju u ustavni poredak Republike Hrvatske, a bosanske Srbe da prihvate plan Kontaktne skupine;

Pozivajući "SRJ" (Srbiju i Crnu Goru) da odustane od agresije, radi stvaranja "velike Srbije", prestane pružati vojnu pomoć ekstremistima u Kninu i na Palama i pristupi međusobnom priznanju u međunarodno priznatim granicama Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine;

Potvrđujući spremnost na djelatni doprinos naporima za hitno oživljavanje mirovnog procesa na temelju prihvaćanja Plana Kontaktne skupine u Bosni i Hercegovini, te mirne reintegracije privremeno okupiranih teritorija Republike Hrvatske;

Ističući posebno da će svako produženje postojeće neučinkovitosti UNPROFOR-a u Bosni i Hercegovini, te neprimjenjivanje mandata UNCRO u Hrvatskoj voditi odluci o otkazivanju produžetka mandata u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini;

Podržavajući odluku o upućivanju Snaga za brzo djelovanje i zajednički utvrđujući da sva pitanja njihova dolaska, mandata i raspoređivanja trebaju biti uređena posebnim sporazumom sukladnim suverenitetu i teritorijalnoj cjelovitosti Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine;

Ističući zajednički stav da odluka o ukidanju embarga na oružje treba istodobno biti primjenjena na Bosnu i Hercegovinu i na Hrvatsku;

Uvjereni da "SRJ" (Srbija i Crna Gora) snosi posebnu odgovornost za nastavak krize i smatrajući da je potrebno održati i osnažiti režim sankcija Vijeća sigurnosti UN;

Odbijajući zamisli o obnavljanju ili uspostavi bilo kakve nove "jugoslavenske" državne zajednice, smatrajući ih uporednom i rezervnom varijantom velikosrpske hegemonije, te podupirući normalizaciju u regiji na osnovi suverenosti, neovisnosti i cjelovitosti;

Potvrđujući interes za hitnom provedbom navedenih načela Deklaracije, dogovoreno je:

1. Proširenje i jačanje obrambene suradnje na temelju Sporazuma o prijateljstvu i suradnji između Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine od 21. srpnja 1992. godine.

U tom pogledu Republika i Federacija Bosne i Hercegovine uputile su Republici Hrvatskoj poziv da pruži hitnu vojnu i drugu pomoć u obrani od agresije, posebice u području Bihaća, što je Republika Hrvatska prihvatila.

Dogovoren je i nastavak suradnje i stalna koordinacija obrambenih djelatnosti između Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Dogovorena je i suradnja Glavnog stožera Hrvatske vojske sa Združenim stožerom ARBH i HVO radi koordinacije obrambenih djelovanja u oblasti zapovijedanja, logistike, vojno-industrijske proizvodnje, komunikacijskih sustava, informacijsko-analitičkih potreba i drugim oblastima.

2. Osnivanje političko-pravne stručne skupine sa zadaćom da hitno analizira i predloži rješenja za integriranje funkcija vlasti Republike i Federacije BiH;
3. Upućivanje poziva za sastanak skupine 22 zemlje članice "Prijatelja Federacije" na visokoj razini radi hitnih donacija i pomoći u suočavanju s humanitarnom i izbjegličkom katastrofom i razmatranja trajne zajedničke strategije obnove i razvoja;
4. Održavanje redovnih i stalnih političkih konzultacija radi ostvarivanja načela i dogovora ove Deklaracije, te pripremanja pravnih, političkih i drugih osnova za uspostavu konfederalnih veza s Republikom Hrvatskom.

Deklaraciju su potpisali dr. Franjo Tuđman, Predsjednik Republike Hrvatske, Alija Izetbegović, Predsjednik Predsjedništva Republike BiH, Krešimir Zubak, Predsjednik Federacije BiH i Haris Silajdžić, Predsjednik Vlade BiH

**205. Predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović:
Program od dvanaest tačaka za mir u BiH (Sarajevo, 18. 8.
1995.)**

"Program od dvanaest tačaka za mir u BiH"

Nekoliko dana ranije (18. augusta), da bih obavijestio Holbrookea i sve zainteresirane i da bih uticao na njihove moguće zahtjeve, objavio sam dokumenat pod nazivom "Program od dvanaest tačaka za mir u BiH" u kojem sam definirao naše ciljeve u mirovnim pregovorima za BiH. Ovdje ću navesti njegovu skraćenu verziju*:

- "1. Svako mirovno rješenje mora se zasnivati na suverenitetu i teritorijalnom integritetu Republike BiH, a Srbija treba da prihvati uzajamno priznanje svih država koje su nastale raspadom bivše Jugoslavije;
2. Plan Kontaktne grupe pet zemalja od jula 1994. za nas je i dalje na snazi. Mislimo da bi to trebao biti i za njegove autore...
3. U sklopu obuhvatnog mirovnog plana mora biti riješeno pitanje Sarajeva. Nakon Srebrenice i Žepe, mi nismo spremni predati Sarajevo na upravljanje UN-a;
4. Pitanje Bosne je pitanje demokratije. Mi priznajemo jednaka prava Srbima u Bosni, ali nikakva prava ne priznajemo paljanskom režimu. Taj režim, jer se zasniva na genocidu, mora biti ili vojno pobijeđen, ili potpuno izoliran. Spremni smo pregovarati sa vodstvom srpskog naroda koje će poštovati elementarna prava nerspskog stanovništva u BiH i ponašati se u skladu sa normama civilnog svijeta...
5. Pošto bi zaključenje mira u ovom trenutku onemogućilo integraciju BiH vojnim putem, ustavno uređenje BiH ne može sadržavati ništa što bi ometalo njenu mirnu reintegraciju u budućnosti, a mora sadržavati sve što tu integraciju omogućuje...
6. Ratni zločinci trebaju biti i dalje energično gonjeni i ovaj proces treba da bude intenziviran...
7. Implementacija mirovnog plana treba da bude garantirana učešćem vojnih snaga pet zemalja članica Kontakt-grupe. Pošto su SAD pokretači nove mirovne inicijative, značajne američke snage također trebaju biti uključene...
8. Zemlje potpisnice će ustanoviti specijalni fond za obnovu BiH...
9. Zemlje potpisnice će politički i materijalno podržati jačanje Federacije BiH...
10. Pregovore sa srpske strane treba da vodi predsjednik Srbije Slobodan Milošević...
11. Potpisnice mirovnog sporazuma će pomoći Bosni i Hercegovini da osigura svoju odbranu u budućnosti. One će također podržati učlanjenje BiH u IMF, Svjetsku banku i druge međunarodne organizacije globalnog i regionalnog značaja...
12. Mirovni sporazum će, osim direktno zainteresiranih zemalja, potpisati i članice Kontakt-grupe, kao i predstavnik Organizacije islamske konferencije".

---

* IZVOR: Alija Izetbegović. *Sjećanja. Autobiografski zapis*. Sarajevo: TKD Šahinpašić, 2001. str. 240-241.

206. Čelnici SRJ i Republike Srpske: Sporazum o zajedničkom izaslanstvu na mirovnim pregovorima o BiH (Beograd, 29. 8. 1995.)*

Tekst sporazuma

U Beogradu je u srijedu objavljen tekst sporazuma koji su potpisali čelnici tzv. SRJ i bosanskih Srba. Sporazum ima pet točaka a supotpisni su i dvojica najviših vjerskih vođa Srpske pravoslavne crkve.

Objavljujemo cjelovit tekst tog sporazuma:

- "1. Vodstvo republike srpske pristaje na potpuno usklađivanje svog pristupa mirovnom procesu s onim Savezne Republike Jugoslavije u interesu mira.
2. U tom smislu, republika srpska imenuje tri svoja predstavnika u zajedničko izaslanstvo od šest članova na čelu kojeg će biti predsjednik Srbije Slobodan Milošević, a koje će pregovarati o mirovnom procesu za BiH, i to:

predsjednika republike srpske Radovana Karadžića,

predsjednika parlamenta republike srpske Momčila Krajišnika,

zapovjednika glavnog stožera vojske republike srpske generala Ratka Mladića

Izaslanstvo ima ovlasti da u ime republike srpske potpiše dio mirovnog plana koji se odnosi na republiku srpsku, s obavezom da se postignuti sporazum striktno provede.

3. Vodstvo republike srpske ovime prihvaća da se obvezujuće odluke o mirovnom planu usvajaju na plenarnoj sjednici natpolovičnom većinom. U slučaju jednakog broja glasova, odlučujući je glas predsjednika Slobodana Miloševića.
4. O članovima izaslanstva SRJ odlučuje vlada SRJ.
5. O mogućim promjenama sastava jedinstvenog izaslanstva tijekom rada izaslanstva SRJ (ukupno tri člana) odlučuje predsjednik Slobodan Milošević, a o promjenama u izaslanstvu republike srpske (ukupno tri člana) odlučuje predsjednik Radovan Karadžić, s tim da promjene u sastavu izaslanstva ne utječu na odredbe ovog sporazuma".

Sporazum su u ime tzv. SRJ potpisali Zoran Lilić, Slobodan Milošević, Momir Bulatović, Radoje Kontić, Pavle Bulatović i Momčilo Perišić. Kao predstavnici bosanskih Srba potpisnici su bili Radovan Karadžić, Nikola Koljević, Biljana Plavšić, Momčilo Krajišnik, Dušan Kondić, Aleksa Buha i Ratko Mladić.

Supotpisnici sporazuma su patrijarh Srpske pravoslavne crkve Pavle i vladika Irinej Bulović.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA8300250:1., 30. 8. 1995.

207.   *Kontaktna skupina: Usuglašena osnovna načela rješenja za BiH (Ženeva, 8. 9. 1995.)**

“Prvi dio tog važnog dokumenta glasi:

1. Bosna i Hercegovina nastavlja svoje međunarodno pravno postojanje (subjektivitet) u svojim sadašnjim granicama i sa neprekinutim međunarodnim priznanjima.
2. Bosna i Hercegovina se sastoji od dva entiteta, Federacije Bosne i Hercegovine, kako je uspostavljena Vašingtonskim sporazumom, i Republike srpske (RS).
  - 2.1. Prijedlog Kontakt grupe o teritorijalnom omjeru 51:49 je osnova za sporazum. Ovaj prijedlog o teritoriji otvoren je za izmjene na osnovu zajedničkog sporazuma.
  - 2.2. Svaki entitet nastavlja da postoji u skladu sa svojim sadašnjim ustavom (izmijenjenim i dopunjenim, tako da je u skladu sa ovim osnovnim principima).
  - 2.3. Oba entiteta imaju pravo da uspostave paralelne specijalne odnose sa susjednim zemljama, ne povrjeđujući suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine.
  - 2.4. Dva entiteta se recipročno obavezuju: a) da provedu opće izbore pod međunarodnim nadzorom; b) da usvoje i pristupe općeprihvaćenim međunarodnim standardima i obavezama u oblasti ljudskih prava, uključujući obavezu dozvole slobode kretanja i omogućavanja raseljenim licima da povrate u posjed svoje kuće ili da dobiju pravednu naknadu; c) da prihvate obavezujuću arbitražu za rješavanje međusobnih sporova.»

---

* IZVOR: Alija Izetbegović. *Sjećanja. Autobiografski zapis*. Sarajevo: TKD Šahinpašić, 2001., str. 245-246: «Ujutro, 8. septembra, kada je sastanak u Ženevi trebalo da počne, telefonom me pozvao državni sekretar Christopher, insistirajući da bez izmjena prihvatimo nacrt ženevskog dokumenta. Tvrdio je da on znači "moćno priznanje statusa Bosne" i da će Amerika odlučno stajati iza njegove realizacije.

Sjednica Predsjedništva bila je upravo u toku i kao jedina tačka dnevnog reda nalazio se ženevski dokument. Prenio sam im bez komentara Christopherovu poruku.

Dokument je prihvaćen sa očitim osjećanjem tegobe. Tako je počela nova era u historiji Bosne i Hercegovine, puna nedoumica i dvosmislenosti.”

(Izaslanstva Hrvatske, BiH i tzv. SRJ vođena ministrima vanjskih poslova dr. Matom Granićem, Muhamedom Šaćirbejom i Milanom Milutinovićem složila su se 8. 9. 1994. na sastanku u Ženevi o osnovnim načelima rješenja za Bosnu i Hercegovinu.)

208. Predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović: Pismo generalnom sekretaru Organizacije islamskih zemalja (Sarajevo, 24. 9. 1995.)*

Bošnjčki muslimanski narod Sandžaka izložen je državnom teroru, čak i genocidu

Dr. Hamidu Al-Gabidu,

generalnom sekretaru Organizacije islamskih zemalja

Sarajevo, 24. septembar 1995.

Vaša Ekselencijo,

Ovom prilikom želim skrenuti Vašu pažnju na stanje u Sandžaku, uz molbu da učinite sve što je u Vašoj moći da se to stanje popravi.

Iako je Sandžak izvan granica Republike Bosne i Hercegovine, mi trajno ostajemo zainteresirani za taj dio našeg naroda.

U Sandžaku živi 319-500 Bošnjaka, koji su tu autohton narod i čine većinsko stanovništvo u toj regiji.

Tokom posljednje četiri godine taj dio našeg naroda je izložen državnom teroru od strane Srbije i Crne Gore, koji je u izvjesnim trenucima dobivao karakter genocida.

S tim u vezi Vlada RBiH održala je posebnu sjednicu 7. 3. 1995. g. koju je posvetila Sandžaku, a Skupština RBiH je na svom zasjedanju 29. 3. 1995. g. usvojila Deklaraciju o kršenju ljudskih prava i sloboda Bošnjaka (muslimana) u Sandžaku i drugim dijelovima Srbije i Crne Gore.

Bošnjaci u Sandžaku imaju definiran program za rješavanje svoga statusa, sa kojim su upoznali sve domaće i međunarodne institucije. Taj program je u skladu sa međunarodnim pravom i evropskim principima usvojenim za rješavanje jugoslavenske krize.

Muslimansko Nacionalno Vijeće (MNVS) je jedini legitimni organ Bošnjaka u Sandžaku. To je legitimno izabrano rukovodstvo koje se i na domaćem i na međunarodnom planu zalaže za ostvarenje prava Bošnjaka Sandžaka i rješenje statusa Sandžaka uz međunarodne garancije.

U vezi sa tim, MNVS ističe zahtjev da OIC, kao kolektivni član Ujedinjenih Nacija, pokrene međunarodne mehanizme i insistira na neodložnom rješavanju statusa Sandžaka, da učestvuje u definisanju i rješavanju statusa Sandžaka na Međunarodnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji u Ženevi i da bude jedan od garanata njegove praktične realizacije.

---

* IZVOR: Alija Izetbegović. *Godina rata i mira: odabrani govori, intervjui i pisma.* 1996. Sarajevo: Ljiljan, 1997., str. 15-16.

Ja Vas molim da uvažite ovaj zahtjev MNVS i da učinite sve što je u Vašoj moći da pomognete Bošnjacima u Sandžaku, kako bi tu opstali na svojoj zemlji, očuvali svoj identitet i pravedno riješili svoj status.

Molim Vas također da sa ovim pismom upoznate sve članove OIC.

Primate moje srdačne selame i izraze osobitog poštovanja.

209. Kontaktna skupina: Tekst Temeljnih načela za BiH (New York, 26. 9. 1995.)*

**Daljnja dogovorena temeljna načela
(nastavno na načela dogovorena u Ženevi 8. rujna 1995.)**

New York – Temeljna načela koja su u New Yorku 26. rujna 1995. prihvatili ministri vanjskih poslova Republike Hrvatske, Republike BiH i «SRJ» (nastavno na načela dogovorena u Ženevi 8. rujna 1995.):

4. Svaki od dva entiteta poštivat će međunarodne obveze BiH ako te obveze ne obuhvaćaju i financijske obveze koje bi jedan entitet preuzeo bez suglasnosti drugog.
5. Cilj je da se slobodni demokratski izbori održe u oba entiteta čim to društveni uvjeti dopuste. Kako bi se osigurala što veća demokratska učinkovitost tih izbora oba će entiteta poduzeti sljedeće korake:
  - 5.1. Obje će vlade odmah izraziti svoju punu potporu neodložnoj
    - a) slobodi kretanja;
    - b) pravu raseljenih osoba da se vrate svojim kućama ili dobiju pravednu naknadu;
    - c) slobodi govora i tiska;
    - d) zaštiti svih drugih međunarodno priznatih ljudskih prava kako bi se osnažio i potaknuo demokratski izborni proces;
  - 5.2. Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OESS) ili druga međunarodna organizacija će, što je prije moguće, poslati svoje predstavnike u sve veće gradove u Federaciji i RS u BiH te objavljivati mjesečna izvješća o
    - a) ispunjavanju obveza navedenih u cjelini Dogovorenih temeljnih načela;
    - b) razvoju društvenih uvjeta do razine na kojoj bi izborni proces mogao biti učinkovit;
  - 5.3. Trideset dana nakon što izaslanstvo OESS-a zaključi da se u oba entiteta mogu održati slobodni i demokratski izbori vlade dvaju entiteta će održati slobodne i demokratske izbore a pri tom će u potpunosti surađivati s programom njihova međunarodnog nadzora.
6. Nakon izbora sve ovlasti i državni prerogativi BiH bit će povjereni sljedećim tijelima u skladu s cjelinom Dogovorenih temeljnih načela:
  - 6.1. Parlamentu ili skupštini u kojem će dvije trećine zastupnika biti izabrano na području Federacije a jedna trećina na teritoriju RS. Sve odluke Parlamenta donosit će se većinom glasova pod uvjetom da takva većina uključuje i najmanje jednu trećinu glasova zastupnika iz svakog entiteta.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 28. 9. 1995.

- 6.2. Predsjedništvu u kojem će dvije trećine članova biti izabrane na području Federacije a jedna trećina na teritoriju RS. Sve odluke Predsjedništvo će donositi većinom glasova, no ako trećina ili više članova izraze neslaganje s odlukom ostalih članova i ocjene da je odluka protivna vitalnim interesima entiteta u kojemu su ti članovi izabrani sporno će pitanje odmah biti izneseno pred parlament odgovarajućeg entiteta. Ako taj parlament dvotrećinskom većinom odbije prihvatiti osporavanu odluku ona neće stupiti na snagu.
- 6.3. Vladu u odgovarajućem ministarskom sastavu.
- 6.4. Ustavni sud nadležan odlučivati o svim pitanjima u skladu s Ustavom BiH koji će biti promijenjen i usklađen sa svim dogovorenim temeljnim načelima.
- 6.5. Strane će pregovarati o neposrednoj budućnosti i drugim pitanjima sastava i djelovanja ovih tijela.
- 6.6 Gore navedena tijela imaju odgovornost za vanjsku politiku BiH. Strane će nastaviti pregovore kako bi odredile do koje mjere će navedena tijela također biti odgovorna i za druga pitanja a u skladu s cjelinom dogovorenih temeljnih načela."

210. Službeni tekst sporazuma o prekidu vatre u BiH (Sarajevo, 5. 10. 1995.)*

Dolje potpisani slažu se u sljedećem:

1. Počevši od dana stupanja na snagu, definiranoga u stavku 2, strane će na cijelom teritoriju unutar granica BiH provesti prekid vatre i prekinuti sva neprijateljska vojna djelovanja te primijeniti ostale odredbe ovoga sporazuma.
2. Prekid vatre stupit će na snagu u 00,01 sati 10. listopada godine 1995., ako u to vrijeme u potpunosti budu uspostavljeni dotok plina i električne energije u grad Sarajevo. Ako se to ne dogodi, prekid vatre stupit će na snagu u 00.01 sati na dan koji slijedi uspostavi dotoka tih energenata u grad.
3. Da bi se omogućili pregovori i početak primjene mirovnog sporazuma, prekid vatre će trajati 60 dana, ili do završetka posrednih mirovnih pregovora i mirovne konferencije, ovisno što od toga bude kasnije.
4. U skladu s obvezom prekida vatre na dan stupanja na snagu prekida vatre, sve će strane odmah osigurati da vojni zapovjednici izdaju i pridržavaju se jasnih zapovijedi, kojima će se spriječiti:
  - a) sve ofenzivne akcije,
  - b) ophodnje i ofenzivne izvidnice ispred svojih položaja,
  - c) svaka vrsta paljbe, uključujući i snajpere,
  - d) postavljanje dodatnih mina,
  - e) postavljanje dodatnih prepreka ili zapreka.
5. Nakon stupanja na snagu prekida vatre, sve će strane odmah osigurati:
  - a) da se svi civili i zarobljenici tretiraju humano,
  - b) da sve svi ratni zarobljenici razmjene pod nadzorom UNPROFOR-a.
6. Počevši od dana stupanja na snagu prekida vatre, strane će surađivati u aktivnostima UNPROFOR-a vezanima za praćenje prekida vatre i odmah će o kršenjima sporazuma izvješćivati ovlaštene službe UNPROFOR-a.
7. Počevši od dana stupanja na snagu prekida vatre strane će osigurati slobodno kretanje i nesmetani cestovni promet između Sarajeva i Goražda duž dva primarna smjera (Sarajevo - Rogatica - Goražde i Beograd - Goražde) za sav nevojni promet i UNPROFOR-ova vozila.
8. Tijekom razdoblja prekida vatre dolje potpisani će u cijelosti poštovati obveze preuzete Dogovorom o osnovnim načelima od 8. rujna 1995. u Ženevi, Okvirnim sporazumom od 14. rujna 1995. i Daljnjim dogovorenim principima od 26. rujna 1995., uključujući (ne ograničavajući se na opća značenja gore navedenog) obveze da se omogući sloboda kretanja svim osobama i svima raseljenima, te pravo da se vrate svojim domovima i ponovno preuzmu svoju imovinu.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 06. 10. 1995

Prdsjednik Predsjedništva:
Alija Izetbegović,
Veleposlanik SAD u BiH:
John Menzies
Pomoćnik američkog državnog tajnika:
Richaerd Holbrooke

Holbrookeova pismena izjava o Sarajevu

Kao sastavni dio sporazuma o prekidu vatre u BiH objavljena je u Sarajevu i pismena izjava pomoćnika američkoga državnog tajnika Richarda Holbrookea o Sarajevu.

»Odredbe sporazuma o prekidu vatre ne mijenjaju niti se može tumačiti da na bilo koji način mijenjaju obveze UN-a i NATO-a u slučaju napada na zaštićene zone u BiH. Kao što je rekao predsjednik Clinton SAD će zatražiti obnovu zračnih napada ako budu ugrožene sigurnosne zone u Bosni i Hercegovini. SAD će također smatrati kršenjem sporazuma i namjeran prekid struje, plina i vode gradu Sarajevu i takvi će postupci imati najteže posljedice. To je posebice važno za Sarajevo, gdje sloboda pristupa cestama preko Kiseljaka i Igmana mora biti zajamčena«.

211. Daytonski sporazumi: Sporazum o oživotvorenju Federacije Bosne i Hercegovine (Dayton 10. 11. 1995.)*

I. Opća načela

Potpuna uspostava Federacije Bosne i Hercegovine bitan je preduslov za mir u Bosni i Hercegovini. Bez snažne Federacije koja u cijelosti funkcionira, kao jedne od dva sastavna entiteta Bosne i Hercegovine, Davtonski bliski razgovori ne mogu proizvesti trajno mirovno rješenje.

Dvadeset mjeseci nakon usvajanja Ustava Federacije, proces jačanja Federacije i izgradjivanja povjerenja između njenih konstitutivnih naroda još uvijek nije dao zadovoljavajuće rezultate. Mi, dolje potpisani, složili smo se stoga da poduzmemo radikalne korake radi ostvarenja političke, ekonomske i društvene integracije u Federaciji.

Odgovornosti i organizacija Vlade Federacije i Vlade Republike Bosne i Hercegovine moraju biti odvojene. Saradjujući međusobno za dobrobit stanovništva, ni jedna od dvije pomenute vlade ne smije se miješati u isključive nadležnosti druge vlade. Ne umanjujući kontinuirani suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine, Vlada Republike mora sada prenijeti funkcije na Vladu Federacije u skladu s Ustavom Federacije.

Vlada Republike mora zadržati samo one funkcije koje joj omogućuju da funkcionira kao vlada međunarodno priznate države Bosne i Hercegovine, a u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine formuliranim na bliskim razgovorima u Davtonu. Sve druge funkcije prenijet će se na Vladu Federacije.

Istovremeno, postojeće civilne vlasti i njihovi organi u dijelovima Federacije pod kontrolom HVO-a moraju sada prenijeti sve svoje funkcije na organe Federacije i biti raspušteni.

Ovaj Sporazum će se uskladiti s mirovnim rješenjem za Bosnu i Hercegovinu, kada ono bude usvojeno.

U skladu s ovim načelima složili smo se o sljedećem:

II. Odluke

A. Prijenos odgovornosti na Federaciju

Do 10. prosinca 1995. godine, iznijet ćemo pred Ustavotvornu Skupštinu Federacije i Skupštinu Republike zakonske prijedloge koji obuhvaćaju sljedeće odredbe što se odnose na funkcije i ovlasti Vlada Federacije i Republike, a u cilju njihova prihvaćanja do 20. prosinca:

1. Mjesec dana po usvajanju ovih zakonskih prijedloga Federacija će preuzeti isključivu vlast na razinama Federacije, kantona i općina na svekolikom teritoriju Federacije unutar granica njezinih odgovornosti.

---

* IZVOR: I. Bandić. *Washingtonski sporazumi. Pretpostavke – akteri – ciljevi*. Magistarski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, 2001., Dokumentacija..

2. Da bi se to postiglo, u roku od mjesec dana nakon usvajanja navedenih zakonskih prijedloga sproved će se potpuna funkcionalna podjela ovlasti između Vlade Federacije i Vlade Republike.
3. Vlada Republike zadržat će one funkcije koje joj omogućuju da funkcionira kao vlada međunarodno priznate države Bosne i Hercegovine. Sve druge civilne funkcije Vlade Republike prenet će se na Vladu Federacije u roku od mjesec dana nakon usvajanja ovih zakonskih prijedloga. Uz to, sve funkcije postojećih lokalnih civilnih vlasti i organa na područjima Federacije koja su pod kontrolom ARBiH prenet će se na institucije Federacije, a te vlasti i organi bit će ukinuti mjesec dana po usvajanju ovih zakonskih prijedloga.
4. Paralelno sa prijenosom funkcija s Vlade Republike na Vladu Federacije, doći će do prijenosa svih funkcija postojećih civilnih vlasti i organa u područjima Federacije pod kontrolom HVO-a na institucije Federacije, a te će se vlasti i organi raspustiti mjesec dana nakon usvajanja spomenutih zakonskih prijedloga.
5. Odgovornosti Vlade Federacije i drugih sastavnih institucija Federacije uključuju sljedeće:
  - obranu
  - unutarnje poslove sudstvo
  - financije (budžet, poreznu upravu, ubiranje carina)
  - energetiku i industriju
  - proroci i komunikacije
  - trgovinu
  - poljodjelstvo
  - školstvo, znanost i kulturu
  - izbjeglice, prognanike i socijalnu politiku
  - urbanizam, prirodne resurse i okoliš.
6. Odgovornosti Vlade Republike uključuju sljedeće:
  - vanjsku politiku
  - vanjsku trgovinu
  - carinsku politiku
  - zajedničku monetarnu politiku
  - finansije (budžet Republike)
  - uređivanje useljavanja i republičko državljanstvo
  - primjenu međunarodnih krivičnih normi
  - zajedničke telekomunikacije
  - kontrolu vazdušnog saobraćaja
  - civilnu koordinaciju djelovanja oružanih snaga na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.

7. Odgovornosti izložene pod paragrafima 5 i 6 biće uskladjene sa funkcijama definisanim u mirovnom rješenju za Bosnu i Hercegovinu, kada ono bude prihvaćeno.

Osim toga, podjela odgovornosti u skladu sa gore navedenim paragrafima 5 i 6 neće umanjiti vojni autoritet ARBiH ili HVO.

8. Ministri, zamjenici ministara i osoblje ministarstava ne smiju obavljati dužnosti u objema vladama.

Ministarstva će zaposliti odgovarajuće osoblje. U roku od mjesec dana nakon donošenja ovih propisa, imenovanje tog osoblja potvrdiće nadležni ministri i njihovi zamjenici. Sastav osoblja mora odražavati sastav stanovništva.

9. Shodno poglavlju I. članu 4. Ustava Federacije, Sarajevo ostaje glavni grad Federacije.

10. Predsjednik, potpredsjednik, predsjednik Vlade i zamjenik predsjednika Vlade Federacije imaju jedan zajednički područni ured u Mostaru.

11. U Mostaru su smještene sljedeća ministarstva Vlade Federacije:

- trgovina
- saobraćaj i komunikacije
- energetika i industrija
- obrazovanje, nauka i kultura.

12. Vlada Federacije u pravilu održava sjednice jedanput nedjeljno. Svaka četvrta sjednica održava se u Mostaru.

13. Inauguralna sjednica novoosnovane Vlade Federacije održaće se u Sarajevu, a zatim u Mostaru mjesec dana nakon usvajanja ovih zakonskih prijedloga. Visoki funkcioneri svjedoka ovog Sporazuma biće pozvani na inauguralnu sjednicu.

B. Fiskalna, carinska i budžetska pitanja Federacije

1. Moramo osigurati da se u roku od pet dana nakon potpisivanja ovog sporazuma, dva postojeća platna sistema u Federaciji objedine otvaranjem odgovarajućih računa u poslovnim bankama i povezivanjem ovih računa kroz platne urede, koristeći njemačku marku kao zajedničku obračunsku jedinicu.

2. Republika reguliše sistem carina i određuje zajedničku carinsku politiku.

Počevši sa budžetskom godinom 1996, carine ubire Carinska uprava Federacije u ime Republike. Dogovoreni omjer prihoda od carina do utvrđene sume (koji iznos se utvrđuje u odnosu na potrebe republičkog budžeta) ulazi u republički budžet. Federacija i Republika, uz konsultaciju sa Međunarodnim monetarnim fondom (MMF-om), moraju se do 10. decembra 1995. godine dogovoriti o tim omjerima i o utvrđenoj sumi, kao i o tehničkom mehanizmu (koristeći platne urede) koji će osigurati brzo i direktno finansiranje budžeta Republike i Federacije.

Do 10. decembra 1995. godine mora se uspostaviti Carinska uprava Federacije u okviru carinskog sistema Bosne i Hercegovine. Do tog se datuma moraju ukinuti svi interni carinski kontrolni punktovi u Federaciji i uspostaviti potpuna sloboda kretanja.

Republika može imenovati svoje predstavnike koji imaju pravo da budu prisutni pri svakoj stanici za ubiranje carina na međunarodnim granicama.

3. Budžet Federacije za 1996. godinu biće pripremljen u saradnji s MMF-om prilikom predstojeće posjete delegacije MMF-a i iznesen pred Ustavotvornu skupštinu Federacije do 10. decembra 1995. godine. Vojni izdaci ili socijalna davanja neće biti uključeni u budžet Federacije za 1996. godinu.
4. Porezna uprava Federacije mora početi s radom mjesec dana nakon usvajanja zakona iz poglavlja II A.
5. Budžeti kantona, koji se ubiru iz poreza na prodaju i na poslovanje preduzeća kao i iz drugih izvora prihoda, moraju biti dovršeni, po mogućnosti uz međunarodnu tehničku pomoć, do 31. marta 1996. godine.
6. Ovim pozivamo zainteresovane vlade i međunarodne organizacije da pošalju stručnjake koji će pomagati vladama Federacije i Republike i njihovim organima u finansijskim i administrativnim pitanjima.
7. U dogovoru sa MMF-om i u skladu sa Ustavom Federacije, moramo zaključiti sporazum o Centralnoj banci do 10. decembra 1995. godine. Taj se sporazum mora uskladiti sa mirovnim rješenjem za Bosnu i Hercegovinu kada ono bude usvojeno.
8. Međunarodne donacije za Bosnu i Hercegovinu dijele se u skladu s podjelom odgovornosti između Federacije i Republike.

C. Kantoni i općine

1. Sve odluke Arbitra Federacije sprovode se bez odlaganja.
2. Sva prelazna zakonodavna tijela u kantonima moraju se sazvati do 1. decembra 1995. godine. Uz to, sva mjesta u prelaznim kantonalnim vladama moraju se popuniti do tog datuma.
3. One općine koje su izabrale svojih pet predstavnika u prelazna zakonodavna tijela u kantonima do 1. decembra 1995. biće zastupljene u prelaznim kantonalnim zakonodavnim tijelima. Općine koje još nisu izabrale svojih pet predstavnika biće zastupljene nakon izbora svojih predstavnika.

D. Teritorija Federacije

1. Granice Federacije konačno se utvrđuju mirovnim rješenjem za Bosnu i Hercegovinu.
2. Teritorijama koje su trenutno pod kontrolom ARBiH/HVO-a a koje nisu uključene u kantone Federacije ("nove teritorije"), mora se upravljati u skladu sa Ustavom Federacije. Prelazne općinske vlasici na novim teritorijama osnivaju se u skladu sa odredbama Ustava Federacije koje se odnose na te vlasti i u skladu sa svim drugim relevantnim sporazumima.
3. Svim predratnim stanovnicima novih teritorija mora se dopustiti slobodan, nesmetan i brz povratak nekadašnjim domovima.
4. Odmah, nakon sporazuma o razgraničenju između dvaju entiteta u Bosni i Hercegovini u okviru konačnog mirovnog rješenja, zaključićemo pregovore o kantonalnoj i općinskoj organizaciji za nove teritorije.

E. Izbjeglice i raseljena lica

Do 10. decembra 1995, godine Ministar za pitanja izbjeglica i socijalnu politiku i njegov zamjenik moraju zajedno utvrditi sveobuhvatni i detaljni plan povratka izbjeglica i raseljenih lica na teritoriju Federacije. Realizacija ovog plana mora započeti odmah. Ostvarivaće se bliska saradnja sa UNHCR-om u razvoju i realizaciji tog plana.

Ovaj plan mora biti uskladjen sa svakim programom povratka izbjeglica i raseljenih lica koji se utvrdi u okviru konačnog mirovnog rješenja.

F. Ambasadori

U roku od mjesec dana nakon usvajanja zakona navedenog u odjeljku II A, moramo realizovati Zagrebački sporazum od 11. septembra 1994. godine i Sporazum iz Petersberga od 10. marta 1995. godine o postavljanju ambasadora.

G. Policija

U vremenu do 10. decembra 1995, iznijecemo pred Ustavotvornu skupštinu Federacije zakonski prijedlog o unutarnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine, sa ciljem da se on usvoji do 20. decembra 1995. godine i počne primjenjivati mjesec dana nakon usvajanja.

H. Odbrana

1. Do 10. decembra 1995. godine, predložićemo Ustavotvornoj skupštini Federacije Osnovni zakon o odbrani, kojim se urvrđuje jedinstvena Vojska Federacije iznad razine korpusa do Zajedničkog zapovjedništva, a u cilju njegovog prihvatanja do 20. decembra.
- 2, Zatražićemo međunarudnu pomoć u transformiranju sadašnjeg zajedničkog štaba u Zajednički štab za planiranje za sve Oružane snage Federacije.

I. Mostar

1. Memorandum o razumijevanju za Upravu Evropske unije od 6. jula 1994 mora se provesti u potpunosti.
2. Slažemo se s načelima za Prelazni stan u Grada Mostara, kao što je definirano u Aneksu koji čini sastavni dio ovog Sporazuma. Moramo osigurati da se Prelazni statut Grada Mostara dovrši na osnovu ovih principa do 31. decembra 1995. Taj Prelazni statut mora očuvati jedinstvo Grada. Mostar mora imati jedinstvenu upravu. Prelazni statut mora osigurati nacionalni, vjerski i kulturni identitet stanovništva u šest gradskih općina.

Uporedo s usvajanjem Prelaznog statuta, zahtijevamo od Upravitelja EU da izda uredbu o zakazivanju izbora za Gradsko vijeće i Gradska općinska vijeća na osnovu principa za Prelazni statut iz Aneksa. Ti se izbori moraju održati najkasnije do 31. jula 1996.

3. U skladu sa garancijama o ljudskim pravima i slobodama Ustava Federacije, mora se osigurati sloboda kretanja u Mostaru, kao i širom cijele Federacije.

Mjesec dana nakon usvajanja zakona, navedenog u odjeljku II A ovoga Sporazuma, mora se osigurati potpuna i neograničena sloboda kretanja za sve građane Mostara.

Prvi korak predstavlja potpuna primjena postojećih propisa koji će stupiti na snagu do 1. decembra, kako bi se omogućio:

- neograničen broj prelaza za žene, djecu i muškarce koji nisu vojni obveznici, kao i pojednostavljeni postupak za prelaze bez prethodne registracije,
- neograničen i nesmetan pristup za sve građane Mostara sjedištu Uprave Europske unije za Mostar i Ombudsmanu,
- neograničen i nesmetan pristup Centru za permanentno medicinsko obrazovanje (u Zapadnom Mostaru),
- neograničen i nesmetan pristup novom Školskom centru nakon njegova otvaranja (u Istočnom Mostaru),
- neograničen pristup svima koji su pozvani na kulturne i druge manifestacije sa obje strane.

Dva gradonačelnika Mostara moraju odmah poduzeti ove korake da bi ispoštovali dogovoreni rok.

4. Druga faza uvođenja Ujedinjenih policijskih snaga Mostara (UPFM) mora se sprovesti bez daljnjeg odlaganja, i to:
  - uspostavljanje zajedničkog štaba (pristup kojem će nadgledati isključivo zajedničke patrole),
  - nesmetano regrutiranje lokalnog policijskog osoblja za UPFM koje se ne može smijeniti bez prethodne saglasnosti Uprave Evropske unije i lokalnih organa uprave,
  - početak zajedničkog patroliranja po bivšoj liniji konfrontacije. Sa uspostavom nove Vlade Federacije treba započeti treća faza UPFM-a.
5. Poduzimaće se odlučne mjere protiv organiziranog kriminala znatno prije nego što novoosnovana Vlada Federacije preuzme dužnost.
6. Kako bi se stvorili uslovi za povratak izbjeglica i raseljenih lica njihovim domovima, Uredbe o stanarskim pravima Upravitelja EU moraju se strogo poštovati i njihovo sprovođenje poticati. Kako bi započeo proces obostranog povratka, a neovisno o bilo kakvom globalnom rješenju u okviru Federacije, mora se odmah dozvoliti povratak znatnog broja raseljenih lica koja posjeduju kuće u Mostaru.

III. Obaveze o izvještavanju

Nedjelju dana nakon potpisivanja ovog ugovora, a u razmacima od dvije sedmice, podnosićemo svjedocima zajedničke izvještaje o sprovođenju ovog Sporazuma. Posebno ćemo izvještavati:

- o usvajanju zakonskih prijedloga, navedenih u odjeljku II A ovog Sporazuma, od strane Ustavotvorne Skupštine Federacije i Skupštine Republike,
- o konkretnim pripremama za osnivanje novih ministarstava Federacije u Sarajevu i Mostaru, kako o objektima i sastavu osoblja, tako i o praktičnim odredbama za nužno kretanje službenika ministarstva,

- o koracima poduzetim za prenos funkcija postojećih ne-federacijskih civilnih vlasti i organa na Federaciju,
- o sprovođenju odluka Arbitra Federacije,
- o sprovođenju sporazuma o novim teritorijama,
- o sprovođenju odredaba o objedinjavanju dva sistema plaćanja, o uspostavljanju odgovarajućih bankovnih odnosa, te o stvaranju Carinske uprave Federacije, Poreznog ureda Federacije i o pripremi budžeta Federacije za 1996. godinu,
- o pripremi plana povratka Izbjeglica, i raseljenih lica, koji ćemo podnijeti odmah nakon usvajanja, i o toku njegove realizacije.

Potpisano u Daytonu, Ohio, 10. novembra 1995. godine na engleskom, bosanskom i hrvatskom jeziku, a svaki od tekstova je jednako autentičan. U slučaju razlika u tumačenju biće mjerodavan engleski tekst.

Potpisnici:

Alija Izetbegović, Predsjednik Republike Bosne i Hercegovine

Krešimir Zubak, Predsjednik Federacije

Dr. Haris Silajdžić, Predsjednik Vlade Bosne i Hercegovine

Jadranko Prlić, Potpredsjednik Vlade Bosne i Hercegovine

Predsjednik Republike Hrvatske podržava odredbe ovog Sporazuma i pomagaće u njegovoj punoj primjeni:

Dr. Franjo Tuđman, Predsjednik republike Hrvatske

Svjedoci:

Ambasador Wolfgang Ischinger, Savezna Republika Njemačka

Ambasador Richard Holbrooke, Sjedinjene Američke Države

Ambasador Fernandez de la Pena, Španski Predsjedavajući EU

Hans Koschnick, EU Upravitelj Mostara

Aneks na sporazum o oživotvorenju Federacije Bosne i Hercegovine zaključen u Daytonu

Dogovorena načela za Prelazni statut Grada Mostara

1. Mora se sačuvati pravno i funkcionalno jedinstvo Grada Mostara.
2. Teritorija Grada Mostara obuhvaća cijelo područje općine Mostar, kako je postojalo 1. januara 1991. godine.
3. Grad Mostar se sastoji od šest zasebnih gradskih općina. Granice tih gradskih općina određuju se Prelaznim statutom Grada Mosora.
4. Gradske općine imaju sve one odgovornosti koje nisu izričito dodijeljene Gradu Mostaru u Prelaznom statutu.
5. Odgovornosti Grada Mostara obuhvaćaju:
  - finansije i poreznu politiku, utoliko to nije drugačije uređeno zakonima Federacije ili kantona,
  - urbanističko planiranje,
  - infrastrukturu (vodu, struju),
  - ekonomsku politiku, ukoliko nije drugačije regulisano zakonima Federacije ili kantona,
  - javni saobraćaj, uključujući željeznice,
  - mostarski aerodrom

Gradske općine mogu prenijeti na Grad Mostar dodatne odgovornosti.

6. Sve druge lokalne odgovornosti su u nadležnosti gradskih općina.
7. Gradom Mostarom upravlja Gradsko vijeće. Na čelu šest gradskih općina nalaze se gradska općinska vijeća.
8. Gradsko vijeće sastoji se od 48 članova, od čega je 16 mjesta predviđeno za predstavnike hrvatske zajednice, 16 za predstavnike bošnjačke zajednice, a 16 za druge. Od 16 mjesta predviđenih za druge, 11 mjesta ostaju nepopunjena u prelaznom periodu
Svaka gradska općina bira po 4 člana u Gradsko vijeće. Preostali članovi Gradskog vijeća biraju se na listi cijelog grada.
9. Svako gradsko općinsko vijeće sastoji se od 25 članova. Sastav gradskih općinskih vijeća odražava sastav stanovništva te gradske općine u vrijeme popisa stanovništva iz 1991. godine.
10. Članovi Gradskog vijeća i gradskih općinskih vijeća biraju se na direktnim i slobodnim izborima.
11. Gradsko vijeće i gradska općinska vijeća biraju svoje izvršne funkcionere.
12. Svaka osoba sa navršenih 18 godina ili starija, koja je navedena u popisu stanovništva iz 1991. godine s mjestom stalnog boravka u općini Mostar i koja još uvek ima stalno mjesto boravka u Gradu Mostaru u vrijeme izbora, ima pravo da bira i bude birana u Gradsko vijeće i gradska općinska vijeća.

Potpisano u Daytonu, Ohio, 10. novembra 1995. godine na engleskom, bosanskom i hrvatskom jeziku, a svaki od tekstova je jednako autentičan. U slučaju razlika u tumačenju biće mjerodavan engleski tekst.

Potpisnici:

Mijo Brajković, Gradonačelnik Zapadnog Mostara

Safet Oručević, Gradonačelnik Istočnog Mostara

Hans Koschnick, EU upravitelj Mostara

Muhamed Sacirbey, Ministar vanjskih poslova Republike Bosne i Hercegovine

Gojko Šušak, Ministar odbrane Republike Hrvatske

Ambasador Wolfgang Ischinger, Savezna Republika Njemačka

Fernandez de la Pena, Predsjedavajući EU

212. Daytonski sporazumi: Opći okvirni Sporazum za mir u Bosni i Hercegovini (Dayton, 21. 11. 1995., Pariz, 14. 12. 1995.)*

Tekst Općeg okvirnog sporazuma za miru u BiH

Članovi

Republika Bosna i Hercegovina, Republika Hrvatska i Savezna Republika Jugoslavija ("Stranke"),

Priznajući potrebu za sveobuhvatnim sporazumom radi okončanja tragičnog sukoba u regiji,

Želeći pridonijeti tom cilju i promovirati trajni mir i stabilnost,

Potvrđujući svoje prihvaćanje Dogovorenih temeljnih načela od 8. septembra 1995., Daljnjih dogovorenih temeljnih načela od 26. septembra 1995. i Sporazuma o prekidu vatre od 14. septembra i 5. oktobra 1995,

Primajući na znanje Sporazum od 29. augusta 1995. kojim je delegacija Savezne Republike Jugoslavije ovlaštena potpisati u ime Republike Srpske dijelove mirovnog plana koji se odnose na nju, uz obavezu stroge i dosljedne provedbe postignutog sporazuma,

Sporazumjele su se kako slijedi:

Član I

Stranke će regulirati svoje odnose u skladu s načelima izloženim u Povelji Ujedinjenih naroda, kao i s Helsinškim završnim dokumentom i drugim dokumentima Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi. Stranke će naročito potpuno poštovati međusobnu suverenu jednakost, rješavati sporove mirnim putem, te se suzdržati od svake akcije, prijetnjom ili upotrebom sile ili na drugi način, protiv teritorijalne cjelovitosti ili političke neovisnosti Bosne i Hercegovine ili bilo koje druge države.

Član II

Stranke pozdravljaju i podržavaju postignute dogovore o vojnim aspektima mirovnog rješenja i aspektima regionalne stabilizacije, kako je izloženo u Sporazumima u Aneksu 1-A i Aneksu 1-B. Stranke će u cijelosti poštivati i promovirati ispunjenje obaveza preuzetih u Aneksu 1-A, te će se u cijelosti pridržavati svojih obaveza izloženih u Aneksu 1-B.

Član III

Stranke pozdravljaju i podržavaju postignute dogovore o razgraničenju između dvaju entiteta, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, kako je izloženo u Sporazumu u Aneksu 2. Stranke će u cijelosti poštivati i promovirati ispunjenje obaveza preuzetih u njemu.

Član IV

---

* IZVOR: www.oscebih.org/overview/gfap/cro/home.asp

Stranke pozdravljaju i podržavaju program izbora za Bosnu i Hercegovinu izložen u Aneksu 3. Stranke će u cijelosti poštivati i promovirati ispunjenje tog programa.

Član V

Stranke pozdravljaju i podržavaju postignute dogovore o Ustavu Bosne i Hercegovine izložene u Aneksu 4. Stranke će u cijelosti poštivati i promovirati ispunjenje obaveza preuzetih u njemu.

Član VI

Stranke pozdravljaju i podržavaju postignute dogovore o uspostavi Arbitražnog suda, Komisije za ljudska prava, Komisije za izbjeglice i prognanike, Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, kao i javnih preduzeća Bosne i Hercegovine, izložene u Aneksima 5-9. Stranke će u cijelosti poštivati i promovirati ispunjenje obaveza preuzetih u njima.

Član VII

Priznajući da su poštivanje ljudskih prava i zaštita izbjeglica i prognanika od vitalne važnosti za postizanje trajnog mira, Stranke su saglasne s odredbama o ljudskim pravima izloženim u Poglavlju Jedan Sporazuma u Aneksu 6, kao i odredbama o izbjeglicama i prognanicima izloženim u Poglavlju Jedan Sporazuma u Aneksu 7, i u cijelosti će ih poštivati.

Član VIII

Stranke pozdravljaju i podržavaju postignute dogovore o provedbi ovog mirovnog rješenja, uključujući naročito one koji se odnose na provedbu civilnih (nevojnih) aspekata, izloženih u Sporazumu u Aneksu 10, te na međunarodne policijske snage kako je izloženo u Sporazumu u Aneksu 11. Stranke će u cijelosti poštivati i promovirati ispunjenje obaveza preuzetih u njima.

Član IX

Stranke će u potpunosti surađivati sa svim entitetima koji su uključeni u provedbu ovog mirovnog rješenja, kako je izloženo u Aneksima ovog Sporazuma, ili koje je ovlastilo Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda, u skladu sa obavezom svih Stranaka da surađuju u istrazi ratnih zločina i drugih kršenja međunarodnog humanitarnog prava, kao i gonjenju njihovih počinitelja.

Član X

Savezna Republika Jugoslavija i Republika Bosna i Hercegovina priznaju jedna drugu kao suverene neovisne države unutar svojih međunarodnih granica. Daljnji aspekti njihovog uzajamnog priznanja bit će predmet naknadnih razgovora.

Član XI

Ovaj Sporazum stupa na snagu njegovim potpisivanjem.

Sklopljeno u Parizu, dana 14. decembra 1995. na bosanskom, hrvatskom, srpskom i engleskom jeziku, s tim da je svaki tekst jednako vjerodostojan."

Potpisnici Općeg okvirnog sporazuma su, prema redoslijedu potpisivanja,
za Republiku BiH Alija Izetbegović,
za Republiku Hrvatsku dr. Franjo Tuđman
i za Saveznu Republiku Jugoslaviju Slobodan Milošević.

Potpisivanju su svjedočili i to potvrdili svojim potpisima, prema redoslijedu potpisivanja,
za Predsjedništvo Evropske unije Felipe Gonzalez,
za Francusku Republiku Jacques Chirac,
za Saveznu Republiku Njemačku Helmut Kohl,
za Rusku Federaciju Viktor Cernomirdin,
za Ujedinjeno Kraljevstvo John Major
i za Sjedinjene Američke Države William Clinton.

Aneksi

[Annex 1-A](#): Sporazum o vojnim aspektima mirovnog rješenja

[Annex 1-B](#): Sporazum o regionalnoj stabilizaciji

[Annex 2](#): Sporazum o liniji razgraničenja između entiteta i o pitanjima u vezi s tim

[Annex 3](#): Sporazum o izborima

[Annex 4](#): Ustav

[Annex 5](#): Sporazum o arbitraži

[Annex 6](#): Sporazum o ljudskim pravima

[Annex 7](#): Sporazum o izbjeglicama i prognanicima

[Annex 8](#): Sporazum o Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika

[Annex 9](#): Sporazum o javnim preduzećima Bosne i Hercegovine

[Annex 10](#): Sporazum o civilnoj implementaciji

[Annex 11](#): Sporazum o međunarodnim policijskim snagama

**213. Daytonski sporazumi: Pismo predsjednika
Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića državnom tajniku SAD
Warenu Christopheru (Dayton, studeni 1995.)***

Dragi gospodine sekretaru,

prema prvotnom općem okvirnom sporazumu za mir u Bosni i Hercegovini, poduzet ću nekoliko mjera izgradnje povjerenja u cilju razvijanja sveza između Federalne Republike Jugoslavije i Bosne i Hercegovine i radi izgradnje potpore mirovnom sporazumu. U susret tim važnim završecima, drago mi je dati sljedeće obveze u ime vlade i naroda Bosne i Hercegovine.

Svi zatočeni koji nisu sudjelovali u borbama bit će odmah oslobođeni iz radnih brigada, mjesta zatočeništva ili drugih formalnih ili neformalnih nadzora, kako se zahtijeva rezolucijom 1019 Vijeća sigurnosti od 9. rujna 1995. Osobito, kako je navedeno u rezoluciji, svi zatočenički logori širom teritorija Bosne i Hercegovine odmah će biti zatvoreni, a predstavnicima Međunarodnog komiteta Crvenog križa bit će dopušteno

- a) registrirati bilo koje osobe zatočene protiv svoje volje i
- b) pristup bilo kojem mjestu koje bi smatrali važnim.

U skladu sa sporazumom o uzajamnom priznanju i normalizaciji odnosa između Federalne Republike Jugoslavije i Bosne i Hercegovine, odmah će se uspostaviti puni diplomatski odnosi. Bosna i Hercegovina i Federalna Republika Jugoslavija uspostaviti će ambasade i razmijeniti ambasadore. Sto prije bude moguće. Bit će imenovani predstavnici u visoku bilateralnu grupu specijalista da bi se redovito sastajali i razmatrali pitanja u svezi s njihovim bilateralnim odnosima, uključujući otvaranje dodatnih konzulata.

Kao prioritarna stvar, moja Vlada sudjelovat će u susretima na razini viših eksperata da bi radili na harmonizaciji carinskih politika do ustanovljenja carinske unije dviju zemalja.

S tehničkom pomoći, kao što je ona ponuđena od Sjedinjenih Država, moja će Vlada uspostaviti izravnu, sigurnu telefonsku vezu između Predsjedništva Bosne i Hercegovine i Predsjedništva Federalne Republike Jugoslavije.

Moja će Vlada putem odgovarajućih nacionalnih i međunarodnih agencija odobriti izravne zrakoplovne letove između Sarajeva i Beograda.

Shvaćam da zainteresirane zemlje namjeravaju ohrabriti međunarodne prijevoznike da ove rute uključe u svoje redove letenja.

Ja ću poduzeti što je potrebno da bi moja Vlada organizirala program posjeta na visokoj razini važnim mjestima dužnosnicima i ostalim uvaženim osobama iz Federalne Republike Jugoslavije. Shvaćam da će ambasadori kontaktne skupine i ostalih zainteresiranih zemalja biti na raspolaganju kao prikladni za pomoć radi podrške međunarodnih i domaćih interesa u jačanju veza među dvjema zemljama.

---

* IZVOR: *Slobodna Dalmacija*, 21. 1. 1996.

Moja će Vlada poduzeti korake potrebne za uspostavljanje bilateralne Komisije za gospodarsku integraciju i razvoj infrastrukture za bilateralnu suradnju na pojedinačno zemaljski i međunarodno temeljenim projektima od utjecaja za obje zemlje. Konkretno, komisija će promicati sufinanciranje, zajednička ulaganja i odgovarajuće multilateralne aranžmane na razvijanju prometnih, energetskih i komunikacijskih sektora u ovim zemljama.

Moja će Vlada aktivno tražiti uspostavljanje združene gospodarske komore radi promicanja trgovine i gospodarskog razvoja obiju zemalja, koordiniranjem, gdje je to potrebno, aktivnosti Gospodarskih komora u jednoj i drugoj zemlji i promicanjem veza s gospodarskim komorama drugih zemalja

Moja će Vlada aktivno razvijati razmjenu studenata među dvjema zemljama, kao što će također nominirati studente za sudjelovanje u zajedničkom programu razmjene sa Sjedinjenim Državama. Slično, uz potporu Sjedinjenih Država i ostalih zainteresiranih vlada, moja će Vlada promicati posjete između Federalne Republike Jugoslavije i Bosne i Hercegovine za znanstvene kulturne, sportske, omladinske i slične grupe. Mi ćemo u potpunosti sudjelovati u uspostavljanju i vođenju bilateralne komisije za kulturnu i obrazovnu razmjenu radi razvoja programa na tim područjima.

U kontekstu regionalne kontrole naoružanja i odgovarajućih vojnih mjera izgradnje povjerenja dogovorenih drugdje od Bosne i Hercegovine i Federalne Republike Jugoslavije, moja će Vlada promicati zbližavanje i razmjenu štapskih posjeta za časnike oružanih snaga drugih zemalja. Tim posjetima istražit će se, među ostalim mjerama, uspostavljanje uzajamnih ureda Časnika za vezu pri pojedinim šefovima obrane.

Moja će Vlada aktivno podupirati uspostavljanje i aktivnosti međunarodne komisije za istraživanje nedavnog konflikta u bivšoj Jugoslaviji. To će uključivati sudjelovanje vlada zemalja što su sudjelovale u konfliktu kao i istaknutih međunarodnih stručnjaka što bi bili imenovani sporazumom među republikama bivše Jugoslavije. Mandat komisije bit će otkrivanje činjenica i izrada potrebnih studija o uzrocima, vođenju t posljedica skorašnjeg sukoba na što je moguće potpuniji i objektivni način te da zatim o tome izda izvješće što bi bilo na raspolaganju za sve zainteresirane zemlje i organizacije. Moja će Vlada u potpunosti surađivati s tom komisijom".

214. Daytonski sporazumi: Sporazum o parafiranju (Dayton, 21. 11. 1995.)*

Sporazum o parafiranju općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini

Republika Bosna i Hercegovina, Republika Hrvatska i Savezna Republika Jugoslavija ("Stranke").

Priznajući potrebu za sveobuhvatnim sporazumom radi okončanja tragičnog sukoba u regiji, Pozdravljajući napredak postignut tijekom mirovnih pregovora održanih u Zračnoj bazi Wright-Patterson, Ohio,

Želeći postići mir i prosperitet u cijeloj Bosni i Hercegovini i regiji,

Sporazumjele su se kako slijedi:

Članak 1.

Pregovori o Općem okvirnom sporazumu za mir u Bosni i Hercegovini te njegovim aneksima, dovršeni su. Stranke i entiteti koje oni zastupaju, obvezuju se potpisati ove sporazume u Parizu, u njihovu sadašnjem obliku, u skladu sa Člankom 3, određujući time njihovo stupanje na snagu, kao i datum od kojeg će se Sporazumi primjenjivati.

Članak 2.

Parafiranjem svakog materijala za potpis koji pripada Općem okvirnom sporazumu za mir u Bosni i Hercegovini i njegovim aneksima Stranke i entiteti koje one predstavljaju danas ovdje izražavaju suglasnost da prihvaćaju obveze iz tih Sporazuma.

Članak 3.

Prije potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini u Parizu, aneksima se može promijeniti redni broj uz potrebnu suglasnost s izmjenama.

Članak 4.

Ovaj Sporazum stupa na snagu potpisivanjem.

Sklopljeno u Zračnoj bazi Wright-Patterson, Ohio, dana 21. studenog 1995. godine, na engleskom jeziku, u četiri istovjetna primjerka."

---

* IZVOR: www.hrt.hr/arhiv/dokumneti/dok/par.html

215. Daytonski sporazumi: Tekst završne izjave u Daytonu (Dayton, 21. 11. 1995.)*

Na završetku posrednih pregovora o sporazumu o miru za BiH u bazi Wright-Patterson 21. studenoga sudionici su se suglasili i objavili zajedničku Završnu izjavu.

Ta je izjava postala sastavni dio cjeline dokumenata prihvaćenih u Daytonu. Tekst Zajedničke izjave iz Daytonu, kako ga je objavio State Department, glasi:

Završna izjava sudionika posrednih mirovnih razgovora o BiH

Posredni mirovni razgovori o Bosni održani su u zrakoplovnoj bazi Wright-Patterson u Ohio od 1. do 20. studenoga 1995. pod okriljem Kontaktne skupine.

Tijekom tih razgovora izaslanstva Republike BiH, Republike Hrvatske i SR Jugoslavije vodila su višesatne rasprave s ciljem postizanja mirnog rješenja sukoba u BiH.

Kao rezultat tih konstruktivnih i teških pregovora strane su postigle sporazum o sadržaju Općeg okvirnog sporazuma i slijedećih njegovih aneksa: -

Aneks 1-A: vojni aspekti mirnog rješenja

Aneks 1-B: regionalna stabilizacija

Aneks 2: granice među entitetima

Aneks 3: izbori

Aneks 4: ustav BiH

Aneks 5: arbitraža

Aneks 6: ljudska prava

Aneks 7: izbjeglice i raseljene osobe

Aneks 8: Odbor za zaštitu nacionalnih spomenika

Aneks 9: javne korporacije BiH

Aneks 10: civilna primjena

Aneks 11: međunarodne policijske snage.

Predsjednik Izetbegović, u ime Republike BiH, Predsjednik Tuđman, u ime Republike Hrvatske, Predsjednik Milošević, u ime SRJ i u ime RS, te Predsjednik Zubak, u ime Federacije BiH, parafirali su Opći okvirni sporazum i njegove anekse, i time parafirane dokumente učinili konačnima izražavajući svoju suglasnost da ih se smatra obvezanima tim dokumentima, kao i svoju opredjeljenost da bez odlaganja potpišu Opći okvirni sporazum i njegove anekse.

Strane su suglasne da se uskoro ponovno sastanu u Parizu pod okriljem Kontaktne skupine i potpišu Opći okvirni sporazum i njegove anekse.

---

* IZVOR: www.hrt.hr/arhiv/dokumneti/dok/izj.html

Kao potvrdu svog zajedničkog htijenja za postizanje mira u regiji sudionici naglašavaju osobitu važnost održanja prekida vatre, suradnje sa svim humanitarnim i drugim organizacijama u BiH, kao i osiguranja sigurnosti i slobode kretanja osoblja tih organizacija. Izaslanstva Republike BiH, Republike Hrvatske, SRJ (također i u ime RS) i Federacije BiH, posebice se obvezuju suzdržati se od svakog neprijateljskog postupka ili ometanja pripadnika UNPROFOR-a, međunarodnih snaga koje će biti raspoređene u skladu s Općim okvirnim sporazumom ili osoblja humanitarnih organizacija i agencija. One se napose obvezuju pomoći pronalaženje francuskih pilota nestalih u BiH i osigurati njihov neodložan i siguran povratak.

Sudionici izražavaju svoju duboku zahvalnost Vladi i narodu SAD za gostoprimstvo iskazano tijekom razgovora."

**216. Daytonski sporazumi: Rezolucija 1021 Vijeća Sigurnosti
UN (New York, 22. 11. 1995.)***

Tekst rezolucije 1021 Vijeća Sigurnosti UN

Argentina, Francuska, Honduras, Indonezija, Italija, Njemačka, Oman, Ruanda, Sjedinjene Američke Države i Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske: nacrt rezolucije Vijeće sigurnosti,

Pozivajući se na sve svoje prethodne relevantne rezolucije o sukobu u bivšoj Jugoslaviji i osobito na Rezolucije 713 (1991) i 727 (1992),

Potvrđujući svoju predanost dogovornom političkom rješenju sukoba u bivšoj Jugoslaviji, uz očuvanje teritorijalnog integriteta svih tamošnjih zemalja u njihovim međunarodno priznatim granicama,

Pozdravljajući parafiranje Općeg okvirnog dogovora o miru u Bosni i Hercegovini i njegovih Dodataka (zajedno: Mirovni dogovor) od strane Republike Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije te ostalih strana 21. studenog 1995. u Daytonu, Ohio, kojim strane pristaju formalno potpisati Mirovni dogovor,

Pozdravljajući također obveze koje su strane preuzele u Dodatku 1B (Dogovor o regionalnoj stabilizaciji) Mirovnog dogovora,

Smatrajući da situacija u toj regiji i dalje predstavlja prijetnju međunarodnom miru i sigurnosti,

Postupajući u skladu s Poglavljem VII. Povelje Ujedinjenih naroda,

1. Odlučuje da će embargo na isporuku oružja i vojne opreme uveden Rezolucijom 713 (1991) biti ukinut kako slijedi, na dan kada Glavni tajnik Vijeću sigurnosti podnese izvješće o tome da su Republika Bosna i Hercegovina, Republika Hrvatska i Savezna Republika Jugoslavija formalno potpisale Mirovni dogovor:

- tijekom prvih devedeset dana nakon podnošenja tog izvješća, sve odredbe embarga će i dalje vrijediti;
- tijekom sljedećih devedeset dana nakon podnošenja tog izvješća sve odredbe embarga na oružje bit će ukinute, osim što će i dalje biti
- zabranjena isporuka teškog naoružanja (kako je definirano u Mirovnom dogovoru), streljiva za to naoružanje, mina, vojnih zrakoplova i helikoptera do stupanja na snagu dogovora o kontroli naoružanja iz Dodatka 1B;i
- nakon 180 dana poslije podnošenja tog izvješća i nakon što Glavni tajnik podnese izvješće o provedbi Dodatka 1B (Dogovora o smirivanju stanja u regiji) kako su ga ugovorile strane, sve se odredbe embarga ukidaju osim ako Vijeće ne odluči drukčije;

---

* IZVOR: *Ujedinjeni Narodi. Rezolucije o BiH.* (ur. Anđelko Milardović). Osijek-Mostar: Pan Liber, 1995., 120-121..

2. *Traži* da Glavni tajnik pravodobno pripremi i podnese Vijeću izvješća iz stavka 1. gore;
3. *Ostaje* predano progresivnim mjerama za regionalnu stabilnost i kontrolu naoružanja i, bude li potrebno, razmotrit će mogućnost drugih akcija;
4. *Traži* da Povjerenstvo osnovano slijedom Rezolucije 724 (1991) ponovno razmotri i promijeni svoje smjernice u svjetlu odredbi ove rezolucije;
5. *Odlučuje* ostati aktivno uključeno.

217. Daytonski sporazumi: Aneks 1a - vojni aspekti (Pariz, 14. 12. 1995.)*

Aneks 1A - Sporazum o vojnim aspektima mirovnog rješenja

Republika Bosna i Hercegovina, Federacija Bosna i Hercegovina, i Republika Srpska (u daljnjem tekstu "strane") suglasile su se kako slijedi:

Članak I: Opće obveze

1. Strane se obvezuju da će što je brže moguće ponovno stvoriti normalne uvjete života u Bosni i Hercegovini. One znaju da to od njih zahtijeva velik doprinos, pri čemu će se usrdno truditi da surađuju jedna s drugom i s međunarodnim organizacijama i ustanovama koje im pomažu na terenu. One pozdravljaju spremnost međunarodne zajednice da u područje uputi, na razdoblje od oko godinu dana, snage koje će pomoći u provedbi ovdje opisanih teritorijalnih i ostalih vojno povezanih odredbi sporazuma.
  - a. Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda poziva se da usvoji rezoluciju kojom će ovlastiti države članice ili regionalne organizacije i aranžmane da uspostave višenacionalne snage za vojnu provedbu mira (u daljnjem tekstu "IFOR"). Strane znaju i suglasne su da se navedene snage za provedbu mira mogu sastojati od kopnenih, zrakoplovnih i pomorskih jedinica iz država članica NATO-a i država koje nisu članice NATO-a, razmještenih u Bosni i Hercegovini kako bi pomogle u osiguranju poštovanja odredaba ovoga Sporazuma (u daljnjem tekstu "Aneks"). Strane znaju i suglasne su da IFOR započne s provedbom vojnih aspekata ovoga Aneksa poslije prijenosa ovlasti sa zapovjednika UNPROFOR-a na zapovjednika IFOR-a (u daljnjem tekstu "prijenos ovlasti"), te da do prijenosa ovlasti UNPROFOR nastavi vršiti svoj mandat.
  - b. Podrazumijeva se i daje suglasnost da NATO može uspostaviti takve snage koje će djelovati pod vlašću te podložno vodstvu i političkom upravljanju Sjevernoatlantskog vijeća ("NAC") kroz zapovjedničko ustrojstvo NATO-a. One se obvezuju da će olakšati njihove operacije. Stoga se strane s ovim slažu i slobodno obvezuju da će u potpunosti poštovati sve obveze izložene u ovom Aneksu.
  - c. Podrazumijeva se i daje suglasnost da druge države mogu pomoći u provedbi vojnoga aspekta ovoga Aneksa. Strane znaju i suglasne su da će modaliteti sudjelovanja tih država biti predmetom sporazuma između tih država sudionica i NATO-a.
2. Svrha je ovih obveza sljedeća:
  - a. uspostaviti trajan prekid neprijateljstava. Nijedan entitet neće ugrožavati drugi entitet niti protiv njega upotrijebiti silu, te vojne snage jednoga ili drugoga entiteta neće ni pod kakvim okolnostima ulaziti na teritorij drugoga entiteta ili

---

* IZVOR: www.oscebih.org/overview/gfap/cro/annex1a.asp

boraviti na njemu bez privole vlade drugoga entiteta i Predsjedništva Bosne i Hercegovine. Sve oružane snage u Bosni i Hercegovini djelovat će sukladno suverenitetu i teritorijalnoj cjelovitosti Bosne i Hercegovine;

- b. osigurati potporu i ovlaštenje IFOR-u, te osobito ovlastiti IFOR da poduzme potrebne korake, uključujući upotrebu potrebne sile, kako bi osigurao poštovanje odredaba ovoga Aneksa i vlastitu zaštitu; i
  - c. uspostaviti, kako je izloženo u Aneksu 1-B Općega okvirnog sporazuma, trajne mjere sigurnosti i kontrole naoružanja, čiji je cilj promicanje trajnoga pomirenja svih strana i olakšanje postizanja svih političkih aranžmana dogovorenih Općim okvirnim sporazumom.
3. Strane znaju i suglasne su da će se obveze preuzete usvajanjem ovoga Aneksa podjednako primjenjivati u oba entiteta unutra Bosne i hercegovine. Oba će entiteta biti podjednako odgovorna za poštivanje navedenoga, te će oba podjednako podlijegati akcijama nametanja što ih IFOR po potrebi poduzme kako bi osigurao provedbu odredaba ovoga Aneksa i zaštitio sama sebe.

Članak II: Prekid neprijateljstava

1. Strane će poštovati prekid neprijateljstava započet sporazumom od 5. listopada 1995., te će se i dalje suzdržavati od svih međusobnih ofenzivnih pothvata svake vrste. U ovom slučaju ofenzivni pothvat je takav pothvat koji obuhvaća prodore snaga ili vatre ispred crta jedne strane. Svaka će strana osigurati da sve osoblje i organizacije koje mogu vojno djelovati pod njezinom vlašću ili na teritoriju pod njezinom vlašću, uključujući naoružane skupine građana, narodne garde vojne pričuve, vojnu policiju i specijalnu policiju ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) (u daljnjem tekstu "snage") poštuju odredbe ovoga Aneksa. Izraz "snage" ne obuhvaća UNPROFOR, Međunarodne operativne policijske snage navedene u Općemu okvirnom sporazumu, IFOR ili druge čimbenike navedene u Članku 1, stavak (1) (c).
2. U izvršavanju obveza izloženih u stavku (1), strane se osobito obvezuju da će prekinuti s upotrebom svakoga oružja i eksplozivnih naprava, izuzev onoga koje je odobreno ovim Aneksom. Strane neće postavljati dodatna minska polja, zapreke ili zaštitne prepreke. Strane se neće upuštati u ophodnje, zemaljsko ili zračno izviđanje ispred položaja svojih snaga ili u zonama razdvajanja, kako je predviđeno niže, u Članku 4., bez odobrenja IFOR-a.
3. Strane će osigurati bezopasno okruženje za sve osobe na područjima pod svojom jurisdikcijom održavanjem ustanova za provedbu građanskih zakona, koje će djelovati u skladu s međunarodno priznatim normama i poštovati međunarodno priznata ljudska prava i temeljne slobode, te poduzimati sve ostale primjerene mjere. Strane se također obvezuju da će razoružati i raspustiti sve naoružane skupine građana, izuzev odobrenih policijskih snaga, u roku od 30 dana nakon prijenosa ovlasti.
4. Strane će u potpunosti surađivati sa svim međunarodnim osobljem, uključujući istražitelje, savjetnike, promatrače ili ostalo osoblje u Bosni i Hercegovini sukladno Općem okvirnom sporazumu, što uključuje olakšavanje slobodnog i neometanog pristupa i kretanja, te osiguranje stanja potrebnog za djelotvorno obavljanje njihovih zadaća.

5. Strane će strogo izbjegavati svaku odmazdu, protunapad ili jednostrane postupke kao odgovor ako jedna strana prekrši odredbe ovoga Aneksa. Strane će reagirati na navodna kršenja odredbi ovoga Aneksa postupcima koji su predviđeni Člankom 8.

Članak III: Povlačenje stranih snaga

1. Na dan stupanja ovoga Aneksa na snagu sve će se snage u Bosni i Hercegovini koje nisu lokalnog podrijetla, bile one pravno i vojno podređene Republici Bosni i Hercegovini, Federaciji Bosne i Hercegovine ili Republici Srpskoj ili ne, povući zajedno sa svojom opremom s teritorija Bosne i Hercegovine u roku od trideset (30) dana. Nadalje, sve snage koje ostaju na teritoriju Bosne i Hercegovine moraju postupati sukladno teritorijalnoj cjelovitosti, suverenitetu i političkoj neovisnosti Bosne i Hercegovine. U skladu s Člankom 2., stavak (1), ove se odredbe ne odnose na UNPROFOR, Međunarodne operativne policijske snage navedene u Općem okvirnom sporazumu, IFOR ili druge elemente navedene u Članku 1, stavak (1) (c).
2. Osobito, sve će se strane snage, uključujući pojedine savjetnike, borce za slobodu, instruktore, dragovoljce i osoblje iz susjednih i drugih država, povući s teritorija Bosne i Hercegovine sukladno Članku 3., stavak (1).

Članak IV: Prerazmjještanje snaga

Republika Bosna i Hercegovina i entiteti prerazmjestit će svoje snage u tri faze:

Faza I

Odmah nakon stupanja na snagu ovoga Aneksa, strane će smjesta započeti i nastaviti sa stalnim povlačenjem svih snage iza zone razdvajanja, koja će biti uspostavljena s obje strane dogovorene crte prekida vatre i koja će biti jasno i izrazito razgraničenje između svih suprotstavljenih snaga. To će se povlačenje dovršiti u roku od trideset (30) dana nakon prijenosa ovlasti. Točno dogovorena crta prekida vatre i dogovorena zona prekida vatre i razdvajanja označene su na kartama u Prilogu A ovoga Aneksa.

Dogovorena zona prekida vatre i razdvajanja protezat će se na udaljenost od otprilike dva (2) kilometra s obje strane dogovorene crte prekida vatre. U toj dogovorenoj zoni prekida vatre i razdvajanja nije dopušteno nikoje oružje, izuzev oružja IFOR-a, ako ovdje nije predviđeno drukčije. Nijedan pojedinac ne smije zadržati ili posjedovati nikakvo vojno oružje ili eksploziv unutar te zone od četiri kilometra bez određenoga odobrenja IFOR-a. Prekršitelji ove odredbe izložit će se vojnom djelovanju IFOR-a, uključujući primjenu potrebne sile, kako bi se osiguralo poštovanje ove odredbe.

Uz ostale odredbe ovoga Aneksa, na Sarajevo i Goražde odnosit će se i sljedeće posebne odredbe:

Sarajevo

U roku od sedam (7) dana od prijenosa ovlasti, strane će prenijeti i napustiti odabrane položaje duž dogovorene crte prekida vatre sukladno uputama koje će izdati zapovjednik IFOR-a.

Strane će dovršiti povlačenje iz dogovorene zone prekida vatre i razdvajanja u Sarajevu u roku od trideset (30) dana nakon prijenosa ovlasti, sukladno Članku 4., stavak (2). Širina te zone razdvajanja bit će oko jedan (1) kilometar sa svake strane dogovorene crte prekida vatre.

Međutim, zapovjednik IFOR-a može podesiti tu zonu razdvajanja bilo tako da suzi Zonu razdvajanja kako bi uzeo u obzir urbano područje Sarajeva bilo tako da proširi Zonu razdvajanja do dva (2) kilometra sa svake Strane dogovorene crte prekida vatre kako bi uzeo u obzir otvoreniji teren.

Unutar dogovorene zone prekida vatre i razdvajanja nijedan pojedinac ne može zadržati ili posjedovati nikoje oružje ili eksploziv, izuzev pripadnika IFOR-a ili lokalne policije u izvršavanju službenih dužnosti prema ovlaštenju IFOR-a, sukladno Članku 4., stavak (2) (b).

Strane znaju i suglasne su da će se prekršitelji odredaba gornjih podstavaka (1), (2) i (3) izložiti vojnom djelovanju IFOR-a, uključujući primjenu potrebne sile, kako bi se osiguralo poštovanje ovih odredaba.

Goražde

Strane znaju i suglasne su da će se u koridoru Goražde izgraditi dvotračna cesta za sve vremenske uvjete. Sve dok se izgradnja navedene ceste ne dovrši, oba će se entiteta koristiti dvjema privremenim rutama.

Mrežne koordinate za te alternativne rute jesu (pozivi na karte: topografske planimetrijske karte 1:50.000, Defense Mapping Agency / Kartografska agencija Ministarstva obrane, Serija M709, listovi 2782-1, 2782-2, 2782-3, 2782-4, 2881-4, 2882-1, 2882-2, 2882-3 i 2882-4; mrežne koordinate Referentnog vojnog mrežnog sustava / Military Grid Reference System s pozivom na World Geodetic system 84 (vodoravna koordinata)):

Privremena ruta 1: od Goražda (34TCP361365) sjeveroistočno cestom 5 duž Drine do područja Ustiprača (34TCP456395). S te točke, sjeverno cestom 19-3 kroz Rogaticu (34TCP393515), pa sjeverozapadno uz Stjenice (34TCP294565) do raskrižja kod Podromanije (34TCP208652). S te točke zapadno cestom 19 do mjesta gdje ona ulazi u predgrađe Sarajeva (34TBP950601).

Privremena ruta 2: od Goražda (34TCP361365) južno cestom 20. Cestom 20 kroz Ustikolinu (34TCP218281). Dalje južno cestom 20 kroz Foču duž zapadne obale Drine (34TCP203195) do točke (34TCP175178), gdje ruta skreće zapadno cestom 18. Od te točke, cestom 18 južno od Miljevine (34TCPO97204), pa kroz Trnovo (34TBP942380) sjeverno do predgrađa Sarajeva, gdje ulazi u grad kod Vaskovića (34TBP868533).

Civilni promet na navedenim rutama bit će potpuno slobodan. Strane će se koristiti tim privremenim rutama za vojne snage i opremu samo uz ovlaštenje, te pod kontrolom i upravljanjem IFOR-a. U tom smislu, te kako bi smanjio opasnost za civilni promet, IFOR će imati pravo upravljati pokretima vojnoga i civilnog prometa obaju entiteta na tim rutama.

Strane znaju i suglasne su da će se prekršitelji podstavka (1) izložiti vojnom pothvatu IFOR-a, uključujući primjenu potrebne sile, radi osiguranja poštovanja odredaba ovoga podstavka.

Strane se obvezuju da radi izgradnje povjerenja neće smještati nikakve snage niti teško naoružanje prema definiciji iz stavka (5) ovoga Članka unutar dva (2) kilometra od određenih privremenih ruta. Za mjesta gdje rute prelaze zonama razdvajanja ili prolaze preko njih vrijedit će također odredbe ovoga Aneksa koje se odnose na zone razdvajanja.

Odmah nakon stupanja ovoga Aneksa na snagu strane će smjesta započeti i nastaviti dovršavati sljedeće radnje u roku od trideset (30) dana nakon prijenosa ovlasti ili kako odredi zapovjednik IFOR-a:

- (1) odstraniti, demontirati ili uništiti sve mine, neeksplozirano streljivo, eksplozivne naprave, punjenja za rušenje i bodljikavu ili oštru žicu u dogovorenoj zoni prekida vatre i razdvajanja ili iz drugih područja s kojih se povuku njihove snage;
- (2) označiti sva poznata mjesta postavljanja mina, neeksplozirano streljivo, eksplozivnih naprava i punjenja za rušenje u Bosni i Hercegovini; i
- (3) odstarniti, demontirati ili uništiti sve mine, neeksplozirano streljivo, eksplozivne naprave i punjenja za rušenje na zahtjev zapovjednika IFOR-a.

IFOR ima pravo narediti da se sve vojno osoblje, djelatno ili pričuvno, s prebivalištem u dogovorenoj zoni prekida vatre i razdvajanja prijavi odgovarajućem zapovjedničkom mjestu (Članak 6.), koje je najbliže njihovu prebivalištu.

Faza II (ako je potrebno - na određenim mjestima)

Ova se faza odnosi na one lokacije na kojima granična crta između entiteta ne slijedi dogovorenu crtu prekida vatre.

Na onim mjestima na kojima područja što ih je okupirao jedan entitet treba, sukladno Općem okvirnom sporazumu, prenijeti drugom entitetu, sve snage entiteta koji se povlači imat će rok od četrdeset pet (45) dana nakon prijenosa ovlasti da potpuno napuste to područje. To će obuhvaćati uklanjanje svih snaga kao i odstranjenje, demontiranje ili uništenje opreme, mina, prepreka, neeksplozirano streljivo, eksplozivnih naprava, punjenja za rušenje i oružja. Na područjima koja se prenose drugom entitetu - kako bi se osiguralo uredno razdoblje prijelaza - entitet kojemu se prenosi određeno područje neće uvoditi snage na to područje u roku od devedeset (90) dana nakon prijenosa ovlasti ili kako odredi zapovjednik IFOR-a. Strane znaju i suglasne su da će IFOR imati pravo vojno osigurati ta prenesena područja od trideset (30) dana nakon prijenosa ovlasti sve do devedeset jednog (91) dana nakon prijenosa ovlasti, ili što je moguće prije - prema odredbi zapovjednika IFOR-a, kad ta područja mogu zauzeti snage entiteta kojemu se ona prenose. Pošto entitet kojemu se prenosi područje zauzme to područje, IFOR će uspostaviti novu zonu razdvajanja duž granične crte između entiteta kako je naznačeno na zemljovidu u Prilogu A, a strane će se držati istih ograničenja glede prisutnosti snaga i oružja u toj zoni koja vrijede za dogovorenu zonu prekida vatre i razdvajanja.

IFOR ima pravo narediti da se sve vojno osoblje, djelatno ili pričuvno, s prebivalištem u zoni razdvajanja između entiteta prijavi odgovarajućem zapovjedničkom mjestu (Članak 6.), koje je najbliže njihovu prebivalištu.

Općenito. Sljedeće se odredbe odnose na fazu I i II:

- a. Kako bi osigurao vidljive oznake, IFOR će nadzirati selektivno označavanje dogovorene crte prekida vatra i njezine zone razdvajanja, te granične crte između entiteta i njezine zone razdvajanja. Konačnu odluku o postavljanju navedenih oznaka donosit će IFOR. Sve strane znaju i suglasne su da su dogovorena crta prekida vatre i njezina zona razdvajanja, i granična crta između entiteta i njezina zona razdvajanja, definirane kartama i dokumentima koji su dogovoreni kao dio Općega okvirnog sporazuma, a ne fizičkom lokacijom oznaka.

- b. Sve Strane znaju i suglasne su da će se izložiti vojnom djelovanju IFOR-a, uključujući primjenu potrebne sile:
1. ako ne uklone sve svoje snage i neovlašteno naoružanje iz dogovorene zone prekida vatre i razdvajanja od četiri (4) kilometra u roku od trideset (30) dana nakon prijenosa ovlasti, kako je predviđeno gornjim Člankom 4., stavak (2) (a) i (b);
  2. ako ne napuste područja koja se prenose drugom entitetu u roku od četrdeset pet (45) dana nakon prijenosa ovlasti, kako je predviđeno gornjim Člankom 4., stavak (3) (a);
  3. ako razmjestite snage u područjima koja su prenijeta od drugoga entiteta prije nego što prođe devedeset (90) dana nakon prijenosa ovlasti ili kako odredi zapovjednik IFOR-a, što je predviđeno gornjim Člankom 4., stavak (3) (a);
  4. ako ne zadrže sve snage i neovlašteno naoružanje izvan zone razdvajanja između entiteta pošto IFOR proglasi tu zonu, kako je predviđeno gornjim Člankom 4., stavak (3) (a); ili
  5. ako prekrše prekid neprijateljstava dogovoren između strana temeljem Članka 2.

Faza III

Strane se obvezuju da će, kao mjere gradnje povjerenja:

1. u roku od 120 dana nakon prijenosa ovlasti povući sve teško naoružanje i snage u vojne nastambe (kantonmane) / vojarne ili druge lokacije koje odredi zapovjednik IFOR-a. "Teško naoružanje" odnosi se na sve tenkove i oklopna vozila, sve topništvo kalibra 75 mm i više, sve minobacače kalibra 81 mm i više, te sve protuzrakoplovno naoružanje kalibra 20 mm i više. Premještanjem tih snaga u vojne nastambe (kantonmane) / vojarne trebalo bi ojačati međusobno povjerenje strana u uspješnost primjene ovoga Aneksa i pomoći općoj stvari mira u Bosni i Hercegovini.
2. u roku od 120 dana nakon prijenosa ovlasti demobilizirati snage koje se mogu smjestiti u vojne nastambe (kantonmane) / vojarne, kako je predviđeno gornjim podstavkom (a). Demobilizacija će se sastojati od oduzimanja, od tog osoblja, sveukupnoga naoružanja, uključujući osobno naoružanje, eksplozivne naprave, komunikacijsku opremu, vozila i svu drugu vojnu opremu. Sve osoblje koje pripada tim snagama otpustit će se iz vojne službe i neće sudjelovati ni u kojoj daljnjoj obuci ili drugim vojnim aktivnostima.

Bez obzira na bilo koju drugu odredbu ovoga Aneksa, strane znaju i suglasne su da IFOR ima pravo i ovlaštenje primorati na uklanjanje, povlačenje ili premještanje određenih snaga, te narediti prekid svih djelatnosti, na svakom mjestu u Bosni i Hercegovini kadgod IFOR ustanovi da su takve snage, naoružanje ili djelatnosti prijetnja ili potencijalna prijetnja ili za IFOR ili za njegovu zadaću, ili za drugu stranu. Snage koje se ne prerasmjestite, ne povuku, ne prerasmjestite ili ne prekinu prijeteće ili potencijalno prijeteće radnje nakon navedenoga zahtjeva IFOR-a izložit će se vojnom djelovanju IFOR-a, uključujući primjenu potrebne sile, radi osiguranja poštovanja sukladno uvjetima koji su izloženi u Članku 1., stavak (3).

Članak V: Izvješćivanje

1. Odmah nakon uspostave Zajedničkoga vojnog povjerenstva, koje je predviđeno Člankom 8., svaka će strana pružiti Zajedničkom vojnom povjerenstvu informacije o položajima i opisima sveukupnoga poznatog neeksploziranoga streljiva, eksplozivnih naprava, punjenja za rušenje, minskih polja, miniranih predmeta, žičanih prepreka i svih ostalih fizičkih ili vojnih opasnosti radi sigurnog kretanje osoblja u Bosni i Hercegovini, kao i o lokaciji prolaza kroz dogovorenu zonu prekida vatre i razdvajanja u kojima nema takvih opasnosti. Strane će ažurno izvještavati Zajedničko vojno povjerenstvo o promjenama navedenih podataka.
2. U roku od trideset (30) dana nakon prijenosa ovlasti, svaka će strana dati Zajedničkom vojnom povjerenstvu sljedeće posebne informacije u svezi sa stanjem svojih snaga u Bosni i Hercegovini, te će stalno izvještavati Zajedničko vojno povjerenstvo o promjenama tih podataka: Commission updated on changes in this information:
  - a. lokacija, vrsta, brojnost osoblja i naoružanja svih snaga unutra deset (10) kilometara od dogovorene crte prekida vatra i granične crte između entiteta;
  - b. karte s prikazom prednje crte postrojba i crte fronte;
  - c. položaji i opis utvrđenja, minskih polja, neeksploziranoga streljiva, eksplozivnih naprava, punjenja za rušenje, barijera i drugih umjetnih prepreka, skladišta streljiva, zapovjedničkih stožera i komunikacijskih mreža unutra deset (10) kilometara od dogovorene crte prekida vatre ili granične crte između entiteta;
  - d. položaji i opisi svih projektila / lansera zemlja-zrak, uključujući pokretne sustave, protuzrakoplovno topništvo, radarsku potporu i pridružene zapovjedničke i upravljačke sustave;
  - e. položaji i opisi svih mina, neeksploziranoga streljiva, eksplozivnih naprava, punjenja za rušenje, prepreka, sustava naoružanja, vozila ili svake druge vojne opreme koja se ne može ukloniti, demontirati ili uništiti u skladu s odredbama Članka 4., stavak (2) (d) i stavak (3) (a); i
  - f. sve dodatne informacije vojne prirode u skladu sa zahtjevima IFOR-a.
3. U roku od 120 dana nakon prijenosa ovlasti, strane će dati Zajedničkom vojnom povjerenstvu sljedeće specifične informacije u svezi sa stanjem svojih snaga u Bosni i Hercegovini, te će ažurno izvještavati Zajedničko vojno povjerenstvo o promjenama tih podataka:
  - a. lokacija, vrst, brojnost osoblja i naoružanja svih snaga;
  - b. karte s prikazom informacija iz gornjega podstavka (a);
  - c. položaji i opisi utvrđenja, minskih polja, neeksploziranoga streljiva, eksplozivnih naprava, punjenja za rušenje, zapreka i drugih umjetnih prepreka, skladišta streljiva, zapovjedničkih stožera i komunikacijskih mreža; i
  - d. sve ostale informacije vojne prirode prema zahtjevu IFOR-a.

Članak VI: Razmještanje snaga za provedbu mira

Uviđajući potrebu za osiguranjem uspješne provedbe odredaba ovoga Aneksa, te radi osiguranja poštovanja, Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda poziva vlasti država članica ili

regionalne organizacije i aranžmane da uspostave IFOR, koji će djelovati sukladno Poglavlju VII. Povelje Ujedinjenih naroda. Strane znaju i suglasne su da se te snage za provedbu mira mogu sastojati od kopnenih, zračnih i pomorskih postrojba iz država koje su članice NATO-a i država koje nisu članice NATO-a, razmještenih u Bosni i Hercegovini kako bi pridonijele osiguranju poštovanja odredaba ovoga Aneksa. Strane znaju i suglasne su da će IFOR imati pravo razmještanja s obje strane granične crte između entiteta te u cijeloj Bosni i Hercegovini.

Strane znaju i suglasne su da će IFOR imati pravo:

1. pratiti i osigurati da sve strane poštuju odredbe ovoga Aneksa (uključujući osobito povlačenje i prerazmještanje snaga u dogovorenim rokovima, te uspostavu zona razdvajanja);
2. odobravati i nadzirati selektivno označavanje dogovorene crte prekida vatre i njezine zone razdvajanja, te granične crte između entiteta i njezine zone razdvajanja, kako je utvrđeno Općim okvirnim sporazumom;
3. prema potrebi uspostaviti aranžmane za vezu s lokalnim građanskim i vojnim vlastima i ostalim međunarodnim organizacijama radi ostvarenja svoje zadaće;
4. pomoći u povlačenju mirovnih snaga UN-a koje ne prelaze u IFOR, uključujući, ako bude potrebno, hitno povlačenje snaga UNCRO-a.

Strane znaju i suglasne su da će IFOR imati pravo izvršavanja svojih dodatnih zadaća, u granicama dodijeljenih mu glavnih zadaća i raspoloživih sredstava, te na zahtjev, što obuhvaća sljedeće:

1. pomoći u stvaranju sigurnih uvjeta drugima za obavljanje drugih zadaća koje su u svezi s mirnim rješenjem, uključujući slobodne i poštene izbore;
2. pomoći u kretanju organizacijama tijekom obavljanja humanitarnih zadaća;
3. pomoći UNHCR-u i drugim međunarodnim organizacijama u njihovim humanitarnim zadaćama;
4. pratiti i sprječavati ometanje kretanja civilnoga stanovništva, izbjeglica i prognanika, te na primjeren način reagirati na namjerno nasilno ugrožavanje života i osoba; i
5. pratiti čišćenje minskih polja i zapreka.

Strane znaju i suglasne su da se dodatnim smjernicama NAC-a mogu odrediti dodatne zadaće i odgovornosti IFOR-a u provedbi odredaba ovoga Aneksa.

Strane znaju i suglasne su da će zapovjednik IFOR-a imati ovlasti, bez uplitanja ili dopuštenja ijedne strane, učiniti sve što smatra potrebnim i ispravnim, uključujući primjenu vojne sile, radi zaštite IFOR-a i izvršenja odgovornosti navedenih gore u stavcima (2), (3) i (4), te će u svakom pogledu udovoljavati zahtjevima IFOR-a.

Strane znaju i suglasne su da će u obavljanju svojih dužnosti IFOR imati neometano pravo pratiti, promatrati i pregledati sve snage, objekte ili aktivnosti u Bosni i Hercegovini koje bi, prema uvjerenju IFOR-a, bile sposobne vojno djelovati. Ako bilo koja strana odbije, ometa ili uskrati IFOR-u to pravo praćenja, promatranja i pregleda, to će se smatrati kršenjem odredaba ovoga Aneksa, i strana koja ih je prekršila izložit će se vojnom djelovanju IFOR-a, uključujući primjenu potrebne sile radi osiguranja poštovanja odredaba ovoga Aneksa.

Armija Republike Bosne i Hercegovine, snage Hrvatskoga vijeća obrane i Vojska Republike Srpske uspostaviti će zapovjednička mjesta na razini IFOR-ove brigade, bataljuna ili drugoj

razini, koja će biti locirana zajedno s određenim zapovjedničkim mjestima IFOR-a kako odredi zapovjednik IFOR-a. Ta će zapovjednička mjesta zapovijedati i imati vlast nad svim snagama svojih strana koje su smještene unutra deset (10) kilometara od dogovorene crte prekida vatre ili granične crte između entiteta, kako odredi IFOR. Na zahtjev IFOR-a zapovjednička će mjesta dostavljati pravodobna izvješća o stanju, organizaciji i brojnosti postrojba na svojim područjima.

Uz zajednički locirana zapovjednička mjesta, Armija Republike Bosne i Hercegovine, snage Hvatskoga vijeća obrane i Vojska Republike Srpske održavat će skupine za vezu, koje će biti smještene zajedno sa zapovjedništvom IFOR-a, kako odredi zapovjednik IFOR-a, radi poticanja komuniciranja i očuvanja općega prekida neprijateljstava.

(9) Zračni i kopneni pokreti u Bosni i Hercegovini ravnat će se u skladu sa sljedećim odredbama:

1. IFOR će uživati potpunu i neometanu slobodu kretanja kopnom, zrakom i vodom u cijeloj Bosni i Hercegovini. Imat će pravo utaboriti se, manevrirati, smještati se i koristiti se svim područjima ili objektima radi izvršavanja svojih odgovornosti, prema potrebi, u potpori, obuci i operacijama, uz prethodnu obavijest koliko to bude moguće. IFOR i njegovo osoblje neće biti odgovorni ni za koje oštećenje građanske ili državne imovine izazvano borbenim ili povezanim djelatnostima. Cestovne barikade, kontrolne točke ili druga ometanja slobode kretanja IFOR-a smatrat će se kršenjem odredaba ovoga Aneksa i strana koja ih prekrši izložit će se vojnom djelovanju IFOR-a, uključujući primjenu potrebne sile radi osiguranja poštovanja odredaba ovoga Aneksa.
2. Zapovjednik IFOR-a bit će jedini ovlašten za određivanje pravila i postupaka u zapovijedanju i kontroli zračnoga prostora nad Bosnom i Hercegovinom kako bi omogućio civilni zračni promet i neborbene zračne aktivnosti vojnih ili civilnih vlasti u Bosni i Hercegovini ili, ako bi bilo potrebno, prekinuo civilni zračni promet i neborbene zračne djelatnosti.

Strane znaju i suglasne su da ne smije biti vojnoga zračnog prometa, ili nevojnih letjelica na vojnim zadaćama, uključujući izviđanje ili logistiku, bez izričitoga dopuštenja zapovjednika IFOR-a. Jedine vojne letjelice koje mogu biti ovlaštene za let u Bosni i Hercegovini jesu letjelice koje lete kao potpora IFOR-u, te uz izričito odobrenje IFOR-a. Svaki let vojnih letjelica s nepokretnim krilima ili helikoptera u Bosni i Hercegovini bez izričitoga odobrenja zapovjednika IFOR-a podlijegat će vojnom djelovanju IFOR-a, uključujući primjenu vojne sile radi osiguranja poštovanja odredaba ovoga aneksa.

Svi radari za rano zračno upozorenje, protuzračnu obranu ili upravljanje vatrom prestat će raditi u roku od 72 sata poslije stupanja ovoga Aneksa na snagu, te će ostati neaktivni ako zapovjednik IFOR-a ne odredi drukčije. Svako korištenje radara za zračni promet, rano zračno upozorenje, protuzračna obrana ili upravljanje vatrom koje ne odobri zapovjednik IFOR-a smatrat će se kršenjem odredaba ovoga Aneksa, i strana koja ih prekrši izložit će se vojnom djelovanju IFOR-a, uključujući primjenu potrebne sile radi osiguranja poštovanja.

Strane znaju i suglasne su da će zapovjednik IFOR-a izvršiti prijenos na civilnu kontrolu zračnoga prostora nad Bosnom i Hercegovinom odgovarajućim institucijama Bosne i Hercegovine postupno, u skladu s ciljem IFOR-a da osigura nesmetan i siguran rad sustava zračnoga prometa nakon odlaska IFOR-a.

3. Zapovjednik IFOR-a je ovlašten za donošenje odgovarajućih pravila kontrole i reguliranja kopnenoga vojnog prometa u cijeloj Bosni i Hercegovini, uključujući pokrete snaga pojedinih strana. Zajedničko vojno povjerenstvo, o kojemu se govori u Članku 8., može pomoći u razradi i donošenju odluka u svezi s vojnim pokretima.

IFOR će imati pravo koristiti se svim potrebnim sredstvima i uslugama kako bi osigurao potpunu sposobnost komunikacija, te će imati pravo na neograničeno korištenje cijelog elektromagnetskog spektra u tu svrhu. U korištenju ovim pravom IFOR će uložiti sve razumne napore radi koordinacije i uzimanja u obzir potreba i zahtjeva odgovarajućih vlasti.

Sve će Strane odobriti IFOR-u i njegovu osoblju pomoć, povlastice i imunitete izložene u Dodatku B ovoga Aneksa, uključujući neometani prijelaz kroz, do, preko i na teritorij svih strana.

Sve će Strane odobriti svim vojnim čimbenicima, spomenutim u Članku 1., stavak (1) (c), i njihovu osoblju pomoć, povlastice i imunitete navedene u Članku 6, stavak (11).

Članak VII: Povlačenje UNPROFOR-a

Konstatira se da su - kao posljedica skorog uvođenja IFOR-a u Republiku Bosnu i Hercegovinu - zadovoljeni uvjeti za povlačenje UNPROFOR-a, utvrđeni Rezolucijom 743 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda. Zahtijeva se da Ujedinjeni narodi, u konzultaciji s NATO-om, poduzmu sve potrebne korake za povlačenje UNPROFOR-a iz Bosne i Hercegovine, izuzev dijelova koji su uključeni u IFOR.

Članak VIII: Uspostava Zajedničkoga vojnog povjerenstva

S razmještajem IFOR-a u Bosni i Hercegovini uspostaviti će se Zajedničko vojno povjerenstvo ("Povjerenstvo").

Povjerenstvo će:

1. služiti kao središnje tijelo za sve strane navedene u ovom Aneksu za iznošenje svih vojnih pritužbi, pitanja ili problema koje mora riješiti zapovjednik IFOR-a, kao što su tvrdnje o kršenju prekida vatre ili drugo nepoštovanje odredaba ovoga Aneksa;
2. primati izvješća i dogovarati se o određenim pothvatima kojima će se osigurati da Strane poštuju odredbe ovoga Aneksa;
3. pomoći zapovjedniku IFOR-a u određivanju i provedbi niza lokalnih mjera transparentnosti između strana.

Povjerenstvom će predsjedati zapovjednik IFOR-a ili njegov predstavnik, a sačinjavat će ga sljedeći članovi:

1. viši vojni zapovjednik snaga svake strane u Bosni i Hercegovini;
2. ostale osobe koje odredi predsjedatelj;
3. svaka strana navedena u ovom Aneksu može odabrati i dva civila koji će savjetovati Povjerenstvo u obavljanju njegovih dužnosti;

4. Visoki povjerenik, koji se navodi u Općem okvirnom sporazumu, ili njegov imenovani zastupnik sudjelovat će na sastancima Povjerenstva i pružati savjete, osobito o pitanjima političko-vojne prirode.

Povjerenstvo neće obuhvaćati osobe koje je optužio ili će optužiti Međunarodni sud za ratne zločine na prostoru bivše Jugoslavije.

Povjerenstvo će djelovati kao savjetodavno tijelo zapovjednika IFOR-a. U onoj mjeri u kojoj to bude moguće, problemi će se rješavati odmah međusobnim sporazumom. Međutim, sve konačne odluke u svezi s njegovim vojnim pitanjima donosit će zapovjednik IFOR-a.

Povjerenstvo će se sastajati na poziv zapovjednika IFOR-a. Visoki povjerenik može prema potrebi zahtijevati sastanak Povjerenstva. I strane mogu zahtijevati sastanak Povjerenstva.

Zapovjednik IFOR-a imat će pravo odlučivanja o vojnim pitanjima, na pravodoban način, u slučaju bitnih pitanja koja se odnose na sigurnost IFOR-a ili poštovanje odredaba ovoga Aneksa.

Povjerenstvo će osnovati niža vojna povjerenstva radi pružanja pomoći u obavljanju navedenih funkcija. Ta će povjerenstva biti na razini brigade i bataljuna ili drugih postrojbi, kako odredi lokalni zapovjednik IFOR-a, te će se sastojati od zapovjednika svake strane i IFOR-a.

Predstavnik Visokoga povjerenika sudjelovat će u radu Povjerenstva i pružati savjete, osobito o pitanjima političko-vojne prirode. Lokalni zapovjednik IFOR-a pozivat će lokalne građanske vlasti ako to bude potrebno.

Zapovjednik IFOR-a i Visoki povjerenik uspostaviti će odgovarajući sustav veze radi lakšeg obavljanja svojih dužnosti.

Članak IX: Razmjena zarobljenika

Strane će osloboditi i bez odlaganja prebaciti sve borce i civile zadržane u svezi sa sukobom (u daljnjem tekstu "zarobljenici") sukladno međunarodnom humanitarnom pravu i odredbama ovoga članka.

1. Plan za oslobađanje i prebacivanje zarobljenika što ga nakon konzultacije sa stranama razradi ICRC obvezivat će strane i one će ga provesti.
2. Strane će u potpunosti surađivati s ICRC-om i olakšati njegov rad u provedbi i praćenju plana za oslobađanje zarobljenika.
3. Strane će osloboditi i prebaciti sve zarobljenike koje drže najkasnije trideset (30) dana nakon prijenosa ovlasti.
4. Kako bi ubrzale taj proces, strane će, najkasnije dvadeset jedan (21) dan nakon stupanju ovog Aneksa na snagu, napraviti sveobuhvatne popise zarobljenika i dostaviti ih ICRC-u, drugim stranama, te Zajedničkom vojnom povjerenstvu i Visokom povjereniku. Na tim će popisima zarobljenici biti identificirani: narodnosti, imenom, činom (ako ga imaju) i internirskim ili vojnim serijskim brojem, u onoj mjeri u kojoj to bude primjenjivo.
5. Strane će osigurati ICRC-u potpun i neometan pristup svim mjestima gdje se drže zarobljenici i svim zarobljenicima. Strane će dopustiti ICRC-u da privatno razgovara sa svakim zarobljenikom najmanje četrdeset osam (48) sati prije njegova odnosno

njezina oslobađanja radi provedbe i praćenja plana, uključujući određivanje odredišta zarobljenika.

6. Strane neće poduzimati nikakvu odmazdu protiv zarobljenika ili njegove / njezine obitelji ako zarobljenik odbije prebacivanje.
7. Bez obzira na navedene odredbe, svaka će strana poštovati svaku zapovijed ili zahtjev Međunarodnoga suda za ratne zločine na prostoru bivše Jugoslavije u svezi sa uhićenjem, pritvorom, predajom ili pristupom osobama koje bi inače bile oslobođene ili prebačene sukladno ovom Članku, ali su optužene zbog djela koja su u nadležnosti Suda. Svaka strana mora dostatno dugo pritvoriti osobe koje su s razlogom osumnjičene za takva djela kako bi se dopustile odgovarajuće konzultacije s tijelima Suda.

U slučajevima gdje su mjesta pojedinačnih ili masovnih grobnica službeno poznata, te je postojanje grobova stvarno utvrđeno, svaka će strana dopustiti ulazak osoblju za registraciju grobova druge Strane, u međusobno dogovoreno vrijeme, u ograničenu svrhu: dolazak do navedenih grobova, preuzimanje i evakuiranje tijela preminulih vojnih i civilnih osoba te strane, uključujući preminule zarobljenike.

Članak X: Suradnja

Strane će u potpunosti surađivati sa svim entitetima koji su uključeni u provedbu ovoga mirovnog rješenja, kako je opisano u Općem okvirnom sporazumu, ili s entitetima koje je inače ovlastilo Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda, uključujući Međunarodni sud za ratne zločine na prostoru bivše Jugoslavije.

Članak XI: Izvještavanje vojnih zapovjedništava

Svaka će strana osigurati da se uvjeti ovoga Aneksa, te pismene zapovijedi kojima se zahtijeva njegovo poštovanje, odmah prenesu svim njezinim snagama.

Članak XII: Konačni autoritet u tumačenju

U skladu sa Člankom 1., zapovjednik IFOR-a je konačni autoritet na ratištu što se tiče tumačenja ovoga Sporazuma o vojnim aspektima mirovnoga rješenja s Dodacima, koji su njegov sastavni dio.

Članak XIII: Stupanje na snagu

Ovaj Aneks stupa na snagu s potpisivanjem."

218. Daytonski sporazumi: Aneks 4 – Ustav Bosne i Hercegovine (Pariz, 14. 12. 1995.)*

Aneks 4 - Ustav Bosne i Hercegovine

Preambula

na temelju poštivanja ljudskog dostojanstva, slobode i jednakosti
opredijeljeni za mir, pravednost, snošljivost i pomirbu
uvjereni da demokratske ustanove vlasti i poštenu postupci najbolje uspostavljaju miroljubive
odnose unutar pluralističkog društva
sa željom za promicanjem opće dobrobiti i gospodarskoga rasta zaštitom privatne imovine i
promicanjem tržišnoga gospodarstva
vođeni ciljevima i načelima Povelje Ujedinjenih naroda
opredijeljeni za suverenitet, teritorijalnu cjelovitost i političku neovisnost Bosne i
Hercegovine u skladu s međunarodnim pravom
odlučni da osiguraju puno poštivanje međunarodnoga humanitarnog prava
nadahnuti Univerzalnom poveljom o ljudskim pravima, međunarodnim ugovorima o
građanskim i političkim te ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, kao i
Deklaracijom o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, vjerskim i jezičnim
manjinama, te drugim instrumentima o ljudskim pravima
pozivajući se na Temeljna načela dogovorena u Ženevi 8. rujna 1995., te u New Yorku 26.
rujna 1995.,
Bošnjaci, Hrvati i Srbi, kao konstitutivni narodi (zajedno s ostalima), te građani Bosne i
Hercegovine ovime određuju da Ustav Bosne i Hercegovine bude:

Članak I: Bosna i Hercegovina

1. Kontinuitet. Republika Bosna i Hercegovina, čije će službeno ime od sada biti "Bosna i Hercegovina", nastavlja svoje pravno postojanje sukladno međunarodnom pravu kao država, uz prilagodbu njezina unutrašnjega ustroja prema ovdje sadržanim odredbama te unutra njezinih međunarodno priznatih granica. Ona ostaje članicom Ujedinjenih naroda te kao Bosna i Hercegovina može zadržati ili zahtijevati članstvo u organizacijama u sklopu sustava Ujedinjenih naroda i drugim međunarodnim organizacijama.
2. Demokratska načela. Bosna i Hercegovina demokratska je država koja funkcionira na načelima pravne države te ima slobodne i demokratske izbore.
3. Sastav. Bosna i Hercegovina se sastoji od dva entiteta, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske (u daljnjem tekstu "entiteti").

---

* IZVOR: www.oscebih.org/overview/gfap/cro/annex4.asp

4. Kretanje roba, usluga, kapitala i ljudi. Kretanje je po cijeloj Bosni i Hercegovini slobodno. Bosna i Hercegovina i entiteti neće ometati punu slobodu kretanja za osobe, robu, usluge i kapital u cijeloj Bosni i Hercegovini. Niti jedan od entiteta neće uspostavljati kontrole na graničnim crtama između entiteta.
5. Glavni grad. Glavni grad Bosne i Hercegovine je Sarajevo.
6. Znakovlje. Bosna i Hercegovina imat će znakovlje kakvo utvrdi njezina Parlamentarna skupština te potvrdi Predsjedništvo.
7. Državljanstvo. Postoji državljanstvo Bosne i Hercegovine, koje će regulirati Parlamentarna skupština, te državljanstvo svakoga od entiteta, koje će regulirati svaki od entiteta, pod uvjetom:
  - a. da su svi državljani bilo kojega od entiteta time i državljani Bosne i Hercegovine;
  - b. da se nijednoj osobi ne uskrati državljanstvo Bosne i Hercegovine ili nekog od entiteta na proizvoljan način ili pak tako da ostane bez državljanstva. Nijednoj se osobi neće uskratiti državljanstvo Bosne i Hercegovine ili nekoga od entiteta na osnovi spola, rasne pripadnosti, boje kože, jezika, vjere, političkoga ili drugog mišljenja, nacionalnoga ili socijalnog podrijetla, pripadnosti nacionalnoj manjini, vlasništva, rođenja ili drugoga statusa.
  - c. Sve osobe koje su bile državljani Republike Bosne i Hercegovine neposredno prije stupanja na snagu ovoga Ustava državljani su Bosne i Hercegovine. Državljanstvo osoba koje su naturalizirane nakon 6. travnja 1992. godine, a prije stupanja na snagu ovoga Ustava regulirat će Parlamentarna skupština.
  - d. Državljanji Bosne i Hercegovine mogu imati državljanstvo i druge države pod uvjetom da o tome postoji bilateralni sporazum, odobren od strane Parlamentarne skupštine u skladu s Člankom 4.(4)(d), između Bosne i Hercegovine i odnosne države. Osobe s dvojnim državljanstvom mogu glasovati u Bosni i Hercegovini i entitetima samo ako im je prebivalište u Bosni i Hercegovini.
  - e. Državljanji Bosne i Hercegovine u inozemstvu uživaju zaštitu Bosne i Hercegovine. Svaki od entiteta može izdavati putovnice Bosne i Hercegovine svojim državljanima onako kako to utvrdi Parlamentarna skupština. Bosna i Hercegovina može izdati putovnice državljanima kojima nije izdao putovnice neki od entiteta. Postojat će središnja evidencija svih putovnica koje izdaju entiteti i Bosna i Hercegovina.

Članak II: Ljudska prava i temeljne slobode

Ljudska prava. Bosna i Hercegovina i oba entiteta osiguravaju najvišu razinu međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda. U tu svrhu postojat će Povjerenstvo za ljudska prava u Bosni i Hercegovini, kako stoji u Aneksu 6 Općega okvirnoga sporazuma.

Međunarodni standardi. Prava i slobode utvrđeni u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te njezinim Protokolima izravno se primjenjuju u Bosni i Hercegovini i imaju prvenstvo pred svakim drugim zakonodavstvom.

Popis prava. Sve osobe unutra područja Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode spomenute u prethodnom stavku (2), koje uključuju:

1. Pravo na život
2. Pravo na nepodvrgavanje mučenju, nehumanom ili ponižavajućem postupku ili kazni

3. Pravo osobe da ne bude držana u ropstvu ili potčinjenosti ili pravo da ne obavlja prisilni ili obvezatni rad
4. Prava na slobodu i sigurnost ličnosti
5. Pravo na pošteno suđenje u građanskim i krivičnim predmetima, te druga prava u svezi s krivičnim postupcima
6. Pravo na privatni i obiteljski život, dom i poštu
7. Pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjere
8. Pravo na slobodu izražavanja
9. Pravo na slobodu mirnoga okupljanja i slobodu udruživanja s drugima
10. Pravo na zaključenje braka te osnivanje obitelji
11. Pravo na imovinu
12. Pravo na obrazovanje
13. Pravo na slobodu kretanja i prebivališta

Nediskriminacija. Uživanje prava i sloboda utvrđenih ovim člankom ili međunarodnim sporazumima koji su popisani u Dodatku I ovoga Ustava osigurava se svim osobama u Bosni i Hercegovini, bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, poput spola, rase, boje kože, jezika, vjere, političkoga ili drugog mišljenja, nacionalnoga ili socijalnog podrijetla, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovine, rođenja ili drugoga statusa.

Izbjegllice i prognanici. Sve izbjeglice i prognanici imaju se pravo slobodno vratiti svojim domovima. Oni u skladu s Aneksom 7 Općega okvirnog sporazuma imaju pravo na povrat imovine koje su bili lišeni tijekom neprijateljstava od 1991. te da im se naknadi ona imovina koja im se ne može vratiti. Svaka obveza ili izjava u svezi s takvom imovinom preuzeta ili dana pod prisilom nevažeća je i ništavna.

Provedba. Bosna i Hercegovina te svi sudovi, ustanove, vladina tijela, kao i posredna tijela kojima upravljaju entiteti ili se istima upravlja unutra entiteta, primjenjuju i poštuju ljudska prava i temeljne slobode navedene u gornjem stavku (2).

Međunarodni sporazumi. Bosna i Hercegovina ostaje ili postaje stranom međunarodnih sporazuma popisanih u Dodatku I ovoga Ustava.

Suradnja. Sva nadležna tijela u Bosni i Hercegovini surađivat će i osigurati neograničen pristup:

- svim međunarodnim mehanizmima za praćenje stanja ljudskih prava uspostavljenima za Bosnu i Hercegovinu;
- nadzornim tijelima koja su ustanovljena na temelju bilo kojega od međunarodnih sporazuma navedenih u Dodatku I ovome Ustavu;
- Međunarodnom sudu za ratne zločine na prostoru bivše Jugoslavije (te će se osobito pokoravati nalogima izdanima na temelju Članka 29. Statuta toga Suda);
- kao i svim drugim organizacijama kojima mandat u svezi s ljudskim pravima ili humanitarnim pravom dodijeli Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda.

Članak III: Nadležnosti i odnosi između ustanova Bosne i Hercegovine i entiteta

Nadležnosti ustanova Bosne i Hercegovine. Sljedeća pitanja spadaju u nadležnost ustanova Bosne i Hercegovine:

1. Vanjska politika
2. Vanjskotrgovinska politika
3. Carinska politika
4. Monetarna politika kao što je navedeno u Članku 7
5. Financiranje ustanova te međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine
6. Politika u svezi s pitanjem useljavanja, izbjeglica i azila
7. Međunarodna provedba krivičnog prava te provedba krivičnog prava između entiteta, uključujući odnose s Interpolom
8. Osnivanje i upravljanje zajedničkim kapacitetima / sredstvima
9. Reguliranje prometa između entiteta
10. Kontrola zračnoga prometa

Nadležnost entiteta.

1. Entiteti imaju pravo osnivati posebne paralelne odnose sa susjednim državama u skladu sa suverenitetom i teritorijalnom cjelovitosti Bosne i Hercegovine.
2. Svaki od entiteta pružit će svu potrebnu pomoć vladi Bosne i Hercegovine kako bi joj se omogućilo izvršavanje međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine, s time da za financijske obveze koje jedan od entiteta preuzme bez privole onoga drugog prije izbora Parlamentarne skupštine i Predsjedništva Bosne i Hercegovine odgovara odnosni entitet, izuzev ako je preuzimanje te obveze bilo prijeko potrebno za nastavljnje članstva Bosne i Hercegovine u nekoj međunarodnoj organizaciji.
3. Entiteti će na područjima pod svojom nadležnosti učiniti sigurnom okolinu za sve osobe putem građanskih ustanova za provedbu zakona, koje će djelovati u skladu s međunarodno priznatim standardima te poštovati međunarodno priznata ljudska prava i temeljne slobode navedene u gornjem Članku 2., kao i putem drugih mjera u skladu s potrebama.
4. Svaki od entiteta također može sklapati sporazume s državama i međunarodnim organizacijama uz privolu Parlamentarne skupštine. Parlamentarna skupština može zakonom precizirati da za određene vrste sporazuma nije potrebna takva privola.

Zakonodavstvo i nadležnosti entiteta i ustanova.

1. Sve vladine funkcije i ovlasti koje se ovim Ustavom izričito ne dodjeljuju ustanovama Bosne i Hercegovine bit će one koje postoje u entitetima.
2. Entiteti i bilo koja njihova jedinica u cijelosti će se pokoravati ovom Ustavu, koji zamjenjuje međusobno nespojive odredbe zakonodavstva Bosne i Hercegovine te ustava i zakona entiteta, kao i odlukama ustanova Bosne i Hercegovine. Opća načela međunarodnoga prava sastavni su dio zakonodavstva Bosne i Hercegovine i entiteta.

Usklađivanje. Predsjedništvo može odlučiti da olakša usklađivanje između entiteta glede pitanja koja nisu u nadležnosti Bosne i Hercegovine prema odredbama ovoga Ustava, izuzev kad neki od entiteta tome prigovori u bilo kojemu konkretnom slučaju.

Dodatne odgovornosti.

1. Bosna i Hercegovina preuzima odgovornost u drugim pitanjima o kojima se suglase entiteti; koja su utvrđena u aneksima 5 do 8 Općega okvirnog sporazuma; ili pak koja su prijeko potrebna za očuvanje suvereniteta, teritorijalne cjelovitosti, političke nezavisnosti, i međunarodnoga subjektiviteta Bosne i Hercegovine, u skladu s diobom odgovornosti među institucijama Bosne i Hercegovine. Ako bude potrebno, za ostvarivanje takvih odgovornosti mogu se osnivati dodatne institucije.
2. U roku od šest mjeseci od stupanja ovoga Ustava na snagu, entiteti će započeti pregovore glede uključivanja drugih pitanja, uključujući korištenje energetskih resursa i zajedničke gospodarske projekte koji su u odgovornosti ustanova Bosne i Hercegovine.

Članak VI: Parlamentarna skupština

Parlamentarna skupština ima dva doma: Dom naroda i Zastupnički dom

Dom naroda. Dom naroda ima 15 izaslanika, od toga dvije trećine iz Federacije (pet Hrvata i pet Bošnjaka) i jedna trećina iz Republike Srpske (pet Srba).

- a) Hrvatske i bošnjačke izaslanike iz Federacije odabiru hrvatski odnosno bošnjački zastupnici Zastupničkoga doma Federacije. Izaslanike iz Republike Srpske odabire Narodna skupština Republike Srpske.
- b) Devet članova Doma naroda tvore kvorum, pod uvjetom da su nazočna najmanje tri bošnjačka, tri hrvatska i tri srpska izaslanika.

Zastupnički dom. Zastupnički se dom sastoji od 42 zastupnika, od kojih su dvije trećine izabrane s područja Federacije, a jedna trećina s područja Republike Srpske.

- a) Zastupnici Zastupničkoga doma izravno se biraju u njihovu entitetu u skladu s izbornim zakonom koji usvoji Parlamentarna skupština. Međutim, prvi izbori održat će se u skladu s Aneksom 3. Općega okvirnog sporazuma.
- b) Većina od ukupnoga broja zastupnika izabranih u Zastupnički dom tvori kvorum.

Postupci.

- a) Svaki od domova saziva se u Sarajevu najkasnije 30 dana nakon njihova odabira ili izbora.
- b) Svaki od domova većinom glasova usvaja svoj poslovnik te među svojim članovima bira jednoga Srbina, jednoga Bošnjaka i jednoga Hrvata za predsjednika i dopredsjednike, uz rotiranje predsjedničkoga mjesta između te tri odabrane osobe.
- c) Za donošenje svih zakona potrebna je suglasnost oba doma.
- d) Sve odluke u oba doma donose se većinom glasova nazočnih koji pristupe glasovanju. Izaslanici ili zastupnici potrudit će se da u većini bude zastupljena najmanje jedna trećina glasova izaslanika ili zastupnika s područja svakoga od entiteta. Ako to ne bude slučaj, predsjednik i dopredsjednici se sastaju kao povjerenstvo i pokušavaju ishoditi suglasnost u roku od tri dana nakon glasovanja. Ako to nastojanje ne urodi plodom, odluke se donose većinom glasova nazočnih članova koji pristupe glasovanju, pod uvjetom da glasovi protiv ne uključuju dvije trećine ili više izaslanika ili zastupnika iz jednoga ili drugog entiteta.

- e) Prijedlog odluke Parlamentarne skupštine može se proglašiti štetnim za vitalni interes bošnjačkoga, hrvatskoga ili pak srpskoga naroda od strane većine bošnjačkih, hrvatskih ili pak srpskih izaslanika odabranih u skladu s gornjim stavkom (1)(a). Takvom je prijedlogu odluke za dobivanje suglasnosti u Domu naroda potrebna većina glasova nazočnih bošnjačkih, hrvatskih te srpskih izaslanika koji pristupe glasovanju.
- f) Kad većina bošnjačkih, hrvatskih ili pak srpskih zastupnika prigovori pozivanju na stavak (e), predsjednik Doma naroda odmah saziva zajedničko povjerenstvo od tri izaslanika, prema odabiru bošnjačkih, hrvatskih i srpskih izaslanika, radi razrješenja toga pitanja. Ako to povjerenstvo ne učini u roku od pet dana, slučaj će biti predan Ustavnomu sudu, koji će u ubrzanom postupku ocijeniti njegovu proceduralnu regularnost.
- g) Predsjedništvo ili sam Dom mogu raspustiti Dom naroda, pod uvjetom da odluku Doma o raspuštanju odobri većina koja uključuje većinu zastupnika barem dva od tri naroda: Bošnjaka, Hrvata ili pak Srba.
- h) Odluke Parlamentarne skupštine ne stupaju na snagu prije objavljivanja.
- i) Oba doma objavljuju cjelovitu evidenciju svojih rasprava te, izuzev u iznimnim okolnostima, u skladu sa svojim poslovnica, raspravljaju javno.
- j) Izaslanici i zastupnici ne odgovaraju krivičnopravno ni građanskopravno za djela počinjena u sklopu njihovih dužnosti u Parlamentarnoj skupštini.

Ovlasti. Parlamentarna skupština ima sljedeće ovlasti:

- a) Ako je potrebno, donosi zakone radi provedbe odluka Predsjedništva ili pak radi obavljanja nadležnosti Parlamentarne skupštine sukladno ovome Ustavu.
- b) Odlučuje o izvorima i iznosima prihoda za funkcioniranje ustanova Bosne i Hercegovine te podmirivanje međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine.
- c) Odobrava proračun za ustanove Bosne i Hercegovine.
- d) Odlučuje o suglasnosti za ratifikaciju međunarodnih ugovora.
- e) Odlučuje o ostalome što je potrebno za obnašanje njezinih dužnosti ili pak dužnosti koje na nju uzajamnim dogovorom prenesu entiteti.

Članak V: Predsjedništvo BiH

Predsjedništvo se Bosne i Hercegovine sastoji od tri člana: jednoga Bošnjaka i jednoga Hrvata, od kojih je svaki izravno biran na području Federacije, te jednoga Srbina, koji je biran izravno na području Republike Srpske.

Biranje i trajanje mandata.

- a) Članovi Predsjedništva izravno se biraju u svakom entitetu (svaki birač glasuje za popunjenje jednoga mjesta u Predsjedništvu) u skladu s izbornim zakonom koji usvoji Parlamentarna skupština. Međutim, prvi izbori održat će se u skladu s Aneksom 3. Općega okvirnog sporazuma. Ispražnjeno mjesto u Predsjedništvu dotični će entitet popunjavati u skladu sa zakonom koji usvoji Parlamentarna skupština.
- b) Članovi se Predsjedništva na prvim izborima biraju na dvije godine; na svim sljedećim izborima biraju se na četiri godine. Članovi Predsjedništva mogu biti birani dvaput uzastopce, te potom četiri godine ne mogu biti ponovno birani.

Postupci.

- a) Predsjedništvo utvrđuje vlastiti poslovnik, kojim se predviđa odgovarajuće obavljanje o svim sastancima Predsjedništva.
- b) Članovi Predsjedništva između sebe imenuju predsjednika. U prvome će mandatu predsjednik biti onaj član koji dobije najveći broj glasova. Potom način odabira predsjednika, rotacijom ili na neki drugi način, utvrđuje Parlamentarna skupština u skladu s Člankom (4)(3).
- c) Predsjedništvo će nastojati sve svoje odluke (odnosno one koje se tiču pitanja iz Članka 3.(1) (a) do (e)) donositi konsenzusom. Te odluke pak, podložno donjem stavku (d), mogu donositi dva člana kad sva nastojanja da se postigne konsenzus ostanu bez rezultata.
- d) Član Predsjedništva koji nije suglasan s nekom odlukom Predsjedništva može tu odluku proglasiti štetnom za vitalni interes entiteta na području kojega je izabran, pod uvjetom da to učini u roku od tri dana od donošenja odluke. Takve se odluke odmah prosljeđuju Narodnoj skupštini Republike Srpske, ako je njezinu štetnost izjavio član s toga područja, odnosno bošnjačkim izaslanicima Doma naroda Federacije, ako je štetnost izjavio bošnjački član, ili pak hrvatskim izaslanicima toga tijela, ako je štetnost izjavio hrvatski član. Ako se odnosna izjava potvrdi s dvije trećine glasova navedenih izaslanika u roku od deset dana nakon njezina prosljeđenja, osporena odluka Predsjedništva ne stupa na snagu.

Ovlasti. Predsjedništvo ima ovlasti:

- a) voditi vanjsku politiku Bosne i Hercegovine;
- b) imenovati veleposlanike i druge međunarodne predstavnike Bosne i Hercegovine, od kojih najviše dvije trećine mogu biti odabrane s područja Federacije;
- c) predstavljati Bosnu i Hercegovinu u međunarodnim i europskim organizacijama i ustanovama, te zatražiti članstvo u onim organizacijama i ustanovama kojih Bosna i Hercegovina nije članica;
- d) pregovarati o međunarodnim ugovorima Bosne i Hercegovine, opozivati ih te, uz suglasnost Parlamentarne skupštine, ratificirati;
- e) izvršavati odluke Parlamentarne skupštine;
- f) predlagati, na preporuku Vijeća ministara, godišnji proračun Parlamentarne skupštine;
- g) na zahtjev, a najmanje jednom godišnje, podnositi izvješća Parlamentarnoj skupštini o izdacima Predsjedništva;
- h) prema potrebi usklađivati se s međunarodnim i nevladinim organizacijama u Bosni i Hercegovini;
- i) obavljati druge zadaće koje budu prijeko potrebne u obnašanju njegovih dužnosti što mu ih dodijeli Parlamentarna skupština ili pak o kojima se dogovore entiteti.

Vijeće ministara. Predsjedništvo predlaže predsjednika Vijeća ministara, koji preuzima dužnost nakon što ga potvrdi Zastupnički dom. Predsjednik predlaže ministra vanjskih poslova, ministra vanjske trgovine, kao i druge ministre prema potrebi, koji preuzimaju dužnost nakon što ih potvrdi Zastupnički dom.

- a) Predsjednik i ministri zajedno tvore Vijeće ministara, koje je nadležno za ostvarivanje politike i odluka Bosne i Hercegovine na područjima što su navedena u Članku 3.(1), (4) i (5), te za podnošenje izvješća Parlamentarnoj skupštini (koje barem jednom godišnje uključuje izdatke Bosne i Hercegovine).
- b) S područja Federacije može biti imenovano najviše dvije trećine svih ministara. Predsjednik predlaže i doministre (koji nisu iz istoga konstitutivnog naroda kao njihovi ministri), koji preuzimaju dužnost nakon što ih potvrdi Zastupnički dom.
- c) Vijeće ministara podnosi ostavku ako mu Parlamentarna skupština u bilo koje doba izglasa nepovjerenje.

Stalni odbor.

- a) Svaki član Predsjedništva, sukladno službenoj dužnosti, ima civilnu nadležnost zapovijedanja oružanim snagama. Nijedan entitet neće drugome entitetu prijetiti silom ili upotrijebiti silu protiv njega, te oružane snage jednoga entiteta ni pod kojim okolnostima neće ulaziti ili se zadržavati na području drugoga entiteta bez suglasnosti vlade ovoga potonjeg te Predsjedništva Bosne i Hercegovine. Sve oružane snage u Bosni i Hercegovini imaju djelovati u skladu sa suverenitetom i teritorijalnom cjelovitosti Bosne i Hercegovine.
- b) Članovi Predsjedništva odabiru Stalni odbor za vojna pitanja radi usklađivanja djelatnosti oružanih snaga u Bosni i Hercegovini. Članovi Predsjedništva članovi su Stalnoga odbora.

Članak VI: Ustavni sud

Sastav. Ustavni sud Bosne i Hercegovine ima devet članova.

- a) Četiri člana odabire Zastupnički dom Federacije, a dva člana Narodna skupština Republike Srpske. Preostala tri člana odabire predsjednik Europskoga suda za ljudska prava nakon konzultacija s Predsjedništvom.
- b) Suci su istaknuti pravници visokih moralnih kvaliteta. Svaka osoba s pravom glasa i takvim kvalifikacijama može biti sudac Ustavnoga suda. Suci koje odabere predsjednik Europskog suda za ljudska prava ne smiju biti državljani Bosne i Hercegovine ili bilo koje od susjednih država.
- c) Suci se u prvome sazivu imenuju na pet godina, izuzev ako prije ne podnesu ostavku ili ne budu s razlogom smijenjeni, konsenzusom ostalih sudaca. Kod sudaca u prvome sazivu nema reizbora. Susljedno imenovani suci obnašaju dužnost dok ne navrše 70 godina života ukoliko prije ne podnesu ostavku ili ne budu s razlogom udaljeni konsenzusom ostalih sudaca.
- d) Za imenovanja nakon isteka više od pet godina od prvotnog imenovanja sudaca, Parlamentarna skupština može zakonom odrediti drukčiji način odabira troje sudaca koje bira predsjednik Europskog suda za ljudska prava.

Postupci.

- a) Većina svih članova suda tvori kvorum.
- b) Sud usvaja vlastiti poslovnik većinom glasova svih članova, rasprave su javne, a odluke se obrazlažu i objavljuju.

Nadležnost.

1. Ustavni sud ima isključivu nadležnost za razrješavanje svih ustavnih sporova između entiteta ili pak između Bosne i Hercegovine i jednoga ili oba entiteta, ili među ustanovama Bosne i Hercegovine, uključujući, ali se ne ograničavajući na pitanje:
  - a. je li odluka nekoga od entiteta da uspostavi posebne paralelne odnose s nekom susjednom državom u skladu s Ustavom, uključujući odredbe koje se tiču suvereniteta i teritorijalne cjelovitosti Bosne i Hercegovine;
  - b. je li bilo koja od odredbi ustava ili zakona nekoga od dvaju entiteta u skladu s Ustavom.
  - c. Postupak može pokrenuti samo član Predsjedništva, predsjednik Vijeća ministara, predsjednik ili dopredsjednik bilo kojeg od dvaju domova Parlamentarne skupštine, četvrtina članova bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine, ili pak četvrtina bilo kojeg doma predstavničkog tijela nekoga od entiteta.
2. Ustavni sud također ima prizivnu (apelacijsku) nadležnost nad pitanjima u svezi s ovim Ustavom glede presude bilo kojega drugog suda u Bosni i Hercegovini.
3. Ustavni je sud nadležan za pitanja koja mu predoči bilo koji sud u Bosni i Hercegovini glede toga je li neki zakon o čijoj valjanosti ovisi odluka toga suda u skladu s ovim Ustavom, Europskom konvencijom o ljudskim pravima i temeljnim slobodama i njezinim Protokolima te sa zakonima Bosne i Hercegovine; ili pak u svezi s postojanjem ili općim dosegom vladavine međunarodnoga prava u svezi s odlukom dotičnoga suda.

Odluke. Odluke su Ustavnoga suda konačne i obvezujuće.

Članak VII: Središnja banka

Središnja je banka Bosne i Hercegovine jedina ustanova za izdavanje novca i monetarnu politiku u cijeloj Bosni i Hercegovini.

1. Nadležnost Središnje banke utvrđuje Parlamentarna skupština. Međutim, tijekom prvih šest godina nakon stupanja ovoga Ustava na snagu ona ne smije odobravati kredite emisijom novca, već u tom pogledu funkcionira kao odbor za distribuciju novca; nakon toga roka Parlamentarna je skupština može ovlastiti i za prvu zadaću.
2. Prvi upravni odbor Središnje banke sastoji se od guvernera, kojega imenuje Međunarodni monetarni fond nakon konzultacija s Predsjedništvom, i tri člana, koje imenuje Predsjedništvo, od kojih su dva iz Federacije (jedan Bošnjak, jedan Hrvat, koji dijele jedan glas) i jedan iz Republike Srpske, svi sa šestogodišnjim mandatom. Guverner, koji neće biti državljanin Bosne i Hercegovine niti neke od susjednih država, može svojim glasom davati prevagu u odlukama Upravnoga odbora.
3. Nakon prvoga mandata, Upravni odbor Središnje banke Bosne i Hercegovine sastojat će se od pet osoba, koje imenuje Predsjedništvo na šest godina. Taj će Odbor iz svojih redova izabrati guvernera na šest godina.

Članak VIII: Financije

1. Parlamentarna skupština svake godine na prijedlog Predsjedništva usvaja proračun, koji obuhvaća izdatke potrebne za obavljanje poslova iz nadležnosti ustanova Bosne i Hercegovine i podmirivanje međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine.

2. Ako se takav proračun ne usvoji u predviđenom roku, privremeno će se koristiti proračun za prethodnu godinu.
3. Federacija osigurava dvije trećine, a Republika Srpska jednu trećinu potrebnih proračunskih prihoda, izuzev prihoda koji se prikupljaju sukladno odredbi Parlamentarne skupštine.

Članak IX: Opće odredbe

1. Osoba koja izdržava kaznu po presudi Međunarodnoga suda za bivšu Jugoslaviju, te osoba protiv koje je taj sud podigao optužnicu, a ona se nije pokorila nalogu da izađe pred Sud, ne može se kandidirati niti biti imenovana ili birana ili na koji drugi način postavljena na bilo koju javnu dužnost na području Bosne i Hercegovine.
2. Naknade za dužnosnike u ustanovama Bosne i Hercegovine ne mogu se smanjivati tijekom trajanja njihova mandata.
3. Dužnosnici imenovani na mjesta u ustanovama Bosne i Hercegovine odražavat će opći sastav naroda Bosne i Hercegovine.

Članak X: Izmjene i dopune

1. Postupak. Ovaj se Ustav može izmijeniti i dopuniti odlukom Parlamentarne skupštine koja je donesena najmanje dvotrećinskom većinom glasova nazočnih u Zastupničkom domu koji pristupe glasovanju.
2. Ljudska prava i temeljne slobode. Nikojim amandmanom na ovaj Ustav ne smije se ukinuti ili umanjiti bilo koje pravo ili sloboda navedeni u Članku 2. ovoga Ustava, ili izmijeniti ovaj stavak.

Članak XI: Prijelazni aranžmani

Prijelazni aranžmani glede javnih dužnosti, zakona i drugih pitanja određeni su u Dodatku II. ovoga Ustava.

Članak XII: Stupanje na snagu

1. Ovaj Ustav stupa na snagu s potpisivanjem Općega okvirnog sporazuma kao ustavnoga zakona koji mijenja i zamjenjuje Ustav Republike Bosne i Hercegovine.
2. U roku od tri mjeseca nakon stupanja ovoga Ustava na snagu entiteti će izmijeniti i dopuniti svoje ustave radi osiguranja njihove sukladnosti s ovim Ustavom u skladu s Člankom 3. (3),(b).

219. Daytonski sporazumi: Tekst popratnih pisama uz sporazume iz Daytonu (Dayton, 21. 11. 1995.)*

Tekst popratnih pisama uz sporazume iz Daytonu

Na završetku pregovora o mirovnom sporazumu za BiH u bazi Wright-Patterson sudionici su potpisali veći broj pisama koja se smatraju sastavnim dijelom dokumenata parafiranih u Daytonu.

1. Pismo izaslanstva bosanskih Srba predsjedniku Slobodanu Miloševiću (pismo je u izvorniku na srpskom jeziku a u Daytonu je prevedeno na engleski i u tom je prijevodu postalo dokument posrednih pregovora)

"Izaslanstvo SR Jugoslavije,

Predsjednik Slobodan Milošević, vođa izaslanstva SRJ

Gospodine Predsjedniče,

Pišemo Vam u vezi s mirovnim sporazumom i dokumentima koji trebaju biti parafirani na završetku mirovnih pregovora u Ohaju. Budući da se u brojnim dokumentima priređenima za prihvaćanje zahtijeva da SRJ bude jamac obveza koje je tijekom mirovnog procesa preuzela RS, ljubežno Vas molimo da u ime SRJ preuzmete jamčiti da će Republika Srpska ispuniti sve obveze koje je preuzela."

Pismo je 20. studenog 1995. potpisalo izaslanstvo RS: Momčilo Krajišnik, Nikola Koljević i Aleksa Buha.

2. Pisma jednakog sadržaja ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske dr. Mate Granića ministrima vanjskih poslova Klausu Kinkelu (Njemačka), Herveu de Charetteu (Francuska), Andreju Kozirevu (Rusija), Malcolmu Rifkindu (V. Britanija) i Warrenu Christopheru (SAD).

"Gospodine Ministre (Tajniče),

Pišem Vam u vezi sa Sporazumom o vojnim aspektima mirovnog rješenja i Sporazumom o graničnim crtama između entiteta i pitanjima s tim u vezi, koji su sadržaj Aneksa 1-A i Aneksa 2 Općeg okvirnog sporazuma o miru za BiH. Republika Hrvatska podupire oba ova sporazuma.

U ime Republike Hrvatske želim Vas uvjeriti da će Republika Hrvatska poduzeti sve potrebne korake, u skladu sa suverenitetom, teritorijalnom cjelovitošću i političkom neovisnošću BiH, kako bi osigurala da osobe ili organizacije u BiH, koje su pod njezinim nadzorom ili na koje ona ima utjecaja, poštuju u potpunosti i pridržavaju se odredaba ranije spomenutih aneksa."

Pisma je 21. studenoga 1995. potpisao dr. Mate Granić.

---

* IZVOR: www.hrt.hr/arhiv/dokumneti/dok/pis.html

3. Pisma jednakog sadržaja ministra vanjskih poslova Srbije Milana Milutinovića, u ime SRJ, ministrima vanjskih poslova Klausu Kinkelu (Njemačka), Herveu de Charetteu (Francuska), Andreju Kozirevu (Rusija), Malcolmu Rifkindu (V.Britanija) i Warrenu Christopheru (SAD).

"Gospodine Ministre (Tajniče),

Pišem Vam u vezi sa Sporazumom o vojnim aspektima mirovnog rješenja i Sporazumom o graničnim crtama između entiteta i pitanjima s tim u vezi, koji su sadržaj Aneksa 1-A i Aneksa 2 Općeg okvirnog sporazuma o miru za BiH.

Savezna Republika Jugoslavija podupire oba ova sporazuma. U ime SRJ želim Vas uvjeriti da će SRJ poduzeti sve potrebne korake, u skladu sa suverenitetom, teritorijalnom cjelovitošću i političkom neovisnošću BiH, kako bi osigurala da Republika Srpska poštuje u potpunosti i pridržava se odredaba ranije spomenutih aneksa."

Pisma je 21. studenoga 1995. potpisao Milan Milutinović.

4. Pisma jednakog sadržaja ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske dr. Mate Granića glavnom tajniku UN-a, Butrosu Butrosu Galiju i tadašnjem vršitelju dužnosti glavnog tajnika NATO-a, Sergiu Silviu Balanzinu.

"Gospodine Glavni tajniče,

Pišem Vam u vezi sa Sporazumom o vojnim aspektima mirovnog rješenja koji čini Aneks 1-A Općeg okvirnog sporazuma o miru za BiH. Potvrđujući važnost cjelovitog mirovnog rješenja za okončanje tragičnog sukoba u regiji, čast mi je pružiti slijedeće jamstvo kako bi se polučio taj cilj.

U ime Republike Hrvatske želim uvjeriti UN (u pismu S.S. Balanzinu: NATO) da će se Republika Hrvatska, kako bi omogućila ispunjenje misije međunarodnih vojnih provedbenih snaga (IFOR) o kojima govori Aneks 1-A, striktno suzdržati od upućivanja ili držanja na drugi način, ma kakvih oružanih snaga ili drugih osoba s vojnim mogućnostima u BiH."

Pismo je 21. studenoga 1995. potpisao dr. Mate Granić.

5. Pisma jednakog sadržaja ministra vanjskih poslova SRJ Milana Milutinovića, u ime SRJ, glavnom tajniku UN-a, Butrosu Butrosu Galiju i tadašnjem vršitelju dužnosti glavnog tajnika NATO-a, Sergiu Silviu Balanzinu.

"Gospodine Glavni tajniče,

Pišem Vam u vezi sa Sporazumom o vojnim aspektima mirovnog rješenja koje čini Aneks 1-A Općeg okvirnog sporazuma o miru za BiH. Potvrđujući važnost cjelovitog mirovnog rješenja za okončanje tragičnog sukoba u regiji, čast mi je pružiti slijedeće jamstvo kako bi se polučio taj cilj.

U ime SRJ želim uvjeriti UN (u pismu S.S. Balanzinu: NATO) da će se SRJ, kako bi omogućila ispunjenje misije međunarodnih vojnih provedbenih snaga (IFOR) o kojima govori Aneks 1-

A, striktno suzdržati od upućivanja ili držanja na drugi način, ma kakvih oružanih snaga ili drugih osoba s vojnim mogućnostima u BiH."

Pismo je 21. studenoga 1995. potpisao Milan Milutinović

6. Pisma jednakog sadržaja koja su predsjednici Alija Izetbegović (BiH) i Slobodan Milošević (Srbija, u ime SRJ) uputili državnom tajniku SAD Warrenu Christopheru.

"Gospodine Tajniče,

Nakon parafiranja Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, poduzet ću različite mjere izgradnje povjerenja kako bi razvio veze između SRJ i BiH te stvarao potporu mirovnog rješenja. Drago mi je što s tim u vezi u ime vlasti i naroda BiH (u pismu S. Miloševića: SRJ) mogu preuzeti slijedeće obveze:

- **Oslobađanje svih zarobljenih ne-boraca** - Svi zarobljeni ne-borci odmah će biti oslobođeni prisilnog rada, iz zarobljeničkog mjesta ili drugog formalnog ili neformalnog zatočeništva, kao što se traži Rezolucijom 1019 Vijeća sigurnosti UN od 9. studenoga 1995. godine. Posebice, slijedom te Rezolucije na teritoriju BiH bit će odmah zatvoreni svi zarobljenički logori a predstavnicima Međunarodnog odbora Crvenog križa bit će dopušteno (I) popisati sve osobe zadržane protiv njihove volje i (II) posjetiti svako mjesto koje smatraju važnim.
- **Carinska unija** - Moja će Vlada, smatrajući to prioritetom, sudjelovati u razgovorima na razini visokih stručnjaka, kako bi se postigla harmonizacija carinskih politika, prema uspostavi carinske unije između dviju zemalja.
- **Vruća linija** - Uz tehničku pomoć koju su ponudile SAD, moja će Vlada uspostaviti izravnu, sigurnu telefonsku vezu između Predsjedništva BiH i Predsjedništva SRJ.
- **Izravni letovi** - Moja će Vlada preko odgovarajućih nacionalnih i međunarodnih agencija izdati dozvolu za izravne letove između Sarajeva i Beograda. Poznato mi je da zainteresirane zemlje kane potaknuti međunarodne prijevoznike da svoje letove prošire i na ova odredišta.
- **Posjeti na visokoj razini** - Uznastojat ću da moja Vlada pripremi program posjeta dužnosnika i drugih uglednika iz SRJ Sarajevu i drugim važnim mjestima. (u pismu S. Miloševića ova rečenica glasi: Uznastojat ću da moja Vlada pripremi program posjeta dužnosnika i drugih uglednika iz BiH Beogradu i drugim važnim mjestima.) Poznato mi je da će veleposlanici Kontaktne skupine i drugih zainteresiranih zemalja, na prikladan način pomagati održavanju međunarodnog i unutrašnjeg interesa za jačanje veza između dvije zemlje.
- **Gospodarski razvoj** - Moja će Vlada poduzeti potrebne korake za uspostavu bilateralnog Odbora za gospodarsku integraciju i razvoj infrastrukture, radi bilateralne suradnje na projektima koji se tiču obje zemlje a financiraju se međunarodnim ili nacionalnim sredstvima. Odbor će, posebice, promicati sufinanciranje, zajednička ulaganja i odgovarajuće multilateralne aranžmane za razvoj transporta, energetike i komunikacija u objema zemljama.
- **Gospodarska komora** - Moja će Vlada djelatno nastojati uspostaviti zajedničku Gospodarsku komoru radi promicanja trgovine i gospodarskog razvoja u obje zemlje,

koordinirajući, kad je potrebno, djelovanje Gospodarskih komora u dvjema zemljama i unaprijeđujući veze s gospodarskim komorama drugih zemalja.

- **Kulturna i obrazovna razmjena** - *Moja će Vlada aktivno razvijati razmjenu studenata između dviju zemalja te određivati studente koji će sudjelovati u zajedničkim programima razmjene sa SAD. Jednako tako, moja će Vlada uz pomoć SAD i drugih zainteresiranih vlada, poticati posjete znanstvenih, kulturnih, sportskih, skupina mladeži i sličnih skupina. Sudjelovat ćemo u potpunosti u uspostavi i radu bilateralnog Odbora za kulturnu i obrazovnu razmjenu i u razvoju programa na tom području.*
- **Vojna razmjena** - *U kontekstu regionalne kontrole naoružanja i vojnih mjera jačanja povjerenja s tim u vezi, koje su i BiH i SRJ prihvatile drugdje, moja će Vlada poticati posjete upoznavanja i razmjene osoblja za časnike oružanih snaga druge zemlje. Tijekom ovih posjeta ispitat će se, među ostalim mjerama, uspostava ureda za vezu pri zapovjednicima obrane druge zemlje.*
- **Istražna komisija** - *Moja će Vlada aktivno podupirati uspostavu i djelovanje međunarodne komisije za istraživanje nedavnih sukoba u bivšoj Jugoslaviji. To obuhvaća sudjelovanje vlada uključenih država, kao i sudjelovanje uglednih međunarodnih stručnjaka koji bi bili imenovani prema dogovoru između republika bivše Jugoslavije. Mandat komisije bit će da provede prikupljanje činjenica i druga potrebna istraživanja uzroka, tijeka i posljedica nedavnih sukoba, što je šire i objektivnije moguće, te da priredi izvješće o svojim nalazima, koje bi bilo dostupno svim zainteresiranim državama i organizacijama. Moja će Vlada u potpunosti surađivati s tom komisijom."*

Ova su pisma 21. studenoga 1995. godine potpisali Alija Izetbegović i Slobodan Milošević.

7. Pismo predsjednika Alije Izetbegovića predsjedniku Slobodanu Miloševiću, čija je kopija upućena državnom tajniku SAD Warrenu Christopheru.

"Gospodine Predsjedniče,

Pišem Vam u vezi s Općim okvirnim sporazumom za mir u BiH a posebice u vezi s Aneksom 9 o javnim poduzećima. Moja Vlada namjerava pridonijeti uspostavi redovitog putničkog i teretnog željezničkog prometa na pruzi koja povezuje Bosansku Krupu, Bosanski Novi, Bosansku Dubicu i Bosansku Gradišku surađujući na način predviđen člankom 2. Aneksa 9. Moja će Vlada pomoći i, na odgovarajući način omogućiti funkcioniranje te pruge."

Pismo je 21. studenoga 1995. potpisao Alija Izetbegović.

8. Pismo predsjednika Slobodana Miloševića predsjedniku Aliji Izetbegoviću, čija je kopija upućena državnom tajniku SAD Warrenu Christopheru.

"Gospodine Predsjedniče,

Pišem Vam u vezi s Općim okvirnim sporazumom za mir u BiH a posebice u vezi s Aneksom 9 o javnim poduzećima. Kao vođa zajedničkog izaslanstva SRJ i RS izražavam našu namjeru pridonijeti uspostavi redovitog putničkog i teretnog željezničkog prometa na pruzi koja

povezuje Bosansku Krupu, Bosanski Novi, Bosansku Dubicu i Bosansku Gradišku surađujući na način predviđen člankom 2. Aneksa 9. Ove će vlade pomoći i, na odgovarajući način omogućiti funkcioniranje te pruge."

Pismo je 21. studenoga 1995. potpisao Slobodan Milošević.

220. Daytonski sporazumi: Sporazum o uspostavi zajedničkog vijeća za suradnju Republike Hrvatske i Republike i Federacije Bosne i Hercegovine (Pariz, 14. 12. 1995.)*

"Sporazum o uspostavi zajedničkog vijeća za suradnju

Odlučne da pridonese uspostavi i očuvanju pravednog i trajnog mira u regiji,
Svjesne da je međunarodna suradnja u njihovom interesu i od šireg značenja,
Pripravne poduzeti sve što je neophodno u svojim zemljama i na međunarodnom planu kako bi se uključile u europske integracije,
Zainteresirane da s međunarodnom zajednicom surađuju u obnovi i razvoju svojih zemalja,
Republika Hrvatska te Republika Bosna i Hercegovina i Federacija Bosne i Hercegovine, sporazumjele su se o sljedećem:

Članak 1.

Uspostavlja se Zajedničko vijeće za suradnju Republike Hrvatske i Republike i Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Zajedničko vijeće).

Članak 2.

Zajedničko vijeće bavit će se poticanjem, strateškim planiranjem te koordiniranjem suradnje, i to:

1. U odnosima između Republike Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine osobito u područjima:
  - odgoja i obrazovanja,
  - znanosti i tehnologije,
  - informiranja,
  - turizma, športa i zaštite okoline,
  - socijalne politike,
  - gospodarskih i drugih ekonomskih odnosa i
  - poticanja suradnje nevladinih organizacija.
2. U odnosima između Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine osobito u područjima:

---

* IZVOR: *Večernji list*, 15. 12. 1995. Sporazum o uspostavi Zajedničkog vijeća za suradnju Republike Hrvatske i Republike i Federacije BiH, su potpisali predsjednici dr. Franjo Tuđman, Alija Izetbegović i Krešimir Zubak.

- usklađivanja vanjske politike i nastupa prema trećim zemjama i međunarodnim organizacijama,
- usklađivanja aktivnosti u pristupanju Europskoj uniji, Vijeću Europe, Partnerstvu za mir i suradnji s NATO savezom i u pristupu drugim regionalnim, europskim i širim asocijacijama,
- usklađivanju razvoja i suradnje s međunarodnom zajednicom u obnovi i razvoju,
- u vojnoj suradnji,
- u rješavanju pitanja sukcesije bivše SFRJ i
- u drugim pitanjima od zajedničkog interesa za dvije države.

Članak 3.

Zajedničko vijeće imat će deset članova, po pet iz Republike Hrvatske i iz Republike i Federacije Bosne i Hercegovine. Predsjednik Zajedničkog vijeća bit će predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman, a potpredsjednik Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine. Strane će u roku od 15 dana od potpisivanja Sporazuma imenovati članove Zajedničkog vijeća.

Članak 4.

Strane potpisuju Sporazum u šest istovjetnih primjeraka uz službeni prijevod na engleski jezik.

Članak 5.

Sporazum stupa na snagu danom potpisivanja."

**221. Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franje Tuđman:
Izvešće Hrvatskom državnom Saboru (Zagreb, 15. 1. 1996.)***

Izvešće predsjednika Tuđmana

III. VANJSKA POLITIKA I MEĐUNARODNI POLOŽAJ HRVATSKE

1. Odrednice hrvatske vanjske politike

U svom Izvešću hrvatskom državnom Saboru, na kraju 1994. godine, kao osnovne zadaće hrvatske vanjske politike naznačio sam:

1. ostvarenje suverene vlasti hrvatske države na cijelom državnom području, s tim da se ima na umu i strateška važnost razrješenja krize u Bosni i Hercegovini;
2. promicanje dobrih odnosa i suradnje Hrvatske s onim zemljama koje u svjetskoj i europskoj politici imaju najvažniju ulogu;
3. poticanje i unapređenje međunarodne suradnje, u skladu s načelima Ujedinjenih naroda i Organizacije o europskoj sigurnosti i suradnji, na ravnopravnim osnovama, ali uz čvrstu i dosljednu obranu vlastitih nacionalno-državnih interesa; i
4. usmjerenje Hrvatske prema europskoj gospodarsko-sigurnosnoj integraciji.

Sada, nakon godine dana, mogu se - jamačno - donijeti ocjene kako su i u kojoj mjeri ostvarene te bitne zadaće hrvatske vanjske politike.

2. Ostvarenje suverene vlasti na državnom području

Početak prošle godine dočekali smo s mandatom UNPROFOR-a, koji je neuspješno provodio tzv. Vance-ov plan prema kojem su na području Hrvatske postojala 4 područja pod zaštitom UN.

Mirovne su snage svojim "neutralnim" i "nepripranim" odnosom prema neprestanom protivljenju pobunjenih Srba za ponovno uspostavljanje hrvatske vlasti, u stvari pomagale održanje okupacije.

S obzirom na to, da su takvo stanje pobunjeni Srbi koristili za sve čvršće povezivanje tzv. srpske krajinske republike s "ostalim srpskim zemljama", igrajući se države s predsjednikom, vladom, vojskom i posebnom valutom - na početku 1995. donijeli smo odluku o otkazu mandata mirovnih snaga. Na uporno zauzimanje međunarodnih čimbenika - koji su se uplašili da bi to moglo dovesti do proširenja, pa i općeg ratnog sukoba - pristali smo, nakon mog susreta i dogovora sa potpredsjednikom SAD Al Gorom, na novi, promijenjeni mandat mirovnih snaga pod imenom UNCRO (Rezolucija 981 Vijeća sigurnosti od 31. ožujka 1995. kojom je ukinut mandat UNPROFOR-u). Dobili smo čvrsta uvjerenja da će se tijekom novog, promijenjenog mandata ostvariti mirna reintegracija.

---

* IZVOR: *Izvešće predsjednika Republike dr. Franje Tuđmana o stanju hrvatske države i nacije u 1995. godini, na zajedničkoj sjednici oba doma Hrvatskoga Sabora 15. siječnja 1996.* Zagreb: Agencija za komercijalnu djelatnost – Hrvatski tiskarski zavod, 1996., str. 25-30

Međutim, ni UNCRO snage nisu bile sposobne provesti reintegraciju okupiranih područja u cjelokupni državni sustav Hrvatske, jer su pobunjeni Srbi i dalje izigravali oživotvorenje rezolucija Vijeća sigurnosti, i konkretne dogovore o prekidu vatre i o postupnoj reintegraciji uspostavljanjem gospodarskih i prometnih veza. Nakon što se očitovalo da srpski pobunjenici ne pristaju na mirnu reintegraciju, donio sam odluku da se vojno-redarstvenim pothvatom onemogućiti terorističko ometanje prometa i uvede pravni poredak na dotad okupirano područje zapadne Slavonije.

Velike ratne pobjede Hrvatske vojske promijenile su strateške odnose, i omogućile mirovnu inicijativu država tzv. Kontaktne skupine pod vodstvom SAD. Hrvatske pobjede konačno su srušile mit o srpskoj vojnoj snazi i premoći, mit u koji su vjerovali ne samo Srbi, nego i veliki dio zapadnih vojnih stručnjaka i političara.

Tim smo pobjedama osigurali strateške interese, štoviše i samu budućnost samostalne i suverene hrvatske države, jer više ne može biti ugrožena iz samog njezina središta. Učvrstili smo međunarodni položaj Hrvatske, postigavši da ona postane, kao glavna regionalna sila, strateški partner Sjedinjenih Američkih Država na ovom prostoru, i nezamjenjiv čimbenik u stvaranju novog međunarodnog poretka u ovom dijelu Europe.

3. Okončanje krize u Bosni i Hercegovini

Od početka agresije, na Hrvatsku i BiH, bilo je očito da je kriza u BiH jedna od najzamršenijih kriza u današnjem svijetu, zbog dubokih uzroka civilizacijsko-vjerskih, kulturnih i nacionalnih ili političkih suprotnosti, uvjetovanih ne samo nasljeđem povijesti. Na osnovi tih spoznaja osobno sam još na početku 1993. predlagao da se SAD odlučnije uključe u rješavanje te krize i da jedino NATO, kao vjerodostojna vojna sila, može osigurati mir, koji treba i nametnuti onima koji ne prihvate političko rješenje. No, tek su promijenjenom strateškom situacijom, do koje je došlo nakon hrvatskih vojnih uspjeha, stvorene pretpostavke za mirovnu inicijativu država Kontaktne skupine - SAD, Njemačke, Francuske, Velike Britanije i Rusije - pod vodstvom SAD, štoćereći i pretpostavke za postizanje daytonskih sporazuma te za njihovo potpisivanje u Parizu (14. prosinca 95.).

Nakon "Oluje" Hrvatska je sa svojim snagama bila u mogućnosti da nastavi operacije za oslobađanje Banja Luke i hrvatskog Podunavlja. To, međutim, međunarodni čimbenici nisu htjeli prihvatiti, zbog procjena da bi novih 300.000 - 500.000 izbjeglica, iz tih područja, neizbježno dovelo do izravnog uključivanja Jugoslavije u sukob, i tako do opasnosti proširivanja rata, što bi onemogućilo započete mirovne napore.

Pošto smo dobili čvrsta jamstva za mirno vraćanje okupiranih područja, na konferenciji u Daytonu Hrvatska je bila najvažniji konstruktivni čimbenik.

Uspješan završetak te konferencije značio je kraj rata, dolazak mira i početak stvaranja novog međunarodnog poretka na ovom području.

Sporazumom u Daytonu dogovoreno je ustavno uređenje BiH, po kojem ona ostaje ili postaje složena država - pod nazivom Bosna i Hercegovina - koju čine dva ravnopravna entiteta, Federacija BiH i Srpska Republika.

Zajamčena je ravnopravnost hrvatskog naroda, kao konstitutivnog naroda u Bosni i Hercegovini i u Federaciji bošnjačko-hrvatskoj. Da međunarodni čimbenici u svojoj zamisli stvaranja mira, i novog poretka na ovom prostoru, pridaju posebnu važnost Federaciji, svjedoči činjenica da je Sporazum o oživotvorenju Federacije BiH, koji su potpisali

predstavnicu hrvatskog i bošnjačko-muslimanskog naroda, ovjerovljen potpisima svjedočenja predstavnika SAD, Europske unije i Njemačke. Sporazum su potpisali: Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine; Krešimir Zubak, predsjednik Federacije Bosne i Hercegovine; dr. Haris Silajdžić, predsjednik Vlade Bosne i Hercegovine; Jadranko Prlić, dopredsjednik Vlade Bosne i Hercegovine; Predsjednik Hrvatske, uz tekst: "Predsjednik Republike Hrvatske podržava odredbu ovog sporazuma i pomaga će u njegovoj punoj primjeni".

Ističući tu činjenicu, ne smijemo, međutim, zaboraviti da o budućnosti BiH, i uopće čitavog prostora bivše Jugoslavije, očito ima različitih primisli. O njihovu postojanju očito svjedoči i jedno usputno pismo, koje su u Daytonu trebali potpisati Izetbegović i Milošević, uz daytonski sporazum u kojem se predlaže, među inima, razmatranje carinske unije između BiH i sadašnje Jugoslavije.

Kao dodatak Sporazuma o Federaciji, potpisan je i Prijelazni statut Mostara, prema kojemu će Mostar biti jedinstven grad s nekoliko općina. Također su potpisani sporazumi, o povratku hrvatskih i bošnjačko-muslimanskih izbjeglica, u pojedine gradove u Federaciji, te muslimanskih izbjeglica s područja Velike Kladuše i Cazina, koji su (njih oko 30.000) izbjegli u Hrvatsku pred muslimanskom vlašću, nakon slamanja srpske opsade Bihaća.

U svezi s ovim sporazumom, treba spomenuti da su te izbjeglice pristale samo dijelom na povratak, tek kad je s vladom predsjednika Izetbegovića dogovoreno da im se zajamči sigurnost prisutnošću posebnog hrvatsko-tursko-sarajevskog redarstvenog odreda.

...

Opstojnost i ravnopravnost hrvatskog naroda u Federaciji BiH, na osnovi njegove trajne povezanosti s Hrvatskom, osigurana je Sporazumom o uspostavi Zajedničkog vijeća za suradnju Republike Hrvatske s Bosnom i Hercegovinom i Federacijom bošnjačko-hrvatskom. Taj su sporazum u Daytonu pripremili, a u Parizu potpisali Predsjednik Republike Hrvatske, predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović i predsjednik Federacije Krešimir Zubak.

Zajedničko vijeće baviti će se: poticanjem, strateškim planiranjem i usklađivanjem suradnje na svim područjima gospodarskog, kulturnog i znanstvenog života, usklađivanjem vanjske i obrambene politike, te svim pitanjima od obostranog interesa.

Zajedničko vijeće ima četrnaest članova s tim da je predsjednik Vijeća Predsjednik Hrvatske, a potpredsjednik Predsjednik Predsjedništva BiH.

Sporazum o rješavanju krize u Bosni i Hercegovini postignut je pod vodstvom SAD, uz sudjelovanje ostalih država tzv. Kontaktne skupine: Njemačke, Francuske, Velike Britanije i Rusije. Tim glavnim međunarodnim čimbenicima bilo je najvažnije postići mirno rješenje krize, trajanje koje bi moglo dovesti inače ne samo do još većih ratnih strahota, nego do proširenja sukoba, s možebitnim civilizacijskim posljedicama.

U rješavanju bosanske krize, glavni međunarodni čimbenici polazili su od stanja nastalog četverogodišnjim ratom, s tim da se ono, u razgraničenju između Federacije i Srpske Republike, uobličilo prema ranije predviđenoj osnovi 51:49 posto, bez obzira što je faktično stanje nakon naših uspjeha bilo 54 posto, skoro 55 posto u korist Federacije.

Da bi se to postiglo, hrvatska delegacija morala je pristati na odstupanje područja Mrkonjić Grad - Šipovo, ali joj je za uzvrat srpska strana na naše uporno zahtijevanje morala ustupiti područje Odžaka u Bosanskoj Posavini.

Prema tome, Hrvatska nije izgubila Bosansku Posavinu u Daytonu, već ju je dijelom vratila, na podlozi svojih pobjeda i svoje politike.

Bosansku Posavinu izgubila je Republika Bosna i Hercegovina u ratu, usprkos tomu što smo za njezinu obranu slali i postrojbe Hrvatske vojske, za što smo bili tada optuživani pred svijetom kao agresori.

Uz izravnu hrvatsku pomoć održalo se jedino područje Orašja, ali unatoč izravnog sudjelovanja Hrvatske vojske i zapovjedi za obranu, pao je Bosanski Brod, zbog čega sam imenovao dvije komisije (listopad 1992.).

Uzroci gubitka tog područja bili su u nesrazmjeru snaga, ali i zbog izbjeglištva posavskog pučanstva u Slavoniju, te zbog velikog stradanja slavonskih gradova i velikih žrtava koje smo imali zbog rata u Posavini. (Samo kroz bolnicu u Slavanskom Brodu prošlo je više od sedam tisuća ranjenih u Bosanskoj Posavini.)

Svojim udjelom u ratu u Bosni i Hercegovini, Hrvatska je u najvećoj mogućoj mjeri zaštitila tamošnji hrvatski narod, pružila pomoć bošnjačko-muslimanskom narodu, a vojnim pobjedama u zapadnoj Bosni i Sporazumom o Federaciji osigurala i strateške interese hrvatske države.

U cjelini, ulogu Hrvatske u mirovnom procesu pozitivno je ocijenila čitava svjetska javnost, a većina političara i ozbiljnih svjetskih komentatora ocjenjuju da je iz rata i iz mirovnih pregovora jedino Hrvatska izašla kao stvarni, veliki, pobjednik.

Unatoč tome, takav ishod glede Bosanske Posavine bolan je za cijeli hrvatski narod, a posebno je težak Hrvatima iz tog područja. Koliko god treba s njima suosjećati, toliko treba razumjeti nužnost prihvaćanja daytonskog sporazuma, jer je on u interesu hrvatskog naroda u cjelini. Izostanak područja, koje je izgubljeno ratom, bit će nadoknađeno područjem koje je hrvatski narod dobio u zapadnoj Bosni, gdje će - kao i u zapadnoj i istočnoj Slavoniji - Hrvati iz Posavine moći naći novi miran i siguran dom, ako se ne stvore uvjeti za povratak.

222. Čelnik bosanskih Srba Radovan Karadžić: Tekst izjave o povlačenju iz političkog života (Beograd, 18. 7. 1996.)*

Čelnik bosanskih Srba Radovan Karadžić je odlučio "povući se odmah" iz političkog života, objavljeno je u petak.

Karadžić je izjavu o povlačenju potpisao u četvrtak na Palama, a u Beogradu su potpise na taj dokument stavili predsjednik parlamenta bosanskih Srba Momčilo Krajišnik, vršitelj dužnosti predsjednika Republike Srpske (RS) Biljana Plavšić i ministar vanjskih poslova RS Aleksa Buha, a svjedoci su bili srbijanski predsjednik Slobodan Milošević i jugoslavenski ministar vanjskih poslova Milan Milutinović.

"Supotpisnici potvrđuju da će poštovati Opći mirovni sporazum i njegove anekse dogovorene u Daytonu i potpisane u Parizu 14. prosinca 1995. godine i izjavljuju sljedeće:

1. Od 19. srpnja 1996. godine Biljana Plavšić će obnašati dužnost privremenog predsjednika RS do održavanja izbora 14. rujna koji su predviđeni daytonskim sporazumima kada će biti izabran novi predsjednik. S tim u skladu 19. srpnja Radovan Karadžić prestaje obnašati dužnost predsjednika i napušta sva ovlaštenja koja ima na tom položaju.
2. Radovan Karadžić izjavljuje da se povlači odmah i definitivno iz svih političkih aktivnosti. Neće se pojavljivati u javnosti, na radiju na televiziji niti na bilo kojem drugom mediju ili sredstvu javnog pripćavanja te neće na bilo koji način sudjelovati na izborima.
3. Radovan Karadžić 19. srpnja prestaje obnašati dužnost predsjednika Srpske Demokratske stranke (SDS) i sve dužnosti, ovlaštenja i odgovornosti predsjednika SDS bit će zamrznute dok se ne izabere novi predsjednik stranke. Do tada će sva ovlaštenja i odgovornosti predsjednika stranke obnašati profesor Aleksa Buha."

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNA7190066:1., 17. 7. 1996.

**223. Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman i predsjednik
Predsjedništva BiH Alija Izetbegović: Za punu provedbu
washingtonskih i daytonskih sporazuma (Ženeva, 14. 8. 1996.)***

Zajednička izjava predsjednika Tuđmana i Izetbegovića

Predsjednik Hrvatske dr. Franjo Tuđman i predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović potpisali su u srijedu, nakon završenih razgovora u Ženevi održanih na poziv američkog državnog tajnika Warrena Christophera, zajedničku izjavu kojom potvrđuju da podržavaju punu provedbu washingtonskih i daytonskih sporazuma, te održavanje izbora u BiH na vrijeme. Izjavu prenosimo u cijelosti (neslužbeni prijevod s engleskog):

“Na temelju Dogovorenih mjera koje su u dodatku, prihvaćenih danas u Ženevi, predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman i predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović prigodom sastanka u Ženevi 14. kolovoza 1996 na poziv državnog tajnika Warrena Christophera potvrđuju sljedeće:

- Ponovno potvrđujemo našu punu potporu provedbi Daytonskog mirovnog sporazuma i učvršćenju i jačanju Federacije kao temeljima mirovnog procesa.
- Smatramo da je održavanje izbora 14. rujna temeljni preduvjet za uspostavu političkog ustroja koji bi mogao ojačati dugotrajni mir i sigurnost u BiH i potvrđujemo našu namjeru da učinimo sve što je u našoj moći kako bi osigurali najbolje moguće uvjete za izbore.
- U cilju jačanja Federacije na temelju washingtonskih i daytonskih sporazuma, podržavamo i izražavamo punu potporu prihvaćanju Dogovorenih mjera koje su u dodatku te ističemo predanost da se one provedu.
- Te Dogovorene mjere službeno će u Sarajevu potpisati 15. kolovoza 1996. predsjednik i potpredsjednik Federacije BiH i predsjednik Vlade¹ BiH.
- Dogovorena je također hitna provedba potrebnih koraka radi raspuštanja institucija Hrvatske Republike Herceg-Bosne i prijenosa tih funkcija na odgovarajuća ministarstva Federacije. Također je dogovoreno da će istodobno odgovarajuće funkcije BiH biti prenesene na institucije Federacije u skladu s Daytonskim sporazumom, njegovim odgovarajućim aneksima, te Ustavom BiH i Federacije BiH.
- Od 31. kolovoza 1996. godine, u skladu s daytonskim Općim okvirnim sporazumom i sporazumom o Federaciji od 10. studenoga 1995, administrativno ustrojstvo na teritoriju Federacije pod kontrolom HVO-a prestat će postojati Raspuštanje posebnih institucija obaviti će se u skladu s aneksom I Dogovorenih mjera.
- Također 31. kolovoza 1996. godine funkcije i institucije vlade BiH koje nisu unutar ovlasti koje daje Ustav BiH bit će prenesene na Federaciju BiH ili raspuštene na odgovarajući način.«

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 16. 8. 1996.

224. Dogovorene mjere: Dokument o ustrojstvu jake Federacije kao okosnice jedinstvene Bosne i Hercegovine (Sarajevo, 15. 8. 1996.)*

Dogovorene mjere

"Imajući u vidu činjenicu da uspjeh Daytonskog mirovnog procesa ovisi o ustrojstvu jake Federacije kao okosnice jedinstvene Bosne i Hercegovine, Forum Federacije se 31. srpnja 1996. godine suglasio da se u kratkom razdoblju do općih izbora moraju poduzeti hitni koraci kako bi se završilo ustrojstvo federalnih institucija i struktura.

U skladu s tim, dogovoreno je da će se odmah implementirati nužne mjere kako bi se raspustile institucije Hrvatske Republike Herceg-Bosne (ove vladine institucije odnose se na administrativne aranžmane na području Federacije pod nadzorom HVO-a) i kako bi se te funkcije uklopile u odgovarajuća ministarstva Federacije. Također je dogovoreno da će se istodobno odgovarajuće funkcije Bosne i Hercegovine uklopiti u federalne institucije u skladu s Daytonskim sporazumom, s odgovarajućim aneksima i u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine i Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine. Dalje je dogovoreno:

- One funkcije i institucije Vlade Bosne i Hercegovine koje se ne nalaze u ovlastima predviđenim Ustavom Bosne i Hercegovine će se prenijeti na Federaciju efektivno s 31. kolovozom 1996. godine, ili će biti raspuštene, kako bude nužno.
- U skladu s Općim okvirnim sporazumom iz Daytonu i sa Sporazumom o Federaciji od 10. studenoga 1995. godine, administrativni aranžmani na području Federacije pod nadzorom HVO-a će prestati postojati efektivno s 31. kolovozom 1996. godine. Raspuštanje određenih institucija ovih administrativnih aranžmana teći će se u skladu s Aneksom 1 ovih Dogovorenih mjera.

Ispunjavajući ovaj sporazum, a kako bi se u potpunosti implementirali Opći okvirni mirovni sporazum za Bosnu i Hercegovinu, Ustav Bosne i Hercegovine, Ustav Federacije Bosne i Hercegovine, Sporazum o Federaciji od 10. studenog 1995. godine, naknadni sporazumi postignuti u Rimu, Ženevi, Sarajevu, Petersbergu i na Forumu Federacije, dole potpisani su se složili da:

1. Vlada i institucije Federacije trebale bi imati sve ovlasti, osoblje, kompetencije i sredstva nužna za ispunjavanje obveza prema Ustavu Bosne i Hercegovine i Ustavu Federacije.
2. Institucije Bosne i Hercegovine ustrojene prema Ustavu Bosne i Hercegovine trebale bi imati samo ovlasti, osoblje, kompetencije i sredstva nužna da ispunjavaju svoje obveze u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine.

---

* IZVOR: *Vjesnik*, 16. 8. 1996. U Sarajevu je 15. 8. 1996. potpisan dokument pod nazivom DOGOVORENE MJERE. U ime Federacije BiH potpisali su ga predsjednik i potpredsjednik Federacije Krešimir Zubak i Ejup Ganić, a za Bosnu i Hercegovinu premijer Hasan Muratović.

3. Uredi, institucije i druga tijela vlasti osim federalnih nastavila su funkcionirati na području Federacije, u skladu s Aneksom II (4) Ustava Bosne i Hercegovine i Članu IX(6) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

4. Ovi uredi, institucije i druga tijela pridonijela su održavanju vladinih funkcija na području Federacije. Dogovoreno je da bi se ona trebala raspustiti jer udvostručavaju funkcije i kompetencije Federacije, što nije u skladu s izjavom s Foruma Federacije od 31. srpnja.

5. Prema tome, kako je predviđeno u Aneksu I:

- Prestat će postojati uredi, institucije i druga tijela centralne vlade, osim onih nužnih za izspunjavanje dužnosti u institucijama Bosne i Hercegovine prema Ustavu Bosne i Hercegovine (Aneks 4 Općeg okvirnog sporazuma).
- Prestat će postojati uredi, institucije i druga tijela koja funkcioniraju kao administrativni aranžmani na području Federacije pod nadzorom HVO-a.

6. Kako bi se promoviralo efikasno funkcioniranje Federacije i osiguralo zaposlenje osoba koje sada rade u uredima, institucijama i drugim tijelima koja će prestati postojati:

- Premijer Bosne i Hercegovine će osigurati prijenos ovlasti, kvalificiranog osoblja, kompetencije i sredstva s centralne vlade Bosne i Hercegovine na odgovarajuća tijela u Federaciji, u skladu sa svim primjenjivim pravilima i propisima.
- Predsjednik Federacije će osigurati prijenos ovlasti, kvalificiranog osoblja, kompetencije i sredstava s vlasti koje djeluju kao administrativni aranžmani na području Federacije pod nadzorom HVO-a na odgovarajuća tijela u Federaciji, u skladu s pravilima i propisima Federacije.
- Predsjednik i Potpredsjednik Federacije, zajedno s Premijerom centralne vlade, će osigurati da sva javna poduzeća koja funkcioniraju na području Federacije budu prenesena na odgovarajući kanton i/ili na federalna javna poduzeća (u skladu sa Zakonom o ustrojstvu javnih poduzeća na federalnoj razini koji će biti prihvaćen do 15. rujna 1996. godine) ili na odgovarajuće korporacije Bosne i Hercegovine, a u skladu s Aneksom IX Općeg okvirnog sporazuma.

7. Koraci iz točaka 5 i 6 izvodit će se u skladu s rasporedom iz Aneksa I.

8. Kako bi se promovirala brza integracija ovih ureda, institucija i drugih tijela u strukture i institucije Federacije, Predsjednik i Potpredsjednik Federacije, u aktivnoj suradnji s Premijerom centralne vlade, će:

- Odmah nakon prijenesa vlasti na Federaciju, izdati akreditacije Federacije svim zaposlenim. Nakon izdavanja, ova akreditacija bit će jedina akreditacija kojom će se osoblje vlade koristiti. Akreditacija će uključivati ime države (Bosna i Hercegovina), entiteta i odgovarajućeg kantona ili općine.
- Osigurati da se svaki ured, institucija ili drugo tijelo koristi samo grbom i zastavom Federacije, pečatom, ili drugim službenim znakovima kada se vlast prenese na Federaciju, a najkasnije do 15. rujna 1996. godine.

9. Dogovoreno je da će biti sazvana sjednica Vrhovnog suda Federacije što je prije moguće, a ne kasnije od 1. rujna 1996. godine.

10. Vlade Bosne i Hercegovine i Federacije će uz pomoć Američke ambasade u Sarajevu i Ureda Visokog predstavnika odmah pristupiti formiranju Posebne grupe koja će nastaviti s

razmatranjem onih područja u kojima kompetencije Federacije i centralne vlade nisu jasno definirane Ustavom Bosne i Hercegovine i Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine. Pojedini o ovoj Posebnoj grupi su sadržani u Aneksu 2 ovog sporazuma.

11. Odmah će biti prihvaćen prijedlog zakona dogovoren na Forumu Federacije 14. svibnja 1996. godine u Kući Blair, a koji je razmatran na Skupštini Federacije kako bi se ustrojilo Vijeće za implementiranje Federacije. Vijeće za implementiranje će biti odgovorno za nadgledanje i verificiranje implementacije ovog sporazuma. U međuvremenu će vrijediti regulative navedene u paragrafu 10.

12. Strane će nastaviti intezivne pregovore kako bi do 1. rujna 1996. godine bio postignut sporazum u skladu sa nužnim pravnim procedurama o grbu i zastavi Federacije, o organizaciji Sarajeva i o pitanjima vezanim uz druge kantone, kao i o administrativnom i teritorijalnom ustrojstvu Federacije."

**225. Predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović:
Izveštaj o radu Predsjedništva RBiH za period od 20. 12. 1990.
do 10. septembra 1996. g. (Skupština Republike Bosne i
Hercegovine, Sarajevo, 11. 9. 1996.)***

Dragi narodni poslanici,

Dame i gospodo,

Poštovani prijatelji i gosti,

Trebale bi desetine istraživača da bi se sačinio iscrpan i nepristrasan izvještaj o radu Predsjedništva, koje je skoro šest godina vodilo Bosnu i Hercegovinu u najburnijem i najkritičnijem razdoblju njene historije.

Ovo što se pred vama nalazi nije izvještaj. To su, prije, sumarne naznake koje mogu pružiti izvjesnu predstavu o radu ovog važnog organa Republike u vremenu koje je iza nas.

Rad Predsjedništva može da ilustrira podatak da je ono u toku svog mandata održalo 325 sjednica i razmatralo preko 2.000 tačaka dnevnog reda, dok materijali, odluke i korespondencija obuhvataju više desetina hiljada stranica različitih tekstova.

Očekujemo da će to jednog dana biti predmet proučavanja i objektivne analize, a nadam se da će biti data nepristrasna i pravedna ocjena našeg rada.

Predsjedništvo je po Ustavu vršilo funkciju šefa države, predstavljalo državu u Zemlji i Svijetu, definiralo glavne pravce vanjske politike, imenovalo predsjednike vlada, ambasadore i vojne starješine.

Predsjedništvo je bilo i Vrhovna komanda oružanih snaga i rukovalo oružanim otporom protiv agresije.

Predsjedništvo je - što je bilo njegova vanredna funkcija u uvjetima ratnog stanja - najveći dio vremena bilo zakonodavno tijelo i vršilo funkcije koje prema Ustavu u redovnim prilikama pripadaju Skupštini Bosne i Hercegovine.

Osmog aprila 1992. godine proglašena je neposredna ratna opasnost, a 20. juna 1992. i ratno stanje u Zemlji. Od tada pa do 22. decembra 1995. godine, dakle, skoro 3,5 godine, Predsjedništvo je radilo u proširenom sastavu. Prema odredbama Ustava BiH, u tim prilikama Predsjedništvo broji članove i u njegov sastav, pored sedam redovnih članova, ulaze i potpredsjednik Skupštine RBiH, predsjednik Vlade BiH i načelnik (komandant) Glavnog štaba Oružanih snaga BiH.

---

* IZVOR: Izetbegović 96' godina rata i mira – odabrani govori, intervjui i pisma, Sarajevo: Ljiljan 1997., str 217-225.

Ovo Predsjedništvo je preuzelo svoju funkciju (održalo prvu sjednicu) 20. decembra 1990. godine. Njegov zvanični mandat treba se završiti nakon četiri godine. Međutim, prema Amandmanu 51 na Ustav R BiH (donesen prije izbora 1990. godine), za vrijeme neposredne ratne opasnosti i ratnog stanja mandat izabranog Predsjedništva nastavlja da teče. Taj amandman glasi: "U slučaju ratnog stanja ili neposredne ratne opasnosti mandat članova Predsjedništva i predsjednika se produžava dok ne budu stvoreni uvjeti za izbor novih članova Predsjedništva".

Javnosti i vama, gospodo poslanici, poznato je kako se i zašto mijenjao sastav Predsjedništva u proteklih pet godina i devet mjeseci. Poznate su vam i teške krize kroz koje je Predsjedništvo prolazilo i koje su skoro doslovno odslikavale tok, intenzitet i pravac opće krize kroz koju je u ovom vremenu prolazila Bosna i Hercegovina. Ipak, najveći dio vremena, posebno u posljednje tri godine, u Predsjedništvu su se nalazili osvjedočeni patrioti i zagovornici ideje cjelovite i demokratske Bosne i Hercegovine. Uz to, Predsjedništvo je svo vrijeme održavalo pluralnu političku i nacionalnu strukturu Bosne i Hercegovine. Kraj mandata ono je dočekalo u sastavu: Izetbegović, Ganić, Kljuić, Pejanović, Duraković, Komšić i Ljuićeva.

Prelistavajući zapisnike sa sjednica Predsjedništva naći će se veliki broj veoma važnih odluka. U ovoj prilici spomenut će slijedeće:

226. Platforma za djelovanje Predsjedništva R BiH u ratnim uvjetima,
227. obrazovanje Kriznog štaba BiH,
228. zahtjev za priznanje BiH kao nezavisne države,
  - o proglašenju neposredne ratne opasnosti,
  - o obrazovanju Teritorijalne odbrane R BiH (15. 4. 1992. na Dan Armije),
  - o proglašenju ratnog stanja,
  - o ratnim budžetima i završnim računima (više njih),
  - o obrazovanju Državne komisije za prikupljanje činjenica o ratnim zločinima,
  - o obrazovanju Državne komisije za kontrolu zakonitosti postupanja pripadnika TO i policije,
  - o izboru predsjednika Vlade (više njih),
  - o imenovanju načelnika (komandanta) Glavnogštaba i starješina Armije BiH,
  - o upotrebi vojne sile protiv paravojnih jedinica u Sarajevu (oktobar 1993.) i akcijama protiv kriminalaca (akcija "Trebević" 1, 2, 3 i 4),
  - o imenovanju predsjednika i članova ratnih predsjedništava općina u R BiH,
  - o prihvatanju članstva R BiH u MMF,
  - o imenovanju ambasadora i generalnih konzula R BiH u inozemstvu,
  - o davanju agremana za strane ambasadore u R BiH,
  - o utvrđivanju Dana nezavisnosti, Dana državnosti i Dana sjećanja,
  - o odlikovanjima stranih državljana i međunarodnih organizacija,
  - o aboliciji,

- pomilovanju osuđenih lica,
- imenovanju nadzornih odbora i direktora javnih preduzeća,
- izborima i razrješenjima sudija i predsjednika osnovnih, viših i Vrhovnog suda, javnih tužilaca i pravobranilaca, i
- ukidanju ratnog stanja u RBiH.

Među naredbama ističu se dvije:

- proglašenju opće javne mobilizacije i
- služenju vojnog roka u Armiji RBiH.

Predsjedništvo je u svim važnijim slučajevima utvrđivalo sastav državnih delegacija za pregovore i za različite mirovne inicijative, a ovdje navodim slijedeće slučajeve:

- stavovi za razgovore sa predstavnicima Kontakt-grupe,
- stavovi za zajednički sastanak dvije Kontakt-grupe (petočlana zapadna i Kontakt grupa islamskih zemalja - Ženeva),
- stavovi za razgovore prilikom vašingtonskih, bečkih i bonskih sporazuma i dr., i
- stavovi i instrukcije ministru vanjskih poslova Šaćirbegoviću za razgovore u Ženevi 6. septembra 1995.(američka mirovna inicijativa).

Pošto su odluke sa ovog sastanka izazvale poznate kontroverze u javnosti, navodim i slijedeće činjenice: Na ovoj sjednici data je instrukcija ministru vanjskih poslova Muhammedu Šaćirbegoviću da u izjavi na ženevskom sastanku prihvati naziv Republika Srpska. Bio je to američki zahtjev. Prema zapisniku, sjednici na kojoj je ova odluka donesena prisustvovali su slijedeći članovi proširenog sastava Predsjedništva: Izetbegović, Duraković, Silajdžić, Komšić, general Delić i Bičakčić kao v. d. odsutnog Ganića. Odluka je donesena jednoglasno. Moram napomenuti da prof. Komšić osporava da je bio prisutan sjednici na kojoj je takva odluka donesena. Napominjem da izjava u Ženevi nije potpisana, a odluka je ozvaničena Dejtonskim ugovorom, koji je zatim jednoglasno prihvaćen u Skupštini RBiH.

Rekao sam već da je Predsjedništvo, zbog nemogućnosti da se sastane Skupština RBiH, a u skladu sa ovlaštenjima u slučaju ratnog stanja, donosilo uredbe sa zakonskom snagom. Takvih uredbi ima veliki broj. Navodim važnije:

- preuzimanju i primjenjivanju saveznih zakona koji se u Republici BiH primjenjuju kao republički,
- neprimjenjivanju odredaba saveznih zakona na teritoriju RBiH,
- utvrđivanju privremenog grba i zastave,
- odbrani i Oružanim snagama,
- ratifikaciji međunarodnih konvencija,
- novcu, Narodnoj banci, SDK i drugim finansijskim institucijama,
- obrazovanju i radu okruga,
- nazivu jezika u slobodnoj upotrebi u RBiH,
- himni,

- radu državnih organa i organa uprave (Republike, okruga i općina),
- krivičnom, parničnom, upravnom i prekršajnom postupku,
- ustanovama i preduzećima,
- izručenju po molbama Međunarodnog suda,
- zdravstvenoj zaštiti pripadnika Armije,
- materijalnom obezbjeđenju porodica boraca i RVI,
- napuštenim stanovima i napuštenim nekretninama,
- računovodstvu, finansijskom i deviznom poslovanju i carinama.

Sve navedene uredbe sa zakonskom snagom, kao i sve druge ovdje nenabrojane, podnesene su na potvrdu Skupštini RBiH, čim se ona sastala, i bile su potvrđene.

Predsjedništvo je djelovalo i preko svojih radnih tijela, što je slabija strana njegovog rada.

Predsjedništvo, prema Poslovniku, radi i u preko tri savjeta i četiri komisije.

Savjeti su:

1. Savjet za općenarodnu odbranu (predsjednik Savjeta je Alija Izetbegović, a članovi su generali Generalštaba Armije RBiH). Ovaj Savjet se sastajao u svim važnijim prilikama, razmatrao vojnu situaciju i donosio važnije odluke o razvoju Armije i vojnim operacijama.
2. Savjet za zaštitu ustavnog poretka (predsjednik Savjeta je dr. Mirko Pejanović, a članovi ministar unutrašnjih poslova, ministar odbrane, predstavnik Generalštaba, načelnik CSB-a, poslanik Skupštine RBiH Boro Bjelobrč).

Savjet je u prvom dijelu mandata održao deset sjednica i razmatrao sigurnosnu situaciju u Republici BiH, odnose Vojne policije i Policije MUP-a, stanje javnog reda i mira i druga tekuća pitanja. Nakon obrazovanja Federacije, Savjet je prestao sa radom.

3. Savjet za međunarodnu saradnju (predsjednik Savjeta je dr. Ejup Ganić, a članovi: Edhem Bičakčić (u svojstvu predsjednika Komisije Skupštine RBiH za odnose sa inozemstvom) Ljubomir Berberović, akademik, dr. David Kamhi, Alija Isaković, književnik, i dr. Zdravko Stipčević).

Na svaku sjednicu pozivani su i predstavnici svih aktivnih političkih stranaka u Republici.

Savjet je održao dvadeset i jednu sjednicu.

Na sjednicama je razmatrana međunarodna situacija i vršene pripreme za pregovore koje su imale naše delegacije. Stavovi su preko predsjednika komisije prof. Ganića prenošeni Predsjedništvu.

Komisije su:

4. Komisija za organizaciono-kadrovska pitanja (predsjednik Komisije je dr. Ejup Ganić, a članovi generalni sekretar Predsjedništva RBiH i članovi Predsjedništva, zavisno od dnevnog reda). Komisija je održala veći broj sjednica na kojima su razmatrana pitanja organizacije Službe Predsjedništva, stambena pitanja, plaće i tekući rad službi Predsjedništva.

5. Komisija za odlikovanja (predsjednik Komisije je g. Stjepan Kljuić, a članovi Komisije nisu birani).

Sve poslove Komisije neposredno je vršilo Predsjedništvo RBiH na sjednicama.

6. Komisija za pomilovanja nije birana, a sve poslove Komisije vršilo je neposredno Predsjedništvo RBiH po prijedlogu ministra pravde RBiH.

7. Komisija za predstavke i prijedloge (predsjednik Komisije je mr. Jusuf Pušina, a članovi Žita Ljiljana, Rasim Hodžić od 1. 8. 1995. (ranije član Rasim Radovović) ispred Generalštaba Armije BiH, Amila Eterović (od 1.7.1995. godine kao viši stručni saradnik u Predsjedništvu raspoređena na rad u ovu Komisiju).

Ova Komisija djeluje od jula 1994. godine. Komisija je zasjedala praktično svake sedmice, s obzirom da se Predsjedništvu obraća veliki broj građana pismeno ili lično u zgradi Predsjedništva.

Komisija je primila ukupno 987 pismenih i preko 2.000 usmenih predstavki, koje su se u velikom broju slučajeva odnosili na davanje pravnih savjeta i pritužbe na spornost općinskih organa. Oko 60 posto predstavki odnosile su se na stambene probleme žalitelja, 30 posto na probleme boraca, invalida i socijalno ugroženih, a ostale na zahtjeve za liječenje u inozemstvu. Više od polovine predstavki koje su se odnosile na stambena pitanja pozitivno su riješene (63 %), dok je procent pozitivno riješenih zahtjeva koji su se odnosili na radno-pravne probleme i pitanja invalida i palih boraca znatno veći (između 80 i 90 posto).

Zaključak:

Navedeni podaci predstavljaju pokušaj da se u najkraćim crtama opiše rad Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine u proteklih skoro 70 mjeseci njegova rada.

Mi, članovi ovog tijela, imamo i sami kritički stav prema rezultatu koji je postignut. Ipak, vjerujemo da je odbrambeni rat, što je bila glavna preokupacija ovog organa, s obzirom na krajnje teške uvjete u kojima je vođen, uspješno završen. Njegovi rezultati stvorili su osnove da se političkim sredstvima, u miru, nastavi borba za cjelovitu i demokratsku Bosnu i Hercegovinu.

To će ostati naš cilj i kada budemo obični građani ove zemlje.

227. Predsjednik SRJ Slobodan Milošević i predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović: Integralni tekst zajedničke izjave o normalizaciji odnosa (Pariz, 2. 10. 1996.)*

Integralni tekst zajedničke izjave o normalizaciji odnosa

Objavljujemo integralni tekst Zajedničkog priopćenja kojeg su u četvrtak u Parizu potpisali srbijanski predsjednik Slobodan Milošević i predsjednik BiH Alija Izetbegović o normalizaciji odnosa (neslužbeni prijevod s francuskog jezika).

1. - "Predsjednici Slobodan Milošević i Alija Izetbegović su čvrsto odlučni da će promicati mir. Obvezuju se da će djelovati u prilog trajne stabilnosti u jugoistočnoj Europi te za jednakost i suradnju svih naroda i građana tog područja.

2. - Savezna Republika Jugoslavija i Bosna i Hercegovina riješit će sva bilateralna pitanja u duhu dobre volje i razumijevanja.

3. - Trajna uspostava tog ozračja dobre volje i razumijevanja će se očitovati njihovim obvezivanjem da neće, kako u bilateralnim odnosima tako i na međunarodnom planu, poduzimati političke i pravne poteze koji ne bi pridonosili razvoju prijateljskih odnosa i suradnje.

4. - Savezna Republika Jugoslavija će poštivati cjelovitost Bosne i Hercegovine, sukladno Daytonskom sporazumu koji uspostavlja kontinuitet raznih oblika državne organizacije BiH u kojima su kroz povijest živjeli narodi BiH. Bosna i Hercegovina prihvaća kontinuitet Savezne Republike Jugoslavije.

Strane se slažu da zajednički urede pitanja sukcesije sukladno pravilima međunarodnog prava o sukcesiji država.

5. - Odlučne da će u duhu mira i suradnje osigurati potrebne uvjete u rješenju cjeline bilateralnih pitanja koja ostaju otvorena, SRJ i BiH:

- će uspostaviti diplomatske odnose na razini veleposlanstava,
- osigurat će da se njihovi građani mogu slobodno kretati između dviju zemalja bez viza i ostalih formalnosti,
- ukinut će sva ograničenja sloboda gospodarskih i trgovinskih razmjena između dviju zemalja,
- osigurat će da gospodarski subjekti SR Jugoslavije i BiH imaju u obje zemlje isti tretman u upotrebi cestovne i željezničke infrastruktura i drugih prijevoznih sredstava,
- poticati razvoj dugoročne gospodarske suradnje i jamčiti posebne olakšice za otvaranje gospodarskih predstavništava ali i drugih institucija koja pridonose razvoju gospodarske, kulturne, znanstvene, tehničke i ostalih vidova suradnje.

6. - Kako bi se ispunile preuzete obveze dvije strane će se bez odlaganja posvetiti pripremi i razradi odgovorajućih sporazuma.

---

* IZVOR: HINA, *Baza EVA*, Vijest HNAA033370:1., 3. 10. 1996.

7. - Dvojica predsjednika izražavaju zahvalnost predsjedniku Jacquesu Chiracu za gostoprimstvo i naglašavaju važnost uloge Francuske i njezin konstruktivan prilog procesu učvršćenja mira i stabilnosti u jugoistočnoj Europi".

